

ZBORNİK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

IV

KNJIGA 14

REDAKCIONI ODBOR

Boško Šiljegović, Velimir Stojnić, Ilija Došen, Fabijan Trgo,
pukovnik, Milorad Pavlović, potpukovnik, Radomir Petković,
major, Dušan Gvozdenović, kapetan I kl.

Odgovorni urednik

Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMİJE

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSКИH NARODA

TOM

IV

KNJIGA 14

BORBE U BOSNI I HERCEGOVINI 1943 GOD.

BEOGRAD

1956

BORBE U BOSNI I HERCEGOVINI 1943

J U N I

I

DOKUMENTA JEDINICA NARODNOOSLOBO-
DILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG BOSANSKOG NOU KOR- PUSA OD 1 JUNA 1943 GOD. ŠTABOVIMA DIVIZIJA ZA RASPORED JEDINICA NA PODRUČJU BOSANSKE KRA- JINE I CENTRALNE BOSNE¹

Š T A B

II BOS. N. O. U. KORPUSA

Str. pov. op. br. 24/43

Dana 1 juna 1943 g.

ŠTABOVIMA IV, X i XII NOU DIVIZIJE

Položaj

1) Prema naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ opera-
tivno područje II Bos. NOU korpusa obuhvata Bos. Krajinu i
Centralnu Bosnu do rijeke Bosne i Neretve, protežući se na
jug do Dinare, Ržana i Čabulje.

2) Da bi divizije ovoga Korpusa mogle pravilno djelovati
i određivati zadatke svojim jedinicama, određujemo operacijska
područja koja će obuhvatati divizije i zadatke koji stoje pred
divizijama.

a) **IV NOU divizija** operisaće u zapadnom dijelu Krajine,
obuhvatajući dio Glamočkog i Livanjskog Polja kao i Mrko-
njičko-manjački sektor do rijeke Vrbasa.

Snage IV divizije djelovaće uglavnom u 3 grupe:

I grupa — VIII brigada i Podgrmečki odred — djelovaće na
prostoriji Bihać — Cazin — Bos. Novi — Sanski Most — Vrtoče
— Kulen Vakuf, naslanjajući se na masiv Grmeča, sa zadatkom
spriječavanja pljačkanja slobodne teritorije od neprijateljskih
pljačkaških kolona, napadajući neprijateljske transporte na

¹ Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 3/2-2, k. 456.

pomenutoj prostoriji kao i likvidirati manje neprijateljske posade na komunikacijama.

Nastojati da se VIII brigada ojača mobilisanjem muslimanskog življa iz Prekounske Krajine i da se u povoljnoj situaciji razvije divizija od 2 brigade. Grmečki odred treba da se popne na 400 boraca.

II grupa — VI brigada sa Ribničkim odredom — djelovaće na prostoriji Bravsko — S.² Most — Mrkonjić³ — Banja Luka — Ključ, dopirući istočno do Vrbasa i Plive a sjeverno do pruge Banja Luka — Prijedor, naslanjajući se na planinski masiv Klekovača — Crna Gora. Ova će grupa imati za zadatak da svoje glavne napade uperi na razbijanje i likvidiranje četničkih bandi Drenovića i Marčetića i na neprijateljske Transporte na komunikacijama Bravsko — Ključ, Ključ — Mrkonjić [Grad] — Jajce i Ključ — Sanski Most, likvidirajući pri tom i manja neprijateljska osiguranja komunikacija.

Nastojati da se postepeno Ribnički odred uvlači u akcije na čitavoj prostoriji dodijeljenoj ovoj grupi, kako bi postao pokretniji i udarniji. Popunom ovoga Odreda novim ljudstvom Odred može da se pretvori u brigadu. Napominjemo da će se mobilizacija u ovaj Odred najlakše moći izvršiti iz sela Sokolova, Kozice, Tramošnje, Ratkova i sela prema Bronzanom Majdanu.

III grupa — X brigada sa Drvarskim odredom — djelovaće na prostoriji Petrovac — [Bosansko] Grahovo — Dinara — Šator [Pl.], naslanjajući se na masive Jedovnika i Šatora sa zadatkom sprečavanja upada na slobodnu teritoriju četničkih pljačkaških grupa, likvidirajući četnička gnijezda na podnožju Šatora i Dinare, pri čemu će ova grupa sadejstvovati sa ličkim i dalmatinskim snagama kada je to moguće, a također i sa Glamočko-livanjskim odredom.

Nastojati da X brigada poraste na 1200 boraca popunjavajući je sa prostorije na kojoj operiše.

Štab IV divizije će prema situaciji i na sopstvenu inicijativu vršiti grupisanje svojih snaga za izvođenje krupnijih akcija na prostoriji koja je Diviziji dodijeljena.

b) **X NOU divizija** operisaće na prostoriji Jajce — Glamoč — Livno — Prozor — G. Vakuf — Travnik, sa postepenim prodiranjem prema Busovači — Visokom — Kreševu, do Bosne i Sarajevskog Polja i na jug do Čabulje i Duvanjskog Polja.

Jedinice X divizije djelovaće u 2 grupe:

I grupa — Kupreško-janjski odred i Glamočko-livanjski odred — sa povremenom pomoći jednog bataljona IX brigade — dje-

---

² Sanski

³ Mrkonjić Grad

lovače na lijevoj obali Vrbasa i oko Glamoča sa zadatkom uništenja četničke grupe Malovan — Hrblijina i četnika koji se nalaze u Glavicama i napadati na komunikaciju Bugojno — Kupres — Šujica — Livno prodirući prema Prozoru i Duvno i hvatajući vezu sa dalmatinskim jedinicama na liniji Duvno — Čabulja.

Nastojati da Kupreško-janjski odred izraste u brigadu koja u početku može imati i 600 boraca. Glamočko-livanjski odred može da naraste na veliki odred iz koga će se moći jedan dio boljih boraca izdvojiti za pojačavanje — Kupreško-janjskog odreda — brigade.

II grupa — IX brigada i Travnički odred — djelovaće na prostori između Vrbasa, Lašve i Ugra, sa zadatkom prodiranja prema Fojnici, Visokom i Kreševu i napadanja na manje neprijateljske posade, straže, miliciju i patrole po selima i na neprijateljske transporte. Planinski masiv Vranice [Pl.] mogao bi biti poslije izvjesnog vremena baza za ovu grupu.

Nastojati da se Travnički odred povećava okupljanjem svih poštenih snaga sa terena Travnik — Bugojno — G. Vakuf — Fojnica. U okolini Prozora treba formirati odred, jer tamo već postoji grupa naoružanih naših simpatizera. IX brigadu uvesti u akcije od lakših ka težima i pojačati politički rad da bi Brigada postala udarnija i pokretljivija.

Štab X divizije će na svoju inicijativu, prema situaciji, pomjeriti jedinice IX brigade na pojedine sektore prostori koja je dodijeljena Diviziji, potpomažući pri tom razvijanje odreda.

c) **XII divizija** operisaće na prostori između rijeka Bosne i Vrbasa južno do u visinu Vlašić [Planine], obuhvatajući : kozarski teren.

Štab divizije će sa jednim dijelom svojih snaga osigurati planinski teren južno od komunikacije Kotor Varoš — Teslić, razbijajući četničke grupice koje se na tome terenu budu nalazile i četnike Tešanovića. Ovaj planinski teren će poslužiti kao baza Diviziji.

Od drugog i većeg dijela svojih snaga Štab XII divizije formiraće udarnu grupu koja će imati za zadatak prodirati u prnjavorsko-derventski sektor, razbijajući četničke bande na toj prostori i učvršćujući naš vojno-politički uticaj na tom terenu koji pretstavlja rezervoar ljudstva i hrane za tu Diviziju. U prvo vrijeme glavne udarce uperiti na četnike.

Nastojati da Banjalučki odred poraste na Brigadu, popunjavajući ga sa novomobilisanim ljudstvom. XII brigada je takođe mala brigada i treba je popuniti. Kozarski odred će odvojeno djelovati na kozarskom sektoru i treba nastojati s

njim uspostaviti kurirsku vezu preko prnjavorskog sektora i Lijeve Polje.

3) Danas kada dobar dio neprijateljskih snaga prolazi preko naše teritorije na svoje ugrožene frontove i kada su svi garnizoni puni neprijateljskih trupa, najviše će se isplatiti napadati neprijatelja na komunikacijama vješto postavljenim zasjedama. Nijednu pogodnu tačku na komunikaciji ne ostaviti neiskorišćenu za napad. Na ovaj ćemo način nanijeti neprijatelju najveće udarce, a mi ćemo imati dobre koristi sa manje žrtava.

4) Svaka divizija će na dodijeljenoj joj prostoriji razbiti i nastojati da uništi četničke jedinice i organizacije. U tu svrhu štabovi divizija staviće nekim svojim jedinicama to kao poseban zadatak. Ako se radi o manjim četničkim grupama i grupicama, onda će štabovi divizija narediti formiranje manjih udarnih vodova i četa unutar odreda koje će se posvetiti posebno tome zadatku. Pri ovome treba voditi računa o novim momentima i previranjima koja ponegdje počinju da se razvijaju u četničkim redovima kao posljedica opšte međunarodne situacije, a naročito kao posljedica jačanja savezničkog bloka i težine udaraca koje su četničke bande pretrpjele u borbi sa našim jedinicama.

U Centralnoj Bosni postoje zagriženi četnici koji imaju čvrst savez sa okupatorom i oni koji su prisilno mobilisani ili kao raniji partizani po odsustvu naših snaga ušli u sastav četničkih jedinica. Sve ove zavedene ili silom mobilisane seljake-četnike koji počinju da se okreću protiv okupatora treba znati pridobiti za nas i uvrštavati ih u naše redove, raspoređujući ih po našim već postojećim jedinicama. Pri ovome treba nastojati sa istovremenom najširokom propagandom protiv njihovih izdajničkih vođa i sa energičnom vojničkom akcijom protiv svih njihovih grupa koje ostanu u službi okupatora i danas su postale ustvari običan sastavni dio njegove vojske. Uopšte rečeno, borbu za razbijanje četništva kao baze okupatora treba voditi kombinovanim vojničkim i političkim mjerama, zaoštavajući borbu protiv izrazitih okupatorskih slugu među njima a olakšavajući prelaz na našu stranu masama zavedenih i silom mobilisanih seljaka i sitnijih vođica koji su pod uticajem današnjeg razvoja u svijetu i zemlji počeli da se kolebaju i odvajaju od njih.

5) Potrebno je pojačati politički rad među hrvatskim vojnicima koje Njemci uključuju u svoje formacije i stavljaju pod svoju komandu. Više nego ikada treba biti budan u pogledu pravilnog postupka prema domobranima i nastojati da se što veći broj domobrana uključuje u naše jedinice.

13

2/ Na teritoriji oboje Poručke mogu pronaći djevačari i odvojnici
svojim jedinstvom, okružujujući sveralska područja koja im obuhvataju
svega 7-8 miliona ljudi, oboje pred likovnjama.

Друге IV Експозије дјеловаће утиском у 3 групе:

Београд да се 7111 Бригада са једном мобилизованом куланинском мином до
[преку] крајина и да се у нормалној ситуацији [рама]е динија од 2 брига-
да. [Узрок] одред треба да се покреће на 40 барака.

[illegible]

Местојаме на Х Бригада порасте на 1200 бораца попуњавајући је са
настојање на којој операцији.

IV deklinacija ka vreme situacija s na osnovu navedjenih vrednosti snaga se neposredno kvantifikovani akcija sa prostornija koja

описале на картата Јајно-Тамоч-Тамоч-Трозор-Тамоч, на последниот програм на Руската-Тамоч-Тамоч, и

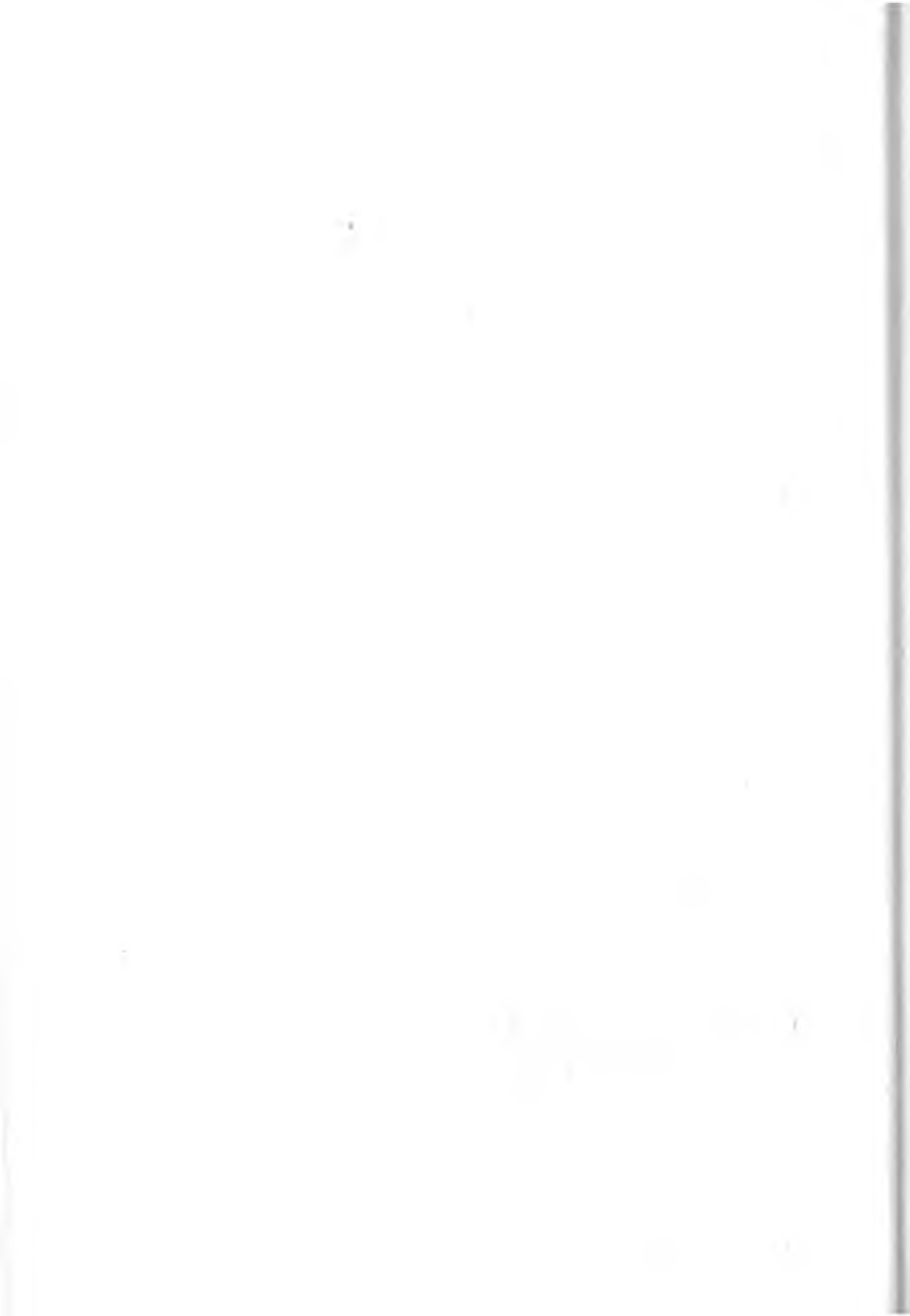
1. Elaboración de un informe de 10 páginas y 2 figuras.

Второй этап - это работа с документацией. В первую очередь это касается документов, относящихся к истории предприятия. Это могут быть старые отчеты, письма, фотографии и т.д. Эти документы помогут выявить ключевые моменты в истории предприятия, а также выявить проблемы, которые возникли в прошлом.

...kako je jedan od "Upravnih" - Jaski odred varloze u brigadu koja u početku
...kako je jedan od "Upravnih" - Jaski odred varloze u brigadu koja u početku
...kako je jedan od "Upravnih" - Jaski odred varloze u brigadu koja u početku

...успешно. Награда "Религијски одред" додељиваће се прототипу крајњу преса, а не само на постојеће. Награда "Религијски одред" додељиваће се прототипу крајњу преса, а не само на постојеће. Награда "Религијски одред" додељиваће се прототипу крајњу преса, а не само на постојеће.

а се вярва, че се е развил сред големи окупации със световна слава.

6) Obavještajna služba unutar jedinica koje sada ulaze u sastav II B. N.O.U.⁴ korpusa nije se ravnomjerno razvijala, pa i u onim jedinicama u kojima je ona dala najbolje rezultate nije ni izdaleka dostigla onaj stepen koji bi odgovarao razvoju Narodnooslobodilačke vojske i zahtjevima koji se pred nju postavljaju. Razlozi tome, pored mladog kadra u ob. službi i njihove neiskusnosti u radu i drugih, jeste dobrim dijelom i neshvatanje važnosti i uloge ob. službe od strane naših štabova, njeno zapostavljanje i uskogrudna politika kadrova pri dodjeljivanju drugova u ob. službu.

Imajući u vidu onu ulogu koju ob. služba treba da odigra u današnjim i sutrašnjim borbama potrebno je da svi naši štabovi poklone ob. službi onu pažnju koju ona po svojoj važnosti i zaslužuje, da joj ukažu svoju svestranu i punu pomoć i da za obavještajce postavljaju one drugove koji imaju volje i smisla za vršenje te službe, ljude jače inteligencije, vješte, hladne, prisebne i odane. Škrtariti pri dodjeljivanju kadrova u ob. službu znači voditi rđavu i kratkovidu politiku koja će nam se poslije svetiti.

Obavještajni centar ovog Štaba pružiće punu i svestranu pomoć, savjetodavnu i direktivnu, svim našim centrima u okviru Korpusa, koje — naglašavamo ponovo — treba svestrano [da] pomognu i njihovi štabovi. Jednom riječju, treba voditi kurs na to da naša obavještajna služba, prema riječima druga Tita, stvarno i postane »najmoćnije oružje komandovanja«.

7) Posljednjom ofanzivom⁵ okupator je uspio da nam nanese osjetne materijalne i ekonomske štete, tako da smo danas prinuđeni da smanjimo obroke našim borcima. Okupator će i ubuduće nastojati da nas odgurne od ekonomskih baza i plodnih krajeva, da uništava naše magacine i drugo. Stoga je potrebno da sve naše jedinice posvete puno pažnje prikupljanju hrane i njenom smještanju u tajne magacine. Svaka veća jedinica koja djeluje duže vremena na jednom terenu treba da osigura sebi neku rezervu žita, kako bi u nepovoljnim prilikama ili u slučaju jačih neprijateljskih napada i ofanziva za neko vrijeme imala osiguranu hranu. U nekim krajevima već će za mjesec dana otpočeti i žetva novog žita. Štabovi divizija trebaju spremati plan kojim će se vršiti prikupljanje i smještaj novog žita, kao i aparat koji će to izvršavati. Štab Korpusa će sa svoje strane pravovremeno izraditi plan izgradnje magacina i raspodjele žita po sektorima.

8) Uslijed ogromnosti teritorije koju Korpus obuhvata i nesigurnosti nekih veza, Štab Korpusa neće izdavati znake

⁴ Drugog bosanskog narodnooslobodilačkog udarnog korpusa

⁵ Vjerovatno se odnosi na Četvrtu neprijateljsku ofanzivu.

raspoznavanja za divizije, nego će svaka divizija za svoje jedinice izdavati posebne znake. Ako jedinice dviju divizija sadejstvuju, upotrebiće znake veće jedinice.

9) Štabovi divizija podnosiće petnaestodnevne izvještaje o akcijama (koji će se unositi u Bos. Udarnik) i petnaestodnevne izvještaje o naoružanju.

Divizijski saniteti, ob. centri i intendanture podnosiće redovne petnaestodnevne izvještaje sanitetu, ob. centru i intendanturi Korpusa. Štabovi divizija slaće redovne izvještaje Štabu Korpusa o svim krupnijim promjenama i izvedenim akcijama da bi Štab Korpusa mogao redovno izvještavati Vrhovni štab.

Štab Korpusa će se u prvo vrijeme nalaziti u Janju (Vagan).

Uz drugarski i borbeni pozdrav,

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
Velj.⁶ Stojnić

Komandant
S.⁷ Rdić

Dostavljeno:

Štabovima IV, X i XII NOU divizije i

U prilogu dostavljamo skicu operativnog područja II Bos. NOU korpusa.

---

⁶ Veljo

⁷ Narodni heroj Slavko Rodić. Umro 1949 god. kao general-potpukovnik JNA.

BR. 2

PETNAESTODNEVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE KRAJIŠKE NOU BRIGADE ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE O VOJNIM AKCIJAMA I POKRETIMA IZVEDENIM U VREMENU OD 15 DO 31 MAJA 1943 GODINE¹

Š T A B
III KRAJIŠKE BRIGADE
1-VI-1943 g.
Položaj

ŠTABU I PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Dostavljamo Vam petnaestodnevni izvještaj o vojnim akcijama u vremenu od 15-V- do 31-V-1943 godine, kao i statistički pregled ljudstva, naoružanja i stoke.

15-V-1943 I bataljon primio je borbu sa neprijateljem (Italijani, četnici i Njemci), koji su nastupali od Bijelog Polja ka našim položajima. Borba je vođena cijeli dan. Neprijatelju su naneseni veliki gubici. Na našoj strani gubici su takođe osjetni.² Zarobljeno je 1.000 puščanih metaka. Oštećen nam je jedan puškomitraljez.

Istog dana III bataljon vodio je borbu sa neprijateljskim snagama koje su nastupale od Ribarevine ka Slepač Mostu.³ Borba je vođena 4 sata i III bataljon se povukao na kote zapadno od Slepač Mosta pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja, aviona i artiljerije. Neprijatelju su naneseni ogromni gubici. Isti bataljon naveče izvršio je kontranapad na neprijatelja koji ga je zbacio s čuka.

16-V-1943 I bataljon se prebacio preko r. Ljubovije i došao u Burenjski Do kao rezerva ostalim bataljonima.

II bataljon je držao položaje Razvršje i na komunikaciji Slepač Most — Mojkovac. Naveče je napadnuo logor Njemaca u s. Gilinoge, gdje je ubijeno 10 Njemaca. Zarobljena je 1 puška i 500 metaka. Plijen nijesu mogli izvući radi pojačanja koje je neprijatelj dobio.

III bataljon je držao položaje čuke Cer i Burenj. Neprijatelj koristeći maglu podvukao se našim jedinicama, ali je odbijen uz osjetne gubitke.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 35/2, k. 711.

² Vidi tom IV. knj. 13. dok. br. 72, 73 i 140.

³ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 81 i 145.

IV bataljon je držao položaj iznad Mojkovca. Neprijatelj u jačini od 500 vojnika ušao je u Mojkovac oko 11 časova. Snage IV bataljona su iskoristile momenat kada se neprijatelj smještao u Mojkovcu i otvorile vatru na njih. Neprijatelju su nanesen ozbiljni udarci u ljudstvu i stoci. Na našoj strani poginula 2 druga a 3 ranjena. Pod pritiskom neprijatelja snage IV bataljona su se povukle iznad s. Sige i Prošćenja.⁴

17-V-1943 II bataljon razbio je jednu neprijateljsku kolonu od 50 vojnika u s. Lepencu, ubivši im 5 vojnika. Zarobljeno je nešto spremne i municije. Na našoj strani poginuo je jedan drug.

Dvije čete IV bataljona su išle na zasjedu na čuku Razvršje, gdje su naišle na grupu Njemaca koje su rastjerale. Zarobile su 1.000 pušanih metaka. Istoga dana neprijatelj je od Mojkovca nastupao u pravcu s. Siga. Snage IV bataljona su ga dočekale i razbile ubivši im 8 vojnika, među kojima su bila 3 četnika u italijanskoj uniformi.⁵

18-V-1943 Jedinice III bataljona vodile su borbu sa neprijateljem koji je izišao na Cer. Nakon kraće borbe neprijatelj je razbijen i povraćen nazad uz velike gubitke po njega.

U međuvremenu od 15-18-V — neprijatelj je imao: oko 168 mrtvih i ranjenih vojnika, što je sigurno zapaženo, i 20 mazgi i konja. Naši gubici: 10 mrtvih i 18 ranjenih drugova, od kojih 4 teže ranjena.⁶

19-V-1943 jedinice su bile na svojim položajima, borbe nije bilo.

20-V-1943 glavninu snaga naših bataljona povukli smo na liniju Prencani — Barice, ostavljajući po jednu četu na starijim položajima kao zasjedu i pretstražne dijelove. Borbi nije bilo.

21-V-1943 II i IV bataljon krenuli su na navedene prostorije preko Krupica i smjestili se u s. Maoče, kao rezerva III Sandžačkoj brigadi. I i III bataljon ostali su na istim položajima.

22-V-1943 u 1 sat bataljoni su vršili pokret sa navedenih prostorija i stigli u s. Glibaće i Ravnu Goru do 7 sati, gdje su predanili. Istoga dana oko 18 sati bataljoni su krenuli pravcem: Glibači — Kolijevka — Konjsko Polje, gdje su stigli 23-V ujutru. Na navedenoj prostoriji su predanili.

23-V-1943 bataljoni su krenuli sa Konjskog Polja do Suhog Polja. Na toj su prostoriji ostali do 24-V u 1 sat.

⁴ Opširnije o ovim borbama vidi u tomu IV, knj. 13, dok. br. 81, 140, 145 i 147.

⁵ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 147.

⁶ Opširnije vidi u tomu IV, knj. 13, dok. br. 145.

24-V-1943 u 1 sat bataljoni su krenuli pravcem Suho Polje — Borje — Korlat — Klinci — Putišići, ka Kunaru i Zečijem Brdu, gdje su bataljoni napali neprijatelja. Borba je vođena povremeno. Naše [jedinice] ovladale su Zečijim Brdom i okolnim čukama, gdje je ubijeno 48 neprijateljskih vojnika, a zarobljeno 28... Na našoj strani bilo je 7 mrtvih i 18 ranjenih drugova, od kojih 6 teže.⁷

25-V-1943 bataljoni su bili na istim položajima. Od neprijateljske artiljerije ranjena su 3 druga. Istoga dana naveče brigada je dobila naređenje⁸ da se prebaci preko Čelebića ka Popovom Dolu, u cilju razbijanja neprijateljske kolone koja je nastupala od Pljevalja. Bataljoni su izvršili pokret uveče i stigli u Čelebić sljedećeg dana ujutru.

26-V-1943 I, II i IV bataljon krenuli su pravcem: Čelebić — Šuplja Stena — Popov Do, a III bataljon pravcem: Čelebić — Vojtine i postavio se prema r. Čeotini.

27-V-1943 u 2 sata I, II i dijelovi IV bataljona napali su neprijatelja sjeverno od Popov Dola na čukama prema r. Čeotini. Borba je trajala do 7 sati ujutro. Ubijeno je oko 30 neprijateljskih vojnika, i više ranjeno. Zarobljeno je: 1 nemački laki bacač, 2 »šarca«, 11 pušaka, 2.200 metaka i ostale sitne spremne. Naši gubitci: 6 drugova poginulo i 9 ranjenih, od kojih 2 teže. Istoga dana bataljoni su izvršili pokret sa navedene prostorije pravcem: Popov Do — Šuplja Stena — Radonjići — Suho Polje, gdje su zanoćili.⁹

28-V-1943 bataljoni su izvršili pokret pravcem: Suho Polje — Velenići — Uzlup, odakle se je II, III i IV bataljon prebacio na lijevu obalu r. Tare koju su zaposjeli od Uzlupa do Šćepan Polja. I bataljon je posjeo čuke Zlatnog Bora, na kojima je ostao do 29 ujutru.¹⁰

29-V-1943 bataljoni su ostali na istim položajima, dok se je I bataljon prebacio sa Zlatnog Bora na lijevu obalu r. Tare.¹¹ Istoga dana neprijatelj je pokušao da sa čamcima prebaci svoje izvjesne dijelove na lijevu obalu r. Tare kod Šćepan Polja. Snage IV bataljona su napale i odbacile neprijatelja na polazne položaje, nanoseći im gubitke 5 mrtvih i više ranjenih. Snage III bataljona su takođe razbile neprijatelja na desnoj obali r. Tare kod Uzlupa. Ubijeno je oko 15 neprijateljskih vojnika.

30-V-1943 I, II i III bataljon ostali su na lijevoj obali r. Tare od Uzlupa do Šćepan Polja, dok se je IV bataljon pre-

⁷ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 140, 145 i 147.

⁸ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 117.

⁹ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 140, 145 i 147.

¹⁰ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 122, 123, 140, 145 i 147.

¹¹ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 140.

bacio na lijevu obalu r. Drine, sa zadatkom zatvaranja pravca i kontrolisanja Drine od D. Kruševa do Pustog Polja. Borbi nije bilo, dok su neprijateljska artiljerija i vazduhoplovstvo bili aktivni.

31-V-1943 bataljoni su ostali na istim položajima i sa istim zadatkom. Od neprijateljske artiljerije poginuo je jedan drug iz II bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
S.¹² Todić

Komandant
Karanović¹³

P.S.¹⁴ U borbama 24 i 25 maja zarobljeno je: 1 »šarac«, 2 njemačke mašinke, 52 puške, 5.500 metaka, 7 konja i ostale sitne spreme.

Karanović

BR. 3

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE NOU DIVIZIJE OD 2 JUNA 1943
GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O
BORBAMA NA PROSTORIJI PLUŽINE — BRLJEVO —
SEDLARI**

Objavljeno u Zborniku, tom III, knj. 5, dok. br. 23.

---

¹² Simo

¹³ Nikola

¹⁴ Sljedeći tekst je naknadno dopisan na mašini, latinicom.

BR. 4

UPUTSTVO ŠTABU DRUGOG BOSANSKOG NOU KORPUSA OD 3 JUNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVORTE DIVIZIJE ZA ORGANIZACIJU OBAVJEŠTAJNE SLUŽBE NA TERENU DIVIZIJE¹

GOC B-2K²

Str. pov. ob. br. 8/43
Dana 3 juna 1943 g.

Prilog A

OBAVJEŠTAJNOM CENTRU IV-2K

1) Nazivi vaših centara jesu:

6-IV/2K	(VI KNOUB)
8-IV/2K	(VIII KNOUB)
10-IV/2K	(X KNOUB)
OP-IV/2K-G	(Podgrmečki mješoviti odredsko-područni centar)
O-IV/2K-R	(OC Ribničkog odreda)
OP-IV/2K-D	(Drvarski mješoviti odredsko-područni centar)

Niže, bataljonske i teritorijalne, centre možete označavati sa 1, 2, 3, 4 ili a, b, c, d ili bj itd. (Npr. 6-IV/2K-1, O-IV/2K-R-a = OC . . . . . I bataljona, OP-IV/2K-G-bj = OC . . . . . Budimlić Japra).

2) Zadaci:

Prema teritorijalnom rasporedu vaših nižih centara, stepenu njihove pokretnosti (da li je centar mobilne operativne jedinice, teritorijalni ili mješoviti), lokalnim prilikama, sposobnostima pojedinih centara za izvršenje pojedinih zadataka itd., razradićete i izvršiti raspodjelu dolje navedenih zadataka. Pri tome ćete se obavijestiti o zadacima pojedinih jedinica kojima pripadaju odgovarajući OC, proučićete način ostvarenja zadataka, mogućnosti njihovog ostvarenja, njihovu važnost i hitnost izvršenja.

a) Uspostavljanje novih veza gdje one ne postoje, učvršćivanje i proširivanje starih, sa sljedećim neoslobođenim naseljenim mjestima i prostorijama sa slabijim ili jačim četničkim uticajem:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 8-12, k. 774.

² Glavni obavještajni centar Drugog bosanskog NOU korpusa

Mrkonjić Grad, uporište i naseljena mjesta između Mrkonjića i Banje Luke (manjački sektor) i Mrkonjića i Jajca (mrkonjički četnički sektor);

Banja Luka i uporišta između Banje Luke i Prijedora;

Prijedor i uporišta i naseljena mjesta između Prijedora i B. Novog;

B.[osanski] Novi, Ljubija, Kozin, St. Rijeka, St. Majdan, uporišta duž pruge B. N. — Bihać;

Blatna, Rudice, B. Krupa, Otoka, uporišta i naseljena mjesta **Cazinske Krajine, Bihać**, uporišta duž komunikacije B. Krupa — B. Petrovac;

B. Petrovac, uporišta duž komunikacija Bihać — B. Petrovac — Drvar — Grahovo — Knin;

Drvar, Grahovo, te duž komunikacije Prijedor — S.[anski] Most — Ključ — Mrkonjić — Jajce i Mrkonjić — Glamoč;

Sanski Most, Ključ, Glamoč;

i četničkim oazama glamočkog, grahovskog i kninskog sektora.

Na sva naseljena mjesta štampana krupnim [crnim] slovima obratiti ćete naročitu pažnju i nastojaćete u daljoj perspektivi da u njima stvorite pomoćne centre.

b) Organizovaćete na vašem sektoru što bolju ekonomsku ob. službu, te ćete organizovati kontrolu saobraćaja svih saobraćajnih i prometnih linija vašeg sektora (vazdušnih, željezničkih, cestovnih i vodenih), vodićete evidenciju i redovno i hitno ćete izvještavati o svim transportima koji prolaze kroz vaš sektor za ciljeve i svrhe neprijatelja (količina, materijal, svrha), kojim putem, sa kakvim osiguranjem, gdje će se smjestiti — magacionirati itd. Organizujte OS tako da na vrijeme doznajete za prolazak transporta, kako bi to mogli vojnički iskoristiti. Isto tako organizovaćete vođenje evidencije o svim zalihama u pojedinim gradovima u hrani i ostalom materijalu, sa naznakom gdje se te zalihe nalaze, u kakve svrhe, sa kakvim osiguranjem itd. Organizovaćete kontrolu nad radom svih tvornica, radionica, rudnika i ostalih preduzeća koja rade za neprijatelja (koliko proizvode, kuda se ti proizvodi upućuju i na koji način, kojim putem i kada, koliko je radnika zaposleno i pod kojim uslovima rada, koliko je radno vrijeme itd.).

c) Veze koje ćete održavati sa našim i stranim organizacijama OS jesu:

sa banijskom OS i preko ove sa ostalim OS u sastavu OS GSH-a;

specijalno sa OS Dalmatinske grupe odreda i ličkom;

sa OS XII divizije preko Kozare, te ćete kozarskoj OS, u slučaju prekida veze sa njenim divizijskim centrom, pružati svoju pomoć itd.;

preko kozarske OS sa OS Slavonije;
sa OS X divizije preko Glamočko-livanjskog odreda, odn.
njegovog OC;

u daljoj perspektivi sa OS hercegovačkih jedinica preko
OS X i XII divizije, preko Vrbasa.

Pri organizovanju veze sa gradovima na graničnim pro-
storijama drugih divizija, kao i uopšte u slučajevima da više
OC drže veze sa istim gradom ili uporištem rukovodićete se
principom da više OC mogu držati vezu sa jednim te istim
gradom, ali nikada dva ili više centara ne smiju držati jednu
te istu vezu, nego svaki mora držati i iskorišćavati posebnu
svoju vezu koju ne drži niti iskorišćuje neki drugi centar.

Prilikom formiranja neke nove jedinice unutar vaše Di-
vizije odmah formirajte unutar te jedinice i OS, i o tome iz-
vijestite GOC.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZA GOC B-2K
Šef

BR. 5

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG BOSANSKOG NOU KORPUSA OD 3 JUNA 1943 GOD. NAČELNIKU VRHOVNOG ŠTABA NOV I PO JUGOSLAVIJE O SITUACIJI NA SEKTORU CEN- TRALNE BOSNE¹

Š T A B
II BOS. N. O. U. KORPUSA
br. 25
3 juna 1943 god.
Položaj

NAČELNIKU VRHOVNOG ŠTABA DRUGU ARSI I ŠTABU I BOS. KORPUSA

Po odlasku iz Centralne Bosne smjestili smo se u selo
Vagan² (Janj). Tražili smo vezu sa Vama preko radio stanice
koju smo uzeli iz IV divizije, ali vezu nismo mogli uspostaviti.

¹ Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 32-2/I, k. 407.

² Vidi dok. br. 1.

Situacija na sektorima Bos. Krajine ostala je uglavnom nepromijenjena.

Štab IV divizije sa VI i X brigadom još prije našeg dolaska uputio se je prema Grahovu i Kninu u akciju na četnike popa Đujića.³ Prema situaciji kakva je tada bila, a i prema dopisu druga Koste⁴ IV diviziji u kome je stajalo da bataljon IX brigade čeka na smjenu VI brigade, bila je nepravilna odluka Štaba IV divizije [da] za ovu akciju upotrebi glavninu svojih snaga, ostavljajući upražnjen mrkonjički i sanski sektor, a pogotovo kad se očekuje V brigada koju treba prihvatiti.

Po našem sastanku uputili smo naređenje⁵ Štabu IV divizije da odmah po izvršenim prvim akcijama koje su započete uputi VI brigadu na mrkonjički sektor koja će imati zadatak pročišćavanja ovog sektora, uspostavljanja stalne veze sa X divizijom i pritiska na neprijateljske snage na lijevoj obali Vrbasa, kako bi se olakšala situacija i našim snagama u Centralnoj Bosni. VI brigada pri prolazu preko Bravskog napala sa dva bataljona neprijateljsku posadu na Bravskom i tom prilikom nanijela je neprijatelju gubitke 70 mrtvih i 90 ranjenih.⁶ Bila su zaplijenjena i 3 brdska topa 75 mm, 1 protivkolski top i 3 bacača, ali je neprijatelj brzom intervencijom spriječio naše bataljone da izvuku ovaj plijen, izuzev jednog protivavionskog mitraljeza i nešto pušaka.

U sporazumu sa Hrvatskim štabom naredili smo VIII Kraj. brigadi da se prebaci sa svojom glavinom na prostoriju [Bos.] Krupa — Bihać — Kulen Vakuf jer nam je ova prostorija bila upražnjena.

Na području Drvara — [Bos.] Petrovca i Grahova formiran je odred koji treba da naraste na trista do 400 boraca kako bi mogli postepeno izvući X brigadu sa toga sektora.

Grmečki odred se već popeo na blizu 400 boraca.

IX brigada se nalazi u zaštiti bolnice u Centralnoj Bosni i djeluje zasada na području XII divizije.

U Travnički odred se dosad prikupilo 30 boraca sa tri puškomitraljeza.

Kupreško-janjskom odred, pod teškim ekonomskim prilikama terena na kome djeluje, otežano je razvijanje te smo preduzeli prebacivanje 5000 kg žita iz Podgrmeča za ovaj odred.

Upućena su nova naređenja V brigadi za prebacivanje na određeni joj sektor, međutim brigade još nema. Vjerovatno joj

---

³ Pop Momčilo Đujić, komandant četnika na tromeđi Bosne, Like i Dalmacije

⁴ Kosta Nađ, komandant Prvog bosanskog NOU korpusa

⁵ Vidi dok. br. 1.

⁶ Vjerovatno se odnosi na 114 lovačku diviziju.

je prebacivanje omela ofanziva na Kozaru, koja je izvršena prije 15 dana.

Štab XII divizije će uputiti kurire iz Centralne Bosne preko Lijevča [Polja] brigadi u Kozari, tako da se sa te strane uspostavi veza.

Sigurno ste preko radija čuli o ofanzivi na Liku i poruke koje su upućene Vama.

Poslali smo jedan izvještaj V. Š. preko Glavnog štaba Hrvatske i drugove sa molbom da nam G. Š. H. uruči jednu radio stanicu za vezu sa V. Š.

Neprijatelj je postavio posadu (oko jedne satnije) kod mosta koga opravljaju na Doganovcima (Vrbas). Iz D. Vakufa i Bugojna sklanja ratni materijal u obližnja sela, po čemu izgleda da će u tim mjestima držati neke svoje rezerve materijala.

Ukoliko bude nekih promjena kod nas, obavjestićemo Vas. Dostavljamo Vam našu naredbu divizijama.⁷

Uz borbeni pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
Velja Stojnić

Komandant
S.⁸ Rodić

P.S.

Situacija se kod nas unekoliko izmijenila. Neprijatelj je izvršio pokret od Gojca i Kupresa na Gon⁹ i lako odgurnuo mlade odredske čete iz Gona i Blagaja, tako da smo i mi naše mjesto premjestili u Pribelju.

Zasad ne izgleda da je to neki pokret neprijatelja sa većim snagama.

SF — SN

• Kt¹⁰
S. Rodić

Š T A B
I BOSANSKOG N. O. U. KORPUSA
Br. 42
10-VI-1943 g.
— Položaj —

⁷ Vidi dok. br. 1.

⁸ Slavko

⁹ Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

¹⁰ Komandant

OBAVJEŠTENJE KOMANDANTA TREĆE NOU DIVIZIJE OD 3 JUNA 1943 GOD. POLITIČKOM KOMESARU O SITU- ACIJI NA SEKTORU ŠTIRNO—BIOČ¹

Druže Radomire,²

Sad je bio ovdje Vlado Šegrt³ i kaže da je neprijatelj⁴ uspio da razbije njegove bataljone i da će morati Štirno napustiti. Neprijateljske kolone se spuštaju preko Bioča s težnjom da udare u leđa njegovim bataljonima, a ne zna kakvo je stanje prema Presjeci niti ima veze sa svojim II bataljonom. Kao što vidiš, stanje je vrlo kritično. Vlado kaže da će biti prinuđen da se povuče prema Konjskim Lastvama i Javorku. Potrebno bi bilo da jedinica koja se eventualno nalazi na Ulobiću preko Klekova Pleća i Carevog Dola udari u bok i pozadinu neprijatelja na Bioču, jer je usled ovakve situacije ugrožen kako pravac preko Presjeke tako i preko Javorka ka Mratinju. Drugovi iz V. Š.,⁵ ukoliko se nalaze u Mratinju ili oko mosta, treba da što prije izvrše pokret. Mi nijesmo uspjeli da radio-gramom predamo jutrošnju depešu, a ne znamo da li su dobili od nas sinošnje pismo,⁶ jer se kuriri još nijesu vratili. Vrlo je vjerovatno da V. Š. nije upoznat sa situacijom na ovom sektoru, koja se danas uveliko pogoršala.

Pozdrav
Radovan⁷

X⁸ je imala ponovo velike gubitke.

3/VI u 11,20

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 28-1, k. 9 A.

² Radomir Babić, politički komesar Treće NOU divizije. Toga dana nalazio se u Vrhovnom štabu u s. Mratinju.

³ Komandant Desete hercegovačke NOU brigade

⁴ Vidi dok. br. 129.

⁵ Vrhovnog štaba

⁶ Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 23.

⁷ Radovan Vukanović, komandant Treće NOU divizije

⁸ Deseta hercegovačka NOU brigada

BR. 7

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA GRUPE 2 OD 4 JUNA 1943 GOD.
ŠTABOVIMA TREĆE I SEDME NOU DIVIZIJE O FORMI-
RANJU OPERATIVNE GRUPE¹**

ŠTAB GRUPE 2.
4 juna 1943 godine
u 23 časova

Strogo poverljivo!

ŠTABOVIMA III i VII DIVIZIJE

1. — Odlukom Vrhovnog štaba NOV i POJ formirana je Operativna grupa od III Udarne divizije i VII Udarne divizije. III Sandžačka brigada izuzima se iz sastava I divizije i ulazi u sastav III divizije, a X Hercegovačka brigada izuzeta je iz sastava III divizije i stavljena pod komandu jedne od divizija koje operišu na drugom pravcu.

Ostale divizije i jedinice naše vojske formirane su u operativne grupe, koje su dobile određene zadatke i određene pravce operacija.

2. — U Štab ove grupe određeni su drugovi: Radovan Vukanović, komandant III Udarne divizije, kao komandant; Milovan Dilas, delegat Vrhovnog štaba, i Jovo Vukotić, načelnik Štaba II Proleterske divizije, kao načelnik Štaba.²

3. — Dužnost komandanta III divizije preuzeće drug Sava Kovačević,³ komandant V Crnogorske brigade, a dužnost komandanta V Crnogorske brigade drug Miladin Ivanović, član Štaba I Proleterske brigade.

4. — Štab grupe ovih divizija nazivaće se Štab grupe 2. Ovaj Štab preuzeo je dužnost, odnosno otpočeo rad dana 4 juna 1943 g.

5. — Vezu sa Štabom grupe 2 održavati radiogramom i kuririma.

6. — Do daljeg obaveštenja, mi ćemo se nalaziti u s. Nikovići.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Delegat V. Š.
M. Dilas

Komandant
Radovan⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 4-1/I, k. 812.

² Ovu dužnost drug Jovo Vukotić nije primio zbog nastale situacije u dolini Sutjeske, već je ostao na svojoj staroj dužnosti. Vidi dok. br. 25.

³ Narodni heroj, poginuo 13 juna 1943 god. na Sutjesci.

⁴ Vukanović

IZVJEŠTAJ ZAMJENIKA KOMANDANTA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 4 JUNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVORTE NOU DIVIZIJE O BORBAMA U KRAJINI I BANJI¹

ŠTABU IV KRAJIŠKE N.O.U. DIVIZIJE

Položaj

Dana 3 juna — 43 — dobio sam jedan dopis od kotarskog predstojnika iz Cazina. Taj dopis je donijela moja sestra. Napisa sam odgovor, dao sestri i ona ga je odnijela nazad u Cazin. Dopis i odgovor dostavljam. Dopis u originalu a odgovor u prepisu.

Na našem sektoru nema nekih naročitih promjena. Vodili smo prilično teških borbi po Krajini i u Baniji. Izvršila je ova grupa² pet napada na neprijateljske garnizone i likvidirala ih. Najbolji uspjeh smo imali u Bučici³ (sekcija Petrinja) na Kupi gdje smo zarobili 3 brdska topa 75 mm i jedan brdski top 65 mm. Oslobodili smo i Slunj.⁴ Bili smo u Pećigradu — Šturliću — Vinograču⁵ i drugim mjestima Krajine. Mobilizacija na tom terenu je nemoguća. Skoro sve je u vojsci domobranskoj, a pored toga taj teren je nemoguće držati, na njemu raditi i onda mobilisati ljudstvo.

Borbenost boraca VIII K.N.O.U. brigade je sjajna iako štabovi nisu najbolji. Mišljenja sam da moj zamjenik neće moći uspješno voditi brigadu, pa bi bilo potrebno da se neko imenuje za komandanta ili da se ja povratim na moje mjesto ukoliko to može bez znanja Korpusa. Samo stvar je dosta hitna.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Slunj 4-VI-43-god.

Hamdija⁶

¹ Original. pisan mastilom. latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 23-1, k. 766 a.

² Odnosi se na Unsku operativnu grupu u čijem je sastavu bila Osmu krajiška NOU brigada.

³ Vidi tom V, knj. 15, zapovijest od 23 maja i izvještaj od 28 maja 1943 god. Unske operativne grupe Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

⁴ Vidi tom V, knj. 16, izvještaj Unske operativne grupe Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 6 juna 1943 godine.

⁵ Vjerovatno Vranograč

⁶ Omanović

BR. 9

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE
OD 5 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE BRIGADE O SMJENI
ŠESTOG BATALJONA I SADEJSTVU SA DRUGOM PRO-
LETERSKOM BRIGADOM¹**

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE

ŠTABU I PROLETBRIGADE

- 1) Sada je stigao vaš kurir sa usmenim izvještajem.
- 2) 2 bataljona IV Proleterske smeniće u toku dana vaš VI bat.
- 3) Sutjesku prelaziti u okviru današnje akcije, tj. ukoliko dođe do gonjenja neprijatelja i radi sadejstva sa II Proletbrigadom. Inače u smislu pokreta sa ovog sektora, ne postavlja se još.
- 4) Hoy sendremos una reunion con el Vicjo. Parece que nos marcharemos de prisa. Puy probablemente se quedera en el sector Piva unas ocho brigadas. Os informaremos en seguida sobre las decisiones tomades.²
- 5) Artiljerija neka bude izdašnija u upotrebi municije, jer nema izgleda da ćemo moći goniti popunjujući deo.

S. F. — S. N.

5. VI. = 9,10

Komdiv
Koča³

6)⁴ Odmah nam vratite mazgu koju smo vam posudili za prenos radio stanice.

---

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 15-3, k. 705 A.

² Danas ćemo održati sastanak sa Starim. Izgleda da ćemo nastupati brzo. Vrlo je vjerovatno da će na sektoru Pive biti zadržano oko osam brigada. Obavijestićemo vas naknadno o donijetim odlukama.

³ Popović

⁴ Sljedeći tekst je naknadno dopisan mastilom, latinicom.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE OD 5 JUNA 1943
GOD. ŠTABU DRUGOG BOSANSKOG NOU KORPUSA O
DEJSTVIMA ŠESTE I DESETE BRIGADE OKO GLAMOČA
I SITUACIJI NA TERITORIJI KOJU KONTROLIŠE DIVI-
ZIJA¹**

Š T A B
IV NAR. OSLOBODILAČKE UДАРNE
DIVIZIJE
Br. sl./43
dana 5 juna 1943 g.

ŠTABU II BOSANSKOG KORPUSA

Na položaju

1.) 30. V jedinice Šeste i Desete² brigade izvršile su ponovno čišćenje bandi u severnom dijelu Livanjskog Polja (Peulje, Grkovci, Crni Lug, Nuglašica). Ubijeno je 8 četnika a jedan zarobljen. Zaplijenjeno je nešto sledovanja koje dobivaju od Talijana iz Knina.

2.) Noću između 1 i 2 juna jedinice Šeste i Desete brigade sa dvije čete Glamočko-livanjskog odreda izvršile su zadatak čišćenja bandi u Glavicama i demonstrativan napad na Glamoč. Banda je protjerana iz Glavica uz gubitke od tri mrtva i nešto ranjenih. Napad na Glamoč trajao je 4—5 sati i neprijatelj je dao veoma žestok otpor. Imao je gubitaka, što smo doznali uključivši se na njegovu telefonsku liniju, no broj nam nije poznat. Naši gubici: sedam mrtvih i osamnaest ranjenih i nestalih.³

3.) 4 juna jedinice Šeste brigade izvršile su čišćenje prostorija Barači — Podgorija — Dragnić Podovi — Sokolac — Potkraj — Gerzovo. Banda je blagovremeno pobjegla na čuke iznad Gerzova, odakle je jučer pobjegla u pravcu Mrkonjić Grada. Nastavlja se sa čišćenjem u pravcu Ribnika.

4.) 25. V neprijatelj je iz [Bos.] Krupe sa više kolona prodro do Srpske Jasenice i Suvaje, ali se je vratio natrag. Podaci o zvjerstvima i pljački nisu nam još poznati.

5.) 29. V jedna grupa od 4—5 stotina Njemaca i četnika prodrla je od Oštrelja do Zaglavice sa namjerom da uništi

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24/1, k. 766 A.

² Krajiške NOU brigade

³ Opširnije vidi u dok. br. 120.

jednu četu Drvarskog odreda, ali se četa nije nalazila tu. Opljačkali su neku stoku. Kad su se vraćali, četa ih je napala i oni su pobjegli ostavivši stoku.

6.) Jedna četa Podgrmečkog odreda iz zasjede na putu Bos. Krupa — [Bos.] Novi zaplijenila je dvojica kola sa namirnicama i dva metra šećera.

7.) Čim dobijemo vezu sa Štabom X N.O.U. divizije doći ćemo kod vas po nove direktive, ili ako smatrate da nije potrebno, mogao bi jedan član Štaba Korpusa doći do nas. Nalazićemo se uz Treći bataljon Šeste brigade koji će održavati vezu sa Štabom Desete divizije, dok ne dobijemo odgovor od vas. Sada se nalazimo u Dragnić Podovima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR

Boško⁴

ZAM. KOMANDANTA

Petar⁵

KOMANDANT

Branko

BR. 11

OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 9 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE BRIGADE O PRIKU- PLJANJU JEDINICA DIVIZIJE RADI PRODUBLJAVANJA PRODORA KA KOMUNIKACIJI FOČA—KALINOVIK¹

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE

ŠTABU I PROLETBRIGADE

1) Primili smo Milojev izvještaj² od 15,45.

2) Naređujemo III Krajiškoj da krene za vama radi produbljenja prodora, a od Peka³ smo tražili⁴ da smeni III Krajišku na pravcima Bošcija Glava, Javorak i Zelengora. Tražili smo,

⁴ Šiljegović

⁵ Narodni heroj Petar Mečava. Poginuo 1944 god. prilikom napada na Travnik.

¹ Original, pisan mastilom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/2, k. 709.

² Redakcija nije pronašla pomenuti izvještaj.

³ Peko Dapčević, komandant Druge proleterske divizije

⁴ Vidi dok. br. 12.

osim toga, da se odmah uputi VII Krajiška i delovi VI Bosanske takođe ovim pravcem, da bismo otuda odmah nastavili prodiranje u više pravaca. Ako dozvoli situacija, krenućemo i II Proletbrigadu.

3) Izveštavajte nas!

S. F. — S. N.

9. VI = 16.30

Komdiv
Koča⁵

BR. 12

OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 9 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE DIVIZIJE O NASTA- VLJANJU PRODORA KA KOMUNIKACIJI FOČA — KALI- NOVIK¹

ŠTAB I DIVIZIJE

9. VI. 16,30 h

ŠTABU II DIVIZIJE

1. — Prilažemo izveštaj² Štaba I brigade. Mi ćemo sa celom I brigadom produžiti dalje prodiranje. Sada smo naredili³ Štabu III Kraj. brigade da krene sa I brigadom pravcem Videž — Lokve — Mrčin Planina.

Potrebno je da vašim snagama odmah zatvorite pravce: od Boščiće Glave, Javorka, Zelen Gore. Delovi III Kraj. brigade krenuće sa tih pravaca u toku noći ne čekajući smenu.

2. — VI bataljon I brigade koji je do sada bio kod Luna⁴ treba takođe odmah smeniti sa novopristiglim bataljonom II Proleterske brigade (ovako smo se dogovorili sa komandantom II brigade). Mi ćemo VI bataljon krenuti padom mraka.

---

⁵ Popović

¹ Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 46/1, k. 705.

² Pomenuti izvještaj Redakcija nije pronašla.

³ Vidi dok. br. 11.

⁴ Narodni heroj Miodrag Milovanović-Lune, zamjenik komandanta Druge proleterske brigade. Poginuo 1943 god. kod s. Uzići. Lune se 9 juna nalazio kod Prvog i Drugog bataljona koji su držali položaje na kotama 1871 i 1529. Vidi dok. br. 108.

3. — Treba odmah izvući na sektor Lučke Kolibe sve snage iz doline Sutjeske i omogućiti da one odmah dalje produže.

4. — Molimo vas da oslobodite VII Kraj. brigadu i da joj naredite da usiljenim maršem [krene] ka nama.

5. — Mi od juče nemamo vezu sa Vrhovnim štabom, te ga obavestite o našoj odluci.⁵

6. — Smatramo da treba svakako što više ubrzati pokrete, kako bi i vi uporedo sa nama prodirali svojim pravcem.

Takođe treba osloboditi Majevičku⁶ i VI⁷ brigadu, da bi pored VII⁸ Krajiške brigade prodirali uporedo sa I brigadom ka severu grebenom zapadno od linije Vrbnica — Ljubina Planina.

Dakle: I Proleterska, III Krajiška i Majevička (kad stigne) prodirale bi pravcem Balinovac — Mrčin Planina — ka Jeleču.

VII Krajiška i VI Bosanska pravcem Vrbnovačke Kolibe⁸ — Šadino Vrelo — Ruda Pl.

7. — Sad dobismo vaše pismo⁹ od danas u 14 h. Slažemo se. Krenite jedinice što pre. Mi smo rasteretili jedinice komora i sl. u cilju brzog pokreta. Zaista, treba brzo se kretati i raditi.

8. — Da se ne bismo vraćali, a pošto se već nalazimo na pravcu opšteg pokreta, predlažemo da odmah dođete na zajednički sastanak u **Vrbničke Kolibe**.

Ako imate vezu sa drugom Starim,¹⁰ mislimo da i on treba takođe još večeras da dođe u Vrbničke Kolibe.

9. — Ako vi imate namjeru da prodor izvršite pravcem Zelen Gora, treba da postavite delove iznad Oborenog Trla¹¹ i na Borovno Brdo k. 1835. Te položaje držaće do noći delovi III Krajiške brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant
Koča

⁵ Vidi dok. br. 14.

⁶ Petnaesta (Prva) majevička NOU brigada

⁷ Šesta istočnobosanska NOU brigada

⁸ Vrbničke Kolibe

⁹ Pomenuto pismo Redakcija nije pronašla.

¹⁰ Josip Broz-Tito

¹¹ Oboreno Točilo

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 9
JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLA-
VIJE I OBAVJEŠTENJE ŠTABU DRUGE PROLETERSKE
DIVIZIJE O POKRETIMA NEPRIJATELJA NA PROSTORU
OŠLI DO, KONJSKE VODE, VRBNICA, ORLOVAČA I OD-
LUCI ZA PROBOJ NA KOMUNIKACIJI FOČA — KALI-
NOVIK¹**

ŠTAB I PROLET. DIVIZIJE
9/VI — 23 h

VRHOVNOM ŠT.[ABU] i ŠTABU II DIVIZIJE

1. — U toku dana I brigada izbila je na Balinovac.
2. — Za vreme borbe došlo je kroz Ošli Do u Konjske Vode 10 malih tenkova, a primećeni su na čukama oko Konjskih Voda oko 200 vojnika.²
3. — Negde između Balinovca i Vrbnice osmotrena je jača nepr. kolona.³
4. — Predveče oko 19 časova izbila je jedna nepr. kolona⁴ sa komorom na Kozje Strane (k. 2014), Orlovača (k. 1960), odakle su tukli bacačima ka Vrbničkim Kclibama.

5. — Rešili⁵ smo da sa I Prolet. i III Kraj brigadom izvršimo prodor ka severu i to:

I brigada pravcem Balinovac — Mrčin Kolibe — Ruda Pl. — Rataj.

III Kraj. brigada pravcem Balinovac — Jezero — r. Oteša — Drače.

Po izbijanju na komunikaciju odmah ćemo se prebaciti severno od nje.

6. — Smatramo da našim zadržavanjem ovde ne stvaramo povoljniju situaciju. Mislimo da će naše prodiranje poremetiti sadanje neprijateljsko postavljanje i dejstvo prema nama.

Radi ovoga naredili smo opšti pokret svih delova I i III brigade noćas u 0,0 časova sa prostorijske Vrbničke Kolibe — Balinovac.

7. — Obzirom na pojavu neprijat. kolona na pravcu Kozje Strane — Ljubin Grob potrebno je da taj pravac odmah zatvori jedna od najbližih jedinica.

¹ Original. pisan olovkom. latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 7 2, k. 710.

² Vidi dok. br. 148.

³ Vidi dok. br. 144.

⁴ Vidi dok. br. 147.

⁵ Vidi dok. br. 11 i 12.

№ 1001

О.Бр.

Карта 1:20000

Штаб I полка Дивизije

О.Б. №

Г. №

9/11-234

ТО. №

№ 11/11

Взводна Ш. I Штаба II Дивизije

1.- II в. дана I Дивизije била је на
Балнорас:

2.- За време борбе дошло је јеро
Ош до "Копачког" 10 малих тенкова,
а промечене су на њима око 200 рана.

3.- У месту Балнорас. Врхове
осмотрена је п.а. репр. Колон.

4.- Предвече 19. јуна била је
једна репр. Колон. у Команди.
Шане "2014" - Око 2. 1960. године. Ш.
п.а. бакарна на Врхову. Колон.

5.- Решили смо да са I полка
I II Кр. изпадом Балнорас. п.а. на
северу и то:

I Бргада

Уради "Колон" - Р.а.

II Кр. Бр. да се изведе.

По објави на комуникацији од-
мах сема се п.а. репр. од ње

6.- Јунарић да наставе

Mogle bi se i neke jedinice II Prolet. brigade orijentisati ka tom pravcu.

8. — Ljudstvo našeg Brdskog divizionala nalazi se kod Lučkih Koliba — oni nemaju oruđa.⁶ Mogu se upotrebiti kao pešaci. Molimo da se upute sa prvom jedinicom koja pođe našim pravcem — pošto mi ljudstvo tog divizionala ne možemo sačekivati.

9. — Predlažemo⁷ da se VII Kraj., Majevička i VI brigada odmah upute pravcem između Balinovca i Vrbnice i dalje neposredno desno od našeg pravca prodora.

Ukoliko je potrebno malo duže zadržavanje na ovom sektoru, potrebno je da i delovi IV Crnogorske budu orijentisani za zatvaranje pravaca od Zelen Gore, ukoliko vas taj pravac interesuje za dalje pokrete.

10. — Mi smo vam u toku dana javili da mislimo doneti ovakvu odluku i tražili smo hitne direktive. Međutim, pošto vezu sa vama nemamo, smatrali smo da treba odlučiti brzo i odluku sprovesti odmah.

11. — Održavaćemo sa vama **radio vezu** u ugovoreno vreme.

S F — S N

Komdiv
Koča

P.S. Sa ovim pismom da se upozna i Štab II Prolet. brigade kako bi se preorijentisao deo snaga te brigade, obzirom na naš odlazak i pojavu neprijatelja na pravcu Kozje Strane — Ljubin Grob.

ŠTABU II PROLET. DIVIZIJE i V. Š.

Šaljemo vam ovaj Kočin izvještaj.

Mi odlazimo na zadatak i prema situaciji ćemo raditi. Nastojaćemo da držimo vezu sa vama. Ukoliko neprij.[atelj] vezu prekine, borićemo se koliko mogu izdržati naše jedinice.

S. F. — S. N.

Zam. polkomesara,
S.⁸ Penezić

Komandant
Ljubo Đurić

P.S. Šaljite hitno na naše levo krilo IV brigadu.

⁶ Pred proboj iz Pete neprijateljske ofanzive teško oruđe je bilo zakopano radi lakše pokretljivosti jedinica.

⁷ Vidi dok. br. 11, 12 i 14.

⁸ Sljedeći tekst dopisao je naknadno zelenim mastilom komandant Druge proleterske brigade.

⁹ Slobodan

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
9 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGO-
SLAVIJE O SITUACIJI NA PROSTORIJI VRBNICA — ZA-
MRŠTEN, BOŠČIJA GLAVA — ZELENGORA I PREDLOG
ZA PRIKUPLJANJE JEDINICA DIVIZIJE NA PROSTORU
LUČKIH I VRBNIČKIH KOLIBA¹**

ŠTAB II PROLETERSKE DIVIZIJE

9 juna 1943 god.

u 20.30 časova

VRHOVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O.J.

Prilažemo Vam pismo² druga Koče iz kojega ćete vidjeti da Koča misli da produži dalje sa I i III brigadom. Ako mi tamo ne ubacimo nove snage, može nam se desiti vrlo lako da neprijatelj prodre na pravcu Vrbničke Kolibe, od pravca Zelengore a od Boščijske Glave prema Lučkim Kolibama, pa i od pravca Zamrštena i Vrbnice prema kolibama Zamrštena. Mi ne znamo kako je situacija kod VII³ brigade i VI Bosanske brigade, no mi mislimo da te dvije brigade treba hitno uputiti u pravcu Lučkih Koliba, t.j. da zatvore pravce od Zelengore i Boščijske Glave. Moguće je i to da se na tom pravcu prebaci IV Crnogorska brigada a da je na njenim sadašnjim položajima smijeni VII Krajiška brigada. Mi smo izdali naređenje⁴ II Dalmatinskoj brigadi da se prebaci u Lučke Kolibe, no još nijesmo dobili potvrdu da su naređenje primili. Ne znamo šta je sa Hercegovačkom brigadom,⁵ no pretpostavljamo da je ista otsječena. Mi smo joj ranije izdali jedno avizo naređenje u kome smo joj označili opšti pravac, a i lično smo sa drugom komandantom⁶ te brigade razgovarali o postupku u slučaju otsijecanja. Ako mi najkasnije sutra veče ne izvršimo marš za Kočom. a u toku sutrašnjeg dana ne obezbijedimo pravce koje je do sada držala III Krajiška brigada⁷, mi ćemo se pod mnogo nepovoljnijim us-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 10/3, k. 731.

² Vidi dok. br. 11 i 12.

³ Sedma krajiška NOU brigada

⁴ Pomenuto naređenje Redakcija nije pronašla.

⁵ Deseta hercegovačka NOU brigada

⁶ Vlado Šegrt

⁷ Boščijska Glava — Javorak — Zelengora. Vidi dok. br. 11 i 12.

lovima morati ponovo probijati za Kočom, imajući sa sobom i bolnice i intendanture itd. Za nas je najpovoljnije da u toku noći i sutrašnjeg dana izvršimo grupiranje čitavih naših snaga na prostoriji Lučke — Vrbničke Kolibe, te da sutra veče krenemo dalje za Kočom ili sutra poslije podne ako bi to vrijeme dozvoljavalo.

Molimo odgovor i direktive.

S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

Mitar⁸

Komandant

Peko⁹

(M. P.)

P.S.¹⁰ Očekujemo vas kod Debele Ravni na putu za Katunišće i Lučke Kolibe, gdje vas čeka naša veza.

---

⁸ Bakić

⁹ Dapčević

¹⁰ Sljedeći tekst je naknadno dopisan na mašini, latinicom.

**UPUTSTVO ZAMJENIKA POLITIČKOG KOMESARA DVA-
NAESTE NOU BRIGADE OD 9 JUNA 1943 GOD. ZAMJENI-
CIMA POLITIČKIH KOMESARA PRVOG I DRUGOG BA-
TALJONA O ISPUNJAVANJU UPITNIKA I POLITIČKOM
RADU NA TERENU¹**

ZAMJ. POLITKOMESARA
XII KNOU BRIGADE
dana 9 juna 1943 god.

**ZAMJENICIMA POLITKOMESARA I i II BATALJONA OVE
BRIGADE**

Položaj

1) Dostavite spisak partijaca u svome bataljonu i to od dana našeg pokreta sa terena podgrmečkog, a posebno spisak onih koji su se nalazili prije toga u vašim jedinicama i to sa sljedećim rubrikama:

- 1) ime i prezime
- 2) godina rođenja
- 3) mjesto rođenja
- 4) kad je primljen u članstvo (mjesec i godina, po moguć-
nosti datum)
- 5) sadanja funkcija
- 6) primjedba

Napominje se da podatci za drugove koji se nalaze u je-
dinicama moraju biti tačni.

2) Preko sekretara partijskih jedinica provjeriti i pronaći drugove partijce, kandidate kao i SKOJ-evce među onim dru-
govima koji su prispjeli iz drugih jedinica, s tim da se u pri-
mjedbi tačno naznači jedinica iz koje je dotični drug došao
(bataljon ili brigada).

Posebno i spisak onih koji su ostali ili usput otpali od na-
ših jedinica, navesti one koji su dezertirali kako bi se prema
istim moglo postupiti. Isti spisak sačiniti i za kandidate.

3) Pristupiti ispunjavanju upitnika o kadrovima, koji se
prema traženju viših partijskih foruma imaju dostaviti što pri-
je. Zamj. pol. kom. I bataljona neka uputi odmah jedan prim-
jerak, tj. formular upitnika o kadrovima, kako bi ga mogli
umnožiti i dostaviti jedinicama koje ga nemaju. Kad se pristupi

---

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 38/10, k. 875.

ispunjavanju upitnika, tražiti pravilna uputstva kako se u ispunjavanju ne bi pogriješilo. Ovo mora biti u najskorije vrijeme svršeno i potrebno je da iskoristimo sadanje mirovanje u posvršavanju tih poslova.

4) U vezi sa dolaskom na teren koji se umnogome razlikuje od dosadanjeg terena na kojem smo djelovali, skreće se pažnja rukovodstvima da i svoj rad usmjere prema prilikama u kakvim se nalazimo, tj. da naše djelovanje bude aktivnije i da odnos prema sredini u kojoj djelujemo bude pravilan i na liniji naše Partije.

S obzirom da je na terenu mali broj i skoro neznan političkih radnika, dužnost je nas da sa svoje strane učinimo sve kako bi kod naroda koji nije nama toliko tuđ stvorili izvjesno i pravilno raspoloženje prema Narodno-oslobodilačkoj borbi. Od našeg rada i političkog djelovanja zavisice umnogome i razbijanje četničkih grupa na ovom terenu. Trebamo imati u vidu i to da pred nama stoji kao najvažniji problem proširivanje naše brigade i u tom smislu mobilisanje ljudstva na dobrovoljan način za našu vojsku, a to ćemo postići ako svaki partijac bude pravilno djelovao i nastojao da makar koga privuče u naše redove, misleći na ljudstvo kojeg ima u izobilju na ovom terenu.

Pred našu Partiju postavljaju se najozbiljniji zadaci u današnjem vođenju Narodno-oslobodilačkog rata i mi kao njeni članovi moramo svesrdno i obavezno pristupiti izvršavanju svih zadataka i rješavanju svih postojećih i nametnutih problema.

Dragi drugovi, po svemu gore navedenom postupite i shvatite svoju partijsku dužnost iznad svega i budite tačni u izvršavanju postavljenih zadataka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZAMJ. POLITKOMESARA
Trivo²

---

² Trivo Bogunović, poginuo 1943 god. od avionske bombe pod Čermnicom na Čukovcu (Centralna Bosna).

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA DRUGOG BOSANSKOG NOU
KORPUSA OD 10 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVI-
ZIJE O SITUACIJI NA SEKTORU ČETVORTE DIVIZIJE,
DODJELI ORUŽJA I HRANE¹**

ŠTAB
II BOSANSKOG N. O. U. KORPUSA
Br. 31
10 juna 1943 g.

Kopija
Strogo povjerljivo

ŠTABU X KNOU DIVIZIJE

Položaj

- 1) Primili smo vaš izvještaj od 8-VI-1943.²
  - 2) Prije 3 dana uputili smo vam dopis i poštu za C. Bosnu, kao i druga Bušatliju³ za pol. komesara Travničkog odreda, kao i karavan sa žitom.
  - 3) Organizujte karavane za prenos ostale količine žita i osigurajte njihov prolaz preko vašeg sektora.
  - 4) Dodjeljujemo vam 100 pušaka sa municijom koje se sada nalaze kod Ribničkog odreda, odakle ih treba pretjerati. Puške pri transportovanju će osigurati bataljon VI brigade, koji će se uputiti na vaš sektor i pod vašu komandu za izvršenje zadatka odn. akcije koju ste predložili.
  - 5) Obavijestite se dobro o neprijatelju koga namjeravate čistiti, tako da iskoristite najbolje bataljon VI KNOUB koji će vam se staviti na raspoloženje. Uz njega treba uvući u akciju i Blagajsku četu, kao i dijelove Glamočkog bataljona. Treba stvoriti takvu situaciju kod neprijatelja da sa vašim sopstvenim snagama po odlasku bataljona VI brigade možete parirati u najmanju ruku sve agresivne pokušaje bande, dok ih potpuno ne razbijete i uništite.
- Paralelno sa akcijom na bandu⁴ organizujte zasjede na komunikacijama Glamoč — Livno i Livno — Šujica — Kupres — Bugojno. Težite da novomobilisano ljudstvo i ranije mobilisane čete Kupreško-janjskog odreda uvlačite u akcije, kako bi i sami zarobljavali oružje.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1-2, k. 456.

² Redakcija nije pronašla pomenuti izvještaj.

³ Bude Bušatlija

⁴ Vidi dok. br. 1.

6) Formiranju Travničkog odreda i Prozorskog odreda ili — ako smatrate za zgodnije — da to bude Travničko-prozorski odred, posvetite punu pažnju.

7) Nastojte da osamostalite vašu tehniku i da stvorite pri Štabu divizije kulturno-propagandni odsjek. Dok se ne osamostalite u tome pogledu mi ćemo vam slati redovno radio-vijesti i drugi materijal, te stoga organizujte čestu i redovnu kurirsku vezu sa nama.

8) Situacija na sektoru IV NOU divizije je sljedeća: na terenu Podgrmeča neprijatelj se nalazi jedino na komunikaciji Krupa — Petrovac, odakle ponekad vrši pokrete prema Grmeču koje redovno odbijaju snage Podgrmečkog odreda koji je dostigao snagu brigade. Ribnički odred imao je zadnjih dana nekoliko akcija u kojima je odbio u nekoliko navrata ustaše iz Ključa koji su htjeli da prodru prema Ribniku. Ustaše su tom prilikom imali gubitke u mrtvima i ranjenima. U sukobu sa Njemcima ubijen je 1 njem. oficir i izbačeno je iz stroja oko 30 ustaša i Njemaca. U Vrbljanima i Gracima u sukobima sa četnicima ovi su imali 2 zarobljena, 6 mrtvih i više ranjenih. VI brigada završila je čišćenje mrkonjičkog sektora, pri čemu četnici nisu nigdje dali otpor, nego su bježali ispred naših snaga. Snage VI brigade momentano se nalaze na prostorijski Vrbljani — Jasenovi Potoci — Pecka.

9) Ubuduće gledajte da se snabdijevate sa stokom iz Hrb-ljine, tako da bi se iz sela zap. od Glamoča mogle snabdijevati druge jedinice (IV divizije).

10) Naš Štab nalazi se u 56387334739993964897. (nova ob. šifra).

Uz drugarski i borbeni pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLIT. KOMESAR

KOMANDANT

IZVJEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 10 JUNA 1943 GOD. KOMANDANTU O KRE- TANJU POZADINSKIH JEDINICA DIVIZIJE¹

Druže Kočo,

1.— Naređeno je da se bolnice i razni neborački delovi zaustave na oko 2 km iz razloga što nisam mogao odvojiti nijednu boračku jedinicu za njihovo obezbeđenje, a situacija na pravcu Borovac i ka Mrčin Kolibama nije mi bila poznata.

Sada sam uputio u prethodnicu 1 vod III bat. III Kr. brigade i produžio pokret neboračkih delova do Mrčin Koliba.

Ako se Miloje² može »uhvatiti«, neka preuzme čelnu zaštitu neboračkih delova, i u tom slučaju možete dužinu marša po volji odrediti. Istina, treba obezbeđivati i desni bok od linije Vrbnica — Ljubina — Zamršten; — ja za to sada ne mogu uputiti nijednu jedinicu.

2.— Borba je i dalje u smislu pripuckivanja. Ometa pokret pozadine — izabraćemo im pravac netučenim prostorom. Biće malo zaobilazno, ali zato sigurno.

3.— Saznao sam da je I bat. bivše III Dalm[atinske] brigade negde na položajima duboko ulevo. Naredio sam da se uhvati veza sa njima i naredio im da se povuku ovamo.

4.— Razgovarao sam sa Julkom³ i dr Nikolišem.⁴ Oni ne znadu da li su nosila krenula jutros za nama. Julka kaže da su mogla krenuti tek pošto su sve naše jedinice već bile u pokretu.

Proveriću to, čekati ih, ali ne mnogo. Razume se, ako budu makar i na začelju kolone, njihovo izvlačenje biće obezbeđeno.

5.— Sada ću uputiti na čelo kolone još jedan vod, te kako bi neborački delovi još za vreme dana što više izmakli.

10/VI = 12,20

Pozdrav
Vasa⁵

¹ Original, pisan u početku mastilom, a dalje mastiljavom olovkom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20/7, k. 706 A.

² Miloje Milojević, zamjenik komandanta Prve proleterske brigade

³ Mešterović

⁴ Gojko Nikoliš, referent saniteta Vrhovnog štaba

⁵ Jovanović

OBAVJEŠTENJE KOMANDANTA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 10 JUNA 1943 GOD. NAČELNIKU ŠTABA O SITUACIJI NA KOMUNIKACIJI FOČA — KALINOVIK I ZADATAK ZA POKRET POZADINSKIH JEDINICA¹

Druže Vaso,

1) Primili smo tvoje pismo od 12,20².

2) Uspostavili smo vezu sa I, II i VI bataljonom, I i II kreću napred, a VI je ostavio jednu četu kod Mrčin Klb. za zatvaranje pravaca Ljubina i Vrbnica. IV treba da je negde blizu vas, a III takođe negde između vas i nas, na obezbeđenju.

Prošle su i neke krajiške jedinice napred, ali ne znam koje.

3) Posebna čelna zaštita neboračkih delova nije potrebna. Treba samo stalno urgirati izvlačenje njihovo.

4) Obavezno uputite patrolu da ispita šta je bilo sa »nosilima«.³

5) Ne zaboravite da obavestite i pozovete one delove koji su bili ostavljeni prema Vrbničkoj Reci.

6) Nije nam poznato kako se razvijala situacija kod Jezera. Sa čela ne možemo slati natrag. A posle izvlačenja neboračkih delova vi možete upotrebiti na tom pravcu ili drugde gde bude potrebno one delove i jedinice koje su bile postavljene kao bočna obezbeđenja.

7) Sada ćemo težiti da što pre — po mogućnosti još u toku ove noći (verujem da će moći) — izbijemo na drum i dobro obezbedimo pravce od Kalinovika i Foče.

8) Utvrđeno je da smo pred nama u toku jučerašnjih i današnjih borbi imali 2 bojne⁴ — 369 i 370 — koje su prekjuče ili juče došle iz Sarajeva.

9) U šumi je nađeno, pored bacačke municije koja će se uništiti, nekoliko džakova hleba i nešto salame. Šaljemo vam »pripadajući deo«.

---

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/5, k. 706 A.

² Vidi dok. br. 17.

³ Odnosi se na teške ranjenike.

⁴ Vidi dok. br. 148.

10) Gledaćemo da u 16,50 uspostavimo vezu sa V. Š. Predložićemo im da krenu ovim pravcem, ukoliko nisu to već učinili.

S. F. — S. N.

10. VI. = 14,10

Komdiv.
Koča

Ako budete uspostavili vezu sa Karanovićem, upozorite ga da blagovremeno odredi snage za zatvaranje pravca Kalinovik.

K.

BR. 19

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE DIVIZIJE OD 10 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG BOSANSKOG NOU KORPUSA O BORBAMA PROTIV NEPRIJATELJA NA PROSTORU GOSTILJ I PONIR¹

Š T A B
V N. O. UDARNE DIVIZIJE
I BOS. KORPUSA

Br. sl.

dne 10 VI 1943 god.
u 17 čas.

ŠTABU I BOSANSKOG NOU KORPUSA

Položaj

Sinoć u 19 čas. naše su jedinice došle u zaselke Vitovlje i Žiliće. U Koričanima obaviješteni smo od politkomesara IX Kraj. NOU brigade² da je neprijatelj iz Gostilja slao jače patrolu u Vitovlje, gdje su juče napali neke naše drugove i kurire.³ Obavještenja o neprijateljskim snagama u Gostilju nismo mogli dobiti. Bataljon IX brigade nalazio se (i sada) u Koričanima i nije imao dodira sa neprijateljem.

Jutros u 8 čas. naše jače patrolu, koje su izašle na kosu prema Gostilju i Poniru, došle su u sukob sa neprijateljem

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34-2/1, k. 407.

² Gojko Rodić, umro 1950 godine.

³ Vidi dok. br. 148.

koji se kretao: od Gostilja za s. Mudrike, Odžak i Dol. Ovo su bili nepr. vodovi jačine 30—40 vojnika.⁴ Borci I brigade zarobili su malu radio-stanicu (ispravnu), 1 teški bacač sa 20 mina, 1 »šarac«, 3 konja i nešto vojne spremlje. Zarobljeno je 10 zdru-govaca i 1 njemački vojnik. Borci IV brigade zarobili su 3 konja, postolje »šarca« i bacača i nešto vojne spremlje. I brigada ubila je 5 voj., a od IV nemamo podatke. Kod I brig. poginuo kurir. Ranjenih do sada nije bilo. Ovo su izvještaji od 13 č. Međutim, ponovo je počela borba kod jedinica I brigade povrh Mudrike i Liske Vode, dosta oštra. Rezultate iste saznaćemo tek večeras⁵.

Zarobljeni zdru-govci, koji nam još nisu stigli, kažu da se u Turbetu nalazi jedan bataljon divizije »Tigar«⁶, jedna konjička četa (bez konja), jedna strojnička satnija i tri lovačka voda, koji se specijalno obučavaju za izviđanje naše teritorije. Ne znamo tačno da li je čitava bojna krenula danas iz Gostilja, ali pretpostavljamo da su bile jače snage. Bojna im broji oko 5—600 vojnika. Prikupićemo bolje podatke kada zarobljeni vojni-ci dođu kod nas, a i samim ishodom borbe. Pretpostavljamo da se radi o ofanzivnim namjerama na ovaj sektor. (Za dola-zak naših jedinica ovdje nisu znali, jer su sasvim normalno sašli u Mudrike, tako da su ih naši napali sa leđa).

S obzirom da će neprijatelj vjerovatno i poslije našeg odlaska biti aktivan prema Vitovlju i Koričanima, potrebno je pojačati naše snage na ovome sektoru. Bolnica je dosta glo-mazna i teška je za brži transport.

Prema sadašnjoj oceni neprijatelj je potpuno razbijen i paljba se udaljava kroz šumu i prema Gostilju.

Borci će nam biti umorni zbog današnje borbe, a inače treba da krenemo odavde po noći,⁷ tako da ne primijete naš odlazak.

Izvijestili smo Štab bataljona IX brigade, odnosno polit-koma brigade o situaciji.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Materić⁸

Komandant
Mil.⁹ Morača

(M. P.)

⁴ Vidi dok. br. 152.

⁵ Vidi dok. br. 26 i 85.

⁶ Odnosi se na 373 diviziju. Vidi dok. br. 148 i 152.

⁷ Odnosi se na pokret Pete NOU divizije na prugu Bosanski Brod—Sarajevo. Vidi dok. br. 88.

⁸ Ilija

⁹ Milutin

P. S.¹⁰ Vjerovatno ste čuli da se prebacio preko Vrbasa sa pismom za II k. drug Rodić¹¹, sa dva kurira. Ostali su se vratili ovamo.

Š T A B
I BOSANSKOG N. O. U. KORPUSA
Br. 43
10.VI. 1943 g.
— POLOŽAJ —

a.a. T.

BR. 20

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 10 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA POSI-JEDANJE NOVIH PROSTORIJA I SREĐIVANJE STANJA U JEDINICAMA¹

ŠTAB XII. NOU DIVIZIJE
Br. sl. 10.VI.43 g.
Položaj

Prepis dostavljen bataljonima
u akta

ŠTABOVIMA II, V, XII KNOU BRIGADE, BANJALUČKOG I PRNJAVORSKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Da bi se brigada mogla u potpunosti angažovati u rješavanju opštih problema i zadataka postavljenih pred Štab ove divizije u cilju razbijanja preostalih četničkih grupa i formacija naređujemo sljedeći raspored:

II brigada smjestiti će se na prostorijski Pribinić — Buletić — Rankovići — Čečava sa zadacima datim u zadnjoj naredbi od 7 ov. mj.²

V brigada smjestit će se na prostorijski Šnjegotina (Karač — Spasojevići) — Dubrave — Branešci — Vijačani, sa zadacima patroliranja i čišćenja terena od četničkih grupa na sektorima Liplje — Uzlomac — Jošavka i sa obje strane ceste

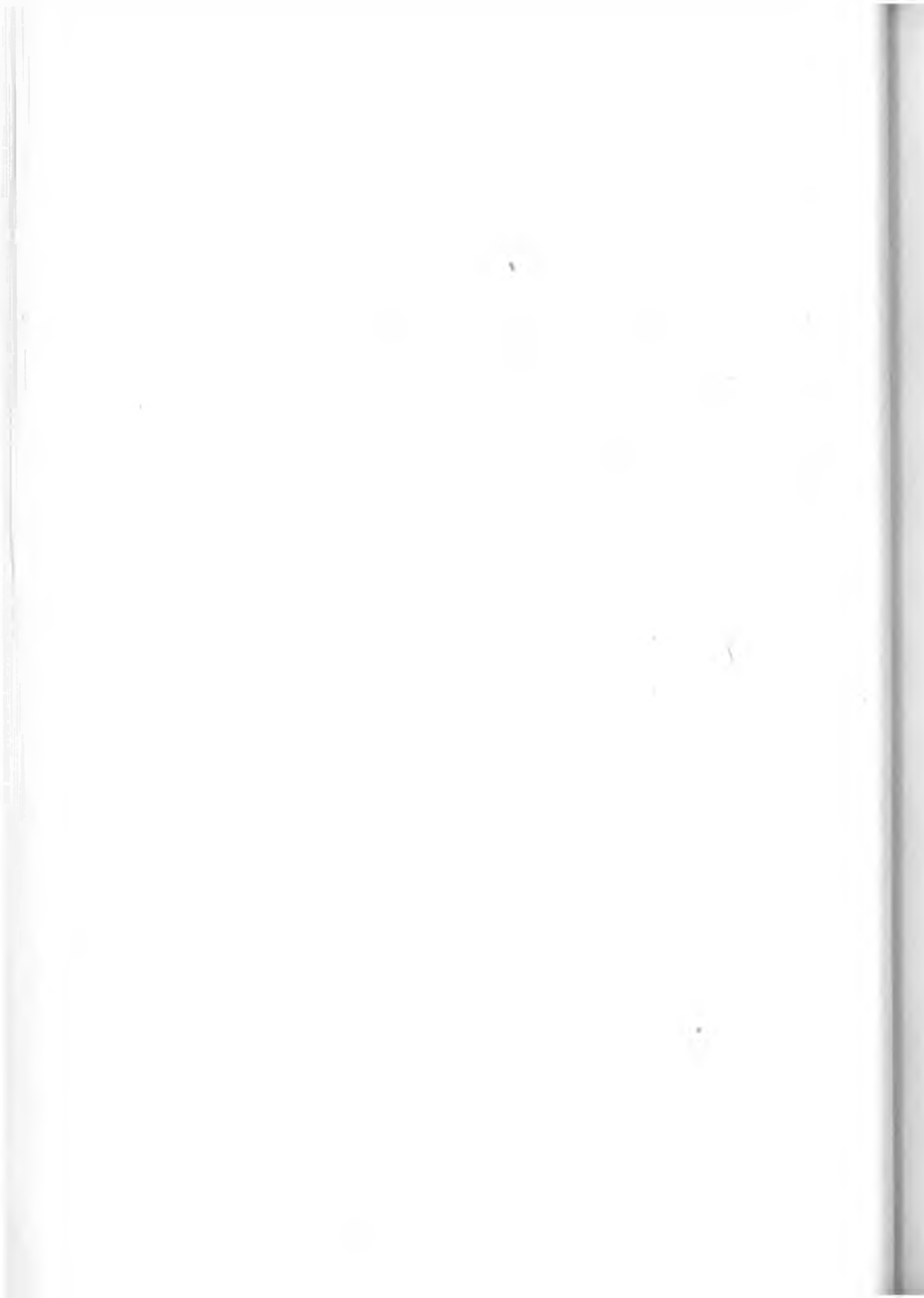
¹⁰ Sljedeći tekst je naknadno dopisan na mašini, latinicom.

¹¹ Narodni heroj Slavko Rodić. Umro 1949 god. kao general-potpukovnik JNA.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 875.

² Redakcija nije pronašla pomenutu naredbu.

Klašnice — Prnjavor. Vezu održavati sa II brigadom preko Prnjavorskog part. odreda i sa XII brigadom u patroliranju Uzlomca i Liplja.

XII brigada smjestiti će se na prostoriji Donja Orahova — Obodnik — Garići sa zadatkom zatvaranja pravca Kotor Varoš, patroliranja i čišćenja sela od četničkih grupa. Veza patroliranja sa V brigadom preko Uzlomca i Liplja, a lijevo sa Banjalučkim part. odredom.

Prnjavorski part. odred smjestit će se na prostoriji Popovići — Vijačani sa glavnim zadatkom mobilizacije ljudstva. Održavaće vezu između V i II brigade.

Banjalučki part. odred smjestiti će se na prostoriji Grabovica — Borak sa zadatkom kontrolisanja pravaca i mogućnosti upada četničkih grupa sa prostorije Čemernica — Javorani. Vezu drži desno sa XII brigadom, a lijevo sa IX brigadom. Ovaj odred ima zadatak zajedno sa IX brigadom neposredne zaštite bolnice kao i pomoći u skupljanju mesa i druge hrane za bolnicu. Neposredni su zadaci mobilizacija ljudstva za ovaj odred.

U vezi pregrupisanja naših snaga naredili smo likvidaciju bolnice (XII divizije) u Korićanima u roku od 10 dana. Za to vrijeme zabranjujemo odašiljanje novih bolesnika i ranjenika u divizijsku bolnicu, nego će se zadržavati u brigadnim bolnicama. Da bi se osigurala ishrana bolnice, dužne su sve brigade doturiti bolnici po 200 kg žita, odredi po 50 kg, V brigada 25 kg masti, II brigada 100 kg suvog voća, XII brigada 25 l. rakije. O formiranju nove divizijske bolnice obavijestit ćemo vas naknadno, ali u svakom slučaju treba izbjegavati praksu otarasiivanja bolesnika iz brigada.

Pored gore datog rasporeda brigadama, brigade mogu i moraju vršiti veće ili manje koncentracije snaga brigade, duboka patroliranja kao i manje uspješne akcije. Ovaj raspored i period iskoristiti za vojno i političko učvršćenje jedinica, mobilizaciju u punom smislu te riječi novoga ljudstva za odrede i brigade, suzbijanje epidemije (isparivanje odijela, šišanje i brisanje vojnika, kupanje vojnika, pranje i krpljenje veša i odijela), prelaziti brzo strojnu i borbenu obuku sa novoprimitim vojnicima. Štabovi su dužni da po svim ovim pitanjima kao i po pitanjima opštepolitičkog značaja, a naročito stav po pitanju borbe sa četnicima, održe niz sastanaka i konferencija. Naročitu pažnju posvetiti drugovima rekonvalescentima u poboljšanju ishrane i drugarske pažnje u prekomandovanim jedinicama. Održavati konferencije i po selima sa narodom.

U pogledu ishrane zauzeti pravilan stav, to jest sakupljajući hranu preko narodno-oslobodilačkih odbora na dobrovolj-

noj bazi. ne izbjegavati niti pravilnu rekviziciju niti konfiskaciju imovine neprijatelja Narodno-oslobodilačke borbe.

Ovom naredbom Štab V brigade uputit će 30 ljudi naoružanih u XII brigadu, a sve suvišno oružje (koje se nalazi uz intendanturu) uputiti u Prnjavorski odred.

Ovaj Štab smjestiće se privremeno u Maslovare.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polkomesar
Žarko³

Komandant
Šoša⁴

BR. 21

NAREDBA ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 10 JUNA 1943 GOD. ZA FORMIRANJE ŠTABA PRNJAVORSKOG I BANJALUČKOG NO PARTIZANSKOG ODREDA¹

ŠTAB XII. NOU DIVIZIJE

Br. sl. 10.VI.43 g.

Položaj

ŠTABOVIMA II, V, XII KNOU BRIGADE, BANJALUČKOG I PRNJAVORSKOG PARTIZANSKOG ODREDA

NAREDBA ŠTABA XII NOU DIVIZIJE

U saglasnosti sa Štabom I Bosanskog NOU korpusa i po potrebi službe postavlja se za političkog komesara XII KNOU brigade drug Radoš Rajčević.

Za političkog komesara I bataljona V KNOU brigade drug Joco Marjanović.

Za intendanta XII divizije drug Stevo Trtica.²

Ovom naredbom izvršiće se reorganizacija bivšeg Banjalučkog partizanskog odreda u Prnjavorski i Banjalučki partizanski odred. U Banjalučki partizanski odred ulazi I. bataljon

³ Zgonjanin

⁴ Josip Mažar

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 1/12, k. 875.

² Poginuo 1944 god. između Jajca i Kotor Varoši u Šestoj neprijateljskoj ofanzivi.

biv. BPO, dok u Prnjavorski partizanski odred ulazi II. bataljon biv. BPO, sa odgovarajućim brojem težih oruđa.

U štab Prnjavorskog partizanskog odreda postavlja se:

Za komandanta drug Stevo Samardžija,

Za političkog komesara drug Vojo Stupar,

Za zamjenika komandanta drug Savo Čerjek,

Za zamjenika politkoma drug Adem Hercegovac.

U štab Banjalučkog partizanskog odreda postavlja se:

Za komandanta drug Ilija Slavnić,

Za političkog komesara drug Momir Kapor,

Za zamjenika komandanta drug Mile Trkulja,

Za zamjenika političkog komesara drug Safet Fejzić.

Ostale organe popuniti tako da štabovi mogu pravilno funkcionisati.

Za intendanta XII. divizije drug Lazo Lazić.³

Ova naredba stupa na snagu danom njenoga potpisa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,

Žarko⁴

Komandant,

Šoša⁵

STAB XII. NOU DIVIZIJE

Br. sl. 10.VI.43 g.

Položaj

Znaci raspoznavanja

11.VI. — — — Tito — top 16.VI. — — Krajina — Lika

12.VI. — — Avion — Armija 17.VI. — — Drvar — Petrovac

13.VI. — — Mina — mitraljez 18.VI. — — Kosta — Osman

14.VI. — — Borje — Uzlomac 19.VI. — — Slavko — Veljo

15.VI. — — Kozara — Karan 20.VI. — — Četnici — izdajice

Vidni znaci: obje ruke raširene u stranu sa puškom u desnoj ruci.

Zvučni znaci: Jedan dugi i dva kratka zvižduka.

Politički komesar,

Žarko

Komandant,

Š

P. S.⁶ Drug Joca Marjanović neka ostane tamo dok mi ne dođemo.

³ U to vrijeme Lazo Lazić postavljen je da radi u intendanturi a ne za intendanta, kako stoji to u naredbi.

⁴ Zgonjanin

⁵ Josip Mažar-Šoša

⁶ Na originalu dopisano plavim mastilom ćirilicom.

**NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG BOSANSKOG NOU KOR-
PUSA OD 11 JUNA 1943 GOD. ŠTABOVIMA ČETVRTE I
DESETE DIVIZIJE ZA FORMIRANJE I SLANJE UDARNE
GRUPE NA ŽELJEZNIČKU PRUGU SARAJEVO — MO-
STAR¹**

ŠTAB

Strogo povjerljivo

II BOSANSKOG NOU KORPUSA

Str. pov. op. br. 32/43

Dana 11 juna 1943 godine

ŠTABOVIMA IV i X KNOU DIVIZIJE

1.) Da bi se osigurao prihvat i izvlačenje na zapad izvje-
snih snaga koje su se nalazile u obruču Foča — Kalinovik
Vrhovni je štab dao u zadatak² Štabu ovog Korpusa da od
svojih snaga formira jednu lako pokretnu udarnu grupu jačine
7-800 boraca koja će imati zadatak da se uputi na sektor Bi-
tovnja — južni obronci.

2) I i IV brigada V divizije dobile su također zadatak³ da
krenu pravcem Zijamet — Fojnica — Kreševo — Igman, gdje
će prihvatiti naše dijelove koji se budu prebacivali od Kalino-
vika. Snage V divizije 13 o. mj. biće u Zijamet, oko 20 o. mj.
na sektoru Kreševa ili južno od njega, a 21 o. mj. do 25 naj-
dalje⁴ izbiće na mostarsku prugu i to na sektoru Hadžići —
Ormanj planina.

3) Štab ovoga Korpusa određuje u sastav udarne grupe
sljedeće snage: IV NOU divizija daće 2 pokretnija i jača ba-
taljona (VI brigade) sa 30 p. mitraljeza, a Štab X NOU divi-
zije jedan bataljon IX brigade.

Za komandanta ove grupe određuje se drug Mićo Kulun-
džija, za politkomesara drug Mitar Bajalica.

4) 2 bataljona VI brigade koje će Štab IV divizije odre-
diti u sastav udarne grupe krenuće 13. o. mj. sa prostorije
Pecka — Jasenovi Potoci pravcem Dragnić Podovi — Pljevski

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 6/1-2, k. 456.

² Naređenje Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije nalazi se u
arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/2-3, k. 456, i biće objav-
ljeno u tomu II (Vrhovni štab).

³ Vidi dok. br. 39 i 85.

⁴ Isto

Podovi — Vagan do sela Blagaja (Kupreško Polje), gdje će stići do 15 o. mj.

Štab X divizije uputiće jedan bataljon IX brigade koji će tamo biti najdalje do 16 o. mj. u 12 časova.

Kompletirana udarna grupa krenuće 16-VI predveče iz Blagaja do Vukovskog, prelazeći cestu Kupres — Šujica noću. Grupa će 18 noću preći cestu Bugojno — Prozor između G. Vakufa i Prozora, a 20-VI grupa će stići na prostoriju: sela Gobelovina, Stojkovići, Tuhobić, Trešnjevica, Repovci — južne padine Bitovnje Planine.

5) Zadaci grupe:

Po dolasku na pomenutu prostoriju grupa će uputiti jednu izviđačku četu pravcem Stojkovići — Bitovnja — Visočica — Kreševo za vezu sa V divizijom. Ova će se četa obazrivo kretati, obavještavajući se vješto od tamošnjeg stanovništva o prolasku partizanskih snaga i gdje se nalazi neprijatelj. Cijela grupa razvije veliku izviđačku djelatnost i pomoći će naše dijelove koji se budu prebacivali preko pruge. Obavještajni punkt grupe treba da se stalno nalazi u s. Stojkovićima.

Grupa će na sektoru Ivan Sedla presjeći prugu Mostar — Sarajevo, obezbjeđujući južno krilo trupa koje će se prebacivati preko pruge, angažujući se i na samoj pruzi i nešto južnije od Ivan Sedla za prihvatanje naših dijelova koji će se prebaciti pravcem Umoljani — Bradina — Trešnjevica. U slučaju da neprijatelj za vrijeme prolaza naših snaga pokuša sa ispadima preko Bitovnje prema sjeveru, onda će grupa te pokusaje po svaku cijenu suzbiti.

Grupa će po uspostavljanju veze sa Štabom V divizije primati naredenja toga Staba. Štab grupe mora razviti veliku inicijativu i prema situaciji podešavati raspored svojih snaga da bi što bolje potpomagao prebacivanje naših dijelova. Nailazak naših snaga osjetiće se prema borbi koja će se čuti u pravcu pruge, te će tamo trebati i intervenisati, potpomažući probijanje naših dijelova.

U slučaju da se jedinice V divizije probiju prugom prema Trnovu i Kalinoviku, grupa će ostati na sektoru Bitovnje za eventualni prihvatanje jedinica V divizije gdje bi glavni prihvatanje bio na sektoru Hadžići — Ormanj planina.

6) Štab IV divizije snabdijevaće sa hranom ovu grupu za vrijeme njenog pokreta do određene prostorije, a po mogućnosti poslaće jedan dio žita do X divizije, koja će poslužiti za ishranu grupe po njenom povratku.

7) Štab X divizije obavijestiće svog načelnika Hotića⁵ da se poveže sa snagama V divizije, odn. da ih sačeka u Zijametu

⁵ Mesud

i da bude pri ruci načelniku Vrhovnog štaba koji će se nalaziti sa Štabom V divizije. Drug Hotić može iskoristiti ovu priliku i za formiranje i sređivanje Prozorskog odreda kao i da ustanovi stanje na sektoru Fojnica — Kreševo — Visoko i mogućnosti formiranja neke jedinice na tom sektoru. Drug Hotić trebalo bi da se tijesno poveže i sa grupom ovoga Korpusa kojoj će biti od pomoći kod njenih poduhvata i pokreta preko sektora X divizije.

Štab X divizije staviće na raspoloženje Štabu grupe potrebne vodiče za pravce kojima grupa treba preći, kao i staviti u dužnost Kupreško-janjskom odredu da prema potrebi potpomogne grupu u prolazu.

Intendatura X divizije snabdjeće grupu sa stokom u Blagaju i Vukovskom.

8) Grupa će upotrijebiti znake raspoznavanja koje je izdala X divizija pri prolazu prostorijom te Divizije, a po dolasku na Bitovnju i po uspostavljanju veze sa V divizijom tražiće znake te Divizije.

9) Grupa će izbjegavati usput svaku borbu sa neprijateljem da bi na vrijeme stigla na određenu prostoriju.

Ovo naređenje shvatiti kao neodložno i strogo povjerljivo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLIT. KOMESAR
Veljko Stojnić

KOMANDANT
S⁶ Rodić

Dostavljeno:

- 1) Načelniku Vrhovnog štaba NOV i POJ
- 2) Štabu IV NOU divizije
- 3) Štabu X NOU divizije.

---

⁶ Slavko

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
11 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JU-
GOSLAVIJE O NEPRIJATELJSKIM SNAGAMA NA PRAV-
CU PROBOJA JELEČ — GOVZA — HUSAD PL. I RASPO-
REDU JEDINICA DIVIZIJE¹**

ŠTAB I PROLET. DIVIZ.

11 juna 1943 g.

Mokri Do

u 9 čas.

VRHOVNOM ŠTABU

U ovom trenutku izvešteni smo od komandanta III kra-
jiškog bataljona o situaciji kod Vas.

Kod nas je sledeća situacija:

Neprijatelj² drži položaj: Nozdre (757) — s. Ocrkavlje —
Jeleč — Govza — Husad Pl. — Konjske Vode — Zelengora.
Utvrđuje liniju: Nozdre (757) — Ocrkavlje pored drumu. Prema
izjavi zarobljenog domobranskog vojnika na položaju: Jeleč —
Govza — Husad Pl. nalazi se jedna bojna »Vražje divizije«³
koja je upućena na Mrčin Pl. u toku jučerašnjeg dana. Ova
bojna učestvovala je u borbi s nama na levoj obali Sutjeske, a
došla je iz Sarajeva pešice dosta davno.

U Jeleču imaju 3 haubice, kod Ocrkavlja 2 brd. topa i
jedan tenk. Od Foče tuče haubicom.

I Proleter. brigada nalazi se na prostoru s. Trebičina 1
bat., u s. Rataj 1 bat. — na kosi, i 1 bat na M. i V Gudelju.

III Kr. br. naredili smo da sa 3 bat. posedne položaj: Si-
ljevaca — Vis — Sokolina — Pliješ.

Ova brigada — k-t⁴ primetio je izvlačenje nepr. iz Konj-
skih Voda ka V. Siljevaca (1448). Na putu Konjske Vode — Je-
lašca saobraćaju 600-800 konja.

Ovaj domobran — »vrag« kaže da u Sarajevu nema ne-
mačkih snaga, — samo oficira i dva bat. domobrana. U Foči 2
bat. domobrana — stariji ljudi. U Kalinoviku nešto Nemaca, ali
ne mnogo. U Sarajevu imaju tenkista manji broj.

¹ Original, pisan mastilom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 6/6, k. 706.

² Vidi dok. br. 155, 160 i 164.

³ Vidi dok. br. 160.

⁴ Komandanat Nikola Karanović

U vezi s takvom situacijom predlažemo da uputite X Hercegovačku pravcem: Konjske Vode — Ošli Do — Borija, a IV Proletersku Radomišlje — V. Siljevac — Vratlo dok smo sa III Krajiškom napali Govzu.⁵

Ovakav manevar doneo bi nam velike moralne i materijalne koristi, a po našem uverenju potpuno ostvarljiv. Nije isključeno da dođemo do uništenja ove bojne u Govzi.

Vaša desna kolona smatramo da bi trebala produžiti preko Zakmura i Brda na s. Kuti i dalje. Time dobijamo proširenje baze prelaza i mogućnosti širokih operacija, razvlačimo neprijatelja i otežavamo uspešno dejstvo operacija, a što je najglavnije obezbeđujemo brz i siguran prelaz drumu Kačinovik — Foča.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Veljko⁶
Koča

BR. 24

OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 11 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE BRIGADE O DOLASKU BATALJONA DRUGE PROLETERSKE BRIGADE U MOKRI DO I ZAPOVIJEST ZA IZVIĐANJE DRUMA FOČA — GORAŽDE¹

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE

ŠTABU I PROLETBRIGADE

1) Stigao je na ovaj sektor jedan bataljon II Proletbrigade i postavio se jugoistočno od Mokrog Dola, zatvarajući pravac Vrbnica. Treba da stignu i ostali bataljoni te Brigade, a sa njima postepeno i ostale brigade.

Od Štaba II Proletbrigade tražili smo da vam najhitnije uputi svoj protivkolac pravcem Zagorica.

⁵ Vidi dok. br. 29 i 62.

⁶ Pavle Ilić, delegat Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije.

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23/2, k. 709.

2) Tražićemo od Štaba II Proletbrigade da uputi ma i najmanje delove, večeras, istočno od vas, da bi razvukli pažnju i snage neprijatelja.

3) Prilikom našeg jučerašnjeg dogovora propustili smo da odredimo zadatak brigada po izvršenom prelazu i rasterivanju neprijatelja.

Ostaju ranije određeni sektori, s tim što ćete vi isturiti odeljenja za kontrolu drumu Goražde — Foča i izviđačke delove ka severu; treba što pre doznati nepr. snage i raspored prema Foči i Goraždu i sprečiti — ili bar ugroziti — saobraćaj između ta 2 grada. Računamo da će na taj sektor ubrzo doći i druge brigade.

4) Sa vašim IV bataljonom nismo još uspostavili vezu. Izvestite nas da li ste vi to postigli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

11.VI. = 16.15

Komdiv
Koča

Br. 487
11-VI-1943
u arhivu
M.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE PROLETERSKE DIVIZIJE OD JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O PROBIJANJU NEPRIJATELJSKOG OBRUČA U REJONU VRBNICE¹

VRH. ŠTABU NOV i POJ

Položaj

Noćni marš smo izvršili pod vrlo teškim okolnostima terenskim. Jutros² u 4 časa pobočnica je izišla na položaj prema Vrbnici k. 1298. Kolona je u 4.30 časova počela prelaziti Vrbničku Reku i poslije prebačena dva bataljona. Neprijatelj³ je onemogućio prelaz te se je borba *razvila* u cilju omogućavanja prelaza preko rijeke. U 8 časova cijela se kolona prebacila ali je neprijatelj davao žestok otpor i dobio pojačanja od Vrbnice, posjeo Glog, izišao iz Ljubine, posjeo jačim snagama k. 1181 i spriječio nam prelaz. Neprijatelj je bio žilav u borbi ali naši borci su ga, iako potpuno iznureni, par puta odbacivali sa položaja. — Prema prvim podacima imali smo 6 mrtvih i 7 ranjenih. Neprijatelj je imao oko 20-30 mrtvih — toliko ranjenih, zaplijenjeno 2 »šarca«, 1 laki bacač, 2 pištolja, zarobljen 1 [vojnik] »Vražje divizije«. Poslije kraćeg odmora produžiću dalje ka maršev. cilju. Sada se lijeva kolona nalazi u visini k. 1181. Zaplijenjena 4 vola.

Knt⁴

Vukotić

Zaplijenjena je jedna radio stanica i oko 1000 metaka⁵.

V⁶

¹ Original, pisan crnom olovkom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 50-2, k. 9 A. Vjerovatno je izvještaj pisan 11 juna 1943 godine.

² Druga proleterska brigada 11 juna prešla je Vrbničku Reku. Vidi dok. br. 108.

³ Vidi dok. br. 156.

⁴ Jovo Vukotić, načelnik Štaba Druge proleterske divizije. U to vrijeme vjerovatno je bio komandant kolone.

Radi proboja neprijateljskog obruča bile su obrazovane dvije kolone: lijeva, koju su obrazovale Četvrta proleterska, Deseta hercegovačka, Sedma krajiška i Petnaesta majevička brigada, i desna kolona, koju su obrazovale Druga proleterska, Šesta istočnobosanska i Druga dalmatinska brigada. Vidi dok. br. 108.

⁵ Rečenica je naknadno napisana na poleđini dokumenta, olovkom, ćirilicom.

⁶ Jovo Vukotić

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE DIVIZIJE OD 11 JUNA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG BOSANSKOG NOU KORPUSA O REZUL-
TATIMA BORBE KOD GOSTILJA — PONIRA I OBAVJE-
ŠTENJE O JAČINI NEPRIJATELJSKIH SNAGA U GARNI-
ZONIMA TRAVNIK — TURBE¹**

Š T A B
V N.O. UDARNE DIVIZIJE
I BOS. KORPUSA

Br. sl.
dne 11-VI-1943 god.
u 23 h

ŠTABU I BOSANSKOG NOU KORPUSA

Položaj

Izvještavamo Vas o rezultatu borbe koju su naše jedinice vodile 10 o. mj.²

Neprijatelj je pošao iz Turbeta sa izviđačkim vodovima (3 voda, oko 120 v.) u tri pravca. Iz Turbeta preko Galice u Mudrike, iz Turbeta preko Gostilja za Odžak i preko Gostilja za Ponir. Ovi vodovi bili su pošli u izviđanje i nisu znali za dolazak naših snaga. Bili su iznenađeni i odmah u početku razbijeni. Manje grupe koje su naše jedinice gonile puškarale su čitavog dana, a bilo im je došlo i pojačanje iz Gostilja.

Rezultat akcije:

zarobljenih ...	22 zdrugovca, među njima jedan Njemac
ubijenih ...	32 (koje su borci vidjeli), a možda ih je bilo više. Među njima 3 oficira Njemca (računamo da ih je preko 70 izbačeno iz stroja)
zarobljeno:	1 radio stanica — mala (upućena vama bez bat.[erije] i akum.[ulatora]) 1 teški bacač sa 30 mina 1 »šarac« 30 karabina 6 strojnica 6 pištolja 2 rezervna postolja za t. bacač i mitraljez

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 35-2/I, k. 407.

² Vidi dok. br. 19 i 85.

oko 4.500 metaka
5 tovarnih konja sa hranom
nešto sanitetskog materijala, ćebadi,
šat. krila

Naši gubici: 5 mrtvih i 6 ranjenih, svi iz I brigade. Ranjeni su upućeni u bolnicu.

Podaci o neprijatelju koje su dali zarobljenici: U Turbetu i Travniku³ nalazi se po jedan bataljon divizije »Tigar«. Ovo je njemačka divizija, ali je uglavnom sastavljena od Hrvata koji su bili na vježbi u Njemačkoj 6-8 mjeseci. Upravo, u satniji se nalazi oko 30 Njemaca. Jedan dio su po satnijama hrvatski oficiri. Vojnici su svi zdrugovci. Divizija »Tigar« nosi br. 384.

Pored ovog bataljona u Turbetu se nalazi jedna satnija konjanika koja patrolira komunikacijom (100 vojn.), 3 protivkolska topa i 4 brdska. U Karauli se nalazi 1 satnija, u Gostilju 40 vojnika.

U Travniku pored pomenutog bataljona divizije »Tigar« nalaze se nekoliko satnije »Vražje divizije« i nešto domobrana. Vojnici ne znaju tačan broj ovih satnija i domobrana.

O ofanzivi na naš teren zarobljenici ništa ne znaju. Oni kažu da često idu na vježbu, a ovi lovački vodovi (jačine do 40 vojnika) idu dublje na izviđanje. Ovi isti vojnici su bili sa 1 bojnom u Nemiljoj kada je I brigada bila u Šerićima, ali kažu da su i tada išli na vježbu.

Bataljon im broji oko 500 vojnika. Satnija je jaka 150. Bataljon ima 12 teških bacača i 15 »šaraca«, tj. teških mitraljeza. Pješačka satnija ima 3 laka bacača (ručna), 12 p. mitr. i 12 strojnica.

Po našem mišljenju oni za sada nemaju snaga za ofanzivu, ali mogu našim odlaskom da ugroze bolnicu. Pretpostavljamo da će vršiti ispade u ovom pravcu.

Naša ob. služba za ovaj nepr. sektor je vrlo slaba i o istoj bi trebalo povesti više računa.

Zarobljene vojnike saslušali smo pojedinačno. To su sve mladi ljudi, većina ih je iz krajeva preko Save, ali ima i Dalmatinaca i Hercegovaca. Od njih je 16 pušteno kućama, a 5 je izjavilo želju da ostanu kod nas, što je i učinjeno. Ova želja nije bila naročito izražena. Odluku o puštanju ove 16-ce donijeli su drugovi iz V. Š., jer je ovo prvi slučaj da zarobljavamo hrvatske vojnike koji su prije kratkog vremena došli iz Njemačke, kao izvježbani vojnici.

³ Odnosi se na jedinice 373 pješačke divizije. Vidi dok. br. 148 i 152.

stabs i komendy pod korpusa .ololaj.

1. 3. 41. Izvještaj o rezultatima borbe, koju su naše jedinice vodile
2. 3. 41. Izvještaj o rezultatima borbe, koju su naše jedinice vodile

naprijatelj je počeo iz Turbete sa Izvidjčkim vodovima i
preko Gostilja sa Kozar. Gali vojnici bili su pozivi i isvidanje i nisu znali sa daljine
biti smatra. Bili su iznenađeni i odmah u početku rasbijenijama grupe koje su male
jedinoce gonili pokušali su bitavog čama, a bilo iz je došlo i pojednaje iz Gostil
Kozar, bitavog

sarobljenih .... 2 sudske, među njima jedan Njemo.
ubijenih ,.....32/koje su barci vidjeli, a dokle ih je bilo vi-
de. Među njima 3 oficira. *Barci*

najljepši no:

- 1 parlo stanica - mala upadna vana tes bat.i sk.
- 1 teški bacač sa 30 mina
- 1 "Gruo--"
- 50 Karabina
- 6 "trejncio"
- 6 pištolja
- reservna postolja sa t.bacač i mitraljes.

eke 4.500 metaka.

- 5 tovanih konja sa hranom
- malo sanitetsko materijala,debsidi,žat.krila

Kad godbiti: 5 mrtvih i 6 ranjenih, svi iz I brigade. Ranjeni su upućeni u bolnicu.

Podaci o neprijateljstvu koje su imali nosiljenici u Turskoj i Travniku najprije su po jednom bataljonu divizije "Tigar". Ovo je sjeverna divizija, ali je uglavnom sastavljena od Hrvata, koji su bili na vještbi u Sjevernoj Africi 6-8 mjeseci. Upravo, u satniji su bili i oni iz Sjevera. Neki su se po bataljonu hrvatski oficiri. Boinici su svi odnagurci. Divizije "Tigar" nasti br. 304.

Pored ovog bataljona u Turbete se nalazi jedna satnija kmajenika, koja paze
lira komandnici: 100 vojna./, 3 protivokolna tova i 4 todska. U Karnali se nalazi
1 kupa satnija u sastavu 40 vojnika.

4. Iz vaiku pored generatora bašijena divinjije "Tigare" nalaz se nekoliko sa-
tija "bašije divinjije" i nešto kompozitna. Vojnici na snaju teku broj ovih satija
i kompozitna.

O afansivi na naš teran sarobljenici nisu se najugodi kažu je često iđu na vješto, a vi lezavki vodeći kažu da 40 voj ik/ida dublje na ispravljanje. Vi i-
oti vješto su bili na i lezavki a Kumbija kažu je i kripada bila e Štrdina, ali ku-
bi da su i tada bili na vješto.

Detaljen iz broj 1 oka 304 voj. ike. Detalje je jak 170. Detaljen ima 12 te-
kin besede i 15 "varca". tj. tolikih mitraljeza. Detalje ima 5 laka besede
/rubna, 11 p. mitr. i 12 strelnica.

Na početku misliju čini na mada se je smagao, ali mogu, mada od-
loženo da ugroze budućnost. Pretpostavlja se da će vratiti lapade u ovom glavnu.

Kada obilazba sa ovaj naj- sektor je vrlo alaba i o istoj bi trebalo po-
vesti više u činu.

Krećemo vojnike u aluili kao petedinačno. To su sve mlad ljudi, većina

Sveukupno vojnike s obitelji kao pojedince, to su sve mlađi ljudi, većina ih je iz bivšeg prvog saveznika i s obitelji i s obitelji i s obitelji. Od njih je 16 go-
dina mlađe i 5 je ispravilo želju da ostane kod nas, to je i obitelji. Oni koji
su bili narodni borci su. Ostali su u jastima od 18-20 najviše su drugovi i
to je sve prvi stadij da se svi vojnici hrvatske vojske, koji su prije krlež, vragu
bilo i s obitelji, kao i vojnici vojnici.

Imenitost ovih drugova je dosta dobra, samo manje su ispravili.

Iskustnost ovih strugovaca je dosta dobra, samo manji je iskustva.

Jutro nisam mogao ići na posao i pojedine jedinice bile su 64-
tove kao i burbi. Jednako sutra u 8 h.

-mašina koji su nam ravnodušno pokazali uoči 19. IX br.

Na današnji dan vijesti iz ... u veštaka koji su poslali komandir jec javiti da je ... i u Suku Sovetskika. Savjetnici prijeto Talijanima i o namjerama ... /Savjetnik da se Talijanci ...

Is notent podrav

1. 1. Dime - 1000

Borbenost ovih zdruhovaca je dosta dobra, samo nemaju još iskustva.

Jutros nismo krenuli zbog rđavog vremena i pojedine jedinice bile su čitav dan u borbi. Krećemo sutra u 4 č.

Karabine koji su nam suvišni poslali smo Štabu IX brigade].

Šaljemo vam vijesti od danas. U večerašnjoj emisiji London je javio da je pala Pantelerija u ruke Saveznika. Saveznici prijete Talijanima i o nama povoljno javljaju. (Navodno da će Dalmacija biti skoro slobodna.)

Uz borbeni pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
I.⁴ Materić

(M. P.)

Komandant
Mil.⁵ Morača

BR. 27

OBAVJEŠTENJE DELEGATA VRHOVNOG ŠTABA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 12 JUNA 1943 GOD. NAČELNIKU ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE O ZADRŽAVANJU ČETVORTE CRNOGORSKE BRIGADE U REJONU SELA OMERAGIĆI¹

Druže Vaso,

Noćas u 21,30 čas. prošla je IV Crnog. brigada pored izvora² i produžila na položaj Vis — Siljevac.

Međutim, zbog Karanovićevog³, koji mi nije baš jasan, i zbog toga što se posle 21 čas nije čula borba, naredio sam da se cela IV Cr. zadrži u reonu s. Omeragići i da smeni I i III kr. bataljon.⁴

⁴ Ilija

⁵ Milutin

¹ Original, pisan olovkom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 4/2, k. 846.

² Vjerovatno se misli na Čardačinu, jugoistočno od Visa, k. 1371.

³ Nikola

⁴ Prvi i Treći bataljon su toga dana napali neprijatelja na sektoru Vis — Siljevac. Prvi, Drugi i Četvrti bataljon bili su postavljeni na liniju Glavica — Siljevac. Opširnije o ovome vidi u d k. br. 62.

Izvesti me o situaciji kojom raspolažeš.⁵

Karanović neka me izvesti o stanju na svom sektoru i uputi kurire.

Veljko⁶

12/VI.1943.

3 čas.

(M. P.)

BR. 28

NAREĐENJE DELEGATA VRHOVNOG ŠTABA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 12 JUNA 1943 GOD. NAČELNIKU ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE DA SEDMA KRAJIŠKA BRIGADA NAPADNE NEPRIJATELJA NA SEKTORU JELEČ — POLJICE¹

Druže Vaso,

III Kr. brigada izgubila je vododelnicu između r. Govze i potoka koji protiče kroz s. Drače,² zbog toga što nepr[ijatelj] nesmetano tuče topovima i bacačima položaj ove brigade i dobio pojačanje od 1 bojne.³

Da bi Karanović⁴ mogao izvršiti zadatak i razbiti neprijatelja, odmah uputi VII Kraj[išku] brigadu ojačanu sa 1 bat. I Pr. br. neizostavno — pravcem s. Rataj — s. Ocrkavlje — s. Poljice, tako da napadne nepr. položaj na kosi Jeleč — Poljice i ugrozi položaje bacača i artiljerije.

U protivnom, ako se ovo ne izvrši, sutra će se situacija komplicirati i zahtevati nove žrtve.

Napad da počne najkasnije u 24 časa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

12/VI.1943 g.

u 18.30

(M P.)

Veljko

⁵ Vidi dok. br. 31.

⁶ Pavle Ilić

¹ Original, pisan olovkom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/2, k. 846.

² Opširnije vidi u dok. br. 62.

³ Vidi dok. br. 159 i 163.

⁴ Nikola Karanović, komandant Treće krajiške NOU brigade

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
12 JUNA 1943 GOD. ZAMJENIKU NAČELNIKA VRHOVNOG
ŠTABA NOV I PO JUGOSLAVIJE O SITUACIJI NA PRO-
STORU KONJSKE VODE — JELEČ — OCRKAVLJE — RA-
TAJ I PREDLOG ZA ORGANIZICIJU PRELAZA KOMUNI-
KACIJE FOČA — KALINOVIK¹**

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZIJE
N.O.V. JUGOSLAVIJE

Drugu Terziću,

1) Čudi nas da ste nam naše kurire vratili bez ikakvog odgovora. Mogli ste bar da nas izvestite o situaciji kod vas i vašem predviđenom daljem radu.

2) Juče posle podne (11 o. m.) naše jedinice (III Krajiške) vodile su upornu borbu sa nepr[ijateljem] kod Visa² (između r. Oteše i Govze) koji je dobio pojačanja od Konjskih Voda.

Sinoć (11 o. m.) u 21 čas imao je da otpočne naš napad³ na neprijatelja na sektoru Vratlo — Ocrkavlje. Izveštaj nismo još primili. Borba se ne čuje. Zbog pomenutih neprijateljskih pojačanja od Konjskih Voda uputili smo IV Crnogorsku⁴ da sadejstvuje sa našom III Krajiškom na pravcima Radomišlje i Govza — Vratlo. Tamo je drug Vaso⁵ uputio i jedan bataljon VII Krajiške, jer je situacija bila hitna a nije znao da IV Crnogorska stiže. To ne smeta, jer prelaz druma *treba* izvršiti na širem prostoru. Besmisleno je, naime, da sve jedinice idu jednim pravcem, odnosno putem Zagorice — Rataj itd.; baza za proboj i za dalje operacije treba da bude što šira, mora se izbegavati koncentracija naših jedinica na uskom prostoru i da bi se svela na najmanju meru efikasnost nepr. avijacije, zatim prebacivanje jednim putem trajalo bi veoma dugo, sa jedinicama pasivno postavljenim na mnogobrojnim pravcima obezbeđenja — umesto prodiranja brzog u što više pravaca itd.

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 47/1a, k. 705.

² Vidi dok. br. 151 i 156.

³ Vidi dok. br. 23 i 31.

⁴ Vidi dok. br. 27.

⁵ Vaso Jovanović, načelnik Štaba Prve proleTERSKE divizije

Zbog toga smo vam i bili predložili⁶ da uputite jedan deo leve kolone preko Konjskih Voda, a desnu kolonu između Ocrkavlja i Foče.

Očekivali smo dolazak X Hercegovačke, da pojača dejstvo I Proleterske, ali ona još nije stigla.

Imamo vezu sa Ljubom Đurićem.⁷ Njemu smo naredili⁸ da zatvori pravce od Zakmura i Vrbnice — i Ljubine, dok ovaj pravac ne preuzmu vaše začelne jedinice — a da izvesnim snagama, ma i manjim, izbiје na Bistricu i drum istočno od Miljevine (Kuta, Gradac itd.) pa i kod Zakmura.

Treba narediti začelnim jedinicama da pored uloge zaštittice, postepeno ali brzo — zalamanjem krila — preuzmu i zadatak obezbeđivanja, kako bismo što više snaga oslobodili za ofanzivne akcije.

Izgleda nam da smo dobro zbunili neprijatelja, i to treba iskoristiti brzim i odlučnim radom, ne oklevajući i bez odlaganja. Od zarobljenika (369 pukovnije)⁹ koje smo juče 11. o. m. uhvatili u šumi po kojoj su lutali¹⁰ saznali smo da su nepr. snage u Foči i Goraždu male. To su sve mešane trupe slabog morala i kvaliteta.

3) Očekivali smo da ćete vi¹¹ i Peko doći u toku noći, i nerazumljivo nam je da niste krenuli do nas, — usput.

Do daljeg ćemo vas čekati ovde, u Mokrom Dolu, a kasnije na pravcu Zagorice — Rataj.

Dodite što pre, da bismo pre uskladili operacije. Održavajte radio vezu sa nama i *odgovarajte nam*. Mi ćemo vas o svim promenama izveštavati. Izgleda nam da je glavno prebrođeno i da smo sasvim blizu cilja — samo treba raditi brzo.

4) Radio London je sinoć javio da su Saveznici okupirali Panteleriju.

5) Ljubo Đurić traži vezu sa Vukotićem.¹² Javite da li znate gdje je Vukotić.

6) Naredite Hercegovačkoj da odmah krene za I Proleterskom, pravcem Zagorica — Rataj. I mi ćemo im u tom smislu pisati.

Bolnice i ostale neboračke delove smo zadržali ovde po šumama dok ne dobijemo izveštaj o rezultatu našeg napada.

⁶ Vidi dok. br. 23.

⁷ Komandant Druge proleterske brigade

⁸ Vidi dok. br. 24.

⁹ Vidi dok. br. 23.

¹⁰ Opširnije o ovim borbama vidi dok. br. 62 i 156.

¹¹ Vrhovni štab

¹² Jovo Vukotić, načelnik Štaba Druge proleterske divizije

Sa Lekićem¹³ je otišao Vasa, a sa Karanovićem¹⁴ i Strugarom¹⁵ drug Veljko. Sa mnom je Crni.

Sve se razvija u najboljem redu — sem naših kolona na putu!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

12. VI. = 2,10 čas.

Komandant
Koča

BR. 30

**OBAVJEŠTENJE KOMANDANTA PRVE PROLETERSKE
DIVIZIJE OD 12 JUNA 1943 GOD. DELEGATU VRHOVNOG
ŠTABA NOV I PO JUGOSLAVIJE I SVOM NAČELNIKU
ŠTABA O PRISTIZANJU SEDME KRAJIŠKE, PETNAESTE
MAJEVIČKE I ŠESTE ISTOČNOBOSANSKE BRIGADE NA
PRAVAC PROBOJA I UPOZNAVANJE SA NAREĐENJEM
VRHOVNOG ŠTABA NOV I PO JUGOSLAVIJE¹**

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE

Drugu Vasi,

Šaljemo Vam prepis pisma² koje smo vam juče uputili preko druga Veljka.

1) Šaljemo vam naređenje V. Š.-a da se upoznate sa njim, a zatim pošaljite drugu Vasi.

2) Nikakav izveštaj nismo dobili ni od Vas, ni od druga Vase!³

3) Počinje da stiže VII Krajiška, koju upućujemo pravcem⁴ I Proletbrigade. Za njom treba da stignu⁵ Majevička i

¹³ Danilo Lekić, komandant Prve proleterske brigade

¹⁴ Nikola Karanović, komandant Treće krajiške NOU brigade

¹⁵ Niko Strugar, komandant Četvrte proleterske brigade

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 19/5, k. 706.

² Po iskazu generala Vasa Jovanovića prvo pismo je bilo izgubljeno te mu je dostavljen prepis.

³ Vidi dok. br. 31.

⁴ Trebičina — Rataj. Vidi dok. br. 23.

⁵ Vidi dok. br. 32.

VI brigada. Od rezultata noćasnje akcije⁶ — koji nam je nepoznat⁷ — zavisi da li ćemo ove dve brigade uputiti na desno krilo I brigade ili na pravcu III.⁸ Od tog rezultata zavisi kojim ćemo pravcem uputiti II Proletersku i IV Crnogorsku.⁹ U svakom slučaju, ako nije otišlo dalje, IV Crnogorska treba da ne krene za Govzu, nego da se zadrži na Radomišlju, za dejstvo prema Pliješu.

4) Obavezno nas odmah izvijestite o situaciji.¹⁰

5) Sa drugom Vasom nismo mogli uspostaviti radio-vezu.

6) Mi odavde krećemo verovatno tek predveče, a u međuvremenu ćemo gledati da se sastanemo sa Terzićem.¹¹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

12 — VI — 4.20

Komdiv
Koča

Kratak sadržaj naređenja V.Š.-a¹²

I divizija, u sastavu I Prolet., III Krajiška, VII Krajiška, VI Bos. i Majevička izvršiće neizostavno 12 o.m. oko 21 čas opšti napad na sektoru Jeleč — Rataj — Trebičina, a zatim preko Miljevine ovladati sektorom Jabuka — Mrežica — hvatajući se grebena Jahorine.

II dio će likvidirati Pliješ i Konjske Vode, koordinirajući svoje dejstvo sa ovim — nadirući odmah preko Leliče — Ob-
lja — Bjelemića — za Umoljane.

Koča

---

⁶ Odnosi se na napad na Govzu. Vidi dok. br. 32.

⁷ Vidi dok. br. 31.

⁸ Treća krajiška NOU brigada nalazila se na položajima Sokolina — Vis — Siljevac. Vidi dok. br. 23 i 62.

⁹ Vidi dok. br. 32.

¹⁰ Vidi dok. br. 31.

¹¹ Velimir Terzić, zamjenik načelnika Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije.

¹² Sljedeći tekst je dopisan mastilom, latinicom, na poleđini dokumenta.

**IZVJEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA PRVE PROLETERSKE
DIVIZIJE OD 12 JUNA 1943 GOD. KOMANDANTU DIVI-
ZIJE O RAZBIJANJU NEPRIJATELJA KOD OCRKAVLJA
I NAMJERAMA ZA NAPAD NA S. BUDANJ¹**

12/VI — 7,30

Druže Kočo,

- 1) Sada smo dobili sledeće izveštaje:
  - naši su ušli u Ocrkavlje
  - neprijatelju² su naneti osetni gubici
  - zaplenjeno je nešto materijala (još ne znamo kakvog).
- 2) Upućen je jedan bataljon za zatvaranje pravca od Kalinovika, pošto nemamo vezu sa Veljkovom grupom.
- 3) Dva bataljona upućena su da likvidiraju Budanj, odakle je tukla neprijateljska artiljerija.
- 4) Primećene su neprijateljske³ kolone³ koje su otstupale delom u pravcu Kalinovika, a jednim delom ka Foči.
- 5) Nastavićemo dalje prodiranje po predviđenom planu.
- 6) Izgleda da je zaplenjen neki kamion ili tanketa.
- 7) Radio vezu nismo mogli uspostaviti. Radio telefonista kaže da vas nije mogao uhvatiti.

S F. — S.N.

Vasa

---

¹ Original, pisan olovkom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 23/1, k. 9 A.

² Vidi dok. br. 156.

³ Vidi dok. br. 156.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
12 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JU-
GOSLAVIJE O SITUACIJI NA PROSTORU RADOMIŠLJE
— GOVZA — OCRKAVLJE — RATAJ¹**

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE

VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ

1) Primili smo vaše naređenje od 6,45 koje je opet pogrešno datirano i u kome opet mesto Zagorice pominjete Zadevice. Danas je 12 juni.

2) Kao što smo vam već javili, X Hercegovačku smo zastavili tek što je bila pošla ka nama² i vratili je na Jablanovo Brdo da otuda uspostavi vezu sa Štabom II³ brigade.

Majevička i VI brigada stigle su malopre, i odmah smo ih uputili na Ratkovac kolibe da smene II Proletersku, koja se krenula pravcem Jablanovo Brdo. II Proletersku nismo ni doveli ovamo, nego je sama stigla (po delovima), uporedo sa delovima VI brigade. Nikakav određen zadatak nije imala niti vezu, a pošto ga ni mi nismo poznavali, a tražila je vezu i zadatak, vezu smo uspostavili i ostavili smo je gde se zatekla, određujući joj odgovarajući zadatak.

IV Crnogorsku smo uputili za sadejstvo na sektoru gde je bilo zapelo — bar izgledalo tako. Ali to smo učinili samo zato što je ona, po primljenom naređenju od svojih pretpostavljenih, bila krenula već za 1 Proletbrigadu (pravcem ove). Nismo dakle ni u čemu *promenili* zadatak nijedne od pomenutih brigada.

3) Od I Proletbrigade nemamo još izveštaja.

IV Crnogorska nije stigla da interveniše, jer su Krajišnici⁴ već bili proterali nepr. sa Visa. Ranjeni Krajišnici koji su jutros došli kažu da se Brigada spustila u Govzu. IV Crnogorska je sada, po naređenju druga Veljka, prikupljena na prostoru Radomišlje — Omeragići.⁵ O ovome treba drug Peko da

¹ Original, pisan zelenim mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/2, k. 710.

² Vidi dok. br. 23.

³ Druga proleterska brigada

⁴ Treća krajiška NOU brigada. Vidi dok. br. 62.

⁵ Vidi dok. br. 33.

bude obavešten, radi uspostavljanja veze i radi dodeljivanja odgovarajućeg zadatka — najprirodnije prema Pliješu.

4) Prilažemo podatke o neprijatelju koje smo dobili od zarobljenih vojnika »Tigar« — divizije.⁶

Sada se čuje intenzivna vatra na pravcu Repišta.

Želimo vam srećan put i da se uskoro opet sastanemo.

S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

12. VI. = 8.45

Polkomdiv
Fića⁷

Komdiv
Koča

BR. 33

OBAVJEŠTENJE DELEGATA VRHOVNOG ŠTABA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 12 JUNA 1943 GOD. KOMANDANTU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE O SITUACIJI NA POD- RUČJU JELEČA¹

Druže Kočo,

Upoznao sam se sa sadržajem Vasinog pisma.²

Sa III Krajiškom još nemam veze iako sam od nje tražio vezu još sinoć u 21 čas, a i jutros u 2 č. ponovo.

U s. Zagorice stigla je i VII Kr. brigada. Ne znam da li je Niko³ smenio bataljon ove brigade koji je učestvovao u napadu na Vis po Vasinom naređenju.

Oko 9 časova tučen je izvor prebačajima sa Radomišlja, ali primećeno je podilaženje naših sa Visa i vatra se pomerila na jug.

⁶ Vidi dok. br. 23.

⁷ Narodni heroj Filip Kljajić. Poginuo 1943 god. kod Zvornika kao politički komesar Prve proleterske divizije.

¹ Original, pisan olovkom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 1-2/I, k. 736.

² Vidi dok. br. 31.

³ Niko Strugar, komandant Četvrte proleterske brigade

Ja sam sačekao Vasino pismo i sad odlazim kod Nika Strugara. Smeniću bat. VII Krajiške da osposobimo VII Kr. za sadejstvo I Proleterskoj.

Primio sam direktivu V. Š. i uputio je Vasi.⁴

S.F. — S.N.

12/VI-943 g.
u 9 čas

Veljko⁵

BR. 34

OBAVJEŠTENJE KOMANDANTA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 12 JUNA 1943 GOD. NAČELNIKU ŠTABA O SITUACIJI NA SEKTORU RATAJ — MILJEVINA I PRAV- CU KRETANJA GLAVNINE DIVIZIJE¹

Druže Vaso,

- 1) Primio sam tvoje izvještaje² od 11 h za mene i Veljka. Veljku ih šaljem da se upozna sa situacijom.
- 2) Naredio sam da se svi jahaći konji, naši i iz brigada, pošalju u Divizisku bolnicu. Takođe i preostali tovarni konji.
- 3) Dokle je stigla III Krajiška još ne znam. Naredio sam da po- hita. Naredio sam VI i Majevičkoj da odmah krenu radi raste- rećenja sektora I brigade.
- 4) Naredićemo svim neboračkim delovima da se odmah približe Rataju.
- 5) Sve brigade će u toku noći preći što veći put, da se izvuku iz borbe, radi predaha i izbegavanja avijacije. Pravac I bri- gade, VII³ i naš: Jabuka (ne ona između Goražda i Mesića).
- 6) Potrebno je po svaku cenu obezbediti prelaz neboračkim delovima preko drumu — odnosno mosta.
- 7) Izvestite nas najhitnije o svim promenama, a naročito o si- tuaciji kod Ocrkavlja⁴.

S.F. — S.N.

12.VI. = 17 h

Koča

⁴ Vidi dok. br. 30.

⁵ Pavle Ilić

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno- istoriskog instituta pod reg. br. 18-5, k. 706 A.

² Pomenute izvještaje Redakcija nije pronašla.

³ Krajiškoj NOU brigadi

⁴ Vidi dok. br. 31.

**IZVJEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA PRVE PROLETERSKE
DIVIZIJE OD 12 JUNA 1943 GOD. KOMANDANTU DIVI-
ZIJE O SITUACIJI NA SEKTORU OCRKAVLJE — MILJE-
VINA I PRIPREMAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA
U JELEČU I NA SERPENTINAMA NA DRUMU FOČA —
KALINOVIK¹**

Druže Kočo,

Predveče krstarilo je 7 tenkova od Ocrkavlja pa kroz Miljevinu u pravcu Foče. Tek u mrak su se vratili.

Izgleda da tenkovi lako gaze r. Bistricu.

Prema tome noćno prelaženje reke je malo otežano, ali će ipak ići. Međutim danju se neće moći prelaziti na l[evu] obalu Bistrice.

Ja ne znam zadatke² VI³ i Maj.⁴ brigade te ne znam koliko dugo vremena treba za potpuno prebacivanje svih jedinica.

No, ako to traje duže, treba tražiti protivkolac od II Prol. brigade.

Večeras će VII Kr[ajiška] brigada vršiti napad ka serpentinama i jednim delom ka Jeleču. Ka serpentinama da se likvidira nepr[ijateljska] snaga koja je ishodište tenkovima⁵; a ka Jeleču radi sadejstva III K[rajiškoj] brig.⁶

Treći bat. VII Kr. brigade još nije stigao.

Organizovana je kontrola za što brže prebacivanje pozadinskih delova i bolnice. Nadam se da će se to večeras završiti — bar za one delove za koje ja znam.

S.F. — S.N.

Vasa

12/VI = 20.30

¹ Original, pisan mastiljavom olovkom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21/7, k. 706 A.

² Vidi dok. br. 34

³ Šesta istočnobosanska NOU brigada

⁴ Petnaesta (Prva) majevička NOU brigada

⁵ Vidi dok. br. 167.

⁶ Opširnije o borbama Treće krajiške vidi u dok. br. 28 i 62.

**OBAVJEŠTENJE KOMANDANTA PRVE PROLETERSKE
DIVIZIJE OD 12 JUNA 1943 GOD. NAČELNIKU ŠTABA
O ORGANIZACIJI PREBACIVANJA PREKO KOMUNIKA-
CIJE FOČA — KALINOVIK I PRIHVATANJA JEDINICA
DRUGE PROLETERSKE DIVIZIJE¹**

Vaso,

Stigao sam u Rataj oko 20.30, nešto pre Crnog i ostalih. Ali pošto nisi ostavio nikakvu vezu (!!), tražio sam te preko Štaba VII brigade, od koga sam saznao da si otišao preko².

Ni kuriri koje sam ti uputio danas posle podne nisu [te] mogli naći, pošto si bio promenio mesto, ne ostavivši vezu (!!).

Šaljem ti Veljkove izveštaje³. Veljko dolazi ovde.

VII Krajiška će napasti sa 2 bataljona bez 1 čete pravcem Ocrkavlje — Poljice. 1 četa će napasti istovremeno Stolic⁴. Izgleda da napad neće moći da počne pre 2 sata po ponoći. Treći po redu bataljon VII Krajiške neće moći učestvovati, jer je tek na putu. On će primiti organizaciju prebacivanja Bolnice i komora do mosta, kao i prihvatanje Pekovih snaga.⁵

Karanović⁶ će zasedama zatvarati pravce Kalinovik (po izvršenoj akciji), a Lekić⁷ Foča — do preuzimanja tih zadataka od Pekovih jedinica.

Nisi ostavio jasnu situaciju ni o mogućnostima prebacivanja neboračkih delova preko drumu! Mi smo naredili prebacivanje, a u međuvremenu ćemo proveriti i obezbediti sa ove strane.

Ako bi to bilo nemoguće, pišite neposredno Julki, a i Peku, odnosno Terziću.

Ja ću takođe pisati Terziću o situaciji i o velikim nezdama prebacivanja cele Pekove grupe ovim pravcem.

Naredite da 6 bataljon (onaj najbliži neprijatelju) sadejstvuje sa bataljonima VII Krajiške.

Tražićemo intervenciju nekih jedinica Pekove grupe, ako bude potrebno. Samo oni neće skoro stići. Uopšte biće opet na-

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17/5, k. 706 A.

² Preko komunikacije Foča — Kalinovik

³ Pomenute izveštaje Redakcija nije pronašla.

⁴ Vjerovatno Stolove

⁵ Druga proleterska divizija

⁶ Nikola Karanović, komandant Treće krajiške NOU brigade

⁷ Danilo Lekić, komandant Prve proleterske brigade

gomilane guste snage na malom prostoru, što će biti vrlo povoljan cilj za nepr. avijaciju.

Ja krećem takođe za D. Budanj. Očekujem Veljkov dolazak.

S.F. — S.N.

12-VI. = 22.30

Komdiv
Koča

Mora se dobro zapeti! Ne smemo dozvoliti da sad pred ciljem se stvar pokvari ili da je platimo prevelikim žrtvama.

BR. 37

IZVEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 13 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG BOSANSKOG NOU KORPUSA O SITUACIJI NA TERITORIJI CENTRALNE BOSNE¹

ŠTAB XII NOU DIVIZIJE

Br. sl.

Položaj, 13.VI.43

ŠTABU I BOS. NOU KORPUSA

Položaj

Upućujemo vam druga Mirka Pekića, dosadašnjeg zamj. komandanta V brigade. Štab X divizije (komandant²) izvijestio je nas da će IX brigada krenuti po naređenju Arsinom³ na svoje zadatke⁴, te smo danas naredili Banjalučkom P. O. da uputi jednu četu za neposrednu zaštitu Koričana, do premještanja svih bolesnika u Kruševo Brdo ili Očauš, a koje je već započelo. Inače nas izvještavaju da je V divizija krenula naprijed⁵ i da je ofanziva na Janj bila sa manjim snagama⁶. Ju-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/7, k. 407.

² Milorad Mijatović

³ Arso Jovanović

⁴ Vidi dok. br. 22.

⁵ Odnosi se na pokret Pete NOU divizije na željezničku prugu Sarajevo — Mostar. Naređenje se nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/2-3, k. 456, i biće objavljeno u tomu II (Vrhovni štab).

⁶ Vidi dok. br. 85.

čer nije bilo nekih naročitih promjena na svim sektorima ove divizije. Drugarica Perović⁷ i Berka⁸ idu za bolnicu za upravnika, dok ćemo dr Špoljara⁹ postaviti [za] ref. saniteta divizije a dr Hajru¹⁰ uputiti za ref. saniteta u V.¹¹ V-a se rokirala prema Šnjegotini i Čečavi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polkom
Žarko

Komandant
Šoša

P. S.¹² Kako smo bez sekretara, administrativne poslove obavlja sam Štab, što koči pravilnost posla. Mislimo da uputite Trinkia ili Branka za te poslove. Ovaj čas smo obaviješteni da je neprijatelj izišao iz K. Varoši u Saviće i kreće prema Uzlomcu.

---

⁷ Danica

⁸ Karabegović

⁹ Nikola Špoljar

¹⁰ Hajro Kulenović

¹¹ Peta krajiška NOU brigada

¹² Sljedeći tekst je naknadno dopisan na originalu mastilom, latinicom.

**NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
14 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NA-
PAD NA OBJEKTE NA ŽELJEZNIČKOJ PRUZI SARAJEVO
— VIŠEGRAD¹**

Š T A B
PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE
14 juna u 22 časa
Br. 220

š t a b o v i m a

PRVE PROLETERSKE BRIGADE
TREĆE KRAJIŠKE BRIGADE
SEDME KRAJIŠKE BRIGADE
ŠESTE BOSANSKE BRIGADE
MAJEVIČKE BRIGADE

Prema opštoj direktivi Vrhovnog štaba za dalje ofanzivne operacije, naša divizija kao grupa sastavljena od pet gore navedenih brigada dobila je zadatak izvođenja ofanzivnih operacija na terenu Istočne Bosne, s tim da pri svom prelazu uništi usput železničku prugu i objekte na pruzi Sarajevo — Višegrad.

U tom cilju

n a r e đ u j e m o :

1. Naša grupa u toku 15 o. m. koncentrisaće se na istočnim padinama i ispod planine Jahorine, i to:

- I Proleterska brigada na prostoru Kacelj — Hladno Brdo,
- III Krajiška brigada na prostoru Ukšići — Mirkovica,
- VII Krajiška brigada na prostoru Vlačazi — Gradac — Kiprovce,
- VI Bosanska i Majevička brigada na prostoru oko Previle,
- Diviziska bolnica na prostoru Hodžići — Podhrid.

2. Prilikom pokreta preduzeti sve mere za zaštitu od pogleda i dejstva iz vazduha. Po mogućstvu pokrete vršiti kad neprijateljska avijacija nije aktivna.

3. Vojne intendature da pripreme što više hrane, i za rezervu. Nabav da bude u svemu po postojećem propisu.

4. Sve jedinice prilikom pokreta i smeštaja da postave potrebna obezbeđenja.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 20-5, k. 706 A.

5. Na prostoriji označenoj pod 1. sve jedinice će se prikupiti, srediti i pripremiti za pretstojeće pokrete. Ta prostorija je ishodište s koga jedinice krenuti na opšti zadatak naše grupe.

6. Polazak ove divizije sa označene prostorije izvršiće se u tri dela, koja će se kretati zasebnim pravcima, izvršiti akciju na prugu i sa tri pravca prodreti u Istočnu Bosnu².

Polazak s prostorije biće za sve grupe počev od 16 o. m.; tačno vreme i čas polaska odrediti tako da sve kolone izbiju i izvrše akciju na prugu noću 17 na 18 o. m.

Za ove operacije formiraju se tri kolone:

— **Desna kolona:** VI Bosanska i Majevička brigada.

— **Srednja kolona:** I Proleterska i III Krajiška brigada.

— **Leva kolona:** VII Krajiška brigada.

Sa srednjom kolonom kretaće se i ovaj Štab, koji će njim operacijama rukovoditi. Ostalim kolonama rukovodiće zajednički štabovi brigada.

Diviziska bolnica i hirurška ekipa kretaće sa srednjom kolonom.

7. Prelaz u akciju na prugu izvršiće:

— Desna kolona na oteku istočno od Renovice.

— Srednja kolona kod Prače.

— Leva kolona na oteku Sjetlina — Stambulčić.

Ne raspoložemo s eksplozivnim materijalom, no ipak sve jedinice da organizuju raspoloživa sredstva i organizuju rad za što bolje rušenje i onesposobljavanje pruge na dodeljenom oteku.

8. Po završenoj akciji na pruži otpočeti prodiranje u Istočnu Bosnu opštim pravcima:

— **Desna kolona** ka Sokolovićima.

— **Srednja kolona** Bogovići — Čavčevo Polje — Knežina.

— **Leva kolona** Romanija — Nišići.

Ovi pravci su generalne direktive, no od njih se može otstupiti ukoliko to situacija zahteva, ili ako se pokažu na susjednom bližem terenu povoljniji pravci dejstva.

Nastojati da se — po prelazu komunikacije — što pre uhvati veza, a na krajnjim označenim prostorijama obavezno se povezati sa susjednim kolonama i s nama.

9. Štabovi brigada nastojaće da, po mogućstvu, pre polaska sa polazne prostorije stupe u lični dodir s nama, te da na zajedničkom sastanku preciziramo i detalje rada i ideju opšte operacije. Do tog sastanka treba da dođe 15 o. m. uveče ili 16 o. m. izjutra kod Štaba Prve brigade na brdu Kacelj. No, uko-

---

² Vidi dok. br. 43.

liko to ne bi stvarne okolnosti omogućile pojedinim štabovima, onda u duhu ovog direktivnog naređenja izvršiti postavljene zadatke.

10. Primetilo se kod svih jedinica veliko osipanje boraca, koji se rasturaju po selima gde vrše pljačke, neorganizovano snabdevanje hranom i sl. Ovo ne samo što ruši ugled naše vojske, već pretstavlja i najozbiljniju opasnost za moral i duh jedinica i uveliko smanjuje borbenost naše vojske. Preduzeti sve mere da se ovo ubuduće ne dešava, a svaki ponovljeni slučaj najstrožije kazniti.

Kao jednu od mera predostrožnosti, zabranjujemo stanovanje jedinica po nastanjenim mestima. Jedinice mogu kroz sela samo prolaziti, ako je selo usput, no zadržavanje, pa i odmaranje u selima, zabranjuje se.

Po selima se mogu kretati samo određene komisije za ishranu i to sa ovlašćenjem izdatim od Štaba divizije. Jedino te komisije mogu po selima zalaziti u cilju snabdevanja ljudstva sa potrebama.

Izvršenje ovog kontrolisaće starešina preko patrola sastavljenih od odgovornih i poverljivih boraca.

11. Ovaj Štab kreneće noćas pravcem Jabuka — Hodžići — Kacelj k. 1675.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom div.
Fića

Načelnik div.
Vaso

Komdiv
Koča

Prilog³: znaci raspoznavanja

(M. P.)

---

³ Dopisano plavim mastilom.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE KRAJIŠKE BRIGADE OD 14
JUNA 1943 GOD. ŠTABU PETE NOU DIVIZIJE O BORBI
PROTIV NEPRIJATELJA KOD SELA BRVANC¹**

Š T A B

1 KRAJIŠKE NOU BRIGADE V-e DIVIZIJE /

Položaj, 14 juna 43 g.

Trajna vrijednost²

ŠTABU V-e NOU DIVIZIJE

Položaj

Dostavljamo vam izvještaj o akciji izvršenoj na neprijateljske snage na cesti kod sela Brvanci.

Dana 12 ov. mj. snage našeg I bataljona i dvije čete II bataljona učestvovala su u akciji na neprijateljske snage na cesti kod sela Brvanci u cilju prodora. Naš I bataljon imao je u zadatku da se sa dvije čete prebaci preko jarka i da jurišem napadne neprijatelja koji je cestom iz Božikovca kretao za Brvance. 3 četa ovoga bataljona dobila je zadatak da napadne neprijatelja s leđa, a djelomično i bočno. Ovaj naš bataljon nalazio se na lijevom krilu III bataljona IV brigade. Dvije čete našeg II bataljona pošto je već borba počela dobile su zadatak da štite leđa snagama III bataljonu IV brigade, a naknadno dobile su naređenje da predusretnu neprijateljsku kolonu koja je išla iz Jajca u pomoć opkoljenom neprijatelju³.

Naš I bataljon zabacio se prema zadatku neprijatelju s boka i s leđa uhvativši kosu preko jarka i potom je izvršio juriš na neprijatelja silazeći u potok u visini mlina, ali je isti uz gubitke morao otstupiti jer je neprijatelj u međuvremenu uspio da se dočepa kose i da napadne naše snage s leđa. Jedna četa III bataljona IV brigade koja je trebala zauzeti kosu prije neprijatelja prema zadatku nije to učinila, tako da je neprijatelju bilo omogućeno da se utvrdi na kosi i sprečava naše snage da potpuno unište neprijatelja. Istovremeno kada je neprijatelj koji se izvukao na kosu napao naš I bataljon s leđa, jedna grupa od tridesetak Njemaca takođe je napala našu 3

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9-2, k. 782 A.

² Na originalu dopisano crvenom olovkom, latinicom.

³ Opširnije vidi u dok. br. 85.

četu s leđa, uspjevši izvući se iz Božikovca. Grupa od tridesetak Njemaca po povlačenju naših snaga bila je opkoljena u dvije pojate, odakle je davala žestok otpor. Borci i niži komandni kadar uprkos naređenju Štaba brigade i Štaba bataljona da se ne napadaju košare, pošli su na vlastitu inicijativu u borbu da bi likvidirali Njemce. Premda je iz jedne pojate neprijatelj bio stjeran, davao je žestok otpor iz druge u koju su naši borci pobacali bombe i ubili 8 a ranili takode 8 Njemaca. Kasno u noć bataljon je krenuo prema Crnom Vrh u idućeg dana prebacio se preko ceste Travnik — Donji Vakuf.

Dvije čete II bataljona napale su neprijatelja u Brvanima i neprijateljsku kolonu koja je dolazila cestom od Jajca istočno od Brvanaca. Jedna od ovih četa koja je napala kolonu iz Jajca ubila je 15 neprijateljskih vojnika i ranila veći broj. Ova je četa uništila jedan kamion i pobila konje komore, ali nije mogla izvući ratni materijal i doći do mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika, jer se neprijatelj bio izvukao na kosu s onu stranu jarka i odatle tukao iz bacača i automatskog oružja. Druga četa II bataljona tri puta je odbila neprijateljski juriš i tom prilikom ranila i ubila veći broj neprijateljskih vojnika, i među njima jednog njemačkog oficira.

Neprijateljski gubici u materijalu i ljudstvu su sljedeći:

Ubijeno je 40 neprijateljskih vojnika, ranjeno oko 50, a zarobljeno 15. Zaplijenjeno je 15 karabina, dvije strojnice i 3 pištolja.

Naši gubici: 7 mrtvih i 11 ranjenih, a od tih su 3 podlegla ranama.

Akcija nije potpuno uspjela radi nedovoljne brzine u zabacivanju desnog krila i presijecanja neprijateljskih snaga kao i slabog sadejstva jedinica I i IV brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Mladen⁴

Komandant
Vojo⁵

(M. P.)

---

⁴ Marin

⁵ Todorović

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 15 JUNA
1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE
O BORBAMA PROTIV NEPRIJATELJA NA SEKTORU MI-
LJEVINA — MREŽICA¹**

Š T A B
VII DIVIZIJE N. O. V.
H R V A T S K E
15.VI.1943

VRHOVNOM ŠTABU NOV i POJ

1) Nakon dvodnevni^h bojeva sa neprijateljem situacija na ovom sektoru sada izgleda ovako:

U toku jučerašnjeg dana nakon uporne borbe sa našim snagama neprijatelj² je uspio da izbi^je na liniju G. Budanj — Bratovčići — Smajlov Do — Mrđenovići — Kljuna. Naše snage zadržale su se na liniji Gradine k. 821 — Budanjski Vrh k. 821.

U bojevima u toku ovog dana pretrpili smo osjetne gubitke naročito od avijacije i artiljerije.

Nakon povlačenja I Prol. brigade sa položaja kod G. Budnja neprijatelj je ozbiljno ugrozio naše bolnice u istom selu. Da bi spasila situaciju VIII brigada izvršila je povratni napad i odbacila Nijemce na komunikaciju. Tom prilikom bilo je 20 mrtvih i ranjenih drugova, među njima poginuli 2 komandira, jedan zamjenik komandanta bataljona, 1 zamjenik komesara čete, a ranjena 2 komandanta bataljona i zamjenik komandanta brigade³.

U vezi vaših naređenja da hitno zatvorimo pravac Miljevina — Mrežica odlučili smo da na pravac rokiramo našu Osmu brigadu izdajući joj za to potrebna naređenja. Međutim vaše naređenje dobili smo tek u 16 časova, tako da je brigada krenula na izvršenje smjene tek ujutru u 4 časa, tj. u to vrijeme stigla je do Rijeke kod s. Jasenova. Smjena se, međutim, nije mogla izvršiti jer je neprijatelj već ovladao Orlosjedom k. 1198.

15 ov. m. neprijatelj⁴ je pokazivao najveću aktivnost na pravcu Kljuna — Orlosjed — Mrežica. Do ovoga časa poznato

---

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 183, k. 812.

² Vidi dok. br. 174 i 175.

³ Rade Grmuša

⁴ Vidi dok. br. 174 i 175.

nam je da je neprijatelj ovladao Orlosjedom i ušao u s. Jase-
novu. Za zatvaranje toga pravca odredili smo našu VII brigadu
koja se već nalazi u pokretu ka tim položajima. Jedan bataljon
već je smijenio V bataljon IV Crnogorske brigade i neposredno
brani prolaz dolinom potoka Rijeke. Ostala dva bataljona po-
sjeđe položaje sjeverno od s. Mrežice, zatvarajući pravac ka
Mazlini.

O aktivnosti neprijatelja na ostalim dijelovima našeg
fronta nemamo još detaljnih izvještaja. Jutros se čula mitra-
ljeska i puščana paljba, ali je ubrzo prestala. Jedino dejstvuje
artiljerija i avijacija.

Naše snage na ovom dijelu drže položaje Gradina (k. 821)
— Budanjski Vrh do Kolunske Rijeke.

VIII brigada koja je pretrpila u posljednjim bojevima
velike gubitke nalazi se u rezervi na Kolunskom Brdu.

2) Vaše naređenje od 15.VI. u 11 časova primili smo u 13
časova, i po njemu ćemo postupiti po sljedećem:

U toku noći 15/16 glavni[nu] svojih snaga prebacićemo na
liniju Oštri Rat — Borovac — Pantelija — Kolunsko Brdo
ostavljajući izviđačko-obezbjeđujuće dijelove na liniji Mrežica
— Hum k. 1081 — Zarudine.

3) Naš Štab od sutra ujutro biće u s. Jabuka. Kurire smo
vam uputili 14 ov. m. zajedno sa izvještajem⁵ i čudi nas da još
nisu stigli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

---

⁵ Pomenuti izvještaj Redakcija nije pronašla.

NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD 15 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PRE- DUZIMANJE VOJNO-POLITIČKIH MJERA RADI UKLA- NJANJA POSLJEDICA NEPRIJATELJSKE OFANZIVE¹

Š T A B
I PROLETBRIGADE
15 juni 1943
Br — 488

ŠTABOVIMA BATALJONA I KOMANDAMA JEDINICA

Probijanjem neprijateljskog obruča oko glavnine naših snaga mi smo rešili prvi najvažniji i najteži zadatak u ovoj fašističkoj ofanzivi. Naše jedinice uopšte i naša brigada u njihovom sklopu pokazali su i ovoga puta nepobedivu snagu, izvanrednu veštinu u borbi i neviđeni masovni heroizam. Mi smo dokazali svoju neuništivost i svoju nepobedivost.

I

Međutim u toku našeg prodiranja i, naročito, posle prodora u našim jedinicama izašli su na videlo izvesni nedostaci koji ometaju pravilno izvršavanje vojničkih zadataka, rastrojavaju kompaktnost naših jedinica i ubijaju ugled našoj vojsci. Ti nedostaci su, između ostalih:

1. Svojevoljno odvajanje od čete pojedinaca i grupica, zaostajanje u maršu, lutanje po selima i drugim jedinicama radi lične nabavke hrane itd. Ovo osipanje jedinica vodi, prvo, slabljenju čete pred borbu, drugo, omogućuje neprijatelju da uništava našu živu snagu hvatajući nedisciplinovane pojedince, treće, ometa nam kontrolu špijuna i dezertera koji se vrzmaju oko naših jedinica. Ono dolazi kao posljedica slabe discipline u jedinici i rđave kontrole od strane komandnog kadra (naročito nižeg).

2. Naše direktive za nabavku hrane: čvršće postavljanje obaveze seljacima da hrane našu vojsku, rekvizicija itd. delimično se pretvorilo u formalnu pljačku pojedinaca. Uprkos tome što mi nastojimo da postignemo maksimum u dobroj is-

---

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1-4, k. 707.

hrani vojske, ne sme se pri rešavanju ovog pitanja povrediti osnovna linija Nar.-oslob. borbe...

S druge strane u izvesnim našim jedinicama ne vrši se nikakva kontrola nad radom samih intendantskih organa, tako da se pored počinjenih grešaka u metodu nabavke ne iskoriste ni iz daleka mogućnosti dobre ishrane.

3. Veliki naponi i slaba ishrana pojavili su se kao opravdanje slabog političkog rada i labavljenja discipline umesto da budu povod pojačanom političkom radu. Posledica toga je slabljenje discipline, gubljenje jasnih perspektiva, pojava izvesne sumornosti, zamora, delimične apatije.

4. Labav odnos starešina prema naređenjima: ležerno shvatanje postavljenog zadatka, neprodubljivanje zadatka, zakašnjavanje, neredovno izveštavanje itd. ometa pravilno izvršivanje zadataka i nanosi veće žrtve.

II

Približavanje skorog rasplitanja međunarodne situacije u smislu konačnih bojeva za likvidaciju fašizma (nova ofanziva na Istočnom frontu, otvaranje drugog fronta) i naše snage kao realan faktor u opštem ratu protiv fašizma uslovljavaju još izvestan period angažovanje jačih neprijateljskih snaga protivu naše vojske. To će izmeniti karakter naših operacija; samim tim potrebno je preduzeti niz organizacionih i drugih mera radi likvidacije nedostataka koje smo naveli i radi osposobljavanja naše brigade za ovakve zadatke, čija će osnovna karakteristika biti velika pokretljivost jedinica.

1. Treba organizaciono učvrstiti jedinice počev od desetine do bataljona, uvesti gvozdenu disciplinu i stvoriti maksimalnu pokretljivost. Likvidirati izvesne pomoćne i druge jedinice, ukoliko do sada to nije učinjeno (radne vodove, prateće čete, bataljonske ambulante), ljudstvo iz tih jedinica, Dalmatince i prezdravele ranjenike odmah rasporediti po jedinicama pešačkim. Upotpuniti komandni sastav od najnižeg do najvišeg, osposobiti na nov način bataljonsku intendanturu, sanitet i druge pomoćne službe.

2. Stalno držati u ruci, pod kontrolom svoju jedinicu: u borbi, u maršu, u logoru. Sva odgovornost u ovome leži u prvom redu na desetarima i vodnicima. Ne može se ni za jedan trenutak niko izdvojiti iz desetine a da ne traži dozvolu od desetara. Za svako samovlasno odvajanje boraca od svoje jedinice

biće odgovoran i borac i njegov starešina. Borce koji se službeno šalju van bataljona (kuriri, patrole) treba snabdeti objavama.

3. Ishrana jedinica mora biti dobra, način nabavke pravilan. U tom cilju vršiti punu kontrolu nad radom bataljonskih intendantata i pomoćnika (intendantima pridodati lake invalide koji su stigli iz bolnice) s jedne strane, i zabraniti svako lično mešanje boraca u nabavke namirnica s druge strane. Zahtevamo da se sprovodi dobra ishrana jedinica, ali ćemo biti nemilosrdni prema onima koji samovlasno nabavljaju hranu. Dobra ishrana se ne postiže pojedinačnim snabdevanjem već dobrom organizacijom i stalnom kontrolom.

4. Pojačati politički rad prilagođen stalnim borbama i pokretima: kratke konferencije, objašnjenje događaja, političko rasvetljavanje zadataka, unošenje više optimizma, vedrine i borbenosti među borce. Posebnu pažnju posvetiti novim Dalmatincima, jer situacija zahteva brzo slivanje novih boraca sa starim tako da naše čete ponovo postanu monolitne. U političkom radu sa njima treba biti strpljiv, ali prema grubim greškama pojedinaca preduzimati oštre mere.

5. Sprovoditi tesnu povezanost među bataljonima i sadejstvo u akciji. Isto tako održavati tešnju vezu sa Štabom brigade (češće promene naređenja, menjanje pravaca, zadataka itd.).

6. Razviti živu, veštu i smelu izviđačku delatnost daleko ispred jedinica i u dubinu neprijateljskog rasporeda. Izviđanje treba shvatiti kao nužan uslov uspešnog ratovanja naročito u taktici koju ćemo mi od sada sprovoditi. To isto važi za obaveštajnu službu.

7. Posvetiti veću pažnju čuvanju automatskog oruđa, obavezno zaduživati pojedince automat. oružjem. Likvidiranje automatskog oružja zato što je »igla slomljena« podlegaće najstrožijoj odgovornosti (pokvarena oruđa slati na opravku tehničkoj četi).

8. Sprovesti krajnju budnost u cilju zaštite od avijacije (kretanje otvorenim prostorom, nagomilavanje, loženje vatre itd.).

9. Učiti borce i starešine konspiraciji — čuvanju vojničkih tajni — *koja kod nas uopšte ne postoji.*

10. Koristiti sve mogućnosti za uredno pranje, šišanje, brijanje, krpljenje itd.

11. I ovom prilikom napominjemo da se i radi pravilne raspodele i radi pravilnog vaspitanja boraca sav ratni plen (naročito oružje) moraju predavati Štabu brigade. Politički komesari četa moraju isto tako voditi računa da se za vreme borbi skinuta odeća i obuća pravilno raspodeljuje.

Napomena:

Protivkolska četa pretvorena je u Četu pratećih oruđa pri Štabu brigade i raspolaže sa dva t. bacača i jednim t. mitraljezom »breda«. Zaplenjena t. oruđa i municiju slati ovoj četi. Pionirski vod je pretvoren u Tehničku četu i ima radionicu za opravku automatskih oruđa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZA ŠTAB BRIGADE

Politkom
Plavi²

Komandant

BR. 42

NAREĐENJE ŠTABA PRVOG BOSANSKOG NOU KORPUSA OD 16 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE BRIGADE ZA KONTROLU PRAVCA OD KOTOR VAROŠI I HVATANJE VEZE SA DVANAESTOM NOU DIVIZIJOM¹

Š T A B
I BOSANSKOG N. O. U. KORPUSA

Br. 50

16. VI. 1943 god.

Položaj

ŠTABU XII NOU BRIGADE

Na položaju

1) Primili smo vaš izvještaj od 15 sv. mj.²

2) Vi trebate da budete u stalnoj vezi sa Banjalučkim odredom,³ da kontrolišete sve pravce od Kotor Varoši i ne dozvolite više da Vas neprijatelj iznenadi.

---

² Mijalko Todorović

¹ Original. pisar. na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/1, k. 875.

² Pomenutim izvještajem Redakcija ne raspolaže.

³ Banjalučki NOP odred u to vrijeme bio je pod komandom Dvanaeste NOU divizije.

3) Svakako trebate da uhvatite vezu sa Štabom XII NOU divizije, a za tu svrhu upotrebite bataljon II KNOU brigade koji se nalazi kod Vas; dokle god ne uhvatite vezu sa Štabom divizije održavajte vezu sa nama.

4) Izvješteni smo od Odreda da se neke četničke grupe nalaze u Živinicama. Odred bi trebalo na svaki način da te četnike napadne.

5) U vezi pokušaja dezerterstva vi trebate malo veću brigu i kontrolu da povedete nad rekonvalescentima koji su upućeni u vašu brigadu. Za sada možete da uputite samo borce II i V KNOU brigade u njihove jedinice. Ostale ostavite u vašoj brigadi.

6) Na sektoru Koričani i na ostalim sektorima nema nikakvih promjena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Osman⁴

K o m a n d a n t
Kosta⁵

(M.P.)

---

⁴ Karabegović

⁵ Nađ

**NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
16 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PRE-
LAZ ŽELJEZNIČKE PRUGE SARAJEVO — VIŠEGRAD,
KOMUNIKACIJE ROGATICA — PODROMANIJA I IZBI-
JANJE NA KOMUNIKACIJU PODROMANIJA — HAN PI-
JESAK, SELO SOKOLOVIĆI¹**

Š T A B
I PROLET. DIVIZIJE
16. VI. u 16 č.
Položaj

Štabovima:

I PROLETERSKE BRIGADE
III KRAJIŠKE BRIGADE
VII KRAJIŠKE BRIGADE
VI BOSANSKE BRIGADE
MAJEVIČKE BRIGADE

Prema operativnom planu Vrhovnog štaba NOV i POJ, sem naše grupe, akciju i prelaz pruge Sarajevo — Višegrad i prodor u Istočnu Bosnu izvršiće i II Proleterska divizija i VII Udarne divizija.

Pomenute dve divizije forsiraće prugu na otketu između Sjetline i Podgraba i nadiraće preko Bogovića ka pl. Romaniji.

Naša grupa forsiraće istu komunikaciju na otketu od Podgraba [do] Mesića i sa te linije otpočeti sa prodorom ka severu.

Sve jedinice — grupe izvršiće akciju i prelaz pruge noću 17-18 o. m.

Za izvršenje prednjeg

N A R E Đ U J E M O :

1.— Akcija na pruži i prelaz pruge izvršiće se po kolumnama ranijeg naređenog sastava.²

---

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21/1-5, k. 706 A. Dokumentat je prilično oštećen.

² Vidi dok. br. 38.

2.— Sa pokretom ka postavljenom zadatku sve brigade otpočeće odmah, maršovati u toku ove noći i do zore 17 o. m. postaviti se:

Desna kolona na prostoru izvornog dela Kiselog Potoka;

Srednja kolona na prostoru Bare — Debela Međa;

Leva kolona na prostoru Biljeg — Orahovica.

Preduzeti sve mere da pokret ostane u tajnosti. Blagovremeno se osigurati sa dovoljnim brojem što sigurnijih putovođa.

3.— Po izbijanju na određenu prostoriju jedinice da ostanu na terenu što bolje prikrivene, i preduzeti sve mere da se prisustvo naših snaga ne primeti. U sela ne zalaziti; seljake koji nađu na smeštaje jedinica zadržavati dok se prelaz ne izvrši.

4. — Desna kolona: VI i Majevička brigada dejstvovaće samostalno.

Direktive za rad desne kolone:

Prelaz pruge i akciju na prugu izvesti na oteku Sudići — Mesići. Po prelazu pruge predaniti na prostoru Varošite — Vragolovi, a sa daljim udarom ka severu produžiti noću 18-19 o.m., preći cestu Rogatica — Podromanija, potom postepeno izbiti na prostoriju s. Osovo.

5. — Akciju i prelaz pruge izvršiti:

Srednja kolona na oteku Renovica — Kaljani;

Leva kolona na oteku Derventa — Podgrab (na 1 km istočno od razvaline).

Direktive za rad:

Srednja kolona:

Prva proleterska brigada u toku sutrašnjeg dana ostaće na prostoriji Bare — Butkovići, a III Krajiška brigada na prostoru Bukvica — Debela Međa — Mravinjci. S ove prostorije vršiti izviđanje ka severu i mestima prelaza u cilju obezbeđenja, kao i u cilju prikupljanja što boljih podataka o neprijatelju ..... akcije. Starešinsko osoblje upoznaće se s terenom i s preglednih osmatračnica doneti odluku o detaljima rada. Za vreme boravka na ovoj prostoriji bočno osiguranje od pravca Goražde — Renovica, tj. prema Barama i Hranjenu, vršiće III Krajiška brigada.

Leva kolona:

Sa svoje prostorije Biljeg — Orahovica takođe će izvršiti potrebno obezbeđenje u ovom pravcu, rekognosciranje terena i donošenje odluke za izvođenje akcije. Sem toga, ova kolona vršiće u toku ovog dana, 17 o.m., bočno obezbeđenje od Prače u odnosu na srednju kolonu.

PRELAZ I AKCIJA NA PRUZI

Leva kolona:

VII K r a j i š k a brigada izbiće na komunikaciju mosta južno od s. Podgrab noću 17 o.m. u 23 časa. Prethodno obezbediti izbijanje prednjih delova rušenjem i zaprečavanjem ceste i pruge u klisuri, negde u visini l'nije Derventa — Razvalina Pavlovac. Na izabranom mestu postaviti jaku zasedu koja će biti dovoljna ne samo da obezbedi prelaz svojoj koloni, već ujedno da bude bočno obezbeđenje srednjoj koloni. Ta zaseda — pobočnica mora biti aktivna najmanje do zore, 5 časova, 18 o.m. Radi toga, ako se razvije borba na toj liniji, — po potrebi — zasedu postupno pojačavati i manevrom obezbediti nesmetan rad srednjoj koloni od pravca Prača. Za obezbeđenje od bočnog obilaska sa severa, potrebne snage postaviti grebenom od Razvaline Pavlovac severno ka k. 954, pa tu liniju postupno produžavati ka brdu Vijenac k. 1025.

U toku dana, 18 o.m., sa brigadom ostati na prostoru Vijenac — Ponor — Ozerkovići. U toku noći 18-19 o.m. preći komunikaciju Podromanija — Rogatica kod Vitanj — Debelo Brdo, a potom nastaviti prodiranje do na prostoriju Pariževići — Smrtići — Sijerci. Za vreme pokreta i smeštaja postaviti potrebna osiguranja, a naročito u pravcu Podromanija i Sokolac, a po izbijanju na krajnju prostoriju preuzeti kontrolu komunikacije Sokolac — Han Pijesak sa planine Kopito.

Srednja kolona:

III K r a j i š k a brigada izbiće 17 o.m. u 23 časa na želj. prugu na liniji Streške — Kaljani. Prethodno od te linije pa ka Čemernici, negde na najzgodnijem mestu, porušiti prugu, postaviti zasedu, a potom je pojačati na pobočnicu jačine koja će biti dovoljna da obezbedi sa istoka prelaz Prve brigade i diviziske bolnice kod Renovice. Ovo bočno obezbeđenje ima biti aktivno za sve vreme prelaska Prve brigade i bolnice kod Renovice — radi čega stajati u neposrednoj vezi sa I brigadom. Po završenoj akciji i prelazu pruge III Krajiška brigada u toku 18 o.m. izbiće i ostati na prostoriji od Gosinja Planine do Rudine k. 927, obezbeđujući se ka severu od pravca s komunikacije i prema istoku od pravca Rogatice. U toku noći 18-19 preći komunikaciju na sektoru Brekovik — Srednica, pa odatle nastaviti nastupno prodiranje do na prostoriju Zakomo — Kalimanići.

I P r o l e t e r s k a brigada sa diviziskom bolnicom i hirurškom ekipom izbiće na prugu kod Renovice 17 o.m. u vre-

menu od 23,30 do 24 časa, na tom mestu preći komunikaciju i bez zadržavanja produžiti kroz Donju i Gornju Vinču na prostoriju Osoje — Prevrat. Na toj prostoriji se zadržati u toku dana 17 o.m., isturajući potrebna obezbeđenja ka severu. U toku noći 18 na 19 o.m. preći komunikaciju na najpogodnijem mestu oko Han Stijenice, a potom postupno prema severu do na prostoriju Bereg — Džindići — Sokolovići. Ova brigada odmah će odrediti svoj bataljon za neposrednu zaštitu i staranje oko diviziske bolnice, koji će biti odgovoran za pokret, nošenje i bezbednost ranjenika i bolesnika.

Sve brigade za staranje o pokretu brigadnih bolnica određiće odmah po jednu četu koja će biti odgovorna za uredno kretanje i ishranu bolesnika i ranjenika.

5. — Sve brigade po izbijanju na krajnju označenu prostoriju najhitnije će se međusobno povezati i uhvatiti vezu sa ovim Štabom na liniji Bereg — Džindići. Ovaj Štab kretaće se u srednjoj koloni sa I Proleterskom brigadom.

6. — Prilikom izbijanja na prugu Sarajevo — Višegrad sve jedinice organizovaće sva raspoloživa sredstva i potrebno ljudstvo za što bolje rušenje i uništenje železničke pruge, postrojenja i objekata na njoj. Za ovaj zadatak organizovati specijalne ekipe koje će biti uposlene samo na tom zadatku. U ovoj operaciji onesposobljenje pomenute komunikacije je jedan od najvažnijih zadataka i njegovom organizovanju i izvršenju pokloniti najveću pažnju.

7. — Za vreme izvođenja ovih operacija, a i zbog teren-skih prilika, sve do prelaska komunikacije Podromanija — Rogatica, neće imati mogućnosti nabavke hrane, pa u prvo vreme ni za kuvanje. Već je naređeno da se moraju pripremiti rezerve suve-kuvane hrane.

8. — Mobilisati sve borce za sprovođenje potpune discipline pri maršu i stanovanju. Izostajanje i udaljavanje pojed-naca od svojih jedinica onemogućiti. Kao jednu od mera spro-vesti obavezno izdavanje objava svim licima koja po službe-noj potrebi se udaljuju od jedinica; ovde se podrazumeva izda-vanje objava i za kurire, intendante, komisije za ishranu i sl. Zalaženje i stanovanje po selima zabraniti; samo po službenoj potrebi po selima se mogu baviti intendanti i komisije za ishra-nu. Za izvršenje ovog naređenja biće odgovorni starešine koji za kontrolu istog treba da organizuju sva odgovorna lica, pa i svakog borca. Ne ograničiti se u kontroli ovog samo na svoje ljudstvo, već punu i istu kontrolu sprovesti i u odnosu na sve partizane. Imati u vidu da su mnogi krajevi kroz koje ćemo proći nastanjeni pogorelcima, našim simpatizerima, i u dosta

slučajeva familijama aktivnih boraca naše vojske. U pogledu ishrane i postupaka svaki nepravilan odnos prema stanovništvu strogo i primerno kazniti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komdiv

(M. P.)

BR. 44

**NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD
16 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PRI-
KUPLJANJE JEDINICA RADI PRELAZA PRUGE SARA-
JEVO — VIŠEGRAD¹**

Š T A B
I PROLETBRIGADE

Br. 490

16 juni 1943

ŠTABOVIMA BATALJONA I KOMANDAMA JEDINICA

1. — Odmah po prijemu ovog naređenja sve jedinice naše brigade plus Diviziska bolnica i hirurška ekipa izvršiće pokret sa sadanje prostorije na prostoriju Butkovići — Bare, gde će se predaniti da bi se u toku noći 17/18 o. m. prešla pruga na sektoru Renovice i nastavio pokret dalje na sever².

2. — Sve jedinice o d m a h po prijemu ovog naređenja izvršiće pokret ubrzanim maršem do Hladnog Brda. Na Hladnom Brdu izvršiće se najhitnija koncentracija brigade, formiranje kolone i pokret.

3. — Pravac pokreta i raspored jedinica:

Brigada će se kretati sledećim pravcem: Hladno Brdo — Bogovići — Butkovići. Po dolasku na sektor Butkovića sve jedinice će se razmestiti u šumama južno i na sektoru toga sela, nastojeći da su jedinice što bolje rastresene.

Raspored jedinica:

Kolona će se formirati sledećim redom: I bataljon, II bataljon, Štab Brigade i Štab Divizije, III bataljon, Brigadna bol-

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25/2, k. 709.

² Opširnije vidi u dok. br. 43.

nica, Diviziska bolnica, u pratnji VI bataljona, intendantura, Četa pratećih oruđa i IV bataljon kao zaštitnica.

Diviziska bolnica se nalazi na Hladnom Brdu, gde će je preuzeti VI bataljon, formirati u kolonu i po prolasku odgovarajućih jedinica stupiti na određeno mesto. VI bataljon će se starati o pravilnom pokretu i transportu Diviziske bolnice.

III bataljon će odrediti jednu četu koja će rukovoditi pokretom i transportom Brigadne bolnice.

4. — Lijevo od nas na sektoru Orahovice u toku sutrašnjeg dana nalaziće [se] VII Krajiška brigada. Desno od nas na sektoru Bukvice nalaziće se III Krajiška brigada.

5. — Po dolasku na određenu prostoriju I i II bataljon će izvidati i obezbeđivati sektor od pravca severa.

6. — Pokret se mora sprovesti u najvećoj tajnosti. Blagovremeno se snabdeti potrebnim vodičima. Ukoliko se naiđe na seljake, kako na mestu stanovanja tako i usput, povesti ih sa sobom. Marš organizovati tako da nijedan borac ne zaostane. Svaka jedinica mora biti kompaktna celina. Prethodnica brigadne kolone mora isturiti potrebna obezbeđenja unapred. Budnost naročito pooštriti približavanjem na određeni sektor gde su se (na Orahovici) pojavile već izvesne neprijateljske snage.

Detaljno naređenje o prelazu pruge, mestu i načinu kao i o daljem zadatku jedinice će dobiti u toku sutrašnjeg dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab brigade:

Politkomesar

Komesar

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME KRAJIŠKE BRIGADE OD 16 JUNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE NOU DIVIZIJE DA BRIGADA OSTAJE U SASTAVU UNSKE OPERATIVNE GRUPE¹

ŠTAB VIII KNOU BRIGADE
Dne 16 juna 1943 g.

Prepis

ŠTABU IV NOU DIVIZIJE

Položaj

Prema naređenju² Štaba II Bos. korpusa od 30 maja t. g. naša brigada trebalo je da se povрати u sastav krajiških brigada. Prethodno smo dobili naređenje od Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, preko Unske grupe, da mi za kratko vrijeme treba da izađemo iz sastava Unske grupe.

Međutim uslijedilo je drugo naređenje Glavnog štaba Hrvatske po kome mi trebamo da se zadržimo na ovome terenu i u sastavu Unske grupe do daljeg naređenja Gl. štaba Hrvatske. Mi smo tražili da pođemo u sastav naše Divizije, ali prema naređenju Glavnog štaba mi smo zadržani. Mi smatramo da je potrebno da se to pitanje treba što prije riješiti bar da bismo znali tačno šta i kako treba da radimo³. Ako treba da što prije pređemo u sastav naše Divizije, onda o tome treba izvijestiti Glavni štab Hrvatske, jer oni smatraju da mi bez njihovog naređenja ne možemo napustiti Unsku grupu.

Pitanje našeg rada i naših zadataka koje smo dobili od vas⁴ i operativnih planova Glavnog štaba Hrvatske bilo je sporno pitanje koje se eto ni do danas nije riješilo. To pitanje ipak nije niukoliko kočilo naše zajedničke vojničke planove, ali gledajući na specijalne zadatke koje je imala ova brigada u Krajinu, nas je u velikom procentu onemogućilo, baš radi suvišnog angažovanja naše brigade za vojničke operacije. Potrebno je

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/3, k. 775.

² Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 131.

³ Vidi dok. br. 60.

⁴ Odnosi se na organizaciono učvršćivanje Brigade i mobilizaciju ljudstva u Narodnooslobodilačku vojsku.

da se to pitanje što prije riješi, to jest da li ostajemo i dalje ovdje ili da pređemo u vaš sastav.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Avdo Čuk⁵ s. r.

V. D. zamjenika komandanta
Sava⁶ s. r.

Da je prepis vjeran svome originalu tvrdi

(M. P.)

Sekretar IV NOU divizije
Bokan Branko

BR. 46

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE BRIGADE OD 16 JUNA
1943 GOD. ŠTABU PRVOG BOSANSKOG NOU KORPUSA
O SITUACIJI NA TERENU TESLIČA I KOTOR VAROŠI¹**

ŠTAB XII KNOU BRIGADE

Broj sl.

Dana 16 juna 1943 god.

ŠTABU I BOS. KORPUSA

Položaj

Uslijed nepoznate vojničke situacije kod II i V brigade, tj. nepoznato je da li ima naših snaga na cesti Pribinić — Teslić, predlažemo da se bolnica privremeno smjesti u Palivuku dok se situacija kod V i II malo ne raščisti, dok ne bude malo jasnije. U tom slučaju mogli bi ovaj bataljon II brigade, koji se nalazi ovdje, uputiti kao zaštitu bolnice.

Po nekim neprovjerenim vijestima izgleda da neprijatelj ima jačih snaga u Blatnici, što nije daleko od Očauša. Za

⁵ Narodni heroj Avdo Čuk. Poginuo 1943 god. između Vođenice i Bosanskog Petrovca kao politički komesar brigade.

⁶ Kesar

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/4, k. 875.

sada izgleda da naših snaga nema prema Tesliću, tj. u Buletiću, gdje je ranije II brigada držala položaj. Priča se da su jučer vođene borbe u Čečavi. Drugovi iz II brigade koji su stigli ovdje pričaju da su trebali da se skoncentrišu zajedno sa V brigadom u Šnjegotini. Iz ovoga bi se dalo zaključiti da su V i II brigada orijentisane u pravcu Jošavke i postoji vjerovatnost da su se prebacile neprijatelju iza leđa.

Nijemci koji su jučer prešli kroz Maslovare pričali su da će jedna njihova kolona proći kroz Očauš, međutim do sada još nisu primijećeni.

Veze sa Štabom XII divizije još nema.

Primijećeno je da se bolesnici koji se otpuštaju iz bolnice po nekoliko dana potucaju po selima i ne mogu da stignu do svojih jedinica. Usput navraćaju u kuće, jer su gladni. Među njima ima i teških bolesnika koji nisu sposobni za pokret. Usto se puštaju bez zaštite. Pored toga što mogu usput nastradati, ovo daje lošu sliku i politički slabo djeluje na ovaj kraj. Trebalo bi skrenuti pažnju drugovima iz bolnice da na ovaj način i bez zaštite, kao i dobrih sprovednika, ne otpuštaju bolesnike. Budući da nema vežzel sa II i V brigadom ovi bolesnici se upućuju XII i ova je brigada već preopterećena i postaje nepokretna. Trebalo bi obustaviti otpuštanje bolesnih dok se ne uspostavi veza sa njihovim jedinicama.

Mi ćemo odavde nastojati da što prije uspostavimo vezu sa divizijom i sa II i V brigadom.

Stanje na ovom sektoru za sada je mirno. Neprijatelj koji je jučer prošao kroz Maslovare vršio je pljačku po selu i otjerao nekoliko seljaka. U pljački su se naročito isticali četnici.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Načelnik Štaba
XII divizije

Komandant
M.²

---

* Petar Mečava

**NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 16
JUNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG BATALJONA ZA ZA-
RUŠAVANJE KOMUNIKACIJE KOTOR VAROŠ — TESLIĆ¹**

ŠTAB XII KNOU BRIGADE

Broj sl.

Dana 16 juna 1943 god.

ŠTABU II BATALJONA OVE BRIGADE

Položaj

Štab 1 Bos. NOU korpusa naređenjem svojim od danas, 16 ov. mj., dostavio je sljedeće:²

»Kako su prepreke na komunikaciji Kotor Varoš — Teslić kroz šumu Borja [Pl.] otklonjene, zasjede sklonjene i srezane sa ceste, to je najhitnije potrebno tu komunikaciju što prije ponovo zarušiti. U tu svrhu mogu se mobilisati seljaci iz okolnih sela i uz pripomoć vojske što prije izvršiti taj zadatak.«

Dostavljajući prednje naređujemo: da taj bataljon mobilše ljudstvo preko odbornika i narodne vlasti, mobilše što više ljudstva i da još u toku ove noći na pogodnom mjestu zaruši što više cestu obaranjem debelih stabala, prekopavanjem ceste itd. Za ovaj posao odrediti jednu četu koja će vršiti nadzor nad rušenjem stabala i koja će prepatrolirati do Bebe i Klupe pomoću jačih patrola i ispitati situaciju na sektorima s onu stranu Borja (Pribinić, Klupe, Bebe, Liplje itd.) Ovo se sve može učiniti pomoću mještana. Sve ovo u vezi sa saznanjem ma šta o našim snagama na pomenutim sektorima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
otsutan

Komandant

P. S.³ prepreke zavući što dublje u šumu.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 42.

³ Sljedeći tekst je naknadno dopisan na mašini, latinicom.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE BRIGADE OD 17 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG BOSANSKOGR NOU KORPUSA O POKRETIMA NEPRIJATELJSKIH KOLONA IZ KOTOR VAROŠI¹

ŠTAB XII KNOU BRIGADE

Broj sl.

Dana 17 juna 1943 god.

ŠTABU I BOS. NOU KORPUSA i
ŠTABU XII NOU DIVIZIJE

Položaj

Danas 13 ov. mj. rano ujutru neprijatelj² je izvršio pokret u jačini od oko dvije bojne iz K[otor] Varoši u tri pravca i to: jedna kolona preko Tešića uz Uzlomac, druga kolona preko Savića uz Uzlomac i treća kolona preko Garića uz Uzlomac. Posljednje dvije kolone spojile su se u samom Uzlomcu i spustile se na Bistricu (pješađija) lipljanskoj crkvi. Prva kolona izašla je na čuke iznad Karača. Ukoliko se saznaje, imaju 4 topa koji su zanoćili na položajima iznad Liplja pri samom Uzlomcu. Put kroz Uzlomac kojim su kolone prošle obezbijeđen je zaštitnicom koja se nalazi na Uzlomcu iznad Garića.

Pretpostavljajući da će neprijatelj Uzlomcem i selima ispod Uzlomca krenuti prema Maslovarama, postavljena mu je zasjeda na čukama kota 982 i 762, međutim neprijatelj se bacio lijevo prema Liplju i Karaču. Do sukoba između naših snaga i neprijatelja danas uopšte nije došlo.

Prema dosta pouzdanim vijestima saznaje se da [je] jedna neprijateljska kolona³ jačine tri satnije krenula iz K. Varoši prema Skender Vakufu. Dalji podaci o pomenutoj koloni nepoznati su nam. Pokreta iz K. Varoši od strane neprijatelja prema Obodniku danas nije bilo. Prema izvjesnim obavještenjima saznaje se da će 14 ov. mj. neprijatelj vršiti pokret iz K. Varoši prema Obodniku.⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/4, k. 875.

² Vidi dok. br. 161.

³ Vjerovatno se odnosi na jedinice 114 njemačke divizije koje su izvodile akcije na ovom području. Vidi dok. br. 161 i 173.

⁴ Isto

Pretpostavljamo da snage neprijateljske koje su se uputile niz Uzlomac prema Liplju i Karaču mogu izvršiti napad na snage V i II brigade, a ujedno i da izvrše pokret iz K. Varoši u pravcu Obodnika i Maslovara. Zadatak ove brigade za sutra je sljedeći: kontrola Uzlomca i spuštanje daljih dubinskih patrola prema neprijatelju. Kontrola sektora od Obodnika pa do iznad same K. Varoši i kontrola međuprostora između Obodnika i Uzlomca.

Ukoliko neprijatelj ne izvrši pokret rano ujutro na dan 14 ov. mj. iz K. Varoši prema Obodniku ili sa Uzlomca prema Maslovarama, jedan bataljon ove brigade dobiće zadatak da krene preko Uzlomca za neprijateljem u pravcu Liplja ili Karača s time da zada udarac neprijatelju s leđa i da stvori povoljniju situaciju V odnosno II brigadi.

U slučaju neprijateljskog pokreta iz K. Varoši prema Obodniku ili sa Uzlomca prema Maslovarama zadržavaćemo ga i povlačiti se prema predviđenom planu.

Štab XII divizije premjestio se iz Maslovara u Klupe.

Prednje se dostavlja radi znanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant
M.⁵

---

⁵ Petar Mečava

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA DRUGOG BOSANSKOG NOU
KORPUSA OD 19 JUNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO HRVATSKE O KOORDINACIJI DEJSTVA KRA-
JIŠKIH I HRVATSKIH JEDINICA I SITUACIJI U CEN-
TRALNOJ BOSNI¹**

Š T A B
II BOSANSKOG NOU KORPUSA
Br. 44
19-VI-1943 g.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POH

Položaj

Primili smo vaš prvi dopis, dodijeljeno nam oružje i sa-
nitetski materijal.

I mi uviđamo da su četničke bande Sjeverne Dalmacije, odnosno Kninske Krajine, ozbiljan neprijatelj i najorganizova-
niji četnički centar na prostori našeg i vašeg operativnog područja.

Priznajemo i to da od početka saradnje krajiških i hrvat-
skih snaga na kninskom sektoru nije bilo najboljeg sadejstva. Četničke bande su ovo koristile te su sa svojim grupisanim snagama povremeno ugrožavale vaš gračačko-zrmanjski sektor i naš grahovsko-livanjski sektor, proširujući poslije ofanzive svoj uticaj na Cetinsku dolinu i Livanjsko Polje.

Da bi se postigla bolja koordinacija naših i vaših snaga na tome sektoru, stavili smo u zadatak² našim jedinicama, koje se nalaze u Grahovsko-Livanjskom Polju, da održavaju redovnu vezu sa Štabom kninskog sektora i jedinicama Dalma-
tinske grupe odreda, te da sadejstvuju kad je to moguće.

Prema naređenju V. Š. uputili smo još jednu našu udarnu grupu³ sastavljenu od snaga IV divizije na prugu Sarajevo — Konjic, gdje će prihvatiti naše snage koje se probijaju od Kalinovika. Drug Arso,⁴ Lolo⁵ i Vlado⁶ nalaziće se sa ovom grupom.

¹ Original. pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 3/1-5, k. 456.

² Vidi dok. br. 16.

³ Vidi dok. br. 22.

⁴ Jovanović

⁵ Narodni heroj Ivo-Lola Ribar. Poginuo 27 novembra 1943 god. na Glamočkom Polju.

⁶ Zečević

Naše jedinice u Centralnoj Bosni u posljednje vrijeme bile su aktivnije.⁷ U borbama kod Prnjavora V Kozarska brigada zaplijenila je 3 haubice, 2 t.m., 6 pm. Neprijatelj je imao veće gubitke u mrtvim i ranjenim a zarobljeno 47 nep. vojnika, oboren je jedan njemački avion.

Jedinice V divizije potukle su kod Travnika jednu njemačko-domobransku kolonu.⁸ Neprijatelj je imao 250 mrtvih Njemaca i domobrana i 90 zarobljenih. Zaplijenjena je veća količina oružja i municije, od čega 17 njemačkih mitraljeza »šaraca«. Uništena su 2 kamiona i jedna borna kola.

Pošto još nismo uspjeli nabaviti radio stanicu, molimo vas da nas i ubuduće imate u vidu za jednu ispravnu stanicu.

Šaljemo vam jedan primjerak proglasa koga je ovaj Štab izdao borcima i narodu Bos. Krajine i ob. izvještaj našeg ob. centra.

Uz drugarski i borbeni pozdrav,

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
otsutan

Komandant
S.⁹ Rodić

---

⁷ Vidi dok. br. 5.

⁸ Vidi dok. br. 19 i 26.

⁹ Slavko

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 19
JUNA 1943 GOD. ŠTABU PETE I DVANAESTE BRIGADE
I BANJALUČKOM NO PARTIZANSKOM ODREDU ZA NA-
PAD NA ČETNIKE NA SEKTORU ŽIVINICE, RADIĆI, JA-
VORANI, BOKANI I MOKRI LUG¹**

ŠTAB
XII NOU DIVIZIJE
Dana 19 juna 1943 god.
Položaj

Strogo povjerljivo!

**ŠTABU V i XII KNOU BRIGADE i
BANJALUČKOM PARTIZANSKOM ODREDU**

Štab ove divizije odlučio je da likvidira neprijateljska gnijezda Živinice, Radići, Javorani, Bokani i Mokri Lug. Na ovome sektoru nalaze se četničke bande Laze Tešanovića,² koje se prema nekim podacima prikupljaju u cilju da vrše napade na naše bolnice, štabove i kurire.

Svaki naš borac treba da zna da je Lazo Tešanović napravio prvu i najveću izdaju u Krajini, napravivši sporazum sa Talijanima u Deralama. Narod Podgrmeča protjerao ga je kada je pokušao da stvori izdajničku četničku četv. Sada ovaj bandit kukavički organizuje svoje bande za napade prvenstveno na naše bolnice i ranjene drugove. On je zajedno sa Radom Radićem³ glavni krivac za smrt naših krajiških proletera i za smrt dr Mladena Stojanovića,⁴ junaka i vođe ustanka u Krajini. Za sve ove zločine treba ovaj bandit da iskusí pravednu kaznu narodnog suda.

Cilj ove akcije jeste brzim, iznenadnim, dubokim i obuhvatnim napadima uništiti ova neprijateljska uporišta i istrijebiti što više četničkih bandita, njihovu imovinu rekvirirati, ali ne ostaviti četničke familije bez neophodno potrebnih živčnih namirnica.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 4/1, k. 875.

² Lazar Tešanović, 1946 god. ubijen kao odmetnik od organa narodne vlasti.

³ Rade Radić, 1946 god. osuđen na smrt prilikom suđenja Draži Mihailoviću.

⁴ Narodni heroj dr Mladen Stojanović, komandant Drugog krajiškog NOP odreda. Aprila 1942 god. ubili ga četnici u bolnici u Jošavki.

Podaci o neprijatelju

Ukupne snage neprijatelja na ovome sektoru iznose oko 350 pušaka, sa jednim teškim i 7 puškomitraljeza. Sve ove snage čine takozvanu Vrbasku četničku brigadu. Podijeljene su u dva bataljona. Ljudstvo I bataljona sastavljeno je iz sela Javorana, Lipovca, Popovca, Ljubačeva i Memića. Komandant ovog bataljona jeste neki Mladen Milanović, bivši policajac. Ljudstvo II bataljona jeste iz Čukovca, Radića, Kostića, Vagana i Borka. Glavnina I bataljona nalazi se u Čukovcu, gdje se nalazi i Štab bataljona i komanda opštine Skender Vakuf. Štab I bataljona nalazi se u kući Vase Đurašinovića u Čukovcu. Štab II bataljona nalazi se u Kostićima u kući Mile Gagića. Glavnina ovoga bataljona nalazi se takođe u Kostićima.

Štab Laze Tešanovića nalazi se u Popovcu sa 30 svojih ljudi. Održavaju vezu sa garnizonima u Banja Luci i Kotor Varoši. Postoji vjerovatnost da se na ovome sektoru nalaze i neki dijelovi razbijenog Manjačkog četničkog odreda. Položaje drže iznad sela na padinama Čemernica [Pl.]

Za izvođenje ove akcije

Naređuje se

XII KNOU brigada krenuće sa sadašnjih svojih položaja Borak — Grabovica 21-og ovog mj., u 2 sata ujutru, preko Skender Vakufa za Šolaje. Zadržaće se na položajima Šolaji — Kostići.

Banjalučki partizanski odred krenuće 21-og ovoga mj., u 2 sata ujutro, sa položaja Borak preko Skender Vakufa — Borkana i izbiti u Kostiće na kotu 788.

V KNOU brigada sa tri svoja bataljona krenuće sa sadašnjih položaja i izbiti na liniju Ježica — Gornje Orahovo — Podstazom — Ježevac. Pokret će izvršiti 20 ovog mj. u 2 sata ujutru. Jedan bataljon ostaviće u Borcima, s tim da kontroliše i zatvara pravac Kotor Varoš — Maslovare i Kotor Varoš — Šiprage. Za dolazak na određene položaje mogu se koristiti dva prelaza, tj. most u Vrbanjcima — ali samo u toku noći i sa obezbjeđenjem — i most u selu Borcima, 4 km uzvodno od stanice Obodnik,⁵ koji je upotrebljiv samo za pješake.

Na liniji Viševica ostaviti jedan bataljon za koordiniranje sa bataljonom u Borcima, odnosno u Obodniku, i za patroliranje do Ježice.

21-og ovog mj. u 3 sata ujutru krenuti preko Živinice i dostići liniju Viševice — Radići. Vezu lijevo održavati sa NOPO B.

Bataljon koji kreće za Viševice ostaviće jednu četu u Živinicama, gdje će se nalaziti i Štab divizije.

⁵ Ž. st. Obodnik

Na liniji Šolaji — Kostići — Radići — Zubovići — Viševce otaće se tokom 22 ovog mj.

23 ovog mj. izvršiće XII brigada pokret u pravcu Mokri Lug — Brijegovi — Baljvine, pokušati uhvatiti vezu sa VI brigadom preko Vrbasa. XII brigada krenuće preko Bočca u Agino Selo — Krmine, ovaj pokret izvršiti će 24 ovog mj.

24 ovog mj. Banjalučki partizanski odred krenuće preko Otlovića i Čukovca u Javorane.

Istog dana, tj. 24 ovog mj., V brigada krenuće sa dva bataljona u Vagan i Javorane.

Štab divizije nalaziće se 24 ovog mj. u Vaganu.

Za čitav ovaj period vremena davaće II KNOU brigada jedan bataljon za direktnu zaštitu bolnice u Palivuku i patroliranje prema Bjelobučju i Vlašiću [Pl.]. Sa ostalim snagama brigade kao i sa Prnjavorskim partizanskim odredom vršiće samostalno pokrete na sektoru Maslovare — Liplje — Karač — Snjegotina — Lađevac — Bebe — Klupe — Pribinić — Očauš. Uzeti u kombinaciju zasjedu na Bukviću⁶ i Borju [Pl.] zahvatanje ostataka Maslovarske četničke čete. Povremeno održavati vezu sa Štabom divizije, preko bataljona V brigade u Borcima. Odmah pristupiti zarušavanju ceste — Maslovare — Klupe. Za ovaj posao prisilno mobilisati seljake iz Lipnja, koji su ovu cestu raskršili za prolaz njemačke vojske.

Pošto su sve snage dužne da doture sve veće količine žita bolnici, Štab BPO, kao i štabovi V i XII brigade postaraće se da organizuju karavane od žita koje će se rekvirirati u tim selima od četničkih familija.

BPO staviće bacač sa minama na raspolaganje V KNOU brigadi.

BPO daće 21 ovog mj. 10 kurira partizana, dobrih poznavalaca terena na kome će se voditi akcije i to: V brigadi 5, XII 4 i Štabu divizije 1.

Paljenje neprijateljskih kuća ne dolazi ovoga puta u obzir i toga treba da se pridržavaju svi štabovi.

Prilog: spisak četnika Laze Tešanovića iz sela: Javorana, Ljubačeva i Memića.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Žarko⁷

Načelnik Štaba
Mirko⁸

Komandant
Šoša⁹

Pošto je po istom postup. u akta   Sekr. **Pero**

⁶ Vjerovatno Buletić

⁷ Zgonjanin

⁸ Pekić

⁹ Josip Mažar

**PISMO POLITIČKOG KOMESARA DRUGOG BOSANSKOG
NOU KORPUSA OD 20 JUNA 1943 GOD. KOMANDANTU
DRUGOG BOSANSKOG KORPUSA O SITUACIJI NA LI-
VANJSKO-GLAMOČKOM SEKTORU¹**

20-VI 943 god.

Druže Slavko,²

juče sam se zadržao u Stekerovcima gdje je stigao i Nemanja.³ Trebali smo da se sastanemo sa Štabom Glamočko-livanjskog odreda, međutim svi su članovi Štaba bili otišli na teren osim političkog komesara Lopičića.⁴ Komandant Matić⁵ zajedno sa Gojkom Rodićem⁶ otišao je na sektor Sajkovačkog bataljona a zamj. komandanta Nikola Bojinović, krenuvši u akciju sa Udarnim bataljonom na Hrblijinu, nesretno je poginuo od ustaške zasjede u Dubravi. Četa Udarnog bataljona koja se kretala sa pokojnim Nikolom iznenađena (jer se kretala bez obezbjeđenja) nije prihvatila borbu, i zahvaljujući zaštitnici Štaba X divizije, koja je naišla u taj čas i primila borbu, neprijatelj je bio protjeran sve do na domak samog Glamoča. Drug Nemanja je prenio pokojnog Nikolu u Stekerovce, gdje smo ga juče svečano sahranili uz prisustvo vojske i naroda. Eto vidiš, još jedan težak gubitak radi puke neopreznosti koji je mnogo pogodio ovaj bataljon i čitav narod u ovome kraju.

Sinoć smo održali sastanak u Štabu odreda, gdje sam dobio tačan uvid u stanje tog odreda. Prisutan je bio i Pantoš⁷ koji je stigao iz Dalmacije. Prema njegovom izvještaju i izvještaju Koste Pajčina⁸ postoje sve mogućnosti da se u vrlo kratkom roku stvori livanjska četa (uglavnom od muslimana i Hrvata) koja bi sa Cincara vrlo uspješno mogla da djeluje na cesti Glamoč — Livno i oko Livna. Ona bi isto tako vrlo dobro došla na Cincaru radi hrbinske bande i omogućila lakše djelovanje i uspješnije Glamočkom udarnom bataljonu. Oko Livna već se nalazi 10—15 naoružanih ljudi koje samo treba

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 4/1-4, k. 459.

² Rodić

³ Vlatković

⁴ Janko

⁵ Dragan Matić

⁶ Umro 1950 godine.

⁷ Mirko

⁸ Poginuo u toku NO rata.

okupiti a i ostali bi se vrlo brzo okupili kada bi ih neko imao da prihvati na Cincaru. Zato smo se sporazumjeli da jedan vod Gl. ud. bataljona bacimo na Cincar, popunivši ga sa dobrim i sigurnim borcima (da ne bi podivljao) koji bi ujedno bio u jezgri te čete. Isto tako je potrebno da Dalmatinci upute Glamočkom odredu druga **Kutlešu**, koji je najpopularniji čovjek u okolici Livna i to baš u tim selima iz kojih treba stvoriti tu četvu a to su: **Grborezi, Bila, Dobro, Podhum, Zabrišće i druga**. Oni su to i obećali, a ukoliko naiđe drug **Milić**,⁹ ti mu to napomeni. Ustaše pokušavaju da izvrše mobilizaciju u okolici Livna, ali narod izbjegava i ukoliko ustaše priđu prisilnoj mobilizaciji, prema izvještaju drugova postoji mogućnost još većeg priliva u naše redove i stvaranja nekoliko četa. Politički su ta sela vrlo bliska nama ali tamo nema nikakvog političkog rada. To bi trebalo razgovarati sa **Starim**,¹⁰ kako bi iskoristili taj ogromni rezervoar ljudstva.

O Sajakovačkom bataljonu nisam dobio tačan izvještaj ali **Pantoš** tvrdi da u njemu nije bilo osipanja o kome je bila riječ.

Inače stanje u tom bataljonu nimalo još ne zadovoljava i treba daleko veću pažnju mu posvetiti i veću kontrolu i uvid imati o njemu. U prvom redu on ne vrši gotovo nikakvih akcija iako postoje sve mogućnosti da uspješno djeluje protiv **Čužuzovih četnika**. Međutim izgleda da na taj bataljon ima selo utjecaj i da se u njemu vodi vjerska politika na zaoštavanju odnosa prema četnicima. Tu naročito treba obratiti pažnju na **kom. bat. Marka Mihajlovića**, koji ne pokazuje naročitu volju da aktivizira taj bataljon i da zaoštiri kod boraca to pitanje. Zamj. kom. prema izvještaju je vrlo dobar. Politički komesar prema izvještaju može da zadovolji a također i zamjenik. **Kosta Pajčin** bi poradio na mobilizaciji i radu u tom bataljonu za sada. Inače odnosi u Štabu bataljona su vrlo dobri.

Što je najopasnija stvar, izgleda da se borci tog bataljona sastaju sa četničkim patrolama i razgovaraju. Ja sam najozbiljnije skrenuo pažnju polkomu odreda na to stanje i dao mu zadatak da se bataljon pod svaku cijenu aktivizira.

U Štabu Glamočkog bataljona morali smo da izvršimo izmjene kako bi se popravilo stanje. Komandant bataljona prema izvještaju je vrlo dobar **Rade Stevandić** i vrlo aktivan. Međutim zamj. kom. bataljona **Dimitrije Ninković** uopće ne zadovoljava. Mrtav, neinicijativan, neuticajan. U akcijama na Hrbiljini pokazao se slab, a također u njegovom prisustvu poginuo je **Nikola Bojinović** a on nije uspio da baci u borbu četvu. Zato smo

---

⁹ Maks Baće

¹⁰ Đuro Pucar

riješili da za zamjenika postavimo dosadašnjeg polkoma tog bataljona **Radu Polića**, koji će na vojničkoj dužnosti bolje odgovoriti, a za polkoma dosadašnjeg zamj. polkoma **Dušana Kovačevića**,¹¹ za zamjenika polkoma **Puzigaću Jovu**.

Ljudstvo ovog bataljona je vrlo dobro, ali baš uslijed gotovo nikakvog pol.[itičkog] i vojničkog života i ne vodeći računa o kvalitetima komandnog kadra ono ne dolazi do izražaja. Ja sam skrenuo pažnju polkom. odreda da se svestrano treba pretresti sav komandni kadar, vodeći računa da za vojne starješine do desetara budu sigurni, hrabri, uticajni i provjereni borci.

Dao sam detaljne direktive o njihovom budućem radu na vojničkoj i političkoj aktivizaciji odreda.

Na mjesto Nikole Bojinovića složili smo se da dođe **Pantoš** kao najuticajniji drug u ovome kraju. Politički komesar drug **Lopičić** mislim da će svakako zadovoljiti i da će se popraviti stanje u ovom odredu njegovim dolaskom.

Jutros smo dobili izvještaj od Štaba Glamočkog bataljona da su sinoć oko 8 h naveče udarili na Pribelju oko 200 Drenovićevih četnika u namjeri da se spoje sa Hrblijom i Dubravom, četa koja je bila između Pribelje i Dubrave nije prihvatila borbu već se povukla iznad Prijana. Mi jutros krećemo pa ćemo na licu mjesta da vidimo šta je na stvari.

Mislim da je apsolutno potrebno da se III bat. VI brigade povрати na mrk.¹² sektor i da ti bat. dublje zadru u taj sektor kako bi se onemogućilo Drenovićevoj bandi da se povezuje sa Hrblijom i nesmetano vršljari.

Čišćenje na Hrblijini nije imalo izgleda rezultata. Na to čišćenje da su reagirale ustaške bande iz Kupresa i Glamoča. Nemamo tačnog izvještaja da li su došli u Blagaj, ali prema nekim izvještajima tako stoji. Glamočke ustaše koji su potekli u pomoć odbijeni su uz neznatne gubitke i tom prilikom, kao što sam naveo, poginuo je Nikola Bojinović.

Prema izvještajima iz Vakufa izgleda da je veliko vrenje među domobranima koji su stavljeni pod njemačku komandu. Izgleda da je V divizija razoružala dvije satnije.¹³ Velike su simpatije porasle za partizane. Izgledi su da bi se veći broj domobrana predao, samo treba uhvatiti čvrst kontakt sa njima. Neki dan je izašlo iz Vakufa nekoliko domobrana i predalo se.

¹¹ Poginuo u Šestoj ofanzivi 1944 god. kod s. Rilić (kod Kupresa) kao politički komesar Četvrtog bataljona Devete krajiške brigade.

¹² Mrkonjički

¹³ O borbama Pete NOU divizije na ovom sektoru vidi u dok. br. 26 i 85.

Treba reći Starom da je nužno da Štab II korpusa izda jedan letak domobranima, i da ga Ilija¹⁴ i Skender¹⁵ sastave, i da se što prije razbaca. Drugarica Zora će Starom poslati podatke o stanju domobrana i vrenju među njima kao podatke uz letak. Toliko za sada.

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Veljo¹⁶

BR. 52

OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD 20 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA O NEPRIJATELJSKIM GARNIZONIMA U ISTOČNOJ BOSNI I ZAPOVIJEST ZA RAZMJESTA J NA PROSTORIJI RA- KITNICA—VJETRENIK—SOKOLOVIĆI¹

Š T A B
I PROLETBRIGADE

Br. — 491

20 juna 1943

ŠTABOVIMA BATALJONA I KOMANDAMA JEDINICA

Situacija:

Naša Divizija uspostavila je vezu sa jedinicama Nar.-osl. vojske i partizanskih odreda na sektoru Šekovići — Majeвица. Na tom sektoru operišu: jedan bataljon Majevičke brigade (jačine do 300 boraca), jedan bataljon VI Bosanske brigade (jačine do 300 boraca), Šekovički partizanski odred, jačine do 400 boraca, i Sremska brigada,² jačine 1.000 boraca.

Pre izvesnog vremena neprijatelj je priredio ofanzivu³ na ove naše snage. Ofanziva nije uspela. Neprijatelj se povukao.

¹⁴ Došen

¹⁵ Kulenović

¹⁶ S'ojnić

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26/2. k. 709.

² Prva vojvođanska NOU brigada

³ Vidi dok. br. 132 i 135.

Naše jedinice su zauzele Srebrenicu i Bratunac.⁴ Srebrenica je zapaljena. U toku ove ofanzive prebeglo je našim jedinicama 25 oficira iz Kladnja sa logornikom na čelu.

U toku poslednjih dana spustila se nova engleska misija (od 3 člana) kod naših jedinica na sektoru Šekovići — Majeвица (jedan od članova te misije je naš zemljak Ličani⁵ — španski dobrovoljac).

Drugovi sa sektora Šekovići — Majeвица uputili su prvi poklone našim jedinicama u susret (nešto džempera i čarapa).

Podaci o neprijatelju: Sokolac — Podromanija: jedna bojna domobrana i 250 ustaša. Na Podromaniji se nalaze velika slagališta hrane i municije. — Žljebovi: nema posade. Kuti: žandarmerijska stanica. — Kram: jedna satnija ustaša. — Knežina: deset ustaša i nešto milicije (1 p. mitraljez). — Olovo: male ustaške snage. Takođe na Ploči i u Vlasenici. — Donje Babine: deset vojnika i 1 p. mitraljez. Katić Brdo:⁶ straža i 1 bunker. — Sarajevo: nema većih snaga. — Rogatica: manje snage: 3—400 domobrana. — Žepa: milicija. — Ergele Borike: manja posada. — Duž Drine ustaške snage.

Četničke snage: Na sektoru istočno od drumu Sarajevo — Han Pijesak — Vlasenica, uglavnom na Devetak Pl., nalaze se sledeći četnički vođi: Dobrica Đukić sa 20 vojnika, Drago Mitrović (neutralan, traži saradnju sa nama, jedini pošten od svih po obaveštenjima), Stojanović, Simić, Đerić, Planinčić, Aćim Babić (oko 30 ljudi) traži kontakt s nama, Radivoje Kosorić (otvoreni saradnik sa ustašama — zlikovac), Sava Derikonja (ima 7—800 vojnika rasturenih po kućama — prema obaveštenjima taj broj može da mobilise) raspolaže sa 8 p. mitraljeza i 2 teška bacača.

Oko 40—50 oficira prebeglo je iz Crne Gore i Hercegovine. Među njima se nalaze Bačević, Ostojić (čika Branko) i Momčilović (izgleda da je i Draža sa njima). Sektor Derikonjin (gde se nalaze i ovi oficiri) je zapadno od gore pomenutog drumu. U selu Šabancima prema Rakovoj Nozi, u kući Stojanovića, nalazi se Štab toga Korpusa sa izvesnim brojem oficira. U selu Vranj kod Kalauzovića nalazi se Štab Derikonje u pratnji jedne čete (15—20 vojnika sa dva p. mitraljeza). U selu Žunovi u Porovčanskoj kući nalazi se Štab četničke Vlaseničke brigade. Na tom sektoru nalazi se i četnički vođa B. Radović sa nešto četnika, od kojih je svega deset za borbu protiv nas.

2. — Raspored i zadaci naših jedinica: VII Krajiška brigada nalazi se na sektoru Smrtići — Sijerci. Ona će dobiti za-

⁴ Vidi dok. br. 248.

⁵ Stevo Serdar

⁶ Na karti 1:100.000 nije nađeno.

datak da siječe drum Sokolac — Han Pijesak. III Krajiška brigada nalazi se na sektoru Zakomo — Kalimanići. VI Bosanska i Majevička brigada nalaze se na sektoru Osovo (istočno od III Krajiške).

Naša Brigada postaviće se na sektor Rakitnica — Vjetrenik — Sokolovići sa opštim zadatkom kontrola pravca Rogatica — Rakitnica (uz dolinu rijeke Rakitnice) kao i kontrola pravca drum Grivci — Rakitnica; kontrola pravca drum Sokolac — Han Pijesak — Sokolovići i Devetak — Sokolovići.

Raspored jedinica naše Brigade.

Na sektoru sela Rakitnice ostaje naš IV bataljon sa zadatkom kontrolisanja drumu Sokolac — Rogatica i doline rijeke Rakitnice (sela prema Rogatici). Ovaj bataljon će održavati vezu s jedinicama III Krajiške brigade na sektoru sela Zakomo.

III bataljon ostaće na sektoru Vjetrenik — Dolovi sa zadatkom direktne rezerve našem IV bataljonu. U tu svrhu III bataljon će biti u stalnom tijesnom kontaktu sa IV bataljonom.

VI bataljon smjestiće se na sektoru sela Džindići — Dugonja sa zadatkom održavanja veze s jedinicama III Krajiške brigade na sektoru sela Kalimanići i direktne rezerve našem I i II bataljonu na sektoru Madžari — Grlac. Radi toga VI bataljon će biti u stalnom kontaktu sa I i II bataljonom.

I bataljon smestiće se na sektoru sela Selišta — Madžari — Miletci, održavajući vezu sa jedinicama VII brigade na sektoru sela Sijerci i kontrolišući sektor drumu Košutica — Žljebovi u pravcu Sokolovića, sarađujući na tom zadatku sa II bataljonom.

II bataljon postaviće se na sektor sela Grlac — Mandra, kontrolišući drum i Devetak Planinu (gde se nalaze četničke snage).

Brigadni sanitet smestiće se u selo Lokvenicu, severozapadno od Babić Kule.

Četa Pratećih oruđa smestiće se na sektoru sela Grlac (pod komandom Štaba II bataljona).

Brigadna intendantura smestiće se na sektoru sela Podrastovača, severozapadno od Babić Kule.

Štab brigade nalaziće se u selu Babić Kula, severno od sela Vjetrenik.

3. — Sve naše jedinice ukoliko stupe u kontakt sa bilo kakvim kuririma koji traže uspostavu veze bilo sa našim Štabom divizije ili pak »idu od Vrhovnog štaba službenim poslom«, dužne su iste obavezno sprovesti Štabu Brigade.

4. — Po smeštaju jedinica na novoodređene sektore obavezno poslati odn. uspostaviti vezu sa Štabom Brigade.

5. — Na ovom sektoru zadržaćemo se dva do tri dana i to vrijeme sva naša vojno-politička rukovodstva moraju iskoristiti za puno sređivanje naših jedinica. Treba odmah regulirati dobru ishranu ljudstva isključivo organizovanim putem, koristeći se ranije određenim načinima za nabavku hrane (dobrovoljni prilog, konfiskacija itd. jedino uz odgovarajuće priznanice i preko određenih komisija). Obavezno pristupiti sređivanju vojnih formacija (desetina, vodova itd.), pranju, brijanju i šišanju ljudstva, krpljenju odela, i obuće, popuni upražnjenih rukovodećih mesta, razvijanju informativne i obavешtajne službe, aktivnom političkom radu. Jednom rečju koristiti predah da bismo jedinice pojedinačno i Brigadu kao celinu osposobili za nove zadatke. Nalazimo se na sektoru odakle ćemo uskoro početi sa širim ofanzivnim akcijama u cilju stvaranja nove slobodne teritorije. Kao što je već rečeno, neprijateljske snage su male i ne smemo neprijatelju dati mogućnosti za koncentraciju i organizovanje jačeg otpora. A da bi iskoristili neprijateljevu slabost i paniku u njegovim redovima, moramo prvenstveno sebe osposobiti. Radi toga dužnost i obaveza svih naših vojnih i političkih rukovodilaca je neumoran, neprekidan rad, pun odgovornosti i samopregora na ozdravljenju jedinica i na izgradnji što jače udarne sposobnosti naše Brigade koja je sve do sada postavljene zadatke časno izvršavala.

6. — Svi bataljoni i jedinice odmah će poslati Štabu Brigade spiskove poginulih, ranjenih i odbeglih drugova od 15 maja pa naovamo. Takođe će poslati i brojna stanja ljudstva, stoke i naoružanja na 20 juna t. g.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab brigade

Politkomesar

Komandant

**NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD
20 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PO-
SIJEDANJE NOVIH POLOŽAJA NA PROSTORU ŽLJEBOVI
— RAKITNICA — DZINDICI — GRLAC — KRAM¹**

Š T A B
I PROLETBRIGADE

Br. — 492

20 juni 1943

**ŠTABOVIMA I, III i VI BATALJONA I KOMANDI ČETE
PRATEĆIH ORUĐA**

1. — Prema poslednjim obaveštenjima neprijatelja ne samo da nema na Žljebovima, već je napustio i Kram (sekcija Zvornik). Obaveštenja nisu proverena.

2. — Zadatak naše brigade je da ispita sektor Žljebovi — Kram i da, ukoliko neprijatelja nema na tome sektoru, isti zaposedne.

U tu svrhu naše jedinice preduzeće sledeće mere:

a) VI bataljon izvršiće [pokret] obavezno najkasnije u tri časa ujutru 21 juna pravcem Džindići — Babić Kula — Miletci smeštajući se na sektor s. Geruša. Sa toga sektora VI bataljon će odmah jakim izviđačkim odeljenjima ispitati sektor sela Žljebovi i, kako izviđanjem tako i obaveštajnom službom, ispitati sektor sela Kram. Ukoliko neprijatelja ne bude u s. Žljebovi, VI bataljon će se smestiti na tom sektoru postavljajući dubinske zasede duž komunikacije. Ukoliko pak neprijatelja ne bude ni na sektoru s. Kram, VI bataljon će se smestiti na tom sektoru postavljajući dubinske zasede duž komunikacije u pravcu Han Pijeska, no ne zaboravljajući da obezbedi svoj bok i leđa kako od pravca Devetka, (selo Džimrija — sektor istočno od drumu), tako i sa pravca zapadno od drumu (selo Kutu).

b) I bataljon ostaje na sektoru s. Madžari — s. Miletci sve dok VI bataljon ostane na sektoru s. Geruša. Ukoliko pak VI bataljon zaposedne sektore Žljebovi, I bataljon će posesti sektor Podomar — Mičivode, s time da posluži kao direktna rezerva VI bataljona i njegovo obezbeđenje od strane Devetak Pl. Ukoliko pak VI bat. bude poseo sektor Kram, I bataljon poseda sektor sela Žljebovi raspoređujući se u dubinskim zasedama duž komunikacije od pravca Sokolac, držeći izvesne de-

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27/2, k. 709.

love u rezervi za obezbeđenje od pravca Devetka i za intervenciju na sektoru VI bataljona.

Usled povezanosti akcija I i VI bataljona, oba bataljona će biti u neprekidnom tesnom kontaktu.

c) II bataljon uputiće obavezno najkasnije u 3 časa ujutru 21 juna jednu četu u s. Džindići za zaštitu Diviziske bolnice. Sa ostalim jedinicama II bataljon će preuzeti kontrolu južnih padina Devetka, držeći glavninu bataljona na sektoru s. Grlac, a krstareći patrolama i jačim odeljenjima kroz sela Pločnik, Barnik, Grbići. II bataljon će uputiti u toku sutrašnjeg dana potreban broj ljudstva u s. Vjetrenik i s. Rakitnicu kod III i IV bataljona da od istih primi 3.000 metaka. Pre polaska u pomenute bataljone to ljudstvo mora svratiti u s. Duži u Štab Brigade da primi naređenje Štaba za prijem municije.

d) Četa Pratećih oruđa kretaće se sa VI bataljonom, rešavaju zadatke postavljene od strane Štaba istog bataljona.

3. — Ove jedinice po dolasku na novoodređene položaje uputiće obavezno vezu sa izveštajem u Štab Brigade — selo Duži.

4. — Podaci o neprijatelju i rasporedu naših snaga dati su u današnjoj naredbi.

5. — Napominjemo još jedanput da se pitanju ishrane posveti goruća pažnja s time što će se isto rešavati organizovanim putem preko seoskih vlasti, dobrovoljnim prilogom od strane naših simpatizera, konfiskacijom imovine milicionera i neprijatelja, rekvizicijom ukoliko prve dve mere ne zadovoljavaju potrebe vojske, izdavajući u svakom slučaju odgovarajuće priznanice od strane odgovarajuće komisije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom

Komandant

**PISMO ŠTABA PRVOG BOSANSKOG NOU KORPUSA OD
21 JUNA 1943 GOD. POLITIČKIM KOMESARIMA DIVIZIJA,
BRIGADA, ODREDA I POLITIČKIM RADNICAMA O IZDAJI
I SARADNJI ČETNIKA SA NIJEMCIMA I USTAŠAMA¹**

Š T A B
I BOSANSKOG NOU KORPUSA
Dne 21 juna 1943 g.
Položaj

**POLITIČKIM KOMESARIMA DIVIZIJA, BRIGADA I
ODREDA I POLITIČKIM RADNICIMA**

Na položaju

Čitajući četničke dokumente zaplijenjene u Glavnom štabu za Bosnu Rade Radića može se konstatovati:

Da četnici u svim svojim dopisima-dokumentima smatraju najglavnijeg neprijatelja nas — partizane i da je u tome pravcu orijentirana čitava njihova i vojnička i politička djelatnost. Na pitanju borbe protiv partizana koju, kako mi znamo, vode jedino — zajedno sa okupatorskom vojskom, a sami nisu u stanju ništa da naprave, jer ne postoje kao ozbiljna vojnička formacija, izvlače četnici od Nijemaca i Pavelića municiju, sljedovanje i ostalo. Iako se iz svih dokumenata vidi da je taj savez Nijemaca, Pavelića i četnika vrlo nesolidan i da niko ni u koga nema povjerenja, ipak četnici nastoje svim silama i svim mogućim ustupcima održati taj savez, održati mir s ustašama i Nijemcima, jer se boje u slučaju sukoba raspadu svojih jedinica i masovnog prilaska četničkih jedinica Narodno-oslobodilačkom pokretu. U toj svojoj težnji da održe mir sa okupatorom i ustašama oni postaju puzave sluge i kao obični prirepaši svojih saveznika. Uslijed svojih slabosti oni dozvoljavaju rušenje poznatog ugovora između njih i ustaša. Četničke vođe pretvaraju se u švercere i trgovce otvarajući trgovinu drveta, žita i drugih stvari iz tobožnjih njihovih područja. Švabe i ustaše naprimjer, traže od Rade Radića izvlačenje iz Uzlomca i Borje [Pl.] drveta i da im izručuje zob, meso sa takozvanih četničkih rejona. Ne samo to. Ustaše i Nijemci povodom događaja na Ozrenu iskorišćuju takav bijedni položaj četničkih bandi, razoružavaju pojedine odrede preko Bosne a ustaše iz Doboja traže da im se

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/17, k. 407 A.

uputi oružje iz četničkih odreda s ove strane Bosne, iz Borje i Ozrena. Ustaška i njemačka komanda vidi da joj je uspjelo da četničke odrede demoralizira, da četničke vođe pretvori u ljude odane piću, razvratu i podmićivanju, i kako četnici sami na svojoj konferenciji kažu, da im sugeriraju da je rat prestao i da oni mogu mirno živjeti. Tako njemačka i ustaška komanda vodi politiku sa četnicima, da dovodeći ih do stepena pljačkaša, pijanica, švercera razrivaju njihove vlastite redove, pretvarajući ih u prave slugе koji moraju da izvrše slijepo svako švapsko naređenje i koji iz dana u dan gube sva prava takozvanih pregovarača. Ovo se očito vidi iz svih dopisa ustaške komande i svakodnevnih prijetnji i Nijemaca i ustaša četnicima, našto četničke vođe odgovaraju snishodljivo i molećivo, znajući u kakvom se jadnom položaju nalaze. Nedavno poginuli komandant Trebavskog četničkog odreda Stevan Botić na konferenciji četnika održanoj maja mjeseca potvrdio je sve ove naše navode rekavši: »Mi četnici demoralisani smo kao saveznici Nijemaca i ustaša i to tako da i London sam hvali partizane a ne nas četnike. Mi smo postali neborbeni, odali se uživanju, pljački i švercu, a sve ostalo zanemarili«. Četničke vođe imaju muku da sve te slabosti, da svu tu podređenost i služinstvo okupatoru i ustašama rastumače svome ljudstvu, jer su oni tome ljudstvu lagali kako će oni sporazumom sa Nijemcima i ustašama postati jači, naoružaniji i kako su oni na ravnoj nozi u tom sporazumu sa Nijemcima i ustašama. Zato oni vrše nekakve raspise o tobožnjem pripremanju četnika za sveopšti napad na Švabe i ustaše bacajući tako svome ljudstvu lug-u oči. Na masakriranje nevinog civilnog stanovništva na takozvanim četničkim područjima od strane ustaša oni se i ne osvrću. Lažu i obećavaju da će braniti područje ovog ili onog odreda ako ga tko napadne, ali uvijek se to sve svodi na borbu protiv partizana i u svakom se aktu i na svim konferencijama naglašava da još nije vrijeme da se bore četnici protiv ustaša i Nijemaca. Ne prođe dana da Glavni štab Rade Radića ne dobije kakav ultimatum od ustaša i Nijemaca koji otvorene govore da četnički štabovi nemaju vlasti nad četnicima i koji četnike u zvaničnim aktima nazivaju razbojnicima i pljačkašima. Dotle su se srozale četničke vođe da svako potraženo lice sa takozvanog četničkog područja moraju izručiti njemačkoj i ustaškoj komandi (takvih slučajeva ima mnogo, a najtipičniji je onaj sa Manjače gdje je strijeljano 7 četnika u Banjoj Luci). Na slučaj Ozrena, područja Ozrenskog odreda, gdje su Švabe i ustaše čitav jedan srez civilnog stanovništva stjerali u koncentracione logore, otjerali stoku i opljačkali sela Glavni štab četnika Rade Radića nije ni prstom maknuo. Dapače su svim silama nastojali da ogorčeno ljudstvo u četničkim odredima ubijede da su Ozrenci

krivi, iako se posigurno zna da je ozrenski slučaj izraz mržnje prema švapskim bezobrazlucima i nasilju u Ozrenu, gdje je ljudstvo jedne četničke čete, bez znanja njene komande, smlatilo jednu grupu Nijemaca. Glavni štab četnika Rade Radića nastojao [je] svim silama da onemogući pomoć Ozrencima, što su tražili mnogi iz četničkih odreda.

Iako Nijemci i ustaše vide da četnici iz dana u dan slabe i razrivaju se međusobnim gloženjem za komandantske položaje, iako vide da u četničkim redovima nema ni discipline ni vojničke organizacije, ipak oni nastoje da četnike i ovakve kakvi su što duže održe u borbi protiv Narodno-oslobodilačkog pokreta. Taj oprez Nijemaca, ta želja da održe što dulje četničke bande vidi se iz njihovih stalnih intervencija kod ustaških oficira, koji četnicima u mnogo prilika uskraćuju sljedovanja u oružju, municiji i ostalom. Ustaški oficiri vode kurs na oružani sukob sa četnicima i na sve izgrede četnika odgovaraju hapšenjem u takozvanim četničkim područjima. Optužuju četnike za učinjena umorstva i pljačke i na kraju prijete razoružavanjem i likvidacijom četnika. Taj sukob se veoma zaoštrio i ima već mjestimičnih oružanih sukoba, a čitava prepiska ustaških oficira sa četnicima odiše tim duhom (primjer gdje ustaški oficiri uskraćuju municiju i sljedovanje i gdje general Brozović ispituje svako četničko potraživanje i svaku izvršenu i namjeravanu četničku akciju). Nijemci žele da izglade taj sukob i da obadva svoja čuvara održe čvrsto na lancu i upotrijebe protiv Narodno-oslobodilačkog pokreta. Četnici opet da bi produžili životarenje, da bi predstavljali nekog partnera i pregovarača prema ustašama i Nijemcima, da bi i dalje uživali plodove narodne muke, da bi i dalje dobivali sljedovanja u municiji, hrani i oružju lijepe se do kraja uz okupatora, uz Nijemce, razmeću se i obećavaju borbu protiv partizana, optužuju i denunciraju domobranske oficire koji simpatišu Narodno-oslobodilački pokret i naglašuju njihove simpatije prema partizanima. Time žele da očuvaju prijateljstvo sa Njemcima. Dapače, četnici u svojim aktima skorašnjeg datuma govore kako ih Nijemci više simpatišu nego domobranstvo. Razlog toj simpatiji Nijemaca prema njima navode u svojoj odanosti Nijemcima i borbi koju vode protiv partizana, dok zaista imaju dovoljno argumenata i dokaza za simpatije domobrana prema partizanima. Optužuju ih da se neće da bore protiv partizana, da im predaju oružje itd.

Četničko voćstvo ovakvo kakvo je, na čelu sa Radom Radićem, potpuno je korumpirano i podmićeno. U svim aktima oni partizane zovu komunistima s namjerom da se što više ulažu i udvore Nijemcima, a sva nedjela svojih bandi prebacuju na partizane. Ta laž postala je očigledna i njemačkim i Pavelićevim oficirima. te u poslednjim aktima ukazuju da četnici po noći

među zvijezde na kape i pod imenom partizana vrše zločine, pljačku, ubijanja itd. Rade Radić tobože protestuje kod domobranstva na takav ton pisanja u kojem se optužuju četnici za zlodjela, pljačku i umorstvo, a svaki peti, šesti dan dobiva Glavni štab četnika Rade Radića opljačkanu hranu od svoga komandanta Bundala, koji žari i pali po muslimanskim i hrvatskim selima oko Vrbasa i Save.

Što se tiče povezanosti četničkih jedinica, autoriteta četničke komande i njihovog jedinstva vidi se iz nekoliko akcija vođenih protiv nas, da tu nitko ne poštuje odluke četničke komande i da je volja za borbu protiv partizana kod boraca potpuno oslabila i da zato pojedini komandanti bataljona izmotavaju se da ne kreću svoje ljudstvo sa terena, da će ih tobože neprijatelj napasti, a što je najglavnije ljudstvo ne želi da se udalji iz svog kraja i ne želi da se bori protiv partizana. Ako se gdje i koncentriraju za borbu protiv partizana, to nema nikakvog naročitog vojničkog efekta i uspjeha. Prilikom lanjske koncentracije četnika u Manjači protiv naših krajiških i proleterskih brigada, gdje su stigli četnici čak iz Ozrena i Trebave, nitko se od njih nije htio boriti, nego su čak šta više vraćali se neki sa pola puta, a neki se odredi dali na pljačku srpskih sela oko Mrkonjić Grada, što se vidi iz pisma Marčetića upućena Radi Radiću lanjske godine. Osim toga nitko ne ferma četničku komandu Glavnog štaba, što se jasno vidi iz zapisnika četničkih skupština kao i mnogih drugih dokumenata. Velika surevnjivost i borba za položaje vlada između Glavnog štaba i štabova pojedinih odreda, naprimjer Forkape i Rade Radića, Glavnog štaba i štabova četničkih odreda preko Bosne, Trebavskog i Ozrenskog odreda, Marčetića i Drenovića. Za Rada Radića se kaže u zapisniku četničke konferencije da je u svoje ruke uzeo komandu Borjanskog odreda, komandu četničkih bosanskih odreda i komandu pozadine. Oštar sukob postoji između četničkih vođa sa sela i oficira koji hoće komandu u svoje ruke. Osjeća se da četničke vođe sa sela ne dozvoljavaju vojnu organizaciju, ne vode računa o vojsci koja se pljačkom i nasiljem pretvara u nasilničku bandu i sve to tolerišu radi položaja, radi toga da ostanu glave sela, da razrezuju poreze, da otvaraju trgovinu sa okupatorom itd. Radi toga oni spliću i prave zbrku tobožnje njihove pozadinske i vojne vlasti. Otvoren je to sukob između domaćih četničkih đilkoša sa oficirima koji dolaze tobože kao delegati više komande. Ustvari su to prebjegli oficiri iz Crne Gore i Hercegovine koji se pred četničkim vođama iz sela razmeću kao tobožnji delegati više komande. Poznat je slučaj sa četničke konferencije oficira Vranješevića i Mitranovića koji za svu vojnu dezorganizaciju, neborbenost jedinica indirektno optužuju despotstvo Rade Radića. Sukob je vrlo

oštar u Glavnom četničkom štabu između Rade Radića i oficira dijela Štaba i između Glavnog štaba za Bosnu i postavljenog nekakvog štaba za Liku, Bosnu i Dalmaciju, koji ne priznaje ovaj Glavni štab Rade Radića. Četnici se uopšte vole razmetati sa raznim štabovima, što čine sa namjerom da im bude što veća cijena kod Nijemaca i da se što bolje obogate. Oficiri gledaju da istrgnu komandu iz šaka četničkim vođama i vođicama, jer vide da vojska u njihovim rukama ide u potpunu propast i da slabo ili nikakvo [ne] izvršava osnovne naredbe Draže Mihailovića, naime da se tuče sa partizanima. Draža i oficiri oko njega zato i ne priznaju Glavni štab bosanskih četnika u Borju, jer u njemu je glava Rade Radić koji je vojnički totalno nesposoban i koji vodi pravu familijarnu politiku.

Iz svega se ovoga vidi dokle je produbljena kriza u četničkim redovima i dokle ih je dovela saradnja sa okupatorom i ustašama. Također se vidi kolikog je ogromnog značaja imala proljetna i ljetna naša borba protiv ovih izroda i koliko je ona silno uticala na produbljivanje te krize i koliko je ona izazvala dezorganizaciju u četničkim redovima. Ono o čemu su četnici snivali, da će se sporazumom sa ustašama i Nijemcima naoružati i organizovati, potpuno se izjalovilo. Ustaše i Nijemci ne samo da nisu dali oružje, nego ga postepeno oduzimaju, kao što je slučaj preko Bosne. Četnici ne samo da se nisu organizovali i učvrstili, nego su se do kraja demoralisali i korumpirali i doveli su vojsku do potpune dezorganizacije tako da se iz dana u dan vidi otpadanje iz njihovih redova. Švabe i ustaše osjećaju to i sve više pritežu četnike iz dana u dan, potiru jednu tačku za drugom iz famoznog ugovora i upotrebljavaju četnike danas kao pse čuvarе cesta, pruga i za odbranu gradova u kojima sjede Švabe i ustaše, a četnici ne smiju ni sa puškom unići u njih. U takvom položaju pokvarene četničke vođe izgubile su svaku drugu perspektivu. Oni danas samo isključivo brinu se kako će izvršiti sve naredbe Švaba i ustaša, kada je krajnji njihov cilj sačuvati snage za sutrašnje dane i zajedno sa savezničkom vojskom uspostaviti vlast u Jugoslaviji. Takav jadan položaj četničkih vođa, opšta dezorganizacija koja je obuhvatila sve četničke odrede, kompromitovanost do kraja u narodnim masama doprla je do ušiju onih koji su ih dosada iz inostranstva podržavali, te se danas onom pompom i onim elanom ne hvale četnici Draže Mihailovića iz inostranstva. Zna se da je sva propaganda koja se sa strane izbjegličke jugoslovenske vlade širila u inostranstvu o junaštvima Draže i njegovih četnika prazna priča, da Draža nema nikakve vojske ni u Srbiji, ni u Istočnoj Bosni, ni u Hrvatskoj, ni u Sloveniji. Ono što postoji danas to su četničke korumpirane i demoralisane grupe, potpuno privezane uz Nijemce i ustaše, izolovane i nepovezane

između sebe, koje su postale i ostaće sastavni dio okupatorskih trupa. U tome je i politička smrt četnika.

Naš je zadatak da znamo za sve nevolje koje razdiru četničke redove, da te mnogobrojne suprotnosti u četničkim redovima produbljujemo i da ih koristimo na svakom koraku i u svakoj borbi. Da shvatimo da je veliki korak učinjen u tome pogledu i da su najopasniji elementi ovoga ustanka vojnički skoro likvidirani i da ih treba još u izvjesnim krajevima politički dotući. Da, obzirom na kompromitovanost četničkih vođa u očima njihovog ljudstva, svim silama ustrajno i strpljivo nastojimo pridobiti sve te zavedene ljude u redove Narodno-oslobodilačke vojske. Da vojsku i čitav narod obavijestimo o svim nedjelima i slabostima četničkih bandi i pripremimo naročito našu vojsku na dokončavanje ove borbe i konačno razbijanje četničkih organizacija. Time će nestati one velike prepreke za jedinstvo čitavog našeg naroda i doprinijeti će se izmjeni stava savezničkih zemalja prema našem Narodno-oslobodilačkom pokretu, jer će on pred savezničkim zemljama biti legitimni predstavnik naše zemlje, jer mu na to pravo daje dvogodišnja neprekidna borba protiv okupatora, jer će oko njega biti tada okupljen čitav narod naše zemlje. Političkom i vojničkom aktivnošću možemo onemogućiti da najordinarniji izdajnici i okupatorski psi — kakvi su četničke vođe i uski krug oko njih — u dane koji nastupaju, u dane savezničkog iskrcavanja ne mogu kititi se tuđim perjem, sakriti svoju izdaju pred Saveznicima, navući ruho Narodno-oslobodilačkog pokreta i praviti smutnju u našoj zemlji. S tom sviješću treba da naši borci i svi rodoljubi u pozadini povedu još oštriju borbu protiv spekulativne izdajničke politike četničkih vođa i da što veći broj oružanog ljudstva iz četničkih redova privedu u Narodno-oslobodilačku vojsku. Misao da oni koji liju svoju krv već dvije godine po našoj zemlji za sreću i blagostanje čitavog našeg naroda treba da pred savezničkom vojskom i pred čitavim svijetom predstavljaju našu zemlju vodiće svakog našeg borca u nove bitke, protiv okorjelih četničkih bandi, koje bi u slučaju njihovog ma kakvog uspjeha donijele našoj zemlji strašnu sudbinu.

Radi življe agitacije protiv četničke izdaje i radi lakšeg pridobijanja stenovništva zavedenog četničkom propagandom, prilažemo ovom pismu prepise originalnih dokumenata koja govore o četničkoj saradnji sa Nijemcima i ustašama i njihovim zlodjelima nad nevinim stanovništvom, o njihovoj vojnoj dezorganizaciji i divljačkoj mržnji četničkih vođa i oficira prema Narodno-oslobodilačkoj vojsci. Neka ovo posluži svim našim drugovima kao argumentacija četničke izdaje i četničke truleži prilikom političkog istupanja pred narodnim masama. Da se

jednom prestane sa šabloniziranom, dosadnom i uobičajenom propagandom bez dokaza i živih primjera izdaje i nedjela četnika.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Juna mjeseca 1943 godine
u Bosanskoj Krajini

ŠTAB
I BOSANSKOG KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA

BR. 55

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD 21
JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE DIVIZIJE O RAZMJESTAJU
BATALJONA NA PROSTORIJI ŽLJEBOVI — RAKITNICA
— GRLAC¹**

ŠTAB
I PROLETBRIGADE
Br. — 493
21 juna 1943

ŠTABU I PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE

1. — Postupili smo po vašem naređenju² od 20 o. m. u 20 časova.

Bataljon³ koji je bio određen za zaštitu bolnice i njen transport uputili smo na sektor sela Žljebovi — s. Kram sa zadatkom da se na tom sektoru postavi u nizu dubinskih zaseda ukoliko je neprijatelj isti napustio. Drugi⁴ bataljon postavili smo na sektor sela Podomar — Mičivode, s time da posluži kao direktna rezerva i obezbeđenje od strane Devetak Pl. bataljonu na sektoru s. Žljebovi. Ukoliko pak neprijatelja ne bude na sektoru sela Kram, bataljon sa sektora s. Žljebovi premestiće se u s. Kram sa gornjim zadatkom, dok će se bataljon sa sektora Podomar — Mičivode premestiti na sektor

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 30/1. k. 707.

² Pomenuto naređenje Redakcija nije pronašla.

³ Šesti bataljon. Vidi dok. br. 53.

⁴ Prvi bataljon. Vidi dok. br. 53.

s. Žljebovi dajući dubinske zasede duž komunikacije prema Sokolcu, a dijelom služiti kao rezerva bataljonu na sektoru sela Kram i kao obezbeđenje od pravca Devetak Pl. Jedan bataljon⁵ smo postavili na sektor s. Grlac, s time da kontroliše sela na južnim padinama Devetka. Ovaj bataljon je dao jednu četu za neposrednu zaštitu Diviziske bolnice u selu Džindići. Ostali raspored naših jedinica je sledeći: jedan bataljon⁶ na sektoru s. Vjetrenik i jedan bataljon⁷ na sektoru s. Rakitnice. Četa Pratećih oruđa upućena je sa jedinicama na sektor s. Žljebovi — s. Kram.

2. — Naše jedinice uspostavile su vezu sa III Krajiškom brigadom na prostoriji s. Zakomo — s. Kalimanići, sa Majevičkom brigadom u s. Guždelji i sa VII Krajiškom brigadom u s. Smrtići. Vaša naređenja ovim brigadama od 20 o. m. predana su u toku istog dana.

3. — Prema obaveštenjima naših patrola u toku jučerašnjeg dana vodila se borba na sektoru Sokolac.⁸ Ko je vodio tu borbu i njene rezultate ne znamo usled udaljenosti toga sektora.

4. — Naša izviđačka odeljenja sa pravca Han Stijenica i Han Rudine javljaju da na drumu Rogatica — Sokolac nema promene.

I prema neproverenim vestima naših jedinica sa sektora sela Madžari neprijatelj je napustio sektor s. Kram. U toku dana po ovome dobićemo detaljna i proverena obaveštenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab brigade

Politkom

Komandant

---

⁵ Drugi bataljon. Vidi dok. br. 53.

⁶ Treći bataljon. Vidi dok. br. 53.

⁷ Četvrti bataljon. Vidi dok. br. 53.

⁸ Vjerovatno se misli na demonstrativni napad jedinica Druge dalmatinske i Četvrtle proleterske brigade na Sokolac.

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 21 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG I DRUGOG BATALJONA ZA PRETRES TERENA ŠOLAJI — KOSTIĆI, PRIBAVLJANJE HRANE ZA BOLNICU I ODRŽAVANJE POLITIČKIH KONFERENCIJA¹

ŠTAB XII KNOU BRIGADE

broj sl.

dana 21 juna 1943 god.

ŠTABOVIMA I i II BATALJONA I REFERENTU SANITETA OVE BRIGADE

Položaj

Kako u vezi naređenja² Štaba XII NOU divizije snage ove brigade u toku 22 o. mj. imaju da ostanu na zauzetim položajima Šolaji — Kostići, sa zadatkom da pretresu okolni sektor i okolna sela u cilju čišćenja, hvatanja i uništavanja razbijenih četničkih grupica koje povremeno pripucavaju na naše snage iz raznih pravaca.

Skreće se pažnja drugarskim štabovima bataljona da strogo povedu računa u pogledu obezbjeđenja samih logora, kao i opšteg komoditeta jedinica na odmoristu pri vojničkom nastupanju, maršovanju ili patroliranju.

Pretresanje terena i uništavanje četničkih grupica može da se vrši na smjenu sa jačim patrolama i u raznim pravcima. Vezu desno hvatati sa Banjalučkim odredom u Kostićima i to I bataljon. Lijevo od II bataljona nema nikoga i zato je potrebno da se obrati veća pažnja naročito prema Grabežu³ i Mokrom Lugu.

Kako će se jedinice na dan 22 ov. mj. većim dijelom nalaziti na odmaranju to je potrebno da se ljudstvo snabdijeva sa obućom praveći oputnjake, po mogućstvu da se ljudstvo okupa po dijelovima uz potrebno obezbjeđenje, da se čiste od vašiju i u isto vrijeme da se izvode vojne vježbe.

Kako je naređenjem Štaba I Bos. korpusa i XII divizije da ova brigada ima da snabdije bolnicu sa ishranom, to će štabovi bataljona obrazovati potrebnu komisiju koja će pravilnim putem da rekvirira odnosno konfiskuje žito i stoku kao i sve ono što može poslužiti za ishranu od četničkih familija. Rukovoditi se time da se četničkim familijama ostavi najnužnije što je potrebno za život. U vezi sa rekvizicijom i konfi-

¹ Original. pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 50.

³ Na karti 1 : 100.000 nije nađeno.

skacijom ujedno, ukoliko se naiđe na materijal koji može da posluži bilo za odjeću ili obuću naše vojske, i to da se konfiskuje-rekvirira.

Štab brigade nalaziće se u Budićima sa kojim održavati čvrstu vezu i o svemu važnijem izvještavati.

Štabovi bataljona ukoliko sprema neki karavan sa žitom i stokom za bolnicu, odmah obavještavati Štab brigade kako bi se taj karavan na vrijeme otpremao dalje. Za karavane koristiti stoku (konje) od mještana kao i seljake za sprovod i prenos hrane, uz potrebno osiguranje vojske.

Kako je u ranijem dopisu Štabu I bataljona skrenuta pažnja za osiguranje prema Kotor Varoši, to se na isto upozorava da se u tome pravcu pojača budnost.

Brigadna ambulanta nalaziće se u Šolajima uz II bataljon.

Politički komesari bataljona neka po mogućnosti održe političke konferencije organizovane zajedno za narod i za vojsku. Na tim konferencijama izložiti političku situaciju, a u samom izlaganju naglasiti moć Crvene armije i čvrstinu odnosa Saveznika. Detaljnije govoriti o izdaji četnika a uporedo sa tim naglasiti ulogu naše N.O. vojske u današnjem oslobodilačkom ratu. Podvući momenat da je četnička lažna politika dovela same četnike do položaja da moraju postati sastavni dio okupatorske vojske i samim tim u slučaju otvaranja drugog fronta mogu se pojaviti jedino kao neprijatelji Saveznika. To znači pred narodom jasno postaviti da je došao posljednji čas da se odluči i da priđe u redove N.O. vojske. Pred narod postaviti i pitanje mobilizacije kao i pitanje dobrovoljnog pomaganja naše vojske.

Kao materijal upotrebiti dnevnu zapovijest druga Staljina i letak I Bos. korpusa »Četnici«, kao i najnovije vijesti o podnošenju ostavke vlade Slobodana Jovanovića, o priznavanju londonske radio stanice o nepravilnom držanju prema našoj N.O. borbi, o zauzimanju ostrva u Sredozemnom Moru od strane Engleza, o velikim pripremama i izvjesnim napredovanjima na Istočnom frontu.

Politički komesari nek najstrožije paze na to da se vojska najstrožije pridržava u svom ponašanju prema narodu linije N.O. borbe. Ne smije se dozvoliti da bude ma kakve pljačke, nepravilne rekvizicije ili konfiskacije (rekvirirati se smije samo ono što je nužno za prehranu naše vojske). Spriječiti krstarenje vojnika po selima, naravno osim potrebnih patrola.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Radoš⁴

Komandant

Mečava⁵

---

⁴ Rajčević

⁵ Petar

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVOG BOSANSKOG NOU KOR-
PUSA OD 22 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA
O SITUACIJI NA TERENU I RAZVIJANJU NEPRIJATELJ-
SKE OFANZIVE U BOSANSKOJ KRAJINI¹**

Š T A B
I BOSANSKOG N.O.U. KORPUSA
Br. 60
22.VI.1943 g.
Položaj

ŠTABU II BOSANSKOG KORPUSA

Na položaju

Javljamo vam o situaciji na ovom sektoru ukratko, drug Mirko² će vas opširnije izvijestiti o svemu. Na cijelom ovom sektoru vode se žestoke borbe. Neprijatelj — Njemci — su dosta aktivni ovdje i reagiraju na svaki naš pokret, a pogotovo na Župi. Prije nekoliko dana Njemci i legionari u jačini od 12.000 preduzeli su ofanzivu iz Banje Luke, Kotor Varoši, Jošavke, Prnjavora i Teslića na oslobođenu teritoriju³.

XII NOU divizija razbila je tu ofanzivu nanijevši neprijatelju velike gubitke. Između Jošavke i Vijačana uništena je jedna cijela bojna i zarobljeno je dosta materijala. Kod Pribi- nića neprijatelj je isto tako razbijen i natjeran u Teslić. Isto tako i kod Kotor Varoši. Četnici Rade Radića⁴ u toj ofanzivi nisu učestvovali aktivno, služili su Njemcima samo kao vodiči. Kod njih je nastala demoralizacija.

Ovih dana smo preduzeli koncentrični napad na bandu Tešanovića⁵. Operacija je u toku⁶.

Počeli smo sa opštom mobilizacijom i to počeli smo sa opštinom Šiprage.

Vezu sa V. Š. imamo.

Vi bi trebali učvrstiti vezu sa nama tako da bi znali situaciju preko kod vas, pošto nam je to potrebno da bi mogli izvještavati V. Š.

¹ Original. pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 23/2, k. 407.

² Šefket Maglajlić

³ Opširnije vidi u dok. br. 48 i 173.

⁴ Komandant četnika u Centralnoj Bosni. Osuđen na smrt na procesu Draži Mihailoviću 1946 godine.

⁵ Lazar

Vidi dok. br. 50, 56, 66, 74 i 75.

Grupu koju ste poslali u pravcu Prozora povucite čim ona tamo ne bude bila potrebna i upotrebite je po vašem nahođenju. Ta grupa je uglavnom imala zadatak da olakša pokret I i IV KNOU brigadi⁷.

Neka nam vaš Ob. centar šalje redovno izvještaje o svim promjenama i namjerama neprijatelja, a isto tako i o stanju neprijateljskih garnizona.

Drugih naročitih novosti nema ovdje kod nas.

Drugarski vas pozdravljamo sa

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
otsutan

Komandant,
Kosta

BR. 58

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE
OD 22 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA O NE-
PRIJATELJSKIM GARNIZONIMA U ISTOČNOJ BOSNI¹**

ŠTAB
I PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE
OBAVEŠTAJNI CENTAR

Ob. br. 57
22 juna 1943 godine
Položaj

Strogo poverljivo

OBAVEŠTAJNI BILTEN BR. 7

I. — USTAŠKE I DOMOBRANSKE SNAGE

1. — **Sarajevo:** Iz iskaza zarobljenika i po drugim podacima u Sarajevu ima malo Nemaca. Jedan zarobljenik kaže da ih ima u »Filipović logoru« oko 300. Ustaša ima oko 500 i oko 1000 domobrana iz posadne bojne i raznih drugih jedinica.

⁷ Vidi dok. br. 39 i 85.

¹ Original, pisan na mašini. latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 9/1-6, k. 706.

Domobranske bolnice su pune ranjenika. Nemci svoje ranjenike ne zadržavaju u Sarajevu. Transportuju ih dalje.

Stanovništvo strahuje od napada iz vazduha. Iseljavanje iz grada zabranjeno je.

2. — **Rogatica:** Oko 400 domobrana — stožerna i protivoklopna satnija. Prema nepouzdanim i neproverenim vestima 20 ov. m. došle su u Rogaticu tri bojne ustaša. Nadaju se i pomoći Nemaca iz Sarajeva.
3. — **Sokolac:** 300—350 ustaša. 21 ov.m. spuštao se jedan avion koji je doneo neki materijal.
4. — **Kuti:** Oko 40 milicionera.
5. — **Han Pijesak:** Dve satnije ustaša. Komandant kapetan Jukić. Štab u »Hotelu Čuković«. Bunker i od zemlje i drveta. 20 ov.m. došlo je 200 domobrana bez odela i oružja.
6. — **Vlasenica:** Jedna ustaška bojna. Ovih dana došlo oko 1000 domobrana. Po jednom izveštaju to je 15 pješačka pukovnija. Ova pukovnija je bila pohvaljena za dobro držanje u borbi protiv N. O. Vojske. Govori se da će ustaše otići.
7. — **Žepa:** Jedna satnija ustaša i 200 milicionera.
8. — **Podžeplje:** Jedna satnija ustaša i oko 100 milicionera.
9. — **Višegrad:** Dve satnije domobrana sa jednom strojničkom satnijom i jedna satnija ustaša. Neprovereno da ima nešto Nemaca i Bučara.
10. — **Skelani:** Jedna ustaška bojna.
11. — **Drinjača:** 100 domobrana i nešto milicije.
12. — **Zvornik:** Jedna satnija domobrana i oko 100 milicionera.

II. — ČETNIČKE SNAGE

Po jednom izveštaju od ob. službe sa ovog terena Draža Mihailović sa oko 50 oficira i vrlo

malom pratnjom nalazio se pre nekoliko dana kod poručnika Derikonje u okolini s. Rakova Noga.

Kod poručnika Đukića koji se u Devetak Pl. krije govore da ima mnogo zlata.

III. — DESNA OBALA R. DRINE

1. — Tara Planina:

Po jednom izveštaju u Tari Pl. nalazi se veći broj Srba pobjeglih iz Nedićeve vojske, jer nisu hteli ići na rad u Nemačku. Rado bi nas dočekali.

2. — Okolina Višegrada:

Govori se da ima jačih bugarskih snaga pod punom ratnom spremom.

3. — Okolina Dobruna:

Takođe jače bugarske snage pod punom ratnom spremom. Ove vesti nisu proverene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Ob. centar

(M. P.)

**NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
22 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PO-
KRET I IZBIJANJE NA PROSTORIJU HAN PIJESAK, VLA-
SENICA, DRINJAČA, DRINA¹**

ŠTAB
I PROLETERSKE DIVIZIJE
N.O. VOJSKE JUGOSLAVIJE
Br. 222

dana 22 juna 1943 god.
časova 17.00

ŠTABOVIMA:

I PROLETERSKE BRIGADE
III KRAJIŠKE BRIGADE
VII KRAJIŠKE BRIGADE
VI BOSANSKE BRIGADE
MAJEVIČKE BRIGADE

Podaci o neprijatelju:

U obaveštajnim biltenima br. 6 i 7² dostavljeni su raspoloživi podaci o neprijatelju na ovom terenu.

Susjedne jedinice:

Jedinice II divizije sada se nalaze na prostoru Šahbegovići — Knežina. Ove snage će se prikupiti i odmoriti na sektoru oko Olova.

U istoj grupi sa ovom divizijom sadejstvovaće jedinice VII, kao i delovi III divizije koji već izbijaju na istom pravcu.

Na prostoru Šekovići i Majevica operišu mještanske jedinice i dvije vojvođanske brigade.

Naš zadatak:

Po završetku oštarih borbi kojima je onemogućen plan neprijateljske ofanzive, naše nasilno prodiranje preko pruge i komunikacija³ i privremeno odvajanje od kontakta i većih sukoba sa neprijateljem izvršeno je u cilju nužna odмора i sređivanja jedinica radi daljih ofanziv-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/1-5, k. 706 A.

² Vidi dok. br. 58.

³ Od riječi »naše« do riječi »privremeno« u originalu dopisano mastilom.

nih operacija. Sadanji naš zadatak: postavljanje na prostoriju između Drine i komunikacije Han Pijesak — Vlasenica — Drinjača; sa ove prostorije preduzeće se ofanzivne operacije u sklopu opšteg plana operacija u Istočnoj Bosni od strane glavnine naše vojske. U cilju postavljanja na određene sektore i pripremanja i stvaranja uslova daljih ofanzivnih operacija

n a r e đ u j e m o :

1. Sve jedinice ove grupe od 23 o. m. izjutra otpočeće sa pokretom unapred.

Cilj ovog pokreta jeste:

- usputni prolaz i pojava na terenima koji su do sada bili pod četničkom ili ustaškom kontrolom, — odnosno razbijanje četničkih i ustaških bandi ako su se tamo još zadržale;
- izbijanje do linije Javor pl. — Ravno — Crni Potok i sa te prostorije preduzeti izviđanje ka severu i pripremiti likvidaciju Han Pijeska;
- likvidirati neprijateljski garnizon u Han Pijesku; — potom
- izbiti na cijelu određenu prostoriju sa koje — prema opštem planu — produžiti sa daljim ofanzivnim operacijama.

2. Pokrete sa ovim zadacima izvršiti po sljedećim etapama:

- na dan 23 o. m. počev od 2 časa izjutra:

I proleterska brigada preko Devetka do na prostoriju Kram — Džimrije — Brestovače;

III Krajiška brigada do na prostoriju Sjeversko — Žepa;

VII Krajiška brigada do na prostoriju Pobratci — Margetići — Žljebovi;

VI i Majevička brigada do na prostoriju Mislovo — Mandre — Borovac — Gođenje.

- na dan 24 o.m. počev od 0,0 časova:

I Proleterska brigada do na prostoriju Mekote — Kusače — Crna Rijeka sa koje će prostorije ispitati i pripremiti likvidaciju Han Pijeska, predviđajući svoje učešće u toj akciji sa istoka i sjevera; za sve vrijeme do tada zatvoriti komunikaciju Han Pijesak — ka Sokolcu.

VII Krajiška brigada do na prostoriju Margetići — Žljebovi — Kram. sa koje zatvoriti komunikaciju Sokolac —

ka Han Pijesku, postavljajući zasjede po dubini i što bliže Sokolcu. Sem toga, ispitati i pripremiti likvidaciju Han Pijeska, predviđajući učešće svojih dijelova u toj akciji sa juga i zapada.

III Krajiška brigada do na prostoriju Podžeplje — Brložnik — Žepa, sa koje produžiti izviđanja u pravcu sjevera — Milići, Srebrenica — i pokretima svojih dijelova kontrolisati ka Drini uzvodno do Crnog Potoka. Ustaški nastrojene bande razoružati, a ako daju otpor, vojnički ih likvidirati. Pojedince, prema učešću u zločinima, kazniti; oduzeti svu opljačkanu imovinu i konfiskovati od onih koje time treba kazniti. Postupak ne smije biti opšti i jednak, već diferenciran po konkretnim slučajevima;

— **VI Bosanska i Majevička brigada** postaviće se između Han Pijeska i Vlasenice, na prostoru Kraljevo Polje — Ploča, i to na samoj komunikaciji i zapadno od nje, sa zadatkom: kontrolisanja i zatvaranja te komunikacije, obezbjeđenja i izviđanja u pravcu Vlasenice.

Naknadno će se ove dvije brigade uputiti na teren Šekovići i Majevica, u cilju organizacije toga kraja, svoje popune i mobilizacije novih boraca i priključenja ostalim delovima. Po ovome će se naknadno narediti posebno, no za ovu etapu zadataka njihovo sadejstvo i učešće je potrebno i predviđeno.

3. U ovim pokretima sve brigade likvidiraće na svom pravcu neprijateljske grupe — ukoliko su se one zadržale na tom terenu.

4. Privremeno — kao zaštitnicu — prema jugu ostaviti manje dijelove i slati dalja izviđačka odjeljenja ka komunikaciji Sokolac — Rogatica — Višegrad i to:

III Krajiška brigada na ostsjeku Rogatica — Višegrad.

VII Krajiška brigada na ostsjeku Rogatica — Sokolac.

Pri ovom zadatku jednovremeno kontrolisati i međuprostor do te komunikacije.

5. Zapovijest za likvidaciju Han Pijeska⁴ izdaće ovaj Štab. Štabovi I i VII brigade dostaviće što prije prikupljene podatke i svoje predloge po ovom, potrebne snage još odmah će orijentisati ka ovom zadatku; — tendencija je da se akcija izvede što prije.

6. Po likvidaciji Han Pijeska naši dalji pokreti i akcije biće orijentisani ka sjeveru, — glavnina će vjerovatno operisati ka Vlasenici. III Krajiška brigada će jednovremeno nastaviti

⁴ Han Pijesak je oslobođen 25.-VI. Vidi dok. br. 240 i 241.

nadiranje u svom pravcu ka sjeveru, izbiti na teren Pomol — Srebrenica. Sa te prostorije kontrolisati teren ka Drini, ispitati uslove likvidacije Srebrenice i okolnih uporišta, pa produžiti likvidaciju korisnih ciljeva. Opšti smjer akcija ove brigade je izbijanje sjeverno od Milića — Srebrenica, odakle kontrolisati teren ka Drini — istočno i sjeverno u pravcu Drinjače. Veza sa lijevom kolonom preko Milića.⁵ Ispitati situaciju sa one strane Drine i mogućnost prebacivanja naših snaga tamo.

7. Diviziska bolnica do 24 o.m. kretaće se pod komandom Štaba I Proleterske brigade na pravcu određenom toj brigadi. Poslije toga organizovaće se kao pratnja dijelovi VI i Majevičke brigade.⁶ Uхватiti vezu sa našim dijelovima u Šekovićima, te da oni tamo organizuju prijem ranjenika, bolesnika i zbjega.

Isto tako u Šekoviće će se uputiti oni bolesnici i ranjenici iz brigadnih bolnica čije ozdravljenje ili oporavak zahtjeva duže vremena. Organizovaće se i narediti njihov pokret i prebacivanje zajedno sa diviziskom bolnicom po prelazu na sektor Han Pijesak. Obzirom na to da je III Krajiška brigada na terenskom daljem zadatku, to će Štab te brigade takve svoje ranjenike i bolesnike na dan 23 o.m. uputiti Majevičkoj brigadi u s. Mandre; u tom selu Majevička brigada odrediće jedinicu koja će te ranjenike i bolesnike primiti. Jednovremeno i na isti način III Krajiška brigada predaće i svoj zbjeg Majevičkoj brigadi. Obzirom na to da VI i Majevička brigada zasada nemaju veće i direktne aktivne zadatke, to prijemom ovih dijelova neće biti naročito opterećene.⁷ Za vrijeme akcija oko Han Pijeska obezbijediti bolesnike i ranjenike.

Takođe će se i zbjegovi ostalih brigada preko VI i Majevičke brigade, a potom preko mještanskih jedinica i organizacija, uputiti radi smještaja po selima Majevice i Semberije. Te zbjegove prikupiti, a (za ostale brigade) naknadno će se organizovati njihov dalji pokret, po dolasku na sektor Han Pijesak

8. **Hirurška ekipa** kretaće se sa I brigadom.

9. Ishranu jedinica organizovati na dodijeljenim sektorima; njihovo prekoračenje može biti samo u saglasnosti sa Štabom divizije i organizovano od strane intendanta divizije.

10. Štab divizije biće na pravcu Džimrije — Kusače.

11. Štab Majevičke brigade odmah će predati Štabu III Krajiške brigade radiostanicu, šifru i plan radioveze. Štab III Krajiške brigade i preko ove stanice održavaće sa nama vezu.

---

⁵ Sljedeća rečenica dopisana je u originalu mastilom.

⁶ Isto

⁷ Isto

12. Obavezati sve štabove da međusobno održavaju stalan kontakt i vezu, obavještavajući se i — po potrebi — sadejstvuju. Po ovome se za konkretne slučajeve ne smiju očekivati posebna naređenja. Sa ovim Štabom održavati najmanje jedanput dnevno vezu.

13. Sa zaplijenjenih automobila sačuvati i predati nam dinamo. Obavezno o ovome obavijestiti sve jedinice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Kom. div.
Fića

Nač. div.
Vasa

Komandant

(M.P.)

BR. 60

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 22 JUNA 1943 GOD. ŠTABU OSME BRIGADE ZA POKRET NA TERITORIJU PODGRMEČA¹

Š T A B
IV N.O.U. DIVIZIJE
2 BOS. KORPUSA
Br. 180/43
22 jun 1943 g.

Prepis

ŠTABU VIII KNOU BRIGADE

Položaj

Potvrđujemo prijem vašeg dopisa od 16 juna 1943² g.

Mi smo poslali prepis vašeg pisma Štabu II Bos. NOU korpusa. Prije nego što smo dobili pismo od vas, obaviješteni smo od Štaba II Bos. NOU korpusa da je stvar vašeg prelaska na ovu teritoriju riješena i sa Glavnim štabom NOV i PO Hrvatske.³ Mi smo dobili naređenje od Štaba Korpusa da izda-

---

¹ Prepis originala, pisan na mašini, lat'nicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13-7, k. 766.

² Vidi dok. br. 45.

³ Vidi dok. br. 5.

mo naređenje vama da odmah po prijemu ovog dopisa predete na određeni sektor.⁴ Ukoliko je drug Hamdija⁵ zauzet u Unskoj operativnoj grupi, on tamo može ostati do daljeg naređenja koje će biti izdato ili od Gl. štaba Hrvatske ili od Štaba II Bos. NOU korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boško⁶ s.r.

Zam. komandanta:
sl. odsutan

Komandant:
sl. odsutan

Da je prepis veran originalu tvrdi

Sekretar Štaba IV NOUD
Bokan Branko

(M. P.)

---

⁴ Vidi dok. br. 1.

⁵ Hamdija Omanović u to vrijeme bio je zamjenik komandanta Unske operativne grupe.

⁶ Šiljegović

**NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD
22 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PRI-
PREMU POKRETA NA PODRUČJE VLASENICA, SREBRE-
NICA, DRINA, DRINJAČA¹**

Š T A B
I PROLETBRIGADE

Br. — 494
22 juni 1943

**ŠTABOVIMA BATALJONA I
KOMANDAMA JEDINICA**

1.— Prema najnovijem naređenju Vrhovnog štaba naša Divizija treba da krene na sektor Vlasenica — Srebrenica — Drina — Drinjača.²

2.— Pokret sa ove prostorije naša Divizija će vjerovatno izvršiti u toku noći 22/23 juna.

3.— Radi omogućenja pokreta brigade kao celine naše jedinice izvršiće u toku 22 juna prikupljanje na sledeće sektore:

I bataljon prikupiće se na sektoru s. Miletci;

II bataljon na sektoru s. Grlac;

VI bataljon na sektoru s. Selišta.

Na ovim sektorima bataljoni će se prikupiti u toku dana tako da sa njih budu spremni za pokret najkasnije u 18 časova.

Brigadni sanitet ostaće na sektoru s. Lokvenica.

Intendantura na sektoru s. Podrastovača.

Četa Pratećih oruđa ostaće i dalje u sastavu VI bataljona.

IV bataljon izvršiće posle doručka pokret iz s. Rakitnice preko s. Vjetrenika za s. Barnik i smestiće se na sektoru s. Pločnik — Premac severozapadno od s. Barnik. Na toj prostoriji IV bataljon će odmoriti ljudstvo i pripremiti hranu tako da i on najkasnije u 18 časova bude spreman za pokret. Napominjemo Štabu IV bataljona da se sa hranom snabde sa sektora s. Rakitnice, pošto je njegov novoodređeni sektor relativno iscrpen.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28/2, k. 709.

² Vidi dok. br. 59.

III bataljon zadržaće se na sektoru s. Vjetrenika, s time što će do polaska kontrolisati pravac s. Rakitnica. Bataljon se zadržava na toj prostoriji radi ishrane ljudstva. Međutim, bataljon mora biti spreman za pokret najkasnije u 17 časova, što znači da u to vreme bataljon već mora biti prikupljen u šumi na kraju sela na putu za Babić Kulu.

4. — Štabovi bataljona i komande jedinica koristiće sutrašnje vreme za što bolju ishranu ljudstva i sređivanje unutrašnjeg stanja u jedinicama.

5. — Ovo je avizo-zapovesti za pokret, a detaljno naređenje o pravcu i zadacima — pošto isto dobijemo od Štaba divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab brigade

Komandant
D. Lekić

PETNAESTODNEVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE KRAJIŠKE NOU BRIGADE OD 22 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE O AKCIJAMA IZVEDENIM U VREMENU OD 1 DO 15 JUNA¹

ŠTAB
III KRAJIŠKE BRIGADE
22-VI-1943 god.
Položaj

ŠTABU I PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Dostavljamo vam petnaestodnevni izvještaj u vremenu od 1 do 15-VI-1943 godine, kao i statistički pregled o broju oružja, ljudstva i stoke.

1-VI-1943 I, II i III bataljon nalazili su se na lijevoj obali r. Tare od Uzlupa do Šćepan Polja, sa zadatkom zatvaranja toga pravca i onemogućavanja prelaza neprijatelju preko r. Tare. Borbi nije bilo. IV bataljon nalazio se na lijevoj obali r. Drine od D. Kruševa do Pustog Polja, sa zadatkom zatvaranja toga pravca.

2-VI-1943 jedinice su bile na istim položajima. Promjena nikakvih nije bilo.

3-VI-1943 rano u 2 sata I i III bataljon izvršili su pokret sa gore pomenute prostorije pravcem Rudine — Babići, gdje su se prebacili preko r. Pive i preko Mratinja izbili na Katunsko Polje. II bataljon se je prebacio preko r. Pive istoga dana kod s. D. Kruševa i izbio na prostoriju Rupe.

4-VI-1943 III i IV bataljon kreću pravcem Rupe — Ždrijelo — Čurevo — Šadići, i na toj prostoriji su zanoćili. I bataljon kreće istim pravcem i kod Plan Polja ostaje kao rezerva III i IV bataljonu. II bataljon se je postavio na Koritnik kao rezerva III Dalmatinskoj brigadi.

5-VI-1943 rano ujutro III bataljon u zajednici sa snagama Majevičke² brigade napada neprijatelja na liniji Šadići — Grablje — Popov Most. Borba je trajala povremeno cijelog dana. Neprijatelj je protjeran sa navedenih prostorija i prebačen na lijevu obalu r. Sutjeske. Na bojnopolju ostalo je 10

¹ Kopija originala, pisana na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorskog instituta pod reg. br. 36/2, k. 711.

² Petnaesta (Prva) majevička NOU brigada

njemačkih vojnika, dok su veliki broj u toku dana evakuisali. Zaplijenjeno je nešto municije i ostale spremne. Na našoj strani 3 mrtva i 8 ranjenih.³

6-VI-1943 poslije 12 sati bataljoni kreću sa navedenih prostorija i smještaju se na prostoriju Plan Polje — Mrkalj Klade, na kojoj su prostoriji prenoćili.

7-VI-1943 sa navedenih prostorija bataljoni kreću pravcem Dragoš Sedlo — Suha, gdje se prebacuju na lijevu obalu r. Sutjeske i iduće noći produžuju u pravcu Lučkih i Vrbničkih Koliba, gdje stižu 8-VI-1943 oko 23 časa.

9-VI-1943 I i III bataljon smijenili su bataljone I Proleterske brigade na položaju prema Zelen Gori. Toga dana neprijateljska avijacija⁴ je žestoko bombardovala naše položaje, gdje je bilo 2 mrtva i 6 ranjenih drugova. Istoga dana dijelovi II bataljona gađali su neprijateljski avion, koji je onеспособljen i skrhao se u šumi, što je poslije utvrđeno, jer su ga pronašle jedinice Dalmatinske brigade.

10-VI-1943 II, III i IV bataljon krenuli su pravcem Vrbnički Potok⁵ — Balinovac — Plješ — Vis — Siljevac — Glavica, razbijajući obroč neprijatelja u zajednici sa I Proleterskom brigadom,⁶ dok je I bataljon bio u zaštiti diviziske i brigadne bolnice, koje su se kretale istim pravcem. U ovoj akciji imali smo 2 druga ranjena. Zaplijenjeno je 4.000 pušanih metaka, teških i lakih bacača, koje su pokupile jedinice VII Krajiške i IV Crnogorske brigade. Navedeno oružje je sklonjeno u šumu u namjeri da se poslije prikupi, i u međuvremenu su našle VII Krajiška i IV Crnogorska koje su ga uzele za sebe. U ovoj akciji ubijeno je 17 neprijateljskih vojnika ...

11-VI-1943 I, II i IV bataljon postavljeni su na liniju Glavica — Siljevac i prema Visu koji je preko noći bio zaposjednut od strane neprijatelja.⁷ Preko dana je vođena borba sa neprijateljem, koji je namjeravao da preko sela Govze izbije na naše položaje. Istoga dana oko 18 časova I i III bataljon preduzeli su napad na neprijatelja između Siljevca i Visa i na samom Visu. Borba je trajala 5 sati. Naše jedinice su uspjele razbiti neprijatelja i protjerati ga prema Jeleču. Zaplijenjena su 2 teška, 4 laka bacača, 2 mitraljeza »maksim«, koje je neprijatelj prvenstveno onеспособio. Zaplijenjeno neispravno oružje je uništeno. Naši gubici 1 drug poginuo i 3 druga lakše ranjena.

³ Vidi dok. br. 131.

⁴ Vidi dok. br. 151.

⁵ Vrbnička Reka

⁶ Vidi dok. br. 17 i 23.

⁷ Vidi dok. br. 160.

12-VI-1943 oko 6 časova predviđen je napad na neprijatelja u s. Jeleč⁸ i na komunikaciji Kalinovik — Foča. Borba je trajala cijeli dan. Neprijatelj je potisnut iz s. Jeleč na cestu, ali uslijed pojačanja koja je dobio od Kalinovika bataljoni nisu uspjeli da ovladaju komunikacijom. Neprijatelju su naneseni veliki gubici koje je uspio sa protivnapadom pokupiti pred samu noć. Našu gubici: 3 mrtva i 11 ranjenih, od kojih 2 teže. Istoga dana jedinice IV bataljona uhvatile su 2 neprijateljska oficira i 10 vojnika...

13-VI-1943 predviđen je ponovni napad na neprijatelja na istoj prostoriji, s tim da se IV bataljon prebaci preko ceste kod Vratla i udari neprijatelja u leđa. Bataljon se nije uspio prebaciti i tako akcija nije izvršena. Istoga dana došla nam je za leđa jedna bojna legije i Njemaca⁹ koja se kretala za II divizijom, i sa Visa napala naše jedinice s leđa. Snage I i III bataljona uspjele su razbiti neprijatelja, nanoseći mu ogromne gubitke. Ubijeno je oko 60 neprijateljskih vojnika i 2 oficira. Zatvorena je velika količina ratne spremice, oružja i municije, od kojih je veći dio poništen neispravnog oružja. Naši gubici: 6 mrtvih i 8 ranjenih drugova.

Iste večeri oko 23 časa brigada je krenula sa navedenih prostorija i

14-VI-1943 rano prebacila se preko komunikacije Kalinovik — Foča u s. Miljevinu, odakle produžuje prema Jabuci, gdje stiže 15-VI-1943 god.

15-VI-1943 prilikom pokreta od neprijateljske avijacije poginuo je 1 a ranjeno 2 druga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

P. S.¹⁰ Neprijatelj koji je razbijen na liniji Vis — Siljevac 11-VI-o. g. uglavnom se razbježio po šumi, jer mu je otstupnica bila presječena. U toku 12 i 13-VI-1943 uхваćeno je u nekoliko mahova 27 neprijateljskih vojnika i 2 oficira iznad s. Govze u šumi...

⁸ Vidi dok. br. 164.

⁹ Vidi dok. br. 160 i 164.

¹⁰ Sljedeći tekst je naknadno dopisan na mašini ćirilicom.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE BRIGADE OD 22 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE NOU DIVIZIJE O ČIŠĆENJU TERENA ŠOLAJI — KOSTIĆI OD ČETNIKA¹

Š T A B
XII KNOU BRIGADE
Dana 22 juna 1943 god.
Položaj

ŠTABU XII NOU DIVIZIJE

Položaj

U vezi naredjenja toga Štaba str. pov. od 19 ov. mj.² snage ove brigade izvršile su pokret sa ranijih svojih položaja Borak — Grabovica na dan 21 ov. mj. u dva sata ujutru preko Skender Vakufa za Šolaje — Kostići i pročistili sektor od četničkih bandi na tome pravcu. Za vrijeme samog pokreta i pretresanja sektora od Grabovice do Šolaja nije bilo nikakvih sukoba sa četničkim bandama do na samim položajima Šolaji. Na položajima Šolaji neprijatelj je imao isturenu jednu patrolu u jačini od oko jedne desetine, i kada je primijetila naše snage, počela je da bježi u pravcu sela Šolaji i same Čemernice, na koju su patrolu naše snage otvorile pušчанu vatru. Prilikom nailaska na neprijateljsku patrolu naše su se snage već nalazile u borbenom rasporedu sa ciljem da napadnu Šolaje i da protjeraju neprijatelja iz istih. Četnička banda u jačini od njih 150 nalazila se u samom selu Šolaji, ispod Čemernice [Pl.], i to u grupicama po zaseocima, sačinjavajući snagu jednog četničkog bataljona komandanta Krše. Čim se osjetila vatra naših snaga, neprijatelj se odmah hvatao šume, planine Čemernice, odakle je pripucavao ali na velikoj daljini. Uperena vatra protiv naših snaga nije imala nikakvog efekta i naše snage, iako je bio brisani prostor, u streljačkom stroju napredovale su prema neprijatelju i ušle u samo selo Šolaje, a pojedini dijelovi sa bokova i u samu šumu (preko visova) Čemernicu i protjerali četničku bandu. Iz protivkolskog topa tučena je planina Čemernica i to ona mjesta odakle se neprijatelj pojavljivao, kao i sam

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/3, k. 875.

² V.di dok. br. 50.

četnički logor u selu Šolaji. Granate su padale među same čete četničke, koje su se odmah razbježale.

Prilikom bježanja iz svojih logora četničke bande ostavile su na dva mjesta svoj ručak (meso u kazanu gdje se kuha), tako da su naše jedinice taman stigle na ručak.

Gubici sa njihove strane su nam nepoznati, a naši bez gubitaka.

Snage ove brigade danas 22 ov. mj. nalaze se na položajima Šolaji i jednom četom u Mokrom Lugu sa zadatkom pretresanja u dubinu planine Čemernice kao i pretresanja okolnih sela na ovome sektoru u cilju hvatanja, proganjanja i uništavanja razbijenih četničkih grupica.

Ova brigada izvršila je pokret do sadašnjih položaja tačno po planu i na vrijeme.

Vezu sa Banjalučkim odredom pomoću patrola održavamo, a i za vrijeme samog nastupanja bila je čvrsta.

Zadatak³ ove brigade za 23 ov. mj. potpuno je jasan Štabu brigade i po istom će se tačno postupiti.

Preduzeto je potrebno za prikupljanje hrane bolnici.⁴ U toku dana izvršiće se konfiskacija i rekvizicija, ali sela u kojima smo vrlo slabo imaju žita i teško će se moći prikupiti predviđena količina, a stoke i sira moći će se prikupiti.

U toku jučerašnjeg dana održana je politička konferencija sa seljacima. Konferenciji je prisustvovao mali broj seljaka, iako su bili svi obaviješteni. Za današnji zbor kod crkve na Vranjem Brdu biće upućen narod iz ovih sela, ali napominjemo da priličan broj ljudi se ne nalazi kod kuća, već je prema njihovim izjavama kod stoke u planini.

Preduzete su sve mjere predostrožnosti da bi se izbjegla sva nepravilna ponašanja vojnika prema narodu. Rekviziciju i konfiskaciju vršiće određeni odgovorni drugovi, a patrola po selima davaće se od svjesnih boraca i odgovornih drugova. Ishrana jedinica u posljednje vrijeme dosta je dobra a i ovdje će se o tome naročito povesti računa.

...

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Radoš⁵

Komandant
Mečava⁶

Prednji izvještaj dostavljen
Štabu div. 22 juna 43.
u akta

Sekretar
Pero

³ Vidi dok. br. 50.

⁴ Vidi dok. br. 56.

⁵ Rajčević

⁶ Petar

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 22 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG I DRUGOG BATALJONA ZA POKRET NA PROSTORIJU BRIJEGOVI — BALJVINE¹

ŠTAB XII KNOU BRIGADE

broj sl.

dana 22 juna 1943 god.

ŠTABOVIMA I i II BATALJONA, PRATEĆEM VODU I
AMBULANTI OVE BRIGADE

Položaj

Kako je već naređenje² od strane ovoga Štaba da se jedinice sprema za pokret i da se snabdiju sa rezervnom hranom za jedan dan, smatra[mo] da su pripreme sve gotove:

Pokret će se izvršiti ovim redom:

II bataljon pravcem Mokri Lug — Brijegovi — Baljvine. Pokušati uhvatiti vezu sa VI brigadom preko Vrbasa. Koncentracija II bataljona biće u Mokrom Lugu. Sa II bataljonom ima da pođe i brigadna ambulanta. Polazak II bataljona iz logora Šolaje tačno u 2 časa ujutro 23 ov. mj. Štab brigade sa brigadnom komorom isto tako krenuće iz logora u 2 časa ujutro 23 ov. mj. i sastati se sa snagama II bataljona u Mokrom Lugu ili negdje u putu do istog.

Snage I bataljona imaju da budu koncentrisane tačno u 4 sata ujutro 23 ov. mj. u Šolajima, gdje se sada nalaze, II bataljona kod kuće sa novim crijepom pokrivena, odakle će dobiti zadatak i pravac³ pokreta od komandanta brigade druga Mečave⁴ lično u gore označeno vrijeme.

Prateći vod ima da bude u 4 sata ujutro u Šolajima kod kuće pokrivene sa crvenim crijepom koncentrisan u sastavu onoga I bataljona ove brigade. Top ima da bude natovaren na konje, ali i rekvirirana kola imaju da se povuku. I bataljon ići će preko Čemernice [Pl.]. Da bi znale snage II bataljona kada I bataljon izađe na Čemernicu, I bataljon baciće dvije zelene rakete. Desno od I bataljona kretaće se Banjalučki odred isto tako preko Čemernice.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 63.

³ Isto

⁴ Petar

Skreće se ponovo pažnja drugarskim štabovima bataljona da upoznaju svoje jedinice na vojničko kretanje i budnost, da se opet ne bi desili nepoželjni i nesretni slučajevi kao što su u posljednje vrijeme učestali.

Uzimati na odgovornost drugove koji rukovode pojedinim patrolama⁵.

BR. 65

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 22 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG I DRUGOG BATALJONA ZA PRIPREMU POKRETA NA PROSTORIJU BRIJEGOVI — BALJVINE¹

ŠTAB
XII KNOU BRIGADE
Br. sl.
dana 22.VI.43

STROGO POVJERLJIVO
HITNO!

ŠTABOVIMA I i II BATALJONA. PRATEĆEM VODU I AMBULANTI OVE BRIGADE

Položaj

23 ov. mj. u dva sata ujutro brigada će izvršiti pokret u pravcu² koji je predviđen ranijim naređenjem³. Odmah preduzmite sve i pripremite se da bi se pokret izvršio na vrijeme.

I bataljon će se u predviđenom pravcu krenuti preko Čermernice, a II bataljon sa Štabom brigade i ostalim jedinicama krenuće se u predviđenom pravcu preko Mokrog Luga.

Brigadna ambulanta krenuće se sa sadašnjeg mjesta zajedno sa četom II bataljona, koja se nalazi u Šolajima.

Prateći vod neka pripremi top za prenos na konjima.

Sve jedinice će se snabdjeti rezervnom hranom za jedan dan.

Mjesto koncentracije⁴ javiće se naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Radoš

Komandant
sl. odsutan

⁵ Dalji tekst u dokumentu nedostaje.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1, k. 875.

² Mokri Lug — Brijegovi — Baljvine. Vidi dok. br. 50.

³ Vidi dok. br. 50 i 63.

⁴ Vidi dok. br. 63.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 23 JUNA
1943 GOD. ŠTABU PRVOG BOSANSKOG NOU KORPUSA
O BORBAMA PROTIV NEPRIJATELJA IZMEĐU RIJEKE
VRBASA I VRBANJE¹**

Š T A B
XII NOU DIVIZIJE
O-P-Str. pov. br./43
28 juna 1943 god.
Položaj

ŠTABU I BOSANSKOG NOU KORPUSA

Izvještavamo Štab da smo 21 ovog mj. t. g. do 12 časova izbili [nal liniju: Viševice — Zubovići — Radići — Kostići — Šclaji. sa svima snagama u predviđenom planu². Na liniji Šolaji — Kostići, kao i na kosama Zubovići — Viševici pružen je slab otpor od dva bataljona četnika, koji su se nakon kraće borbe povukli prema Čemernici, ostavivši u tri sela skuhan ručak koji su pojeli naši borci. U toku jučerašnjeg dana jedna satnija Njemaca³ vođena mještanima iznenadila je Štab I bataljona V brigade na Viševicama, dolazeći iz Kotor Varoši, te su tom prilikom poginula dva kurira I bataljona, a jedan nestao. Snage IV bataljona iste brigade protjerale su nakon kraće borbe pomenutu satniju u Kotor Varoš, nanijevši joj znatne gubitke.

Isto tako naša dva kurira koja su išla prema I bataljonu V brigade u momentu toga napada, nisu se još do ovog časa vratili, dok je jedan kurir Štaba Banjalučkog PO naletjeo na zasjedu četničku u Čemernici, i zarobljen. Odred je isto tako zarobio jednog četničkog kurira.

U toku jučerašnjeg dana održane su konferencije po selima, konfiskacija četničkih imanja i skupljanje hrane za bolnicu.

Mi smo sa Štabom u selu Živinice.

Noćas i u toku današnjeg dana krenuće sve naše snage naprijed, da bi još u toku sljedeće noći izbile na položaje vjerovatnog sljedećeg otpora četnika. Jedna naša kolona ide preko Čemernice da bi prečistili Čemernicu.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14-2/I, k. 407.

² Vidi dok. br. 50.

³ Vidi dok. br. 186.

Ishrana svih snaga koje učestvuju u ovoj operaciji je dosta dobra.

Izvijestio nas je Štab Prnjavorskog PO da je sa odredom došao u Stopan. Mišljenja smo da je postupio nepravilno i da je trebalo da se uputi na sektor Buletića ili Šnjegotine. Mi smo mu danas to naredili⁴ da učini vezujući se sa II Krajiškom brigadom preko III bataljona V brigade koji je ostao u Borcima. Isto tako mišljenja smo da bi I bataljon II brigade kod bolnice trebalo uputiti u sastav svoje brigade ili pak patroliranje prema Mladikovinama ili Buletiću, iz razloga što je brojno stanje u bolnici maleno i što se prema Vlašiću i Brvancima nalaze još dva bataljona IX brigade koji se nijesu još prebacili preko Vrbasa.

Mi smo mišljenja da bi već prema razvoju situacije oko Javorana na ovim sektorima (skenderski i kotorvaroški sektor) ostavili XII i BPO, a sa snagama V brigade prebacili se za Jošavku i Šnjegotinu, sa akcijom na pruži Kotor Varoš — Banja Luka.

Držanje naroda na ovim sektorima je za sada oportunističko, koliko se je moglo vidjeti za ova dva-tri dana. Mnogo naroda ide u Kotor Varoš, održavajući dosta jake privredne veze. Isto tako preko ovog sektora išli su veći karavani naroda od D. Vakufa, Vitovlja itd. preko Kotor Varoši za Župu po žito. Mi smo u vezi osiguranja od Kotor Varoši takva dva karavana sa konjima zaustavili.

Sa vodom kojim pratimo hranu za bolnicu pošaljite nam najnovije vijesti za Vagan, gdje ćemo biti sa Štabom.

Šaljemo vam znakove od 23—30 ovog mj. zaključno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Žarko⁵ s. r.

Načelnik štaba
M.⁶ Pekić s. r.

Komandant
Šoša⁷ s. r.

---

⁴ Pomenuto naređenje Redakcija nije pronašla.

⁵ Zgonjanin

⁶ Mirko

⁷ Josip Mažar

UPUTSTVO ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 23
JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA O NAČINU
VOĐENJA EVIDENCIJE I ADMINISTRACIJE¹

ŠTAB
XII NOU DIVIZIJE
Br. 2/43
23 juna 1943 god.
Položaj

ŠTABOVIMA II, V i XII KRAJIŠKE NOU BRIGADE I
BANJALUČKOM I PRNJAVORSKOM PARTIZANSKOM
ODREDU

Položaj

Da bi Štab ove divizije imao tačne podatke o brojnom stanju ljudstva, poginulim, ranjenim i bolesnim, potrebno je da gore pomenuti štabovi postupe po sljedećem:

1. Brojno stanje ljudstva, oružja, municije, vojne spremne, eksploziva, alata, telefonskog pribora, konja i komore po ovim rubrikama: jedinica, brojno stanje ljudstva (po spisku, u rashodu, na licu), topova kal. 37 mm, minobacača kal. sa kojim se raspolaže, t. mitraljeza, p. mitraljeza, lakih mitraljeza, pušaka, pištolja, raketnih pištolja, bombi, noževa, malih bacača, municije koliko se raspolaže od gore navedene vrste oružja (metke od raketnih pištolja naznačite koliko ih ima kakve boje), dinamita, kapisle, korde, gabl-mašina, sjekira, krampova, ašova i ostalog alata, telefona, poljskih centrala, gabla km, konja: tovarnih, jahaćih i teglećih, kožnih sjedala, samara za nošenje mitraljeza, drvenih samara itd., i primjedba.

Napomena: ovo brojno stanje dostavljati po jedinicama, tj. bataljonima, u primjedbi naznačavati ako ima pokvarenog oružja. Isto tako naznačiti ako se raspolaže sa nekom rezervom od oružja ili ostalog.

2. Ranjene i bolesne drugove uvodiće u knjigu bataljonski referenti saniteta po sljedećim rubrikama: redni broj, funkcija, ime i prezime (sa očevim imenom), iz koje je jedinice, kada je ranjen i u kojoj akciji (teže ili lakše), bolestan od bolesti, u kojoj je bolnici i primjedba.

---

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/7, k. 875.

3. Spisak poginulih i umrlih od rana i bolesti vodiće komande četa, štabovi bataljona i štab brigade, koji će također dostavljati svakih 15 dana, tj. 1-og i 15-cg u mjesecu ovome Štabu po priloženom formularu.

4. Ustrojit će štabovi bataljona i brigada djelovodne protokole i to: povjerljivi, odnosno strogo povjerljivi, operacioni protokol, obični, sa sljedećim rubrikama: redni broj, datum zavođenja pošte, ime lica ili nadležstva koje poštu šalje, broj akta i datum, sadržaj pisma, veza ranija, datum rješenja akta, kratak zadržaj rješenja akta i kome je dostavljen, veza docnija i primjedba. U strogo povjerljivi operacioni protokol zavoditi sve naredbe koje stižu od ovoga Štaba u vezi sa operacijama i izvještaje o vojnim akcijama i političkom radu. U obični protokol zavode se ostale naredbe koje služe od ovoga Štaba o postavljanju komandnog kadra itd.

Dalje, potrebno je da u 15-dnevnim izvještajima naznačite sem ostalog i datum gdje se je brigada ili odred nalazio, na kojem sektoru, da li je bilo borbe, sa kim, tj. sa kakvim rodом vojske, da li je zarobljeno oružja, municije i ostalog ratnog materijala, te da li je zarobljeno, uništeno ili ranjeno neprijateljskih vojnika (kakvog roda vojske). Ovo je potrebno radi toga da bi ovaj Štab mogao da vodi dnevnik o vojnim akcijama.

5. Ustrojiti spisak ljudstva brigade ili odreda, po sljedećim rubrikama: redni broj, zvanje, ime i prezime (sa očevim imenom), jedinica tj. bataljon, odakle je (selo, srez) kada je stupio u partizane, funkcija prije stupanja u NOV, da li je bio ranjavan, gdje se nalazi sada i primjedba. Ovaj spisak čim se ustroji dostaviti ovome Štabu. Napomena: rubrika da li je bio ranjavan, gdje se sada nalazi i u primjedbi bilježi se sa olovkom.

6. U prilogu vam šaljemo formulare za objave i legitimacije koje ćete izdavati i to: legitimacije kuririma, intendantima, ekonomima itd., a objave za drugove kada se nekud upućuju po službenom ili privatnom poslu. Zavoditi imena onih drugova kojima se izdaju objave i legitimacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
otsutan

Načelnik Štaba
otsutan

Komandant
Šoša

BROJNO STANJE LJUDSTVA I NAORUŽANJE OSME BRIGADE SEDME NOU DIVIZIJE NA DAN 23 JUNA 1943 GODINE¹

BROJNO

VIII brigade VII divizije N. O. vojske Hrvatske za dan 23-VI-1943

Jedinica	Po spisku		U rashodu		Na licu		Pušaka			P. mitraljeza		
	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Mauzera	Talijanski	Manitiera	Z. B.	Breda	Njemački
Štab brigade	16	2	•	•	16	2	7	1	•	•	•	•
I bataljon	125	15	83	5	42	10	34	•	•	1	•	•
II bataljon	93	14	52	4	41	10	37	•	•	2	•	•
III bataljon	85	26	48	6	38	19	44	2	•	2	•	•
Četa za vezu	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Radni vod	25	5	6	•	19	5	15	1	•	•	•	•
Sanitet	11	3	5	•	6	3	•	•	•	•	•	•
Ukupno	355	65	194	15	162	49	137	4	•	5	•	•

P.S. Listu gubitaka dostavićemo vam naknadno.

SMRT FAŠIZMU —

Politkomesar
Mirko Đurić

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 14/12, k. 815.

STANJE

sa stanjem po spisku od Sandžaka do danas 23. o. mj. 1943

Mitraljeza			Ba- cača		Municije						Konja			Primjedba
Svarcize	Talijanski	Njemački	Teških	Lakih	7/9 mm	Talijanski	Za Fijate	Za Brede	Za bacače teške	Za bacače lake	Jahaćih	Tovarnih	Teglećih	
.	.	.	.	.	145	50	.	.	.	.	3	2	.	
.	.	.	.	.	820	.	.	.	.	.	1	5	.	
.	.	.	.	.	934	.	.	.	.	.	1	3	.	
.	.	1	.	.	1002	45	.	.	.	.	.	3	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	350	50	.	.	.	.	.	4	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	
.	.	1	.	.	3251	145	.	.	.	.	5	19	.	

SLOBODA NARODU!

Komandant
S.² Bjelajac

² Stanko

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG BOSANSKOG NOU KOR- PUSA OD 24 JUNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVORTE DIVIZIJE ZA VEĆU AKTIVNOST U CENTRALNOJ BOSNI¹

Š T A B
II BOSANSKOG N.O.U. KORPUSA
Br. 47
24.VI.1943 g.

ŠTABU IV NOU DIVIZIJE

Položaj

Primili smo vaš izvještaj op. br. 184/43, izvještaj o akcijama, izvještaj o naoružanju i ubojnoj spremi divizije.

Izvještaj o akcijama je dobar i detaljan, a izvještaj o naoružanju nije napisan prema obrascu koji je propisao V. Š. Da bi sve divizije podnosile jednoobrazne izvještaje poslaćemo vam obrazac a i izradićemo na šapirografu [u] štampariji više primjeraka ovih obrazaca koje ćemo vam dostaviti.

Očigledno je da u posljednje vrijeme izvršene akcije ne odgovaraju snazi divizije, ali i to se može pravdati pokretom glavnine divizije na četničke bande glamočko-livanjskog sektora gdje se nije moglo doći do vidnih vojničkih rezultata, reorganizacijom divizija i pregrupacijom naših snaga, kod čega se izgubilo u vremenu kod pokreta i još se osjeća kod naših jedinica ošamućenost od ofanzive, a kod nekih naših nižih rukovodilaca, naročito u odredima, i oportuno držanje prema neprijatelju — ne napadati zbog bojazni represalija neprijatelja na sela.

Odredi su prilično neaktivni a njihovi štabovi neinicijativni. Ovo se naročito osjeća kod Drvarskog odreda. Da bi se stanje popravilo i dobio novi borbeni polet treba tražiti od štabova odreda i svih nižih štabova da sami povedu jedinice u borbu da posluže primjerom u svemu da bi jedinice poslije i same nastavile i tako će se probuditi borbeni elan kod Krajišnika koji je pomalo zamro. Treba ukoriti neke štabove, da na zapovijest druga Tita »pojačano napadati neprijatelja na svim komunikacijama« nisu ništa učinili iako je bilo uslova za to. Prvi veći uspieh naših snaga napraviće, ja mislim, preokret i dati novi polet.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/1-2, k. 456.

Preko telefona smo tražili od G. Š. H. da nam odmah upute VIII brigadu². Odgovorili su da će to odmah učiniti a do sada nisu učinili jer je brigada bila u akciji na neka neprijateljska mjesta.

Mišljenja smo da bi ta brigada jedno vrijeme mogla ostati na sektoru podgrmečko-bihaćkom, gdje bi sa odredskim snagama mogla napasti koje manje neprijateljsko uporište i pokupiti neke svoje borce koji se nalaze na krupsko-bihaćkom sektoru, a tamo formirati i neke domaće jedinice od slabijih boraca, koje bi ušle u sastav Podgrmečkog odreda. Poslije kraćeg boravka u Grmeču brigadu možete povući na ove sektore gdje bi sa X brigadom sačinjavala jednu jaču udarnu grupu za operacije na sjever, jug i istok. Za vrijeme žetve pod Grmečom biće dovoljna, ja mislim, i dva bataljona VI brigade sa odredom.

X brigada sa jednim dijelom nalazi se na [Bos] Grahovu a jednim dijelom još vezana za akciju kod Knina. Za dan-dva čitava će se brigada osloboditi tog fronta i moći poći na zadatak koji ste joj predvidjeli sa jednim bataljonom VI brigade.

Drvarski odred formira udarni bataljon. Dobro bi bilo ako bi im se našao bar jedan p. mitraljez za taj bataljon.

Glamočki odred dobio je u zadatak da vas obavještava o situaciji na glamočkom sektoru, a naročito onda kad se situacija mijenja, i da vam predloži u zgodnim prilikama i neku koordiniranu akciju.

Stavili smo u zadatak Štabu X NOU divizije da glavninu IX brigade prebaci na lijevu obalu Vrbasa, koja će u zajednici sa Glamočkim odredom predstavljati ozbiljniju snagu i spriječiti uticaj četnika od Mrkonjića i Knina, a i osipanje Kupreškog odreda.

Prema izvještaju Glamočkog odreda Drenovićevi četnici povratili su se djelimično sa Hrbljine na mrkonjički sektor.

Uz drugarski i borbeni pozdrav.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
otsutan

Komandant
S Rodić

---

² Vidi dok. br. 45.

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA DRUGOG BOSANSKOG NOU KOR-
PUSA OD 24 JUNA 1943 GOD. ŠTABOVIMA ČETVRTE, DE-
SETE I DVANAESTE DIVIZIJE O SITUACIJI KOD NEPRI-
JATELJA NA TERITORIJI CENTRALNE BOSNE¹**

GLAVNI OB. CENTAR
ŠTABA II BOS. KORPUSA
24 juna 1943 god.

Strogo povjerljivo

OBAVJEŠTAJNIM CENTRIMA

IV² — 2K
X³ — 2K
XII⁴ — 2K

Obavještajni centri nijesu još otpočeli ili nijesu ništa učinili na prikupljanju neprijateljskog propagandnog materijala i materijala za Bilten Ob. sl. II Bosanskog korpusa a niti ostali materijal iz svoje službe (osim što je IV — 2K nešto prikupio).

Iz istih razloga smo u nemogućnosti da damo neka šira obavještenja.

Iz primljenog materijala možemo vam saopštiti:

NDH »OBAVIJESTI« br. 50 od 17. V. 43 između ostalog donose iz govora na radiju državnog rizničara Dr. Košaka o novim mjerama u valutnom i finansijskom životu sljedeće: »Po svom obliku Hrvatska državna banka je dioničarsko društvo a temeljna joj glavnica iznosi 300 miliona kuna. Zbog izvanrednih troškova, koji se nisu mogli pokriti redovnim prihodima, država je morala pristupiti zaduženju. Razlozi koji su iziskivali izvanredna sredstva i prema tome zaduženje države, trostruki su. To su izvanredni troškovi i ustrojstva naših oružanih snaga. Zatim javni radovi, koji su se uza sve neprilike morali uzeti u posao. Treće, izdaci u obliku državne pomoći za izbjeglice i stradalnike; upisujući nove rizničke navjernice od jedne milijarde kuna svaki savjesni posjednik novca vrši svoju dužnost prema državi i doprinosi sa svoje strane da se u buduće

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6-11, k. 774.

² Četvrte NOU divizije

³ Desete NOU divizije

⁴ Dvanaeste NOU divizije

ne ponove nikad oni tužni slučajevi koji su se prošle godine dogodili u Slunju, Bihaću, Livnu, Prijedoru.»

Uporedo s tim treba ispitati i kroz neprijateljsku štampu pratiti: odziv na upis zajma;

eventualne emisije novog novca (govori se o emisiji »Lipa« koje će zamijeniti kune sa 10 Kn. = 1 Lipa) te način povlačenja, rok povlačenja novca kuna iz opticaja;

posljedice izazvane takvim mjerama (nepovjerenje u novac N.D.H.), preuzimanje starih jugoslovenskaih novčanica i srebra, kupovanje plem. metala;

plasiranje našeg »Zajma Narodnog oslobođenja«.

Isto tako treba po kšp liniji svim putevima objasniti to kukanje »da se u buduće nikad ne ponove oni tužni slučajevi ...« kao vapaj za pomoći u finansiranju SS trupa i naoružanja na teret naroda u NDH, za interes okupatora i održanje šačice izdajnika — nagrade ustašama i četnicima.

»Narodne novine« od 11 lipnja (juna) donijele su »**Naredbu o isplati državne pomoći svećenicima hrvatske pravoslavne crkve, njihovim udovicama i njihovoj siročadi-preinaka**«.

Postojanje takove naredbe dokaz je slabosti i podilaženja pravoslavnom svešteniku, odnosno njihovom vezanju za ustašku državu novčanom pomoći. Radi ispitivanja svih motiva, pa i te preinake u Naredbi za isplatu državne pomoći, zadatak je O.C. da pribavi tekst odnosne naredbe za potrebe ovog G.O.C.

Poglavnikove odredbe o pomilovanju, uslijedila su povodom krvnikovog imendana pojedinačna pomilovanja.

Treba ispitati svaki pojedini slučaj sa našeg sektora, treba prikupiti podatke kako o osuđenim i pomilovanim tako i o *momentima pod kojim je uslijedilo njihovo pomilovanje*. Konkretno slučajeve ćemo da navedemo za svaki O. C. Ovdje općenito naglašavamo da u buduće te slučajeve treba pratiti.

Iz NDH treba pribavljati ustaška izdanja iz kojih se može pratiti ne samo njihova propaganda nego i osvrtanje na njihove nedostatke, a svi podaci o tome za nas su dragocjeni. Tako treba nabaviti i njihov časopis »SPREMNOST« za kojeg kažu »Kulturno-politički tjednik«.

OPŠTI IZVJEŠTAJI:

Sa neoslobođene teritorije: kod muslimanskog stanovništva [B.] Petrovca osjeća se nezadovoljstvo zbog prisilne mobilizacije i eventualnog napuštanja garnizona kada bi četnici mogli da iskoriste priliku da izvrše teror nad njima. Nijemci su, prema nekim vijestima, preuzeli civilnu vlast u Livnu, pripremaju

teren za rekviziciju žita, od koje strahuju seljaci i govore da će zato ići u partizane.

Pokreti neprijatelja: jačih pokreta neprijatelja na našem teritoriju nije bilo u posljednje vrijeme.

Pri pokretu i napadu neprijatelja na sektor Janja upotrijebljene su trupe Njemaca, ustaša i legionara koji su bili na tromjesečnom kursu u Njemačkoj, dakle mlade trupe. U Blagaju su poubijali 15 lica (žena, ljudi i djece) i popalili nekoliko kuća. Zadatak akcije bio je čišćenje od partizana i ojačanje četnika. Pokušali su uspostaviti svoju vlast imenujući *knezove*. Naši štabovi su bili unaprijed obaviješteni.

Primjećen je pokret neprijatelja od Bugojna i D. Vakufa preko Jajca i Mrkonjić Grada za Slavoniju.

Primijećen je pokret trupa za ojačanje garnizona Bihać, Krupa i Otoka.

Isto tako povlačenje jedne divizije od 4.000 Njemaca iz Krupe, Bihaća, Cazina, Otoke i okolice prema Srbiji.

Pridolazak je bio Njemaca u Otoku, Njemci iz Vojvodine (stariji ljudi koji su proveli duže vrijeme u Srbiji).

O moralu neprijateljske vojske:

Presvlačenje ustaša u Kupresu i Bugojnu iz bojazni odlaska na Istočni front. Kod milicionera oko Livna borbenost osrednja i slaba. Oko Mrkonjić Grada i Ključa: borbenost domobrana slaba, više naklonost prema partizanima. Iz logora i garnizona birani su dobrovoljci u SS trupe, ali odziv bio je malen. Kod zdrugovaca na cesti [Bos.] Krupa — Risovac (2 bojna III gor. zdruga) oficirski kadar fašistički naklonjen.

Odziv seljaka oko Livna u dobrovoljce je slab, pored obećanja Njemaca o velikim plaćama i o nekom osiguranju.

Četnici:

Aktivnost je bila sa N.O. vojskom oko Ribnika. Naši su imali uspjeha.

Ojačali su se na sektoru Glamoč — Janj, pribirajući neke dezertere.

Mrkonjićki četnici sa onim iz Manjače obrazuju »brigade« i »korpuse«. Moral je slab kao i kod onih kod [Bos.] Petrovca. Dali su se najviše na pljačku putnika. Neraspoloženje protiv partizana najjače je kod onih manjačkih odnosno mrkonjićkih četnika. Protiv okupatora će se boriti u zadnjem času, tako sami kažu.

Naročito terorisanje naroda od strane četnika oko [Bos.] Petrovca, premlaćivanje putnika pored pljačkanja, a za osvetu radi svog poraza kod Smoljane zapalili su 109 zgrada, u Driniću 12.

Peta kolona i četnici razvili su svoju propagandu šireg razmjera na sektoru Janja i Vukovskog (Kupres), što se odrazilo i na jedinicama. *Likvidacijom 2 istaknuta petokolonaša* stanje se je odmah popravilo.

Iz Dalmacije. U okrugu Srednje Dalmacije u drugoj polovici maja pokušana je prisilna mobilizacija od strane ustaša i Talijana, pošto se od 1.200 rezervista javilo samo 50—60 regruta. Usljed čestih akcija Cetinskog partizanskog odreda na seoske milicije i okupatorske garnizone, mase sve više prilaze N.O. pokretu (svakodnevno iz tih krajeva dolazi prosječno 8—10 novih boraca).

Moral seoskih milicija je uveliko pokoleban, većina od njih traže pregovore sa našim jedinicama. Krajem prošlog mjeseca u Obrovcu, Hanu i Dicmu izbile su dvije pobune domobrana, te je 130 razoružano i zatvoreno, od toga 80 optuženo.

Talijani u zadnje vrijeme ojačavaju svugdje svoje garnizone u živoj sili, materijalu i utvrđivanju. Jedan izvještaj govori o povlačenju bolnice iz Sinja u Knin.

Četnički uticaj na mase nije skoro nikakav, a naročito poslije hapšenja četničkih vođa u Splitu i naređenja II talijanske armate o raspuštanju svih četničkih antikomunističkih bandi.

Komunikacije Split — Perković — Knin, Perković — Šibenik, Split — Sinj i ceste Split — Trogir, Split — Sinj, Sinj — Trilj, Sinj — Knin nalaze se u rukama okupatora ali su stalno napadane od naših jedinica, dok sve ostale su pod kontrolom naših jedinica.

HSS-ovci u posljednje vrijeme živo rade sa jugonacionalistima, ustašama i okupatorima na razbijanju n.o. fronta. Stvaraju najčešće samostalno pojedine manje grupice i odbore za preuzimanje vlasti »u danom momentu«, ali u širim masama nemaju oslonca.

Moral talijanske vojske, ustaša, domobrana i milicionera svakim danom opada.

U okrugu Zadra: dolaskom naših jedinica moral naroda se podiže, dok su mnoge bande poražene i razoružane, a druge otkazuju poslušnost Talijanima.

Zadnjih dana okupator dovodi svježije trupe iz Italije, zasad u manjim snagama, karakteristično je da su te snage iz sjedišta koja su do sada bila u Italiji.

Djelovanje četnika i HSS-ovaca u ovom okrugu je neznatno, nemaju oslonca u narodu a i okupatori im ne dozvoljavaju.

Okrug Šibenik: pridolazak nešto vojske iz Italije. Koncem aprila trajala je neprijateljska ofanziva kojom su prilikom nas-tradala mnoga sela, oko 350 ljudi odvedeno i 100 ubijeno.

HSS i četnici ne djeluju organizovano jer nemaju oslonca u masama.

Okrug Južne Dalmacije: u zadnjih nekoliko dana nepri-jatelj je, okupator, skoncentrisao oko 16.000 vojnika oko Vrgor-ca, ušća Neretve i Metkovića radi eventualne ofanzive na Bio-kovo. Vojska je prebačena iz Hercegovine preko Mostara koji su Talijani evakuisali a Njemci preuzeli vojnu i civilnu vlast.

Željezničkom prugom Sarajevo — Mostar — Dubrovnik vrši se prebacivanje njemačkih trupa i ustaških u pravcu Crne Gore i Grčke.

U Hercegovini raspušteni su i djelimično razoružani čet-nici, ali veći dio ih je uspio pobjeći u šume. Ustaše u ovom kraju vrše mobilizaciju novaka i rezervista, koje Talijani pri-maju i odvođe u Italiju u talijanskim uniformama za hrvatsku legiju.

Na oslobođenom teritoriju makarskog primorja HSS dje-luje kao saboter N. O. pokreta.

Na otocima iako je narod uz N. O. borbu, oportunistički je raspoložen iz bojazni represalija.

Četnici djeluju samo na otoku Korčuli i to kao navodni protivnici omražene jugoslovenske vlade i njenog ministra Dra-že i kriju se pod krinkom prijatelja Engleske.

Ukupan broj talijanskih, njemačkih, ustaških, domobran-skih, četničkih, antikomunističkih bandi i milicionera iznosi oko 75.000.

Svugdje gdje su mjesni garnizoni ustaški i talijanski po-stoji zategnutost i česti su incidenti.

Seoske milicije iako podržavane od HSS mnoge traže pre-govore sa našim jedinicama.

— — — — O — — — —

Primjedba na izvještaj.

Jedan izvještaj (od 19.VI. — OC — OP IV) 2K—G ima i ovakav:

»Borbeno raspoloženje prema partizanima je jako«. Ma da se može više zaključiti da su borbeno raspoloženi protiv par-tizana, ipak to nije jasno rečeno. Treba se jasnije izraziti. Po mogućstvu i uzroke takovom raspoloženju, uticaju fašizma na-strojenog oficirskog kadra ili političkom nastavom trupa.

Ostali izvještaji su nepotpuni i u njima se ne označava kome su sve dostavljeni, da ne bi ovaj Centar morao iste izvje-štaje ponavljati.

Zadatak tog Centra je da ispita:

O. C. IV-2K Ibrahim Hrnčić iz Bos. Novog pomilovan ublaženjem kazne od 5 god. teške tamnice odlaganjem za vrijeme za 3 god. (uslovno odlaganje). Kako je došlo do pomilovanja, da li su to bile nečije intervencije i gdje se taj sad nalazi?

Prijem ovoga raspisa treba potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za G.O.C.
Šef kšp s.
S. Kočić

P. S.

Na Čađavici kod Mrkonjić [Grada] nalazi se komandant bojne neki Dušan Rajković, veoma strog vojnicima, bivši jug. oficir, njemački zarobljenik, *pa kad je svršio kurs u Njemačkoj* i prešao u kat. vjeru, dobio komandu u hrvatskoj vojsci.

Narediti treba da se ne pušta u slučaju zarobljavanja.

OBAVJEŠTAJNI CENTAR

IV NOU DIVIZIJE

Br. sl./43

3 juli 1943 god.

Štabovima brigada i odreda
za O. C.

Dostavlja vam se prednji raspis GOC II korpusa, s tim da ga podrobno proučite i uočite zadatke koji se postavljaju pred vas, a tako isto da upoznate i vaše niže O. C. sa zadacima.

Ponovo vam se skreće pažnja na prikupljanje nepr. propagandnog materijala kao i dnevne štampe, koju treba svaki O. C. budno pratiti, crpsti iz svega materijal za raskrinkavanje neprijatelja a potom dostavljati ovom O. C. Ovo naročito važi za sekcije kšp.

Potvrdite prijem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef O.C.
Cigo

(M. P.)

OBAVJEŠTAJNI CENTAR
VI KNOU BRIGADE
Broj Ob. službeno
Dne 10.VII.1943 god.
Položaj

Štabovima I i III bataljona VI KNOU brigade za O. C.

Položaj

Dostavljamo vam prednje podatke, primjedbe na izvještaje i nastojati svim silama da se prema datim direktivama i postupi.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef O. C. bolestan
(M. P.) Po ovlaštenju Štaba I.

BR. 71

**PISMO SEKRETARA OBLASNOG KOMITETA KPJ ZA
ISTOČNU BOSNU OD 24 JUNA 1943 GOD. OKRUŽNOM
KOMITETU ZA SREM O SITUACIJI NA TERITORIJI ISTOČ-
NE BOSNE I POTREBI UPUĆIVANJA NOVIH BORACA IZ
SREMA¹**

Dragi drugovi,

Nedavno smo vam uputili jedno pismo² na koje do danas nismo dobili odgovor. Interesuje nas da li se to pismo u putu nije zagubilo, jer se već jedanput desilo da je jedno palo u ruke neprijatelja. Zato nas obavijestite da li ste to pismo primili.

Prije nego što je krenuo sa jedinicama prema Šekovićima, imali smo sastanak sa drugom Slobodanom³. Taj sastanak je dobro došao, jer nam se po prvi put pružila prilika da raspravimo mnoga pitanja koja su se već duže vremena postavljala u vezi sa boravkom vaših jedinica na ovome terenu. Oče-

¹ Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi PK SKS za Vojvodinu pod br. 51.

² Redakcija nije pronašla pomenuto pismo.

³ Narodni heroj Slobodan Bajić. Poginuo jula 1943 god. na komunikaciji Tuzla — Zvornik kao politički komesar Glavnog štaba NOV i PO za Vojvodinu.

kujemo povratak druga Slobodana, koji je otišao da posjeti jedinice 1 VB.⁴ Njegov povratak se prilično otegao radi toga što je neprijatelj neposredno poslije njegova odlaska vršio napad na taj teren. Neprijateljska akcija završila se sa neuspjehom. Oni su tada napustili taj teren a upali u Srebrenicu⁵. Ovih dana su napustili grad i ponovo se vratili na svoj teren.

Ovih dana smo dobili obavještenje da su snage I divizije prešle prugu Sarajevo — Višegrad⁶ i sada se nalaze oko Rogatice. Prema neprovjerenim vijestima te snage su zauzele Rogaticu.

Dolazak ovih jedinica u Istočnu Bosnu, koje su se dotada nalazile u Sandžaku, vjerovatno je nastupio kao rezultat neprijateljskog pritiska na naše glavnine. Pretpostavljamo da će njihov neposredni zadatak biti da djeluju iza leđa neprijatelja u cilju rasterećenja ostalih naših jedinica koje operišu na području Hercegovine i Istočne Bosne. Kojim će pravcem krenuti te jedinice nije nam ništa poznato⁷. U svakom slučaju njihovi pokreti imajuće jakog uticaja na dalji razvoj vojničke situacije kod nas kao i u Sremu.

Drug Slobodan se interesuje šta ima novoga kod vas. Specijalno se interesuje da li su vaše jedinice izvršile napad na neke šlepove na Dunavu. O svemu nas obavijestite da bismo ih mogli i mi s tim upoznati.

Vjerovatno da ste obaviješteni o našim uspjesima posljednjih dana. Imamo rezervi u oružju. Ukoliko postoji mogućnost da prebacite nove drugove, učinite to odmah. Pri mobilizaciji povedite računa o tome da dođu zdravi drugovi, koji će moći izdržavati pokrete na našim terenima. Ovo shvatite kao vrlo hitno pitanje. Mogli bi vam uputiti jedan protivtenkovski top.

U zadnjem pismu molili smo vas da nam nabavite materijala za ciklostil (matrica, masti i papira), ormingtin tečnosti za mašine »Ormig«, naravno ukoliko postoji mogućnost za to.

***

Sve vaše jedinice napustile su Majevicu i sada se nalaze u Šekovićima.

S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

24 juna 1943 g.

Za Oblasni komitet za I. B.

Majc⁸

⁴ Prve vojvođanske NOU brigade

⁵ Opširnije o borbama za Srebrenicu vidi u dok. br. 164 i 248

⁶ Vidi dok. br. 43.

⁷ Vidi dok. br. 59.

⁸ Cvjetin Mijatović, tada sekretar Oblasnog komiteta KPJ za Istočnu Bosnu.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
24 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGO-
SLAVIJE O NEPRIJATELJSKIM GARNIZONIMA U OLOVU
I Kladnju¹**

Š T A B
II PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Ob-centar

Dana 24 juna 1943 god.
Časova 7.30

VRHOVNOM ŠTABU N.O.V i P.O. JUGOSLAVIJE
(za »Ob-O«)

U vezi naređenja toga Štaba dostavljaju se sledeći podaci o neprijateljskom garnizonu u Olovu:

1) Jačina neprijatelja prema pismu jednog automehaničara iz Olova od 22 ov. m. iznosi 80—100 ustaša i milicionera. Prema obaveštenju jednog seljaka iz Krajšića koji je došao 23 ov.m. iz Olova u Olovu ima oko 50 ustaša i 200—250 milicionera. Ovi milicioneri su mobilisani iz okolnih sela i izbeglice do 60 godina. Tačno se nije mogla ustanoviti jačina, ali je verniji izveštaj ovog automehaničara², jer prema pisanju oglada se njegova velika simpatija prema našoj vojsci i borbi. Do današnjeg dana u Olovu su male snage. U Olovu se priča o dolasku Nemaca kao pojačanje u Olovu i Pakleniku, ali 23 ov. m. do uveče toga nije bilo.

Nacružanje: teškog oružja nema. Imaju tri laka mitraljeza i ostalo puške.

Položaji: oko grada imaju oko 40 bunkera. Bunker su od dasaka, nasuti zemljom. Noću drže posadu u 12—15 bunkera a danju u 4 koji su na ulazima u grad. Nismo tačno dobili podatke o nazivima kuda im se nalaze bunker, ali ranije su bili položaji na Kozjaci — Nemanića steni³ — kod crkve — Zagajnica pa su verovatno i sada.

Moral kod većeg dela milicionera vrlo slab. Jači otpor će pružiti ustaše i jedan deo milicionera koji je učestvovao u pokolju nevinog srpskog stanovništva. Veći deo stanovništva pa i

¹ Original, pisan mastilom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 52-1, k. 11.

² Stevo Levicki. Vidi dok. br. 108.

³ Na karti 1:100.000 nije nađeno.

jedan deo muslimanskog živilja dobro je raspoložen prema nama i čekaće nas kod kuća. Međutim kod jednog manjeg dela zavlada je panika i spakovali su se za bekstvo.

Prema pismu automehaničara iz Olova Steve Levickog u Olovu se nalaze naši simpatizeri, ljudi na koje se može osloniti: Avdo Jamaković, Marko Golubović i Dušan Blagojević. Najveći zlikovci koji su učestvovali u pokolju nevinog srpskog živilja u Paskoj Luci (oko 300): Karlo Hekljinovnik, činovnik ž. stanice, Krivalić Hatim, zamj. ustaškog tabornika, Mašić Ismet, predsednik opštine, Saliagić Ismet, trgovac, Karlo Velačić, činovn. ž. stanice; ustaše: Omer Mečava, Konić Nuriya, Hemić Ibrahim, Dugmendić Avdo, Kandžija Mehmed, Đogić Bego, Fačić Fadil, Dugmendić Mustafa, Gledić Sulejman, Stanko Mandić, Petar Barčić, Milan Maksimović, Ibro Bijogradlija, Meodan Zahad, Meodan, Mušan, Jurić Urlić i njegova žena Franciska, Ilija Dunder i komandir žand. stanice.

2) U Kladnju ima 400—450 ustaša i milicionera, imaju 2 teška bacača i 3 teška mitraljeza. Ovo nisu provereni podaci sa naše strane jer je Kladanj dalji i malo je vremena bilo na raspoloženju radi prikupljanja detaljnih i potrebnih podataka.

3) Jedna naša patrola koja je juče bila u Krajsiću radi prikupljanja podataka o Olovu našla se sa dva četnika iz Krajsića. Oni su bili u šumi i preko jedne žene pitali su našu patrolu da li se s nama mogu sastati da razgovaraju. Na poziv naše patrola oni su došli i pričaju da ih u toj četi oko Krajsića ima oko 50 ljudi i da im je komandir neki jugoslovenski podoficir. Takođe su izjavili da ih iz sela Gore⁴, Krajsića, Kalauzovića, Visovice, Vučje Luke ima oko 5 četa po 50 ljudi iz odreda Save Derikonje. Izjavili su da se protiv nas neće boriti, da bi se rado zajedno sa nama borili, konkretno u napadu na Olovo i Kladanj. Ta dva četnika otišli su u četu kod komandira a rekli su da će poslati jednu delegaciju kod nas u Štab radi pregovora. Oni pričaju, što nije provereno, da u Dugandžićima drže položaje prema ustašama i ne dozvoljavaju upade ustaša-muslimana u srpska sela.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef Ob. centra
Rade⁵

⁴ Na karti 1:100.000 nije nađeno.

⁵ Narodni heroj Rade Janićijević-Bomba. Poginuo 1943 god. kod Foče.

BR. 73

**BROJNO STANJE LJUDSTVA I NAORUŽANJE ŠESNAESTE
BRIGADE SEDME NOU DIVIZIJE NA DAN 24 JUNA 1943
GODINE¹**

P R E

o naoružanju i brojnom stanju XVI brigade VII

Jedinica	Brojno stanje						Naoružanje				
	Po spisku		U rashodu		Na licu		„Mauzer“		Talijske		Laki bacač
	m	ž	m	ž	m	ž					
Štab brigade	27	5			27	5	10		1		
I bataljon	200	30	158	11	42	19	42		3		1
II bataljon	206	28	157	2	49	26	51		2		
III bataljon	119	26	94	11	25	15	32				
Rad. vod. intend.	16	5			16	5	16		1		
Sanitet	1	2			1	2					
Ukupno	569	96	409	24	160	72	151		7		1

Ostalog oružja i municije kod ove brigade nema. — Sve bačeno. — Razlika u oružju je nastala usled izostanaka boraca

24. VI.-43

¹ Original, pisan olovkom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 7/13, k. 815.

G L E D

divizije N.O.V. Hrvatske na dan 24 juna 1943

Teški mitraljez	Protivtenkovska puška	Puško-mitraljeza				Municije					Konji				Primedba
		„Šiša“	Z. B.			„Mauzer“	Ta'ljanske 7/9 mm	Za laki bacač	Za šmajlere		Jahači	Za kuhinju	Za komoru	Za prateće oruđe	
	1		3	10	411	20	160	131	3	1	1				
		2	4	1005	128	9		36	1	2					
		6	8	1678	60			56	—	1					
		2	4	1810				35		3					
			1	280				10		1					
	1	10	3	27	5184	208	9	160	268	4	3	6			

teško oružje i municija po naređenju div. uništeno² je i u maršu.

Komandant
A.³ Banina

² Za vrijeme proboja iz Pete neprijateljske ofanzive sve teško oružje bilo je zakopano ili uništeno.

³ Ante

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 24 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA ČIŠĆENJE TERENA IZMEĐU RIJEKE VRBASA I VRBANJE OD NEPRIJATELJA¹

ŠTAB
XII NOU DIVIZIJE
O. P. Str. pov. br. 3/43
24 juna 1943 godine
Položaj

U 15 h primio Mečava²
25-VI-43 g.³

ŠTABOVIMA V i XII BRIGADE i ŠTABU BANJALUČKOG
PART. ODREDA

Položaj

Sutra u 3 sata ujutro (25 ov. mj.) izvršiće snage vaših jedinica pokret u završnoj etapi akcije u cilju čišćenja Lipovca — Popovca — Mehovci — Kablova — Memića i Ljubacheva. U tom cilju snage,

V K. K. N. O. U. brigada krenuće u dva pravca i, zauzevši dominantne (položaje) tačke Bjeljevine, pretresti Lipovac, Popovac i Kablove. Ostaviti osiguranja prema Čelincu i Kotor Varoši, na liniji Boljanići — Podosoje — Kablovi.

XII KNOU brigada spustiće se na liniju Krmine — Ljubachevo — Memići.

Banjalučki part. odred krenuće preko Stražbenice na Memiće i zajedno sa V brigadom dostignuti visove Bjeljevine, ako je potrebno za čišćenje Lipovca.

Poslije protjerivanja četničkih bandi i brzog pretresa navedenih sela, kao i izvršene konfiskacije četničke imovine, navedene jedinice vratiće se još u toku sutrašnjeg dana na liniju Podosoje — Javorani — Krmine.

XII KNOU brigada kontrolisaće u toku sjutrašnjeg dana (i zatvarati) pravce od Banjeluke preko Karanovca.

U toku sjutrašnjeg dana, poslije podne, svi štabovi naređiće da se veći dio konfiskovane četničke imovine doturi Štabu

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1, k. 875.

² Narodni heroj Petar Mečava. Poginuo 1944 god. prilikom oslobođenja Travnika kao zamjenik komandanta Četvrte NOU divizije.

³ Na originalu dopisano mastilom.

divizije, sa potrebnim dijelovima karavana za sprovod žita, koji će karavan BPO otpratiti za Siprage.

BPO — po izvršenju toga zadatka vratiće se na prostoriju Skender Vakufa — Rađića, gdje će vršiti mobilizaciju ljudstva za svoj odred, kao i čišćenje Borka i Čemernice.

Stab divizije nalaziće se u toku sjutrašnjeg dana u G. Javoranima, zaseok Đukanovići.

Ako bi u toku sjutrašnjeg dana neprijatelj intervenisao iz Kotor Varoši preko Podosoja, prije nego što se završi gornja akcija, a sa snagama koje bi mogle potisnuti naše snage, sve će jedinice rokirati se u smislu pomoći našim napadnutim snagama i nastojati zauzeti raspored predviđen ovom naredbom, po završetku operacije na Lipovac, ili pak liniji Agino Selo — Rađići — Čukovac — G. Vagan.

BPO pretresti će sela Memiće i Mehovce i javiti se Štabu divizije za sprovod karavana. Isto tako BPO sa jednim vodom za uspostavljanje veze sa XII brigadom, dostaviće poštu Štabu XII KNO brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Žarko⁴ s. r.

Načelnik štaba
Mirko⁵ s. r.

Komandant
Šoša⁶ s. r.

P. S. Kod vršenja konfiskacije od četničkih familija, dostaviće nam svi štabovi spiskove sa imenima četnika, iz kojeg je sela i šta mu je konfiskovano, po završetku operacije na ovom sektoru.⁷—

Naša⁸ dva bataljona su stigla noćas na određeni zadatak.—

Nema ništa novo niti znam — kakovih novosti — četnika nigdje.—

U K. Varoš su došle 2 bojne legije—

R⁹

Pošto je prepis dostavlja jedinica.

i po istom post. u akta¹⁰

21.—

Sekr.
Pero

⁴ Zgonjanin

⁵ Pekić

⁶ Josip Mažar

⁷ Na originalu dopisano mašinom, latinicom.

⁸ Na originalu dopisano mastilom, latinicom.

⁹ Radoš

¹⁰ Na originalu dopisano mastiljavom olovkom, ćirilicom.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE BRIGADE OD 24 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE NOU DIVIZIJE O ČIŠĆENJU TERENA OD ČETNIKA NA PROSTORU OTLOVIĆI, BALJVINE I ČEMERNICE PLANINE¹

ŠTAB
XII KNOU BRIGADE
Br. sl.
Dana 24 juna 1943 god.

ŠTABU XII NOU DIVIZIJE

Negdje

Na dan 23 ov. mj. ujutro rano snage ove brigade izvršile su pokret² u dvije kolone za Bočac. Jedna kolona išla je pravcem Mokri Lug — Brijegovi — Baljvine,³ gdje se je u toku 23 ov. mj. prebacila do Gornjeg Bočca i tu zanoćila. Druga kolona pravcem Šolaji — Pištala — Bijela Ravan — Šljepura i pravac za Agino Selo jednim dijelom snaga, a za Bočac jednim dijelom. Danas 24 ov. mj. ujutro snage iz Gornjeg Bočca produžile su put prema Krminama, a druga kolona ostaje u Aginom Selu.

Sukobi sa četničkim grupicama bili su i to: kolona koja je išla preko Baljvina naišla je na tri četnika, od kojih su dva uhvaćena živa, a treći je pobjegao. Kolona koja je išla preko Čemernice naišla je na jednu četničku četu jačine 30 bandita lijevo od Otlovića, a koja je imala za osmatrača čobane, koja je na vrijeme izvijestila bandite, i isti su bez ikakve borbe pobjegli prema Otlovićima. Prilikom izlaska iz same Čemernice bio je sukob patrola sa četničkom grupom u jačini od 15—20 i na poziv naše patrola nisu se htjeli predati, već su bježali bez pucanja na koje je naša patrola otvorila vatru i jednoga ranila. Banda je pobjegla dijelom preko Vrbasa, a dijelom uz najveći vis Čemernice iznad Popovića, kota 1067 i 1338. Oko Prkosa u Aginom Selu isto tako čulo se neko pripuckavanje, ali naše snage nastavljaju i dalje čišćenje terena u tom pravcu. Zaplijenjena su dva karabina sa cjelokupnom vojnom spremom.

¹ Original, pisan na mašini. latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 9/3, k. 875.

² Vidi dok. br. 64.

³ Odnosi se na Drugi bataljon. Vidi dok. br. 64.

Na dan 22 ov. mj. jedna patrola jačine jedne desetine sa p. mitraljezom iz II bataljona sukobila se sa jednom grupom četnika u jačini od 15 do 20 bandita, komandira Zele, i tom prilikom uhvaćena su naša tri druga i oteli 1 p. mitraljez i 1 karabin. Među zarobljenim drugovima nalazi se i četnik Cvijo Glavaš, koji je poslat od strane toga Štaba na raspoloženje ovoj brigadi, a koji je uhvaćen od strane Banjalučkog odreda.

U toku pokreta bilo je nezdravih pojava kod pojedinih boraca...

Preduzete su sve mjere da se to ubuduće onemogući i povedena je istraga da se ustanovi koji su pojedinci to uradili pa da se prema tome i odluka donese. Po sprovedenoj istrazi podnijećemo detaljan izvještaj. Mišljenja smo da po toj pojavi treba pojačati politički rad, a uz to preduzeti i mjere kažnjavanja. Napominjemo da su se ove stvari uglavnom dešavale u četama koje su popunjavane rekonvalescentima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Radoš

Komandant
Mečava

P.S.⁴

Naknadno je nađeno što su četnici bacili prilikom bježanja: rezervna cijev od p. mitraljeza, nizač metaka, dva okvira za p. mitraljez, jedan ranac i oko 100 metaka.

Mečava

---

⁴ Sljedeći tekst je naknadno dopisan na mašini, latinicom.

BR. 76

BROJNO STANJE LJUDSTVA, STOKE I NAORUŽANJA ZAŠTITNE ČETE ČETVORTE NOU DIVIZIJE NA DAN 24 JUNA 1943 GODINE¹

KOMANDA ZAŠTIT. ČETE
 ŠTABA IV K. N. O. U. DIVIZIJE
 24-VI-1943 god.

BROJNO STANJE

ljudi, konja, oružja, municije, konjskog pribora i kuhinjskih stvari
 Zašt. čete Štaba IV N. O. U. divizije

Naziv	Ljudi			Konja		Lako oružje		Muni- cije			Konjski pribor		Kuhinjske stvari				Primjedba				
Jedinice	po spiskn u rashodu	na licu mjesta	jahačih	tovarnih	karab. na p. mitraljeza	strojnica	pištolja	ručnih bombi za karabine i p. mi- traljeze	za strojnice	za pištolje	raznih sedala	samara	kazana	kanti	kutlača	tava		sudova za vodu			
Zaštitna četa IV K. N. O. U divizije	52	17	35	5	2	42	3	1	6	15	2180	50	41	4	3	6	1	1	1	—	
I vod																					
II vod																					

Polkom.
 Radovan

Komandir
 Ranko

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 27-1, k. 766 A.

PREGLED BROJNOG STANJA LJUDSTVA, STOKE I TEHNIČKOG MATERIJALA VODA ZA VEZU ČETVRTE NOU DIVIZIJE NA DAN 24 JUNA 1943 GODINE¹

VOD ZA VEZU
ŠTABA IV K. N. O. U. DIVIZIJE
24-VI-1943 god.

BROJNO STANJE

ljudi, konja, oružja, municije, konjskog pribora i kuhinjskih stvari
Voda za vezu IV N. O. U. divizije

Naziv	Ljudi	Konja	Lako oružje		Muni- cije	Konjski pribor	Kuhinjske stvari	Telefonski i signalski pribor
Jedinice	po spisku u rashodu na licu mjesta	jahači tovarnih karabina p. mitraljeza strojnica	pištolja ručnih bombi za karabine i p. mi- traljeze za strojnice za pištolje konjskih sedala samara kazana kantli kutlača tava sudova centrala telefona kabela aparata percova					
Vod za vezu IV N. O. U. divizije	44 14 30	1 4	25 — —	2 2	810 — 10	— 5	2 — 1 1 —	1 3 5 km 1

Pol. delegat
Botić Drago

Vodnik
otsutan

¹ Original, pisan mastiljavom olovkom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26-1, k. 766 A.

NAREĐENJE DELEGATA VRHOVNOG ŠTABA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 25 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE I DRUGE VOJVOĐANSKE NOU BRIGADE ZA NAPAD NA VLASENICU I SADEJSTVO SA JEDINICAMA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE¹

ŠTAB
I PROLETERSKE DIVIZIJE
N. O. VOJSKE JUGOSLAVIJE
Br. 224

dana 25 juna 1943 god.
časova 14

ŠTABU I i II VOJVOĐANSKE BRIGADE

Načelnik Štaba I Vojvođanske brigade drug Cigo,² koji se nalazi s jednim bataljonom u s. Malo Polje, prema Han Pijesku, izvestio nas je o rasporedu vaših jedinica, u toku 22 o. m. kao i o namerama da se napadne Vlasenica u sadejstvu sa jedinicama I Proleterske divizije. Međutim, danas smo izvešteni od Štaba I Proleterske brigade, kojoj je stavljeno u zadatak da u sadejstvu sa vašim brigadama u toku noći 25—26 o. m. u 20 časova izvrši napad na varošicu Vlasenicu,³ da nije uspela uhvatiti vezu sa vašim jedinicama, niti su kuriri uspeli da uhvate vezu s vašim Štabom i da vam predadu naređenja upućena u toku 24 o. m. za opšti napad. Ima izvesnih podataka da ste samostalno vršili napad na Vlasenicu,⁴ ali da je napad bio nepovezan i stoga neuspešan, što je uticalo pozitivno na moral ustaške posade u Vlasenici. Smatramo da ste trebali da sa nama uhvatite čvršću vezu kuririma i da se obezbedi koordinacija izvršenja ovako važnog zadatka, tim pre što vas je Vrhovni štab stavio u položaj da svoje akcije koordinirate sa akcijama Prve divizije.

Odlučili smo da u 20 časova 26 juna izvršimo napad na garnizon u Vlasenici.⁵ Jedinice I Proleterske divizije izvršile napad na sektoru Kik — k. 662 — Orlovača, tj. između reke Sušice i reke Tabahana. I Proleterska brigada I divizije izvršiće napad na sektoru između reke Sušice i drumu Vlasenica —

¹ Original, pisan na mašini, latinicom. nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23/5, k. 706 A.

² Oskar Danon

³ Vidi dok. br. 79.

⁴ Po iskazu učesnika napad nije uspio. Vidi i dok. br. 190.

⁵ Vidi dok. br. 79

Han Pijesak. VII Krajiška brigada izvršiće napad na sektoru između drumu Han Pijesak — Vlasenica i drumu Milići — Vlasenica, s tim što vaš bataljon koji se 23 o. m. nalazio na Han Sjekiri djelovao pod komandom VII Krajiške brigade, na njenom sektoru. Sa raspoloživim jedinicama I i II Vojvođanske brigade izvršićete napad na Vlasenicu 26 juna u 20 časova na sektoru r. Sušica — r. Tabahana, sa težištem grupisanja snaga na pravcu s. Nežirovići — s. Drum — crkva u v. Vlasenici. Obezbeđenje pravca Zvornik — Vlasenica pada u dužnost vašim brigadama.

Nastojte da pripremite svoje jedinice da se ovaj zadatak ozbiljno shvati i uspešno izvrši. Ne bi smelo da se desi da angažovanje vaših bataljona bude polovično i da se dovede u pitanje uspešno izvršenje postavljenog zadatka, kao i zalaganje jedinica I Proleterske divizije, koje sa svoje strane će uložiti maksimum svojih snaga i borbenog iskustva da se neprijatelj u ovoj situaciji uništi.

Znaci raspoznavanja za naređeni napad upućeni su vam sa ranijim naređenjem.

Nastojte da sa nama uhvatite i održavate tesnu vezu kao i sa štabovima brigada predviđenih za napad i njihovim krilnim jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Knt I Proletdivizije
Koča

za Vrhovni štab
Veljko⁶

P.S. Jaku zasedu za zatvaranje pravca Zvornik — Milići — Vlasenica postaviti u visini Han Johovca, dobro je prikriti tako da do momenta dejstva ostane neopažena za neprijatelja, kako bi nepr. dobio utisak da se tu može izvući. Ova zaseda uhvatiće vezu sa jedinicama III Krajiške brigade u s. Pomol, odnosno na drumu Milići — Srebrenica. III Krajiška u toku 26 o. m. napašće Srebrenicu. Gde se nalazite.

---

⁶ Pavle Ilić

**NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
25 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NA-
PAD NA VLASENICU¹**

Š T A B
I PROLETERSKE DIVIZIJE
N. O. VOJSKE JUGOSLAVIJE
Br. 225

dana 25 juna 1943 god.
časova 17,30

Štabovima:

Prve Proleterske brigade
III Krajiške brigade
VII Krajiške brigade
VI Bosanske brigade
Majevičke brigade
I Vojvođanske brigade
II Vojvođanske brigade

Jedinice VII Krajiške brigade juče su odbile i povratile dve neprijateljske satnije,² koje su vršile ispad od Sokolca.

III Krajiška brigada noću 24-25 o. m. sa prostorije Žepa — Podžeplje krenula je za sektor Pomol — Srebrenica, s namerom da noću 25-26 o. m. likvidira Srebrenicu; prema neproverenim podacima u Srebrenici se nalaze samo manje ustaške snage.

Posada Han Pijeska odbegla je juče u pravcu Vlasenice, a ne ka Pjenovcu, kako je juče javljeno.

I Proleterska brigada izbila je jutros u 4 časa na Ploču; usput nije nailazila na neprijatelja. Ova brigada do sada se nije mogla povezati sa Vojvođanskim brigadama, sem sa jednim bataljonom koji ni sam već 24 časa nema veze sa Vojvođanskim brigadama. Naše naređenje za napad³ na Vlasenicu još nije uručeno tim brigadama. Štabovi Vojvođanskih brigada morali su i moraju preduzeti sve mere da sa nama uspostave i stalno održe čvrsti kontakt i sadejstvo. Do sada slaba povezanost naših jedinica onemogućila je organizovanje pune saradnje i omela sigurno povezivanje akcije za likvidaciju Vlasenice.

Štab I Proleterske brigade javlja da je u Vlasenici primećen neprijatelj u jačini najmanje od 2000 vojnika. Štab te

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24/5, k. 706 A.

² Vidi dok. br. 236 i 237.

³ Vidi dok. br. 78.

brigade odlučio je da večeras 25 o. m. u 22 časa otpočne sa napadom na Vlasenicu pravcem ka Kiku i Orlovači.

U vezi sa ovim

n a r e đ u j e m o :

1. — Štabovi Vojvođanskih brigada⁴ narediće da njihove jedinice sa svojih sektora potpomognu napad I Proleterske brigade na Vlasenicu,⁵ intervenišući sa svoje strane za sve vreme dok taj napad traje.

2. — U slučaju da se ovom akcijom ne likvidira Vlasenički garnizon, jedinice će ostati na osvojenim položajima, s tim što se po terenu razviti po dubini i širini što više, te da borci ne bi bili izloženi dejstvu iz vazduha.

U ovom slučaju napad na Vlasenicu ponovo preduzeti 26 o. m. u 20 časova, prema sledećem planu:

— I Proleterska brigada napadaće na sektoru između potoka Sušica i drumu Ploča — Vlasenica, zaključno s tim drumom. Opšti pravac napada Kik k. 904 — džamija u gradu;

— VII Krajiška brigada između drumu Zvornik — Vlasenica i drumu Ploča — Vlasenica. Opšti pravac napada Orlovača k. 867 — crkva u gradu. Na sektoru i pod komandom ove brigade napadaće i vojvođanski bataljon koji se sada nalazi na sektoru Sikira — Zaklopača.

— Obe Vojvođanske brigade napadaće sa severa na sektoru između potoka Sušica i drumu Zvornik — Vlasenica;

Za vreme operacija oko Vlasenice zasedu na pravcu Vlasenica — Zvornik postaviće Vojvođanske brigade. Ne vršiti direktni napad pravcem zvorničkog drumu, zaseda na tom drumu da se održi što duže u tajnosti. — ovo da bi neprijatelj imao utisak da mu je taj pravac slobodan za izvlačenje.

Za vreme borbe sve jedinice svoja mesta i ovlašćivanja pojedinim tačkama obznanjivaće sa po dve raketle iste boje, a paljenje jedne za drugom u pravcu Vlasenice. Ovo će ujedno biti obeležavanje granice dokle sme naša artiljerija tući.

Vojvođanske brigade upotrebiće za ovu akciju raspoloživu artiljeriju sa kojom intervenisati prema uporištima iz kojih neprijatelj daje otpor. Sve brigade tražiće intervenciju artiljerije i obeležavati joj ciljeve sa tri crvene raketle ispaljene u pravcu cilja.

Jedinice međusobno da održavaju stalnu vezu.

3. — VI Bosanska brigada odmah će smeniti VII Krajišku brigadu na prostoru Debela Međa — Kram — Žljebovi

⁴ Odnosi se na Štab Prve i Druge vojvođanske brigade.

⁵ Vidi dok. br. 78.

— Margetići i preuzeti zadatak zatvaranja pravaca od Sokolca ka severu. Zbog verovatnoće neprijateljskog dejstva ovim pravcem, Stab VI Bosanske brigade organizovaće sve potrebne mere za što bolje zatvaranje ovog pravca. U Han Pijesku ostaviti samo manju posadu; prema zapadu — ka Olovu — tražiti vezu sa Pekovom grupom.

Stab VI Bosanske brigade naređuje svojim jedinicama usiljen marš radi što hitnije smene VII Krajiške brigade, koja treba da što pre izbije severno, radi daljih operacija, odnosno — ukoliko Vlasenica ne bude likvidirana — da može na vreme učestvovati u likvidaciji Vlasenice.

4. — *VII Krajiška brigada*, čim bude smenjena, krenuće usiljenim maršem prema Vlasenici, na prostoru između Ploče i s. Zaklopače, tj. između zborničke i romanijske ceste. Pokret ka ovoj prostoriji izvršiti po bataljonima i to onim redom kojim budu i čim budu smenjivani. Pokret izvršiti nastupnim maršem sa potrebnim izviđačkim i obezbeđujućim delovima. Na prostoru Sikira k. 1071 — s. Zaklopača nalazio se jedan vojvođanski bataljon — odmah tražiti i uhvatiti vezu s njime.

Ukoliko Vlasenica do tada ne bude likvidirana, VII Krajiška brigada sa ove prostorije učestvovaće u njenoj likvidaciji po gore naređenom planu.

5. — Sve jedinice da preduzmu mere za što bolju zaštitu od neprijateljskog dejstva iz vazduha.

6. — Hirurška ekipa biće na pravcu I Proleterske brigade.

7. — Štab VII Krajiške brigade odmah po izbijanju na novu prostoriju uputiće udesno vezu III Krajiškoj brigadi pravcem Milići — Srebrenica, a najbliža vojvođanska brigada uputiće vezu pravcem Milići — Nova Kasaba — Kravica.

8. — Po likvidaciji Vlasenice I Proleterska brigada postaviće se na prostoru Zalukovik — Nova Kasaba, a VII Krajiška brigada na prostoru Zaklopača — Milići. Vojvođanske brigade ostaviće u gradu za održavanje reda jedan bataljon, a sve ostale snage izvesti iz grada.

9. — U pogledu prikupljanja i evakuacije plena, postupiti po ranijem naređenju.

10. — Mi se sad nalazimo kod s. Buljevine, na 1 km severno od ceste i Han Mitrovića. Kretaćemo se pravcem Buljevina — Zalukovik. Sa nama održavati što češću vezu: obavezno jedanput dnevno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polkomdiv

Naštabdiv
(M. P.)

Komdiv

UPUTSTVO POLITIČKOG KOMESARA DVANAESTE NOU
DIVIZIJE OD 25 JUNA 1943 GOD. POLITIČKIM KOMESA-
RIMA BRIGADA I ODREDA ZA DOSTAVLJANJE PETNAE-
STODNEVNIH IZVJEŠTAJA¹

Š T A B
XII NOU DIVIZIJE
(KOMESAR)
25 juna 1943 g.
Položaj

POLITKOMESARIMA II, V, XII KNOU BRI-
GADE i POLITKOMESARIMA BANJALUČ-
KOG i PRNJAVORSKOG PARTIZANSKOG
ODREDA

Položaj

Drugovi politkomesari.

Svakih 15 dana podnositi ćete izvještaje o svom radu ko-
mesaru divizije. Prvi izvještaj treba da stigne ovamo 14 jula
t. g. U izvještaj treba da uđu sljedeći podaci:

1. Što se je radilo za tih 15 dana, koje su teme prorađene
sa borcima, koliko je održano radnih sastanaka, gdje je omogu-
ćeno borcima da kažu i da iznesu sve svoje poteškoće pred ko-
mesare četa, bataljona i brigada i šta njih najviše interesuje,
tj. koja pitanja žele da se njima objašnjavaju.

a) Koliko je održano sastanaka sa komesarima bataljona
i četa i šta se je uradilo za tih 15 dana na teoretskom uzdi-
zanju politkomesara četa.

b) Koji su problemi iskršli za tih 15 dana u jedinicama
i šta je učinjeno za rješenje istih.

c) Opšte političko stanje boraca, disciplina, borbenost i
vojna sposobnost boraca.

d) Odnos komandnog kadra prema borcima, bilo službeno
ili van službe.

g) Kakav autoritet uživa komandni kadar pred borcima.
počev od komandi četa pa sve do štaba korpusa.

e) Opšta sposobnost vojnih i političkih rukovodilaca, na-
ročito komandi četa i štabova bataljona.

v) Rad sa ženama, moralno stanje boraca i komandnog
kadra.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39/10, k. 875.

f) Odnos boraca i komandnog kadra prema pozadini i NO-oj vlasti.

r) Koliko se je dobilo za tih 15 dana novih boraca u naše jedinice i odakle. Šta se je učinilo i koliko po pitanju popunjavanja naših jedinica, da li je bilo dezerterstva i koliko.

ć) Koliko ima odbora za kulturno-prosvjetni rad po četama, pri bataljonima i brigadama. Šta se je sve radilo za tih 15 dana u pogledu podizanja kulturnog rada i da li se je u tom vremenu davala neka priredba.

h) Broj održanih zborova sa narodom u selima kroz koja ste prolazili, kao i prijem naroda naših jedinica. Broj održanih sastanaka sa odborima na kojima su se davali savjeti o njihovom radu.

i) Ishrana i zdravstveno stanje boraca za tih 15 dana.

m) Šta se sve ima od propagandnog materijala.

2. Stanje saniteta i koliko je sastanaka održano sa referentima saniteta bataljona i cjelokupnog bolničkog osoblja i što je sve rađeno sa njima.

3. Akcije: detaljan izvještaj o izvršenim akcijama za tih 15 dana. Uspjesi i neuspjesi. Navesti razlog zašto se nije uspješlo, kod koga je krivica, da li do boraca ili komandnog kadra, ili nadmoćnost neprijatelja.

a) Borbenost boraca u tim akcijama,

b) Držanje boraca u pogledu pljačke,

c) Broj poginulih i ranjenih i njihova imena.

d) Šta je sve zarobljeno i kako je plijen razdijeljen.

Svaki slučaj pljačke koji bi se slučajno desio kod komandnog kadra ili borca odmah izvijestiti komesara divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR

Žarko² s. r.

26/VI-43

---

* Zgonjanin

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 25 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG I DRUGOG BATALJONA ZA KONTROLU PROSTORIJE AGINO SELO, BALJVINE I ČEMERNICA PLANINA¹

ŠTAB XII KNOU BRIGADE

broj sl.

dana 25 juna 1943 god.

Zadatak bataljona

za 25 juni 43 god.

ŠTABOVIMA I i II BATALJONA OVE BRIGADE

Položaj

Kako su već ranije predviđeni zadaci pismenim naređenjem kao i ličnim sporazumom Štaba brigade sa štabovima bataljona, napominjemo drugarskim štabovima da preduzmu još i sljedeće:

I bataljon ima da kontroliše teren, izlazak iz Čemernice [Pl.] u Agino Selo, lijevo ispod Čemernice prema Popovićima u pravcu Baljvina, sam Bočac i prema Vrbasu. Ovo sve može da izvrši jedna patrola u jačini od jedne desetine bez p. mitraljeza. Jednom patrolom kontrolisati teren prema Tisovcu, a jednom prema II bataljonu koji se nalazi u Krminama. Ostale snage bataljona neka se nalaze po logorima na okupu sa zadatakom da dotjeruju svoju ličnu spremu i oružje u ispravnost.

II bataljon gledajući niz Vrbas ispred sebe nema nikoga, i u vezi s tim isturati što dalje t. zv. dalje dubinske patrole u cilju ličnog obezbeđenja i prikupljanja podataka o neprijatelju: jačina, kakva je vojska, njihove namjere itd. Kontrolisati sektor prema Vrbasu i održavati vezu sa snagama I bataljona u Aginom Selu². Sa ostalim snagama uraditi sve što je predviđeno naređenjem od danas za taj bataljon, a koje se odnosi na rekviziciju i konfiskaciju žita i ostalih namirnica i vojnih potreba.

Najhitnije dostaviti izvještaj o izvršenju jučerašnjeg zadatka³ i da li je uspostavljena veza sa Štabom XII divizije,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 5/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 82.

³ Vjerovatno se odnosi na čišćenje terena od četničkih jedinica između rijeke Vrbasa i Vrbanje.

odnosno ma kojom drugom jedinicom XII divizije koje su nastupale desnom stranom Čemernice [Pl.] paralelno sa našim snagama.

Skreće se ponovo pažnja štabovima bataljona da dostave brojni pregled (petodnevni raport) jer je rok prošao. Stavlja se na znarije drugarskim štabovima da se svaki nedostavljeni izvještaj na vrijeme beleži i pripisuje bataljonu kao opšta ocjena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

46 Dost. bat. u akta
Skr.
Pero

Komandant
Mečava

BR. 82

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 25 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG I DRUGOG BATALJONA ZA ČIŠĆENJE TERENA OD ČETNIČKIH JEDINICA IZMEĐU RIJEKE VRBASA — VRBANJE I ZATVARANJE PRAVCA OD BANJA LUKE¹

Š T A B
XII KNOU BRIGADE
br. sl.
dana 25 juna 1943 g.

Strogo povjerljivo
H i t n o !

ŠTABOVIMA I i II BATALJONA i PRATEĆEM VODU
OVE BRIGADE

Položaj

Štab divizije naređenjem² svojim od 24 juna 43 g. naredio je sljedeće:

»XII KNOU brigada spustiće se na liniju Krmine — Ljubacevo — Memići.

Banjalučki NOP odred krenuće preko Stražbenice na Memiće i zajedno sa V brigadom dostignuti visove Bjeljevine, ako je potrebno za čišćenje Lipovca.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 5/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 74.

Poslije protjerivanja četničkih bandi i brzog pretresa navedenih sela, kao i izvršene konfiskacije četničke imovine, navedene jedinice vратиće se još u toku sutrašnjeg dana, 25 ov. mj., na liniju Podosoje — Javorani — Krmine.

XII brigada kontrolisaće u toku sutrašnjeg dana i zatvarati pravce od B. Luke preko Karanovca.

U toku sutrašnjeg dana poslije podne svi štabovi narediće veći dio konfiskovane četničke imovine da se doturi Štabu divizije, sa potrebnim dijelovima karavana za sprovod žita, koji će karavan BPO otpratiti za Šiprage.«

Dostavljajući prednje naređujemo:

Kako je naređenje divizije i suviše dockan stiglo u Štab ove brigade, 25 ov. mj. u 15 časova, te u vezi naređenja³ već izdatog od strane ovog Štaba danas, snage II bataljona spustiće se od Krmina prema Ljubačevu do Memića u toku noći tako da osvanu u Memićima. Uхватiti vezu sa Banjalučkim NOP odredom na Memićima. Ovo se može izvršiti i sa jednom četom snaga toga bataljona, obzirom na to što su snage V brigade po izvještaju komandanta brigade druga Ranka⁴ sa dva bataljona već stigle na položaje Lipovac — Popovac — Mehovac — Kablovi — Memići i Ljubačevo. Po izvršenju toga zadatka četa II bataljona vратиće se u sastav svoga bataljona na položaj Krmine i zadržati se na istima zatvarajući pravce od Banje Luke preko Karanovca.

Snage I bataljona u jačini od jedne čete sa Štabom brigade i Pratećim vodom krenuće danas, 25 ov. mj. do sela Dojića ispod Osmaće u cilju čvršće povezanosti sa snagama II bataljona koje ostaju u Krminama i boljeg koordiniranja svih snaga brigade u slučaju potrebe. Pokret će se izvršiti poslije večere a u sporaz[umu] sa Štabom brigade.

Snage II bataljona koje idu naprijed zadatak im je da pročiste sektor između Vrbasa i snaga koje se nalaze desno od nas. a to je Banjalučki NOP odred, i da se sa istim uspostavi čvrsta veza.

U toku današnjeg dana kao i noći oba bataljona doturiće veći dio konfiskovane četničke imovine (stoke i žita) tako da u ovome Štabu to sve bude 26 ov. mj. u Dojićima, kako bi ovaj Štab mogao poslati karavan diviziji.

Napominjemo drugarskim štabovima bataljona da od svih četničkih familija od kojih se konfiskuje četnička imovina, da

³ Vidi dok. br. 81.

⁴ Narodni heroj Ranko Šipka. Poginuo 7 novembra 1944 god., na putu Han Kumpanija — Travnik kao zamjenik komandanta Četvrtе NOU divizije.

se dostave spiskovi sa imenima četnika, iz kojega je sela i šta mu je konfiskovano, ovome Štabu radi izvještaja za diviziju.

Brigadna ambulanta ostaje pri Štabu I bataljona sa preostalim snagama toga bataljona u Aginom Selu, gdje se i sada nalazi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
sl. odsutan

Komandant
Mečava

Dost. jedinicama 25.VI.43 u akta

Sekr.
Pero

BR. 83

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE
OD 26 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA O
OSLOBOĐENJU VLASENICE I NAREĐENJE ZA NOVI RA-
SPORED JEDINICA NA PODRUČJU HAN PIJESAK, ZVOR-
NIK, SREBRENICA¹**

Š T A B
I PROLETERSKE DIVIZIJE
N. O. VOJSKE JUGOSLAVIJE
Br. 227

dana 26 juna 1943 god.
časova 12,30

ŠTABOVIMA:

PRVE PROLETERSKE BRIGADE
VI BOSANSKE BRIGADE
I VOJVOĐANSKE BRIGADE
II VOJVOĐANSKE BRIGADE

Štab I ProleTERSke brigade jutros u 6.30 časova izvestio nas je da su naše jedinice ovladale sa Vlasenicom i progone neprijatelja² koji u paničnom bekstvu odstupa preko Toplika i Gradine ka s. Milići. Nemamo detaljnijih podataka o rezultatu ove borbe.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25-5, k. 706 A.

² Vidi dok. br. 244 i 252.

III i VII brigada brigada i pokriću su se nalazili na istočnoj strani
Pogovo - Rupe.

Pored navećenih brigada - Prva p...
ve, i li il Vojv... - u sastavu... dešestvate i li srolst...
ska brigada, koja... na... po likvidaciji vloga.

I. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

[illegible]

1. Način izvođenja: - po potrebi -

1. The first of these is the fact that the majority of the population of the United States is now living in urban areas. This is a result of the process of urbanization, which has been going on since the beginning of the 20th century. The population of the United States has increased from about 100 million in 1900 to over 200 million in 1960. At the same time, the population of rural areas has decreased from about 100 million in 1900 to about 50 million in 1960. This has led to a concentration of the population in urban areas, which has had a number of important consequences for the development of the United States.

[illegible][illegible][illegible]

6. K... ..

1. The first part of the document is a letter from the President of the United States to the Congress, dated January 1, 1861. It is a copy of the original letter, and is signed by Abraham Lincoln.

7. Pod za koju ova divizijska jedinica odgovara?

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific information required.

1. The first of these is the fact that the Commission has not yet received any information from the Government of the United Kingdom regarding the progress of its investigation into the alleged involvement of British intelligence services in the assassination of Dr. Martin Luther King.

10. A report is affixed to each journal, containing, in brief, the following information:

DATE RECEIVED - 1968

[Handwritten marks]

Q. ca. 1000 R. ca.

from 1/2 7

Fotokopija dokumenta br. 83

III i VII Krajiška brigada u pokretu su za odlazak na sektor operacija Pekove grupe.

Pored navedenih brigada — Prve proleterske, VI Bosanske, Majevičke, I i II Vojvođanske — u sastavu naše grupe dejstvovaće i II Proleterska brigada, koja će krenuti ovamo odmah po likvidaciji Olova.

U vezi sa daljim operacijama naše grupe

n a r e đ u j e m o :

1. **VI Bosanska brigada** ostaće na dosadanjem sektoru prema Sokolcu, sa zadatkom zatvaranja pravaca koji otuda vode ka severu. Ovaj pravac je za nas osetljiv i važan, te preduzeti sve mere za sigurno sprečavanje neprijateljskih pokušaja sa juga. Ujedno kontrolisati teren Devetak [Pl.] i Sokolovića i onemogućiti rad četničkih bandi koje su se tamo pojavile posle našeg prolaska.

I Vojvođanska brigada odmah će uputiti u Han Pijesak Štabu VI Bosanske brigade grupu diverzanata sa eksplozivnim materijalom. Štab VI Bosanske brigade upotrebljavaće ovu grupu za diverzije ka Romaniji i železničkoj pruži Višegrad — Sarajevo — po potrebi — određivati uz tu grupu i boračka odeljenja za pratnju i zaštitu. Odmah porušiti most preko pruge u Han Pijesku.

2. **I Proleterska brigada** postaviće svoja dva bataljona na prostoru Han Pogled — Ploča — Vlasenica sa zadatkom rezerve na pravcu Sokolac — Han Pijesak — Vlasenica, i za održavanje reda u gradu.

Sa ostala tri bataljona postaviće se na prostoru Nova Kasaba — potok Kravica od ušća do s. Kravica, sa zadatkom zatvaranja zborničkog drumu i izviđanja u pravcu Drinjače i Bratunca.

3. **I Vojvođanska brigada** odmah će krenuti pravcem Milići — Srebrenica sa zadatkom likvidacije Srebrenice i Bratunca i izbijanja na Drinu, na tom sektoru. — (Moguće je da je III Krajiška brigada već likvidirala Srebrenicu).

4. **II Vojvođanska brigada** odmah će krenuti i postaviti se sa obe strane reke Drinjače i to sa dva bataljona severno na prostor s. Kamenica, a s jednim bataljonom južno na prostoru s. Cerska. Zadatak ove brigade je izviđanje i obezbeđenje pravca Zvornika i Caparda. Prikupiti što više podataka o neprijatelju na prostoru Capardi — Zvornik — Drinjača.

5. **Hirurška ekipa** i trijažna stanica biće na sektoru I Proleterske brigade.

6. **Posada** u Vlasenici biće jedan od dva bataljona I Proleterske brigade, koji ostaju kao rezerva prema jugu. Ovaj ba-

taljon u sporazumu sa intendantom divizije potpomoći će prikupljanje i evakuaciju plena.

7. Vod za vezu ove divizije uspostaviće telefonsku vezu na liniji Han Pijesak — Vlasenica. Štab I Proleterske brigade od Vlasenice uspostaviće vezu do svoga mesta.

8. Svi štabovi i susedne jedinice da održavaju međusobnu vezu, obaveštavanje i sadejstvovanje — ako je potrebno.

9. Štab ove divizije biće na pravcu Vlasenica — s. Rajići. Što češće nas izveštavati — obavezno jedanput dnevno s nama održavati vezu.

10. Snabdevanje jedinica na dodeljenim sektorima. Snabdevanje vršiti organizovano i pravilno: naš postupak prema stanovništvu mora da ga pridobije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polkomdiv
Fića

Naštabdiv
Vaso

Komdiv
Koća

(M. P.)

BR. 84

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
26 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGO-
SLAVIJE O NEPRIJATELJSKIM NAPADIMA U PODRUČJU
KLADNJA¹**

OB CENTAR II PROLETERSKE DIVIZIJE
Ob. Bilten broj 1
26.VI.43

**ŠTABU VRHOVNOM
za Ob-centar**

U vezi pokreta i akcija koje pretstoje jedinicama II Proleterske divizije i njima pripadajućim ostalim snagama dajemo sljedeće Ob podatke, koji treba da posluže kao baza za rad naše Ob-službe. Ovi podaci su prikupljeni dijelom ranije, a dijelom posljednjih dana. Neki od njih nijesu dovoljno provje-

¹ Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 53/1, k. 11.

reni. U slučajevima da se konstatuje neka razlika obavijestiti Ob-centar divizije, dostavljajući tačno i provjereno podatke, radi ispravke ovih. Podatke dajemo prema terenu i grupama neprijatelja. Podaci su sljedeći:

1. *Kladanj*. U samom mjestu postoji jedna od prvih organizovanih muslimanskih milicija, koja pripada grupi t. zv. Tuzlanske Hadži-Efendićeve muslimanske legije. Ova jedinica je pod komandom Avdage Hasića, trgovca iz Kladnja, čovjeka koji je radi svoga krvološtva i uspjele odbrane Kladnja od četničkih napada odlikovan najvišim ustaškim odlikovanjima i proizveden u čin oficira. Njegova kladanjska jedinica proglašena je počasnom poglavnikovom bojnomoću branilaca Kladnja. Sam Avdaga Hasić prije 3-4 mjeseca pokušao je da stupi u vezu sa partizanima i čak davao izvjesne garancije. Međutim, prilikom posljednje neprijateljske ofanzive na šekovačku slobodnu teritoriju² on je sve to pogazio i njegova t. zv. bojna bila je najupornija u napadu i jedna od prvih koja je upala u neka šekovačka sela, opljačkala ih i popalila.

Bojna može da broji maksimum 500 ljudi, čije je naoružanje 2 teška bacača, 3 teška mitraljeza, broj puš. mitraljeza nepoznat, ali ne veliki, te »mauzerove« puške i municija. Ima izvjesnih momenata koji ovu bandu odvajaju od prosječne milicije, utoliko što se odlikuju izvjesnom drskošću i ofanzivnošću, radi toga je potreban veći oprez. U ovom času njihov broj je vjerovatno nešto povećan izbjeglim muslimanskim legionarima iz okolnih već zaposjednutih sela. Taj broj mogao bi da bude približno 100 do najviše 200 ljudi. Prema posljednjim podacima u Kladnju se ne nalaze nikakve druge formacije neprijatelja.

Samo mjesto je utvrđeno bunkerima i rovovima u stilu poljske fortifikacije.

Moralno stanje legije [u] posljednje vrijeme nije na naročitoj visini, naročito poslije prebjegavanja logornika Moškovića partizanima, sa kojim je izbjegao izvjestan broj Kladnjana. To stanje su pogoršale represalije i hapšenja ustaških vlasti koja su izvršena povodom ovoga prebjegavanja.

Moralno stanje kod stanovništva slično kao kod legije. Postoji uvjerenje da partizanima niko ništa ne može, te da su partizani u stanju da zauzmu Kladanj. Sastav stanovništva je isključivo muslimanski, izuzev nekoliko činovnika.

Izvori snabdijevanja legije jesu zvanične hrvatske vojne vlasti, te prilozi nekih muslimanskih organizacija, naročito one oko Hadži-Efendićeve ustaške legije.

---

² Vidi dok. br. 52, 130, 132, 135, 140 i 156.

2. *S. Brateljevići*. 15-20 legionara, koji pripadaju kladanjskoj komandi. Prema izvjesnim obavještenjima već su oni pobjegli u pravcu Kladnja. Do sela vodi žičana željeznica, koja ide od s. Paklenika. Selo je muslimansko i većim dijelom spaljeno.

3. *S. Tuholj*. Do 50 legionara pod komandom kladanjske bojne. Muslimansko, bogato, naročito stokom. Nije spaljeno.

4. *S. Brloške (li)*. [od] drumu Kladanj — Tuzla) 15-20 legionara pod komandom kladanjske bojne. Selo muslimansko, nije spaljeno.

5. *S. Podstupari* (Stupari). 30-40 legionara pod komandom tuzlanske bojne. Ranije stacionirala jedna domobranska satnija sa zadatkom čuvanja vodovodnog rezervoara za Tuzlu. Novih podataka o tome nemamo. Selo je muslimansko i srpsko. Spaljeno, ali ima kuća.

U okolini Stupara nalaze se ostaci t. zv. Stuparskog četničkog bataljona, koji je pripadao Kladanjskoj četničkoj brigadi. Ova brigada je, međutim, razbijena prije nekoliko mjeseci. Jačina ove grupe je oko 20-30 ljudi, naoružani sa oko 2 puškomitraljeza. Oni su pod komandom poznatog bandite Cvijana Tomića, seljaka iz okoline Stupara. Ovaj bataljon je među prvim a uspostavio četničku saradnju sa okupatorom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za šefa OB-centra II divizije
B³

(M P.)

---

* Branko Spasić

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE DIVIZIJE OD 26 JUNA 1943 GOD.
VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBA-
MA DIVIZIJE U VREMENU OD 10 DO 23 JUNA 1943 GO-
DINE¹

ŠTAB
V N. O. UDARNE DIVIZIJE
I BOŠ. KORPUSA

Za V. Š.²

Br. sl.
Dne 26.VI.1943 god.

Izveštaji o akcijama jedinica V NOU divizije (I i IV Kraj. NOU brigade) u njenom maršu iz Centralne Bosne za mostar-sku prugu.

10 juna t. g. manji dijelovi divizije vodili su borbu³ na sektoru južno od s. Vitovlja sa neprijateljskim izviđačkim vodovima koji su pripadali 384 pješ. puku 373 (hrvatske) nje-mačke pješadijske divizije »Tigar«⁴. Jačina tri izviđačka voda bila je 120-150 ljudi. Vodovi su pošli iz Turbeta u tri pravca ka s. Vitovlju i s. Mudrikama. Borba je počela u 7 čas. Naši borci brzo su iznenadnim napadima razbili sva tri voda. Na lijevom krilu, na k. Galica, razbijeni neprijateljski dijelovi duže su da-vali otpor, a predveče stiglo im je pojačanje iz Turbeta. U sumrak neprijatelj se povukao u Turbe.

Rezultat akcije:

zarobljenih 22, među njima jedan Nijemac;
ubijenih ... 32, među njima 3 njemačka oficira;
ranjenih ... 35 (približna cifra).

Zaplijenjeno:

radio stanica (mala)
1 teški bacač sa 30 mina;
1 »šarac«;
30 karabina;
6 strojnica;
6 pištolja;
oko 4.500 metaka;
3 tovarna konja sa hranom i sanitetskim materija-

lom;

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 18-7, k. 781.

² Vrhovni štab

³ Vidi dok. br. 19 i 26.

⁴ Vidi dok. br. 152 i 156.

nešto čebadi, šatorskih krila i dr. Odijela i obuće za 60 boraca;

Naši gubici: 5 mrtvih i 6 ranjenih.

Neprijatelj je bio iznenađen našim prisustvom. Divizija je većinom sastavljena od hrvatskih vojnika koji su skoro došli iz Njemačke sa 4-6 mjesečne obuke. Mladi i potpuno nevješti ratovanju. Od njih 5 se javilo u našu vojsku, a ostali su pušteni kućama...

12 juna naše jedinice vodile su borbu⁵ sa neprijateljskim satnijama koje su popravljale komunikaciju Travnik — Jajce. Stvoren je plan za brzo likvidiranje neprijatelja, a što je bilo omogućeno i našim boljim položajem. To nam je trebalo i za brzo prelaženje ceste za dalji pokret.

Borba je počela u 13.30 čas. i na desnom krilu produžila se do mraka, pošto su odbačenom neprijatelju stigla pojačanja iz Jajca, tako da su tukli naše borce sa padine s. Brvanaca i Kekića⁶. Na lijevom krilu neprijatelj je bio brzo uništen.

Rezultat akcije:

zarobljeno... 53;

ubijenih... 111 (među njima 3 njemačka oficira);

ranjenih oko 70.

Zaplijenjeno:

9 »šaraca«;

76 karabina;

5 strojnice;

14 pištolja;

82 bombe;

2 durbina;

21.000 metaka;

62 čebeta;

65 šat. krila;

5 konja sa spremom.

Naši gubici: 11 mrtvih i 11 ranjenih.

Svi zarobljenici su pušteni osim 3 koji su se javili u našu vojsku. Oni su takođe pripadnici 384 p. puka. Prvi put su učestvovali u borbi.

Borba se vodila dobro i imala je velikog moralnog dejstva na naše borce. Među njima ubijen je velik broj Njemaca.

17 juna naše jedinice ušle su u Fojnicu i Kreševo bez borbe. U oba mjesta bila je samo žandarmerija i nešto finansa u Kreševu, koji su uhvaćeni. Žandarmi su pobjegli. Nađeno je 6 karabina sa 2.500 metaka.

⁵ Vidi dok. br. 39 i 161.

⁶ Vjerovatno Kokići

Nađeno je nešto hrane, odjeće i obuće kao i pisaćeg materijala. Među ostalim 35 m. žita, oko 100 kgr šećera, 35 par cipela i dr.

Manja neprijateljska kolona koja je pošla iz Kiseljaka za Fojnicu sa 2—3 tankete vratila se.

18 juna 4—5 neprijateljskih kamiona sa nešto pješadije pošlo je sa bočnim osiguranjem iz Kiseljaka za Kreševo i poslije kraće borbe vraćeni su nazad. Naše zasjede bile su slabe da uspješno dočekaju neprijatelja.

17 i 18 zarušena je cesta prema Fojnici i Kiseljaku.

Istog dana uništena je sva arhiva u Srežu, Pošti i Šumskoj upravi u Fojnici i u Opštinskoj upravi u Kreševu. Uništena je telefonska centrala u Fojnici i rudnik arsenika u Kreševu sa pećima i postrojenjem.

19-VI. Neprijatelj je pokušao da sa jednom satnijom iz Kiseljaka zauzme k. Graščicu. Borba je trajala od 13 čas. do mraka. Neprijatelj je uz dosta oštru borbu vraćen u Kiseljak. Ubijeno je 16 nepr. vojnika. Naši gubici 2 mrtva i 1 teško ranjen (podlegao ranama.) Neprijatelju je u Kiseljak došlo pojačanje iz Sarajeva u jačini dvije bojne. Borbu je vodio I bat. I br.

20-VI. Neprijatelj je ponovo pokušao da iz Kiseljaka prodre ka Kreševu. Jačina neprijatelja oko 2 satnije. Borbu je vodio I/I br. od 14—18 čas. Neprijatelj je ponovo odbačen u Kiseljak sa 3 mrtva i 6 ranjenih. Naši bez gubitaka.

I bat. I brigade prebacio se noću 19/20 preko komunikacije Kiseljak — Kobilja Glava i postavio zasjedu na cesti Kiseljak — Visoko. Naišla je neprijateljska kolona iz Visokog jačine 30 vojnika i bila je brzo potučena. Neprijatelj je ovoj koloni odmah poslao satniju iz Visokog. Satnija je isto bila dočekan. Borba se vodila do 18 čas., kada je neprijatelj otstupio. Ubijeno je i ranjeno oko 60 neprijateljskih vojnika. Naši bez gubitaka.

III bat. I brigade vodio je oštru borbu sa neprijateljem jačine od jedne bojne, koja je nastupala u pravcu Volujaka i Kreševa u tri kolone (od Homolja i Zabrdja). Borba se vodila od 13—19 čas. Jedinice III bataljona koristile su pogodna mjesta i tukle neprijatelja u kolonama, koji je nastupao drsko i bez bočnih osiguranja pojedinih kolona. Naše snage su se pod borbom povlačile i neprijatelj je izbio na liniju s. Volujak — Mratinići. Neprijateljski gubici procijenjeni su do 100 mrtvih i ranjenih i 30 ubijenih konja. Kod nas jedan lakše ranjen.

Noću 20/21 I bat. I br. izvršio je demonstrativan napad na Kiseljak. Iste noći bataljon je porušio tri mosta na cesti Kiseljak — Visoko i jedan most na cesti Kiseljak — Kobilja Glava.

21-VI I bat. I brigade vodio je borbu sa neprijateljem na cesti Kiseljak — Kobilja Glava. Borba je trajala čitav dan. Neprijatelj je imao oko 45 mrtvih i ranjenih. Ubijeno je 14 konja. Naši bez gubitaka.

23-VI. Jedna patrola III bat. I brigade dočekala je na cesti blizu Kobilje Glave jedan motocikl i ubila jednog oficira i kurira. Zaplijenjena jedna strojica, 1 karabin i 1 pištolj.

Štab II Bos. NOU korpusa poslao je jednu udarnu grupu sastavljenu od dva bataljona VI Kraj. NOU brigade i od jednog bataljona IX Kraj. NOU brigade, koja je imala zadatak da zajedno sa našom divizijom (tj. I i IV brigadom) djeluje na mostarskoj pruzi u prihvatu naših glavnih snaga.⁷

Po odlasku sa sektora mostarske pruge ova grupa uključena je u našu diviziju kao VI Kraj. NOU brigada.

Jedinice naše divizije dobile su zadatak da noću 27/28 o. mj. pređu komunikaciju Kiseljak — Busovača.⁸

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polkomesar
I.⁹ Materić

(M. P.)

Komandant
Mil.¹⁰ Morača

---

⁷ Vidi dok. br. 57.

⁸ Vidi dok. br. 88.

⁹ Ilija

¹⁰ Milutin

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 26 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE BRIGADE ZA PO-SIJEDANJE POLOŽAJA OKO KRMINA I AGINOŠ SELA¹

Š T A B

XII NOU DIVIZIJE

O-P-Str. pov. br. .../43

26 juna 1943 god.

Položaj

ŠTABU XII KRAJIŠKE NOU BRIGADE

Položaj

Prema dosada dobivenim podacima neprijatelj nastupa sa nepoznatim snagama od Kotor Varoši i do sada je stigao do sela Podosoje.² A nismo dobili izvještaja od onih snaga koje se nalaze na cesti Kotor Varoš — Skender³ u blizini Jakotine i ne znamo kakva je situacija gore.

Na osnovu neprijateljskih pokreta izdajemo sljedeći raspored snaga:

XII KNOU brigada povući će svoje snage iz Krmina u Agino Selo i nastojati da uhvati vezu sa snagama V brigade, koje će se nalaziti na liniji G. Javorani — selo Vagani i Zubovići — Viševice.

Štab divizije nalaziće se u selu Čukovac.

Ukoliko bi se izgubila veza odnosno ne bi se mogla uspostaviti veza sa snagama V brigade, uslijed prodiranja neprijatelja vi se lagano povucite prema Skenderu.⁴

Nastojati da se povlači prikriveno, ako već bude situacija takva da se mora povlačiti, i izbjeći frontalnu borbu, već samo nastojati da se postavljaju zasjede i brzo prebacivanje jedinica na druge položaje, da ih ne bi artiljerija tukla. Za

¹ Original, pisan na mašini, latinicom. nalazi se u arhivi Vojnois'orskog instituta pod reg. br. 6/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 190.

³ Skender Vakuf

⁴ Isto

prenos životnih namirnica koje ste skupili mobilišite sve ko-
nje odreda, a po učinjenom povratite iste.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Žarko⁵

Načelnik štaba
M⁶

Komandant
Šoša⁷

P.S.⁸ ako sretnete vaš karavan vi ga vodite.

23.—

BR. 87

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 26 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG I DRUGOG BATALJONA ZA POVLAČENJE NA PROSTORIJU KRMINA, TISOVCA I AGINOG SELA¹

ŠTAB XII K. N. O. U. BRIGADE
broj sl.
dana 26 juna 1943 god.

ŠTABOVIMA I i II BATALJONA OVE BRIGADE

Položaj

Štab divizije naređenjem svojim od danas dostavio je
sljedeće:²

»Prema do sada dobivenim podacima neprijatelj³ nas-
tupa sa nepoznatim snagama od Kotor Varoši i do sada je sti-
gao do sela Podosoja. Nismo dobili izvještaj od onih snaga
koje se nalaze na cesti K. Varoš — Skender u blizini Jakotina
i ne znamo kakva je situacija gore.

⁵ Zgonjanin

⁶ Mirko Pekić

⁷ Josip Mažar

⁸ Sljedeći tekst je naknadno dopisan mastilom, latinicom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 6/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 86.

³ Odnosi se na 114 lovačku diviziju koja je dejstvovala na ovom
sektoru. Vidi dok. br. 161, 173, 181 i 190.

Na osnovu neprijateljskih pokreta izdajemo sljedeći raspored snaga: XII brigada povući će svoje snage iz Krmína u Agino Selo i nastojati da uhvati vezu sa snagama V brigade koje se nalaze na liniji Gornji Javorani — selo Vagani i Zubovići — Viševíce.

Štab divizije nalazi se u selu Čukovac«.

Dostavljajući prednje naređujemo: da snage ove brigade koje se nalaze na sektoru Krmine, tj. II bataljon i jedna četa I bataljona sa Pratećim vodom imaju na dan 27 o. m. ujutro u 8 časova da se povuku na položaje Agino Selo i to u dve paralelne kolone i na ovaj način: Štab brigade sa četom I bataljona obrazovaće jednu kolonu koja će ići lijevo od Guskinih kuća, a drugu kolonu sačinjavaće snage II bataljona sa dvije čete i protivkolskim topom brigade, koje će se kretati kroz zaseok Guske paralelno sa prvom kolonom. Obje kolone kretaće se u pravcu Aginog Sela, gdje će zaposjesti položaje. II bataljon ostaviće svoju jednu četú na sektoru Krmine koja će imati zadatak da kontroliše teren u pravcu Karanovca i u slučaju neprijateljskog pokreta ma sa koje strane da blagovremeno izvijesti bataljon, a ovaj brigadu, i da neprijatelja zadržava na taj način što će mu na pogodnom mjestu postavljati zasjede, otvoriti vatru i polako se povlačiti, ali ne u pravcu neprijateljske artiljeriske vatre. Četa koja ostaje na ovom sektoru da se upozori na budnost i opreznost obzirom na stanje koje vlada na ovom sektoru i na bandu koja se po grupicama nalazi na Osmaći, Tisovcu, Krminama itd.

Snage II bataljona zaposjest će položaje i kontrolisati teren prema Krminama i Tisovcu iz Agina Sela. I bataljon kontrolisaće teren koji je i do sada imao. Štab brigade nalaziće se u Aginom Selu, kuće Burgije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Radoš

Komandant
Mećava

Prepisi dost. jediníc.
u akta

24.—

Sekr.
Pero

NAREĐENJE ŠTABA PETE NOU DIVIZIJE OD 27 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA FORSIRANJE BOSNE RADI SADEJSTVA SA UDARNOM GRUPACIJOM¹

Š T A B
V N. O. UDARNE DIVIZIJE
I BOS. KORPUSA
Str. pov. br. sl.
dne 27-VI/1943 god.
u 10.30 h

ŠTABU I, IV i VI KRAJ. NOU BRIGADE

Položaj

1. Od samog početka pokreta ova divizija je bila upućena na sadejstvo našim glavnim snagama koje su se borile u Crnoj Gori, Hercegovini i Sandžaku.² Na tome svome putu naša divizija je ispoljila velike napore da bi pomogla naše jedinice protiv kojih je vođena do sada najjača neprijateljska ofanziva.³ Sada je naša glavna operativna grupa razbila neprijateljsku ofanzivu i prebacila se u Istočnu Bosnu,⁴ gdje vodi uspješne operacije na sektoru Romanije i Vlasenice.⁵ Od ovih operacija u mnogome zavisi dalji uspjeh cijele Narodno-oslobodilačke borbe. Naša divizija, zadržavajući svoj osnovni zadatak, ima neposredno da potpomogne ove operacije dejstvom na pruži Sarajevo — [Bos.] Brod i prebacivanjem u Istočnu Bosnu. U ovom cilju divizija će noću 28/29 o. mj. napasti neprijateljske posade na pruži i forsirati r. Bosnu na otsjeku želj. st. Lašva — želj. st. Dobrinje.

2. Podaci o neprijatelju i stanje na rijeci Bosni:

— Između s. G. Seoča i Graba nalazi se drveni most koga danju-noću čuvaju po 4 milicionera.

— Naspram s. D. Papratnice nalazi se skela kojom se mogu prevesti 6 ljudi i 1 konj. Skela je vlasništvo mlinara

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/6, k. 781.

² Na ovoj teritoriji razvijala se Peta neprijateljska ofanziva. Na njoj se nalazila Udarne grupacija sa Vrhovnim štabom NOV i PO Jugoslavije.

³ Peta neprijateljska ofanziva

⁴ Vidi dok. br. 59, 78 i 79.

⁵ Vidi dok. br. 79 i 83.

Šećeva i može se dobiti samo danju, dozivanjem mlinara koji se nalazi s onu stranu rijeke. Naspram istog mjesta nalazi se i gaz, ali je vodostanje r. Bosne toliko da se ovaj gaz ne može iskoristiti.

— Kod s. Čatići nalazi se drveni most koga brani jedno odjeljenje domobrana od oko 15. Most je u neposrednoj blizini želj. st. Čatići.

— Kod s. Doboja nalazi se želj. most sa po jednim bunkerom s obje strane rijeke. Most čuva odjeljenje domobrana.

— Kod želj. st. Kaknja nalazi se gvozdeni most sa dva bunkera s obje strane rijeke. Most brane domobrani koji u blizini mosta imaju stražaru. Mostu se može prići iznenada u vremenu prelaska radnika u rudnik uglja, a to je između 22 i 23 časa.

— Kod s. Kakanj s onu stranu rijeke nalazi se skela kojom se mogu prevoziti 15 ljudi ili 4 konja. Skela se može dobiti samo danju zvanjem sa ove obale.

— Kod s. Tičići nalazi se skela s onu stranu rijeke. Skela može da vozi 5 ljudi ili 1 konja. Može se dobiti samo danju. Kod ovog sela nalazi se i gaz koji se sada vjerovatno ne može koristiti.

— Između s. G. Lučani i G. Jehovina nalazi se s ovu stranu skela koja može prenositi 10 ljudi ili 2 konja. Može se dobiti noću u G. Jehovini, kod vlasnika trgovca Dimitrija (Poleti?).

— Iz s. Sebinja može se stići na sektor Dobrinje — želj. st. Kakanj za 3 časa, a do G. Jehovine za 2 časa. Mostu kod Graba i Čatića može se stići kroz šumu potpuno tajno.

Želj. st. Dobrinje i Čatići imaju posadu domobransku jačine oko 15 ljudi. Toliku posadu ima ž. st. Kakanj (prvo treba likvidirati most kod želj. st., pa tek onda stanicu). S. Doboju nema posade. Rudnik Kakanj ima posadu od jedne satnije. Upravo uz sastava te satnije nalazi se obezbjeđenje na sektoru Kakanj — Dobrinje. Oko Kaknja nema bunkera niti žice. Vojska se nalazi kod srpske crkve, a u Sokolskom domu ustaški tabornik sa 10 žandarma. S. Kr. Sutjeska ima posadu od oko jedne domobranske satnije. Želj. st. Modrinje ima posadu od oko 15 domobrana sa ispletenom žicom oko stanice; bunkera nema. Želj. st. Lašva ima posadu od jednog domobranskog voda. Neka sela (muslimanska) na onoj strani Bosne imaju seosku miliciju, koja vjerovatno ne bi pucala na nas.

Prema svemu iznijetom naša glavna orijentacija biće forsiranje r. Bosne prelaskom preko mostova, pri čemu se kombinacija gazova i skela ne isključuje.

3) IV brigada bez jednog bataljona (onog što je na zasjedi) forsiraće r. Bosnu na otkliku ž. st. Dobrinje — s. D. Papratnica, upravljajući glavni prelaz kod s. Graba. Po izvršenom prelazu, brigada će štitići pravce koji iz predjela Visoko vode ka rudniku Kakanj. Vjerovatno glavna neprijateljska intervencija uslijedila bi opštim pravcem preko Golog Brda i dalje ka Kakanju. Da li će brigada ostaviti neki manji dio sa automatskim oruđima na lijevoj obali Bosne, te da bi potpomogla odbranu tjesnaca, zavisiće od forsiranja mostova u predjelu Kakanja.

Prvo prebaćene dijelove uputiti da ruše prugu preko ž. st. Dobrinje ka ž. st. Porječani. Isto tako, od prvo prebaćenih dijelova porušiti prugu na pravcu Čatića. Sve želj. objekte uništiti i popaliti.

Po prebacivanju Štab brigade biće u s. Gora.

Cjelokupna komora IV brigade sa Janjskim bataljonom, koji će doći sa zasjede, prikupiće se do 22.30 čas. u s. D. Papratnica, odakle će na poziv biti upućeni na obezbijeđeno mjesto prelaza. Tome bataljonu ostaviti vezu u Sebinju sa tačnim uputstvom za rad. Ako bi taj bataljon zakasnio, onda komoru uputiti da sama bude na datom mjestu u određeno vrijeme

4) I brigada napasti će i forsirati r. Bosnu na sektoru ž. st. Čatići, pa ulijevo do naspram Čifići Karaule. Mišljenja smo da se po jedan bataljon uputi na svaki⁶

---

⁶ Dalji tekst u originalu nedostaje.

**NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 27
JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE BRIGADE ZA IZBI-
JANJE NA LINIJU ČUKOVAC — VIŠEVICE — ZUBOVIĆI¹**

Š T A B
XII NOU DIVIZIJE
27 juna 1943 god.
Položaj
11.20

ŠTABU XII KNOU BRIGADE

Položaj

U toku sutrašnjeg dana (28 ovog mj.), izvršiti ćete pokret u pravcu sela Čukovac, tako da ćete do sutra (28 ovog mj.) do podne biti na liniji Agino Selo — Čukovac, a prekosutra (29 ovog mj.) do podne biti na liniji Čukovac — Zubovići — Viševice, gdje ćete dobiti dalje naređenje² i uputstvo za rad.

Štab divizije nalaziti će se u Skender Vakufu, gdje će imati sjedište i Štab Banjalučkog PO.

Na položaju gdje se upućujete nalaze se jedinice V K. KNOU brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Žarko

Načelnik Štaba
M

Komandant
Šoša

Primlj. i po istom postuplj.
u akta

25.—

Sekr.
Pero

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 6/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 94.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE BRIGADE OD 27 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE NOU DIVIZIJE O SITUACIJI NA SEKTORU MEMIĆI, KRMINE I AGINO SELO¹

Š T A B
XII KNOU BRIGADE
Br. sl. 27 juna 43 g.

ŠTABU XII NOU DIVIZIJE

Položaj

Naređenje toga Štaba str. pov. Op. br. 3/43 od 24 juna 43 god.² stiglo je iz V brigade u ovaj Štab na dan 25 ov. mj. u 15 časova. Kako je naređenje dockan stiglo u brigadu i brigada dolaskom na Krmine nije imala svog daljeg zadatka, to je Štab brigade radi izvršenja dodijeljenog zadatka naređenjem³ str. pov. broj 3 25 ov. mj. u 20 časova uputio jednu četvu pravcem Ljubačevo — Memići sa zadatkom da uhvati vezu sa B.P.O.⁴ u Memićima i da pročisti sektor između Vrbasa i Memića u pravcu Karanovca.

Četa po izvršenju svoga zadatka vratila se pored divizije u sastav svoga bataljona i donijela zadatak brigadi da zaposjedne položaje koje sada drži.⁵ Snage ove brigade za sada se nalaze u Aginom Selu, s tim što je svega jedna četa ostala na položajima Krmine, koja ima da kontroliše sektor prema Karanovcu, Osmači i u slučaju nadiranja jačih neprijateljskih snaga da se blagovremeno obavijesti brigada radi zauzimanja slobodnih položaja za doček i prijem borbe. Ostale snage brigade u Aginom Selu kontrolišu okolni sektor Aginog Sela i Bočca.

Danas 27 ov. mj. ujutro u 7 sati jedna četnička grupica u jačini od oko 20—30 bandita sa jednim teškim mitraljezom i jednim p. mitraljezom pripucali su na jednu četvu II bataljona

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 9'4, k. 875.

² Vidi dok. br. 74.

³ Vidi dok. br. 81 i 82.

⁴ Banjalučki partizanski odred

⁵ Vidi dok. br. 87.

iz Osmače koja je logorovala u Dojićima. Četa je izvršila protivnapad i uz pripomoć ostalih snaga bataljona pretjerala bandu preko Stražbenice. Danas je oступila prema Memićima. Tom prilikom ranjen je jedan naš drug od »lutalice« na jednoj pojati u stomak.

Neprijateljska artiljerija⁶ na dan 26 ov. mj. sa ceste između Krupe i Banje Luke tukla je položaje Krmine, zaseok Lazići, Gašići, Milanovići i zapadni dio Osmače, a isto tako i danas iste položaje, i to izgleda iz tenka. Cestom s onu stranu Vrbasa krstare kamioni i tenkovi vjerovatno zbog kontrole same komunikacije. Neprijateljski pokret s ovu stranu Vrbasa do sada još nije primjećen.

Saznaje se da je u sukobu naših snaga i četničke grupe na dan 23 ov. mj.⁷ u Aginom Selu bilo 4 mrtva i 6 ranjenih bandita. Ovo potvrđuju seljaci iz Aginog Sela na zboru održanom 25 ov. mj. u 5 časova.

Štab brigade nalazi se u Aginom Selu (kuće Burgica).

Karavan koji je bio poslat za diviziju vratio ga je komandant II bataljona po vašem naređenju.

Izvijestite nas o situaciji na ostalim sektorima kao i o novostima uopšte.

Pošaljite nam zadatak brigade⁸ za nekoliko dana unaprijed kako bi imali jasniji pregled i veću mogućnost za plan-ski rad.

Kao što se iz gornjeg vidi, nekoliko puta za vrijeme bavljenja naše vojske u selima desilo se da četnici na nas izvrše prepad. Na osnovu svega toga, kako i na koji su način vršili te prepade, došli smo do zaključka da su i sami seljaci odnosnih sela potpomagali i omogućavali te prepade. Dalje, primjećuje se kod dijela seljaka sklonost da nam onemogućavaju pomoću četnika zadržavanje po njihovim selima. Ubjeđenja smo da će se ova pojava kod seljaka sve više dešavati ako se prema selima zadrži dosadašnji stav, to jest ako i dalje sela ostanu nekažnjena, odnosno pojedini ljudi u selima, u slučajevima kada četnici izvrše napade na naše jedinice...

Da bi sve ovo vojnički izgledalo i pravilnije bilo, seljake bi sa tom našom odlukom putem proglasa upoznali i stavili

---

⁶ Vjerovatno se odnosi na jedinice 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 183.

⁷ Vidi dok. br. 74.

⁸ Vidi dok. br. 89 i 94.

ih u obavezu da oni sami čuvaju svoja sela od četnika dok smo mi u njima.

Po ovome potrebno bi bilo da nam odgovorite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Radoš

Komandant
Mečava

BR. 91

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 27 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG I DRUGOG BATALJONA ZA POKRET NA PROSTORIJU ZUBOVIĆI — VIŠEVICE¹

ŠTAB
XII KNOU BRIGADE
Br. sl.
dana 27 juna 1943

ŠTABOVIMA I i II BATALJONA I REFERENTU
SANITETA OVE BRIGADE

Položaj

Štab XII NOU divizije naređenjem svojim od 27 juna 43 god. dostavio je sledeće:²

»U toku sutrašnjeg dana 28 ov. mj. snage XII brigade izvršiće pokret u pravcu sela Čukovac, tako da sutra do podne 28 ov. mj. budu na liniji Agino Selo — Čukovac, a prekosutra (29 ov. mj.) do podne da budu na liniji Čukovac — Zubovići — Viševice, gdje će dobiti dalje naređenje i uputstva za rad.

Štab divizije nalaziti će se u Skender Vakufu, gdje će imati sjedište i Štab Banjalučkog NOP odreda.

Na položaju gdje se upućujete nalaze se jedinice V brigade.«

---

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 89.

Na osnovu prednjeg naređujemo:

Da snage I bataljona sa Štabom brigade, Pratećim vodom i Brigadnom ambulantom izvrše pokret 28 ov. mj. u 7 časova, tačno do Čukovca, a prekosutra, 29 ov. mj., preko Zubovića za Viševice, do podne.

Snage II bataljona u toku 28 ov. mj. imaju da ostanu na položajima Agino Selo i da kontrolišu sektor predviđen naređenjem³ Štaba brigade od 26 ov. mj. za prvi i drugi bataljon. Na dan 29 ov. mj. izvršiće pokret od Agina Sela za Čukovac i jednim dijelom snaga u Zuboviće i to do 12 časova.

Skreće se pažnja štabovima bataljona na punu vojničku budnost, kako u pogledu kontrole sektora na mjestu tako i pri samom pokretu na maršu.

Koncentracija snaga koje polaze na dan 28 ov. mj. biće na njivi između Štaba brigade i I bataljona a prema selu Grličima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Radoš

Komandant
Mečava

---

³ Vidi dok. br. 87.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG BOSANSKOG KORPUSA OD
28 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGO-
SLAVIJE O ZVJERSTVIMA KOJA JE NEPRIJATELJ IZVR-
ŠIO NA TERITORIJI PODGRMEČKOG PODRUČJA ZA VRI-
JEME ČETVORTE NEPRIJATELJSKE OFANZIVE¹**

S P I

Zvjerstava koja je neprijatelj počinio na teritoriji Komande Podgrmečkog

Redni broj	NAZIV OPŠTINA	Broj ubijenog stanov.	Broj zaroblj. stanov.	Broj promrzlih u Grmecu	Broj nestalog stanov.	Opljačkano							Opljačkano		
						goveda	konja	ovaca	koza	krvaka	kokošiju	gusaka	kukuruz kg.	pšenice kg.	graha kg.
1	L. Palanka	1014	98	—	—	422	439	774	93	810	324	274	3583	1287	2359
2	Srp. Jasenica	711	330	597	7	535	302	1702	—	436	3425	32	215000	—	49500
3	Bos. Milanovac	331	84	4	2	149	37	201	130	85	550	33	41200	5880	2700
4	Rašće	11	6	103	79	29	94	105	21	61	782	12	13900	800	2130
5	Ruiška	7	14	162	158	41	59	16	—	58	615	—	33050	50000	6380
6	Potkolinje	126	320	95	79	299	131	609	—	239	1543	3	17	—	10932
7	Sred. Dubovik	196	138	209	66	93	151	151	40	34	1099	3	11900	2400	3800
8	Suvaja	296	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 kuruzana i ambara spaljeno		
9	Sanica	13	134	—	—	361	61	681	5	96	615	—	31860	7040	2206
10	Čadavica	13	25	53	49	17	53	41	—	63	591	46	7942	597	2079
11	Halilovci	—	—	—	7	—	4	—	—	1	50	—	—	—	—
12	M. Radić	296	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Radimirovac	5	23	—	2	49	4	12	—	4	160	20	2090	—	—
14	Dabar	290	11	—	—	107	17	410	31	26	158	—	23640	126	56
15	Lipnik	14	24	33	20	42	36	222	8	50	292	54	6050	4409	3344
16	Ribnik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Bravsko	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Ukupno	3370	1229	1256	493	2144	1388	4926	328	1963	10604	519	360302	72539	76488

¹ Prepis originala, pisan mastilom, ćirilicom, nalazi se u arhivi

S A K

područja za vrijeme ofanzive u januaru i februaru 1943 godine

i uništeno

krompira kg.	masti kg.	suhog mesa i slanine kg.	stočne hrane kg.	Izgorjelo kuća	Izgorjelo pojata	Popaljeno stanova	Rakije lit	
2963	4855	5925	6381	204	187	—	—	
56000	8672	6670	162500	104	101	5	2100	
16500	770	1309	4770	60	53	210	2000	94 kg duh., ostalih kuć. i odjevnih predmeta vred. 280.000 din.
5240	530	1390	15500	359	598	—	248	
1215	276	478	—	1	2	—	565	Za ostalo nisu stigli podaci
50230	38	80	—	65	54	—	30971	
9700	2745	1263	52000	7	6	—	1347	Za žito nema podataka
3	—	—	—	79	27	—	—	
17860	1163	1282	151150	134	86	—	7326	6100 din. u gotovu, 1148 kg pekmeza. Iz ovih sela opljačkana sva nova roba
2520	576	1374	—	10	—	10	24	Zobi 2235 kg, 1860 din., kajmaka 193 kg, 2 magarca, 104 para veša, 9 odjela, 25 kg duvana
—	30	130	—	—	—	—	20	25 kg duvana
—	—	—	—	79	—	—	—	Ostali podaci nedostaju
10000	420	20	12000	15	—	—	—	Odnešeno robe u vrijednosti 440.000 din.
300	386	150	18000	10	12	4	1200	Sela Đedovača i Krkojevci opljačkani su 1942 god.
14935	587	759	25900	15	8	—	2843	
								Podaci nedostaju
187263	21028	20834	449201	1142	1134	229	47644	

Specijalni slučajevi neprijateljskog zvjerstva:

U M. Radiću neprijatelj je uhvatio Bosarića Nikolu, iskopao mu oči, otsjekao nos, uši i prste na jednoj ruci pa ga zatim ubili i ostavili pokraj javnog puta u Mosuri. Isto tako neprijatelj je izvršio javno silovanje nad djevojčicom Smiljom Uzelac iz Grmuše i to pred više ženskih osoba. Među nađenim lješevima u M. Radiću pronađeno je jedno malo dijete gdje tri dana poslije strijeljanja sisa mrtvu majku.

U Opštini čađavičkoj spaljeno 7 djece i 3 žene i to familija Mile Zeca i Uroša Majkića.

U Opštini B. Milanovac spaljeno u kući Rodića Spasoje 16 lica, a u pojati Došenovića Pere spaljeno živih 35 lica.

U Opštini L. Palanka spaljeno živih 70 osoba, jedan drug živ svezan i na njega bacano po malo sijena i paljeno sve dok nije umro.

OTSJEK
ŠTABA II BOSANSKOG N.O.U. KORPUSA
ZA VOJNE VLASTI U POZADINI

Uz br. 37
dana 28-VI-1943 g.

OTSJEKU VRHOVNOG ŠTABA
ZA VOJNE VLASTI U POZADINI

Ustupam na upotrebu prepis
izvještaja o posljedicama okupator-
ske ofanzive i zločinima okupatora.

28 VI 43

Šef Otsjeka
Stole

Министрство
28-11-43

43

43

Всесоюзный

Всесоюзный конкурс на право. Конкурсные работы.

Всего в конкурс. Конкурсные работы по всем предметам.

Всего работ: 10 работ и 10 работ.

Всего работ по всем предметам. В конкурс.

Всего работ по всем предметам. В конкурс.

С.Ф.С.Н.

Всего работ по всем предметам. В конкурс.

С.Ф.С.Н.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
28 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGO-
SLAVIJE O OSLOBOĐENJU Kladnja¹**

ŠTAB II DIVIZIJE
28 — VI — 43
u 4.30

VRHOVNOM ŠTABU

Varošicu Kladanj smo uzeli.² Neprijateljske žrtve još ne znamo. Neprijatelj je dao žilav otpor.

Naše žrtve: oko 10 mrtvih i oko 30 ranjenih.

Detaljan izvještaj slijedi³. Mi se nalazimo za sad u varo-
šici.

S.F. — S.N.

Za Štab, komandant
Peko

(M. P.)

---

¹ Original, pisan mastilom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno-istorijskog instituta pod reg. br. 26/1, k. 9 A.

² Opširnije o borbama na Kladnju vidi u dok. br. 108 i 247.

³ Pomenuti izvještaj Redakcija nije pronašla.

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD
28 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE BRIGADE O SA-
STANKU KOJI ĆE ŠTABOVI BRIGADA ODRŽATI SA ŠTA-
BOM DIVIZIJE U SELU RAĐIĆIMA¹**

Š T A B
XII NOU DIVIZIJE
28 juna 1943 god.
Položaj

ŠTABU XII KNOU BRIGADE

Položaj

Pri preuzimanju položaja koji su vam određeni našom posljednjom naredbom² rasporedite vaše snage tako da zatvorite pravac od Kotor Varoši.

Štab ove divizije održaće prekosutra, a to će biti 30 ovog mj. t. g. sastanak³ sa štabovima V i XII KNOU brigade i Štabom BPO.⁴ Sastanak će se održati u Štabu V KNOU brigade, u selu Rađićima. Na ovaj sastanak neka dođe cijeli Štab vaše brigade 30 ovog mj. ujutro, osim ako situacija bude takva da iziskuje prisustvo Štaba na položaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
M⁵

---

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 6/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 89.

³ Sastanak nije održan 30 juna već 1 jula. Vidi dok. br. 107.

⁴ Banjalučkog NO partizanskog odreda

⁵ Mirko Pekić

**NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
29 JUNA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA ISPI-
TIVANJE MOGUĆNOSTI LIKVIDACIJE NEPRIJATELJSKIH
GARNIZONA U ZVORNIKU I CAPARDIMA I RAZBIJA-
NJE NEPRIJATELJSKIH NAPADA OD SOKOLCA¹**

Pošto se upozna sa ovim naređenjem, Štab I
brigade hitno će dostaviti ovaj primerak Štabu
II Vojvođanske brigade.

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE

Štabu I Proleterske brigade
III Krajiške brigade
VI Bosanske brigade
Majevičke brigade
I Vojvođanske brigade
II Vojvođanske brigade

1) Delovi I Proletbrigade ušli su sinoć, 28 o. m., oko 18 h
u Drinjaču.

II Vojvođanska nalazi se sa 2 bataljona na prostoru s. Ka-
menica (severno od r. Drinjače), sa 1 bat. u s. Cerska.

I Vojvođanska nalazi se na prostoru Srebrenica — Bra-
tunac.

III Krajiška, koja je bila krenula ka s. Stupari, zadržana
je i nalazi se na putu za prostoriju Igrište — Malo Polje, oda-
kle ima da interveniše na nepr. snage koje su krenule od So-
kolca.

VI Bosanska bila je jutros na položajima neposredno
južno od Han Pijeska. Ona se tu povukla pod pritiskom nad-
moćnih neprijateljskih snaga, koje su prekjuče, 27 o. m., kre-
nule sa Sokolca u dve kolone: jedna drumom i duž drumu So-
kolac — Han Pijesak, jačine 1000 — 1500 vojnika, druga prav-
cem Knežina, jačine 5 ustaških satnija; očekuje se i pokret
treće kolone sa pravca Rogatice, preko s. Sokolovići, budući da
je u Rogaticu pre nekoliko dana stigla ustaška pukovnija iz

---

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 31/2, k. 709.

Višegrada; srednja kolona potpomognuta je sa 3 tenka i jednim topom. Na prostoru Han Pogled — Ploča nalaze se 2 bat. I Proletbrigade.

Majevička se nalazi u okolini s. Šekovići, sa zadatkom obezbeđenja i staranja o našim ranjenicima.

2) Pokret neprijateljskih snaga sa Sokolca, a i verovatni pokret — od Rogatice, može se oceniti kao pokušaj ponovnog ovladavanja drumom Sokolac — Zvornik i uspostavljanja ranih garnizona duž njega. Sa pešadijom sadejstvuje nepr. avijacija dosta uporno, ali ne onoliko i sa onolikim brojem aparata kao prilikom ofanzive na Pivu i Zelengoru. Osim toga, ne oseća se još nikakvo nepr. dejstvo sa drugih pravaca, te se, ukoliko se i dok se koji od ovih elemenata ne promeni, ne može govoriti o nepr. ofanzivi širokih razmera.

Zadatak naše grupe jeste:

Nastaviti delom snaga započeto prodiranje prema severu, a drugim delom sprečiti dalje prodiranje neprijatelja sa juga i odbaciti ga natrag ka Sokolcu i Rogatici.

U tom cilju

N a r e đ u j e m o :

1)

I Proletbrigada postavlja se na prostorijsku Zvornik — Nova bez 2 bataljona Kasaba

I Vojvođanska — Korijen — Capardi

II Vojvođanska — Križević, i to:

Sva artiljerija I Proleterska na sektor Novo Selo — Snagovo — Glumine;

II Vojvođanska na sektor s. Glumine — s. Križević — s. Grbavci;

I Vojvođanska na sektor s. Kamenica, s tim da privremeno ostavi 1 bataljon na sektoru s. Cerska sa zadatkom kontrolisanja druma Vlasenica — Drinjača.

Zadatak ove grupe:

Sa označene prostorijske prikupiti podatke i ispitati mogućnost hitne likvidacije Zvornika, a zatim Caparda. Ako bi se pokazalo da raspoloživim snagama nema izgleda za likvidaciju Zvornika, odmah pristupiti likvidaciji Caparda.

I Vojvođanska poslužiće u ovim operacijama kao neposredna rezerva.

U slučaju da ne bude prisutan nijedan član Štaba ove Divizije, operacijama će rukovoditi Štab I Proletbrigade.

2)

VI Bosanska brigada

III Krajiška

2 bataljona I Proleterske

postavljaju se na prostoriju s. Malo Polje —
Debela Međa — Kraljeva Gora — Ploča —
Igriste, i to: prema ranije dobijenom raspo-
redu.

Zadatak ove grupe:

Razbijanje i odbacivanje nepr. snaga koje nadiru s juga,
i to:

VI Bosanska zadržava nadiranje neprijatelja, a po pristi-
zanju III Krajiške, u sadejstvu sa ovom, uglavnom bočnim dej-
stvom sa prostorije Debela Međa — Studena Gora — Džimrije,
razbija i odbacuje neprijatelja. Po završetku ovog zadatka u
svakom slučaju ostaje na prostoriji Glasinac — Sokolovići, dej-
stvujući inicijativno na njoj.

III Krajiška, po pristizanju na određenu prostoriju, po-
vezuje se sa VI Bosanskom i bataljonima I brigade i energič-
no preduzima obuhvatni napad — bez odlaganja — na po-
menute nepr. snage. Po završetku ovog zadatka, u svakom slu-
čaju prebacuje se na sektor Vlasenica — Šekovići, po potrebi
zatvarajući čvrsto ovaj pravac i povezujući se otuda sa jedini-
cama Prve grupe.

2 bataljona I Proleterske poslužiće u ovim operacijama
kao neposredna rezerva. Po završetku ovog zadatka u svakom
slučaju odlaze u sastav svoje Brigade.

3) Štab ove Divizije nalaziće se na pravcu s. Rajići — s.
Cerska — s. Kamenica. Održavanje veze telefonom, a kuririma
preko Nove Kasabe dok se drukčije ne naredi.

4) Pravac evakuacije težih ranjenika: s. Šekovići.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

29.VI=19.30

Komdiv
Koča

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 29 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGO- SLAVIJE O JAČINI NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA ŽE- LJEZNIČKOJ PRUZI OLOVO — ZAVIDOVIĆI¹

Ob.-CENTAR II PROLETERSKE DIVIZIJE
BILTEN BROJ 2
29 juna 1943 g.

ŠTABU VRHOVNOM za Ob. centar

U vezi vašeg obavještajnog biltena broj 1 dajemo za prava: dolina rijeke Krivaje. Sve što smo rekli za date podatke u biltenu broj 1 važi i za ove, tj. da svaku razliku treba na vrijeme dostaviti Ob. centru ove divizije. Prvenstveno dajemo podatke za prugu Zavidovići — Olovo, te sela koja leže s jedne i s druge strane pruge.

Na stanicama između Čuništa i Careve Čuprije davala je stražu seoska milicija iz Očevlja i Vijake. Te straže bile su sastavljene približno od deset ljudi. Sjedište milicije katoličko selo Vijaka. Milicijom komanduje katolički sveštenik fra Berislav, poznati ustaški bandit i krvolok, čovjek prilično energičan i aktivan. Milicija broji oko 100 do 120 ljudi i mobilisana je iz katoličkog stanovništva sela Očevlja, Vijake i Careve Čuprije. Sama milicija nije do sada učestvovala u borbama ni protiv nas ni protiv četnika, te prema tome nema nikakvog borbenog iskustva. Ona se jedino istakla u gonjenju pojedinaca, te denuncijacijama, a u vremenima neprijateljskih ofanziva služila je kao vodič. Što se tiče sela: Očevlja, Vijake i Careve Čuprije i ostalih manjih u njihovoj okolini, prilikom akcija bilo partizanskih bilo četničkih, ova sela bila su prilično pošteđena. Međutim, sve to nije dalo nikakva rezultata i njihovo držanje prema srpskom življu, a naročito prema onima koji su pomagali ustanak, bilo je u svakom pogledu neprijateljsko. Radi toga još u toku pokreta treba ispitati nama sklonu stanovništvo o glavnim zlikovcima i kod njih izvršiti najoštriju konfiskaciju, a kod ostalih takođe najoštriju rekviziciju.

Od Careve Čuprije pa do mosta pred željezničkom stanicom Vozuća nastaje sektor koji kontroliše muslimanska legija

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 55/1, k. 11.

iz sela Ribnice, pod komandom Zaima Kapetanovića, zvanog »Kapetanče«. Ta milicija istakla se naročitim krvološtvom. U napadima na Zenički partizanski bataljon ova milicija bila je na prvom mjestu; u zajednici sa »Crnom legijom«, te muslimanskom milicijom iz sela Seone i Gare oni su poklali u srpskim selima oko Vozuća blizu 900 duša. Milicija broji do 150 ljudi i naoružanja je sa oko 4 do 5 p. mitraljeza. Sjedište milicije je selo Ribnica.

Od mosta iznad željezničke stanice Vozuća, pa do mosta ispod željezničke stanice Krivaja kontrolu pruge vrše četnici, koji su pod direktnom komandom Dr-a Branka Stakića, poznatog korupcionaša i aferaša iz jugoslovenskih vremena, bivši župan, koji je među prvim u Bosni stupio u kontakt sa ustaškim i njemačkim vlastima i najviše uradio na izmirenju četnika i uspostavi saradnje sa Njemcima i ustašama. On stanuje u svojoj vili na željezničkoj stanici Stog, gdje se i nalazi komanda tog t. zv. četničkog bataljona. Jačina ove četničke jedinice je 120 do 150 ljudi mobilisanih iz sela: Vozuća, Stog i njihove okoline. Naoružanje dva p. mitraljeza, moguće jedan bacač, te »mauzerove« puške. Sa municijom stoje slabo.

Borbeni moral nikakav. Među njima ima i partizanskih raspoloženih, bivših boraca iz Zeničkog i Ozrenskog partizanskog odreda.

Od stanice Krivaja do zavidovičkog mosta na rijeci Bosni kontrolu pruge vrši muslimanska milicija iz sela Rujnice i Petrovići. Ova milicija broji 50 do 60 ljudi.

Što se tiče Zavidovića, prema posljednjim podacima u samom mjestu nije bilo nekih većih neprijateljskih snaga. Bataljoni XV domobranske pukovnije koji su stacionirali na željezničkoj pruži i mjestima između Zavidovića i Žepča bili su prije desetak dana povučeni i prebačeni u ofanzivu na slobodnu šekovičku teritoriju, a odatle upućeni u Vlasenicu, gdje su se [u] zadnje vrijeme nalazili. U samom mjestu Zavidovići, te stanicama između Zavidovića i Žepča ostale su samo manje snage t. zv. željezničke bojne. Tako n. pr. u Zavidovićima jedna satnija. Osim toga uz samu pilanu i njeno čuvanje nalazi se posada od oko 20 Njemaca sa 4 teška mitraljeza i nekoliko p. mitraljeza. Sami Zavidovići nisu utvrđeni, ali je pilana utvrđena. Ovi podaci datiraju od prije zauzimanja Olova i nije nemoguće da postoje neke izmjene, radi toga je potrebno još u pokretu prikupljati potrebne podatke.

Na pruži Zavidovići — Olovo kretao se je i oklopni voz.

Što se tiče sela koja leže s jedne i s druge strane pruge su miješana, tj. ima ih muslimanskih, pravoslavnih i katoličkih. Za muslimanska sela važi ono što smo govorili u biltenu

broj 1². Katolička sela su pod jakim uticajem pomenutog fra Berislava i ustaški raspoložena. Katolička i muslimanska sela do sela Vozuća uglavnom nijesu gorjela. Katolička sela su potpuno ekonomski sačuvana i nijesu bila pljačkana od četnika. Muslimanska sela u okolini sela Vozuća su dijelom paljena, ali su uglavnom sačuvana i ostala. Njihovo ekonomsko stanje, naročito onih u okolini Vozuće, je dobro. Pravoslavna sela su gotovo većim dijelom popaljena i uništena. Pravoslavno stanovništvo, naročito ono u okolini Vozuće, poznaje partizane i bilo je u svoje vrijeme partizanima skloni. Jasno je da će i ovog puta ta sela moći dati sigurnu podršku i da se na njih može računati.

Prilikom prikupljanja obavještenja o snagama neprijatelja i njihovom pokretu treba naročitu pažnju obratiti na pravce: Vareš — Duboštica — Vijaka; Vareš — Duboštica — Kamenko; zatim pravac Zavidovići — Kamenica — Vozuća, te Zavidovići — Kamenica — Jelaške. Od strane Tuzle pravac Banovići — Ribnica. U ovim pravcima treba nastati da se pošalju Ob. organi radi prikupljanja podataka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za šefa Ob.-centra
B S

(M. P.)

---

* Vidi dok. br. 84.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 29 JUNA
1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE
O RASFORMIRANJU ŠESNAESTE BRIGADE¹**

ŠTAB
VII DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
29.VI.1943

VRHOVNOM ŠTABU NOV i POJ

1) Prma vašoj odluci pristupili smo rasformiranju XVI brigade i reorganizaciji VII i VIII brigade. U okviru te reorganizacije divizijski komitet u zajednici sa Štabom divizije došao je do zaključka da sadanji načelnik naše divizije nije još do-
rastao svom položaju i dodijeljen je na dužnost načelnika Štaba VII brigade.

Na dužnosti pomoćnika načelnika Štaba II divizije nalazi se drug Ljubiša Urošević². Poznajući ga, naše je mišljenje da bi on vrlo dobro došao kao načelnik Štaba naše divizije i molimo vas da po tome donesete odluku i da ga po mogućnosti dodelite u naš Štab.

Po završenoj reorganizaciji podnećemo vam detaljan izveštaj.³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Đuro Kladarin

Komandant
P.⁴ Jakšić

---

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 1/4, k. 812.

² Narodni heroj, poginuo 1943 god. kod Tuzle kao načelnik Štaba Sedme NOU divizije.

³ Vidi dok. br. 106.

⁴ Pavle

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 29 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PETE I DVANAESTE BRIGADE ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA NA SEKTORU RADIĆI¹

Š T A B
XII NOU DIVIZIJE
29 juna 1943 god.
Položaj

ŠTABOVIMA V i XII KNOU BRIGADE

Položaj

Ovdje su stigli drugovi iz Politodjela V KNOU brigade, drug Mirko² i Jovan³, od kojih smo doznali da su naše snage povučene sa položaja koje su do sada držale i to pod pritiskom neprijatelja koji je po njihovom mišljenju do sada stigao u Radiće. Kako od vas nijesmo dobili nikakvog pismenog izvještaja, potrebno nam je da što hitnije pošaljete podatke o neprijatelju, o jačini neprijatelja — tj. da li su to Njemci ili domobrani — i o tome na kojima su položajima zanoćili⁴.

U slučaju da se zaustave u pokretu i zanoće kasnije, tj. da ne imadu vremena za utvrditi se, i u slučaju da su to domobrani ili legionari sa četnicima, trebalo bi na njih izvršiti napad⁵ u toku noći ili pred zor. U napadu trebalo bi više da se angažuje V brigada i sa snagama raspoređenim tako da ne bi bile prenamogomilane. Bilo bi potrebno izvršiti koncentraciju automatskog oruđa. Sa preostalim snagama izvršila bi se osiguranja i zasjede, eventualno da se neprijatelj uspije pokrenuti sa mjesta logorovanja. Ovaj napad trebalo bi izvršiti u slučaju da procjena i obavještenja daju gornje podatke i da jačina neprijatelja ne prelazi jednu bojnu. Zajednički sastanak Štaba V i XII brigade neka donese o tome odluku.

U slučaju da uslovi ne bi odgovarali napadu, tj. da odlučite da ne napadnete, za sutrašnji dan napravićete sljedeći raspored:

XII brigada uzeće obronke Čemernice više sela Kostići — Šolaji, dok će V brigada napraviti zasjedu po dubini na liniji:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/4, k. 865.

² Kalezić

³ Marinović

⁴ Vidi dok. br. 100, 101, 202 i 203.

⁵ Napad nije izvršen jer se neprijatelj povukao. Vidi dok. br. 110.

Bokani — Bastaji u slučaju da neprijatelj od Radica krene u pravcu Skendera⁶. XII brigada u tom slučaju imaće zadatak da napadne neprijatelja bočno u momentu otvaranja borbe. V brigada će ostaviti manje dijelove po šumarcima i kotama iznad Živinica (1004 kota), sa istim zadatkom.

U svakom slučaju obavijestite nas o situaciji, kao i o vašim namjerama. Praksu usmenog obavješćavanja nastojte izbjeći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
MP⁷

Komandant
Šoša

P. S.⁸ Radi artiljerije i avijacije u toku sutrašnjeg dana izvršićete decentralizaciju komore i isturiti prema Ježici. Povlačenje XII ka dolini Ugra, a V — Ježici. VII osiguranje od Čemernice!

BR. 99

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 29 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE BRIGADE ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA O KRETANJU NEPRIJATELJSKE KOLONE OD PRAVCA KOTOR VAROŠI¹

Š T A B
XII NOU DIVIZIJE
29 juna 1943 god.
Položaj

ŠTABU XII KNOU BRIGADE

Položaj

Primili smo vaš izvještaj od 29 ovog mj.²

Neprijateljsku kolonu³ koja kreće iz Kotor Varoši treba dobro pratiti, detaljnije ispitati njenu jačinu i utvrditi pravac

⁶ Skender Vakuf

⁷ Mirko Pekić

⁸ Sljedeći tekst je naknadno dopisan plavim mastilom, latinicom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 6/1, k. 875.

² Vidi dok. br. 100 i 101.

³ Vidi dok. br. 186.

njenog kretanja,⁴ kako bi mogli sa našim snagama izvršiti napad na istu. O svim dobivenim podacima o neprijatelju izvijestiti i Štab V KNOU brigade, radi koordiniranja naših snaga i zajedničke akcije na neprijatelja.

Grupice četnika koje su prebačene u Čemernicu hvatati vješto postavljenim zasjedama. Te zasjede usmjeriti na ona mjesta gdje te grupe otsjedaju radi hrane i odmora, odnosno kod onih kuća s kojima isti održavaju vezu. Te zasjede postavljati noću, da ih četnički jataci ne odaju.

Vaše mišljenje o pretresanju ovoga sektora od strane neprijatelja ne izgleda nam vjerovatno. Jačina neprijatelja koji je izašao do Javorana nije dovoljna za taj posao, s obzirom na to da je teren prostran, a naše snage takve da mogu lako uništiti kolonu tolike jačine.

Šaljemo vam proglase ovoga Štaba upućene četnicima,⁵ s tim da ih podijelite seljacima, koji će ih doturiti četnicima.

Takođe vam šaljemo proglase⁶ II Bosanskog NOU korpusa, koje ćete rasturiti po naredu, a jedan dio ostaviti za svoje jedinice da se pročita pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Žarko

Načelnik Štaba
M¹

Komandant
Šoša

Primljeno i po istom postuplj.
U akta 29

Sekr.
Pero

---

⁴ Vidi dok. br. 110.

⁵ Redakcija nije pronašla pomenute proglase.

⁶ Isto

⁷ Mirko Pekić

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE BRIGADE OD 29 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE NOU DIVIZIJE O POKRETU NEPRIJATELJSKIH KOLONA OD KOTOR VAROŠI I VAGANA¹

Š T A B
XII KNOU BRIGADE
br. sl.
dana 29 juna 1943 god.

Strogo povjerljivo
H i t n o !

ŠTABU XII NOU DIVIZIJE

Položaj

Kako je već danas javljeno za kolonu² koja je zanoćila bila na Previjama kod Vagana, ista je u toku dana 29 ov. mj. poslije podne u 3 časa krenula pravcem prema Čukovcu sa jednom kolonom, a drugom koja je danas krenula iz Kotor Varoši kroz Jakotinu prema Zubovićima. Namjera obiju kolona bila je da pretresu Radiće i sektor prema Skender [Vakufu]. Snage II bataljona ove brigade na položajima Čukovac nisu mogle dočekati neprijatelja, a naročito zbog toga što im se jedna kolona povukla Jakotinom i zahvatila ih bočno, i drugo, što su četnici pripucavali sa leđa iz Čemernice. Čete su se izvukle, ali pod borbom. Poslije povlačenja snage II bataljona skoncentrisane su sa snagama I bataljona na položajima Živinice i Viševice [PL.] zapadno, tj. desno od komunikacije Sken-der — K. Varoš.

Snage V brigade [sa] položaja koje su držale na Radićima povukle su se, i došlo je do toga da su snage ove brigade na koti 1004 pomalo bile u opasnosti. Kada je primijećeno da se neprijatelj orijentisao prema pomenutoj koti, otvorena je vatra iz protivkolskog topa i neprijateljska glavnina sa komorom vratila se natrag i okrenula desno ka k. 932 prema K. Varoši, odatle tukla kotu 1004 bacačem sa nebrojenim brojem granata kao i mitraljeskom i pušcanom vatrom.

U sukobu sa neprijateljem imali smo jednog lakše ranjenog druga od bacača i dva su nestala, ne zna se da li su se priključili nekim snagama V brigade pri otstupanju ili su

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 11/3, k. 875.

² Odnosi se na njemačku 114 lovačku diviziju koja je izvodila akcije na ovom terenu. Vidi dok. br. 182 i 191.

poginuli, ili uhvaćeni živi. Neprijatelj je imao oko 20 što mrtvih što ranjenih od našeg protivkolskog topa.

Zadatak u vezi naređenja³ (posljednjeg) Štaba divizije Štab ove brigade i Štab brigade⁴ donio je odluku da se za noćas ne može izvršiti, jer položaj koji drži neprijatelj nije podesan za napade — brisani je prostor, a drugi je razlog što su četnici zaposjeli zapadni dio Čemernice i iznad Šolaja po izvjesnim grupicama i pripucavaju.

Riješili smo da rasporedimo snage za sutra na položaje predviđene naređenjem Štaba divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pa

Politkomesar
otsutan

Komandant
Mečava

Dostavlja diviz. 29. VI 43
u akta

28.—

Sekr.
Pero

BR. 101

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE BRIGADE OD 29 JUNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE NOU DIVIZIJE O POKRE- TU NEPRIJATELJSKIH KOLONA OD KOTOR VAROŠI I RASPOREDU JEDINICA BRIGADE¹

Š T A B
XII KNOU BRIGADE
Br. Sl.
dana 29 juna 1943

ŠTABU XII NOU DIVIZIJE

Položaj

U vezi naređenja Štaba divizije od 27 ov. mj.² brigada je sa jednim bataljonom na dan 28 ov. mj. izvršila pokret do sela

³ Vidi dok. br. 98 i 99.

⁴ Vjerovatno se odnosi na Štab Pete krajiške NOU brigade jer se i on nalazio na ovom sektoru. Vidi dok. br. 98.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/3, k. 875.

² Vidi dok. br. 89.

Čukovac i zauzela položaj prema K[otor] Varoši i to: jedna četa prema Vaganima, sa jednom četom položaj Zubovići, a sa jednom u rezervi u samom s. Čukovcu sa zadatkom da kontroliše istočnu stranu Tisovca i Čemernice.

Snage II bataljona u toku 28 ov. mj. nalazile su se na položajima u Aginom Selu i u toku noći između 28 i 29 ov. mj. izvršio je pokret na položaj Čukovac i smijenio snage I bataljona. Snage I bataljona u toku 29 ov. mj. ujutro izvršile su pokret prema položajima Živinice i Viševce i smijenile IV bataljon V brigade.

Štab brigade nalazi se u Rađićima, zaseok Cola.

Na dan 28 ov. mj. krenula je jedna neprijateljska kolona³ iz K. Varoši u jačini od 1.000. vojnika prema Javoranima. Zanoćila je na položajima iznad Vagana i na dan 29 ov. mj. pred zoru tukla je artiljerijom položaje Tisovac i Osmaća i sa jednim dijelom snaga krenula prema Krminama između Tisovca i Osmaće. Jedan dio snaga ostao je na položajima Javorani i do ovoga momenta još se nije pokrenuo nikuda. Isturili su daljne dubinske patrole koje će da prate pokret neprijatelja i blagovremeno će te biti izviješteni. Sa vojskom ima veći dio Tešanovićevih⁴ četnika, od kojih je jedan dio odvojen i prebačen na položaje Rađići i Čemernica [Pl.] po grupicama koje imaju zadatak da hvataju naše kurire, pojedince koji se odvoje od svojih jedinica, omanje patrole koje se nevojnički kreću ili se zavuku u pojedine kuće itd.

O prednjem se izvještavate radi znanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
otsutan

Komandant

---

³ Odnosi se na jedinice 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 191.

⁴ Lazar Tešanović

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 30 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O NAPADU NEPRIJATELJA NA PETU CRNOGORSKU I PRVU DALMATINSKU BRIGADU¹

Š T A B
II PROLET. DIVIZIJE
30-VI-43 g. — 9h

VRHOVNOM ŠTABU NOV i POJ DRUGU TERZIČU

Štabovi V Crnogorske i Dalmat. brigade izveštavaju da su juče vodili oštre borbe sa neprijateljem² koji je napadao sa pravaca: Pržići — Ponikva — Vijaka, Migalovice³ i Križevići. Naši su imali 20 mrtvih i ranjenih a neprijatelj znatno više. Glavninu čine milicioneri, zatim ima ustaša, domobrana, crnolegionaša, a dobili su neke podatke da domobrani u Pržićima i Ponikvi očekuju pomoć od Nemaca. O tačnoj jačini ne izveštavaju, ali kažu da je grupa koja je napala jedan naš bataljon u Očevlju bila znatno brojnija od njega. Naši su se povukli iz Očevlja i sa glavinom su se prebacili na desnu obalu Krivaje.

Mi smo im ponova naredili da moraju zatvarati pravac Zavidovići — Olovo i Vareš — Olovo preko Očevlja i da budu u čvrstoj vezi sa brigadom VII divizije u Olovu.⁴

Vi bi trebalo da naredite VII diviziji da njena brigada na prostoru Olovo — Olovske Luke pojača budnost kako u vezi sa aktivizacijom četničkih bandi tako i u vezi sa situacijom kod I Dalm. i V Crnog. brigade. Ta brigada VII divizije bi trebalo da poruši i sve uređaje žičane željeznice u Pakleniku. Mi ćemo porušiti sve u s. Brateljeviću.

S.F. — S.N.

(M. P.)

Za Štab
pomoć. nač.
Ljubiša⁵

¹ Original, pisan mastilom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 27/1, k. 9 A.

² Vidi dok. br. 249.

³ Vjerovatno Magulica

⁴ U to vrijeme u Olovu se nalazila Sedma krajiška NOU brigada. Vidi dok. br. 106.

⁵ Narodni heroj Ljubiša Urošević. Poginuo 1943 god. kod Tuzle kao načelnik Štaba Sedme NOU divizije.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE PROLETERSKE DIVIZIJE OD
30 JUNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGO-
SLAVIJE O JAČINI NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA PRO-
STORIJI KLADANJ, RIBNICA, TUZLA¹**

ŠEF OB. CENTRA II PROLETERSKE DIVIZIJE

30 juna 1943 god.

Bilten broj 3

ŠTABU VRHOVNOM

Za Ob. centar

U vezi obavještenja koja su data u Ob-biltenima broj 1 i 2,² da bi dali što potpuniju sliku našim Ob-centrima brigada na daljim pravcima našeg kretanja, dajemo Ob-podatke na području koje leži između: Kladnja te sjevernih padina planine Konjuha do sela Ribnice — Banovića, Lazine na jugu, te linije Kladanj — Tuzla na istoku, zatim linije Tuzla — r. Spreča — Petrovo Selo na sjeveru, i linije Petrovo Selo — Milino Selo — Lozna na zapad.

Ovo područje ima važan privredni i politički značaj za neprijatelja, jer na tom području leže važni industrijski centri koji snabdijevaju okupatora i ustaše: ugljem, solju, kaustičnom sodom, te bogatim količinama raznih životnih namirnica. Na ovom sektoru leže jaka i dosta imućna sela, od kojih 85% muslimanskih, a ostalo prema jugozapadu pravoslavna a prema sjeveru nešto katoličkih sela. Sela koja naseljavaju muslimani su na periferiji ovoga sektora naoružana, pošto su se nalazila nasuprot nekih partizanskih i četničkih područja. Mnoga od njih su odigrala u ovom ustanku razbojničku ulogu okupatora, dok je jedan dio ovih naoružanih sela ostajao po strani, te čak sa simpatijama posmatrao partizansku borbu. Posljednjeg vremena desili su se veći potresi među muslimanskom milicijom, koja spada u Tuzlansku brigadu pod komandom Hadži Efenđića. Iz straha pred totalnom mobilizacijom počela su neka prebjegavanja partizanima, naročito sa ovoga područja. Posljednjih mjesec dana prebjeglo je do 15 oficira domobrana i legije partizanima. To je unijelo veliku pometnju u redove

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 56/1, k. 11.

² Vidi dok .br. 84 i 96.

legije, pošto su odbijegli oficiri uglavnom muslimani, i to poznatiji. Izbjegli oficiri su dijelom iz Tuzle i Gračanice, a dijelom komandanti pojedinih seoskih jedinica. Što se tiče srpskih sela, ona su uglavnom živjela pod strahovitim ustaškim terorom i ostala su van ustanka, izuzev dijela oko s. Stupara, koji je uglavnom četnički raspoložen i među prvim organizovali saradnju sa okupatorom i ustašama. Osim ovih opštih podataka dajemo sljedeće detalje:

Nakon zauzimanja Kladnja³ 50 do 60 ustaša pobjeglo je u pravcu Živinica. Za ustašama iz Kladnja uteklo je oko 40 četnika u pravcu Tuzle. Sa ustašama uteklo je i prilično stanovništva i to u s. Đurđevik, gdje se danas nalazi zbjeg muslimana. Vojska i logornik vraćaju ih kući, jer ne znaju gdje će sa njima. Odbijegli ustaše sa sobom su odnijeli 4 do 5 automatskih oruđa, jako su demoralisani. Ovih dana očekuju pojačanje od Njemaca.

S. Đurđevik, oko 50 domobrana (nije provjereno) uglavnom radi odbrane rudnika uglja Đurđevik. Selo se sastoji iz više zaseoka nastanjenih muslimanima i pravoslavnim. U njemu se nalazi rudnik uglja, vlasništvo Muratbega Zaimovića iz Tuzle. Uz rudnik postoji nabavljачka zadruga. Selo ekonomski stoji prilično dobro, dijelom popaljeno. Stanovništvo demoralisano. Selo i rudnik su nedaleko od puta i industrijske pruge Tuzla — Živinice — Đurđevik.

U s. Vranovići, s. Brnjici prikrivaju se posljednji ostaci t. zv. Kladanjske četničke brigade, tj. njenog stuparskog četničkog bataljona. Tu se kriju sadašnji komandant brigade rezervni oficir Jovan Arsić, pravnik. Sa njima su poznati banditi Cvijan Tomić, komandant stuparskog bataljona, Radovan Trifunović, komandant bivšeg olovskog bataljona, Čedo Popović, trgovac iz Tuzle, i dr. Brojno stanje ovih je do 20 ljudi, ukoliko nijesu pojačani sa odbijeglim četnicima iz okoline Kladnja. Ovi četnici tijesno sarađuju sa okupatorom i njihova likvidacija bila bi od velikog značaja.

S. Gračanica — s. Svojat — s. Lukavica, muslimanska milicija jačine do 80 ljudi koja pripada Tuzlanskoj legiji. Istakla se je u napadu na šekovičku slobodnu teritoriju.⁴ Sela ekonomski dobro stojeća, nijesu paljena.

S. Živinice, 50 do 60 vojnika u njemačkim uniformama. Iz Kladnja je došlo 50 do 60 ustaša i prema neprovjerenim podacima i jedna satnija domobrana. Zadatak ovih jedinica čuvanje pilane i postrojenja za separaciju uglja. U selu postoji jaka nabavljачka zadruga i više dobro snabdjevenih dućana.

³ Vidi dok. br. 93, 245 i 247.

⁴ Vidi dok. br. 52, 53, 132, 135, 140 i 156.

Pilana i separacija su vlasništvo industrijskog pred. »Kroacija A.D.« Pilana radi isključivo barake za njemačku vojsku. Selo ekonomski dobro stoji, stanovništvo muslimansko i katoličko. Nije paljeno.

Rudnik Litva do 50 domobrana (nije potvrđeno) i domaća milicija najviše 20, koji su izgleda pobjegli. S. Litva dobro stojeće, ima dobro snabdevenu nabavljачku zadrugu, muslimansko, nije paljeno.

Rudnik Radina — s. Repnik i s. Hrvati domaća milicija do 20 ljudi, da li ima domobrana nepoznato. Ekonomski dobro stojeća, imaju nabavljачke zadruge, muslimanska, nijesu paljena.

Rudnik Banovići i s. Podgorje, muslimanska legija do 80 ljudi. Sela muslimanska, dobro stojeća, imaju zadrugu, nijesu paljena.

S. Tulovići — s. Ivovići — s. Omazići, muslimanska legija jačine 80 ljudi, dobro stojeća, nijesu paljena.

S. Poljice — s. Devetak, muslimanska legija do 100 ljudi, dobro stojeća, nepaljena.

Tuzla. Garnizon do 1500 ljudi, od kojih 700 »Vražje divizije«⁵ koji su došli na oporavak, a ostalo domobrani i nešto legije.

Drugi detalja o Tuzli nemamo. Potrebno je da nastojite i prikupite što više podataka o Tuzli, jačini neprijateljskih snaga, rasporedu, naoružanju, fortifikacijama, i drugo, te te podatke dostaviti odmah Ob-centru ove divizije.

Od Kreke do Doboja na svim stanicama duž pruge nalaze se manje jedinice od 20 do 50 domobrana, koji obezbjeđuju stanice i objekte.

Lukavac, na pruži Doboj — Tuzla, neprijateljski garnizon jačine jedna satnija domobrana i 20 Njemaca. Broj legije nepoznat. U mjestu radi i fabrika sode, jedna od najjačih u Evropi. Broj radnika do 500, u većini naklonjeni nama. Mjesto ima jaku i vrlo bogatu nabavljачku zadrugu i više dobro snabdijevenih dućana. Fabrika radi isključivo za njemačku ratnu industriju. Mjesto ima oko 800 stanovnika.

Važni objekti na pruži Doboj — Tuzla:

1. Most kod Bukinja na rijeci Jali dužine 20 metara, željezne konstrukcije. Straža 10 domobrana, jedan bunker od zemlje.

2. Most kod Miričine dužine do 50 metara, željezne konstrukcije, građen za vrijeme Austrije, utvrđena fortica, čuva ga jedna desetina domobrana. Podaci o jačini domobrana su

---

⁵ Vidi dok. br. 202.

starijeg datuma, ali nekih većih promjena nije bilo. Ovo naročito važi za domobranske posade na rudnicima i u s. Živinicama, koje su prema dobivenim podacima već povučene. Što se tiče garnizona u Tuzli, on je vjerovatno nešto pojačan.

Od Ob-centra I Dalmatinske brigade dobili smo sljedeće podatke:

S. Magulica nema neprijatelja, oko 80 milicionera pobjeglo u Živinice, svega oko 20 seljaka kod kuće. U pomenutom selu napadnuta je od strane ustaša i seoske milicije jedna patrola I Dalmatinske brigade. Prema tome izgleda da su se ustaše sakrili negdje oko sela i iz zasjede vrše prepade na naše patrola.

Careva Čuprija, devet žandarma i nešto seoske milicije čiji je broj nepoznat.

S. Vijak, oko 100 legionara. Ima žandarmerijsku stanicu te pretpostavljati da ima nešto i žandarma.

S. Stojčići i s. Jelaške, nešto legije čiji je broj nepoznat.

S. Ribnica, oko 200 legionara.

S. Vozuća, četnici i nešto žandarma, broj nepoznat.

S. Kamensko, 10 do 15 milicionera.

Ovi podaci koje je dostavio Ob-centar I Dalmatinske brigade su dobiveni od seljaka. Naše patrola koje odlaze do Careve Čuprije uočile su legionare i miliciju.

S. Milankovići i s. Vukotići su skoro potpuno prazna. Seljaci su sada odbijegli u nepoznatom pravcu. Pokušano je preko seljaka da se vrate kući, ali se je vratio samo jedan vrlo mali broj.

Juče u s. Pržići i u s. Ponikva došlo je nešto domobrana. Po pričanju seljaka očekuje se i dolazak Njemaca.

Rudnik Seona, domaća muslimanska milicija do 40 ljudi. Pri rudnicima nalaze se skladišta eksploziva, veće količine alata te konji za vuču.

Prema podacima kojima raspolažemo nema izgleda da bi na sektoru pruge Doboj — Tuzla naišli na neki ozbiljniji otpor neprijatelja. Muslimansko stanovništvo je dijelom zaplašeno a dijelom indiferentno. To važi i za katolike.

Prije nekoliko dana četničke bande na sektoru Medojevići — Žunovi zarobili su hiruršku ekipu naše divizije. Ova četnička banda jačine oko 300 je većinom iz tih krajeva. Među njima nalazi se oko 40 oficira četnika sa Brankom Ostojićem,⁶ Baćovićem⁷ i dr., koji su prije 20 dana preko Romanije došli

⁶ Zarija Ostojić-čika Branko, načelnik Štaba četničke Vrhovne komande.

⁷ Petar Baćović, komandant četnika u Hercegovini, Poginuo 1945 godine.

iz Hercegovine. Njihovo naoružanje ne prelazi više od tri do četiri p. mitraljeza.

Kod s. Žunova iz zasjede četničke ubijen je jedan borac V bataljona IV Proleterske brigade.

Prednji podaci dostavljaju vam se i čim dobijemo neke novije podatke dostavićemo ih vam, a takođe i vi nastojte da provjerite ove podatke i novije dostavite Ob-centru ove divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Šefa Ob-centra
II Proleterske divizije
Branko

(M. P.)

Ob. CENTAR II PROLETERSKE DIVIZIJE
30 juna 1943 god.

VRHOVNOM ŠTABU NOV i POJ
za Ob-centar

Dostavljamo Vam bilten broj 1, 2 i 3 našeg Ob-centra.

Ukoliko vi imate nekih novih podataka, molimo da nam ih dostavite.

Šaljemo vam izvjestan broj novina »Hrvatski narod«, »Spremnost« i »Novi list«.

S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Za Šefa Ob-centra
II Proleterske divizije
Branko

**PETNAESTODNEVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE DIVI-
ZIJE ŠTABU DRUGOG BOSANSKOG NOU KORPUSA O
IZVEDENIM AKCIJAMA U VREMENU OD 15 DO 30 JUNA
1943 GODINE¹**

Š T A B
IV N.O.U. DIVIZIJE
— 2 BOS. KORPUSA —
Br. _____
_____ 194— g.

15-to dnevni izvještaj o izvr-
šenim akcijama u vremenu od
15 do 30 juna 1943 god. dostav-
lja se

ŠTABU II BOSANSKOG NOU KORPUSA

Položaj

Dostavljamo vam 15-to dnevni izvještaj o izvršenim akci-
jama od strane jedinica ove Divizije u vremenu od 15 do
30 juna t.g.

15 juna snage X Krajiške brigade vršile su napad na
četničko uporište Glaviće kod Glamoča. Banda koja se tu na-
lazila saznala je za ovaj napad i pobjegla u Glamoč. Iz Glamoča
četničke bande u zajednici sa ustašama krenuli su kroz šume
Staretine Pl., sa namjerom da zaobiđu naše jedinice, napada-
jući ih bočno i sa leđa. Snage pomenute brigade koje su bile
u zasjedi prema Glamoču dočekale neprijatelja² čije su snage
bile oko 300 ustaša i 60 do 70 četnika. Otvorila se žestoka
borba koja je trajala oko tri sata poslije čega je neprijatelj
bio prisiljen na povlačenje u pravcu Glamoča i Staretine [Pl.]
U ovoj borbi neprijatelj je imao 18 ustaša mrtvih, nekoliko
četnika; 5 četnika je uhvaćeno živih. Zaplijenjena je veća ko-
ličina stoke i drugog materijala. Naši gubici 1 mrtav i ranjena
druga.

16 juna poslije dizanja blindiranog voza na pruzi Bos.
Krupa — [Bos.] Novi neprijatelj je, iskoristivši ružno vrijeme i
maglu, izašao u selo Gornje Petroviće, i kad je jedan vod II

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28-1, k. 766 A. Izvještaj je vjero-
vatno pisan 30 juna 1943 godine.

² Vidi dok. br. 172 i 226.

čete I bataljona Podgrmečkog odreda pošao u sastav četi na zasjedu, naišao je na neprijatelja, kojom prilikom je poginulo 5 partizana iz tog voda.

Istog dana snage Drvarskog odreda koje su pratile bolesne i ranjene drugove ka Ribniku i karavan za Podgrmeč vodile su borbu sa četničkom bandom u sadejstvu sa snagama Ribničkog odreda koje su bile u zasjedi. U ovoj borbi poginuo je jedan drug od snaga Ribničkog odreda zbog nesuglasice. Gubici neprijatelja nepoznat.

17 juna Petrovačka četa Podgrmečkog odreda postavila je zasjedu neprijatelju u Jasenici, ali neprijatelj nije naišao jer je navodno bio obaviješten od špijunaže.

Istog dana Njemci su ujutru rano osigurali dominirajuće tačke oko Mačije Grede i uz pomoć jednog tenka izvukli su jedan napušteni tenk još iz posljednje ofanzive i odvezli ga u [Bos.] Petrovac. Jedna četa Drvarskog odreda napala je neprijatelja, ali uslijed tenkova nijesu nanijeli neprijatelju gubitaka.

Istoga dana VIII Krajiška brigada kada je bila u sastavu Unske grupe sa dva bataljona oslobodila je mjesto Bužim.

18 juna I bataljon Podgrmečkog odreda postavio je zasjedu na cesti Petrovac — [Bos.] Krupa, kojom prilikom su zarobljena jedna kola sa natovarenom trenicom, 2 konja od civila koji [je] potjerao trenicu u Bcs. Krupu da proda.

Snage Drvarskog odreda koje su se vraćale od Ribnika naišle su na četničku zasjedu, gdje su ih četnici sa jedne čuke pozvali na pregovore, dva druga otišli su četnicima na pregovore i banda ih je odmah razoružala i zarobila, poslije čega se razvila borba i banda natjerana u bjekstvo.

21 juna VIII Krajiška brigada u sadejstvu sa jednom brigadom VIII divizije i IV Banijskom brigadom izvršile su napad na neprijateljsko uporište Kladušu,³ u kojem je bilo 120 čuvenih ustaša iz Maje i 700 domobrana. Borba je trajala oko 20 sati, u kojem je vremenu neprijatelj dobio pojačanje sa kamionima i tenkovima iz Bos. Novog preko Otoka, Bužima, i Vranograča, iz Topuskog, Cazina i Bihaća. Sve naše jedinice morale su se nakon borbe povući. U ovoj borbi zarobljeno je oko 350 domobrana, 10 puškomitraljeza, 1 protukolski top, 5 teških mitraljeza i oko 200 pušaka. VIII Krajiška brigada nije imala gubitaka, dok je IV Banijska brigada imala 120 ranjenih i mrtvih boraca, među kojima i jedan komandant bataljona.

³ Zapovijest za napad na Kladušu biće objavljena u tomu V, knj. 16.

Istog dana snage I bataljona Ribničkog odreda dočekale su u zasjedi na cesti u Paunovcu jednu jaču neprijateljsku njemačku patrolu i zarobile jednog njemačkog vojnika i 2 ranile. Zarobljeno je 2 karabina, 1 opasač, 1 fišeklja, 50 komada metaka i 5 bicikla. Naši nijesu imali gubitaka.

Istog dana snage II bataljona Podgrmečkog odreda postavile su zasjedu četničkoj bandi ispod sela Milanovca. Zasjeda je otkrivena i banda nije naišla.

22 juna snage I bataljona Podgrmečkog odreda postavile su zasjedu na cesti Petrovac — Krupa i zarobile dvojica kola, 4 konja, 110 kg ječma i drugih stvari koje su civili bili potjerali u Krupu za prodaju, kao i 49.000 din. od švercera.

23 juna snage X Krajiške brigade koje su krenule sa glamočkog sektora na kninski sektor,⁴ radi sadejstva sa ličkim snagama u vezi čišćenja Kninske Krajine, vodile su borbu sa neprijateljem koji je pokušao da izbací snagu jednog bataljona X brigade iz sela Golubića. Naši su imali dva ranjena druga, dok je neprijatelj imao veći broj mrtvih i ranjenih, čiji je broj nepoznat.

Istog dana snage II bataljona Podgrmečkog odreda postavile su zasjedu četničkoj bandi i ustašama, ali se neprijatelj nije kretao.

24 juna u zoru četnička banda postavila je zasjedu jednom vođu III bataljona X brigade koji je imao zadatak da uvati vezu sa susjednim jedinicama na Plješevici. Ovaj vod dočekan je jakim vatrom iz neposredne blizine, i tom prilikom razvila se jača borba, koja je trajala kraće vrijeme. Neprijatelj je imao više gubitaka, čiji je broj nepoznat, dok su naši imali 2 mrtva, jedan nestao i 3 ranjena. Ovom prilikom poginuo je zamjenik politkomesara čete drug Branko Burazor. U ovoj borbi naročito se pokazao, tj. istakao puškomitraljezac toga voda koji je, otvarajući jaku vatru na neprijatelja, i omogućio izvlačenje voda iz nezgodne situacije.

Istog dana 3 četa II bataljona Ribničkog odreda vodila je borbu sa Drenovića bandom u Mednoj, mahala Lišice. Naših gubitaka nije bilo, dok su gubici bande nepoznati a svakako su imali gubitaka.

Istog dana snage I bataljona Podgrmečkog odreda iz zasjede na cesti Krupa — Petrovac dočekale su jednu neprijateljsku biciklističku patrolu, ranjena su dva neprijateljska vojnika i jedan ubijen. Zarobljena su tri bicikla. Istog dana I bataljon VI Krajiške brigade vršio je pretres sela Pecka i Jasenovi Potoci, ali nije naišao na neprijatelja, koji se navodno sklonio u šumu.

⁴ Vidi dok. br. 5.

25 juna III bataljon VI Krajiške brigade, koji je bio u Podgrmeću radi prikupljanja svojih boraca, povratio se na sektor Crkveno — Vrbljani, ali nije uspio da prikupi borce.

Grahovska četa Drvarskog odreda u selu Jelino Polje vodila je borbu sa nadmoćnijom bandom. Borba je trajala oko 5 sati, kada se ova četa uslijed nadmoćnosti neprijatelja morala povući na drugi položaj. Naši nijesu imali gubitaka, neprijateljski gubici nepoznati.

26. VI patrola I čete I bataljona Ribničkog odreda na cesti Bravsko susrela se sa jednom njemačkom patrolom i ubila 2 njemačka vojnika, naši nijesu imali gubitaka. Snage istog bataljona štitile su prebacivanje karavana za Podgrmeč.

27. VI Udarini bataljon Drvarskog odreda zanosjeo je cestu Petrovac — Oštrej, kuda je naišla neprijateljska komora sa 7 kola sa po tri vojnika kao sprovodnici tih kola, napali su komoru, ali je jedna neprijateljska kolona Nijemaca naišla od Oštrejla i razvila se žestoka borba prsa u prsa koja [je] trajala izvjesno vrijeme, poslije čega su se naše snage uslijed nadmoćnosti neprijatelja morale povući. Kola sa pobijenim konjima i materijalom na cesti neprijatelj je odvuкао jer naše snage nijesu mogle ništa izvući; naši borci nijesu imali gubitaka, dok je neprijatelj imao veće gubitke, ali se nije broj mogao ustanoviti.

29. VI u noći IV bataljon VIII Krajiške brigade izvršio je napad na neprijateljsko uporište Rudice. Jačina neprijateljske posade bila je 25 domobrana i 1 vodnik, naoružani sa karabinima i 2 puškomitraljeza. Uporište je likvidirano i zarobljeno je domobrana i 1 vodnik, a zaplijenjeno je 21 karabin, 2 puškomitraljeza »brno«, 14 ručnih bombi, 3000 metaka, 1 poljski telefon, 2 signalna pištolja i 30 raketli. Utrošeno je 2 granate za ručni bacač, 7 ručnih bombi i 670 metaka. Gubitaka u ljudstvu nije bilo ni sa jedne strane.

Izvjestaj se na vrijeme nije dostavio iz razloga što je sektor ove Divizije dosta velik i naše jedinice razbacane, pa nam nijesu mogle na vrijeme podnijeti svoje izvještaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Zamjenik komandanta

Komandant

Istog dana snage I bataljona Ribničkog odreda dočekale su u zasjedi na cesti u Paunovcu jednu jaču neprijateljsku njemačku patrolu i zarobile jednog njemačkog vojnika i 2 ranile. Zarobljeno je 2 karabina, 1 opasač, 1 fišeklija, 50 komada metaka i 5 bicikla. Naši nijesu imali gubitaka.

Istog dana snage II bataljona Podgrmečkog odreda postavile su zasjedu četničkoj bandi ispod sela Milanovca. Zasjeda je otkrivena i banda nije naišla.

22 juna snage I bataljona Podgrmečkog odreda postavile su zasjedu na cesti Petrovac — Krupa i zarobile dvojica kola, 4 konja, 110 kg ječma i drugih stvari koje su civili bili potjerali u Krupu za prodaju, kao i 49.000 din. od švercera.

23 juna snage X Krajiške brigade koje su krenule sa glamočkog sektora na kninski sektor,⁴ radi sadejstva sa ličkim snagama u vezi čišćenja Kninske Krajine, vodile su borbu sa neprijateljem koji je pokušao da izbací snagu jednog bataljona X brigade iz sela Golubića. Naši su imali dva ranjena druga, dok je neprijatelj imao veći broj mrtvih i ranjenih, čiji je broj nepoznat.

Istog dana snage II bataljona Podgrmečkog odreda postavile su zasjedu četničkoj bandi i ustašama, ali se neprijatelj nije kretao.

24 juna u zoru četnička banda postavila je zasjedu jednom vodu III bataljona X brigade koji je imao zadatak da uvaíi vezu sa susjednim jedinicama na Plješevici. Ovaj vod dočekan je jakom vatrom iz neposredne blizine, i tom prilikom razvila se jača borba, koja je trajala kraće vrijeme. Neprijatelj je imao više gubitaka, čiji je broj nepoznat, dok su naši imali 2 mrtva, jedan nestao i 3 ranjena. Ovom prilikom poginuo je zamjenik politkomesara čete drug Branko Burazor. U ovoj borbi naročito se pokazao, tj. istakao puškomitraljezac toga voda koji je, otvarajući jaku vatru na neprijatelja, i omogućio izvlačenje voda iz nezgodne situacije.

Istog dana 3 četa II bataljona Ribničkog odreda vodila je borbu sa Drenovića bandom u Mednoj, mahala Lisice. Naših gubitaka nije bilo, dok su gubici bande nepoznati a svakako su imali gubitaka.

Istog dana snage I bataljona Podgrmečkog odreda iz zasjede na cesti Krupa — Petrovac dočekale su jednu neprijateljsku biciklističku patrolu, ranjena su dva neprijateljska vojnika i jedan ubijen. Zarobljena su tri bicikla. Istog dana I bataljon VI Krajiške brigade vršio je pretres sela Pecka i Jasenovi Potoci, ali nije naišao na neprijatelja, koji se navodno sklonio u šumu.

⁴ Vidi dok. br. 5.

25 juna III bataljon VI Krajiške brigade, koji je bio u Podgrmeču radi prikupljanja svojih boraca, povratio se na sektor Crkveno — Vrbljani, ali nije uspio da prikupi borce.

Grahovska četa Drvarskog odreda u selu Jelino Polje vodila je borbu sa nadmoćnijom bandom. Borba je trajala oko 5 sati, kada se ova četa uslijed nadmoćnosti neprijatelja morala povući na drugi položaj. Naši nijesu imali gubitaka, neprijateljski gubici nepoznati.

26. VI patrola I čete I bataljona Ribničkog odreda na cesti Bravsko susrela se sa jednom njemačkom patrolom i ubila 2 njemačka vojnika, naši nijesu imali gubitaka. Snage istog bataljona štatile su prebacivanje karavana za Podgrmeč.

27. VI Udarни bataljon Drvarskog odreda zanosjeo je cestu Petrovac — Oštrelj, kuda je naišla neprijateljska komora sa 7 kola sa po tri vojnika kao sprovodnici tih kola, napali su komoru, ali je jedna neprijateljska kolona Nijemaca naišla od Oštrelja i razvila se žestoka borba prsa u prsa koja [je] trajala izvjesno vrijeme. poslije čega su se naše snage uslijed nadmoćnosti neprijatelja morale povući. Kola sa pobijenim konjima i materijalom na cesti neprijatelj je odvuкао ječ naše snage nijesu mogle ništa izvući; naši borci nijesu imali gubitaka, dok je neprijatelj imao veće gubitke, ali se nije broj mogao ustanoviti.

29. VI u noći IV bataljon VIII Krajiške brigade izvršio je napad na neprijateljsko uporište Rudice. Jačina neprijateljske posade bila je 25 domobrana i 1 vodnik, naoružani sa karabinima i 2 puškomitraljeza. Uporište je likvidirano i zarobljeno je domobrana i 1 vodnik, a zaplijenjeno je 21 karabin, 2 puškomitraljeza »brno«, 14 ručnih bombi, 3000 metaka, 1 poljski telefon, 2 signalna pištolja i 30 raketli. Utrošeno je 2 granate za ručni bacač, 7 ručnih bombi i 670 metaka. Gubitaka u ljudstvu nije bilo ni sa jedne strane.

Izvjestaj se na vrijeme nije dostavio iz razloga što je sektor ove Divizije dosta velik i naše jedinice razbacane, pa nam nijesu mogle na vrijeme podnijeti svoje izvještaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Zamjenik komandanta

Komandant

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA PETE NOU DIVIZIJE ZA VRIJEME OD 28 DO 30 JUNA 1943 GODINE¹

28—29 juni 43
Jehov'na, Modrine, Kakanj, Čatići, Dobrinje, Porječani.

Prema postavljenom zadatku divizija je trebala izvršiti prelaz preko rijeke Bosne.² I brigada napada na sektoru Kakanj — Doboj — Čatići sa zadatkom da zauzme ta mjesta, uništi želj. prugu i sve objekte kao i sam ugljenokop u Kaknju. Zadatak je u potpunosti izvršen, postignuto je iznenađenje kod neprijatelja, porušeni su željezni most i 1 drveni. Dignuta sva rudnička postrojenja i uništena električna centrala. Naši borci su pokazali sjajno držanje, plivači su plivali preko. — IV br. likvidirala je stanicu Dobrinja i Porječane, zauzeli u brzom naletu mostove koji su spaljeni. Neprijatelj je pokušao sa jednom bojnom, 1 blind. vozom i dva tenka da prodre u Kakanj. Ovu kolonu pomagala je i avijacija, 7 aviona su neprekidno tukli naše položaje. Neprijatelj se poslije teške borbe povukao i odbiven. XI brigada dobila je zadatak da likvidira ž. st. Modrinje i Jehovinu. Zadatak je uspješno izvršen. Na ovaj način jedinice V divizije uništile su oko 35 km ž. pruge, zapalile i porušile sve objekte na istoj i izvršile prelaz preko iste.

Naši gubitci: 2 mrtva, 9 ranjenih. Nepr. gubitci: zarobljenih 161, mrtvih 21. U materijalu: 105 pušaka, 1 mitraljez, 5 pm., 94.000 m., 250 bombi, 3 str., 6 pištolja, 1 vagon dinamita i kapisle, 1 vagon šećera, 2 vagona brašna, 5.000 kgr pasulja, 1 vagon stoke, 300 kg slanine, 500 cipela, 3.000 kgr zejtina, 1.000.000 kuna, odjeće, obuće.

30. VI. 1943 g.
Breza

Vođena borba sa jednom kolonom na Prhovi i napadana Breza i Dabravina. Rudniku Brezi došla su pojačanja te iste nismo zauzeli.

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1-1, k. 783 A.

² Vidi dok. br. 88.

Naši gubici: mrtvih 5, ranjenih 10. Nepr. gubici: mrtvih 30, ranjenih 50, nešto odjeće i ostale spreme.

ZAKLJUČAK

Jedinice V divizije u toku mjeseca juna izvršile su 5 većih napada i 3 odbrane, napravile su nekoliko zasjeda. Porušili prugu i mostove, Jehovine, Porječani, oko 35 km. Uništile rudnik uglja u Kaknju kao i sva fabrična postrojenja.

Naši gubici za mjesec juni: mrtvih 25, ranjenih 38. U materijalu nismo imali gubitaka.

Neprijateljski gubici: zarobljeno: 239 vojnika i 3 oficira
ubijeno: 357 vojnika i 8 oficira
ranjeno: 236 vojnika

Izbačeno iz stroja   Ukupno: 832 vojnika i 11 oficira

Neprijatelj je imao u materijalu ogromne gubitke i navodimo samo najvažnije, dok je odijela i obuće zarobljeno toliko da se cijela divizija obukla a dosta materijala je uništeno i neiskorišteno, dok je velika količina raznog materijala, oko 4 vagona, podijeljena narodu.

Zaplijenjeno: 3 teška bacača, 11 mitraljeza »šaraca«, 15 stroj. M.P. 120.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 52 konja sa mater.

188 karabina, 320 bombi, 7 pištolja, 2 dvogle-
da, 1 vagon dinamita, 4 vagona hrane, 4 loko-
motive, 80 vagona, 1 vagon stoke, 2 želj. mo-
sta, 1 želj. propust, 1 betonski most, 1 drveni
most, 35 km želj. pruge. U samom Kaknju ne-
prijatelju je učinjena šteta preko 3 milijarde
dinara.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 30 JUNA
1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE
O ULASKU SEDME KRAJIŠKE BRIGADE U SASTAV DI-
VIZIJE I SITUACIJI U DOLINI RIJEKE SPREČE¹**

ŠTAB
VII DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
30.VI.1943

VRHOVNOM ŠTABU NOV i POJ

1) Primili smo vaše naređenje² o stavljanju VII Krajiške brigade pod našu komandu. Ova brigada izbila je sinoć na liniju Djedina — Crijevići (k. 504) — s. Matijevići i preuzela zadatak zatvaranja komunikacije Tuzla — Kladanj od naše XVI brigade.

2) Danas smo rasformirali XVI brigadu i deo koji pripada VIII brigadi uputili u sastav VIII brigade, dok ostatak čeka VII brigadu u s. Tarevu.

VIII brigada uputila je jedan bataljon u s. Džebare a izdali smo joj naređenje da se tokom iduće noći glavninom snaga prebaci na prostoriju s. Bijelopolje — s. Kaštijelj sa zadatkom izviđanja neprijatelja i nadiranja u pravcu Gračanice.

3) Prema prikupljenim podacima sva sela u dolini r. Spreče naoružana su. Nismo do sada mogli doznati njihov tačan broj posada, ali on se kreće između 150—200 za s. Živinice a manji je u svim ostalim selima. Izdali smo naređenje brigadama da brižljivo prikupljaju podatke o neprijatelju i da ih nam dostavljaju, ali ovo je otežano time što narod bježi ispred nas. Tek jučer iz šuma se počele vraćati pojedine muslimanske porodice koje izjavljuju da beže ispred nas jer se boje da s nama idu i četnici.

4) Mi ćemo preduzeti napade na posade u dolini Spreče u cilju njihovog razbijanja i proterivanja.

5) Da bi mogli u potpunosti zvesti reorganizaciju molimo vas da nam što pre uputite u sastav našu VII brigadu sa prostorije Olova.

6) Naš Štab nalazi se u s. Stupari.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/4, k. 812.

² Pomenuto naređenje biće objavljeno u tomu Vrhovnog štaba.

7) Za uspješno rušenje komunikacija i drugih objekata potrebno je organizovati minerske grupe. Mi smo imali minerski vod koji je rasformiran gubitkom ljudstva tokom ove ofanzive. Predlažemo da drug Volođa³ organizuje jedan kratak kurs na kome bi se osposobili stručnjaci za rukovanje eksplozivom za rušenje komunikacija i mostova. U pionirskom vodu V. Š. nalazi se drug Pribičević Joco, koji je pripadao našem minerskom vodu i koji je jedini koji je preostao iz toga voda i molimo da ga vratite u našu diviziju.

8) Upućujemo vam 4 kurira po vašem naređenju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

PS.⁴ Oštetili smo vodovod u s. Stupari, a sada ćemo ga temeljito porušiti eksplozivom koji smo primili.

Dostavljamo vam u prilogu »svjetlopis« druga Vrhovnog komandanta.

BR. 107

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 30 JUNA 1943 GOD. ŠTABU PETE I DVANAESTE BRIGADE O ODLAGANJU SASTANKA SA ŠTABOM DIVIZIJE I NAREĐENJE ZA RAZMEŠTAJ JEDINICA PETE BRIGADE¹

Š T A B
XII NOU DIVIZIJE
30 juna 1943 god.
Položaj

Ako imate jedno jastuče za štambilje, pošaljite nam! ili pronađite. Šaljemo nešto koverata.²

ŠTABU V i XII KNOU BRIGADE

Položaj

Sastanak koji je bio zakazan³ između Štaba V i XII KNOU brigade na dan 30 ovog mj., i koji je zbog novonastale

³ Vladimir Smirnov

⁴ Sljedeći tekst je naknadno dopisan mastilom, latinicom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/9, k.875.

² Na originalu dopisano mastilom.

³ Vidi dok. br. 94.

situacije odgođen, održaće se sutra (1 jula) t. g. sa štabom V i XII KNOU brigade, u štabu ove divizije u 9 časova, te prema tome neka štabovi gore navedenih brigada dođu do određenog vremena na ovaj sastanak.

Štab V KNOU brigade, neka radi ishrane prebaci jedan dio svojih snaga u Zuboviće, Radiće, Popoviće, a ujedno neka i patrolira i kontroliše taj sektor. Takođe neka štab V brigade doturi do ovog štaba ujutro rano 50 kg. brašna, za ishranu učesnika ove konferencije, kao i jedno june.

Za zaštitnicu ovoga štaba uputićete slijedeće drugove V K.⁴ brig.:

1. Banović Ostoja, 2 Bojanić Božo, 3 Radujko Ljubomir, 4 Simatović Zdravko, 5 Pedić Dmitar, 6 Vučković Rade (svi iz IV bataljona) 7 Miljaković Jovo, 8 Slijepac Mile, 9 Goronja Dragan i 10 Modrinić Lazar iz (I bataljona). A vama će se uputiti slijedeći drugovi:

1. Karan Dragoljub, 2 Medić Stevo, 3 Vojnović Milan, 4 Vuković Stojan, 5 Radujko Milan, 6 Todić Čedo, 7 Stojčić Branko, 8 Ljubičić Mladen, 9 Lakić Pante i 10 Pilipović Dušan, pošto ovi drugovi ne odgovaraju za vršenje dužnosti pri zaštitnici štaba divizije.

Ovi drugovi koje tražimo neka dođu sa Štabom sutra ujutro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
M.

Komandant
Šoša

(M. P.)

P.S.⁵ Još ne znamo sastav vlade.

---

⁴ Krajiška

⁵ Slijedeći tekst je naknadno dopisan mastilom, latinicom.

IZVOD IZ DNEVNIKA KOMANDANTA DRUGE PROLETERSKE BRIGADE O BORBAMA VOĐENIM U MAJU I JUNU MJESECU 1943 GODINE¹

V

1 maj — subota. Zakazana proslava² ukratko je proslavljena po jedinicama zbog priprema za napad i primanja položaja od V brigade.³

Zapovest za napad je dostavljena jedinicama do 14 časova.

1, 4 b.⁴ i četa pratećih oruđa su preko dana osmatrali položaje, dok 2 bataljon to nije učinio.

U 21.40 čas. prvo puškaranje sa neprijateljskom pretstražom. U 22.20 otvorila se borba na sektoru 1 bataljona, a kasnije i 4. Borba je trajala sa prekidima celu noć. U daljini kod Gvozda čula se žestoka barba bataljona IV brigade sa Talijanima i četnicima.⁵

1 četa I bataljona očistila je na svom pravcu neprijateljska utvrđenja i prodrla u njih. Ona je se hrabro borila, ali kako 2 bataljon nije bio na svom pravcu, to se ona povukla u zoru. Zadali su dobar udar neprijatelju. U mraku su našli 10 mrtvih Talijana. Druga četa 1 bataljona se povukla posle napada ne uspevši zauzeti utvrđenja.

4 bataljon je izašao na Golu Stranu, vodio borbu i zašao neprijatelju bočno i iza leđa.

2 bataljon je iz sela krenuo u 21 čas a tek u zoru stigao na Smrčevu Glavicu. Oni su upropastili napad. Da su bili na svom pravcu, možda bi iste noći uspeli neprijatelja proterati i onemogućiti mu kvar na topovima i ostalim oruđima.

1 bataljon je imao 3 mrtva i 7 lako ranjenih drugova.

¹ Original, pisan zelenim mastilom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1, k. 2015.

² Misli se na proslavu povodom Prvog maja.

³ Peta (Crnogorska) NOU brigada

⁴ Bataljon. U nastavku dokumenta Redakcija će dati pun tekst skraćena, bez uglastih zagrada i davanja objašnjenja. Tekst Dnevnika je pun skraćena bez nekog određenog sistema, koje je pisac zbog prostora i vremena stavljao gdje je našao za shodno. Redakcija je uspjela da skraćene pročita i daje puni tekst.

⁵ Odnosi se na boj na Javorku. Opširnije vidi u tomu IV, knj. 13, dok. br. 27 i tomu III knj. 5, dok. br. 14, 161, 162.

1 bataljon se povukao na Prisoje, 4 ostao na Goloj Strani, 2 na Smrčevoj Glavici.

2 — nedelja — položaj.

Preko noći nije stigla u sadejstvo nijedna jedinica V ni IV brigade.⁶

U 12 čas. dobili smo izvještaj od komandanta V brigade⁷ da su im 2 bataljona otišla preko Presjeke ka Surdupu, sa njima nemaju veze, a sa dva bataljona su od 6—8 čas. stigli na položaje Jablan Brdo — Šišman i podilaze V. Glavici.

U 12.30 izveštaj od 4 bataljona da su uhvatili vezu sa bataljonom IV brigade koji se nalazi prema Lipovoj Ravni.

Neprijatelj je u toku noći tukao naše sa 4 brdska topa i žestoko se branio. Izjutra su tukli takođe topovima i bacačima.

Bacač V brigade i naš su tukli neprijateljske položaje. Oko 13 časova neprijatelj je počeo da beži osećajući prodiranje naših jedinica u njegovu pozadinu. Naše jedinice su ga uspešno progonile. 4 bataljon je dočekivao razbijene kolone i pobio oko 100 Talijana a zarobio oko 200. 1 bataljon je pobio oko 80, a zarobio 40. 3 četa 4 bataljona je neprijatelja progonila do Jasenovog Polja.

Neprijatelj bežeći ostavljao je sve. Plen je veliki.

Nailaze i jedinice V brigade koje uzimaju usput spremu i ostalo, a počeli su i naši, ali se tome stalo na put.

Red je uspostavljen. 1 bataljon ne umije da se snađe. 1 bat. Javorak.

4 „ Papratni Doli.

2 „ Lipova Ravan.

Plen se skuplja. Avioni lete i bombarduju uzalud. Sve neprijateljske snage su razbijene, ubijene i zarobljene. Mali broj je uspeo da pobegne. Na ovom položaju je bilo 1000 Talijana i nešto četnika. Četnici su se većinom predali. U prvo vreme ih je bilo oko 200, pa su pobegli i ostalo ih oko 90. Išli su nam u susret predavajući se i smeškali se, jedući cibok.

Poslali smo izveštaj diviziji.⁸ Hrane nije nađeno skoro ništa. Uveče je dolazio drug Sava⁹ i zam. komandanta IV

⁶ Peta i Četvrta (Crnogorska) brigada

⁷ Narodni heroj Sava Kovačević. Poginuo 13 jula 1943 god. na Sutjesci kao komandant Treće NOU divizije.

⁸ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 10.

⁹ Kovačević

brigade¹⁰; još je ostalo nekoliko nelikvidiranih tenkova. Do uveče su bili primorani na predaju i oštećeni. Tri tenka su uspela da pobjegnu za Nikšić sa talijanskim pukovnikom.

Tako je uništen čitav bataljon talijanske divizije.¹¹

Plen:

- 1 — 6 lakih tenkova
- 2 — 17 manjih i većih kamiona
- 3 — 4 motor. točka
- 4 — 3 bur. benzina
- 5 — 4 brdska topa
- 6 — 2 t. bacača i delovi
- 7 — 8 t. »brede«
- 8 — 15 l. »brede«
- 9 — 1 »fiat« p. mitr.
- 10 — oko 300 tal. puš.
- 11 — 90 srpskih¹² pušaka
- 12 — 10 l. bacača
- 11 — 1354 granate za topove
- 12 — 351 mina za t. bacač
- 13 — 400 mina za l. bacač
- 14 — 40.000 metaka za t. »bredu«
- 15 — 50.000 metaka za l. »bredu«
- 16 — 9.600 metaka za »fiat«
- 17 — 9.600 metaka grčke mun.
- 18 — 1000 talijan. ručnih bombi
- 19 — 3040 čebadi
- 20 — oko 1000 šatorskih krila
- 21 — oko 180 mazgi
- 22 — 6 jah. konja
- 23 — 7 sanduka za radio stanice
- 24 — ostala razna sprema.

3 — 9. — Radi se na evakuaciji plena i prebacivanju u Pošćenje. 1 bataljon je zaposlen oko evakuacije. Ishrana jedinica je slaba. 6 ov. mj. održali smo sastanak sa štabovima bataljona, gde se oštro udarilo po svim pitanjima, a naročito zakašnjavanje 2 bataljona na položaj. 7 ov. mj. su otišli kamioni i tenkovi za Šavnik. Ceo dan je kiša padala. 2 i 4 bataljon su se prebacili u Gornju Breznu. Danas je stiglo 19 novomobilisanih za našu brigadu. Vode se pregovori

¹⁰ Niko Strugar

¹¹ Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 13.

¹² Misli se na puške »Mauser«

sa talijanskom komandom o razmeni zarobljenika. Nekoliko talijanskih vojnika neće da se vrate u Nikšić. Ostaju u 2 bataljonu. Svi su radnici-mehaničari. 8 ov. mj. u 12 časova 4 bataljon je krenuo za Šćepan Polje. Kiša je neprekidno padala. Intendantura i četa pratećih oruđa su otišle za Komarnicu.

- 9 — nedelja. — Krcun¹³ je juče otišao za Komarnicu. Mi krećemo danas. 2 i 1 bataljon će se takođe prebaciti na s. Duži — s. Pošćenje.

U 15 čas. u Komarnicu je stiglo naređenje iz Divizije da se Štab brigade prebaci na Šćepan Polje i javi V. Š. 1 i 2 bataljon će se prebaciti na Lipovu Ravan i Šipačno sa zadatkom zatvaranja tog pravca. V brigada zatvara pravac Nikšić — Šavnik, a IV brigada se prebacuje za Boan. 6 ov. m. su četnici izvršili napad na VII Krajišku brigadu. Krajišnici su ih povratili natrag.

Naredili smo Sredoju¹⁴ i Ljubičiću¹⁵ da sa kursistima¹⁶ pređu u Lipovu Ravan i preuzmu komandu nad oba bataljona. Kuriri su otišli 10 rano.

- 10 — Ponedjeljak. — U 10 čas. smo krenuli iz Komarnice sa delom intendanture i topovskim odjeljenjem za Pišće. Celo vreme je sneg padao. Usput smo sreli Peka. U Pišće smo stigli oko 19.30 čas. i smestili se kod odbornika Đola Vukovića. Usput su konji popadali. Ishrana ljudstva i stoke u Crnoj Gori veoma teška.
- 11 — utorak. — Kod nas je došao Bačo,¹⁷ a kasnije i Obrad Cicmil. U 10 30 smo krenuli za Nikoviće. Usput smo razgovarali iz Pišća sa Štabom III divizije da bi nam povratili bojnu komoru. U Nikoviće smo stigli u 15 čas. Usput smo sreli Kukolja,¹⁸ ide za Vasojeviće.

---

¹³ Slobodan Penezić, zamjenik političkog komesara Druge proleterske brigade.

¹⁴ Sredoje Urošević

¹⁵ Nikola Ljubičić

¹⁶ Pri Štabu Druge proleterske brigade bio je organizovan kurs za komandire četa i vodnike. Kurs je ubrzo morao biti rasformiran zbog neprijateljske ofanzive.

¹⁷ Spasoje Steić-Bačo, atentator na regenta Aleksandra Karađorđevića. Atentat je izvršen na dan donošenja t. zv. »Vidovdanskog ustava«. Uhapšen i osuđen na smrt. Kasnije pomilovan na 20 god. robije. Godine 1941 pobjegao sa grupom robijaša iz kaznionice u Sremskoj Mitrovici i učestvovao u NO ratu do pogibije za vrijeme Pete neprijateljske ofanzive.

¹⁸ Vukajlo Kukalj, učitelj, za vrijeme NO rata bio politički radnik na terenu. Poginuo 1943 god. naišavši na četničku zasjedu.

U Nikovićima odbornici negoduju zbog uzimanja hrane.

Primećuje se izvesno nezadovoljstvo.

- 12 — sredo. — Ja i Krcun sa Dragim¹⁹ i Zinom²⁰ krenuli smo u 4.30 za Rudine — Liječevinu — Ščepan Polje. Na Rudinama smo opet razgovarali sa Štabom III divizije i Maksićem²¹ Lune²² je sa 3 i 5 bataljonom prema Foči.

U Liječevini smo našli druga Crnog i Đida. Sa njima smo razgovarali o situaciji. Tu su i kursisti.

Na Ščepan Polju je naš 4 bataljon. Zanoćili smo više Huma. Tifusni bolesnici se prebacuju ka Meštrovcu preko Ščepan Polja. Izmučeni su i u teškom stanju. Nedostatak hrane i sanitetskog materijala utiče na smrtnost ranjenika i bolesnika.

- 13 — četvrtak. — U 5 čas. produžujemo za Krušćicu, gde nalazimo druga Veljka²³ sa Štabom Majevičke brigade.²⁴ Naš Štab brigade komanduje na ovom sektoru sa VI Bosanskom brigadom, Majevičkom i našom.²⁵ Prema direktivi V.Š. naša brigada i Majevička ostaju na sektoru od Ščepan Polja do Ustikoline i Han Sohe, a VI Bosanska na pravcu Goražde — Čajniče.

Osnovni zadaci:

- a — zaštita naših bolnica;
- b — zaštita slobodne teritorije — zapadni deo Sandžaka;
- v — učvršćenje narodne vlasti.

Imamo i radio stanicu, kojoj akumulator nije ispravan.

Komandant Majevičke brigade je Pero Kosorić, poznat sa ratovanja po Istočnoj Bosni. Majevička brigada je mlada brigada, zato moramo uticati politički i vojnički.

Po podne oko 16 čas. u Šajevićima se sastajemo sa drugom Lunom. 5 i 3 bataljon drže položaje oko Crnog Vrhra prema »Vražjoj diviziji«. To je obučena, nasilno mobilisana jedinica hrvatske omladine u Njemačkoj sa nemačkom komandom i naoružanjem. U borbi nisu iskusni, ali su drski i bezobrazni. Tako su iznenadili II Dalmatin-

¹⁹ Milenković

²⁰ Belić

²¹ Ljubiša Maksić

²² Narodni heroj Miodrag Milovanović, zamjenik komandanta Druge proleterske brigade. Poginuo 1944 god. kod s. Uzići.

²³ Pavle Ilić

²⁴ Petnaesta (Prva) majevička

²⁵ Ova grupa brigada nazvana je Drinska operativna grupa. Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 77.

sku brigadu uz Dragočavski potok — tom prilikom je poginuo Pane Srdanović.²⁶ Tada je pristigla Majevička brigada i naterala ih u Foču. Zarobljeno 3 neprijateljska vojnika. Više ubijeno i ranjeno.

Naš 1 i 2 bataljon će doći uskoro.

Lune ostaje na sektoru prema Foči.

Štab Drinske operativne grupe nalaziće se od sutra u Zavajitu.

14 — petak —

Krenuli smo za Zavajit u 6 časova. Veljko sa stanicom je ostao da uhvati vezu. U Zavajitu su bili rekonvalescenti tifusa — te je celo naselje zaraženo. Po kućama se ne može stanovati. Podigli smo šatore.

U 13.30 stiže Veljko sa stanicom. Nisu mogli uhvatiti vezu. Slab akumulator. Predao mi je neke izvještaje VI brigade i njegove izvještaje V.Š. i otišao preko Čelebića i Rijeke za V.Š.

Popodne je avion leteo u pravcu Čajniča od Foče.

U 22.30 stigao je izvještaj od Majevičke brigade da je njihov 1 bataljon potisnut sa Golog Vrhka ka Iksaru, vodeći žestoku borbu. Njima je u pomoć otišao jedan bataljon VI brigade. Naredili smo da upute jedan bataljon iz Krušnice preko Potpeća ka Brusnoj i Boljoradini radi povezivanja sa njihovim 1 bataljonom i VI brigadom.

Takođe je dobijen izvještaj od Luna da se primećuje živost između Foče i Goražda. Neprijateljske jedinice koje su bile na položaju smenjene su i pojačane. Lune predlaže da izvrše napad na jedan istureni neprijateljski položaj. Mi smo odobrili. Poslali smo znake za obe brigade, a i VI brigada sa Brankovićem²⁷ i još jednim preko Vikoča. Kuriri su otišli oko 2 časa.

15 ov. m. — subota —

Seljaci pričaju da su ustaše u Slatini. Poslali smo patrolu u Vikoč. Patrola se vratila oko 15 čas. i izveštava da se borba vodila preko s. Kovačevića.

U 19 čas. je stigao Branković. Nisu mogli proći jer je neprijatelj bio, po njihovom iskazu, u s. Kovačevići — Madžari i preko Miholja otišao u pravcu Čajniča. Odmah smo poslali naređenje Štabu Majevičke brigade da bataljon

²⁶ Politički komesar bataljona

²⁷ Redakcija nije mogla ustanoviti ime.

iz Potpeća prebaci za Vikoč i dalje ka Planskom radi zaštite tog pravca i hvatanja veze sa VI brigadom.

U 15 čas. smo uputili kurira Lunu da pošalje jednu četu 4 bataljonu u Zavajit.

U 21.30 dobili smo izveštaj od Luna da su jutros imali manju borbu oko Crnog Vrh i Ravnih Njiva. Za večeras su pripremili napad. Traže Boška.²⁸ Iz Foče je otišlo za Gorazde 20 kamiona.

U 20 čas. su otišli kuriri u Majevičku brigadu u Krušnicu i Podpeće da bataljon iz Potpeća pređe u Vikoč i dalje.

Napisao sam naređenje za VI brigadu.

- 16 — nedelja. — Kurir iz Potpeća se vratio. Bataljon iz Potpeća je prešao Četinu.

U 7.30 stiže kurir od Luna: napad je vršen, zapljeno: 1 »šarac«, 1 mašingever, 6 pušaka, municije bacačke i puščane i ostale sprema.

Naši gubici iz 3 bataljona: 1 poginuo, 3 lakše ranjena; iz 5 bataljona 1 poginuo, 13 ranjeno, 5 teže.

Zauzet je Osjek, 1 četa 3 bataljona nije izvršila zadatak. Nije napala kuću u kojoj su logorovali.

U 9.10 odneo je kurir pismo za VII diviziju, i centralnu bolnicu.

U 15.30 poslato pismo Lunu i izveštaj Maksića.

U 17 čas. izveštaj VII divizije o primanju našeg izveštaja i da će radiom javiti V. Š. o situaciji oko Čajniča.

Popodne su se čule eksplozije ka Čajničju a oko 17 čas. od Foče artiljerija.

U 16 čas. izveštaj Majevičkog štaba da je bataljon iz Potpeća stigao u Krstac blizu Planskog i da još nije uhvatio vezu sa VI brigadom. Na Iksaru nema nikoga.

- 17 — ponedeljak — U 1 čas. izveštaj od Luna. Seljanka iz Foče došla i govori da ima dosta Nemaca koji su skoro došli. Prema nađenim ruksacima na Osjeku i pošti izgleda da su sve Nemci. U toku 16 ov. m. su tukli topovima na sve strane Foče. Razmenu nude na Brodu da naša dva bez oružja dovedu zarobljenike. Lune odgovorio da se razmena izvrši na Ravnim Njivama.

U 5 bataljonu je 16 ranjenih (6 teže) i 1 poginuo. Toliko je ranjenih zbog neiskustva i nesadejstva 3 bataljona. Lune piše da su 3 i 5 zamoreni — to pišu Carević²⁹ i Marković.³⁰ 5 bataljon zaplenio: 1 p. mitr. sa teškim postoljem

²⁸ Narodni heroj Boško Buha. Poginuo 1943 god. na Jabuci, na komunikaciji Pljevlja — Prijepolje, naišavši na četničku zasjedu.

²⁹ Dušan

³⁰ Dragoslav

i sa nišanskim spravama. 1 mašingever sa 130 metaka, 1 revolver, 2 dvogleda, 6 sandučića mina, oko 2000 metaka, 2 goniometra, 15 šinjela, 13 ranaca.

Neprijateljski gubici: 2 mrtva i više ranjenih.

U 3 časa stigao je izveštaj od VI brigade pisan 15 ov. m. u 20.50 čas. Neprijatelj je ušao u Čajniče sa tenkovima 15 oko 10 čas.

Oni su potisnuti kolonama kod Uhotića Brda i Paljike — preko Kozare i kolonom od Boljoradine koja je prešla preko Krstaca — Madžara i Kovačevića i Miholja, pa krenula ka Debelom Brdu iznad Čajniča.

Delovi VI brigade se nalaze na Metaljci, a sa delovima koji su bili prema Goraždu nemaju vezu.

Juče oko 13 čas. 1 četa 4 bataljona je pošla za Vikoč, a dve desetine sa naređenjima za VI brigadu i Majevičke bataljone.

U 7.30 poslali smo naređenje VI brigadi da se postavi na prostoriju Metaljka — Ponikve, a jedan bataljon Majevičke na Plansko, jedan da dođe u Tvrdake i to je naređenje otišlo u 8 čas.

U 8 čas. smo poslali izveštaj³¹ V. Š. preko VII divizije.

Oko 9 čas. avioni izviđaju Čelebić — Zavajit — Ščepan Polje, a i jutros u 7 časova. Magla i kiša sa snegom ometaju izviđanja.

Krcun je otišao do uprave bolnice radi evakuacije.

Uputio sam oko 9.30 čas. Lunu direktivno pismo.

U 11 čas. primili smo pismo od V. Š. pisano 15 ov. m. u 16 čas. Terzić odgovara na Veljkovo pismo, jer je Veljko situaciju ružičasto opisao. Održavati vezu sa III divizijom. Prebaciti municiju sa Ifsara na Čelebić. Snage držati na okupu.

Oko 15 čas. dolazi zam. komandanta Majevičke brigade³² sa politkomesarom.³³ Oni su se sa Krstaca vratili. Bataljon kod Vikoča. Celo vreme su bili u Krstacu. Vezu nisu uhvatili. Bataljon ostaje gde je.

U 19 čas. stigao je Lune. Prema Foči bez promene. Nemci su smenili »Vražju diviziju«. Došli su neki kamioni od Kalinovika. Za razmenu su odgovorili kod Broda, da dođu naša dva druga bez oružja sa zarobljenicima. Nemačka bezobrazna oholost.

Lune odlazi oko 24h.

---

³¹ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 90.

³² Ratko Perić

³³ Narodni heroj Mirko Filipović, ubijen od četnika 1944 god. na Majevidi kao ranjenik.

18 — Naređenje 4 bat. Majevičke brigade da pređe u Kunovo za obezbeđenje bolnice zbog nejasne situacije; i četi 4 bat. za vršenje službe (u 0.30 č.).

U 6h stigao izveštaj od Majevičke brigade da su se predala tri vojnika iz jedinica »Vražje divizije«. Uputiće ih nama.

U 7.30 leteo je nemački izviđač iznad Čelebića — Ječmišta — Zavajita — Bakića. Bombardovao je Ječmište i mitraljirao. U to vreme čula se borba u pravcu Boljanića i levo.

U 8 č. poslali smo naređenje 4 bat. Majevičke brigade i četi 4 bat. da nas izveste gde se borba vodila.

U 13 čas. otišli su kuriri sa izveštajem³⁴ za V. Š. o celoj situaciji.

Stigao je izveštaj od čete 4 bataljona u 11 čas. da se borba 17 ov. m. čula u pravcu Ponikava, a jutros u 5.30 opet u pravcu Ponikava.

U 16 čas. su dovedena tri vojnika »Vražje divizije«. Jedan je činovnik iz Sarajeva, a 2 radnika (šnajd.) iz Zagreba. Oni su se sami predali u Dragočavi. Došli su iz Čajniča. U Foči su samo oko 500 Nemaca (od 35—50 god). Jedinice »Vražje divizije« su otišle za Čajniče i dalje će za Pljevlja. Nemci zaposedaju Crnu Goru i Dalmatinsko Primorje. U Čajniče su ušle dve bojne sa 8 tenkova od 25 tona. To je njihova 369 pukovnija.³⁵ U Sarajevu ima dosta nemačke vojske koja najviše odlazi ka Mostaru. Na Rajlovcu ima 300 aviona, a u Zagrebu 700. U Foči su razoružali četnike (Drenovića—Matovića).

U 16 č. stigao izveštaj od čete 4 bataljona da je stigla desetina koja je išla ka Ifsaru i nisu uhvatili vezu.

U 16 č. izveštaj 4 bataljona Majevičke da se jutros vodila borba u pravcu Boljanića.

U 17 č. bili su kod nas Uglješa³⁶ i Humo³⁷ sa Muratom.³⁸

U 18.25 stigla depeša od Terzića preko telefona. Naređuje da četa krstari Vučevo — Suha — Vrbnica — Ljubine — Zakmur — Trbušće. Izveštaj Maksicev.

U 19 čas. poslata depeša preko Šćepan Polja.

³⁴ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 97.

³⁵ Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 222.

³⁶ Danilović

³⁷ Avdo

³⁸ Pašaga Mandžić

19 — Neprijatelj je uspeo da potisne naše bataljone sa Crnog Vrh. Avijacija leti nad Crnom Gorom. V. Š. nam javlja da idu naša dva bataljona³⁹ i I Proletrska i III Krajiška.

Uveče smo krenuli za Papkov Do, sa nama je i P. K. za Bosnu.

20 — Nemci potiskuju naše bataljone ka Šćepan Polju. Uveče je stigao izveštaj od Luna⁴⁰ gde javlja da su se naši povukli ka Šćepan Polju i Zlatnom Boru. Krcun odlazi za Šćepan Polje.

21 — Nemci tuku haubicama i bacačima Šćepan Polje. Avijacija bombarduje Šćepan Polje.

Majevička i VI brigada još drže Bakić i Humić, ali ih neprijatelj potisnuo i nastupaju ka Čelebiću. VI brigada i Majevička se povlače — neprijatelj zauzima Borje i pristiže I Proletrska⁴¹ čiji 1 bat. odmah stupa u borbu i suzbija neprijatelja.

Most na Šćepan Polju je srušen.

22 — Avijacija bombarduje most kod Kruševa, a haubice takođe.

Rano izjutra u 3 časa se prešlo u kontranapad i neprijatelj je potisnut od Zavajita. Zaplenjen je jedan brdski top, municije i spreme.

Naša dva bataljona⁴² iz Crne Gore su stigla na Rudine i prebačeni na Vučevo.

23 — Zadržani položaji oko Zavajita. Sinoć je održan sastanak sa Štabom I divizije. Izradio se plan za opšti protivnapad.

24 — Opšti protivnapad u 11 čas. Nemci se povlače uz velike gubitke, ali daju žilav otpor. U napadu učestvuju I Proletrska, III Krajiška, VI i Majevička. Ja se nalazim sa Kočom.⁴³ Zaplenjena su dokumenta o neprijateljskoj ofanzivi sa zapovestima u odnosu na četnike i partizane. Podaci o četničkim grupacijama su prikupljeni i štampani u zasebnom biltenu. Ofanziva je brižljivo pripremljena. Neprijatelj je poseo Crnu Goru i okolne garnizone Foču, Pljevlja, Nikšić, Gacko. Verovatno je da će iz svih tih garnizona krenuti u pogodnom momentu. O tome sam razgovarao sa Kočom. Naša vojska se junački bori.

---

³⁹ Prvi i Drugi bataljon koji su bili na položajima prema Nikšiću.

⁴⁰ Zamjenik komandanta Druge proleterske brigade nalazio se sa Trećim i Petim bataljonom na položajima prema Foči.

⁴¹ Vidi tom IV. knj. 13, dok. br. 111.

⁴² Vidi primjedbu pod 41.

⁴³ Koča Popović, komandant Prve proleterske divizije

25 — U toku noći 24/25 krenuo sam za Uzlup. Neprijatelj navaljuje žestoko na naše jedinice. Stigao sam u Liječevinu i pisao Lunu i Krcunu. Služba oko mosta na Uzlupu slabo se vrši. Zbog nadmoćnosti neprijateljskog pritiska naše jedinice će se povući na liniju Uzlup — Suho Polje — Čelebić.

Uveče sam stigao iznad Šćepan Polja do Luna i Krcuna.

26 — 4 bataljon izveštava da su se Nemci povukli sa Huma. Lekić⁴⁴ izveštava da su Nemci imali oko 200 nađenih mrtvih na terenu.

Predlažem da se 5 bataljon rasformira.

Na Sutjesci je ranjen jedan drug iz 4 bataljona.⁴⁵ Imali su borbu sa Nemcima.

Očekujemo naređenje za polazak na Vučevo.

27 — Kiša pada. Pokret naših jedinica za Vučevo. Naše jedinice su smenile Majevičke.⁴⁶

28 — Naši bataljoni odlaze u dolinu Sutjeske.

5 bataljon je rasformiran. Ja i Krcun ostajemo na katunu Duži. Sve naše jedinice zbog pritiska neprijatelja prebacuju se na levu obalu Tare.

29 — Majevičani su iznenađeni. Neprijatelj izlazi na Vučevo. Jutros je otišao 2 bataljon. Neprijatelj potiskuje Majevičku. U tom momentu stiže I Proleterska i VI brigada. Borba se nastavlja i neprijatelj bude proteran sa Vučeva. Neprijateljska komora je naterana na stene⁴⁷ i polomila se. Zaplenjeno municije i hrane.

30 — Haubice su tukle katun Duži i avijacija bombarduje. Žika je ranjen u blizini.

Zadržali smo 3 bataljon I Proleterske radi sigurnije odbrane Vučeva. Od V.Š. stiže radiogram: »Ovladati dolinom r. Sutjeske i zatvoriti je od pravca Čemerno«. VI brigada javlja da joj se neprijatelj podvlači. Uveče održavamo sastanak sa Štabom VI i Majevičke brigade o napadu na neprijatelja u Čurevu. Napad je zakazan u 3 č. izjutra.

31 — Dva bataljona VI brigade su napali na Čurevo i proterali neprijatelja, Majevičani su zakasnili i nisu učestvovali u napadu. 1 bataljon VI brigade se zaletio i prešao Sutje-

⁴⁴ Danilo.

⁴⁵ Ranjen je drug iz patrole koja je bila poslata niz lijevu obalu Drine do Sutjeske ispod Vučeva.

⁴⁶ Jedinice Petnaeste (Prve) majevičke brigade preuzele su položaje na sektoru Šćepan Polje — Uzlup.

⁴⁷ Misli se na Stožer k. 1450.

sku, ali su bili odbijeni nazad. Imali su priličan broj ranjenih i mrtvih. Dva druga se utopila u Sutjesci.

Donet je juče Bogunović.⁴⁸ Noga mu je prebijena. Danas je četa pratećih oruđa zaklala mazgu. Hrane nema.

Juni

- 1 — Pokret iz Duži za Suhu Goru. Avijacija bombarduje. 6 bataljon 1 brigade otišao je da smeni naš 1 bat. u Suhoj. Lune se sa 2 i 3 bataljonom nalazi oko Košura. 2 bataljon je otišao na G. Bare. 4 bataljon je na juriš zauzeo Borovno. Izmešali se sa Nemcima i borba bila sa noževima.

1 bataljon je u dva maha potukao Nemce u Suhoj. Zaplenjeno je 2 mašingevera, jedan »šarac«, municije i sprema. Ranjen je Nikitović⁴⁹ u petu.

- 2 — Idemo ka Dragoš Sedlu. Majevička brigada je trebala da dođe preko Mrkalja i Borovna na Tjentište da uhvati vezu sa Lunom i pomogne prodiranje ka Vrbnici. Oni su u Mrkaljima naišli na neprijatelja,⁵⁰ a takođe i u Borovnu.

- 3 — 1 i 4 bataljon napadaju na Košur. Danas smo jeli konjsko meso. Na Borovno su napadali dva bataljona I Proleterske i četa 4 bataljona. Zaplenjeno 5 »šaraca« i municije.

Borba na Košuru je bila žestoka. Imamo 9 mrtvih i 15 ranjenih drugova.

- 4 — Ceo dan u tišini bez promene. 3 bataljon se javlja iz Vrbnice. Njega je Lune uputio. U Vrbnici nema neprijatelja.

- 5 — III Krajiška i delovi I brigade napadaju Popov Most, a naša i VI brigada Košur.⁵¹ Košur nije očišćen, neprijatelj se brani uporno. Napad na Košur je bio stalno neorganizovan, bez teških bacača. Lune ih ostavio na Dragoš Sedlu.

- 6 — Prebacio sam se u Tjentište. Uhvatio vezu sa Lunom i Krcunom. Uveče i oni dolaze. U toku noći prolazimo pored Košura, a sa nama i delovi I Proleterske brigade koji odlaze za Lučke Kolibe.

---

⁴⁸ Redakcija nije mogla ustanoviti ime.

⁴⁹ Milenko

⁵⁰ Vidi dok. br. 122.

⁵¹ Vidi dok. br. 62 i 129.

II Dalmatinska je otišla za G. Bare i smenila naš 2 bataljon koji je na svoju ruku otišao za Vrbnicu, svakako rukovođen time što tamo ima hrane.

- 7 — Na Bošćijoj Glavi se čuje mitraljez. Nemci su zauzeli G. Bare i Bošćiju Glavu. Košur napadaju VII Krajiška i VI Bosanska. Napad ne uspeva, jer je VII zakasnila. Preko dana su Nemci vršili napad prema 1 i 4 bataljonu.⁵² Napad je odbijen i zaplenjeno municije i 1 t. mitraljez.

Mi se nalazimo na Milinkladama. Avijacija je žestoko tukla. Poginuo je Milun,⁵³ zam. komandira 3 č. 1 bat. Sa Košura je dezertirala komanda 3 č. 4 bat., ukupno 12 boraca.

- 8 — Stiže Štab I divizije sa drugom Crnim. Sa njima dugo razgovaramo. Jedinice umorno prolaze. Glad i iscrpenost pokazuje se na svima.

Nemci potiskuju II Dalmatinsku brigadu i mi izbacujemo 1 i 4 bataljon na Tisovo Brdo. Lune odlazi da uhvati vezu sa 2 i 3 bataljonom i šalje nam izveštaj, vezu je uhvatio. 2 bataljon je imao borbu u Vrbnici sa Nemcima, ali se dobro izvukao.⁵⁴

Položaje prema Košuru drži VI i VII brigada. Svi naši delovi su otišli na Lučke Kolibe. Očekujemo Štab naše Divizije i V.Š. Oni nailaze tek.

- 9 — Izjutra u 3 časa. Drug Stari⁵⁵ je prošao uveče.

Pitam druga Peka šta da radim dalje, on veli da pođem na Lučke Kolibe, a VI i VII brigada ostaju pod komandom I divizije. Izlazimo na Lučke Kolibe. Avijacija neprestano bombarduje. Kolone svih jedinica od Hrčave se polako penju ka Lučkim Kolibama.

Odlazim ka Vrbničkim Kolibama do Koče. I brigada i 3 Krajiška vode borbu. Oni imaju nameru da se probiju. Vezu sa V.Š. nemaju. Mila Vujovića nose i on kuka usput.

Vraćam se. 1 bataljon je izašao. Naređujemo da i 4 bataljon izađe na Kolibe. Lune se sa 2 i 3 bataljonom nalazio u šumi Kozo ispod Košute.

Nema nikakvog naređenja od Štaba Divizije. U toku noći stiže izveštaj⁵⁶ I divizije u kome izveštavaju da

---

⁵² Druge proleterske brigade

⁵³ Narodni heroj Milun Ivanović

⁵⁴ Vidi dok. br. 143.

⁵⁵ Josip Broz-Tito

⁵⁶ Vidi dok. br. 12.

oni odlaze, a da neprijatelj nadire u nekoliko pravaca. Naša brigada ostaje da zatvara sve te pravce.

- 10 — Mi rešavamo da ostanemo i zatvorimo pravac od Vrbnice preko Kozo i Košute. O tome i o celoj situaciji smo obavestili Štab Divizije i V.Š.

Nemci su pošli od Vrbnice i ka Ljubinom Grobu. Stiže nam izveštaj od Divizije da dolazi IV, X, VI, VII, Majevička i ostale jedinice i da se pripremimo za probijanje obruča za uveče.

Ceo dan avijacija bombarduje žestoko uzan prostor na kome se nalazimo. Nemci bezobrazno navaljuju. Zauzeli su Ljubin Grob. Psihoza je prilično gadna. Ranjenici se osećaju teško. To je najduži dan u dosadašnjoj borbi. Avion nanosi gubitke IV brigadi i ranjenicima. Drug Stari je juče ranjen u ruku. Peko me je zvao da idem kod njih, ali ih nisam našao. IV brigada i X.⁵⁷ vode borbu oko Ljubina Groba. Uveče u 22 časa polazimo na probijanje. Malo smo zakasnili.

Levu kolonu sačinjavaju: IV, X, VII, i Majevička brigada sa štabom Divizije i V. Š.

Desnu kolonu: naša brigada, VI i II Dalmatinska brigada. U prethodnici je naša brigada.

- 11 — Prelazimo Vrbničku Reku.⁵⁸ Vodimo borbu iznad reke. U šumi dolazi do mešanja jedinica. Na sve strane puca. Imamo više ranjenih (Pitić⁵⁹).

Uveče izbijamo u katun Ratkovac.

- 12 — VII divizija je uspela da se probije. Uveče vršimo pokret ka Ocrkavlju.
- 13 — Izjutra se pored tenkova prebacujemo za Miljevinu, do na prostoriju Gajtanovići, Tekeušići, Soko. Avijacija bombarduje neprestano.
- 14 — Izjutra se prebacujemo za Mazlinu.
- 15 — Ceo dan smo bili u Mazlini. Održali partiski sastanak... Konstatovane su slabosti unutar brigade i naši zadaci za očvršćenje brigade.

U 24 časa smo izvršili pokret.

- 16 — Osvanuli smo iznad s. Jamići u blizini Korijena.

Uveče u 9 časova smo krenuli za s. Marisolići — Račinovići i Osatnica.

---

⁵⁷ Deseta hercegovačka NOU brigada

⁵⁸ Vidi dok. br. 25.

⁵⁹ Dragan Pitić

17 — Zadržali smo se na pomenutoj prostoriji i u 19 časova krenuli ka Sjetlini. Ispred nas se povukla zaseda iz s. Sjetline. Lune zakasnio sa 1 i 4 bataljonom i mi umalo nismo udarili na zasedu. Vodič nas krivo zaveo. Iza nas je ostao 2 i 3 bataljon. Lune je produžio sa 1 i 4 bataljonom preko Hajdučke Česme — Nadžakov Gaj i izbili na Vitez u zoru rasterujuć nemačku posadu⁶⁰ oko 40 sa dva tenka. Zaplenjeno municije i benzina. Benzin zapaljen, a municija, pošto je bila grčka i francuska uništena: bilo je i dosta granata za tenkovski top — sve je to uništeno.

18 — Sa 2 i 3 bataljonom smo prešli preko Viteza oko 5 časova.

Izviđači su bombardovali šumu.

Nemci su sa ustašama navaljivali na naše položaje uz pomoć tenkova. Prugu koju smo razrušili opravili su. U toku dana je kiša padala. Svi delovi naše brigade su se prebacili preko komunikacije. Ceo dan smo ostali na komunikaciji. Prilikom zauzimanja Viteza nije bilo žrtava, a u toku dana imali smo gubitaka. Poginuo je Miloš⁶¹ (iz sastavne desetine) i još jedan drug iz 1 bataljona. Ranjeno je nekoliko. Neprijatelj je zauzeo Vitez⁶² selo, ali smo zadržali položaj iznad Viteza.

4 bataljon je držao Galež. Izvestili smo Štab Divizije o situaciji.

Uveče se prebacile ostale jedinice Štaba Divizije i V. Š.

19 — Zadržali smo sve položaje. Neprijatelj⁶³ je nastupao sa 6 tenkova i tri kolone ka Vitezu, Galežu i desno od Galeža. Zauzeo je Vitez i Galež.

Greškom 2 bataljona koji nije ostavio jednu četu na pravcu serpentina, neprijatelj je iznenada prodro do u selo Krčavu i zaplenio našu bojnu komoru i komoru 4 bataljona.

Iznenađenje je bilo za sve jedinice i svi su se morali povući. Dobar deo odgovornosti snosi Lune, jer je ostavio jedinice ne ispravljajući grešku Štaba 2 bataljona i došao do nas. Štab 2 bataljona u zadnje vreme ne odgovara dužnostima i zadacima.

⁶⁰ Vidi dok. br. 179.

⁶¹ Redakcija nije mogla ustanoviti prezime.

⁶² Vidi dok. br. 181.

⁶³ Vidi dok. br. 184.

Naše jedinice su se povukle uveče do na liniju Hotičina.

20 — Na ovoj liniji smo ostali do 17 čas. kada smo krenuli preko Romanije na Naromaniju, gde smo izbili u 2 časa

21 — ov. meseca i rasterali ustašku stražu jačine oko 40. Zaplenili 2 tovarna konja sa kazonom i malo hrane. Sve naše jedinice su se prebacile preko komunikacije i produžile za Kalauzoviće. U zaštitnici je ostao 2 bataljon. Iz Mokrog je neprijatelj pokušao izaći sa tenkovima i pešadijom.

Desno od nas se prebacivale III Dalmatinska brigada, IV i ostale jedinice. Pristigli su delovi V brigade i III Sandžačke koji su se probili. Prema izvesnim glasinama III divizija je dosta nastradala.

U Kalauzoviće smo stigli oko 12 časova. Narod je četnički raspoložen. Dobrovoljnim prilozima se nije odazvao već se pristupilo rekviziciji. Petar Milinković je ubijen od naših. Svakako je bio velika rđa. Čiča Marinko Grujić se drži skotski. Ni parče hleba ne da.

Uveče u 21 čas stiže naređenje iz Divizije da se izvrši pokret na prostoriju Rakova Noga — Vladojevići — Dragoradi. Desno od nas na prostoriji Medojevići je IV brigada.

Pokret nismo izvršili zbog zakašnjenja naređenja i premorenosti jedinica, naročito bolnice. 2 i 3 bataljon sa Lunom trebali su krenuti u 6 časova.

22 — Svi su zakasnili po malo, a naša kolona zbog bolnice zakasnila je 3 sata i krenula u 15 časova popodne. Na označenoj prostoriji bili smo uveče.

Usput su četnici pripucavali, a četa pratećih oruđa je vodila borbu i ima dva ranjena druga.

Kod Rakove Noge održana je konferencija povodom završetka druge godine rata Sovjetskog Saveza sa Nemačkom. Govorio je Krcun.

23 — Dobili smo vesti i naređenja iz Divizije u pogledu slanja izveštaja.

Dobili smo podatke iz Olova i jedno pismo sa potpisom Steva Levicki, automehaničar, u kome nam dostavlja podatke o Olovu.

Poslali smo oko 12 čas. kurire za Diviziju.

Kod nas su stigli Švabić⁶⁴ i Mijat⁶⁵ kao kontrola pravilnog snabdevanja.

---

⁶⁴ Mihailo

⁶⁵ Vuletić

- 24 — Dobili smo naređenje za napad na Olovo. Radiostanicu smo poslali za V. Š.

Pokret ka Olovu smo izvršili u 14 časova iz Vla-
dojevića.

U Olovu se primećuje uznemirenost. Jedinice su osmatrale Olovo u 20 čas., pošlo se na zadatak i posle kraćeg pripucavanja Olovo je u 23 časa bilo u našim rukama.⁶⁶ Ubijeno je 2 milicionera i nekoliko ranjeno od strane 4 bataljona. Uхваćen je tabornik Mehmed Jamaković, za koga intervenišu i Srbi i muslimani.

Zaplenjeno 1600 metaka, jedna mašinka, nešto cokula i čizama, 1700 kgr kukuruza, zobi, soli i ostalih sitnica.

- 25 — Oko 2 časa stigao je načelnik Vukotić⁶⁷ sa Gojkom⁶⁸ i Dulićem.⁶⁹

3 bataljon je u Ponjerci, 2 bataljon u Boganovićima — ruši prugu i zatvara dolinu Krivaje.

Desno od nas u Olovskim Lukama je 1 Dalmatinska. U Petrovićima i Drecelju IV brigada, u Dugandžićima II Dalmatinska.

Pisali smo Diviziji i tražili Sandžaklije⁷⁰ za popunu brigade. Odobreno je.

Popodne je došao drug Peko i Marko.⁷¹ Razgovarali smo. 4 bataljon je uništio stanicu, 2 lokomotive i oko 30 vagona.

Krcun je razgovarao sa Markom za popunu našeg Štaba.

Uveče oko 22 časa došao je drug Stari sa Markom i ostalim. Grdio nas je zbog vatara.⁷² Dva engleska aviona su bacali materijal.

Stari se zadržao kod nas do 3 časa izjutra.

- 26 — Sandžaklije smo podelili po bataljonima. 1 bat. 14; 2 bat. 14; 3 bat. 13; 4 bat. 6, sa po jednom drugaricom.

⁶⁶ Vidi dok. br. 190.

⁶⁷ Jovo

⁶⁸ Gojko Nikoliš

⁶⁹ Dr Vojislav Dulić, umro 1953 god. kao generalmajor JNA.

⁷⁰ Prilikom borbi na rijeci Sutjesci koje je vodila Treća NOU divizija, 13 jula, jedna grupa boraca Treće sandžačke NOU brigade uspjela je da se probije kroz neprijateljski obruč. U području Olova ova grupa boraca uhvatila je vezu sa jedinicama Druge proleterske divizije.

⁷¹ Aleksandar Ranković

⁷² Četvrti bataljon Druge proleterske brigade je, na svoju ruku, zapalio vagone sa građom koji su se nalazili na željezničkoj stanici. Te noći saveznički avioni trebalo je da bace sanitetski materijal. Vatre su mogle izazvati zabunu.

Bolnicu smo poslali za Šekoviće.

U 12 čas. smo dobili naređenje za pokret prema Kladnju.

Pokret smo zakazali u 20 časova.

1 bataljon ostaje u gradu sa Krcunom.

Za pokret je zakasnila Prateća četa i intendan-tura. Usput nas kiša prati i veliko blato.

Kolonu zaustavljamo između Ponjerke i Grabo-vice.

- 27 — Pokret produžujemo u 4 časa. Zaustavljamo se na Mačkovcu do 15 časova, kada produžujemo za Brate-ljeviće. Iz Brateljevića je sve pobeglo za Kladanj i oko-linu.

Napad na Kladanj je počeo tačno u zakazano vreme.

2 bataljon je počeo borbu u 19.45 sa milicijom Plahovića.

3 bataljon na svom pravcu pored Drinjače napre-duje ka Kladnju.

4 bataljon ima žešću borbu iza Konjskog Brda ka Kladnju. Neprijatelj se brani iz rovova i bunkera.

Borba se vodi do 24 časa, kada neprijatelj beži u grad. Naše jedinice nastupaju ka gradu i ulaze i njega.⁷³ Prvi je ušao 3 bataljon a za njim 4 i 2. Dalmatinski ba-taljoni takođe ulaze u grad. Borba se čuje i na pravcu IV brigade.

- 28 — U 2 časa ulazimo u grad. Jedinice IV brigade pri-stižu nakon završene borbe i postavljaju stražu.

Naše jedinice se okupljaju na kraju grada na pravcu Gojsalići.

Naši bataljoni su zaplenili 3 »brna«, nekoliko pu-šaka, municije.

Neprijateljski gubici više mrtvih i ranjenih.

Naši gubici: iz IV bataljona 2 mrtva, iz 3 bata-ljona 1 mrtav i 4 ranjena druga. Naš top je kasno sti-gao krivicom komande čete.

Naše jedinice su se dobro držale prilikom borbe i u gradu. Komandni kadar drži jedinice u rukama.

Oko 6 čas. stigao je Štab Divizije.

Drug Peko naređuje da damo 4 p. mitr. IV bri-gadi.

⁷³ Vidi dok. br. 202 i 203.

U 7 čas. naše jedinice odlaze na prostoriju: u s. Dole 2 bataljon i Prateća četa; u Prijedor 4 bataljon; u Ravne 3 bataljon i mi.

U 14 čas. stiže pismo od Krcuna da je stigao u Brateljeviće sa 1 bataljonom. Javili smo mu da dođe u s. Starić.

Avioni izviđaju i bombarduju Kladanj. Lete i iznad Ravne.

9 — U 9 čas. izveštaj iz 4 bataljona o akciji. Izveštaj komande mesta Šekovići da nemaju hrane za bolnice. Uputili smo Štabu Divizije da se pitanje reši u celini za sve bolnice.

Jedinice I divizije oslobodile su Han Pijesak, Vlasenicu — Srebrenicu.⁷⁴

Jedan bat. je stigao uveče u s. Starić sa bolnicom.

0 — sreda — Ravne. — Konferencija u 9 čas. sa komandnim kadrom 3 bataljona i smotra oružja i spremne.

Popodne u 17 čas. konferencija u 1 bataljonu sa komandnim kadrom i smotra. Govorilo se o ofanzivi i njenom uticaju na našu vojsku, posebno brigadu.

Naređenje Štaba Divizije za konferenciju komandnog kadra štabova brigada i bataljona 1-VII u 20 časova.

Obišli smo ja i Lune i bolnicu. Sinoć su Englezi bacili sanitetski materijal.

---

⁷⁴ Opširnije o ovim borbama vidi u dok. br. 78, 79, 83, 240, 241 i 242.

BR. 109

BROJNO STANJE LJUDSTVA TREĆE KRAJIŠKE NOU
BRIGADE NA DAN 30 JUNA 1943 GODINE¹

BROJNI PREGLED

Ljudstva III Kraj. brigade od 15 do 30-VI-1943 god.

J E D I N I C A:	Na licu		U rashodu		Po spisku	
	muš.	žens.	muš.	žens.	muš.	žens.
Štab brigade	49	10	—	—	49	10
I bataljon	173	35	35	3	208	38
II bataljon	208	36	2	1	210	37
III bataljon	189	28	30	6	219	34
IV bataljon	220	40	17	2	237	42
S v e g a:	839	149	84	12	923	161

Zam. politkomesara,
Đuro LončarevićZa komandanta
V.² Bajić¹ Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 6/5, k. 711.² Vlado

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE BRIGADE OD 30 JUNA
1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE NOU DIVIZIJE O RAZ-
MJEŠTAJU JEDINICA NA PROSTORIJI ŠOLAJI I POVLA-
ČENJU NEPRIJATELJSKIH SNAGA PREMA VARJAČI I
VAGANU¹

Š T A B
XII KNOU BRIGADE
dana 30 juna 1943

ŠTABU XII NOU DIVIZIJE

Negdje

Izveštavamo Štab divizije da se snage ove brigade nalaze na položajima Šolaji i to: I bataljon prema Kostićima i Radićima, a II bataljon u samim Šolajama, i vrše osiguranje i kontrolu terena Čemernice [Pl.] i obezbjeđenje Mokrog Luga i Grabovica — Ugra.

Ispitujući sektor prema neprijatelju gdje je sinoć zanoćio ustanovljeno je da se je neprijatelj povukao sa glavnim snagama prema Varjači — Vaganu, a ostalo je svega nekoliko grupica bandita za kojima naše snage tragaju po sektorima Kostići i Radići.

Vezu sa snagama V brigade imamo i njihov se jedan bataljon nalazi na samim položajima gdje je neprijatelj sinoć zanoćio, a to je Radići, pa udesno prema k. 1004.

Sukoba sa neprijateljem na ovome sektoru danas uopšte nije bilo.

Moli se Štab divizije da pošalje naređenje² za raspored snaga na dalje, tj. da li će snage ove brigade ostati na svome sektoru ili će ga mijenjati.

Kako ovaj Štab nema nimalo kancelariskog materijala, a i jedinice ove brigade isto tako, to molimo da nam se po-

¹ Original. pisan na mašini, latinicom. nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 12/3, k. 875.

² Redakcija nije pronašla pomenuto naređenje. Vjerovatno je Štab divizije izdao usmeno naređenje prilikom savjetovanja koje je održano 1 jula. Vidi dok. br. 107.

šalje, ukoliko je moguće, naročito koverata, da bi dodijelili jedinicama, kako bi nam mogli na vrijeme dostavljati izvještaje. Ukoliko imate jednu bar staru vrpču za mašinu od 13 mm, neophodno nam je potrebna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
otsutan

Komandant
Mečava

Orig. dostav. diviz.
u akta³

Sekr.
Pero

---

³ Na originalu dopisano olovkom, latinicom.

II

NJEMAČKO-ITALIJANSKI DOKUMENTI

BR. 111

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG OPUNOMOĆENOG GENERALA U HRVATSKOJ OD 1 JUNA 1943 GOD. O BOR-
BAMA PROTIV JEDINICA NOV U BOSNI¹**

POVJERLJIVO

Njemački opunomoć. general u Hrvatskoj
Ia   Pov. br. 2990/43

Zagreb, 1.6. 1943

1. Min. oruž. snaga
2. 187 rez. div.

Dnevni izvještaj od 1. 6. 43

114 lov. div.: IV i VIII kom. brig. južno od Vranograča i Slapnice (28 jz. od Gline) navodno ponovo prodire ka V. Kladuši. U borbi izviđ. odjeljenja i. od V. Kladuše kod neprijatelja 9 mrtvih. Na pruži Kostajnica —Volinja bezuspješan pokušaj miniranja kolosijeka. Uslijed bombardovanja Rujevca (14 s. sz. od Bos. Novcg) (Dnevni izvještaj od 31.5) kom. su po iskazima stanovnika imali približno 100 mrtvih² i veliki broj ranjenih. Na prostoru ji. od Hrváčana (24 si. od Banje Luke) još traju borbe (741 i dijelova 2 čete 721 puka) protiv jačih komun. grupa.³

369 pješ. div.: Prostor Vlasenica: U borbi kod Neđelišta (Dnevni izvještaj od 31. 5) gubici neprijatelja: 40 mrtvih 40 ranje-

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/1—23, k. 24.

² Vidi tom IV. knj. 10, dok. br. 192, primjedba 3.

³ Odnosi se na borbe Peča i Dvanaeste brigade Dvanaeste NOU divizije.

nih⁴. 5-6 jli. od Sokoca četnici izvršili prepad na ustašku četu. Gubici kod ustaša: 1 mrtav i 1 ranjen.

Prostor Teslića: U borbi kod Kundaleža (Dnevni izvještaj od 31. 5) neprijateljski gubici po iskazima zarobljenika: 50 mrtvih, mnogobrojni podavljani u Blatnici. Među mrtvima: pol. komesar II brig., 1 k-dant. batalj., 1 žena komandir čete, k-dant II brig. teško ranjen, vjerovatno umro.

Gubici od 27-29. 5.: Sopstveni: njemački: 6 poginulih, 42 ranjena, 2 nestala. Ustaše: 3 poginula, 12 ranjenih, 3 nestala. Neprijatelj: 79 poginulih, 46 ranjenih izbrojeno.

373 pješ. div.: 31.5. u 10.00 časova posjeli su Mostar: III bat. 383 puka, 13 i 14 četa 383 puka i I divizion 373 art. puka bez dvije baterije⁵.

Vrijeme: Umjereno oblačno sa razvedravanjem.

K-dant njem. tr. u Hrvatskoj Ia Pov. br. 2730/43

1.6.43

Njemački opunomoć. general u Hrvatskoj

Za tačnost prepisa

potpis nečitak

poručnik

P⁶ 1/VI D⁷

---

⁴ Podatak nije tačan. Neprijatelj je u gubitke jedinica NOV uvijek uračunavao i civilno stanovništvo koje je deportovao u koncentracione logore ili ubijao prilikom »čišćenja« terena. U sljedećim neprijateljskim dokumentima Redakcija neće davati objašnjenja o gubicima jedinica NOV koje prikazuje neprijatelj.

⁵ Vidi dok. br. 115.

⁶ Paraf »P« je generala Prpića glavarav Glavnog stožera domobranstva.

⁷ Datum »1/VI« i paraf »D« napisao je general Dragojlov, načelnik Operativnog odjeljenja Glavnog stožera domobranstva. Parafi Prpića i Dragojlova nalaze se na svim izvještajima komandanta njemačkih trupa objavljenih u ovoj knjizi te ih Redakcija ubuduće neće objašnjavati.

ZAHTJEV VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 1 JUNA 1943 GOD. DA USTAŠKODOMOBRA NSKE JEDINICE OSTANU U BILEĆI I STOCU¹

PREDMET: EB

TELEGRAM

V. P. 10, 1 jun 1943-XXI

OD 2 ARMIJE — OPERATIVNO
SESTOM ARMIJSKOM KORPUSU — OPERATIVNO

Br. 8941 prot. Njemački štab za vezu dostavlja sljedeći telegram br. 128/43 od 1 tek. mj. Počinje: Glavna komanda Jugoistoka moli da se hrvatske trupe koje su se nalazile u Mostaru, Bileći i Stocu ostave u tim garnizonima i da ne budu povučene kao što je bila namjera u italijansku obalsku zonu, pošto Glavna komanda Jugoistoka nije ovog časa u stanju da okupira njemačkim trupama predjele evakuisane od italijanskih trupa osim za grad Mostar. U protivnom prijetila bi opasnost da zonu koju bi evakuisale italijanske i hrvatske snage zauzmu ustanici, što bi za kratko vrijeme zahtijevalo nove operacije čišćenja od strane okupacionih vojski. Moli se za hitan odgovor. Kapetan Drechsler. Završava. Molimo vas da naredite da se okupacija zatraženih mjesta zadrži za čitavo vrijeme trajanja operacija koje se izvode. Konačan raspored hrvatskih jedinica biće određen na osnovu sporazuma o kome govori naš akt 8907 od 1 juna.

2 ARMIJA²

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Ispod gornjeg teksta dopisao je crvenim mastilom general Mario Robotti sljedeće: »Nije više potrebno pošto je potvrđeno našim 8961« datum 7-VI i paraf mr.

IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 1 JUNA 1943 GOD. O KONCENTRACIJI DIVIZIJE »MARCHE« NA PROSTORIJI BILEĆA — TREBINJE¹

PREDMET: GF

TELEGRAM

otpreme: 1.6.1943
Datum i čas 12,45
prijema: 1.6.1943
17,20

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — Operativno
KOMANDI 2 ARMIJE — Operativno

Br. 8312/Op.

Veza vaš tel. 8871 Op. od 31 maja.

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Br. 8942
Stiglo 1.6.1943

U vezi sa operacijama u zapadnoj Crnoj Gori već sam odredio koncentraciju div. »Marche« i dva bataljona 260 pješadiskog između Bileće i Trebinja, obustavivši privremeno zamjenjivanje jedinica radi upravljanja eventualnim operacijama prema Gacku.

Došlo je do dodira sa Nijemcima u Planu uz veliku izviđačku i obavještajnu djelatnost sjeverno ka Gacku i istočno od linije Bileća—Gacko.

Tijesno sam povezan sa Guverneratom Crne Gore.

General Piazzoni²

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Na ovaj izvještaj, na posebnom listu, Mario Robotti dopisao je plavim mastilom sljedeću primjedbu:

»Costamagna, saopštiti ovo Generalštabu vojske i izvijestiti ga o činjenici da, kako izgleda, Nijemci zahtijevaju da u Bileći ostanu hrvatske trupe.

Neka Generalštab vojske izda uputstvo u vezi sa ovim jer je očigledno da u našem postepenom povlačenju, motivisanom stalnim ustupanjem teritorije, neće uvijek i sve hrvatske trupe koje posijedaju one teritorije koje mi napuštamo htjeti da pođu za nama...

Rim 2-VI

mr«

BR. 114

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 1 JUNA 1943 GOD. O BORBA-
MA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI I HER-
CEGOVINI¹**

PREDMET:

TELEGRAM

otpreme:

Datum i čas

prijema: 1/6/43
24.

OD VI ARM. KORPUSA
KOMANDI 2 ARMIJE — OPERATIVNO
i na znanje
GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV ARM. KORPUSA
KOMANDI XVIII ARM. KORPUSA
MORNARICI DALMACIJE

Br. 8355/Op.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 8965
Stiglo 2.6.1943/XXI

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD PRVOG JUNA 1943 U 18 ČASOVA
AKTIVNOST USTANIKA²

Nema ništa značajno da se javi.

Sektor Mostar:

Nema ništa značajno da se javi.

Sektor Dubrovnik

Intenzivna izviđačka djelatnost garnizona Bileća u pravcu
Gacka i istočno od linije Bileća—Gacko.

Na ostalom dijelu sektora obična djelatnost.

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku. nalazi se u
arhivi Vojnoistoriskog instituta, k. 18 F/4.

² Detaljnije vidi u tomu III, knj. 5, dok. br. 200.

Sektor Metković

U toku noći prvoga juna domobranci su postavili zasjede u zoni Koteze (Mostar IH—AP) i Kokorići (Makarska ZV—AN).

Na ostalom dijelu sektora obična izviđačka djelatnost.

Garnizon Kotor

Danas od nula časova garnizon Kotor sa divizijom »Emilia« prešao pod komandu XIV arm. korpusa.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

Borbeno izviđanje u dolini Pive, dolini Tare, dolini Čeotine i u dolini Drine.

Bombardovane i mitraljirane, u brišućem letu, komore i oružane grupe u predjelu Crne Gore (Žabljak ZR-AP), Čelebić (ZN-BD) i Plužine (VU-AL).

Izvršena ukupno tri borbenā izviđanja, jedno bombardovanje i 2 mitraljiranja u brišućem letu.

Vedro.

General PIAZZONI 19150106

Sačinjeno 7 kopija

- 1 Načelniku štaba
- 1 Pomoćniku nač. štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Obavještajnom odjeljenju
- 1 Komandi Kr. karab.
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE ZA 1 JUN 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NAROD- NOOSLOBODILAČKE VOJSKE NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹

Prievod²

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 31. V./1. VI. 1943

I. Područje Pljevlja:

1363 (3 km. i. od Čelebića), 1469 (5 km i. od Čelebića), Sulica 1590, Goli Vrh (1769), Vukodo (k. 1727), Hoćevina (6 km j. z., 7 km j. z., 8 km j., 10 km j. i. od Gradca) su bez neprijatelja. Na zapadnim padinama M. Ljubišnje bilo je ustanovljeno više neprijateljskih kolona tovarnjaka i krda stoke. — Izvješće stanovnika: Neprijatelj ima u prostoru Vrba (5 km j. z. od Gradca) 150—300 ranjenika, koji se zadržavaju u Podkokotu i Meštrovcu. Kod Vrbe bili su nađeni grobovi pojedinaca i zajednički grob sa najmanje 40—50 mrtvih partizana. Vlastita prva crta: 1163 j. od Razreza (7 km z. od Gradca) — 1131 — Vijenac — Pluževina — Cerovci Sud³ — 1069 — 685 — 975 — 972 — 703 — 959. Obkop. sat na kt. 982 (3 km j. od Gotovuše). Potjerni odjel uzpostavio je kod Rijeke vezu sa 118. lov. divizijom. Izviđački odjel na sjevernim padinama Četotine izpraznio je Čestin i Petine. — Kod Zaborka pucali su četnici na izvidnicu.

Područje Vlasenica:

U borbi kod Neđelišta imao je neprijatelj dne 29. V. 40 mrtvih i 40 ranjenih. Četnici napali su 6.5 km j. i. od Sokolca jednu ustašku sat. Ustaše imali su 1 ranjenika i 1 mrtvog.

Područje Teslić:

Navodno je prodrla 1 brigada⁴ iz Očauša u G. Teslić (6 km z. j. z. od Teslića). Bojna hrv. 8. p. p. imala je u borbi kod Kundaleza 2 mrtva i 8 ranjenih. Prema izpovjedima zarobljenika imao je neprijatelj 50 mrtvih. a mnogo ih se ugušilo u Blatnici. Među mrtvima nalaze se polit-komesar II. brigade, 1 zapovjed-

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/1-30, k. 24.

² Prevod je izvršen u ustaško-domobranskoj komandi. Isti je slučaj i sa narednim dokumentima 369 i 373 pješačke divizije.

³ Jug

⁴ Prva krajiška brigada Pete NOU divizije

nik bojne i 1 zapovjednica satnije. Zapovjednik II. brigade bio je teško ranjen te je vjerovatno od rana umro.

Gubitci od 27.—29. V. 1943:

Vlastiti 6 mrtvih, 42 ranjena, 2 nestala.

Neprijateljski: 79 mrtvih, 46 ranjenih (prebr.)

II. 7./370 opet u Novom Seheru, 5. i 8. (370 i 5.) 369. topn. puk. opet u Maglaju.

Namjera: Povišeno osmatranje praznine Rijeka — Razrez. Potjerni odjeli prema j. na M. Ljubišnju i Vrbovi Lug (8 km j.j. i. od Gradca).

Izvući će se izviđački odjel, da se prebaci na lievo krilo.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJES. DIV.
od 31. V./1. VI. 1943

1) Osobitih događaja nema.

2) II. i III./384 nalaze se poslije završenog podhvata z. od Nemile u hodu u posadna mjesta.

3) 2./II. konj. sklopa zamjenila je 2. sat III. konjan. sklopa (u Vitezu i Busovači). Ova je stigla u Jajce.

4) 383 p.p. sa III./383, glavninom 13. i 14./383 i 1./373 topn. puk. (bez 2. bitnice) unišle su u 10.00 sati sa glasbom u Mostar.⁵

5) *Namjera:* Povišeno razviđanje u prostoru s. od Travnika, i. od Jajca i u prostoru Bitovnje pl. kao i postavljanje zasjede kod Starog Sela (oko 16 km j. i. od Jajca).

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE NJEM. 118. LOV. DIV.

od 31. V./1. VI. 1943 nije dobijeno.

U Sarajevu, 1. VI. 1943. —Za tačnost prijevoda nadsatnik Kovačić

Kovačić

(M. P.)

⁵ Vidi dok. br. 111.

IZVJEŠTAJ ITALIJANSKOG OBAVJEŠTAJNOG OFICIRA IZ BILEĆE OD 1 JUNA 1943 GOD. O RASPOREDU NJE- MAČKIH I ITALIJANSKIH SNAGA¹

OD CENTRA ZA PRIKUPLJANJE VIJESTI BILEĆA
KOMANDI ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA — OBAVJE
ŠTAJNO

Br. 76/I prot. Prva dalmatinska i Peta crnogorska brigada odlaze prema Durmitoru i Sinjajevini Planini (GU-GZ XQ-XT). Sa ovih položaja pretpostavlja se da će pružiti zaštitu partizanskim kolonama koje će pokušati da se probiju prema Foči radi izbjegavanja opkoljavanja od strane Italijana i Nijemaca. Ostaci Desete hercegovačke brigade prešli su Pivu u blizini Suvodo (XI-ZN). Njemačke trupe stigle su na liniju Komarnica — Pridvorica (GZ-ZT) — Šavnik — Krnovica³ (XN-GM) i došle u dodir sa Prvom alpiskom divizijom. Komanda SS divizije premjestila se u Gvozd. 48 pješadiski stigao juče u Police (GK-ZT). 47 pješadiski izbio na Todorov Dub (GK-XI). Italijansko-njemačka artiljerija i vazduhoplovstvo nanijeli su partizanima prošlih dana gubitke. U zoni Lipova Ravan (ZN-GS) prikupljeno je 17 lješeva, 3 tenka, 3 kamiona, 1 autokareta, 1 automobil. Poručnik De Narera. 22303105

V. P. 39, 1.6.1943 — XXI (dešifrovanje završeno u 12,30 časova)

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Odnosi se na Udarnu grupaciju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije.

³ Vjerovatno Krnova G1.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ OD 2 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO- TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹

Min. oruž. sn. Op. odjelj.

K-dant njem. trupa u Hrvatskoj

Dnevni izvještaj od 2. 6. 43

114 lov. div.: Kod Vidovske (7 j. od V. Kladuše) borba s neprijateljem u jačini čete, koji se povlači na jug; 2 Hrvata poginula a kod neprijatelja 11 mrtvih.

Kod Babinaca (7 i. ji. od Kostajnice) art. vatrom razbijena komun. grupa u jačini čete. Na prostoru ji. od Hrvaćana (28 ji. od Banja Luke) komun. odbačeni na istok. Grupa »Huwe« (5 i 10 četa 741 puka i dijelovi II bat. 721 puka) stigla na prostor Šarinci (10 jz. od Prnjavora). Gubici: Njemački: 2 poginula, među njima 1 ofic., 7 ranjenih. kod neprijatelja: 42 izbrojana mrtva.

Ojačani II bat. 1 hrvat. lov. puka angažovan od Prnjavora u pravcu oblasti k. 320 — k. 281 (12, 9 j. jz. od Prnjavora), razbijen od komunist. grupe koja se povlači pred Nijemcima. Gubici još nisu poznati. Ostaci bat. povukli se ka Prnjavoru. Razbijena je njemačka radiostanica koja je bila pridana radi veze. 3 Nijemca poginula, 5 ranjenih.

Namjera: Prodiranje grupe »Huwe« na istok radi rasterećenja Prnjavora.

Upućivanje potjernih odjeljenja.

369 p. d.: Nikakvih naročitih događaja.

373 p. d.: Noćni napad na Glamoč odbijen.² 1 četa ustaša premještena iz Tomislavgrada³ za Glamoč. Gubici: 4 Hrvata ranjena.

Namjera: upućivanje potjernih odjeljenja.

Vrijeme: oblačno sa kišom.

Njem. opunomoć. general u Hrvatskoj Ia
Pov. br. 3016/43 od 2.6.43

P 3/VI D

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 2/-24, k. 24.

² Vidi dok. br. 120.

³ Duvno

BR. 118

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 2 JUNA 1943 GOD. O BOR-
BAMA PROTIV JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹**

otpreme
Datum i čas
prijema 3/6/43-XXI
6.—

PREDMET:

TELEGRAM

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Br. 9044
Stiglo 3 juna 1943/XXI

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — OPERATIVNO
KOMANDI 2 ARMIIJE
i na znanje
GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV I XVIII ARM. KORPUSA
MORNARICI DALMACIJE

8415/Op.

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 2 JUNA U 18 ČASOVA

AKTIVNOST USTANIKA²

— Partizani potisnuti italijansko-njemačkom akcijom u zoni između Pive i Tare pokušavaju da sebi stvore prelaz preko Drine naspram Huma, gdje im se suprotstavljaju njemačke snage u mjestu. Javljeno je o upadima, na desnu obalu Drine, dijelova koji pripadaju I srpskoj brigadi iz zone Žitin (Sara-jevo VS-AX). Iz drugih izvještaja proizlazi da su partizanske snage neodređenog broja prolazile kroz zonu Brod (VU-BL).

Jedinice njemačke SS divizije zamijenjene su u zoni Šavnik divizijom »Ferrara«³. Naprijed pomenuta SS divizija u

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta. k. 18 F/4.

² Detaljnije vidi u tomu III, knj. 5, dok. br. 201.

³ Detaljnije o rasporedu italijanskih jedinica vidi u tomu III, knj. 5, dok. br. 199.

odnosu na sadašnju situaciju premješta se između Čemerna—Gacka i Avtovca—Plane. U toku cijelog dana prebacivane su iz Bileće prema sjeveru motorizovane jedinice njemačke SS divizije i komandant iste divizije uputio se, kako izgleda, u Avtovac.

Sektor Dubrovnik

— Moj garnizon Bileća zauzeo je sa južnim odjeljenjem sedlo Bjela Rudina (Gacko TR-BS) u zajednici sa njemačkim trupama iz Plane (TR-GU).

Sektor Mostar:

—Nema šta da se javi. Nastavljaju se pokreti jedinica radi zauzimanja konačnog rasporeda.

Sektor Metković

— Izviđački upadi nacionalnih jedinica u zoni Gradina (Meleda QH-GU) i domobranskih trupa u zoni Bilas (Mostar KI-FN) i Umčane (KI-AN-AL).

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

— Ujutro i rano poslije podne spriječena uslijed nepovoljnih atmosferskih prilika. Kasno poslije podne 4 bombardera i dva aparata za mitraljiranje u brišućem letu, uprkos kiše, uspjela su da dejstvuju nad sljedećim mjestima koja je označio komandant trupa Crne Gore: Dubljevići (ZI-AF) i naselje Bezuje.

Bombardovane k. 1712 (XN-AB) i 1736 (XP-AB).

— Oblačno-kišovito.

General PIAZZONI 19150206

Kopija dostavljena

- Ekselenciji
- Pomoćniku nač Štaba
- Obavještanom odjeljenju
- Kr. karabinierima
- Načelniku Štaba
- Operativnom odjeljenju
- Odjeljenju telekomunikacija

DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 2 JUNA 1943 GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

POVJERLJIVO

Sjedište, 2 jun 1943

Pov. op. br. 940/43

KOMANDA 2 ARMIJE Operativno odjeljenje

Br. 9061

Stiglo 3 juna 1943-XXI

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom odjeljenju

*S j e d i š t e**Izvještaj o situaciji od 2.6.43**Operacija »Schwarz«²*

Vrijeme umjereno oblačno. Vazdušnim izviđanjem nisu usta-
novljeni nikakvi neprijateljski pokreti na prostoru Slano Br. —
Suha — Tjentište.

369 div.: Div. »Taurinense« i borbeni grupa gen. maj. von
Ludwigera
Bez promjene.

1 brd. div.: Desno krilo sa dijelovima 99 puka, ostavljajući osi-
guranje na dosadašnjem položaju, istureno na prostor Šavnik.
Italijani se nalaze u nastupanju, desnim krilom na liniji Sta-
rac — Bare, a lijevom krilom na prostoru ist. od
Šavnika.

Div. »Venezia«: Četnička banda Korde izbjegla, pred podu-
hvatom čišćenja na prostoru jugoistočno od Bare, u
klanac Klisura (15 km sjeveroist. od Bijelog Polja).

Vazduhoplovstvo bombardovalo i mitraljiralo sakupljanje trupa
i tovarnih grla, bivake i kuće sa vrlo dobrim i dije-
limično uništavajućim dejstvom na prostoru Hum

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku,
nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Operaciju »Schwarz« ili t. zv. Petu neprijateljsku ofanzivu, otpo-
čele su njemačke snage 15 maja 1943 godine. Vidi tom IV, knj. 13,
dok. br. 204.

Čurevo — Mratinje — Nikovići — Hum i prostoru 15 km ist. od Avtovca. 70 borbenih letova. 17 izviđačkih letova sa djelimičnim dejstvom. 1 transport ranjenika.

Hrvatska: Vrijeme umjereno oblačno.

Komandno područje k-danta njem. trupa u Hrvatskoj: Pri razbijanju kom[unističke] brig[ade] na prostoru Žepče — Teslić, 50 mrtvih komunista, među njima 3 komandira, 1 komesar. U borbi između ustaša i komunista, sjeveroistočno od Vlasenice 40 komunista mrtvih, 40 ranjenih.

Po nared[enju]
Drechsler
kapetan i adutant

BR. 120

DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 2 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 1./2.VI.1943

I. Područje Pljevlja:

Borbena skupina 369 nalazi se u položaju naznačenom u međuvremenom izvješću². — Div. »Taurinense« javlja, da su Dragaši (7.5 km z. od Odžaka), Glibači (5 km j. j. z. od Dragaša) i Buletina (2.5 km z. od Glibača) bez neprijatelja. Neprijateljski gubitci: 4 mrtva prebrojena. Div. »Taurinense« javlja, da se nalazi 170 četnika na postavima kod sela Gosteč, na Borovu Brdu, u Šumanima i na Vranjem Brdu. U posljednjim danima napustili su četnici postave, predali kod div. »Taurinense« u Pljevljima svoje oružje i umoreni od ratovanja vratili se svo-

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1-15, k. 24.

² Vidi dok. br. 115.

jim kućama. Div. »Taurinense« zamolila je 369. pješ. diviziju, da razoruža onih 70 četnika na Gosteču.

Područje između Goražda i Trnova:

III. d. s.³ javlja: Vračaju se četnici, koji su bili pobjegli pred akcijom čišćenja.

Područje Kreševo:

U Bitovnji Pl. (11 km j. z. od Kreševa) nalazi se 150—200 partizana⁴.

Područje Vlasenica:

Četnička brigada iz Rogatice, 300 ljudi, pod vodstvom Slavka Đurkovića nalazi se u Devetaku. Četnička brigada iz Srebrenice, 250 ljudi, pod vodstvom Vojina Dangića, nalazi se u hodu iz Devetaka u Srebrenicu. Obje brigade bile su navodno u prostoru Kalinovik. Četnici (10 ljudi sa 1 strojnicom) pucali su na zapovjednika I. ust. zdruga, koji se vozio samovozom. Ranjenika nije bilo.

Fredstraže partizana iz Šekovića nalaze se u Milan Planini (8 km j. z. od Vlasenice).

Područje Teslić:

II. d. s. javlja: 1 part. brigada⁵ prikuplja se u prostoru Pasjača (8 km z. od Teslića) — Gračanica — Uvrata (8 km s. z. od Teslića). 1 part. brigada zaposjeda postave kod Gaja—Grnaja (16 odn. 17 km s. z. od Teslića). Dio partizanskih snaga otišao je iz Mladikovine preko Grića u Gluhu Bukovicu (11 km — 23 — 32 km j. z. od Teslića), a drugi dio od Očauša u Šiprage (22 km j. i. od Kotor Varoši). U Šipragama nalazi se navodno glavna partizanska bolnica.

II. Izviđački odjel dostigao je u Čajniče. 1 vod II./369 u Vojtini. 1 vod 369 obkop. bojne premješten je u Hadžiće sbornom slagalištu za streljivo.

Namjera:

Razviđanje izvidnicama i potjernim odjelima prema j. Pojačano osmatranje praznine prema 118. lov. div. potjernim djelovima.

Premještaj izviđ. odjela u Boljaniće i Gotovušu.

Ia.

³ Treći domobranski zbor

⁴ Na ovom sektoru nalazili su se dijelovi Devete NOU brigade i Travničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 1.

⁵ Prva krajiška NOU brigada. Vidi dok. br. 115.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 1./2.VI.1943

- 1) *Područje Livno*: Noću 31.5./1.6.1943 napali su partizani od j. z. i s. sa 5 do 6 strojica Glamoč⁶. Istovremeno pokušali su napad na Korićnu (12 km s. od Glamoča). Napadi odbijeni. Posada Glamoč bila je pojačana 1 satnijom iz Tomislavgrada, koja je time oslabljena. Vlastiti gubitci: 2 oružnika teško, 2 ustaše lako ranjena.
- 2) 2./373. obkop. bojne stigla je 1.VI. u Mostar. 2.VI. vršit će se u Mostaru daljnja razpravljajanja o preuzetku.
- 3) Svi djelovi 384. p. p. vratili su se u svoja posadna mjesta.
- 4) Uhvaćena je veza sa četničkom skupinom u prostoru Mrkonjić Grad. Daljna izvješća sliede.
- 5) Namjera: Odašiljanje potjernih odjela u prostor s. od Travnika.
- 6) Izgradnja šumske željeznice D. Vakuf prema z., izgradnja željeznice Jajce — Jezero — Šipovo, uzpostava prometa na željez. pruzi Bugojno—D. Vakuf.
- 7) Drugih osobitih događaja nema.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE NJEM. 118. LOV. DIV.

1./2. VI. 1943 nije primljeno

U Sarajevu, 2.VI.1943. — Za točnost prievoda nadsatnik Kovačić

Kovačić

(M. P.)

4/VI D

---

⁶ Vidi dok. br. 10.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ OD 3 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO- TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹

Prepis²

Dnevni izvještaj od 3.6.43. od k-danta njem. trupa u Hrvatskoj

114 lov. div.: Na prostoru Vidovska (7 j. od V. Kladuše) neprijateljska osiguranja protjerana ka jugu. 3 Hrvata poginula, 2 ranjena. Kod neprijatelja: 14 mrtvih. Na prostoru Graduse (13 sz. od Kostajnice) i Majkića (4 jz. od Ključa) borbe izviđačkih odjeljenja: kod neprijatelja 6 mrtvih.

Potjerna odjeljenja grupe za akciju čistila Pećigrad (11 sz. od Cazina). Kod neprijatelja 17 mrtvih. 1 Hrvat poginuo i 3 ranjena. Grupa »Huwe«: dostigla Prnjavor, odbacila kom. zaštitnice na istok: kod neprijatelja 16 mrtvih. Namjera: prodiranje 11 p. puka ka Vidovskoj i Debeljaku (7 i 12 j. od Kladuše) i upućivanje potjernih odjeljenja.

369 p. d.: Prostor Bijeljina: kod Puhara i Pučila (4—5 jz. od Bijeljine), napadnut oklopni voz sa hranom. Bliži izvještaji još nedostaju.³

XXIII ust. bat. iz Sokoca prispio u Mokro (12 z. j. z. od Sokoca).⁴

373 p. d.: Bez naročitih događaja. Ojačani III bat. 383 puka preuzeo obezbjeđenje na prostoru Mostara, a 1 četa 2 hrvatske brigade zaštitu pruge do zaključno Čapljine.

Vrijeme: mutno, kišovito.

K-dant njemačkih trupa u Hrvatskoj
Ia Pov. br. 2769/43

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1-13, k. 24.

² Prepise dnevnih izvještaja komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj vršila je kancelarija njemačkog opunomoćenog generala u Hrvatskoj.

³ Vidi dok. br. 122.

⁴ Ispod ove rečenice dopisano je crnom olovkom, na našem jeziku, sljedeće: »Ova bojna treba da ide generalu Kamerhoferu (za žetvu)«.

Njemački opunomoć. general u Hrvatskoj
Ia Pov. br. 3036/43

187 rez. div.

Min. oruž. snaga, Op. odjelj. Zagreb
Na znanje. Izvještaj zadržati.

Njemački opunomoćeni general u Hrvatskoj

Za tač. prepisa
von Brauchitsch
poručnik

P 3/VI D

BR. 122

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIIJE OD 3 JUNA 1943
GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

POVJERLJIVO
Sjedište, 3 jun 1943

Pov. op. br. 942/43

KOMANDA 2 ARMIIJE
Operativno odjeljenje

Br. 9068
Stiglo 3 juna 1943
god. XXI

Komandi 2 ital. armije

Operativnom i Obavještajnom odjeljenju

Sjedište

Izvještaj o situaciji od 3. 6. 43.

Operacija »Schwarz«

Vrijeme tmurno, kišovito. Neprijatelju u luku Piva—Drina—
Sutjeska² i dalje pristižu pojačanja, cijeni se na oko 2000—
3000 ljudi. Dovlačenje daljih sopstvenih snaga je u toku.

SS div.: 2 puk divizije »Ferrara« preuzeo mostobran Šavnik.

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Odnosi se na Udarnu grupaciju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije.

118 lov. div. i pored oskudice u mun. djelimično u bliskoj borbi odbila jake neprijateljske napade kao i napade na položaje Suha i na prostoru Tjentišta.³ Kod neprijatelja ukupno 69 mrtvih.

369. div.: Bez promjene.

Borbena grupa gen. maj. von Ludwigera obrazovala mostobran na liniji neposredno istočno od k. 1407 (11 km ist. od Žabljaka) — Krš—Šljivansko, bez dodira s neprijateljem. 3. 6. 43 kod k. 606 njemačke snage prebacile su se skelom i brvnom sjev. od k. 670 (12 km. zap. od Šahovića) u cilju prodiranja sa 1 brd. div. na drumu Đurđevića Tara—Šavnik.

1 brd. div. Bez promjene.⁴

Vazduhoplovstvo. Akcija 1. 6.: Uspješno bombardovanje i mitraljiranje neprijateljskih prikupljanja i borbenih položaja na prostoru Hum—Tjentište—dolina Pive—Hum. Mostovi preko Pive, 2 km južno od Huma, pogođeni. 48 borbenih letova, 10 mahom borbenih izviđačkih letova, 3 leta radi snabdijevanja 118 lov. div. i SS div., jedan transport ranjenika.

2. 6. uslijed vremenske situacije samo izviđački letovi.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i adutant

---

³ U Suhoj se nalazio Šesti bataljon Prve proleterske brigade. Prvi i Četvrti bataljon Druge proleterske brigade napadali su na Košur (k. 787), a dva bataljona Prve proleterske i četa Četvrtog bataljona Druge brigade na Borovno (k. 819). Vidi dok. br. 108.

⁴ Vidi dok. br. 119.

DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 i 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 3 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE NA TERENU ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹

Prievod

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 2./3. VI. 1943.

I. Područje Pljevlja:

Osobitih događaja nema. — Prema ispovjedima pučanstva imale su III. dalmat., VI. bosan., te VIII. i XVI. hrv. partizanska brigada, koje su se borile kod Razreza — Iva — Popova Dola, 150 mrtvih, od kojih je bio jedan dio spaljen u nekoj kući u Popovu Dolu. Nađeno je 56 partizanskih grobova. Partizani otišli su navodno sa mnogim ranjenicima i bolesnicima od tifusa u Meštrovac, da se prebace preko Drine. Neprijateljski gubitci: 1 prebjegao, 11 uhićeno, vojni obaveznici iz obkoljenog područja.

Područje Bijeljina:

Kod Puhara Pučila (4.5 km j. z. od Bijeljine) bio je napadnut oklopni vlak sa hranom. Izgleda, da je bio oklopni vlak uništen.

Područje Zvornik:

U Osmake (14 km z. od Zvornika) navodno je prodrlo 4000 naoružanih partizana.²

Područje Teslić:

II. d. s. javlja: Jedna partizanska brigada nalazi se kod Pasjače i Hajdučkog Brega, druga brigada kod Čečave i Kulaša (13 km s. z., odn 13 km j.j.i. od Prnjavora), a jedna je došla iz Kozare u Vijačane³ (10 km j.j.z. od Prnjavora).

II. XXIII. ust. bojna stigla je iz Sokolca u Mokro. — Izviđački odjel nalazi se na raspolaganju diviziji u Gotovuši sa jednom koturaškom satnijom u Boljanićima.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1-17, k. 24.

² Odnosi se na dijelove Prve i Druge vojvođanske NOU brigade.

³ Vjerovatno se odnosi na Dvanaestu NOU diviziju koja je u to vrijeme djelovala na ovom terenu. Vidi dok. br. 20 i 21.

Namjera: Čišćenje i razoružavanje četnika u području Gosteč. Razviđanje prema j.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 2./3. VI. 1943

- 1) U čitavom području nema osobitih događaja. Razviđanje u području Turbe, Jajce i s. od Sovja, i. od Neretve u odsjeku Jablanica—Livač izvršilo se bez dodira sa neprijateljem.
- 2) Premještaji: Osiguranje u Mostaru preuzela je pojačana III./383. 7./383 premještena je u Domanoviće, a 1./373. topn. puk. u Čaplinu. — Osiguranje željezničke pruge Mostar—Čapljina (uključ.) preuzela je 2. VI. 1943 1./II. hrv. gorskog sdruga.
- 3) Most na cesti Bugojno — Gor. Vakuf poplavom je porušen. 2. VI uveče moći će se ovom cestom opet voziti.
- 4) *Namjera:* Daljnje razviđanje u cjelom divizijskom području i izobrazba.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE NJEM. 118. LOV. DIV.

od 2./3. VI. 1943 nije primljeno.

U Sarajevu, 3. VI. 1943. — Za točnost prijevoda nadsatnik Kovačić

Kovačić

(MP)

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4 JUNA 1943 GOD. O BOR- BAMA PROTIV JEDINICA NOV U CRNOJ GORI I HERCE- GOVINI¹

PREDMET:

TELEGRAM

otpreme: 4 6 1943 XXI
Datum i čas 20.30
prijema: 5 6 1943 XXI
0.50

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — OPERATIVNO

KOMANDI 2 ARMIJE

i na znanje

GUVERNATORATU CRNE GORE

KOMANDI XIV i XVIII ARM. KORP.

MORNARICI DALMACIJE

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 9136

Stiglo 5 juna 1943/XXI

Br. 8510

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 4 JUNA U 18 ČASOVA

AKTIVNOST USTANIKA²

Noću uoči 1 tek. m. partizanske snage³ su napale na raspored divizije »Prinz Eugen« duž linije Lug (Nikšić ZP-GZ) — potok Komarnica (ZT-GZ). Poslije oštih borbi napadači su odbijeni uz sljedeće gubitke: mrtvih 170, ranjenih 180, zarobljenih 306.

Sektor Mostar: jutros u 11 časova izvršena je predaja njemačkim trupama sektora Mostar i aerodroma.

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kut. 18 F/4.

² Detaljnije vidi u tomu III, knj. 5, dok. br. 202 i 203.

³ Odnosi se na Petu crnogorsku NOU brigadu. Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 22 i 23.

Sektor Dubrovnik: intenzivna izviđačka djelatnost jedinica garnizona Bileća u zoni Vrbnica (Trebinje UK-GU). Proljeće (UH-GU).

Sektor Metković: iskliznuće lokomotive i vagona iz šina, o čemu je javljeno juče 3 t. m., prouzrokovano je eksplozijom nagazne mine postavljene pored šina u cilju sabotaže. Naređeno je pojačanje nadzora, kako dnevnog tako i noćnog. Jutros u 8 časova komanda garnizona Domanovići predata je njemačkim trupama.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA:

Spriječena uslijed nepovoljnih atmosferskih prilika. Poluoblačno. Na obali kiša, u unutrašnjosti nevrijeme.

General PIAZZONI

6 kopija dostavljeno:

- 1 Načelniku Štaba
- 1 Načelniku Operat. odeljenja
- 1 Operativnom odeljenju
- 1 Obaveštajnom odeljenju
- 1 Komandi Kr. karab.
- 1 Odeljenju telekomunikacija

DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 4 JUNA 1943 GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

POVJERLJIVO

Pov. op. br. 946/43

Sjedište, 4.6.43
Kopija poslata Odjeljenju »I«²

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Br. 9127
Stiglo 4 juna 1943
god. XXI

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom odjeljenju

Sjedište

Izvjestaj o situaciji od 4. 6. 1943

Operacija »Schwarz«

Neprekidni pljuskovi; visoki vodostaj ugrožava mostove i brvna na Sutjesci. Napadi i vazduhoplovne akcije jako ometani vremenom. Neprekidni neprijateljski pritisak protiv borbene grupe ppuk. von Gertlera na prostoru Tjentište i na položaje u prostoru Suha. Pokušaj neprijatelja da oslobodi dolinu Sutjeske za povlačenje svojih snaga na sjever razbio se o žilav otpor naših trupa. Uslijed zaprečavanja riječne doline zapadno od Suhe, spriječeno izvlačenje opkoljenih neprijateljskih jedinica preko Suhe na zapad.

SS div. i 118 lov. div. Neprijatelj se povlači prema sjeveru i sjeverozapadu.

369 div. i div. »Taurinense«: Unutrašnja krila obiju div. isturena naprijed na odsjek Veloda,³ bez dodira s neprijateljem. Na prostoru Popov Do pronađen neprija-

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Obavještajno odjeljenje

³ Voloder (r.)

teljski grob sa 58 lješeva. Po iskazima stanovništva neprijatelj je spalio daljih 100 lješeva i povukao se sa većom kolonom ranjenika.

1 brd. div.: Nema nikakvih novih izvještaja.

Italijani: Dijelovi div. »Ferrara« preuzeli su zaprečnu liniju Katun Potrk (12 km i. ji. od Boana) — Boan.

Vazduhoplovstvo: 8 izviđačkih i borbenih letova na prostoru SS div. i 118 lov. div., 1 akcija snabdijevanja, 1 transport ranjenika.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i adutant

BR. 126

DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 4 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. /HRV./ PJEŠ. DIV.
od 3./4.VI.1943.

Područje Pljevlja:

I. Neprijateljevo i naše vlastito stanje bez promjene. Od G. Tikova uhvaćena je veza sa taljan. bojnomo »Aosta«. Ova bojna se nalazi na crti Sakovo Selo—Pusto Pauče.

Područje Trnovo:

5. oružn. puk. javlja: U šumama oko Dobrog Polja (9 km j. i. od Trnova) ima 250—300 četnika, koji su pobjegli iz Kalinovika i pljačkaju stoku.

Područje Šekovići:

Ust. sdrug javlja: U Šekoviće stiglo je 2.VI. 1200 dobro naoružanih, 800 nenaoružanih partizana² i oko 1000 žena i djece. Gubitci od 30-V. — 1.VI.1943: Vlastiti: 6 mrtvih (od toga 4 ustaše), 19 ranjenih (od toga 13 ustaša), 4 ustaše nestala. — Neprijateljski: 6 mrtvih prebrojano.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1-33, k. 24.

² Vjerovatno se odnosi na Prvu vojvođansku NOU brigadu

II. d. s. zbog prekinuća brzoglasne veze nema izvješća iz prostora j. od Save.

II. 1./II. ust. bojne stigla je u Sokolac.

Namjera:

Razviđanje sa potjernim odjelima prema j. i. j. i.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 3./4.VI.1943

- 1) Osobitih događaja nema.
- 2) Izpovjedi pučanstva: Četnici skupine Drenović³ nalaze se od 3.VI. kod Popuža (20 km j. z. od Jajca) u borbi sa partizanima. Daljnje partizanske skupine u jačini 1800 naoružanih ljudi su u hodu iz prostora s. od Glamoča preko Pribelja u područje Janja sa namjerom da se prebace j. od Jajca preko Vrbasa. To bi mogli biti partizani, koji su noću 31.V./1.VI. napali Glamoč. Poduzete su protivumjere.
- 3) U prostoru 40 km s. z. od Livna bilo je noću od 1./2.VI. borbene buke i videle su se goreće kuće. Vjerovatno su se vodile borbe između četnika i partizana van divizijskog odsjeka u prostoru Sajković — Gubin—Provo (oko 18 km j. z. od Glamoča).
- 4) 373. vojnopoljska bojna u hodu iz Konjica u Prozor, da zamjeni ustaše, koji se nalaze tamo.
- 5) 1 vojnik (Hrvat) 373. vojnopoljske bojne bio je ubijen munjom.
- 6) Namjera: Izgradnja ceste G. Vakuf — Rastovo pomoću građana pod vodstvom 373. obkoparske bojne.
Svečana zamjena zastava u Mostaru u 11.00 sati i preuzetak zapovjedne vlasti.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE NJEM. 118. LOV. DIV.

od 3./4.VI.1943 nije primljeno.

U Sarajevu, 4.VI.1943

Za točnost prijevoda nadsatnik Kovačić

Kovačić

(M. P.)

6/VI D

---

³ Uroš Drenović, četnički komandant u Bosanskoj Krajini. Poginuo 1944 god. u borbi protiv NOVJ od savezničkih aviona, za vrijeme Sedme neprijateljske ofanzive.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA
U HRVATSKOJ OD 5 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO-
TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹**

Prepis

Dnevni izvještaj k-danta njem. trupa u Hrvatskoj od 5. 6. 1943

114 lov. div.: 8 i dijelovi 4 komun. brig. u prodiranju ka Slunju. Na prostoru Debeljak — Bogovolja (38-40 jz. od Gline) borbe sa neprijateljem koji odstupa ka zapadu: kod neprijatelja 18 mrtvih, 3 Hrvata poginula, 2 ranjena. Kod Tržaca (22 s. sz. od Bihaća) razbijena neprijateljska osiguranja protjerana na sjever. 1 Nijemac ranjen. Kod neprijatelja 7 mrtvih. Južno od luka Una—Sana borba izviđačkih odjeljenja, kod neprijatelja 3 mrtva. Grupa »Huwe« razbila je komun. bat. ji. od Vučijaka (6 j. ji. od Prnjavora). Kod neprijatelja izbrojano 52 mrtva.

Dijelovi II bat. 721 puka potpomognuti vazduhoplovstvom razbili su nadmoćnije neprijateljske snage j. od Šarinaca (11 jz. od Prnjavora) 4 Nijemca ranjena; kod neprijatelja: izbrojano 29 mrtvih. Kod Kukavice (8 ji. od Kotor Varoši) komun. u jačini voda protjerani u pravcu istoka. 1 Nijemac ranjen, kod neprijatelja izbrojano 10 mrtvih.²

Namjera: Prodiranje ka Slunju. Čišćenje j. i ji. od Prnjavora. 369 pješ. div.: II (hrvat.) korpus javlja: 13 četa 6 p. puka i posada Suho Polje (900 ljudi) (12 jz. od Bijeljine) savladani od strane komun. i zarobljeni.³

373 pješad. div.: Napad komun. grupe na želj. stanicu Oborci (6 s. si. od D. Vakufa 1:100.000) odbijen. Pri akciji čišćenja prema Vaganu (16 z. od D. Vakufa) i Blagaju (18 jz. od D. Vakufa) 373 ojačani pionir. bat. i 373 izviđ. bat. dosada nailazili na neznatan neprijateljski otpor.⁴ Neprijateljski gubici: 5 mrtvih, 14 ranjenih izbrojano, 15 zarobljenih; 3 Nijemca ranjena. U Mostaru u 11.00 časova izvršena predaja. Kolski most na Neretvi kod Rame (20 z. od Konjica) srušen uslijed visokog vodostaja. Saobraćaj na putu Sarajevo—Mostar prekinut.

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1-2, k. 24.

² Borbe su vođene protiv jedinica Pete i Dvanaeste NOU brigade koje su djelovale na ovom terenu

³ Vidi dok. br. 130.

⁴ Isto

Početak opravljjanja nije moguć prije 7.6. zbog angažovanja 373 pionir. bataljona.

Namjera: Nastavljanje akcije Vagan—Blagaj.

Vrijeme: Kiša.

Kraj dnevnog izvještaja Ia.

III) Trupa: I, II, IV kraj. brigada na liniji 19 sz., 12 z. jz. od Teslića.

K-dant njem. trupa u Hrvatskoj Ia Pov. br. 2806/43
od 5.6. 1943

Njem. opunomoć. gen. u Hrvatskoj
Ia Pov. br. A 511/43

P 6/VI D

Za tačnost
potpis nečitak
poručnik i...

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 5 JUNA 1943 GOD. O BORBA-
MA PROTIV JEDINICA NOV U CRNOJ GORI I HERCE-
GOVINI¹**

otpreme: 5 juni
Datum i čas 20.30
prijema: 5 juni
0.2

PREDMET:
TELEGRAM

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO•ODJELJENJE

Br. 9208
Stiglo 6.6. 43/XXI

OD KOMANDE VI ARM. KORP.
KOMANDI 2 ARMIJE — Operativno
i na znanje
GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV i XVIII ARM. KORP.
MORNARICI DALMACIJE

Br. 8555/Op.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 5 JUNA 1943-XXI U 18 ČASOVA
AKTIVNOST USTANIKA²**

— Peta crnogorska brigada jačine oko 1500 ljudi izgleda da se nalazi u zoni Zelengora (Gacko UM-UO-OQ-US-BF-BD-AX) sa namjerom da se uputi prema Gacku.

Sektor Dubrovnik

— Noću uoči 4 t. m. nepoznata lica pokušala su da pro-
dru u kuću koja se nalazi u blizini Mokošice (Dubrovnik RQ-
FT). Natjerani su u bjekstvo brзом intervencijom naših bo-
raca, na koje su nepoznata lica bacila dvije ručne bombe bez
posljedica.

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u
arhivi Vojnoistoriskog instituta, k. 18 F/4.

² Detaljnije vidi u tomu III, knj. 5, dok. br. 204.

— Danas u nula časova Komanda sektora Dubrovnik prešla je u nadležnost Štaba divizije »Marche«.

Sektor Metković

— Juče 4 t. m. opravljena je željeznička pruga Metković—Ploče.

— Jutros u 6 časova vršena je predaja garnizona Čapljina između naših i njemačkih trupa.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

— Spriječena uslijed nepovoljnih atmosferskih prilika.

— Izviđanja duž puta Stolac—Ljubinje—Trebinje i veza sa kolonom na maršu koja se premješta na tome pravcu.

— Poluoblačno na obali, kišovito u unutrašnjosti.

General PIAZZONI 18300506

Dostavljeno 8 kopija

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku Štaba
- 1 Pomoćniku nač. Štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Obavještajnom odeljenju
- 1 Odjeljenju telekomunikacija
- 1 Komandi Kr. karab.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 5 JUNA 1943
GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

POVJERLJIVO

5 jun 1943

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

Pov. op. br. 956/43

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Br. 9202
Stiglo 5 juna 1943
god. XXI

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom odjeljenju

S j e d i š t e

Izvještaj o situaciji od 5. 6. 43

Operacija »Schwarz«

Vrijeme: Neprekidne jake kiše. Neprijateljska situacija uglavnom nepromijenjena. Veza i dotur za sopstvene trupe uslijed nevremena i dalje pogoršani. Usljed nadošle vode srušio se most na Drini kod Foče, ratni most pod vodom. Put sjev. od Uloga prekinut uslijed odronjavanja zemlje.

SS div. i 118 lov. div. Borbene grupe su odbacile neprijatelja na sjever² i dostigle liniju 4 km jugozap. od Mra-tinja, neposredno sjev. od k. 2181 — Trnovačko Jezero, neposredno sjev. od k. 2298.

369 div., div. »Taurinense« i borbena grupa gen. maj. von Ludwigera. Bez promjene. Bobena grupa gen. majora von Ludwigera, bez dodira sa neprijateljem, dostigla opštu liniju k. 1553 (12 km si. od Žabljaka) — Levertara — Aluga (10 km ist. od Žabljaka) — Jablan Bara — Studenci.

1 brd. div. bez neprijateljskog otpora dostigla liniju k. 1285 (12 km jugoist. od Žabljaka) — k. 1789 — k. 1674. Izviđanjem sa prostora sjev. od Šavnika ustanov-

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 6.

ljene na prostoru Poda (8 km. sjev. sjeverozap. od Šavnika) slabe, a na prostoru Komarnice jače neprijateljske posade: očigledno zaštitnice koje obezbjeđuju opšti neprijateljski pokret ka zapadu.

Vazduhoplovstvo: 6 borbenih i 10 izviđačkih letova.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i adutant

BR. 130

DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 5 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 4./5.VI. 1943

Područje Pljevlja:

U cjelokupnom stanju nema promjene. Visovi s. i. od Tare od neprijatelja slabo su zaposjednuti.

Područje Bijeljina:

II. d. s. javlja: Komunisti su nadvladali 13./6. p. p. i posadu Suhog Polja te ih zarobili. Jačina komunista 900 ljudi², vođa Veljko Kurjaković³.

Područje Teslić:

4. hrv. pješ. div. javlja: Partizani drže sa 4—5 brigada crtu Kulaši (14 km s. z. od Teslića) — Pasjača (8 km z. od Teslića) — Vran Polje (10 km z. j. z. od Teslića). Partizani, koji su 1.VI. razpršili kod Lavova Brda II. bojnu 1. lov. puk., uzmakli su u Ljubić planinu (11 km j. od Prnjavora).

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1-25, k. 24.

² Odnosi se na vojvođanske jedinice.

³ Vjerovatno se odnosi na jedinice Dvanaeste NOU divizije. Vidi dok. br. 1, 20 i 21.

Namjera:

Razviđanje u području Pljevlja prema j. i. j. i.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 4./5.VI.1943

1) **Područje Travnik:**

Izvidnice iz Čosića na Gostilj (7 km s. z. od Turbeta) i s. od Travnika u dolini Bile nisu došle u dodir sa neprijateljem. Noću 3./4.VI. bio je odbijen napad slabije partizanske skupine na željezničku postaju Oborci (između Komara i Donj. Vakufa). Željez. promet nije bio prekinut.

2) **Područje Blagaj:**

Na osnovu izpovjedi pučanstva (vidi dnevno izvješće od VI.⁴) poduzeti podhvat protivu partizana, koji se navodno kreću prema Vrbasu, ustanovio je prema dosadašnjim izvješćima 373. obkop. bojne i 373. izviđačkog odjela, koji učestvuju na tom podhvat, u prostoru Vagan i Blagaj⁵ slabe partizanske snage. Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih, 14 ranjenih (prebrojeno), 15 zarobljenika; plien: nekoliko pušaka i 1 strojnica.

3) **Područje Glamoč:**

Izviđanjem na Glavice—Podgredu—Šumnjake—Vaganj (oko 10 km s. od Glamoča), koja se sela nalaze u području, kroz koja prolaze partizani, nije se došlo u dodir sa neprijateljem.

4) U Mostaru bila je u 11.00 sati izvršena predaja⁶.

5) 5./373. vojnopoljske bojne stigla je u Prozor.

Nabujala rieka porušila je cestovni most preko Neretve kod Rame (20 km z. od Konjica). Promet cestom Sarajevo — Mostar prekinut. Zbog upotrebe 373. obkop. bojne, navedene pod t. 2., može divizija sa popravljanjem mosta početi tek 7.VI.1943.

6) *Namjera:*

Nastavak podhvata pod t. 2. Daljnje razviđanje. osobito u prostoru s. z. od Glamoča. — 1 pojačana sat 384. p. p. kre-
nut će 5.VI. iz Travnika u Livno da pojača V. ust. sdrug.

Ia.

⁴ Vidi dok. br. 126.

⁵ Na ovom sektoru nalazio se Kupreško-janjski i Glamočko-livanjski NOP odred. Vidi dok. br. 1.

⁶ Vidi dok. br. 126.

DNEVNO IZVJEŠĆE NJEM. 117. LOV. DIV.

od 4./5.VI.1943 nije primljeno.

U Sarajevu, 5.VI.1943

Za točnost prievoda nadsatnik Kovačić

Kovačić

7/VI D

(M. P.)

BR. 131

DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIIJE OD 6 JUNA 1943
GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹

POVJERLJIVO

6.6. 43

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

Pov. op. br. 959/43

KOMANDA 2 ARMIIJE
Operativno odjeljenje

Br. 9270
Stiglo 6 juna 1943
god. XXI

K-di ital. 2 arm. — Operativnom odjeljenju
Obavještajnom odjeljenju

S j e d i š t e

Kopija poslata Odjeljenju »I«

Izvještaj o situaciji od 5. 6. 43

Operacija »Schwarz«

Neprekidno jake kiše, visoki vodostaj i terenske teškoće koje se pojačavaju, sve više ometaju pokrete, dotur i službu veze. Most na Drini kod Foče ne može se više osposobiti sredstvima koja zasad stoje na raspoloženju. Neprijatelj u luku Piva — Drina — Sutjeska, u jačini od 17 najvećim dijelom već načetih

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

brigada, nastavlja pokušaj probijanja duž Sutjeske prema sjeveru i na prostoru Suhe prema zapadu. Neprijateljski napadi odbijeni.

Neprijatelj pokušava da, brojno nadmoćnijim snagama, svim silama riješi borbu kod grupe ppuk. Gertlera u svoju korist, vjerovatno sa ciljem da se probije preko Popovog Mosta² u pravcu Jeleča i Kalinovika. Pošto ga brdski masiv Kozje Strane sprječava da odstupi opkoljenim jedinicama na zapad.

SS i 118 lov. div.: Zaprečavanja na dosadašnjem položaju, u cilju sprječavanja izvlačenja neprijatelja na jugozapad.

118 izviđački bataljon u nastupanju prema jugoistoku bez dodira sa neprijateljem. Kao prihvata za borbenu grupu Gertler prikupljaju se na prostoru Jeleč — Kalinovik izviđ. bat. 369, 2 četa 369 PT bataljona i raspoloživi dijelovi 369 pješ. div. sa prostora Sarajevo.

Borbena grupa majora Annackera: U prodiranju od Slanog Br. neprijatelj odbačen na sjever, izbila na liniju neposredno južno od k. 1865 (3 km. zap. od Suhe) — neposredno prema zap. od k. 1755. Jače neprijateljske snage još uvijek na k. 1865. I/2 uslijed teškoća u snabdijevanju krenuo tek 5.6. izjutra.

Borbena grupa 369 pješ. div.:

369 izviđ. bat. prešao u 1700 časova raskrscnicu puteva kod Foče u pravcu zapada. I/1 u daljem nadiraniu odbacio neprijatelja na sjever. Neprijatelj se sa dijelovima povlači preko Pive na istok. Sa ostalog fronta nema novih izvještaja.

Div. Taurinense: Bez promjene.

Borbena grupa gen. maj. von Ludwigera: Dalji dijelovi prebačeni preko Tare. 61 bugarski pješ. puk izbio na Suvodo (7 km jugoist. od Žabljaka).

1 brd. div.:

Bez dodira sa neprijateljem izbila na opštu liniju okuka puta (neposredno jugozap. od k. 1595) — k. 1409 — k. 1494 — k. 1800 — k. 1700 — Grn. Godijelje.

---

² Popov Most napadale su jedinice Prve proleterske i Treće krajiške NOU brigade, dok su Košur (k. 787) napadale jedinice Druge proleterske i Šeste istočnobosanske NOU brigade. Vidi dok. br. 62, 108.

Komandno područje k-danta njemačkih trupa u Hrvatskoj:

Na prostoru sjeveroist. od Slunja konstatovani VIII i dijelovi IV kom. brigade. U borbi jugozap. od Gline sa kom. snagama koje se kreću naprijed ka Slunju neprijatelj je imao 18 mrtvih; gonjenje se nastavlja. Pri akciji čišćenja na prostoru Bihaća i južno od luka Una—Sana³ kod neprijatelja 10 mrtvih. U gonjenju neprijatelja⁴ jugoist. od Prnjavora, uz podršku vazduhoplovstva, razbijena jača neprijateljska grupa; 81 mrtav kod neprijatelja. Jugoist. od Kotor Varoši razbijena neprijateljska grupa. 10 komunista mrtvih.

Na prostoru sjeverozap. od Teslića konstatovane 3 komunističke brigade. Jugozap. od Bijeljine komunisti savladali hrvat. uporište.

373 pješ. div.: Odbijen neprijateljski napad na željezničku stanicu sjev. sjeveroist. od D. Vakufa. Pri akciji čišćenja jugozap. od D. Vakufa ubijeno 34 komunista. Čišćenje se nastavlja. Zap. od Konjica porušen most na Neretvi uslijed visokog vodostaja. Početak opravke neće biti prije 7.6.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i adutant

---

³ Na teritoriji Bosanske Krajine i Centralne Bosne djelovale su jedinice Drugog bosanskog korpusa. O operativnim područjima divizija vidi u dok. br. 1.

⁴ Vjerovatno se odnosi na jedinice Dvanaeste NOU divizije, pošto je ona djelovala na ovom sektoru. Vidi dok. br. 1.

B N. 1243

GEHEIM

Deutscher Verbindungstab

zum 2. Italienischen

Bf. Tgb. Nr. 999 /43 geh.

den 6.6.43.

an das

ital. ADM 2 - Operationsbüro
Informationsbüro

9270

6.6.1943

SECRET

Lagebericht vom 5.6.43.Operationen im Raum

Anhalten der starken Regenfälle, Hochwasser und zunehmende Gelände-schwierigkeiten beeinträchtigen weiterhin Bewegungen, Nachschub und Nachrichtenlage. DUKWA-Brosche bei POGa mit zur Zeit zur Verfügung stehenden Mitteln nicht wieder herstellbar. Feind in PI VA-DUKWA - SUTZKA-Bogen etwa 17, größtenteils angeschlagene Brigaden stark, setzt Ausbruchversuch entlang SUTZKA nach Norden und in Raum SUTKA nach Westen fort. Feindangriffe abgeschlagen.

Feind versucht mit zahlenmäßig überlegenen Kräften Entscheidung bei Gruppe Obstlt. GERTLER mit allen Kräften zu erzwingen. Vermutlich, um über POPOV MOJTY in Richtung JELKO und KALIMOVIK durchzubrechen, da Abszug geschlossener Kräfte nach Westen hindurch Gebirgsmasse KOZJE STRAKK verhindert wird.

118- und 119-Panzer-Div. Sperren an bisheriger Stellung, um Ausweichen

des Feindes nach Südwesten zu verhindern.

Anklärungsabt. 118 in Vorstoß nach Südosten ohne Feindberührung. Als Rückhalt für Kampfgruppe GERTLER werden AAA. 369, 2-Lomp. Panzer-Jäg.-Abt. 369 und verfügbare Teile 369. Inf. Div. aus Raum SARAJEVO in Raum JELKO - KALIMOVIK versammelt.

Kampfgruppe 369. Inf. Div. in Vorstoß von SARAJEVO Br. Feind nach Norden geworfen, hat Linie hart südl. 1865 (3 km westl. SUTKA) - hart westl. 1755 erreicht. Stärkerer Feind nach auf 1865. 1/2 infolge Versorgungsschwierigkeiten erst am 5.6. morgens angetreten.

Kampfgruppe 369. Inf. Div. A.A. 369 hat 1700 Uhr Strakengebel bei POGa nach Westen überschritten. 1/1 hat in weiteren Vorstoß nach Norden Feind geworfen. Feind setzt mit Teilen über PIVA nach Osten. Von übriger Front keine neuen Meldungen.

IV. T. SUTZKA: Unverändert.

Kampfgruppe 369. Inf. Div. weitere Teile über 2. RA gesetzt.

1. Geb. Div. : Allgemeine Linie Strakengebel (hart südöstl. 595) - 1409 - 494 - 1800 - 1740 - GEM. GODJELJAK ohne Feindberührung erreicht.

DNEVNI IZVJEŠTAJ 373 I 369 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
6 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 5./VI.1943

- 1) Osobitih događaja nema.
- 2) Pojačana 3./384. po željezničkoj preselici iz Travnika u Kupres u hodu iz Kupresa u Livno.
- 3) Podhvat² u prostoru Blagaj—Vagan bez osobitih novosti. Bilo je pliena.
- 4) Razviđanjem u prostoru Glamoč prema s. z. do Velike Kose kt. 1661 (15 km s. od Glamoča) nije se došlo u dodir sa neprijateljem.
- 5) Prema podatcima Zagreb. konjan. pukovnije navodno se prikuplja partizanska brigada u području Janja. a 4.VI. u 15.00 sati otišlo je 2000—3000 partizana³ prema Varcar Vakufu⁴. Vlastitim hvaćanjem veze sa Varcar Vakufom ovo izvješće još nije potvrđeno.
- 6) Znakovi iz područja Vagan—Blagaj—Vukovsko (12 km j. i. od Kupresa) ukazuju, da postaju pojave razilaženja kod partizana sve češće, osobito odpadanjem osoba. koje su bile nasilno unovačene.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 5./6. VI. 1943

I. Područje Pljevlja:

II. (369. p. p. bez 5.) osigurava prostor j. od Četotine sa uporištima kod Vijenca—Cerovaca — visine 1.5 km i. od G. Gradca—Orlje i Šanca.

I. i III./369. p. p., I./369. topn. puk. i 2./369. obkop. bojne u hodu u Boljaniće.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1-16, k. 24.

² Vidi dok. br. 130.

³ Odnosi se na jedinice Četvrte NOU divizije. Vidi dok. br. 1 i 10.

⁴ Mrkonjić Grad

Područje Šekovići:

Početak podhvata »Šekovići«⁵ 6.VI., vođenog od III. d. s. sa vlastitim postrojbama i dielovima II. d. s. Na podhvat uče-
stvuju: 1 1/2 bojna I. ust. sdruga, 2 bojne Tuzlanske brigade,
2 bitnice VII. topn. sklopa i 3 1/2 bojne Domdo pukovnije
Tuzla. 5.VI. uveče zauzeti su polazni postavi.

Područje Teslić:

4. pješ. div. javlja: U prostoru Kulaši (19 km s. z. od Teslića)
— Stažbenica (11 km s. z. od Teslića) — Gračanica—Pasjača
(6 odn. 7 km z. od Teslića)—Vran Polje—Buletić—M. Tajan
(k. 690)—Lukovac (k. 912) (14 km z. j. z. od Teslića) nalazi se
oko 4000 naoružanih komunista⁶.

II. XXIII. ust. bojna odvezla se 3. VI. željezničkom preselicom
u Osijek. Stožer 369. izviđačkog odjela, 1./369. okl. lov. sklo-
pa i III./370. p.p. bez 9. (i 11.) u Kalinoviku. Težka sat 369.
izviđačkog odjela valjda u Jeleču.

Namjera:

Razviđanje od Jeleča prema Vrbnici. Borbena skupina »Fi-
scher« dostignut će Čajniče, sa dielovima (valjda 2 sati) u
preselici samovozima Jeleč.

Ia

U Sarajevu, 6. VI. 1943

Za tačnost prijevoda nadsatnik Kovačić

Kovačić

(M. P.)

---

⁵ Vidi dok. br. 52 i 140.

⁶ Vjerovatno se odnosi na jedinice Dvanaeste NOU divizije koje su
operisale na ovom sektoru. Vidi dok. br. 1, 20 i 21.

BR. 133

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 7 JUNA 1943 GOD. O BORBA-
MA JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹**

otpreme: 7.6.43. XXI
Datum i čas 20.45
prijema: 8.6.43. XXI
2.30

PREDMET:

TELEGRAM

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
Operativno odjeljenje

Br. 9332
Stiglo 8 juna 1943/XXI

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — OPERATIVNO
KOMANDI 2 ARMIIJE
i na znanje
GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV i XVIII ARM. KORP.
MORNARICI DALMACIJE

Br. 8645/Op.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 7 JUNA 1943/XXI U
18 ČASOVA**

AKTIVNOST USTANIKA²

Javlja se o žestokim borbama između njemačkih i parti-
zanskih trupa u zoni između Sutjeske i Drine,³ gdje bi trebalo
da se nalaze 2 partizanske divizije koje imaju namjeru da sebi
otvore prolaz i da se probiju u pravcu Kalinovika.⁴ Do danas
se ne zna da li su jaki partizanski dijelovi uspjeli da savladaju
njemačku prepreku u dolini Sutjeske.

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u
arhivi Vojnoistoriskog instituta, k. 18 F/4.

² Detaljnije vidi u tomu III. knj. 5, dok. br. 205 i 206.

³ Odnosi se na Udarnu grupaciju Vrhovnog štaba NOV i PO
Jugoslavije.

⁴ Vidi dok. br. 131 i 134.

Sektor Dubrovnik

— Nema ništa značajno da se javi.

Sektor Metković

— Izviđačka djelatnost i patroliranje nacionalnih jedinica u zonama Šišin (Mostar NH-AF), Rujnica (NK-AP) i domobranskih jedinica u zonama Kokorić (Makarska XV-AN), Klenjak (XR-AP).

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

— Izvršena su izviđanja u dolini Sutjeske, u dolini Drine i u zoni između rijeka Tare i Pive.

— Na zahtjev Komande trupa Crne Gore bombardovana su i mitraljirana u brišućem letu sljedeća mjesta koja drže partizani: Bezuje (Žabljak ZI-AD), Borkovići (ZI-AF), Dubljevići (ZI-AF).

— Ukupno su izvršene tri akcije bombardovanja, dvije mitraljiranja i jedna borbenog izviđanja.

— Vedro.

General PIAZZONI

8 kopija

-
- 1 Ekselenciji
  - 1 Načelniku Štaba
  - 1 Pomoćniku nač. Štaba
  - 2 Operativnom odjeljenju
  - 1 Obavještajnom odjeljenju
  - 1 Komandi Kr. karab.
  - 1 Odjeljenju telekomunikacija

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIIJE OD 7 JUNA 1943
GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

POVJERLJIVO

7 jun 1943

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

Pov. op. br. 964/43

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom
odjeljenju
S j e d i š t e

KOMANDA 2 ARMIIJE
Operativno odjeljenje

Br. 9306
Stiglo 7 juna 1943
god. XXI

Izvještaj o situaciji od 7. 6. 1943

Operacija »Schwarz«

Vrijeme se razvedrava. 6. 6. nije bilo neprijateljskih napada protiv borbene grupe potpuk. Gertlera.² Uslijed uspješne odbrane neprijateljska napadna snaga je, izgleda, znatno oslabljena. Posijedanjem prelaza preko Pive jugoist. od Mratinja, dijelovima SS div., oduzet je neprijatelju najvažniji doturni put. Treba računati sa daljim pokušajima probijanja.

SS div. i 118 lov div.: I/2 i 118 izviđ. bat. u daljem nadiranj u predjelu 1 km jugoist. od k. 1490³ uhvatili vezu sa lijevim krilom borbene grupe majora Annackera.

Div. »Taurinense« krenula je na zapad; predviđa se da će 8.6. zauzeti dodijeljeni joj zaprečni ostsjek na Tari.

Borbena grupa gen. maj. von Ludwigera: Nema nikakvih novih vijesti.

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivu Vojnoistoriskog instituta.

² Šestog juna u toku noći, dijelovi Prve i Druge proleterske brigade prešli su Sutjesku i pored Košura produžili na nove položaje: Prva brigada ka Lučkim Kolibama, Druga dalmatinska izbila je na G. Bare. Prvi i Četvrti bataljon Druge brigade nalazili su se u rejonu Košura. Stab brigade u Milinkladi, a Drugi bataljon, koji je bio smijenjen od jedinica Druge dalmatinske, produžio je samoinicijativno za Vrbnicu. Vidi dok. br. 108.

³ Na karti 1 : 100.000 nije nađeno.

1 brd. div. i div. »Ferrara« 7.6. krenule na određene zaprečne
otsjeke.

Italijani: Dijelovi 3. div. »Venezia« produžili akciju čišćenja na
prostoru Bjelo Polje u cilju razoružanja četnika.
Četnički pokreti na prostoru Sjenice vjerovatno ka
sjeveru.

Hrvatska: vrijeme oblačno.

Komandno područje k-danta njemačkih trupa u Hrvatskoj

114 lov. div.: Na prostoru Slunj potvrđeno prisustvo kom. bri-
gade. Čišćenje otpočelo. Kom. grupa jugozap. od
Kostajnice odbačena na zapad. kod neprijatelja 6
mrtvih. I bat. 721 puka i dijelovi III bat. 3 hrvat.
brd. brigade preuzeli obezbjeđenje rudnika boksita
na prostoru Bihaća.

373 div. 1 ojač. ustaški bataljon i 2 hrvat. bataljona otpočeli su
akciju čišćenja na prostoru Šekovića⁴ (10 km sjeve-
roist. od Kladnja).

Po naređenju
Drechsler
kapetan i adutant

---

⁴ Vidi dok. br. 132, 135 i 144

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
7 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 6./7. VI. 1943

I. Područje Pljevlja:

Osiguranje j. od Četine bez osobitih događaja. Naša izvidnica naišla je kod Ždrijela (9 km j. j. z. od Gradca) na neprijateljsku izvidnicu. 1 neprijatelj mrtav.

Područje Jeleč:

Izvidnica izviđačkog odjela dostigla je Ljubinu bez dodira sa neprijateljem. Kod kt. 1392 bili su ustanovljeni pokreti, ali se nije moglo ustanoviti da li prijelazni ili neprijateljski.

Područje Bijeljina:

5. VI. uveče partizani su napali Raču (18 km s. s. z. od Bijeljine). Borba je još u toku.²

Područje Šekovići:

Podhvat³ je u toku, partizani izmiču prema s.

- II. Izviđački odjel. okl. lov. sklop. III./370 u Jeleču. Kralj. bug. 63. p.p. je izlučena te stupila pod zapovjedništvo zapovjednika Srbije. 3./202. okl. sklopa, koja je prešla borb. skupini »Ludwiger«, nalazi se na uporištima duž ceste Metaljka — Gotovuša.

Namjera:

I./III. 369 i 2./369 obkop. bojne poduzet će hod u Jeleč. I./369. topn. puk dostignut će područje Goražde. 8./369. topn. puk. imade dostignuti Jeleč. — III. d. s.: Nastavak podhvata »Šekovići«.

Ia.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/1-19, k. 24.

² Vidi dok. br. 140.

³ Vidi dok. br. 52 i 132.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV

od 6./7. VI. 1943

1) Osobitih događaja nema.

2) **Područje Glamoč:**

Izповједи stanovništva: Partizanski pokreti iz s. smjera prema Glavicama (8 km s. s. z. od Glamoča). Zapovjednik part. divizije, koja se već dugo nalazi u području Glamoč, navodno se zove Slavko Rodić⁴ zapovjednik 4. brigade⁵ Marčeta, zapovjednik 11. brigade⁶ Mirko Pantoš. 3./384. stigla je u Livno.

3) **Podhvat⁷ Blagaj — Vagan** zaključen. Izvješće sliedi. Nađeno je promičbeno tvorivo.

4) **Područje Turbe:**

Između Čosića i Gostilja (7 km s. z. od Turbeta) pljačkajući partizani uhvaćeni. Neprijateljski gubitci: 3 mrtva, 1 zarobljen. Vlastitih gubitaka nije bilo.

5) *Namjera:* Daljnje razviđanje i izobrazba.

Ia.

U Sarajevu, 7. VI. 1943.

(M. P.)

8./VI D

Za točnost prijevoda nadsatnik Kovačić

Kovačić

---

⁴ Narodni heroj Slavko Rodić u to vrijeme bio je komandant Drugog bosanskog NOU korpusa.

⁵ Podatak nije tačan.

⁶ Isto

⁷ Vidi dok. br. 126, 130 i 140.

IZVJEŠTAJ ADVOKATA TODORA PEROVIĆA OD 7 JUNA 1943 GOD. ITALIJANSKOM MAJORU GUARNACCIA O DJELATNOSTI PARTIZANSKIH JEDINICA U MOSTARSKOM I NEVESINJSKOM SREZU¹

OPERATIVNO ODJELJENJE 1

Datum prijema

8

6

43

Kateg.

Vrsta

Fasc.

A

2

17

Todor Perović

Gospodinu majoru Guarnaccia

Poštovani gospodine majore,

Na osnovu obavještenja primljenih iz Mostara i Nevesinja javljam Vam sljedeće:

U Mostarskom i Nevesinjskom srezu komunisti su preduzeli vrlo jaku akciju koja im je mnogo olakšana raspuštanjem naših formacija i nesvjesnim stanjem u kojem živi naš narod poslije novonastale političke situacije. Iz samog grada Mostara otišlo je partizanima oko 250 muškaraca, većinom mladića, koji su bili pozvani od Vrhovne partizanske komande. Njima je naređeno da pobjegnu u šumu što prije, pošto su hrvatske i njemačke vojne vlasti naredile mobilizaciju godišta od 1911 do 1923, koji bi mogli biti uvršteni u SS trupe.

U Nevesinjskom i Mostarskom srezu komunistički vođa Milutin Brstina (brat poznatog Dušana Brstine) organizuje partizanske jedinice prisiljavajući četnike da pređu partizanima. Okupljaju se u Bišini, gdje je i ranije djelovao Dušan Brstina. U Hodbini kod Blagaja formiran je jedan novi partizanski bataljon. U Zimlju je započeta jedna akcija, ali su je ugušile njemačke trupe koje su stigle u Zimlje.

Komunistička komanda izdala je naređenje da se poubijaju sve četničke vođe i oficiri i da se stanovništvo prisili da se pridruži njima. Izvršenje ovog naređenja već je započelo. Kod

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Nevesinja ubijen kapetan Katić, kod Uloga potporučnik Pavlović i u Poljicama — Popovo² komandant bataljona zvani »Mićo«, čije ime nije mi bolje poznato. Pored ovoga primjećuje se oživljavanje komunističke aktivnosti takođe i u gradovima.

Ukoliko budem primio tačnija i novija obavještenja, dostaviću Vam ih.

Molim Vas, gospodine majore, da izvolite primiti izraze mog osobitog poštovanja.

Dubrovnik, 7 jun 1943

Odan
potpisao advokat **Todor Perović**

BR. 137

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA
U HRVATSKOJ OD 8 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO-
TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹**

Prepis

Min. oruž. snaga
Op. odjelj.

Dnevni izvještaj od 8. 6. 1943

K-danta njem. trupa u Hrvat.

114 lov. div.: Južno od Slunja, uz podršku vazduhoplovstva, komun. grupu u jačini batalj. odbačena na jug. 19 (izbroj.) mrtvih kod neprijatelja, 2 Hrvata zarobljena, 95 ranjeno.—

Štab II i III brig. (Hrvat. Bihać). (II, III, 2 g. zdruha u Bihaću)²

Namjera: Čišćenje prostora Slunj — Kladuša.
Upućivanje potjernih odjeljenja.

369 d.: Poduhvat »Šekovići«:³ Komunisti otstupaju na sjever. Zaprečna grupa na Spreči bez dodira sa neprijateljem.

---

¹ Vjerovatno Popovo Polje.

² Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/1-20, k. 24.

³ Ova rečenica dopisana je na našem jeziku.

⁴ Vidi dok. br. 52, 132 i 140.

Južna grupa izbila na liniju Nišava — Kopilova Bara — Kobera Š. (1 : 100000 10 si. i 6 s. od Vlasenice) bez dodira sa neprijateljem. Grupa »Zapad« krenula pravcem Žeravice — Kladanj (10 j. ji. od Kladnja) prema si.— Namjera: Produžiti poduhvat »Šekovići« (vidi SS).⁴

373 p. d.: Bez naročitih događaja.⁵

Vrijeme: Kišovito, mutno.

III. Stanovnici i četnici: Brigade sa prostora sz. i z. od Teslića povlače se na zapad.

Njem. opunomoć. gen. u Hrv. Ia
Pov. br. A 579/43

Za tač. prepisa
potpis nečitak
poruč.

P 8/VI D

---

⁴ Vidi dok. br. 132 i 135.

⁵ Vidi dok. br. 140.

BR. 138

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 8 JUNA 1943 GOD. O BORBA-
MA PROTIV JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹**

otpreme: 8/6/1943
Datum čas 22.00
prijema: 9/6/1943
1.00

PREDMET:

TELEGRAM

OD KOMANDE VI ARM. KORP.

KOMANDI 2 ARMIJE

i na znanje

GUVERNATORATU CRNE GORE

KOMANDI XIV ARM. KORP.

KOMANDI XVIII ARM. KORP.

MORNARICI DALMACIJE

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 9403
Stiglo 9.6. 43

Br. 8695/Op.

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 8 JUNA U 18 ČASOVA

AKTIVNOST USTANIKA²

Iz vijesti primljenih od komandanta SS divizije proizlazi da su partizani, koji su već zapaženi u velikom broju — vidi jučerašnji izvještaj — u zoni okuka Sutjeske i mjesta gdje se susjeću Drina i Piva, bili potučeni i da su se povukli prema sjeveroistoku. Trupe SS divizije zauzele su predio Maglić (Gacko VM-VC-AT) i predio Mratinje (VQ-VS-AT-AR).

Sektor Dubrovnik

Juče 7-og poslije podne naš bataljon iz Bileće, izviđajući u pravcu sjevera, intervenisao je pomagavši njemačku jaču

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, k. 18 F/4.

² Detaljnije vidi u tomu III, knj. 5, br. 206.

patrolu koja je u Vrbici vodila borbu protiv grupe naoružanih ljudi. Po pristizanju naših jedinica ovi posljednji su se povukli. Nijemci su zapalili kuće u Vrbici (Trebinje UQ-GU) i izgleda da su ubili nekoliko stanovnika.

Jutros je I/56 izvršio izviđanje u zoni Kamenica (UM-GQ), vrativši se u Bileću kasno poslije podne.

Juče 7 og poslije podne odneseno je između Dubrovnika i Komolca (Dubrovnik SL-FT) oko tri stotine metara telefonske žice. Linija je odmah uspostavljena.

Sektor Metković

Primijećeno je okupljanje partizana u zoni Višnjica (Makarska XT-AN), Kljenak (XT-AP), Duga Njiva (XP-AP) i Kozica (XN-XP-AT-AR), kako izgleda sa namjerom da napadnu garnizon Vrgorac (Mostar KI-AP) i Stilja (Makarska XV-AR). Telefonska linija Kula (Mostar DI-AB) — Rogotin (MK-AD), koja je prekinuta zlonamjerno juče poslije podne, bila je odmah opravljena.

RAZNO

U zoru šestog tekućeg mjeseca partizanske snage neodređenog broja napale su hrvatski garnizon u Zagvozdu (Makarska ZT-ED).

Napad koji je trajao oko četiri sata bio je odbijen.

Gubici partizana nisu utvrđeni; gubici domobrana iznose 7 mrtvih, 4 ranjena i 30 nestalih.

Komandant hrvatskih trupa pukovnik ŠIMIĆ saopštava danas da je situacija normalizovana.

Sada se u Zagvozdu nalaze 80 domobrana.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

Borbena izviđanja u predjelu između doline Sutjeske i Pive i duž obalske zone između Neretve i Podgore (Makarska XV-AR).

Bombardovani Gradac (Mostar IH-AI) i Gornje Igrane (Makarska XL-AR), gdje su primjećena okupljanja partizana i njihovi magacini.

Mitraljirana i bombardovana naselja Kozica i Kljenak, odakle je dolazilo protivavionsko pušcano dejstvo

Na zahtjev Komande trupa Crne Gore bombardovana su sljedeća mjesta: Crna Gora (ZR-AP), Nedajno i Polje (ZL-AV).

Ukupno su izvršena dva borbena izviđanja, tri bombardovanja i dva mitraljiranja u brišućem letu.

Djelatnost je ometana niskim oblacima i nevremenom.
Oblačno, kišovito.

General PIAZZONI 20000806

9 kopija

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku Štaba
- 1 Pomoćniku nač. Štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Obavještajnom odjeljenju
- 1 Komandi Kr. karabiniera
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

BR. 139

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 8 JUNA 1943
GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

POVJERLJIVO
8 jun 43

Njemački štab za vezu
pri 2 italijanskoj arm.

Pov. op. br. 967/43

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Br. 9394
Stiglo 8 juna 1943
god. XXI

Komandi 2 armije — Operativnom
Obavještajnom odjeljenju

S j e d i š t e

Izvještaj o situaciji od 7. 6. 43

Operacija »Schwarz«

Vrijeme se razvedrava.

Po pokretu neprijatelja sa prostora *Mratinje* u pravcu *Čureva*,
Tjentišta i *Suhe* mogu se očekivati dalji pokušaji probijanja ka

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

sjeverozapadu. Pokreti od *Mratinja* preko *Pive* na jugoistok ukazuju na to da neprijatelj pojačava svoje snage u planini *Durmitor*, prema 1 brd. div.

Borbena grupa potpuk. GERTLERA: Samo živa izviđačka dje-
latnost neprijatelja. Po pokretima neprijatelja za-
ključuje se da vrši smjenu. Na istočnoj obali *Pive*²
neprijatelj se utvrđuje prema desnom krilu SS div.
Neprijatelj je pred 1 brd. div. prekinuo otpustanje.
Težište neprijateljskih snaga je na prostoru *Žablja-*
ka i na prostoru k. 2477 (6 km jugozapad. od
Žabljaka). Dalje jače neprijateljske snage na koti
226 i duž istočne obale na otcjeku potoka ist. od
Boana do *Komarnice* (10 odn. 6 sjev., sjeverois. od
Šavnika).

SS div. i 118 lov. div.: Borbeni dodir 1 km sjev. od k. 1713 sa
jačim neprijateljskim snagama. Neprijatelj odbačen
prema istoku uz visoke gubitke (200 mrtvih). Sop-
stveni gubitci 10 mrtvih, 50 ranjenih. 118 izviđ. bat.
u nastupanju prema istoku odn. jugoistoku dosti-
gao kotu 1710 bez dodira sa neprijateljem. 2 četa I
bat. 750 puka pred desnim krilom grupe *Gertler* za-
uzele vis neposredno ist. od k. 1781 i neposredno
jugozap. od *Tođevca* uz otpor neprijatelja.

Izviđački dijelovi naišli kod *Vrbnice* na 200 komu-
nista. *Vazduhoplovstvo* uspješno tuklo neprijatelja
na prostoru *Mratinje*, *Tjentište*, *Suha*.

Div. »Taurinense«: Izbila bez dodira sa neprijateljem na opštu
liniju 1 km sjev., sjeverozap. od k. 1284 (14 zap. ju-
gozap. od *Pljevalja* — k. 1284 — k. 1694 — k. 1747.

Borbena grupa gen. majora von LUDWIGERA: glavnina grupe
724 puka izvučena iz prve linije i sada na maršu na
prostor *Pljevlja* — *Gotovuša*, kao oslonac div. »*Tau-*
rinense«.

1 brd. div.: sa potčinjenim 61 bugarskim pješ. pukom izbila na
opštu liniju neposredno sjev. od k. 1635 (9 ist., sje-
veroist. od *Žabljaka*) — k. 1455 — k. 1359 — k. 1529
— *Motički Gaj* neposredno jugoist. od k. 2477, nepo-
sredno ist. od k. 2226 — k. 1800 — k. 1740.

Vazduhoplovstvo: 6.6. 27 borbenih i letova za snabdijevanje, 1
transport ranjenika.

Hrvatska: Vrijeme se razvedrava, sunčano.

---

² U rejonu *Pive* nalazili su se dijelovi *Sedme* i *Treće* divizije.

Komandno područje k-danta njem. trupa u Hrv.:

373 div.: Neprijatelj je sa prostora Šekovića (sjeveroist. od Kladnja) otstupio na sjever; poduhvat se nastavlja.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i ađutant

BR. 140

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
8 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 7./8. VI. 1943

I. II. D. S. JAVLJA:

Područje Bijeljina:

Napadi² na Raču bili su odbijeni.

Područje Prnjavor — Teslić:

Izповједи četnika i pučanstva: Komunisti iz prostora Kulaši (13 km j. j. i. od Prnjavora) i Buletić (12 km z. j. z. od Teslića) otišli su prema z. U Pribiniću (13 km z. od Teslića) nalazi se navodno komunistički divizijski stožer³, a u Bučićima (13 km z. j. z. od Teslića) komun. zborni stožer.

III. D. S. JAVLJA:

Područje Vlasenica:

Podhvat⁴ »Šekovići«: Neprijatelj izmiče prema s., ali zapornu skupinu na r. Spreči još nije dostigao. Skupina južna dostigla je crtu Nišava—Kopilova Bara—Kobera Šuma (10

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/1-10, k. 24.

² Vid. dok. br. 135.

³ Na ovom sektoru nalazile su se jedinice Dvanaeste NOU divizije. Vidi dok. br. 20 i 21.

⁴ Vidi dok. br. 132 i 135.

km s. i. odn. 6 km s. od Vlasenice), a da nije došla u dodir sa neprijateljem. Zapadna skupina prodire iz smjera Kladanj — Žeravice (10 km j. j. i. od Kladnja) prema s. i. — Neprijateljski gubitci: 1 mrtav, 1 ranjen, 1 zarobljen.

Područje Pljevlja:

II./369. p. p. uhvatila je u 10.00 sati vezu sa Talijanima kod Zahuma (16 km z. od Pljevalja).

Područje Jeleč:

Izviđački odjel dostigao je u 21.00 sat. Mrčin Plan. (8 km j. od Jeleča).

Stožer borb. skupine »Wörthmüller«⁵ nalazi se 500 m južno od raskrsnice pod slovom M imena Đukov Kam. Veza sa III./370. p. p. bit će uhvaćena.

Stožer 369. p. p., motorizovani djelovi 14 sati, III. (sa stožerom, 9., 10. i djelovima 12.) stigli su u 17.00 sati u Jeleč. I./369. p.p. 2./369. obkcp. bojne i I./369. topn. puk. u području Goražde.

- II. Prema ispovjedima stanovništva srušio se 4.VI. u 18.00 sati kod Pribinića (13 km z. od Teslića) njemački zrakoplov. Komunisti su zrakoplov opljačkali.

Namjere: Nastavak podhvata »Šekovići«. Razviđanje u područjima Derventa, Doboj i Teslić.

Borb. skupina »Wörthmüller«: Nadiranje preko Vrbnice na Hrčavu (6 km j. j. z. od Vrbnice), da se spriječi prodor neprijatelja prema z. — Ostatci 369. p. p. imaju dostignuti pješice područje Foča. — II./369. p. p. bit će izlučena, da može dostignuti područje Čajniče.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 7./8.VI.1943

- 1) Osobitih događaja nema.

2) Područje Livno — Glamoč:

Podхват izvidnicama u smjeru Malovan (16 km s. i. od Livna) i u smjeru Halapić (6 km s. z. od Glamoča) ostao je bez dodira sa neprijateljem.

---

⁵ U sastav ove grupe ušle su prvopristigle jedinice 369 divizije. Za vrijeme trajanja Pete neprijateljske ofanzive Nijemci su formirali manje borbene grupe koje su dobijale nazive po njihovim komandantima. Sastav grupa se vrlo često mjenjao.

3) Područje Turbe:

U Pećinama i susjednim selima (oko 10 km j. od Turbeta) pljačkala je jedna partizanska skupina u jačini oko 70 ljudi. Ovu skupinu vodi navodno učitelj Hotić Mesud. Poljski radnici, koji su imali nalog, da izrade 10.000 željezničkih pragova, bili su prisiljeni da obustave rad. Divizija nadgledava područje.

- 4) Pojačano razviđanje u području Travnik—Turbe—Jajce i oko Glamoča; izobrazba.

(M. P.)

U Sarajevu, 8.VI.1943

Za točnost prijevoda nadsatnik Kovačić

Kovačić

BR. 141

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA
U HRVATSKOJ OD 9 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO-
TIV JEDINICA NOV NA PODRUČJU BOSNE¹**

Prepis

Njemački opunomoćeni general u Hrvatskoj

POVJERLJIVO

**Dnevni izvještaj od 9. 6. 1943
Komandanta njemač. trupa u Hrvatskoj**

114 lov. div.: Borba izviđačkih odjeljenja kod Slunja; 7 mrtvih kod neprijatelja.

Komun. sakupljanje u jačini čete j. od k. 118 (4 j.² od Topuskog). Napadima vazduhoplovstva bombama i mitraljeskom vatrom razbijen transport sa pratnjom na drumu Topusko—V. Kladuša.

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta po reg. br. 10/1-4, k. 24.

² Istočno

Abstract

GEHEIM

Tagesmeldung vom 9.6.1943.

Befehlshaber der Dt. Truppen in Kroatien

(2)

12. Jänner. S. Schtruppgefechte Slonj. 2 Feindtote.
Komm. Ansammlung in Ep. Stübe 2.112 (48. Torgastko)
Gleitschuttenbewegung Strasse Torgastko v. Klades durch Luft
angriffe mit Bomben und Mörserfeuer versprengt.
In Gegend 100 (950 Prajavor) Komm. Gruppe (stus 2 Kpn.)
mit Art. Unterstützung versprengt. 20 gez. Feindtote.
1 Dt. Verwundete.

369. I.R.: Unternehmen Sekovici: SM-Gruppe hat nach
Feindwiderstand Linie 10 Sekovici, Blinai (6 km Vlasovics
erreicht.

~~Feindgruppe bei Versuch Anzeca bei Ouzaci nachts zu über-~~
~~schreiten, zurückgeworfen.~~

Sperrgruppe hat Borogova (5 SW Zagorje) gesichert.
Verluste: 10 Kroaten verwundet, 24 ges. Feindtote.

374-I.D.: Keine bes. Vorkommnisse.
 Wetter: Sonnig, warm.

1 Q W 1943

P. 107 D

A 623/43 geb.

7.6.2.2.4.1

un français

Overseas

U oblasti k. 280 (9,5 od Prnjavora) uz podršku artilj. razbijena komun. grupa (oko 2 čete). Kod neprijatelja izbrojano 20 mrtvih; 1 Nijemac ranjen.

369 p. d.: Poduhvat »Šekovići«: Južna grupa je poslije neprijateljskog otpora dostigla liniju 10 Šekovići—Simići (6 sz. od Vlasenice).

Pri pokušaju prelaska Spreče po noći kod Osmaka odbijena jedna neprijateljska grupa.

Zaprečna grupa zauzela Borogovo (5 jz. od Caparda).

Gubici: 10 Hrvata ranjeno, 54 izbroj. mrtvih kod neprijatelja.
373 p. d.: Bez naročitih događaja.

Vrijeme: Sunčano, toplo.

P 10/VI D

A 623/43 pov.

Za tač. prepisa
von Brauchitsch
poručnik

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJSKOG SESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 9 JUNA 1943 GOD. O BORBA-
MA PROTIV JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹**

Otpreme:

Datum i čas

prijema: 10.6.43
1.50

PREDMET: rzb.

TELEGRAM

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 9475

Stiglo 10.6.43/XXI

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — Operativno
KOMANDI 2 ARMIJE
i na znanje
GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV ARM. KORP.
KOMANDI XVIII ARM. KORP.
MORNARICI DALMACIJE

Br 8760/Op.

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 9 JUNA 43 U 18 ČASOVA²

Iz izvještaja primljenih od Komande SS divizije proizlazi da su partizanski dijelovi zapaženi između Pive, Drine i Sutjeske uspjeli da pobjegnu³ prema sjeverozapadu kroz raspored SS divizije. Dva bataljona iste divizije upućena su u Gacko da bi spriječila infiltraciju. Partizani sada drže Planik (Gacko US-BD) k. 2014 i k. 2015 (UQ-AX). —

Sektor Dubrovnik

56 pješadski bataljon vrši sada čišćenje u zoni Vrbica (Trebinje UK-GU) i Ljubomir.

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, k. 18 F/4.

² Vid' tom III, knj. 5, dok. br. 207.

³ Vidi dok. br. 134, 139 i 143.

Sektor Metković

Patrola domobrana je izviđajući naišla na otpor u mjestu Radomiljci (Makarska XV-AP) i na k. 313 (XT-AP). Gubici domobrana dva ranjena, protivnički nisu utvrđeni.

Artillerija iz Vrgorca (KI-AP) tukla je Višnjicu (XT-AN) čim je primijećeno prisustvo partizana.

Sutra 10-og kolone div. »Messina« raščišćavaće zonu.

Partizani se nalaze u zoni.

Na dan 5 t. m. na Korčuli, partizani na naoružanom brodu zaplijenili su u mjestu Banjica⁴ (Korčula VH-GZ) motornu ribarsku barku i uhvatili motoristu. Motorna barka je odmah bila preoteta; motorista se sutradan vratio.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

Borbena izviđanja u obalskoj zoni i sjeverno od Neretve, duž puta Vrgorac—Zagvozd (Makarska ZT-BD) i u predjelu između doline Sutjeske — doline Pive i doline Tare.

Bombardovana i mitraljirana naselja Gornje Igrane (XL-AR), Kozica (XN-XP-AT-AR) i Kljenak (XT-AP), gdje su primijećena okupljanja partizana i odakle je dolazila protivavionska vatra. Mitraljirali su u brišućem letu Gornje Igrane i Vlačica (ZP-AR).

Na zahtijev Komande trupa Crne Gore bombardovano je mjesto Polje (Žabljak ZI-AV) i Rudine (ZI-AV). Ukupno su izvršena tri borbena izviđanja, 6 bombardovanja i 2 mitraljiranja u brišućem letu.

Vedro.

General PIAZZONI

8 kopija

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku Štaba
- 1 Pomoćniku nač. Štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Obavještajnom odjeljenju
- 1 Kr. karabinierima
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

---

⁴ Vjerovatno Babina.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIIJE OD 9 JUNA 1943
GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

Kopija poslata Odjeljenju »I«

POVJERLJIVO

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

KOMANDA 2 ARMIIJE Operativno odjeljenje

Pov. br. 975/43

Br. 9457

Stiglo 9 juna 1943
god. XXI

Komandi 2 ital. armije

Operativnom i Obavještajnom odjeljenju

S j e d i š t e

Izvještaj o situaciji od 9. 6. 43

Operacija »Schwarz«

Vrijeme oblačno, kišovito.

Neprijatelj zap. od Sutjeske pojačan, dobija preko Tjentišta dalja pojačanja sa istoka i jugoistoka. Treba računati sa ponovnim pokušajima probijanja na sjeverozapad.

SS div. i 118 lov. div.: Odbacile neprijatelja preko Mratinja² na sjever i stigle u predio k. 1287³. U nastupanju prema sjeveroistoku prešle liniju k. 2113 — k. 1531. Desno krilo SS div. povući će se iz prve linije čim div. »Ferrara« stigne na odgovarajući odsjek. Potom prebacivanje transportom preko Avtovca za Čermerno radi angažovanja kod borb. grupe ppuk. Annackera. II bat. 738 puka na maršu preko Čermerna radi pojačanja lijevog krila. III/370 art. div. i dijelovi 369 PT bataljona u napredovanju sa prostora Jeleč na jug odbacili slabije neprijateljske snage kod Vrbnice⁴ (4 sjeverozap. od Tođevca) i na-

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vjerovatno se odnosi na dijelove Treće divizije.

³ Kote 1287, 2113 i 1531 na karti 1 : 100.000 nisu nađene.

⁴ Borbu su vodili Drugi i Treći bataljon Druge proleterske brigade. Vidi dok. br. 108 (Dnevnik).

laze se na prostoru Treskavac — Košuta pred jačim neprijateljskim snagama. Dalje neprijateljske snage na visinskom zemljištu kote 1795 (6 km zap. od Tođevca).⁵

369 div.: Dijelovi III bat. 369 puka stigli u Jeleč, a ostatak pukovske grupe u Foču.

Div. »*Taurinense*« stigla bez dodira s neprijateljem na opštu liniju k. 1772 (9 km ji. od Čelebića), neposredno ist. od k. 1732 Ograđenica. Izviđačka odjeljenja uhvatila vezu sa lijevim krilom 118 lov. div.

1 brd. div.: 61 bug. pješ. puk (na desnom krilu) sa srednjom grupom izbio u šumu neposredno sjeverozapadno od Paleža (3 km sjev., sjeveroist. od Žabljaka). Tamo se, izgleda, još nalaze jače neprijateljske snage⁶. Lijevo krilo 1 brd. div. odbacilo neprijatelja sa k. 1635 (14 km jugozap. od Žabljaka). O napredovanju divizije »*Ferrara*«, uslijed slabe radioveze, nema još nikakvih izvještaja.

Vazduhoplovstvo: Bombardovalo i mitraljiralo sa dobrim uspjehom pripremne položaje, koncentracije trupa i puteve na prostoru Tjentište — Popov Most — Hum. Most preko Pive kod Kruševa (2,5 km jugo-jugoist. od Huma) razoren. 78 borbenih i 3 izviđačka leta, 8 akcija radi snabdijevanja 118 lov. div., 7 transporta ranjenika. Noću dejstvo za uznemiravanje. Kod Lebana otkriveno mjesto za bacanje neprijateljskog snabdijevanja.

Hrvatska: Vrijeme tmurno, kišovito.

Komandno područje k-danta njem. trupa u Hrvatskoj:

Pri čišćenju prostora Slunj neprijatelj je imao 19 mrtvih.

Čišćenje se nastavlja.

Poduhvat kod Šekovića dosad bez dodira sa neprijateljem.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i ađutant

---

⁵ Vjerovatno se odnosi na dijelove Treće krajiške NOU brigade koja se nalazila na pravcima Boščja Glava, Javorak, Zelengora. Vidi dok. br. 11.

⁶ Dijelovi Treće NOU divizije. Vjerovatno Peta crnogorska i Treća sandžačka NOU brigada.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
9 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 8./9.VI.1943

1) Osobitih događaja nema

Područje Glamoč:

Partizanska skupina oko Pribelje (14 km s. i. od Glamoča) navodno se kreće u j. z. smjeru preko Dubrave i Braića (10 km s. z. od Glamoča). Na tom putu bile su zapažene 3 konjske kolone sa 10-15 konja. Izpovjedi jednog seljaka, da odvažaju također streljivo i hranu, potvrđuju ovo izvješće. Podstaknuto valjda podhvatom divizije putuje djelomice sa partizanima također stanovništvo Blagaja, koje simpatizira sa partizanima, u s. smjeru.

- 3) Nekoliko partizana pljačkalo je Stare Kuće i Grdovo (12 km j. i. od Jajca).
- 4) *Namjera:* Daljnje razviđanje u području oko Glamoča, i. od Jajca i j. od Travnika te izobrazba.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 8./9.VI.1943

I. Područje Zenica:

Bande Mitrovića Goluba i zeničkih četnika pljačkale su Briznik (8 km i. od Zenice). 10 muslimana bilo je ubijenih. Prema izvješću III. d. s. napali su četnici 7.VI. s. i. od Zenice domobranske dobrovoljce i kod Bijele Vode (11 km s. i. od Zenice) skupinu milicije.

Područje Šekovići:

III d. s. javlja: Južna skupina dostigla je po žilavom neprijateljskom odporu crtu Crvene Stijene (10 i. od Šekovića) — Simići (6 km s. z. od Vlasenice). Neprijateljska skupina,

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1-30, k. 24.

koja je htjela noću 7./8.VI. prekoračiti kod Osmaka Spreču. bila je odbijena. Zatvorena skupina zauzela je Borogovo (5 km j. z. od sela Caparda).

Vlastiti gubitci: 10 ranjenika. Neprijateljski gubitci: 54 mrtvih.

Plien: 1 strojopuška, 25 pušaka.

Područje Jeleč:

Borb. skupina »Wörthmüller« protjerala je jakog neprijatelja sa 1380 i 1298 (2 km s. z. odn. z. od Vrbnice) i zauzela Vrbnicu². Napad jakog neprijatelja na 1529 (3 km j. z. od Vrbnice) se izjalovio. Borbena skupina zaposjela je crtu 1089 (2 km j. od Vrbnice) — Vrbnica.

- II. II./369 na hodu u Čajniču. I./ —, 13./ — i 14./369 nalaze se j. od Ustikoline. III./369 bez 11./ — i 2./369 obkop. bojne sa doturom za streljivo u Vrbnici.

Namjera:

Odlazak 1./369 iz Kalinovika i nadiranje prema j. i. na kt. 1462, 1441 (12 km j. i. od Kalinovika), sa III./369. i III./370 iz Vrbnice preko Balinovca (5 km z. od Vrbnice) i Sremaške Luke (2 km j. od nje) prema j. Izviđački odjel zatvarat će sa 1 okl. lov. satnijom i 2./369. obkop. bojne crtu 1298 — Vrbnica — 1088 prema j. z.

Ia.

U Sarajevu, 9.VI.1943

Za točnost prijevoda nadsatnik Kovačić
Kovačić

(M. P.)

---

² Vidi dok. br 143.

BR. 145

NAREĐENJE KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ OD 10 JUNA 1943 GOD. DA SE STRIJELJAJU SVI MUŠKARCI SPOSOBNI ZA VOJSKU KOJI SE BUDU ZATEKLI NA PROSTORIJI PIVA — SUTJESKA¹

R a d i o g r a m

Prepis

10.6. 18.25 časova
Povjerljivo

1 brd. diviziji

Jake neprijateljske snage suzbijene na najuži prostor Sutjeska — Piva, među njima se nalazi Tito, što je tačno utvrđeno. Time je nastupila posljednja faza borbe — čas uništenja Titove armije do posljednjeg čovjeka.

»Nijedan čovjek sposoban za vojsku ne smije živ napustiti opkoljeni prostor. Žene pregledati, da nisu preobučeni muškarci« — ovo naređenje mora se ponovo zaoštriti kod trupe. Tito sa svojim pratiocima navodno u njemačkim uniformama. Kontrolisati vojne isprave.

K-dant njem. tr. u Hrvatskoj
Ia Pov. 2912/43 od 10.6

Za tač. prepisa
potpisao Mueller
st. vodnik

---

¹ Prepis originala. na njemačkom jeziku, dobijen od Međunarodnog vojnog suda u Nirnbergu, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 7/1, k. 9.

BR. 146

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 10 JUNA 1943 GOD. O BORBA-
MA PROTIV JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹**

PREDMET:

TELEGRAM

otpreme: 10/6/43
Datum i čas 20,25
prijava: 11/6/43
2,15

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 9518
Stiglo 11.6.43/XXI

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — OPERATIVNO
KOMANDI 2 ARMIJE — OPERATIVNO
i na znanje
GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV. ARM. KORP.
KOMANDI XVIII ARM. KORP.
MORNARICI DALMACIJE

Br. 8805/Op. prot.

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 10 JUNA U 18 ČASOVA²

U cilju da se zatvori prolaz koji su partizani otvorili prošlih dana³ njemačke trupe jednovremeno napadaju prema Ozrenu (Gacko VH-AX). Trupe koje dolaze sa sjevera (369 divizija)⁴ zauzele su mjesto Košur i kotu 900 (VK-AX), a one koje maršuju sa juga (10 divizija SS) zauzele su kotu 1710 (US-AX) i

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kut. 18 F/4.

² Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 208.

³ Vidi dok. br. 9, 11, 12, 13 i 14.

⁴ Dijelovi SS divizije »Prinz Eugen« i 118 lovačke divizije. Vidi dok. br. 139 i 147.

visoravni Viliňjak i Pleće (VH-AX). Njemačka komanda predviđa da će u toku dana zatvoriti partizanima prolaz u mjestu Tjentište (VK-AX), kojim su oni pokušali da se probiju u pravcu sjeverozapada preko Sutjeske.

Partizani, čija se okupljanja primjećuju sjeverno od Maglića (AT-VO), još drže kote 1034 (VK-AX-AV) i 1349 (VK-AX).

Njemački bataljon je zatvorio put partizanskim snagama koje su se probile kroz otvor, zauzevši sinoć liniju koja ide u pravcu jugozapad-sjeveroistok i čiji je sjeverni početak kota 1043 (UM-AX).

Javlja se da se je vođa partizana Tito sa otprilike jednom četom obukao u njemačke uniforme.

Jučerašnji partizanski gubitci iznose oko 300 mrtvih.

Sektor Dubrovnik: bataljon 35-og pješ. puka iz Trebinja, čisteći zonu Ljubomir, stigao je ujutro u Trebijovi (Trebinje PL-FX). Zona je mirna.

U toku su druga izviđanja i čišćenja na pravcu Lastva—Žugljaj (UO-FT) — kota 345 (UO-FT) — Arandelovo (VO-FT) — Jazina — Lastva i na pravcu Klenak — Visoka Glava (TA-GM)—Brani Do (TP-GM) — Pijavice (TN-GM) — Podvori (TM-GK) — Borkovići (TP-GN) — Mosko (TP-GK).

56 batalj. pješadije iz Bileće izvršio je čišćenje u zoni Vrbica (UK-GU) (vidi jučerašnji izvještaj), ne otkrivši ništa novo.

U toku je izviđanje koje vrši III/56 pješadiskog bez jedne čete na pravcu Podubovac (TA-GQ) — Prijedor (TR-GS) — Okolište (UK-OS) — Vrbica — Trnovica (UR-GU) — Bogdašići (UH-GS) — Bijela Rudina (TR-GS) — Podubovac.

Sektor Metković: jutros je četa domobrana pošavši iz V. Prologa (Mostar AH) u kombinovanoj akciji sa četom crnih košulja stigla na kotu 356 (LI-AL). dok je četa crnih košulja stigla u Pasičinu.

Proizilazi da su kraj napustili partizani. Jedinice su otpočele pokret u cilju povratka. Naša patrola je zadržala u zoni Bagalović (MN-AO) sumnjive elemente.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

Borbena izviđanja između doline Sutjeske i doline Pive i u obalskom predjelu sjeverno od Neretve.

Bombardovane su i mitraljirane oružane grupe primijećene u Lisoj Stijeni (Žabljak ZI-AX) i Bukoviku (US-BD). Izvršena su bombardovanja sljedećih mjesta gdje su primijećena okupljanja partizana i njihovi magacini: Kljenak (Makarska XT-AP), Gradac (IH-AI), Igrane (XL-AN), Vlaka (XP-AP) i Gornje Igrane (XL-AR), odakle je dolazilo pušcano protivavionsko dejstvo.

Ukupno su izvršena dva borbena izviđanja, dva mitraljiranja u brišućem letu i pet bombardovanja.
Poluoblačno.

General PIAZZONI 19201006

8 kopija

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku Štaba
- 1 Pomoćniku načelnika Štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Obavještajnom odjeljenju
- 1 Komandi Kr. karabinjera
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

BR. 147

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 10 JUNA
1943 GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

POVJERLJIVO
10 jun 1943

Pov. op. br. 981/43

KOMANDA 2 ARMIJE Operativno odjeljenje
Br. 9511 Stiglo 10 juna 1943 god. XXI

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom odjeljenju

S j e d i š t e

Izvještaj o situaciji od 10. 6. 43

Operacija »Schwarz«

Vrijeme oblačno. I pored žilavog neprijateljskog otpora, borbene grupe SS i 118 lov. div. zauzele su dominirajuće visove i time stvorile preduslov za skoro zatvaranje otvora.

SS i 118 lov. div.: Borbena grupa »Annacker« stigla u predio neposredno jugozapadno od Stoca. 1 bataljon 1 pu-ka u napadu, uz neprijateljski otpor, zauzeo kotu

¹ Original. neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

1764 (Pleće) i prodire dalje ka k. 1386. 118 izv. bat. vrši zaprečavanje na koti 1710², kao i na otkoku sjev. odatle, i odoljeva neprijateljskom pritisku. 11 bat. 738 puka u 16 časova stigao u predio 2 km jugozapadno od k. 2014 (Kozje Strane),³ prodire dalje na sjeveroistok da bi odbacio neprijatelja sa dominantnog visinskog terena.

Borbena grupa »Gertler«: Uz žilav neprijateljski otpor zauzela vis neposredno južno i sjeverozap. od Krekova.

Div. »Taurinense«: Stigla na otkok Tare u produženju lijevog krila 118 lov. div. do k. 1622 (9 km sjeverozap. od Žabljaka). Svi prelazi preko rijeke u našim rukama. Neprijateljski pokušaj prebacivanja u predjelu k. 512 (15 km sjeverozap. od Žabljaka) odbijen.

1 brd. div.: Kod Bugara nema promjene. Desno krilo brd. div. odbilo neprijateljski napad na k. 2103, u protivnapadu neprijatelj odbačen do k. 1732. Lijevo krilo je uz žilav neprijateljski otpor⁴ zauzelo prostor neposredno južno i 2 km zap. od Nedajna (12 km sjeverozap. od Žabljaka).

Div. »Ferrara«: U gonjenju neprijatelja koji se izvlači na sjever izbila na liniju Vojinovića Kat. — s. Vojinovići. Na zapadnoj obali Pive neprekidno se izvlače dijelovi SS div. koji više nisu potrebni i prebacuju se radi angažovanja na sjeverozapadnom frontu.

Italijani: Pri poduhvatu čišćenja protiv četnika na prostoru sjeverno od Podgorice zaplijenjeno više mitraljeza i 832 puške.

Vazduhoplovstvo: 8.6. vremenska situacija jako uticala na akcije. Pri borbenom izviđanju bombardovan i mitraljiran prostor zap. od Čureva. Uslijed vremenskih prilika dejstvo nije osmatrano. 2 leta u cilju izviđanja, 1 transport ranjenika.

Hrvatska: Vrijeme sunčano, toplo.

K-dant njemačkih trupa u Hrvatskoj:

114 lov. div.: Na drumu Topusko — Kladuša vazduhoplovstvo je razbilo jaču banditsku grupu, kod neprijatelja 20 mrtvih. Hrvati ponovo zaposjeli Slunj. Pri čišćenju

² Na Bošćoj Glavi nalazili su se dijelovi Treće krajiške NOU brigade.

³ Vidi dok. br. 13.

⁴ Vjerovatno dijelovi Treće NOU divizije.

neprijatelj je imao još mrtvih. Pri poduhvatu Šekovići odbijeni pokušaji neprijatelja da se prebaci preko Spreče kod Osmaka. 54 komun. mrtvih.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i ađutant

BR. 148

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
10 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 9./10. VI. 1943

I. II. D. S. JAVLJA:

Područje Caparde:

Manje partizanske skupine krenule su od Raševa (11 km z. od s. Caparda) u Gojčin (3 km s. od Raševa).

Područje Teslić:

1200 dobro naoružanih partizana pljačka u prostoru Čečava (12 km s. z. od Teslića). 1000 partizana krenulo je od Pribinića² (11 km z. od Teslića) preko Očauša u Šiprage (22 odn. 26 km j. z. od Teslića).

Četnici »Zeleni kadar« pljačkaju u prostoru Teslić — Tešanj — Novi Šeher.

Od III. d. s. nema nikakvih osobitih vesti.

Područje Jeleč:

I./369 oko 22.00 sata dostigla je Oštri Kuk 1342 (2 km z. od Videža). Pred Videžom leže izvidnice na visu 1863. Skupina »Höhne« bila je u 17.00 sati bačena od veoma jakog neprijatelja³ sa visa 1642 na crtu 1592 — Balinovac. Skupina »Wörthmüller« zatvara crtu 1298 — 1089 (1,5 km z. odn. 1 km j. od Vrbnice).

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1-14, k. 24.

² Vidi dok. br 20 i 21.

³ Vidi dok. br. 13, 17 i 62.

Neprijateljski gubitci 8. VI.: 6 mrtvih, 8 ranjenih (prebrojano), 8 prebjeglica. Vlastiti gubitci 8. VI.: 2 mrtva, 9 ranjenih. Plien: 1 strojopuška, 1 laki bacač, 38 (neupotrebljivih) pušaka.

Namjera: Borbena skupina »Fischer«⁴ napast će u jutarnjem mraku sa I./369 Videž, sa skupinom »Höhne« 1642.

III./369 bit će u preselici samovozima iz Goražda preko Kalinovika dovezena borb. skupina »Fischer« na 1441 — 1462 (12 km j. i. od Kalinovika).

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 9./10. VI. 1943

- 1) Osobitih događaja nije bilo.
- 2) **Područje Jajce:** Iz rieke Vrbas bili su u Jajcu izvađeni lješevi Zeinera Karla i lovca Lacknera Petra 5./738. p.p. te su bili sahranjeni na vojničkom groblju u Jajcu.— Razviđanjem u noćnom vremenu prema Šibenici (6 km i. od Jajca) i Biokovini (oko 6 km j. i. od Jajca) nije se došlo u dodir sa neprijateljem. Zapaženi su bili svjetlosni signali.— U Lendićima (9 km i. od Jajca) navodno pljačkaju partizani.
- 3) **Područje Turbe:** Izvidnica od Gostilja preko Ponira u Dediće (17 km i. od Jajca) došla je noću u sukob sa oko 12 partizana. Vatreno dejstvo nije se moglo posmatrati.
- 4) **Područje Travnik:** Jedan vod osigurava krdo ovaca na južnoj padini Vlašića⁵ (5 km s. od Travnika).
- 5) **Područje Konjic:** Podhvat izvidnicama donio je 2 puške i streljivo.— Kod Bradine (11 km s. i. od Konjica) zaletio se njemački zrakoplov u jednu stijenu. Na putu je ekspedicija da ga pospremi.
- 6) **Područje Glamoč:** Razviđanjem zrakoplovom s. i s. z. od Glamoča i Vaganja (14 km s. s. z. od Glamoča) oko Šumnjaka (13 km s. z. od Glamoča) i Štekerovca (24 km s. s. z. od Glamoča) nije bilo vidjeti neprijatelja.
- 7) *Namjera:* Dalje razviđanje u ugroženim područjima i izobrazba.

(M. P.)

Ia.

U Sarajevu, 10. VI. 1943

Za točnost prijevoda nadsatnik Kovačić
Kovačić

12/VI D

⁴ Vidi dok. br. 140 prim. 5.

⁵ Vidi dok. br. 152.

**IZVJEŠTAJ ITALIJANSKOG OBAVJEŠTAJNOG OFICIRA
IZ BILEĆE OD 10 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA NJEMAČ-
KIH JEDINICA PROTIV NOV U REJONU SUTJESKE¹**

Prepis

Centar za prikupljanje vijesti Bileća

Br. 92 prot.

Komandi VI armijskog korpusa
— Obavještajno odjeljenje —

Vojna pošta 39

Danas, zajedno sa gosp. konzulom Francom, uputio sam se u komandu SS divizije i javljeno mi je sljedeće:

- Njemačke trupe napreduju prema mjestu Ozren (VH-AX) da bi zatvorile obruč koji su partizani probili prošlih dana.
- Njemačke trupe koje su došle sa sjevera zauzele su mjesto Košur i kotu 900 (VK-AX), dok su druge koje su došle sa juga ovladale kotom 1710 (US-AX) i prevojima Vilinjak i Pleće² (UN-AX).
- Njemačka komanda vjeruje da će moći u toku dana zapriječiti put partizanima³ koji su, prešavši Sutjesku u mjestu Tjentište (VK-AX), pokušali da krenu prema sjeveroistoku.
- Partizani još uvijek drže kotu 1034 (VK-AX-AV) i kotu 1349 (VA-AX); pretpostavlja se da imaju jake koncentracije sjeverno od Maglića⁴ (AT-VO).
- Jučer je jedan bataljon uspio, zauzevši liniju koja se proteže u pravcu jugozapad i sjeveroistok, čija sjeverna tačka je kota 1028⁵ (UM-AX), da zapriječi put partizanskim snagama koje su se infiltrirale kroz prolaz koji su uspjele dan ranije da otvore.
- Javljeno je da je vođa Tito obukao sebe i po prilici ljudstvo jedne čete u njemačke uniforme u cilju olakšanja bjekstva.

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 135 i 147.

³ Odnosi se na jedinice Prve i Druge proleterske divizije.

⁴ Dijelovi Treće NOU divizije.

⁵ Na karti 1 : 100.000 nije nađeno.

- Partizani su jučer imali oko 300 poginulih.
- Njemačka komanda uputiće u Bileću jednog oficira za vezu čim ovaj bude oslobođen službe koju sada vrši u Nikšiću.

Bileća, 10 jun 1943 — XXI

Poručnik De Nardi Olindo

Za tačnost prepisa (M. P.)
 Načelnik obavještaj. odjeljenja
 major Franco Guarnaccia
 Guarnaccia

BR. 150

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
 ARMIJSKOG KORPUSA OD 11 JUNA 1943 GOD. O BOR-
 BAMA PROTIV JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹**

PREDMET:

TELEGRAM

V. P. 10, 11/6/1943—XXI časova 23.30

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — OPERATIVNO
 KOMANDI 2 ARMIIJE — OPERATIVNO
 i na znanje
 GUVERNATORATU CRNE GORE
 KOMANDI XIV i XVIII ARM. KORP.
 MORNARICI DALMACIJE

Br. 8850/Op.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
 »SLOVENIJA-DALMACIJA«
 OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 9587
 Stiglo 12 juna 1943/XXI

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 11 U 18 ČASOVA²

Iz vijesti primljenih od Komande SS divizije proizlazi da su njemačke trupe zauzele kotu 1943 (Gacko VO-AT), k. 1790 (VQ-AT) i k. 1549 (VS-AT), obrazovavši liniju u produže-

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kut. 18 F/4.

² Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 208 i 209.

nju sa trupama divizije »Ferrara«. Zaokretanjem ovih posljednjih, koje čine stožer na istočnoj obali Pive, doći će na sjeveru do spajanja sa njemačkim trupama i do zatvaranja istočne strane zone.

Njemačke trupe napredujući prema sjeveru zauzele su k. 1230 (VH-AT), Nikšan (VH-AT) i Suha (VH-AV).

Druga kolona zauzela je kote 1623 (VK-AT) i 1407 (VK-AV).

Partizani još drže Brijeg (VK-AV), Kazane (VK-AX) i Tjentište (VK-AX).

Elementi koji su se prošlih dana ubacili drže sada kote 1871 (US-BD) i 1775 (US-BD).

Moguće je da dijelovi partizana pobjegnu kroz otvore u pravcu Jeleča (US-BL) ili ka sjeverozapadu.

U zoni između rijeka Sutjeske, Drine i Pive izgleda da je ostalo oko 5000 partizana.

Sektor Dubrovnik

II/55 pješ. puka završio je čišćenje, o čemu je objavljeno jučerašnjim izvještajem, ne našavši ništa novo.

Izviđački upadi naših jedinica na pravcima Trebinje — Čičevo (Trebinje TN-FT) — Grab (TR-FP) — Pastenice (TR-EP) — Turment (TP-FR) — Rapti (TP-FT) — Petrina (TN-FP) i Grobnice (UK-FV) — Pareški Do (UM-FX) — Rajev Kuk (UM-FV) — Dobri Dub (UM-FV) — Zastrum (UM-FV) — Brijeg.

Drugo izviđanje je u toku duž pravca Mosko (TP-GK) — Vlaka — Kita (TR-FX) — Gomerlina Gradina (TR-UH-FX) — Dubočani (UH-FX) i Sulove Rupe (TR-GK); nastavlja se izviđanje II/56 pješ. puka, koji je stigao u Pilatovce (UK-GO).

Sektor Metković

Domobranska jedinica u izviđanju u zoni Pasičina (Mostar LI-AL), o čemu je objavljeno jučerašnjim izvještajem, zarobila je naoružanog partizana.

Artiljeriskom vatrom razoreni su odbrambeni položaji u Gravištu (Mostar KL-AL).

Uslijed sabotaže teretni voz je noćas iskočio iz šina između Hutova (Mljet QH-GU) i Hrasna (PN-QH-GZ). Od željezničkog osoblja ranjena su trojica. Pruga je u toku dana popravljena.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

Izvršeno je bombardovanje Gornjih Igrana (Makarska XL-AR) i k. 313 (XP-AT), gdje su primjećene naoružane grupe i stoka.

Aktivnost je djelimično spriječena nepovoljnim atmosferskim prilikama.

Poluoblačno na obali. Kišovito u unutrašnjosti. Jak vjetar široko.

Za komandanta gener. QUARRA SITO 19301106

Broj kopija:

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku Štaba
- 1 Pomoćniku načelnika Štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Obavještajnom odjeljenju
- 1 Komandi Kr. karabinjera
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

BR. 151

**DNEVNO IZVJEŠĆE NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIIJE OD 11 JUNA
1943 GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

Njemački štab za vezu
pri K-di 2. ital. arm.

POVJERLJIVO

Pov. op. br. 990/43

11.6.1943

Kopija poslata odjeljenju »I«

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom
odjeljenju

KOMANDA 2 ARMIIJE
Operativno odjeljenje

S j e d i š t e

Br. 9568
Stiglo 11 juna 1943
god. XXI

Izvještaj o situaciji od 11. 6. 1943

Operacija »Schwarz«

Vrijeme vedro. Neprijatelj dovlači dalja pojačanja sa istoka preko Pive, ponavlja svoje pokušaje probijanja na sjeverozapad uz jako angažovanje snaga. Poslije teških borbi punih promjena

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

neprijatelju je uspjelo da izvrši jedan lokalni prodor u front borbene grupe 369 pješ. div.²

SS div. i 118 lov. div.: Borbena grupa »Annacker« zauzela Suhu uz otpor neprijatelja. U prodiranju preko Pleće na sjever, poslije borbe zauzeto visinsko zemljište kote 1386.

Borbena grupa 369 div.: Preduzete mjere za otsijecanje i uništenje okruženih neprijateljskih snaga. Za pojačanje borb. grupe 369 pješ. div. dovlače se kamionskim transportom dijelovi 724 puk. grupe sa prostora Pljevlja za Jeleč. Vazduhoplovstvo vrši uzastopne napade na neprijateljske snage pred 369 div.

Div. »Taurinense« Pojačala svoje desno krilo obzirom na jaka neprijateljska gomilanja na prostoru Polje — Nikovići (9 km jugoist. od Polja).

1 brd. div.: Desno krilo je, po odbrani žestokih neprijateljskih napada, osvojilo kotu 1497 i Crnu Goru (12 odn. 11 km sjeverozap. od Žabljaka). Lijevo krilo u napadu zauzelo Nedajno i kotu 1476 zap. odatle. Sopstveni gubici 4 mrtva, 21 ranjen. Neprijateljski — 50 mrtvih; prema iskazima zarobljenika kod neprijatelja mnogo izbačenih iz stroja uslijed tifusa. Po izvještaju avijatičara naše i ital. grupe opažene na opštoj liniji Nikovići — Šarići — Paklište. Nikovići gore.

Div. »Ferrara«: dostigla prostor D. Unač. Namjera: Dalje prodiranje lijevog krila 1 brd. div. i div. »Ferrara« do linije Nikovići — k. 1397.

Vazduhoplovstvo: 9.6. težište napada prostor zap. od Tjentišta. Most preko Sutjeske razoren. Visoki neprijateljski gubici u ljudstvu i kolonama tovarnih grla. Uništen položaj minobacača. Više naših aviona oštećeno dejstvom neprijateljske PA odbrane. Ukupno 6 borb. i 4 izviđačka leta, 2 transporta ranjenika, 2 izbacivanja potreba za snabdijevanje.

Hrvatska: Vrijeme vedro.

Komandno podr. k-danta njem. trupa u Hrvatskoj:

114 lov. div.: Pri gonjenju kom. čete na prostoru Jasenovac, kod neprijatelja 14 mrtvih, 5 naših ranjeno. Pri sukobu borb. izviđ. odjeljenja na prostoru V. Kladuša — Slunj, 5 komun. mrtvih.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i ađutant

² Vidi dok. br. 17, 18, 62, 148.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 11 JUNA
1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U CEN-
TRALNOJ BOSNI¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 10./11. VI. 1943

- 1) **Područje G. Vakuf:** Vod 373. okl. lov. sklopa, koji je bio upućen² za osiguranje popravka ceste G. Vakuf—Rastovo—Travnik. bio je u hodu napucan. 1 vojnik poginuo, a 1 je nestao. Poslije napadaja neprijatelj je uzmakao na nepreglednom zemljištu. Jačina neprijatelja: 40 ljudi. Izgleda, da su bili iz partizanske skupine Rastovo, o kojoj je divizija već češće javljala.
- 2) **Područje Turbe:** Potjerni odjel, koji se kretao iz Turbeta preko Cosića—Hamandžića prema Poniru i Dolu (17 km od Jajca) bio je noću napadnut.³ Vlastitih gubitaka nije bilo; neprijateljski gubitci nepoznati.
Drugi potjerni odjel koji je pošao iz Turbeta preko visa 1995 (8 km s. z. od Turbeta), naišao je kod s. Mudrike na zasjedu⁴ (9 km s. z. od Turbeta). Dosadašnji vlastiti gubitci: 1 častnik poginuo, 5 dočastnika i momaka ranjenih. Neprijateljski gubitci nepoznati.
- 3) **Namjera:** Nastavak podhvata i protivumjera 384. p. p. u području Mudrike—Dol—Ponir.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 10./11.VI.1943

Nije primljeno.

U Sarajevu 11.VI.1943

Za točnost prijevoda nadsatnik Kovačić
Kovačić

(M. P.)

12/VI D

---

¹ Original. pisan na mašini. nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1-15, k. 24.

² Vidi dok. br. 19 i 148.

³ Vidi dok. br. 19.

⁴ Isto

DNEVNI IZVJEŠTAJ BUGARSKOG ŠEZDESET PRVOG
PJEŠADIJSKOG PUKA OD 11 JUNA 1943 GODINE¹

Večernji izvještaj trupe:

11.6.1943

61. bugar. p. puk:
19.40 časova

- 1.) Akcija čišćenja sjeverno od bugarskih položaja sve do Tare. Pored juče pronađenog plijena, pronađeno je 12 granata za najteže minobacače. Škola u Tepci je danas spaljena. Pri tome je eksplodirala pješad. munic. Oko škole pronađeno je 10 grobova poginulih komunista, starih 8 — 10 dana. Škola je izgleda bila privremeno previjalište.

---

¹ Prepis originala, na njemačkom jeziku, dobljen od Međunarodnog vojnog suda u Nirnbergu, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/1, k. 9.

TELEGRAM

Stiglo 13 juna 1943/XXI

OD VI ARM. KORP. — Operativno
KOMANDI 2 ARMIJE — Operativno
i na znanje
GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV ARM. KORP.
XVIII ARM. KORPUSU
MORNARICI DALMACIJE

Br. 8900/Op.

Iz njemačkog izvora se saznaje da je oko 2000 naoružanih ljudi pod Titovom komandom uspjelo da se provuče kroz otvor o kome je javljeno u jučerašnjem izvještaju, i da su se uputili prema Jeleču³ (Gacko US-BL).

U borbama koje su vođene prošlih dana oko Suhe (AV-VH) partizani su ostavili na terenu 208 mrtvih.

Sjeverno od Mratinja (VQ-VS-AT) utvrđeno je prisustvo 2 dalmatinske brigade, na čijem se zapadnom boku nalazi De-

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kut. 18 F/4.

³ Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 210.

⁸ Vidi dok. br. 9, 11, 12, 13 i 14.

seta hercegovačka brigada. U zoni treba da se nalaze i Treća »krajiška« i Treća dalmatinska brigada⁴.

Izvukavši se ispod pritiska trupa koje su napredovale, Četvrta i Peta crnogorska brigada kao i Sandžačka prešle su Pivu sa istoka na zapad.

Sektor Dubrovnik

II/56 pješ. puka vrši izviđački upad prema zoni Vrbica (Trebinje UK-GU).

Druge manje jedinice vrše izviđanja istočno od Lastve (Trebinje UK-FT) i sjeverno od Kljenka (TR-GK).

Sektor Metković

U toku je izviđanje zone Kljenak—Višnjica (Makarska XT-AN) koje vrši 94 pješ. puk ojačan domobranskim jedinicama.

Domobranska patrola koja se sukobila sa partizanima između Humca (XT-AP) i Trlina (XT-AP) nanijela im je gubitke od tri mrtva utvrđeno.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

Spriječena nepovoljnim atmosferskim prilikama.

Poluoblačno na obali; kišovito u unutrašnjosti.

Za komandanta QUARRA SITO 19201206

8 kopija

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku Štaba
- 1 Pomoćniku načelnika Štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Obavještajnom odjeljenju
- 1 Komandi Kr. karabinjera
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

---

⁴ Podatak nije tačan. Vjerovatno su Italijani ove podatke crpli iz nekog zastarjelog njemačkog izvještaja. U to vrijeme Treća krajiška i Deseta hercegovačka brigada nisu nikako mogle biti na ovim položajima. Vidi dok. br. 11, 12 i 13.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 12 JUNA
1943 GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

POVJERLJIVO

Kopija poslata Odjeljenju »I«
12.6. 1943

Njemački štab za vezu
pri K- di 2 ital. arm.

Pov. op. br. 998/43

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom odjeljenju

S j e d i š t e

Izvještaj o situaciji od 12. 6. 1943

Operacija »Schwarz«

Vrijeme: oluja i niski oblaci.

Neprijateljskim snagama koje su se probile² uspjelo je da prodru dalje na sjever. Grupa 369 pješ. div. po privođenju II bat. 369 puka i II bat. 724 puka nalazi se u preformiranju na prostoru Pliješ. Ona ima zadatak da sa svim raspoloživim snagama prisili na borbu neprijatelja koji se probio i da ga uništi. Izviđ. bataljon i dijelovi 369 PT diviziona potčinjavaju se 118 lov. div. kao oslonac borbenoj grupi »Gertler«.

SS div. i 118 lov. div. U napadu odbacile neprijatelja na istok i izbile na odsjek Sutjeske.³ Od ostalih borbenih grupa nema novog izvještaja. Gubici kod 118 lov. div.: sopstveni 4 mrtva. 20 ranjenih; neprijateljski: 80 mrtvih i zaplijenjena veća količina oružja i materijala (brojke će biti naknadno javljene).

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 17, 18 i 24.

³ 11 juna kod Tjentišta borbu su vodile Prva dalmatinska brigada i dijelovi Pete crnogorske NOU brigade.

Vazduhoplovstvo: 10.6. u 68 borbenih letova sa dobrim dejstvom tučeni neprijateljski položaji i pokreti. 4 izviđačka leta, 4 transporta ranjenika. 11.6. dejstvo uslijed vremenskih prilika bilo ograničeno.

Komandno podr. k-danta njem. trupa u Hrvatskoj:

114 lov. div.: Južno od Slunja, uz podršku vazduhoplovstva, razbila komuniste u jačini bataljona. Kod neprijatelja 13 mrtvih. Kod Kulaša (jugo-jugoist. od Prnjavora) razbijeni dijelovi komun. brig.⁴ Kod neprijatelja 17 mrtvih.

373 div.: Otpočeto čišćenje u cilju osiguranja puta D. Vakuf—Travnik. Ist. od Vlasenice javljeno komun. sakupljanje (300 ljudi). Na prostoru Zenice uništene četničke grupe; kod neprijatelja 9 mrtvih, 2 zarobljena.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i adutant

BR. 156

DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 12 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹

Prievod

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 11.VI.1943

I. II. D. Z. JAVLJA:

Područje Brčko: Razviđanjem 6. i 7. VI. ustanovljeno je da se nalazi u prostoru j. i j. z. od Čelića (16 km j. od Brčkog) oko 800 komunista² sa 4 strojnice, 14 strojopuškama, 25 strojosa mokresa, puškama i dovoljno streljiva.

⁴ Podatak nije tačan. Vidi dok. br. 20 i 21.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/1-15, k. 24.

² Odnosi se na Prvu i Drugu vojvođansku NOU brigadu.

Područje Teslić: 9. VI. bombardovalo je 8 zrakoplova Maricu (13 km z. od Teslića). Partizani nisu imali gubitaka: 8 građana mrtvih, 6 ranjenih.

III. D. Z. JAVLJA:

Podхват »Šekovići«: Južna skupina na crti Podcrkvina — Ripa — Simići (8 km s. z. — 5 km s. z. od Vlasenice). Zaprečna (sjeverna) skupina na crti Borogovo—Sajtovići—Gračanica (5 km j. z. — 7 km z. j. z. — 17 km z. od s. Caparda). Cesta Vlasenica—Milići (11 km i. od Vlasenice) zaposjednuta je kod Zaklopače (6 km i. od Vlasenice) od 300 partizana i to sa utvrđenih postava na Sikiri 1071³ (8 km j. i. od Vlasenice).

Područje Tuzla: 3. pješ. div. javlja, da namjeravaju partizani iz smjera Bijeljina napasti Tuzlu.

Područje Zenica: 1 sat 369. obkop. bojne u cilju čišćenja četničkih bandi prodrla je na Puhovac (11 km s. i. od Zenice) i uništila četničku stražu. 9 mrtvih prebrojano, 2 zarobljenika. Muslimansko stanovništvo evakuirano u Zenicu.

Područje Jeleč: Divizija zauzela je u 05.30 sati sa I./369. uz slabiji neprijateljski otpor 1696 i Videž (1863), a u 08.30 sati kt. 1914. Skupina »Höhne« prodrla je uz žilav neprijateljski otpor u Bavan šumu j. od Balinovca, ali je bila jakim neprijateljskim napadom odbačena,⁴ te je uzmakla planski u 07.30 sati, zaobišavši zapadno vis 1605, na Jeleč, jer ju je neprijatelj sa jakim snagama (500-1000 partizana) s obje strane obkolio i jer je izpucala svo streljivo. Skupina »Höhne« drži sada sa alarmnim jedinicama crtu 1383 — Sokolina — Vis — Siljevac. Borb. skupina »Wörthmüller« zauzela je u 12.00 sati vis 1409 i drži u priključku crtu 1298—1089.

Nosačke kolone sa streljivom i hranom bile su na putu od Vrbnice u Balinovac kod kt. 1409 razprštene.⁵ Računati se mora time, da će se partizani probiti kroz prazninu j. od Jeleča prema s. i.

Namjera: Da zatvori prazninu, divizija će sa lievim krilom prodrijeti prema j. do crte 1605 — Mrčin Pl. — Mrčin Klb.

Gubici: 47 neprijatelja mrtvih (prebrojano). Daleko veći broj onesposobljenih kod St. Katuna — 1642.

³ Opširnije vidi u dok. br. 52, 132 i 140.

⁴ Vidi dok. br. 17, 18 i 62.

⁵ Opširnije vidi u dok. br. 13, 17 i 62.

II. Obkoparski vod, koji je bio predat zboru, vratio se obkoparskoj bojni u Zenicu.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 11./12.VI.1943

- 1) Obćinskog predstojnika, koji je bio postavljen u Šemenovcima (27 km s. z. od Bugojna), partizanska skupina u Blagaju navodno si je odvukla u s. i. smjeru preko Vrbasa. Divizija će izvješće provjeriti izvidnicom.
- 2) **Područje Gor. Vakuf:** Progon partizanske skupine, koja je 10.VI. zarobila (hrv.) vojnika 373. okl. lov. sklopa, preko Rastova — Seone (14 km s. i. od G. Vakufa) bio je bezuspješan, jer je skupina brzo izmakla. Izpoviedi stanovništva potvrđuju, da se nalazi veća partizanska skupina u jačini najmanje 100 ljudi (Crnogoraca) u prostoru Radovan pl. (12 km i. od Bugojna). Ova skupina nastoji, navodno, da se priključi partizanskim snagama s. od Travnika.
- 3) **Područje Turbe:** Potjerni odjel, koji je kod Mudrika (8 km. s. z. od Turbeta) naišao na zasjedu, bio je napadnut od neprijatelja⁶ jačine najmanje 1 bojne. Prema izpoviedima povratnika neprijateljski su gubitci veoma visoki. Vlastiti gubitci: 1 častnik mrtav, zarobljeno 3 dočastnika i 5 momaka, ranjeno 4 častnika i 9 momaka, nestalo 2 dočastnika i 30 momaka (vjerovatno će se djelomice još vratiti).
- 4) **Namjera:** Podhvat protivu partizanskih snaga s. od ceste Turbe—Jajce i izobrazba. —

Za točnost prevoda nadsatnik Kovačić
Kovačić

(M. P.)

---

⁶ Vidi dok. br. 19.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ OD 13 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO- TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹

Minist. oruž. snaga, Oper. odjeljenje

Njem. opunomoć. general u Hrvatskoj

Ia Pov. br. A 742/43

Prepis dnevnog izvještaja K-danta njem. tr. u Hrvatskoj
od 13.6.43

114 div.:

Na prostoru južno od Prnjavora komun. u jačini oko jedne čete odbačeni na jug. Zauzeti polazni položaji za poduhvat »Duhovi«².

369 p. d.:

III. hrvat. korpus javlja:

Poduhvat »Šekovići«: Bez naročitih događaja. Komun., nastupajući od Sikire na istok, zauzeli u noći između 11/12 Srebrenicu.³ 40 ustaša se spaslo. Sudbina ostalih nepoznata.

II hrvat. korpus javlja:

3 pješ. puk (bez 1 bat.) sa oko 1000 ljudi na maršu Brčko—Bijeljina poslije višerasovne borbe razbijen u Dragaljevcu (12 sz. od Bijeljine). Gubici još nisu poznati. 600 ljudi vratilo se bez odjeće. Oficiri zarobljeni.

373 div.:

III bat. 384 puka u prodiranju sa drumu Turbe—Jajce ka prostoru Grdovo (11 ji. od Jajca) kod Dubrave stupio u dodir sa neprijateljem.

Bližih izvještaja još nema.

Vrijeme: oblačno.

Za tač. prepisa
von Brauchitsch
poručnik

P. D.

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/1-22, k. 24.

² Vidi dok. br. 167 i 177.

³ Vidi dok. br. 71, 164 i 248.

BR. 158

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
ARMISKOGR KORPUSA OD 13 JUNA 1943 GOD. O BOR-
BAMA PROTIV JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹**

PREDMET:

TELEGRAM

otpreme: 13/6/1943
Datum i čas 22.10
prijema: 14/6/1943
2.10

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 9712
Stiglo 14 juna 1943/XXI

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — OPERATIVNO
KOMANDI 2 ARMIIJE — OPERATIVNO
i na znanje
GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV I XVIII ARM. KORP.
MORNARICI DALMACIJE

Br. 8950/Op. prot.

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 13 JUNA U 18 ČASOVA²

Iz izvještaja primljenih od Komande SS divizije proizlazi da su noćas partizanske snage, razmještene na teritoriji Perućica (Gacko VK-VM-VO-AV), žestoko napale njemačke trupe sjeverno od Suhe (VH-AV), koje su ih odbile. Borbe se i dalje vode, i njemačke trupe su nastavile sa zauzimanjem kote 947 (VM-AK), dok druga kolona maršuje da bi stigla na kotu 858 (VM-AV) u čijoj se blizini nalazi. Partizani drže kote 1266—1712 i 1131 (VM-AV). — Partizanske brigade smještene južno od Vučeva (Žabljak VU-AV) ostavile su u njemačkim rukama 80 zarobljenika koji su strijeljani. — Pravac kretanja ove

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta. kut. 18 F/4.

² Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 211.

važne grupe usmjeren je ka zapadu, prema brigadama koje su već angažovane na istočnoj obali Sutjeske. — Na sektoru Suha partizani su ostavili u njemačkim rukama 118 zarobljenika, koji su svi strijeljani. — Na sjeveru njemačke trupe su stigle u Jeleč (Gacko US-BL). — Vođa partizana TITO i njegovi saradnici napustili su zonu i pobjegli u Miljevinu³ (Sarajevo VO-US-VH-BQ). — Put za Foču kontrolišu njemačke oklopne snage čiji je zadatak da ukoče eventualni partizanski udar u pravcu ovoga mjesta. Izgleda da je TITO naredio svojim trupama da rasture brigade i da se vrate svojim kućama, napuštajući ranjenike koji se ne mogu prenositi i težak materijal. —

Sektor Dubrovnik: u toku je nasilno izviđanje naših jedinica sjeveroistočno od Lastve (Trebinje UK-FT) do Vlaškog Dola (UM-FT) i u zoni Zaušje (TP-TR-GS).

Sektor Metković: 1/94 pješ. puka čisteći zonu Kljenak — Višnja (Makarska XT-AN), o čemu je javljeno jučerašnjim izvještajem stigao je u Ravču (XT-AP), Višnjicu i na kotu 564 kod V. Brdo — Plana (XR-AN). — Naišao je na otpor u Vranoviću (XT-AP).

Partizanske snage procijenjene na oko 300 ljudi napale su domobransku jedinicu između Jovića Br. (XR-AP) i kote 471 (XT-AP). — Jedinica se povukla na Stilje (XV-AR), pa je zatim bila napadnuta bez uspjeha. — Domobranski gubici: jedan teško ranjen; partizanski: jedan mrtav. —

Artiljeriska vatra na Gradac (Mostar IH-AI). —

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

Borbeno izviđanje u zoni Vrgorac (Mostar KI-AP) — Kljenak (Makarska XT-AP) — Igrane (XL-AN) — Gradac. — Vedro. —

Za komandanta general QUARRA SITO 19451306

8 kopija

-
- 1 Ekselenciji
  - 1 Načelniku Štaba
  - 1 Pomoćniku načelnika Štaba
  - 2 Operativnom odjeljenju
  - 1 Obavještajnom odjeljenju
  - 1 Komandi Kr. karabinjera
  - 1 Odjeljenju telekomunikacija

---

³ Vidi dok. br. 17, 18, 23, 24 i 155.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIIJE OD 13 JUNA
1943 GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

POVJERLJIVO

13.6. 1943

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

Pov. op. br. 1005/43.

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom odjeljenju
S j e d i š t e

KOMANDA 2 ARMIIJE
Operativno odjeljenje

Br. 1688
Prispjelo 13 juna 1943
god. XXI

Izvjestaj o situaciji od 13. 6. 43

Operacija »Schwarz«

Sužavanje obruča u luku Piva — Drina — Sutjeska
odvija se i pored žilavog neprijateljskog otpora po planu.

Grupa 369 pješ. div.: Prikuplja se na prostoru Jeleč da bi pri-
nudila na borbu i uništila neprijateljske snage na
prostoru Zakmura² (8 km jugozap. od Foče). U ovu
svrhu prebačen je i 1 bat. 370 puka na prostor
Foče. Dijelovi osiguravaju doturni drum Foča —
Kalinovik.

118 lov. div.: III bat. 750 puka povučen sa lijevog krila (otsjek
preuzet od strane dijelova 4 hrvat. lov. brig.) kao
napadna rezerva pozadi fronta na ušću Drina—Su-
tjeska. Namjerava se dalje izvlačenje dijelova lijevog
krila div. za pojačanje sjevernog fronta. 738. puk
zauzeo uz neprijateljski otpor Tjentište.³ Neprija-
teljski gubici pred 118 lov. div.: izbrojano 214 mrt-
vih, 34 zarobljeno.

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku,
nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta.

² Vidi dok. br. 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35 i 36.

³ U Tjentište su Nijemci ušli 11 juna.

SS div.: Južni i zapadni front pristupili sužavanju pojasa okruženja i odbacili neprijatelja, koji pruža žilav otpor,⁴ sve do opšte linije Prepeličje — k. 1873⁵ — visovi sa obje strane Plane — k. 1668 — k. 1623, sa obje strane k. 1407 (Annacker) — sa obje strane k. 1284. Kod neprijatelja 500 mrtvih.

1 brd. div. i div. »Ferrara«: Bez promjene. Neprijateljski gubici: izbrojano 147 mrtvih, 36 zarobljenih. Po mjestima nađeno mnogo mrtvih od tifusa. Mjesta spaljena.

Akcija vazduhoplovstva bila uslijed vremenske situacije samo ograničena.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i adutant

BR. 160

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
13 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 11./12.VI.1943

I. Područje Jeleč:

Vidi posebno izvješće!²

Područje Bijeljina:

Dne 9.VI. komunisti su opljačkali u Branjevu (21 km j. od Bijeljine) občinski ured, poštu, školu i više kuća. Zatim su izmakli prema s. z.

Područje Vlasenica — Šekovići:

III. d. s. javlja:

Razviđanjem iz Vlasenice se ustanovilo, da su Šiljak (7 km i. od Šekovića), Rudište (5 km i. od Šekovića) i Bačkovac

⁴ Na ovom prostoru nalazili su se dijelovi Treće NOU divizije.

⁵ Kote 1873, 1668 i 1284 na karti 1:100.000 nisu nađene.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/1-28, k. 24.

² Vidi dok .br. 156.

(2 km j. od Šekovića) bez neprijatelja. 1 bojna nalazi se u Crkvini. Ostatci južne skupine su u Vlasenici. — Kod Sikire kt. 1071 (8 km j. i. od Vlasenice) nije bilo dodira sa neprijateljem. Neprijatelj izmakao je prema j. i. Zapadna skupina nalazi se u Kladnju. — Na desnoj obali rijeke Drinjače nema neprijatelja. 500 partizana nalazi se u šumama oko Borogova kt. 813 (9 km s. i. od Šekovića), 200 partizana u šumi s. i. od Tupkovića (15 km z. od s. Caparda), a 300 partizana³ z. od Srebrenice, sa dielovima u Bulgovini (7 km s. z. od Srebrenice).

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 12. VI. 1943

Područje Jeleč:

Divizija dostigla je sa borb. skupinom »Fischer« 1642 (2 km i. j. i. od Videža), 1605 i 1519.

Napadi skupine »Höhne« na Siljevac i Vis⁴ bili su početka bez uspjeha. U 15.00 sati uspjelo je skupini da odbaci partizane. Kod 961 napali su ju partizani od i. i s. i. te su ju prisilili da se vrati na svoj polazni postav.— II./724 pošla je u 15.00 sati od div. borb. zapovj. mjesta u napad prema j., ali je naišla na zasjedu te bila napadnuta od z. j. i i. Bojna probila se nazad sa glavninom u Rataj. gdje je držala postave do jutra, a zatim se, obkoljena sa obje strane, povukla prema Jeleču.⁵

Borb. zapovjedno mjesto bilo je noću premješteno prvo u Jeleč, a zatim u Kalinovik.

8./369. topn. i povoz 369. p.p. bili su upućeni u Foču.

Za sada se vlastiti i neprijateljski gubici još ne mogu javiti.

Namjera:

Borb. skupina »Fischer« uzmaknut će od neprijatelja te će se po mogućnosti već 12. VI. prikupiti u prostoru z. od Jeleča.— Skupina »Höhne« imade držati južni rub Jeleča, a II./724 visove s obje strane ceste i. od Jeleča.— Sređivanje četa.

Obskrbno uporište Jeleč bit će premješteno u Kalinovik.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 12./13. VI. 1943

1) Područje Travnik:

Hrv. oružništvo zamjenilo je 1. sat/384. p.p. u Gučjoj Gori. 1./384 u Travniku.

³ Na cijelom ovom području djelovale su Prva i Druga vojvođanska NOU brigada. Vidi dok. br. 248.

⁴ Vidi dok. br. 62.

⁵ Vidi dok. br. 23.

2) Područje Turbe:

Razviđanjem u s. Mudrike i s. od njih ustanovilo se, da u tom prostoru nema neprijatelja. Pronađeno je 6 grobova njem. vojnika. 17 vojnika iz napada Mudrike vratilo se bez uniforme u poderanim odijelima.

Pouzdanik javlja: U području Koričani ima više tisuća partizana⁶ u šatorskom logoru i na postavima sa nekoliko topova i bacača, ali malo streljiva. Teklići iz Crne Gore treba da vode veće partizanske skupine u Crnu Goru, jer je stanje tamo jako slabo. Partizani imaju tamo velike gubitke. Prema pouzdanikovoj izpovjedi postoji namjera, da se partizani iz područja oko vrela Ugra odazovu molbi Crnogoraca, probijajući se u malim skupinama ili silom. Divizija računa sa nadiranjem partizana preko Komar sedla.

III./384., koja čuva u prostoru Grdova (11 km j. i. od Jajca) cestu Turbe — Jajce, nalazi se od 12. VI. 13.00 sati u dodiru sa neprijateljem. Poblížeg izvješća o tome nema.

3) Namjera:

Razviđanje u području Turbe — Jajce.

U Sarajevu, 13. VI. 1943. — Za točnost prievoda nadsatnik

Kovačić

Kovačić

(M. P.)

---

⁶ Odnosi se na jedinice Dvanaeste NOU divizije. Vidi dok. br. 20 i 21.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ OD 14 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO- TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹

P r e p i s !

K-dant njem. trupa u Hrvatskoj:

Dnevni izvještaj od 14. 6. 1943

114 lov. div.:

U poduhvatu »Duhovi«² dostignuta opšta linija Kovačevići — Spasevići (12 i. si. odn. 16 si. od Kotor Varoši) bez neprijateljskog otpora, a na istoku širokim frontom linija k. 365 — Prodanovići — Rankovići (1 : 200.000) — Stobornica — Ilinčići — Marica (oko 30 si. odn. ist. od Kotor Varoši), uz neprijateljski otpor. Jedna neprijateljska grupa u jačini oko 1 bat. prodrla sa visova Šnjegotine³ (20 si. od Kotor Varoši) u sjeverozap. pravcu na Čifčije — Vršani (27 i. si. od Banje Luke). Izviđanje u toku. Namjera: Nastaviti poduhvat »Duhovi«. Uputiti potjerna odjeljenja.

369 div.:

Poduhvat »Šekovići«: Veza između S., J. i Z. grupe uspostavljena. U Šekovićima 200 komun. Sopstveni gubici od 6. — 12. VI.: Hrvata: 10 mrtvih, 20 ranjenih. Neprijateljski gubici: izbrojano 75 mrtvih, 100 ranjenih. Zaplijenjeno: 1 laki mitr., 27 pušaka, municija.

Prostor Srebrenica: Milicijski bat. iz Vlasenice prodro do 4 s. od Srebrenice. Sopstveni gubici: 18 Hrvata ranjeno. Prostor Zavidovići: Više četničkih napada kod Podkleča (2 j. od Zavidovića) odbijeno. Prostor Bijeljina: rudnik Ugljevik (18 jz. od Bijeljine) opkoljen od strane komun.

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15/1-27, k. 24.

² Vidi dok. br. 157, 167 i 173.

³ Odnosi se na jedinice Pete i Dvanaeste NOU brigade. Vidi dok. br. 46.

373 div.:

Prostor Travnik: Gubici pri prepadu na potjerna odjeljenja u predjelu Mudrike: Njemački: 2 podof., 6 vojnika poginulo, 3 podof., 10 vojnika ranjeno. 1 ofic., 2 podof., 11 vojnika nestalo.

Prostor Turbe: Jaka komunist. grupa 12.6. u podne izvršila prepad na 1 četu 373 pionir. bataljona kod karaule Gučja Gora (14 z. od Turbeta) za vrijeme izvođenja pionirskih radova. Gubici: 50 ljudi poginulo, 19 ranjeno, 9 nestalo.

2 četa III bat. 384 puka koja je upućena kao pomoć 1 pion. četi 373 bat. napadnuta je kod Krezluka od nadmoćnijeg neprijatelja, koji je poslije viščasovne borbe, uz velike gubitke, odbačen na sjever. Sopsstveni gubici: 2 ofic. i 1 vojnik poginuli, 11 ranjeno, 5 nestalo.

Dobro naoružana neprijateljska grupa koja je izvršila prepad na 1. četu 373 pionir. bat. nastavila je marš na jug, preko Skakavaca i Grgića (10 i. od D. Vakufa).

K-dant njem. trupa u Hrvatskoj, Ia Br. 2997/43
pov. od 14. 6. 43.

Njemački opunomoć. general u Hrvatskoj   Zagreb, 14. 6. 43

Min. oruž. snaga, Op. odjelj.

187. rez. div.

Na znanje. Izvještaj zadržati.

Njemački opunomoć. general u Hrvatskoj

Odjelj. Ia Pov. br. Ia 760/43

Načelnik štaba

po naređ.

von Brauchitsch

poručnik

BR. 162

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
ARMISKOGRUPA OD 14 JUNA 1943 GOD. O BOR-
BAMA PROTIV JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹**

PREDMET:

TELEGRAM

V. P. 10, 14 juna 1943-XXI čas. 23.45

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 9776
Stiglo, 15 juna 1943/XXI

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — OPERATIVNO
KOMANDI 2 ARMIIJE — OPERATIVNO
i na znanje
GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV ARM. KORP.
KOMANDI XVIII ARM. KORP.
MORNARICI DALMACIJE

Br. 8990/Op.

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 14 JUNA U 18 ČASOVA²

Njemački izvor javlja da su njemačke trupe, nastavivši svoju akciju, stigle na kotu 1349 kod Kikala (Gacko VM-AX), Čurevo (VO-AK), k. 1100 (VO-AX), Stožeri (VQ-AX), Oblik (VS-AX) i Tjentište (VK-AX). Čišćena je zona zapadno od Čureva i zone Peručica (VX-VN-VO-AV), gdje je pronađen protivkolski top, čehoslovačke mine, 26 pušaka i municija. U planu je čišćenje u zoni istočno od Čureva, gdje se pretpostavlja da partizani imaju sakriven ratni materijal. Skoro sve partizanske snage uspjele su da sebi otvore prolaz uputivši se na sjeveroistok između Jeleča (US-BL) i Foče (Sarajevo VQ-BN), kako

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kut. 18 F/4. Dokumenat je Mario Robotti precrtao crvenom olovkom i stavio svoj paraf mr.

² Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 212.

izgleda prema Srbiji. Oštre borbe vođene su juče u blizini Jeleca i duž Pive, čiju istočnu obalu drže divizija »Ferrara« i 1 njemačka alpska divizija. Male partizanske grupe koje su se provukle između dviju divizija upućuju se prema sjeveroistoku. Oko 50 zarobljenih Italijana oslobođeno je i vjerovatno će biti sutra vraćeni. Baza SS divizije biće blagovremeno premještena iz Nikšića u Bileću.

Sektor Dubrovnik

- U toku su nasilna izviđanja malog obima od strane 1/56 pješ. puka u zoni južno i istočno od Bileće. Druge manje jedinice vrše izviđanje od Trebinja do Klenka (Trebinje TR-GK), od Trebinja do Gole Glavice³ (SR-FT) i od Lastve (UK-FT) do Arandelova (UO-FT).

Sektor Metković

- Artiljeriska vatra na kotu 887 (Makarska LI-AL) i na k. 770 (KI-AI). Na ostalim sektorima obična izviđačka djelatnost i patroliranje.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

- Borbeno izviđanje duž puta Vrgorac (Mostar KJ-AP). Zagvozd (Makarska ZT-BO), duž obale sjeverno od Neretve i Stona zaključno.

Vedro.—

Za komandanta general QUARRA SITO 19001406

---

kopije

- 1 Ekselenciji
- 1 Pomoćniku nač. Štaba
- 1 Obavještajnom odjeljenju
- 1 Kralj. karabinierima
- 1 Načelniku Štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

---

³ Vjerovatno Golo Br.

14 VI 1943

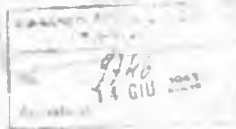
GEHEIM

Deutscher Verbindungstext
zum 2. Ital. I.O.K.
Ref. Isg. Nr. 1006/43 gph.

den 14. 6. 1943.

letzter copia an ...

An den
Oberkommando der 2. Ital. Armee
Operations- und Informationsbüro
S t a n d e r t

Lagemeldung vom 14.6.43

Operationen Jahnke:

Wetter: bedeckt.

Bewegung des Kommandos weatl. Piva schreitet trotz anhaltender Ufer-
stände planmäßig vorwärts.

116. Jsg. Div. und SS Div.: Von Kampfgruppen keine neue Meldung. II/736
aus Baum Kozja Strana-Kuzna zur Verstärkung linken Flügels
SS Div. in Bewegung entw. Plova verlagert.

Gruppe 187. Div.: Feindangriffe gegen die in Baum Joles sich konzentrierende
Kampfgruppe abgelehnt.

Bef. der Stsch. Truppen in Kroatien: hat persönlich in Gelände die
Btl. der Kampfgruppen zur Etablierung nördl. Maschinengewehr-
stellung eingesetzt, um den in kleinen Truppen aufgelösten
dort noch befindlichen Gegner zu vernichten.

Luftwaffe: 11.6. infolge Wetterlage geringe Aufkl. und Verschiebung-
einsatzes. Nachmittags 12.6. rollende Kampfverbände auf
Feindbewegungen zahlr. mit guter Wirkung.

Kroatien: Wetter leicht bedeckt.

Bef. bezüglich Bef. der Stsch. Truppen in Kroatien:

114. Jsg. Div.: Bei Spitztruppengefecht östl. Slanj 3 Komm. tot. Südostw.
Keter Varos Komm. in Btl. Stärke gewonnen, 9 Feindtote.

A. R.

Melink

Hauptmann und Adjutant.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 14 JUNA
1943 GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

POVJERLJIVO

14.6. 1943

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

Kopija poslata Odjeljenju »I«

Pov. op. br. 1008/43

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom
odjeljenju
S j e d i š t e

Br. 9746
Stiglo 14 juna 1943
god. XXI

Izvještaj o situaciji od 14. 6. 43

Operacija »Schwarz«

Vrijeme oblačno.

Sužavanje obruča zapadno od Pive odvija se dalje po planu i pored neprekidnih otpora.

118 lov. div. i SS div.: Od borbenih grupa nema novih vijesti. II bat. 738 puka prebačen sa prostora Kozje Strane —Košuta, za pojačanje lijevog krila SS div. u oblasti ist. od Pleče.

Grupa 369 div.: Odbijeni neprijateljski napadi protiv borbene grupe koja se priprema na prostoru Jeleča.²

K-dant njem. trupa u Hrvatskoj je lično na terenu uputio u borbu bataljone borbenih grupa za čišćenje sjeverno od pojasa okružavanja, radi uništenja neprijatelja rasturenog u mala odjeljenja, koji se tamo još nalazi.

Vazduhoplovstvo: 11.6. uslijed vremenskih prilika neznatne akcije izviđanja i snabdjevanja. Poslije podne 12.6. neprekidni napadi na neprijateljske pokrete kod Zakmura sa dobrim dejstvom.

Hrvatska: Vrijeme umjereno oblačno.

¹ Original, neregistrovan. pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 62.

Komandno podr. k-danta njem. trupa u Hrvatskoj

114 lov. div.: Pri sukobu borb. izviđ. odjeljenja južno od Slunja 3 komun. mrtva. Jugoist. od Kotor Varoši odbačeni komun.³ u jačini bataljona. Kod neprijatelja 9 mrtvih.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i adutant

BR. 164

DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 14 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 12./13.VI.1943

I. III. DOM. ZBOR JAVLJA:

Područje Šekovići: Oko Borogova (6 km j. z. od s. Caparda) nalazi se 100 partizana, u prostoru s. z. od Šekovića 600 partizana.² Zapadna skupina je na crti Jasen—D. Dopasci—Gojakovići (12 km i. — 6 km s. i. i 5 km s. i. od Kladnja). Južna i zaprečna skupina bez promjene.

Područje Srebrenica: Noću 11./12. VI. zauzeli su partizani sa Sikire Srebrenicu.³ 40 ustaša bjegom se spasilo, sudbina ostalih nepoznata.

Područje Rogatica: Noću 11./12. VI. četnici nepoznate jačine zauzeli su Stari Brod (18 km i. od Rogatice). 6 ustaša bjegom se spasilo, sudbina ostalih nepoznata.

II. DOM. ZBOR JAVLJA:

3 p. p. (bez 1 bojne) sa oko 1000 ljudi u hodu Brčko—Bijeljina bila je poslije borbe, koja je trajala više sati kod Dra-

---

¹ Na ovom sektoru nalazila se Druga i Peta NOU brigada. Vidi dok. br. 46.

² Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15/1-25, k. 24.

³ Odnosi se na Prvu i Drugu vojvođansku NOU brigadu.

³ Vidi dok. br. 71, 157 i 248.

galjevca (12 km s. z. od Bijeljine) uništena. Gubitci nepoznati. 600 ljudi vratilo se bez odiela, časnici su zarobljeni.

369. pješ. div.:

Borb. skupina »Fischer«: Napad, koga je izvršilo 500—600 neprijatelja⁴ sa 1394 na V. Siljevac (3 i 4 km j. z. od Jeleča), bio je odbijen. Oko 22.00 sata jak neprijateljski napad sa izt. strane na 1320 (4 km j. z. od Jeleča), još je trajao. Jaka prikupljanja neprijatelja na 1684 ili 1675. Skupina »Höhne« uzmakla je uslijed neprijateljskog napada na postav j. od Jeleča prema cesti s. od Jeleča, zauzela je u 17.20 sati vis 663 (z. od Jeleča) i bila oko 21.30 sati potisnuta ka cesti. Izt. od lievog krila prebacilo se u toku dana nekoliko stotina partizana prema sjeveru⁵. Izgleda da je namjera partizana predor na Kalinovik.

Neprijateljski gubitci: 142 mrtva, 183 ranjena (prebrojano), 9 zarobljenika.

III./370. u razformiranju. III./369. ima još samo malenu borbenu jačinu. Noću 11./12.VI. palo je 300 kotura u partizanske ruke

1 vod 12 okl. sati za pos. upotr. podređen je diviziji.

Namjera: Divizija će premjestiti II./369. na postav 1543, 1505. I./ — imade prodrieti sa Njvim krilom do ceste. Bob. skupina »Kuchtner« (skup. »Höhne« i »Vogt«) imade prodrieti sa dielomičnim snagama u saradnji sa 118. lov. divizijom na Nozdre. Odašiljanje potjernih odjela i jako razviđanje u sve smjerove.

II. Most preko Gostovića od 10.VI. 13.00 sati upotrebljiv za promet od 8 tona težine.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 13./14.1943

1. — **Područje Travnik:** Dosadašnji gubitci uslijed neprijateljskog napada⁶ na potjerni odjel kod Mudrika dne 10.VI.: mrtvi: 2 dočasnika i 6 momaka; ranjenih: 5 dočasnika i 10 momaka, nestali: 1 častnik, 2 dočasnika i 11 momaka.
2. — **Područje Turbe:** Dne 12. VI. od 13.00 do 18.00 bila je kod Krezluka u borbi sa nadmoćnim neprijateljem III./373. p. p. (2 strelj. sati), koja je dobila zadatak da štiti na cesti

⁴ Vidi dok. br. 29 i 62.

⁵ Vidi dok. br. 30 i 31.

⁶ Vidi dok. br. 19.

Jajce—Turbe 1. sat 373. obkop. bojne, zaposlenu obkoparsko-tehničkim radovima na ovoj cesti. Poslie jakih gubitaka je neprijatelj prema s. umakao. Uslied toga nije mogla biti uhvaćena veza sa 1. satnijom 373. obkop. bojne. Ova sat bila je 12.VI. oko podneva iznenada sa svih strana napadnuta od neprijatelja, te je imala velike gubitke.

Jedna iz 373. izviđ. odjela i 2./373. okl. lov. sklopa sastojeća se borb. skupina našla je sa III./384. p. p. dne 13.VI. nadićući od Jajca prema Turbetu, područje bez neprijatelja i kod Karaule Gore (14 km z. od Turbeta) 50 lješeva (bez odijela) 1. satnije 373. obkop. bojne.

Gubitci: 3./384. obkop. bojne mrtvi: 2 častn. i 1 momak, ranjeni: 11 dočastnika i momaka. 1./373. obkop. bojne: mrtvi: 50 momaka (lješevi sahranjeni), ranjeni: 4 dočastnika i 15 momaka, nestali: 9 momaka. Gubitci oružja i oruđa bit će javljeni preko odjela I b.

Prema izpovjedima povratnika 373. obkop. bojne jačina neprijatelja iznosila je navodno 2000—3000 ljudi sa mnogo strojosamokresa, nekoliko strojnica, bacača i stokom. Neprijatelj navodno produžio je hod prema j.⁷

Ova izvješća potvrđuju se izpoviedima pućanstva iz sela Skakavci i Grgići (10 km i. od D. Vakufa), da je stiglo tamo 13.VI. u 6.00 sati oko 500 partizana sa 1 zarobljenim njem. častnikom i više njemaćkih vojnika.

Ia.

Za toćnost prievoda nadsatnik Kovaćić
Kovaćić

U Sarajevu, dne 14.VI.1943

(M. P.)

---

⁷ Vidi dok br 85

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 15 JUNA 1943 GOD. O BOR- BAMA PROTIV JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹

PREDMET:

otpreme: 15/6/43

Datum i čas

20.30

TELEGRAM

prijema: 15/6/43

22.50

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 9832

Stiglo 16 juna 1943/XXI

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — OPERATIVNO
KOMANDI 2 ARMIJE — OPERATIVNO

i na znanje

GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV I XVIII ARM. KORP.
MORNARICI DALMACIJE

Br. 9046/Op.

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 15 JUNA U 18 ČASOVA²

Njemački izvor javlja da su juče završena čišćenja u zahvatu između rijeka Sutjeske, Drine i Pive. Zarobljeno je 1200 partizana, koji su odmah strijeljani. Pronađeno je na terenu 200 mrtvih među kojima i poznati Sava Kovačević. Pronađeno je takođe mnogo materijala, među kojim i gumeni čamci na rijeci Pivi.

Unutar zahvata vjerovatno se još nalazi komanda Treće divizije i oružane grupe Treće, Četvrte i Pete dalmatinske brigade.

Treća krajiška brigada i Prva proleterska izgleda da su pretrpjele teške gubitke, dok je Druga proleterska skoro uništena a Sandžačka brigada veoma iscrpena.

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kut. 18 F/4.

² Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 213.

Šesta bosanska brigada izgleda da je pretrpjela gubitke od oko 1000 mrtvih a Deseta hercegovačka oko 500.

Sektor Dubrovnik

U toku su izviđanja manjeg obima koja vrše male jedinice u zoni Zupa (Trebinje UK-UM-UO-FV), zapadno i sjeverozapadno od Klenka (TR-GK) i II/56 pješ. puk istočno i sjeveroistočno od Bileće (TR-CQ).

Sektor Metković

Jedna četa II/94 pješ. puka, čisteći zonu Kruševo (Nevesinje QM-AD), stigla je do Crnoglava (Dubrovnik QM-GZ) i Udore (Nevesinje QO-AB). Obična patroliranja na ostatku sektora.

DJELATNOST VAZDUHOPLOVSTVA

Dva izviđanja duž obalskog pojasa sjeverno od ušća Neretve i duž puta Vrgorac (Mostar KI-AP) — Zagvozd (Makarska ZT-BD). Vedro.

Za komandanta general QUARRA SITO 19301506

8 kopija

-
- 1 Ekselenciji
  - 1 Načelniku Štaba
  - 1 Pomoćniku načelnika Štaba
  - 2 Operativnom odjeljenju
  - 1 Obavještajnom odjeljenju
  - 1 Kr. karabinierima
  - 1 Odjeljenju telekomunikacija

DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 15 JUNA 1943 GOD. O IZVOĐENJU OPERACIJE »SCHWARZ«¹

POVJERLJIVO

Kopija poslata Odjeljenju »I«
15.6. 1943

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

Pov. op. br. 1011/43

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom odjeljenju
S j e d i š t e

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Br. 9810
Stiglo 15 juna 1943
god. XXI

Izvještaj o situaciji od 15. 6. 1943

Operacija »Schwarz«

Poslije bezuspješnih i uz visoke gubitke vršenih pokušaja proboja sa prostora TJENTIŠTA,² kod okruženog neprijatelja primjećuju se pojave rastrojstva. Neprijatelj na prostoru **Jeleč** pokušava da sa daljim dijelovima pređe drum ist. od **Jeleča** na sjever. On je uspješno tučen avijacijom, tenkovima teškim oružjem i potjernim odjeljenjima.³

SS div.: Front okruženja sa juga i dalje sužen, neprijatelj u grupama naglo se povlači prema sjeveru. Neprijateljski gubici najmanje 1400 mrtvih. Dalji pokušaji proboja kod **Tjentišta** odbijeni. Kod neprijatelja izbrojano 406 mrtvih. Jaki potjerni odredi prodrli preko **Sutjeske** i očistili mjesta na južnoj obali.

1 brd. div.: Pri čišćenju pozadinske oblasti neprijatelj je imao 41 mrtvog. Pronađeni veliki masovni grobovi i čitava mjesta puna umrlih od tifusa. Uslijed opasnosti od zaraze nije vršen pregled.

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku. nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Borbe su vodile jedinice Treće NOU divizije.

³ Podatak nije tačan. Jedinice Udarne grupacije su prešle komunikaciju Foča—Kalinovik. Vidi dok. br. 35, 36, 38 i 62.

Grupa 369 div.: Prodor neprijatelja sa prostora južno od **Jeleča** u pravcu **Kalinovika** odbijen uz visoke neprijateljske gubitke: izbrojano 105 mrtvih kod neprijatelja, 201 ranjen.

Neprijateljski gubici: Broj mrtvih popeo se na 4100 (izbrojano), 2409 zarobljenih (od toga 1420 ranjenih), 17 prebjeglih, 59 uhapšenih. Zaplijenjeno: 2 PT topa, 19 teških mitr., 75 lakih mitralj., 8 teških minobacača, 6 lakih minobacača, 3811 pušaka. 540.000 metaka pješad. municije, 1384 granata, 7411 mina, 3400 ručnih bombi.

Vazduhoplovstvo: Neprekidnim napadima niskoletećih aviona mitraljiran je i bombardovan neprijatelj pred 369 pješad. divizijom. Puni pogoci u nagomilane neprijateljske kolone nanijeli su velike gubitke u ljudstvu i tovarnim grlima. 1 skladište municije uništeno punim pogotkom. 13.6. izvršeno 48 borbenih, 8 izviđačkih i 3 leta za snabdijevanje, kao i 6 transporta ranjenika.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i adutant

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
15 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRVAT.) PJEŠAČKE DIVIZIJE
od 13./14.VI.1943

I. II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Teslić:

Podhvat »DUHOVI«² počeo prema predviđenom planu. Uz slab neprijateljski otpor sjev. je skupina dostigla prostor 11 km sj. s. z. od Teslića, a srednja skupina prostor 10 km. zap. j. z. od Teslića.

Područje Bijeljina:

Rudnik Ugljevik (18 km. j. z. od Bijeljine) obkoljen je od komunista.³

III. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Šekovići:

1 part. bojna u Šeherdžiku — Sajtovcima — Rakinom Brdu (4-6-8 km. j. z. od s. Caparda). 200 partizana prodrlo je 13. VI. u Šekoviće. Veza sa sjevernom, južnom i zapadnom skupinom uzpostavljena.

Vlastiti gubitci od 6.—12.VI. 1943.: 10 mrtvih, 20 ranjenih. Neprijateljski gubitci: 75 mrtvih (prebrojano), 100 ranjenih (prema ispovjedima stanovništva).

Plien: 1 strojopuška, 27 pušaka i streljivo.

Područje Srebrenica:

Visovi oko Srebrenice zaposjednuti su od neprijatelja.⁴ Javne zgrade popaljene. Domdo bojna iz Vlasenice prodrla je do 4 km. s. od Srebrenice.

Dosadašnji vlastiti gubitci: 18 ranjenih.

---

¹ Original. pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1-16. k. 24.

² Vidi dok. br. 157 i 177.

³ Vjerovatno od dijelova Prve i Druge vojvođanske NOU brigade.

⁴ Vidi dok. br. 71, 164 i 248.

Područje Zavidovići:

Četnički napadi na Podkleče (2 km. j. od Zavidovića) u 0200 sata odbijeni.

Područje Zenica:

Za odmazdu četničkih napada bila je Bjela Voda (14 km. j. i. od Zenice) bombardirana.

Područje Jeleč:

Divizija naišla je, nadirući sa dielovima II./724 i oklopnim kolima cestom u smjeru Foča kod k. 757 (500 m. od s. Nozdre) na jakog neprijatelja. Podvečer vratila se do ruba šume kod serpentina. Borbena skupina »Fischer« prikupila se poslije obrane jakih neprijateljskih napada⁵ do zore 13. VI. protiv k. 1394 i 1520 (procijenjeno 3 brigade) i poslije odlaska neprijatelja, koji su odlazak ustanovili potjerni odjeli, u prostoru Jeleč.

Borbena skupina »Wörthmüller« dostigla je Siljevac (3 km. j. i j. i. od Jeleča).

Vlastiti gubitci: 14 mrtvih, 31 ranjen, 2 nestala. 1 p. o. top uslied oštećenja cievi onesposobljen.

Neprijateljski gubitci: 105 mrtvih (prebrojano), 201 ranjen.

Plien: 1 strojopuška, 3 puške.

Namjera:

Nadiranje sa borbenom skupinom »Fischer« (369. p. p. bez III. bojne i II./724) i oklopnom skupinom »Sterr« na Nozdre i Miljevinu (2 km. s. od s. Nozdre).

Hvatanje veze sa 118. lovačkom divizijom.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373 (HRVAT.) PJEŠAČKE DIVIZIJE od 14./15.VI.1943

1.— Osobitih događaja nema.

2.— Daljnja 2 momka 1./373. obkopske bojne utekla su iz zarobljeništva, te se povratila.

Partizanska skupina, koja je bila 12. VI. napala 1./373. obkop. bojne, prebacila se noću 12./13. VI. preko Komar sedla u područje Skakavci (10 km i. od D. Vakufa). Njena se jačina procijenjuje na 2000 ljudi⁶. Izjave pojedinaca pokazuju na namjeru partizana, da pređu između D. Vakufa i Bugojna r. Vrbas

⁵ Vidi dok. br. 62.

⁶ Odnosi se na jedinice Pete NOU divizije. Vidi dok. br. 85.

u smjeru prema Blagaju. Sa naše strane 14. VI. u veće poduzete su mjere, da im se to sprieči.

3. — Prema izvješću zrakoplovca-izviđača topovsko puca-
nje iz zrakoplova 14. VI. na Koričane (15 km. s. od Turbeta)
bilo je veoma uspješno.

4. — III. vojnopoljska bojna 373. p.p. biti će 15. VI. pre-
mještena iz Bugojna u Konjic, a 3./384. istog dana iz Livna
u Bugojno.

Ia

U Sarajevu, dne 15. VI. 1943. godine.

Za tačnost prijevoda nadstanik (Kovačić)

Kovačić

(M. P.)

BR. 168

**IZVJEŠTAJ ITALIJANSKOG OBAVJEŠTAJNOG OFICIRA
IZ BILEČE OD 15 JUNA 1943 GOD. O ČIŠĆENJU PROSTORA
IZMEĐU SUTJESKE, DRINE I PIVE¹**

Bg/m

TELEFONSKO OBAVJEŠTENJE P. PORUČNIKA
DE NARDIA — OBAVJEŠTAJNI CENTAR BILEČA

- Dana 14 tekućeg završena su čišćenja na rukavu između
rijeka Sutjeske — Drine i Pive;
- u zoni Suha Gora (Gacko UH-AV) nađeno je mnogo ratnog
materijala, među kojima 2 topa;
- njemačke trupe zarobile su 1200 pobunjenika koji su svi
strijeljani, ostali 200 nađeni su mrtvi;
- smatra se da je Sava Kovačević² ubijen u borbi u blizini
Kazanaca (Gacko VH-AX);
- među materijalom su nađeni gumeni čamci za koje se pret-
postavlja da je trebalo da služe pri izgradnji jednog mosta
preko rijeke Pive;

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na italijanskom jeziku,
nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Narodni heroj, poginuo 13 jula 1943 god. prilikom proboja na
Sutjeski kao komandant Treće NOU divizije.

- smatra se da se u kotlini između rijeka Sutjeske, Drine i Pive još uvijek nalazi Komanda 3 divizije i oružane grupe koje pripadaju 3 ili 4 dalmatinskoj brigadi;
- precizlazi da je 5 crnogorska brigada potpuno uništena a iako isto i 3, 4 i 5 dalmatinska brigada; teške gubitke izgleda da su pretrpjele 3 krajiška i 1 srpska udarna brigada, dok je 2 crnogorska brigada navodno bila poluuništena. Druga sandžačka brigada izgleda da je pretrpjela ogromne gubitke. Sesta bosanska brigada imala je hiljadu poginulih, a 10 hercegovačka oko 500;
- spomenuta engleska misija kod Titove komande nije sastavljena od tri engleska oficira, već od 4 engleska i 2 jugoslovenska oficira, spuštenih padobranom u blizini Žabljaka zajedno sa sanitetskim materijalom;
- Nijemci su oslobodili još 100 italijanskih zarobljenika;
- SS divizija »Prinz Eugen«, pošto je završila svoj zadatak, premjestiće se u zonu Mostar da bi onemogućila nadiranje partizanskih snaga koje izgleda da su se uputile prema Istočnoj Bosni umjesto prema Srbiji, kao što je ranije javljeno;
- general Phleps će preuzeti komandu nad jednim armijskim korpusom a zamjeniće ga kao komandanta SS divizije general Oberkamp, koji je do sad komandovao divizijskom pješadijom;
- Nijemci su predali našem garnizonu u Bileći jednog italijanskog zarobljenika, naoružanog puškom.

15 juna 1943 — XXI; 17.30 časova

47136-

Abschrift.

Am 8. Juni 1943

25

Ref. d. d. 1. K. 1. K.

Am 14. Juni 1943 eingelangte Tagesmeldung.

114. Div., Tagesmeldung liegt wegen Leitungsgestörung noch nicht vor.-

248. Div., I. und III. Jg., 3 am 10.6.49 (Tagesmeldung vom 13.6.49) aus Brsko über Prasove Polje (12 80 Brsko) nach Piljina in Kurech geschickt. Am 12.6. erhielt Rgt. bei Kurechljovas (7 80 Prasovepolje) Feindfeuer.- Feindgefecht vom 17 - 21 Uhr. In der Sturmang Rgt. von Feind in Sturmangriff überwältigt. Verluste: 26 Offiziere in Befehlungs- schaft, von 1000 Mann bisher 899 zurückgekehrt.- Verluste: 1 Geschütz 65 mm, 2 Geschütze 37 mm, 1 c.o.v., 3 u.v., 30 le. M., 500 Granate.-

Brsko Grabenlinie Koma, indem sich aus Grabenlinie in Richtung Ziljaj (7 W Grabenlinie) Ljaskovik (11 8 Grabenlinie) Kurech (5 8 Grabenlinie) zurück.-

Brsko Grabenlinie: 1 Zug Wst., 4 80 Pfeile von Koma zu Kurech.- Jat.-Ver- luste: 4 Tote, 4 Verwundete.-

273. Div., 2 Mann Pi.Battl. 373 aus Gefangenschaft entfloh.

Für die Richtigkeit der Abschr.

Deutscher Bev. Gen. 1. K.

Id. As. Galt Dr. 4 Tm/43 g

Ag. am 16.6.1943.

Am 14. Juni 1943

Oberleutnant.

Handwritten signature: K P

DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG OPUNOMOĆENOG GENERALA U HRVATSKOJ OD 16 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U BOSNI¹

Prepis

Min. oruž. snaga

Dnevni izvještaj prispio 16. 6. 1943

114. div.: Uslijed prekinute veze dnevni izvještaj još nije primljen.²

369 div.: I i III bat. 3 pješ. puka krenuli 10. 6. 43 (Dnevni izvještaj od 13. 6. 43)³ maršem iz Brčkog preko Brezovog Polja (12 ji. od Brčkog) za Bijeljinu. 12. 6. puk je kod Dragaljevca (7 ji. od Brezovog Polja) obasut neprijateljskom vatrom. — Borba s neprijateljem trajala od 17 — 21 čas. U sumrak puk je savladan jurišem neprijatelja. Gubici: 26 oficira zarobljeno, od 1000 ljudi dosad se vratilo 835. — Gubici u oružju: 1 top 65 mm. 4 topa 37 mm, 1 teš. minobac., 9 teš. mitr., 30 lakih mitr., 900 pušaka. —

Prostor Srebrenica: Komun. su se iz Srebrenice povukli u pravcu Milića (7 zsz. od Srebrenice), Ljeskovika (11 j. od Srebrenice) i Kutezera (6 sz. od Srebrenice). —

Prostor Sokolac: Komunisti su napali 1 vod ust. 4 ji. od Pijeska.⁴ —

Ust. gubici: 4 mrtva, 4 ranjena. —

373 div.: 2 vojnika 373 pionir. bat. pobjegla iz zarobljeništva.

Njemački opunomoć. gen. u Hrv.
Ia Az 8e17 Pov. br. A 784/43
Zgb. 16. 6. 1943

Za tačnost prepisa
von Brauchitsch
poručnik

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1-30, k. 24.

² Vidi dok. br. 176.

³ Vidi dok. br. 160.

⁴ Han Pijesak

BR. 170

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG ŠESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 16 JUNA 1943 GOD. O BOR-
BAMA PROTIV JEDINICA NOV U HERCEGOVINI¹**

PREDMET:

otpreme: 16/6/1943/XXI

Datum i čas

20.00

TELEGRAM

prijema: 16/6/1943/XXI

21.55

OD KOMANDE VI ARM. KORP. — OPERATIVNO

KOMANDI 2 ARMIIJE — OPERATIVNO

i na znanje

GUVERNATORATU CRNE GORE

KOMANDI XIV i XVIII ARM. KORP.

MORNARICI DALMACIJE

Br. 9080/Operat.

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 9902

Stiglo 17 juna 1943/XXI

DNEVNI IZVJEŠTAJ OD 16 JUNA 1943/XXI U 18 ČASOVA²

Njemački izvor javlja da će se divizija SS »Prinz Eugen«, pošto završi svoj zadatak, premjestiti za 3 — 4 dana u zonu Neretve. Broj oslobođenih zarobljenika — Italijana popeo se na 150 i sutra 17-og biće automobilima transportovani u Bileću.

Sektor Dubrovnik. U toku su izviđanja pojačanih jedinica sa obje strane puta Čičevo (Trebinje TN-FT) — Grab (TR-FP) i u zoni jugoistočno od Lastve (UK-FT).

Sektor Metković. Četa II/94 pješ. nastavlja akciju čišćenja u zoni Kruševo, o čemu je objavljeno jučerašnjim izvještajem, bez novih rezultata.

Artiljeriska vatra na Zaostrog (Makarska XT-AT).

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kut. 18 F/4.

² Vidi tom III, knj. 5, dok. br. 214, 215, 216 i 217.

Zasjede u zoni Podgradina (Mostar NK-AB).
Oblačno.

Za komandanta general Qaurra 18001606

8 kopija

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku Štaba
- 1 Pomoćniku nač. Štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Obavještajnom odjeljenju
- 1 Kr. karabinierima
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

BR. 171

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 16 JUNA
1943 GOD. O ZAVRŠETKU OPERACIJE »SCHWARZ«¹**

POVJERLJIVO

16 jun 1943

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

Pov. cp. br. 1027/43

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom odjeljenju
S j e d i š t e

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Br. 9879
Stiglo 16 juna 1943
god. XXI

Izvještaj o situaciji od 16. 6. 1943

Operacija »Schwarz«

Operacija »Schwarz« završena. Grupa 369 pješ. div. produžuje
crnjenje neprijatelja koji je umakao na sjever.² Neprijatelj
koji se istočno od **Jeleča** probio, pretrpio je teške gubitke
uslijed uspjelog bočnog dejstva 369 pješ. div. i uspješnih nepre-

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku,
nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Odnosi se na Prvu, Drugu proletersku i Sedmu diviziju.

kidnih vazdušnih napada. Zauzimanjem **Miljevine** (3 km sjev. od Rataja) i zemljišta od kote 812 do kote 821 (sjeverno od **Miljevine**) presječen je glavni otstupni put neprijatelju u dolini **Rijeke**. Neprijateljski gubici popeli se na 5697 izbrojanih mrtvih.

SS div. i 118 lov. div.: Pri čišćenju okruženog prostora i prostora zap. od **Sutjeske**, dosada 1193 mrtva kod neprijatelja. Osim toga pronađeno oko 200 leševa umrlih od gladi. 150 Ital. oslobođeno.

1. brd. div.: Pri čišćenju pozadinske oblasti samo neznatan do-dir s neprijateljem. 10 mrtvih kod neprijatelja, 100 Ital. oslobođeno.

Italijani, div. »Taurinense« i »Ferrara«:

Pročešljavanje prostora između Tare i Četine i između Pive i Durmitora, ostavljajući osiguranja na prelaznim mjestima Tare i Pive.

5 ital. ofic. i 125 vojnika oslobođeno iz zarobljeničtva.

Vazduhoplovstvo: Napadi na neprijateljska sakupljanja u dolinama sjev. od **Jeleča**. Ukupno 68 borbenih i 3 izviđačka leta, 6 transporta ranjenika. Naknadne vijesti od 14.6.: Daljih 12 borbenih i 7 izviđačkih letova.

Po naređenju
Drechsler
kapetan i ađutant

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
16 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 14./15.VI.1943

I. II. DOMOBR. ZBOR JAVLJA:

Područje Bijeljina: Gubitci 3. p. p.² od 11. VI. 1943: 26 častnika zarobljeno, od oko 1000 momčadi dosada se vratilo 835.

Gubitci u oružju: 1 top 6.5 cm, 4 topa 37 mm, 1 t. bacač, 9 strojica, preko 30 strojopušaka, 900 pušaka.

Prema izpoviedima pučanstva komunisti su navodno otišli u prostor 20 km z. j. z. od Teslića. U podhvatu »Duhovi«³ uz neznatan neprijateljski odpor desna i srednja skupina dostigle su prostor 12. odn. 9 km s. z. od Teslića, a lijeva skupina prostor 16 km z. od Teslića.

III. DOM. ZBOR JAVLJA:

Područje Srebrenica: Partizani su uzmakli iz Srebrenice u smjeru Milići (17 km z. s. z. od Srebrenice), Ljeskovik (11 km j. od Srebrenice) i Kutezero (6 km j. z. od Srebrenice). U prostoru Kutezero nalazi se oko 2000 partizana⁴.

I. Ust. zdruk javlja:

Područje Sokolac: 1 vod ustaša bio je napadnut 4 km j. i. od Han Pijeska. Pri tome bilo je 4 mrtva i 4 ranjena.

369. obkop. bojna javlja:

Područje Zenica: Bombardovanje Bjele Vode prouzročilo je veliku štetu na zgradama i gubitke među građanskim stanovništvom te je načinilo na zeničke četnike jak utisak i zastrašilo ih.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17/1-29, k. 24.

² Vidi dok. br. 160.

³ Vidi dok. br. 167 i 177.

⁴ Jedinice Prve i Druge vojvođanske NOU brigade

Zapovjednik diviz. doturnog povoza javlja:

Područje Vareš: Poslednja 2 dana pojačavaju zenički četnici okrugličke četnike.

Područje Jeleč: Neprijatelj umiče prema s. i s. z.⁵ te ima namjeru da dostigne istočnu Bosnu (izpoviedi prebjeglica). Divizija slijedila je sa borb. skupinom »Fischer« neprijatelja, koji je na uzmaku prema s. žilavo branio 688 i 757 (3 km s. — 4 km s. i. od Jeleča), do Handelija i 972 (6 km s. s. i. od Jeleča)⁶ te mu zadala teške gubitke.

Vlastiti gubitci: 4 mrtva, 16 ranjenih, 1 nestao.

Neprijateljski gubitci: 179 mrtvih (prebr.), mnogobrojni ranjenici (neprocijenjivo).

Gubitci izviđ. odjela od 8. — 14.VI.1943.:

Vlastiti gubitci: 2 mrtva, 11 ranjenih, 3 nestala.

Neprijateljski gubitci: 204 mrtva (prebr.), 35 ranjenih, 12 mrtvih i teško ranjenih procijenjeno.

Plien: 1 taljan strojica, 10 strojopušaka (od njih 2 njemačke), 39 pušaka, 1 bacač (taljan.), 1 njem. 1. bacač (bez talne ploče), 7 tovarnjaka, streljivo. Plien se upotrebljava za naknadu vlastitih nedostataka.

Namjera: 369. pješ. div. dostignut će 15.VI. sa dielovima borb. skupine »Ritzmann« i to stožer 370. p. p., III. (370, 369. okl. lov. sklop. i okl. skupina »Šterr« područje Trnovo, sa 369. izviđ. odjelom i podređenim 202. oklop. sklopom područje Podgrab — Stambulčić, da spriječe partizanima bieg. I./370. p. p. imade još 15.VI. dostignuti Kalinovik.

369. p. p. slijedit će u svrhu čišćenja terena s. od Bistrice partizane na njihovom bieuu na Dobro Polje. Od 16.VI. dalje 369. p. p. bit će prevezena u područje Podgrab. Dielovi 369. topn. puk. imaju dostignuti Foču.

Div. borb. zap. mjesto premješta se 15.VI. u Sarajevo.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 15./16.VI.1943

1./373.izviđačkog odjela 15.VI. u hodu iz Bugojna u Konjic.

Područje Glamoč: Jakim razviđanjem V. ust. zdruga protjeran je na kt. 1186 (8 km z. s. z. od Glamoča) neprijatelj⁷

⁵ Vidi dok. br. 40 i 43.

⁶ Opširnije o ovim borbama vidi u dok. br. 40.

⁷ Vidi dok. br. 104.

sa postava. 7 neprijatelja mrtvih (prebrojano); vlastiti gu-bitak: 1 mrtav.

Područje Travnik: Boravak partizanske skupine u prostoru Skakavci (10 km i. od D. Vakufa), javljene dne 14.VI., po-tvrđuje se iz različitih vrela. Prema pouzdanikovojoj izjavi bila je skupina 15.VI. u podne u hodu u juž. smjeru sa na-mjerom da dođe u Rastovo.

Prilikom topovskog pucanja zrakoplovom dne 14.VI. bili su 1 mrtav i 1 ranjen uslied eksplozije naboja u cievi.

5.) Topovsko pucanje zrakoplovom na Skakavci bilo je pre-ma izvješću letača — izvidnika također 15.VI. veoma uspje-šno: pogodci u ciljeve (kolone tovarnjaka i pokreti).

6.) *Namjera:* Postavljanje zasjeda. Razviđanje s time da ostaje skupina kod Rastova na mjestu. —

Ia.

Za točnost prijevoda nadsatnik Kovačić
Kovačić

Sarajevo, 16.VI.1943.

(M. P.)

BR. 173

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA
U HRVATSKOJ OD 17 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO-
TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹**

Min. oruž. snaga

P r e p i s

Dnevni izvještaj prispio 17. 6. 1943

K-dant njem. trupa u Hrvatskoj

J. od Slunja borbe izviđačkih odjeljenja. Kod neprijatelja 10 mrtvih. Na prostoru Male i Velike Stjenjani (16 z. od Bos. Petrovca) komun. bat. odbačen na j. Kod neprijatelja izbrojano 13 mrtvih.—

¹ Original. pisan na mašini. na njemačkom jeziku. nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 17/1-14, k. 24.

*Poduhvat »Duhovi«:*²

Uz neprijateljski otpor djelimično u jačini bat. izbili smo na opštu liniju Mramor — Kraljičino Guvno — kota 413 — Rečani — Lipova Glava — Brestovac — Klupe — Trešnjeva Glava — Niveljak — k. 378 — k. 208 — Kajsko Brdo — k. 364 — k. 343 — Vijačko Groblje — k. 303 — k. 323 (u opšt. pravcu 32 i. od Banje Luke).—

Neprijateljski gubici: Dosad izbrojano 63 mrtva, 4 zarobljena. Sem toga, jaki gubici uslijed bombardovanja. Sopstveni gubici: Njemački: 4 poginula, 4 ranjena. Hrvatski: 1 vojnik ranjen. — 721 lov. puk u prodiranju od Klupe (22 i. od Kotor Varoši) prema Kotor Varoši razbio je prema jz. dijelove 11 komun. brig. na prostoru Maslovare — Obodnik.³ Kod neprijatelja izbrojano 15 mrtvih, 2 zarobljena. Zaplijenjena važna neprijateljska dokumenta. —

373 pješ. div.:

5 ust. brig. odbacila je komun. sa položaja ka koti 1186 (8 z. sz. od Glamoča). Kod neprijatelja izbrojano 7 mrtvih. 1 komunist zarobljen. Uspješna vazduhoplovna art. vatra na Skakavce (10 i. od D. Vakufa), na kolone tovarnih grla i trupe u pokretu.

369. pješ. div.:

Bez naročitih događaja.

Njemački opunom. gen. u Hrvatskoj
Ia Pov. br. A 819/43
Zagreb, 17.6. 1943

Za tačnost prepisa
von Brauchitsch
poručnik

---

² Vidi dok. br. 157, 167 i 177.

³ U to vrijeme na ovom sektoru nalazila se Peta i Dvanaesta NOU brigada. Vidi dok. br. 46.

DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 17 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA TERITORIJ I STOČNE BOSNE¹

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRVAT.) PJEŠ. DIVIZIJE
od 16./17.VI.1943 godine

I. III. DOM ZBOR JAVLJA:

Područje Sokolac:

Partizani zaposjeli su Bogoviće (10 km. j. z. od Sokolca).

Područje Srebrenice:

U prostoru Kutezero (6 km. j. z. od Srebrenice) nalazi se 3000 partizana², koji imaju navodno namjeru da krenu sa dielovima u smjeru Šekovića i Rogatice.

Područje Šekovići:

U Šekovićima ima 700, a u prostoru 9 km. s. od Šekovića 300 partizana. Podhvat »Šekovići« bio je na zapovjed divizije prekinut³.

Domdo bojna branitelja Kladnja i I. bojna Tuzlanske brigade podređuje se II. dom. zboru. 15. p. p. prikuplja se u Vlasenici, da spriječi pojačanje partizanima od j.

Područje Trnovo — Podgrab:

Razviđanjem divizije ustanovljeno je, da u Bašcima (3 km. i. od Trnova), Delijašu (6 km. s. i. od Trnova), Ulobiću (5 km. i. od Jablanice), Saračevu Polju (4 km. j. z. od Stambulčića), na Kničkoj K. 1375 (11 km. j. od Stambulčića) i Prisoju (8 km. j. od Podgraba) nema neprijatelja.

D. Bogovići (11 km. j. od Prače) zaposjednuto je od neprijatelja.

Dostignut će preselicom samovoza

stožer, 13. — 15. i II./369. p. p. — područje Podgrab,
III./369. p. p. — — — — — Stambulčić,
I./369. p. p. — — — — — Osiječane, pješice,
369. izviđački odjel — — — — — Praču,
I./370. p. p. — — — — — Trnovo.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnois'oriskog instituta pod reg. br. 19/1-14, k. 24.

² Prva vojvođanska NOU brigada. Vidi dok. br. 71.

³ Opširnije vidi u dok. br. 52, 132 i 140.

Topnička skupina sa ostacima u Goražde; sa I./ i 8./369. top. pukovnije dostignut će Bare.

2.) 369. obkop. bojne u Barama.
Neprijateljski gubitci: 16 mrtvih.

N a m j e r a :

Divizija sprečava duž ceste Sarajevo — Kalinovik i Sarajevo — Goražde prodor prema s. i z. Jaki potjerni odjeli razviđat će od izt. i juž. strane prema području oko Jabuke.⁴

II. i III./370. su preustrojene.

Borbena jačina II./369.: 7 časnika, 32 dočasnika, 365 momaka.

Borbena jačina III./369.: 10 časnika, 19 dočasnika, 205 momaka.

Koturi izviđačkog odjela bili su povraćeni.

Izviđački odjel ima 175 upotrebljivih kotura i 100 kotura koji se moraju popraviti.

Ia

Za tačnost prijevoda nadsatnik (Kovačić)

Kovačić

---

⁴ Odnosi se na jedinice Prve proleterske divizije. Vidi dok. br. 43.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
17 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOCNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 15./16.VI.1943

I. II. DOM ZBOR JAVLJA:

Područje Prnjavor: U podhvalu »Duhovi«² bile su 2 komun. brigade potisnute u prostor 10 km. j. z. od Prnjavora.

III. Dom. zbor javlja:

Područje Srebrenica: Vojvođanska partizanska brigada uzmakla je u smjeru Rogatice. Vlasenička skupina otišla je prema s. z. s namjerom da napadne Zvornik.

Područje Goražde: Dielovi 5. oruž. puk. vodili su u 16.00 sati borbu kod Vlahovića (4 km z. od Goražde). 1 neprijatelj ubijen.

Područje Ustikolina: Partizani nepoznate jačine potisnuli su jednu domdo sat iz Jabuke prema Ustikolini.

Područje Breza — Vareš: Na putu prema Okruglici bilo je vatrom iz bacača razpršeno 200 zeničkih četnika. 100 Crnogoraca otišlo je u smjeru Okruglice.

Područje Zenica: Izbjegli muslimani vratili su se u Briznik. Zenički četnici izpunili su od obkop. bojne postavljene zahtjeve.

Polovina taoca je oslobođeno.

Područje Jeleč — Trnovo — Podgrab: 369. p. p. prokrstarija je prostor s. od Bistrice uz djelomično žilav neprijateljski otpor, osobito u dolini Rijeke³, u smjeru Dobro Polje, te ga očistila. Borbena skupina »Ritzman« osigurava i zatvara sa I./370 p. p. područje Jablanica — Ilovica. 369. okl. lov. sklop u Trnovu. Okl. skupina »Sterr« (dielovi 12. okl. sati za pos. upotr.) na cesti Dobro Polje — Jablanica. III./370. nalazi se neposredno s. od Kalinovika. Dielovi 369. top. puk., koji su u borbi, nalaze se u Foči i Goraždu. 2/369. obkop. bojne dostigla je Foču poslie opravaka mostova na

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta pod reg. br. 19/1-15. k. 24.

² Vidi dok. br. 167 i 177.

³ Vidi dok. br. 40.

cesti Jeleč — Foča. 369. izviđački odjel osigurava sa 3./202. okl. sklopa prostor Podgrab — Stambulčić.

Vlastiti gubitci dne 15. VI.: 1 mrtav, 2 ranjena.

Neprijatelj imao je veće gubitke.

Cjelokupni broj dosadašnjih gubitaka radi kratkog vremena nije mogao biti ustanovljen.

Namjera: Divizija premješta 369. p.p. sa što jačim dielovima na samovozima u područje Podgrab — Stambulčić — Pale. Ostaci 369. p.p. i III./370. p.p. kreću se pješice cestom Kalinovik — Sarajevo u svoje područje osiguranja.

Dio 369. topn. puk. i 2./369. obkop. bojne dostignut će Goražde.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 16./17. VI. 1943

1. — Pojačana 373. vojnopoljska bojna zaposjela je 16. VI. uveče Ivan Sedlo. Dodira sa neprijateljem nije bilo.
2. — Jedna bojna SS-divizije »Prinz Eugen« sa prvim dielovima stigla je u Jablanicu; 1 sat na mostu kod Karaule, 1 sat u Rami, ostatak u Jablanici.
3. — **Područje Jajce:** Prema izvješću Zagreb. konjaničke pukovnije jedna partizanska skupina pod vodstvom Jove Slavnića kreće se u područje Janja (20 km j. j. z. od Jajca).
4. — **Područje Travnik:** Prema pouzdaničkim izvješćima 15. VI. partizani su krenuli iz Senkovića preko Bistrog i Pričana prema Rastovu i Šebešiću (22 km i. od Bugojna), što je potvrđeno i vlastitim razviđanjem.
5. — *Namjera:* Postavljanje zasjeda i podhvata izvidnicama na cestama Gor. Vakuf — Travnik i G. Vakuf — Bugojno — Jajce.
Razviđanje, da li će ostati na mjestu partizani, koji se nalaze sada u Rastovu.
6. — Osobitih događaja nema.
  1. — (12 km j. z. od Travnika)
  2. — (13 km j. od Travnika)
  3. — (17 km j. od Travnika)

Ia.

Sarajevo, dne 17. VI. 1943

Za tačnost prijevoda nadsatnik

Kovačić

(M. P.)

Kovačić

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ OD 18 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO- TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹

Njem. opunomoć. gen. u Hrvatskoj
Ia Pov. br. A 867/43

Zagreb, 18 jun 1943

Min. oruž. snaga, Op. odjelj.
187 rez. div.

Prepis dnevnog izvještaja k-danta njem. trupa u Hrvatskoj od 18. 6. 1943

I. Operativna oblast ji. od Sarajeva:

Neprijatelj pokušava sa Scj NN² da sa slabijim dijelovima pre-
đe željezničku prugu između Sjetline i Pala na s.³

Borbene grupe, kao što je javljeno u dnevnom izvještaju od
17. 6. krenule u akciju. One su, uz neprijateljski otpor, dostigle:
Grupa »Annacker« (prostor Osiječani) k. 1298 (4 jz. od Osije-
čana), Gr. » Tribukait« (prostor Ustikoline) — Stolac (k. 1519)
— k. 1140 — k. 1147.—

Od grupe 369 puka (prostor Podgrab) zbog prekinute veze još
nema nikakvog izvještaja.

114 lov. div.: Dvije komun. brigade okružile V. Kladušu.

Vazduhoplovstvo bombama i mitraljezima uspješno tuklo ne-
prijateljske položaje.

Kod Ličkog Petrovog Sela (14 sz. od Bihaća) borba protiv ne-
prijatelja u jačini čete koja se povlači na zapad. Kod neprija-
telja 9 mrtvih, 2 Hrvata poginula.

Štab divizije u Banjoj Luci.

Namjera: Prodiranje ka V. Kladuši i Slunju radi rasterećenja.
Uputiti potjerna odjeljenja. Borbeno izviđanje na prostoru
Kotor Varoši.

369 p. d.: Prostor Bijeljina: Komunisti zauzeli 16. 6. rudnik
Ugljevik. Posada Tp.⁴ ljudi dobrov. mjesne milic., 100 ljudi

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u
arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18/1-25, k. 24.

² Skraćenicu Scj NN Redakcija nije uspjela da objasni.

³ 17 juna Prvi i Četvrti bataljon Druge proleterske brigade prešli
su komunikaciju kod Viteza, a u toku 18 juna to su učinili i Drugi i
Treći bataljon. Na ovom sektoru prešao je i Štab divizije i Vrhovni
štab. Vidi dok. br. 108.

⁴ Redakcija nije uspjela da objasni ovu skraćenicu.

6 lov. puka. 17. 6. komunisti posjeli Fojnicu sa Suhom Vodom (8 jz. od Busovače). Busovača ugrožena.

Namjera: 1 i 3 bat. 370 puka prebaciti na prostor Žepče — Kiseljak. 373 p. d. i 2 bat. SS div. prispjeli na prostor Konjic, 1 četa u Ivan Sedlo. 1 četa u Lukač i na most z. od Konjica.

Gubici komun. pri prepadu na 1 četu 373 pion. batalj. (Dnevni izvještaj od 14.6.) 40 mrtvih. Uslijed art. vatre (od 13. do 15. 6.) 18 mrtvih i mnogobrojni ranjenici.

Po iskazima stanovnika gubici znatno veći.

Slabije zaštitnice noću 17/18 6. 43 napale Travnik sa zapada i juga.

Namjera: Izviđačka i jurišna odjeljenja na prostoru Jajce — Tomislavgrad⁵ i na Ivan Sedlu.

Vrijeme: Jako oblačno.

Za tačn. prepisa
potpis nečitak
poručnik

DP

BR. 177

DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 18 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA TERITORIJI ISTOČNE BOSNE¹

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠAČKE DIVIZIJE
od 17./18. VI. 1943 g.

I. II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Bijeljina:

Komunisti zauzeli su 16. VI. u 17.00 sati rudnik Ugljevik.² Od posade (230 ljudi dragovoljačke, mjestne zaštite, 100 domobrana 6. lov. puka), stigla su do sada samo 2 momka u Bijeljinu. Živežne namirnice odpremaju se iz Ugljevika preko

⁵ Duvno

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20/1-16, k. 24.

² Ugljevik je oslobodila Prva i Druga vojvođanska NOU brigada.

Suhog Polja (9 km. j. z. od Bijeljine) u smjeru prema Trnovi (14 km. j. z. od Bijeljine).

Područje Teslić:

Podhvat »Duhovi« je prekinut.³ Čete se vraćaju u svoja posadna mjesta.

III. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Vlasenica:

200 partizana nalazi se na Sikiri (7 km. j. i. od Vlasenice), a 100 partizana kreće kod Hana Mitrovića (7 km. j. j. i. od Vlasenice) prema z.

Područje Prača:

1./9. p. p. bila je kod Orahovice — Karlovca raspršena. 20 domobrana je nestalo.

Područje Fojnica:

Partizani zauzeli su 17. VI. u 1600 sati Fojnicu.⁴ 500 naoružanih partizana nalazilo se u 1300 sati u Suhoj Vodi (8 km. j. z. od Busovače), 5—800 partizana⁵ kretalo se sa područja 15 km. z. od Busovače prema Fojnici. Busovača je ugrožena.

369. pješ. div.:

Kod Karlovca (5 km. j. z. od Podgraba) bila je u rano jutro raspršena neprijateljska skupina od 200 partizana. Jaka neprijateljska skupina⁶ (oko 2000 ljudi) nalazi se u području Karlovac — Orahovica. 150 partizana pojavilo se kod Dolova (4 km j. od Sjetline). Manje neprijateljske skupine nalaze se kod Bukovice (4 km. j. j. z. od Bara). Izgleda da namjeravaju partizani u području Prača — Podgrab prodrieti prema S.

Borbena skupina »Fischer«: sa III./— na 958, II./— na 1043. izviđačkim odjelom na 1001, I./—na 1112 (j. od Podgraba) razviđala je prema jugu do crte Saračevo Polje (3 km. z. j. z. od Sjetline) — 923 (4 km. z. j. z. od Podgraba) — Crni Vrh k. 1408 (4 km. j. od Prače).

Sat Laue, kratko vrijeme obkoljena na Brijegu 1029 (2 km. j. od Sjetline), imala je 8 mrtvih i 19 ranjenih.

Borbena skupina »Kuchtner« u postavu Bare; odjel koji je bio za vezu i osiguranje na 1321, bio je oko 2230 sati sa toga viša od partizana protjeran.

³ Vidi dok. br. 167.

⁴ Vidi dok. br. 85.

⁵ Isto

⁶ Vidi dok. br. 43.

Borbena skupina »Ritzmann« na starim postavima. Raz-
vidala je do crte Ulobić — Delijaš. Okl. lov. sklop podređen je
borbenoj skupini »Fischer«, te se nalazi na raskrsnici 10 km.
i. od Sarajeva.

II./pukovnije »Brandenburg« još je u hodu prema Pa-
lama.

Namjera:

Borbena skupina »Fischer« imade 18. VI. u 0500 sati
napasti u j. i. smjeru na Karlovac — Crni Vrh 1408.

Ia.

Sarajevo, dne 18. VI. 43.

Za točnost prievoda nadsatnik
(Kovačić)
Kovačić

*(M. P.)

BR. 178

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 18 JUNA
1943 GOD. O SITUACIJI NA SEKTORU KONJIC—TRAVNIK¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 17./18. VI. 1943

- 1.) U područje Konjic stigla je još jedna bojna SS-divizije
»Princ Eugen« 17. VI. sa prvim dielovima; 1 sat na Ivan
Sedlo, 1 sat do mosta Lukač, ostatak u Konjic.
- 2.) Jedna sat SS-divizije od bojne u području Jablanice preu-
zela je 17. VI. 1943 pošlje podne osiguranje mosta preko
Rame (16 km. j. i. od Prozora).
- 3.) U izvješću br. 7 od 16. VI. navedeno mišljenje o odlasku
10. divizije² (IX. i XI. krajiške udarne brigade) kao i I., IV.
i V. brigade u područje j. od Travnika potvrđuju izpovjedi
povratnika iz zarobljeništva i pouzdanika. Ova je skupina

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta pod reg. br. 19/1-23, k. 24.

² Vidi dok. br. 16.

bila 17. VI. u rano jutro u hodu iz Rastova — Šebešića prema Šćitu 1780 (oko 25 km. i. j. i. od Bugojna). Dielovi VI., IX. i XI brigade kreću iz područja Janja navodno u južnom smjeru.

- 4.) Za sada bili su neosporno ustanovljeni sliedeći partizanski gubitci: 12. VI. 40 mrtvih, ubijenih od 1./373. obkop. bojne; od 13. — 15. VI. 18 mrtvih i mnogo ranjenih uslied topničke vatre. Stvarni gubitci bit će po svoj prilici mnogo veći. Prema izpovjedima stanovništva partizani su vukli lješeve također sa sobom te ih sahranjivali kasnije. I stanovništvo bilo je prisiljeno, da je pomagalo prenositi mnogobrojne ranjenike.
- 5.) *Namjera*: Razviđanje izvidnicama i udarnim odjelima u području Jajce — Tomislavgrad i u području oko Ivan Sedla.

Ia

U Sarajevu, dne 18. VI. 1943 g.

Za točnost prievoda nadsatnik
(Kovačić)
Kovačić

(M. P.)

DODATAK DNEVNOM IZVJEŠĆU 373. (HRVAT.) PJEŠ
DIVIZIJE

od 17./18. VI. 1943 godine.

Noću 17./18. VI. napali su neprijatelji Travnik od sj. zap. i j. sa slabijim snagama. Napad bio je odbijen.

Za točnost prievoda nadsatnik
(Kovačić)
Kovačić

(M. P.)

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
19 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIV.
od 18./19. 1943

I. II. DOM. ZBOR JAVLJA:

Područje Bijeljina:

Stanje oko Ugljevika nepoznato.²

Područje Teslić:

Skupina komunista nepoznate jačine nalazi se kod Očauša³
(20 km j. z. od Teslića).

III. DOM. ZBOR JAVLJA:

Područje Šekovići:

1500 komunista navodno se nalaze s. od Šekovića.
Izvješće stanovnika iz Zvornika: Kod Bajine Bašte (28 km j.
i. od Srebrenice) nalazi se 10.000 četnika Draže Mihailovića
sa namjerom da prođu u Bosnu.

Područje Vlasenica:

Kod Crkvine (8 km s. od Vlasenice) bile su razpršene 2 sati.

Područje Kiseljak:

Partizani na postavu kod Rotilja⁴ (2 km j. z. od Kiseljaka).
Manje partizanske skupine pred večer bile su u Žeželovu,
Bukovici i Gunjanima (7 km i 5 km s.s.i. odn. 4 km s.z. od
Tarčina).

369. divizija:

Sa skupinom »Wörthmüller« (okl. lov. sklop, 1 bojna puk.
Brandenburg⁵, 3 voda okl. za pos. upotr.) zauzeti su u 14.30
sati uz slabiji neprijateljski odpor 1201 (5 km s.z. od Sjetline)

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta pod reg. br. 20/1-14, k. 24.

² Vidi dok. br. 177.

³ Odnosi se na jedinice Dvanaeste NOU brigade. Vidi dok. br.
46 i 47.

⁴ Vidi dok. br. 85.

i Vitez (4 km s. z. od Sjetline). Skupina se je uslied jačeg neprijateljskog pritiska⁵ preko noći povukla na Pale. Kod Viteza nalazi se 500 partizana.

Borbena skupina »Fischer«:

Na cesti Prača — Renovica jače partizanske skupine.⁶ Tokom noći 17./18. VI. bili su odbijeni neprestani napadi neprijatelja na Podgrab. Skupina je u 08.00 sati poduzela napad u smjeru prema Karlovcu. Odpočetka bio je jak neprijateljski odpor, koji je uslied nadiranja preko visova 1080—1112—1119 (3 km j. i. od Podgraba) popustio. Opaženi su strielci sa drveća. Karlovac i Orahovica bili su dostignuti u 17.00 sati. Pukovnija se je preko noći povukla u Podgrab. Stići će tamo najranije u 02.00 sata. 2./369. bila je kod preselenja na Pale u 02.30 sati napadnuta. Borba je trajala do 09.00 sati.

Borbena skupina »Kuchtner«:

Podređena 118. diviziji, ustanovila je kod Čemernice i 1061 (po 1 km s. od G. Bara) neprijatelja od oko 1000 ljudi jačine. Na 910 nalazi se šatorski logor (5 km s. s. i. od G. Bara).

Skupina »Fischer« je uslied neprestane borbe jako zamorena. Divizija drži, da je neprijatelj sa glavinom prešao cestu Sarajevo — Goražde. Moguće je, da će neprijatelj pred uzmak prema s. noću napasti Podgrab, Praču i Gornje Bare.

Vlastiti gubitci: 9 ranjenika.

Neprijateljski gubitci: od 17. VI.: 30 mrtvih prebrojano, mnogobrojni ranjenici; od 18. VI.: 45 mrtvih prebrojano, 50 ranjenih i 5 zarobljenih.

Namjera:

Skupina »Wörthmüller« otvorit će cestu Pale — Podgrab.

Namjera borbene skupine »Fischer« bit će javljena naknadno.

II. III. DOM. ZBOR JAVLJA:

II. ust. bojna sa 2 sati u Palama, 1 sat na Bistrici, 1 sat u Vlasenici.

III. ust. bojna u Vlasenici. — XXII. ust. bojna (bez 3 sati) u Sokolcu. 3. sat u Vlasenici. — XXI. bojna u okolini Skelana. — XXIV. ust. bojna u Pešurićima (i. od Rogatice) bez 1. sati; 1. sat u Višegradu. — XXVIII. ust. bojna u Han Pijesku. — XXIX. ust. bojna u Srebrenici, sa 1 sati u Drinjači, a sa 1 sati u Bratuncu. — III./9. p. u Višegradu.

Ia.

⁵ Prvi i Četvrti bataljon Druge proleterske brigade. Vidi dok. br. 108 (Dnevnik).

⁶ Vidi dok. br. 43.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIV.

od 18./19. VI. 1943

1) **Područje Glamoč:**

Izvidnica V. ust. zdruga razpršila je pred Pribeljom (14 km s. i. od Glamoča) jednu partizansku skupinu bez vlastitih gubitaka. 15 neprijatelja mrtvih.

Prema četničkom izvješću navodno se nalazi oko Međugorja (18 km s. z. od Glamoča) jedna partizanska brigada.

2) **Područje Blagaj:**

Razviđanje prema Blagaju (20 km z. od Bugojna) nije donielo nikakav posliedak.

Dne 18. VI. oko 17.00 sati napalo je na cesti Bugojno — Kupres oko 10 partizana na stanovnike, koji su se vraćali sa sajma u Bugojnu.

3) **Područje Turbe:**

a) Prema izjavama pučanstva topničko pucanje dne 12. i 13. VI. uništilo je skladište streljiva, bolnicu i kuhinje. I izjave drugih potvrđuju velike gubitke.

b) U području Dubrave (7 km j. z. od Turbeta) primjećeni su pokreti jačih snaga prema izt. i sjeveru.

Dne 17. VI. bili su rađeni rovovi kod Grdova (11 km j. z. od Jajca). Noću došla je neprijateljska izvidnica u Krčevine (6 km z. od Turbeta). Neznatne snage u Gradini (10 km z. od Turbeta). Suho Polje (10 km s. z. od Turbeta) bilo je opljačkano.

4) **Područje Rastovo (20 km i. od Bugojna):**

Prema pouzdaničkim izjavama javljeno je oko 300 partizana⁷ na riei Zlatanu (14 km i. s. i. od Gor. Vakufa) sa velikim povozom u pokretu u j. i. smjeru. Kreću se navodno preko kt. 1636 — Suho Jezero (12 km z. od Fojnice) na Fojnicu. Vjerovatno je to skupina, o kojoj je divizija već prije javljala.

5) **Početak zapovjeđenog podhvata.**

U području Konjic — Ivan Sedlo zamjenit će jedna SS-bojna 373. vojnopoljsku bojnu.

Ia.

U Sarajevu, 19. VI. 1943

Za tačnost prievoda nadsatnik Kovačić
Kovačić

(M. P.)

---

⁷ Vjerovatno se odnosi na Udarnu grupu koja je po naređenju Štaba Drugog bosanskog NOU korpusa upućena na komunikaciju Sarajevo—Konjic. Vidi dok. br. 16.

Fotokopija dokumenta br. 180

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA
U HRVATSKOJ OD 20 JUNA 1943 GOD. O KONCENTRA-
CIJI NJEMAČKIH JEDINICA U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

Min. oruž. snaga, Op. odjelj.

Prepis

Depeša: Njemač. opunomoć. generalu u Hrvatskoj

Dnevni izvještaj od 20. 6. 1943 114 div.:

U desetočasovnoj borbi koja je trajala do jutra 19. 6. 1 bat. 11 pješ. puka u više protivnapada odbio je napade neprijatelja. Izvršio je proboj neprijateljske napadne linije i probio se ka Cazinu. Gubici još nisu ustanovljeni. Kladuša i dalje okružena. **373 div.:** Poduhvat protiv jače komun. grupe² na prostoru Fojnica — Kreševo otpočinje 20. 6., i to:

III bat. 384 puka i III bat. 370 puka iz Kiseljaka, I bat. 370 puka i 373 poljski dopunski bat. iz Han Ploče (10 ji. od Kiseljaka) pravcem preko Kreševa na Fojnicu. Obezbjedjenja kod Tarčina, Ivan Sedla, mosta na Rami kao dosada. Neprijatelj drži visinski prevoj neposredno sz. od Prozora.

118 div.: Grupa »Annacker« prikupljena na prostoru Goražde — Osiječani. Grupa »Tribukait« prikuplja se kod Ustikoline. Pri naknadnom čišćenju ubijen 21 neprijateljski vojnik.

SS div. (bez 2 bat. Jablanica — Konjic): Prikupljena na prostoru Gacko — Avtovac. Prvi dijelovi kreću 20. VI. 1943 na novi prostor.

K-dant njem. trupa u Hrvatskoj Ia Pov. br. 3102/43 od 20. 6. 1943

1) Ministarstvu oružanih snaga Op. odjelj.

2) 187 rez. div.

Prednji prepis dostavljen radi znanja.

Za njem. opunomoć. generala u Hrvatskoj
Odjelj. Ia Ordonans oficir
von Brauchitsch

---

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/1-4, k. 24.

² Vidi dok. br. 85.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
20 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

**DNEVNO IZVJEŠĆE 373 (HRV.) PJEŠ. DIVIZIJE
od 20. VI. 1943**

1) Divizija premjestila je (19. VI.) u 15.00 sati divizijsko borbeno zapovjedno mjesto u Kiseljak. Četni dieľovi bili su planski raspoređeni.

2) Partizani — vjerovatna jačina 1.200 ljudi² — zaposjeli su u 19.00 sati Prozorsko sedlo (11 km. j. od G. Vakufa). Za oslobođenje sedla i zatvaranje prelaza od i. prema z. bile su odposlate 1 sat okl. lovaca, 1 sat. diviz. izviđ. odjela, 1 pješaka sat i 1 SS-sat.

3) Prema izjavama pouzdanika i izbjeglica zaposjelo je područje oko Hera (6 km. i. od Prozora) 800, a područje oko Jaklića (8 km. z. od Prozora) 1200 partizana.

4) Divizija drži, da se hoće iztočna partizanska skupina prebaciti prema z.

5) Drugih osobitih događaja nema.

6) Namjera: razviđanje u području Prozor.

Ia.

**DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠAČKE DIVIZIJE
od 19./20. VI. 1943**

I. II. DOM. ZBOR JAVLJA:

Područje Ugljevik:

16. VI. zauzelo je navodno 2000 partizana pod vodstvom Veljka Kurjaka Ugljevik³ poslije borbe, koja je trajala 3 sata.

Područje Teslić:

Jedna partizanska skupina pojavila se kod Palivuka (28 km. j. z. od Teslića). Stožer 5. kom. brigade nalazi se u Bebama

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/1-24, k. 24.

² Vjerovatno se odnosi na Udarnu grupu koja je po naređenju Štaba Drugog bosanskog korpusa upućena na komunikaciju Sarajevo—Konjic. Vidi dok. br. 16.

³ Vidi dok. br. 177.

(18 km. z. od Teslića), a stožer jedne druge brigade u Klupama⁴ (16 km. z. od Teslića).

Područje Kreševo:

Partizani⁵ nepoznate jačine krenuli su iz Kreševa preko Zabrđa prema Kulješu i Homoljskoj Čupriji (7 km. j. z. odn. 3 km. j. od Han Ploče), gdje su porušili most. Prema izjavama stanovnika nalazi se u Bukvi (5 km. z. od Han Ploče) 1000 partizana.

Područje Sokolac:

Partizani,⁶ koji su se prikupljali kod Kule (7 km. j. i. od Sokolca), prešli su kod Košutice (6 km. s. i. od Sokolca) cestu Sokolac — Han Pijesak.

369. div.

Borbena skupina »Fischer« dostigla poslije žestoke noćne borbe kod 1194 (8 km. j. j. i. od Podgraba) Karlovac i Podgrab. U 1400 sati krenula je u napad prema s. z. Neprijateljski otpor kod Viteza bio je slomljen⁷ i time je cesta Pale — Podgrab otvorena.

Borbena skupina »Wörthmüller« do rasterećenja, koje je izvršila borbena skupina »Fischer« kod Viteza, nije se mogla nikuda maknuti.

Vlastiti i neprijateljski gubitci još nisu poznati.

Neprijateljski gubitci 17. i 18. VI.: 203 mrtva (prebrojano), među njima jedan polit. komesar; 40 mrtvih procijenjeno, 7 zarobljenika, 1 prebjeglica.

Namjera:

Borbena skupina »Brandenburg« biti će odpuštena na Mokro. 1 vod oklopnih kola biti će prebačen u Hadžiće.

Borbena skupina »Ritzmann« stavlja se na raspolaganje 373. pješ. diviziji u području Kiseljak.

Borbena skupina »Kuchtner« poduzeti će hod prema Sarajevu.

Privući će se povozi 369. pj. div.

Borbena skupina »Fischer« za sada će osiguravati cestu Renovica — Pale.

II.

2. i 3./IV. top. sklopa iz Teslića u Doboj.

⁴ Vjerovatno se odnosi na Petu i Dvanaestu NOU brigadu. Vidi dok. br. 46 i 47.

⁵ Vidi dok. br. 85.

⁶ Vidi dok. br. 53.

⁷ Nijemci su 18 juna zauzeli Vitez, a 19 juna i Galež (k. 1122). Vidi dok. br. 108.

1./ Tuzlan. brigada vratila se iz podhvata »Šeković«⁸ opet u Tuzlu.

2./ III. Tuzlanske brigade nalazi se u Zvorniku.

369. obkoparska bojna popravila je mostove preko Gostovića i Krivaje kod Zavidovića za svaki promet, posljednju za vožnju u dva smjera.

Ia.

U Sarajevu dne 20. VI. 1943 g.

Za tačnost prievoda nadsatnik (Kovačić)

Kovačić

(M. P.)

BR. 182

**IZVJEŠTAJ ITALIJANSKOG OBAVJEŠTAJNOG OFICIRA
IZ BILEĆE OD 20 JUNA 1943 GOD. O DISLOKACIJI NJE-
MAČKE SS DIVIZIJE »PRINZ EUGEN« U HERCEGOVINI¹**

OPERATIVNO ODJELJENJE 1

Br. prot.	Datum prijema		
9301	21	6	43
Kateg.	vrsta		Fasc.
A	2		17

OD CENTRA ZA PRIKUPLJANJE VIJESTI BILEĆA KOMAN-
DI VI ARMIJ. KORPUSA—OBAVJEŠTAJNO ODJELJENJE

Pregled vijesti br. 100

Gen. von Oberkamp, komandant SS divizije »Prinz Eugen«, kaže da je dobio naređenje da zaposjedne pored Stoca i Nevesinja i mjesta Gacko, Avtovac i Bileću.

Njemu je takođe data komanda nad hrvatskim trupama raspoređenim na teritoriji koja je pod nadzorom njegove divizije.

⁸ Vidi dok. br. 52, 132 i 140.

¹ Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kut. 20 D/3.

Pošto se put koji prolazi Planom nalazi u vrlo lošem stanju, njemački general je zatražio da se može koristiti dijelom puta Bileća — Trebinje — Stolac da bi tako mogao obezbijediti brzi saobraćaj između Bileće i Stoca, koje drže njegove jedinice. On bi isto tako htio da obrazuje u Trebinju jedno mjesto radi regulisanja saobraćaja. U njemu bi se nalazila jedna manja njemačka jedinica feldžandarmerije, jačine 1 voda, sa zadatkom da održava red pri saobraćaju njemačkih trupa i sredstava.

Hrvatski bataljon u Bileći trebalo bi da ostane u tom mjestu i general von Oberkamp se nada da mu italijanska komanda neće staviti primjedbe na to. Pošto se sutra taktička komanda SS div. »Prinz Eugen« premješta prema Mostaru, gen. von Oberkamp očekuje u toku sutrašnjeg dana odgovor na svoja pitanja. Njemački garnizon dostizao bi jačinu jednog bataljona koji bi došao na odredište 23—24 tekućeg.

Glavni članovi engleske misije kod Tita su dva kapetana, od kojih se jedan zove Stewart, i on je Englez, dok je drugi Kanadanin i pretpostavlja se da je jedan od glavnih ekspone-nata kanadske komunističke partije. Po narodnosti je Srbin. Upućeni su od britanske komande na Srednjem Istoku i preko radija su u vezi sa sjedištem Glavne komande u Kairu.

Prvi kontakt između Tita i Kaira obavio se preko jednog majora kanadske vojske koji se spustio padobranom u blizini Zvornika, u južnoj Bosni. Datum sastanka nije poznat.

Korpus sastavljen od bosanskih partizanskih brigada primio je naređenje da djeluje u Istočnoj Bosni.

Poručnik **De Nardo**

V. P. 32. 20 jun 1943

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ OD 21 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO- TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹

Min. oruž. snaga Op. odjelj.

POVJERLJIVO

**Prepis Dnevnog izvještaja K-danta njem. trupa u Hrvatskoj
od 21. 6. 43**

114 lov. div.:

20. 6. počinje poduhvat »Klara« — pod komandom pukovnika Gregurića, k-danta 2 hrvat. pješ. div. — u cilju deblokiranja okruženih dijelova 11 hrvat. pješ. puka 2 hrvat. pješ. div.

Plan akcije: Prodiranje u 3 grupe: od Gline 2 hrvat. brd. brig. Od Bužima dijelovi 721 puka i 1 bater. 661 art. puka i od Cazina: dijelovi 721 puka, 114 izviđ. bat. i 1 bater. 661 art. puka.² Polazni položaji zauzeti.

Konstatovano prebacivanje bandi preko vode (oko 3 bat.) ji. od Bihaća.

Napad na Bihać vjerovatan.

Namjera: Produžiti poduhvat »Klara«. Jedan bat. 3 brd. brigade prebaciti od Gudovca za Bihać.

118 lov. div.:

Upućena potjerna odjeljenja. Borba protiv četnika kod Brezovače (jz. od Ilidže). Gonimo neprijatelja. 738 puk je na prostoru Gorazde — Osiječani. 750 puk na prostoru Ustikolina — Modrani — Osanica. Sopstveni gubici: Restkod³ u Kiseljaku: 2 mrtva, 9 ranjenih. Neprijatelj: 5 četnika mrtvih, 2 zarobljena, 1 laki mitr. zaplijenjen. Namjera: Izvući iz akcije i rasformirati dio k-de. Izvršiti pripreme za marš.

369 pješ. div.:

Napad na Sokolac odbijen.⁴ Sopstveni gubici: Ustaše: 3 mrtva (1 ofic.), 9 ranjeno. Neprijateljski gubici: 40 izbroj. mrtvih.

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/1-26, k. 24.

² Opširnije o ovim borbama vidi u tomu V, knj. 16.

³ Treba da stoji »Restkom« (Restkommando) — dio Štaba, Komande.

⁴ Vidi dok. br. 244 i 248.

Konstatovana jača komun. grupa na prostoru Grajani i Stogić (7 jz. od Kiseljaka).

Gubici: 3 Nijemca poginula, 24 ranjena. 1 Hrvat mrtav, 4 ranjena. Neprijateljski gubici: 93 izbroj. mrtvih, 10 prebjeglih, 6 zarobljenih.

Zaplijenjeno: 43 puške, 4 laka mitr., municija, 10 tovarnih grla. Namjera: 369 PT divizion prebaciti u Visoko. Naknadno očistiti prostor Bare — Pale. Puk »Brandenburg« prikupiti na prostoru Mokro na raspolož. k-dantu.

373 pješ. div.:

4 lov. brig. stigla u Trnovo, radni bat., pioniri, baterija brd. topova i bater. poljskih haubica s. od Kalinovika.

1 brd. div. stigao po planu na dnevni cilj.

Namjera: Marševska grupa A stiže na prostor Bioče — Podgorica, marševska grupa B sa glavninom u Danilovgrad, III bat. 79 puka na prostor Podgorice, marševska grupa C na prostor Đurđevića Tara. Div. komandno mjesto počev od 22. 6. prije podne jz. od Bioča.

SS div.:

Bez naročitih događaja. Prebacuje se na novi prostor.

Gubici i plijen od 15.—17. 6.: Sopstveni: 2 nestala. Neprijateljski: 182 izbroj. mrtva i 101 zarobljen. Zaplijenjeno: 2 teš. minobac., 1 laki minobac., 2 teš. mitr., 6 lakih mitralj., puške, pištolji i ručne bombe.

Njemački opunomoć. gen. u Hrvatskoj
Ia Pov. br. A 941/43
Zagreb, 22. 6. 1943

D.

P.

Za tač. prepisa
von Brauchitsch
poručnik

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
21 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRVAT.) PJEŠAČKE DIVIZIJE
od 20./21. VI. 1943 godine

I. II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Šekovići:

Komunističke skupine iz Srebrenice prebacuju se preko r. Drinjače u Šekoviće s namjerom, da bi stigle u Majevicu.

III. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Sokolac:

Napadi na Sokolac bili su odbijeni.²

Vlastiti gubitci: 3 ustaše (od njih 1 častnik) poginuli, 6 ranjenih.

Neprijateljski gubitci: 40 mrtvih (prebrojano), od njih 16 ubijenih od zrakoplova.

Područje Visoko:

U području Gražani (7 km. j. z. od Visokog) i Stogić (4—7 km. i. od Kiseljaka) navodno se nalazi jača partizanska skupina.³ Brzoglasno-brzobjavni vod Visoko — Kiseljak je prekinut.

Gubitci: 1 domobran poginuo, 4 domobrana ranjena.

Područje Vrelo Bistrice:

Ustaše uhvatili-zarobili 4 partizana.

369. pješ. div.:

Područje Pale — Podgrab:

Prema izjavama prebjeglica nalazi se u području Sjetline i s. z. od nje 600 partizana.⁴

Borbena skupina »Fischer« osigurava cestu Pale — Podgrab, kod Viteza i Podviteza.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24/1-8, k. 24.

² Vidi dok. br. 244 i 248.

³ Vidi dok. br. 85.

⁴ Jedinice Druge proleterske brigade. Vidi dok. br. 108.

369. izviđ. odjel nalazi se u Podgrabu, a 369. okl. lov. sklop u Palama.

Borbena skupina »Kuchtner« čistila je uz dodir sa neprijateljem područje s obje strane ceste Bare — Pale.

Borbena skupina »Brandenburg« upućena je u Mokro.

103. oklopni vlak nalazi se kod Visokog.

Hrvatski oklopni vlak krstari između Podlugova (6 i. j. i. od Visokog) i Doboja (5.5 km. j. i. od Kaknja).

Gubitci dne 19. i 20. VI.: vlastiti: 3 mrtva, 24 ranjena. Neprijateljski: 93 mrtva (prebrojano), 45 procijenjeno, 10 prebjeglica, 6 zarobljenika.

Plien: 43 puške, 4 strojopuške, 250.000 naboj (srb., talijan. i njem.), 4 sanduka eksplozivnog tvoriva, 50 talijanskih ručnih bombi, 50 okvira za strojopuške, 10 tovarnjaka. Skladište za streljivo bilo je uništeno, isto tako oružje, u koliko ga nije bilo moguće odnijeti.

Namjera:

Borbena skupina »Fischer« imade osiguravati cestu Podgrab — Pale sa središtem kod Viteza i Podviteza te razašilje izvidnice i potjerne odjele prema s., s. i. i j. i.

Izviđački odjel imade osiguravati Podgrab.

Topništvo imade dostignuti područje Sarajeva i zap. od njega.

369. okl. lov. sklop u Visoko na osiguravanje i razviđanje.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠAČKE DIVIZIJE od 20./21. VI. 1943

1. — Prema izjavama stanovnika i pouzdanika nalaze se u Ravnom (15 km. j. i. od Kupresa) i D. Vukovskom (18 km. j. od Bugojna) 3 partizanske brigade⁵ po 800 ljudi. Noću 16./17. VI. krenule su — slabo naoružane — od Malovana (11 km. s. s. i. od Šujice) prema Ravnom s namjerom da dođu do ceste Prozor — G. Vakuf.

Očekuju pojačanje iz Bradine i Konjica.

2. — U Rastovu i Šebešiću (23 km. j. od Bugojna) nema neprijatelja. Partizani prebacili su se preko Prozorskog sedla prema Fojnici.⁶ Vjerovatno postoji veza između ovih partizana i onih koji dolaze od Malovana.

⁵ Odnosi se na jedinice Desete NOU divizije.

⁶ Vjerovatno se odnosi na Udarnu grupu koja je po naređenju Drugog bosanskog korpusa upućena na komunikaciju Sarajevo — Konjic. Vidi dok. br. 16.

3. — 4. lovačka brigada u hodu prema prostoru j. od Sarajeva dostigla je Trnovo (22 km. j. od Sarajeva).

Radna bojna, obkoparski sat, gorski topovi i bitnica polj. haubica stigli su u Kalinovik (20 km. j. od Trnova).

4. — 20. VI. u 0400 bio je izvršen napad na transportni vlak 6 km. j. od Čapljine (28 km. j. j. z. od Mostara); detaljnijeg izvješća još nema.

5. — *Namjera:*

Razviđanje u području Ravno — D. Vukovsko i u području Prozor — Rastovo.

Ia.

U Sarajevu, 21. VI. 1943

Za točnost prijevoda: Kovačić nstk.

K

(M. P.)

BR. 185

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
22 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

**DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠAČKE DIVIZIJE
od 21./22. VI. 1943**

I. II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Tuzla:

Četničko izvješće: 3 jake komunističke skupine² nadiru prema Tuzli, jedna od Ravnog Zida (655), druga (2000 ljudi) od Zlosela, treća od Jablanice (14 km. i. — 10 km. s. i. — 10 km. s. od Tuzle).

Od 04.00 sata borba za Teočak (20 km. i. s. i. od G. Tuzle).

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24/1-22, k. 24.

² Vjerovatno se odnosi na jedinice Druge vojvođanske NOU brigade i Majevičkog NOP odreda.

III. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Sokolac:

Noću 20./21. VI prešla je neprijateljska skupina³ nepoznate jačine kod Koprivice (8 km. j. z. od Sokolca) cestu Sokolac — Mokro. — Izgleda da namjeravaju jače neprijateljske skupine na crti Pediše — Dikalji (4 km. s. z. — 5 km. s. z. od Sokolca) i kod Kule (7 km. j. j. od Sokolca) sa četnicima napasti Sokolac. Kod Naromanije (12 km. j. z. od Sokolca) je prekinut brzogl-brzobjav. vod. U tamošnjim borbama bila su 2 mrtva i 1 ranjen.

Četničko izvješće: U Kalauzovićima (9 km. s. z. od Mokrog) ima 2.000 partizana, koji imaju navodno namjeru napasti Mokro.

Područje Pale:

Kod Bistrice (6 km. j. od Pala) bilo je 20. VI. zarobljeno 18 partizana.

Područje Trnovo:

U prostoru 3 km s. i. i 10 i 5 km. j. i. od Trnova nalaze se ostaci partizana (700).

Područje Visoko:

Prema izvješću stanovnika neprijatelj je zaposjeo Zagornice (5 km. j. z. od Visokog).

369. divizija:

Neprijatelj se je iz prostora Podgrab povukao prema s. s. i. Slabiji ostatci neprijatelja nalaze se južno od ceste Podgrab — Vitez.

Borbena skupina »Fischer«: očistila je područje Podgrab.

Borbena skupina »Kuchtner«: stigla je u 22.00 sata u područje Sarajeva.

Oklopni lovački sklop: stigao je u 10.00 sati u Visoko i osigurava Visoko. Vršeno je izviđanje do 4 km. zapadno bez dodira sa neprijateljem.

Gubitci neprijatelja: 51 mrtav (izbrojanih), među njima 4 žene, 4 zarobljena, jedna Hrvatica profesorica oslobođena iz zarobljeništva.

Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

³ Dvadeset prvog juna u 2 časa jedinice Druge proleterske brigade prešle su cestu kod Crvene Stn. (k. 1414), a desno od njih prebacile su se Druga dalmatinska i Četvrta crnogorska brigada. Vidi dok. br. 108.

Plien: 2 lake strojnice, 4 puške (upotrebit će se kod trupe za slučaj manjka).

Namjera: borbena skupina »Fischer« osigurava cestu Pale — Podgrab i razašilje potrebne odjele s. i j.

Lovački okl. sklop izviđačće prostor Visokog. Izviđački odjel će se prebaciti u područje Sarajeva.

II. 1. — **Željeznički saobraćaj Sarajevo** — Višegrad ponovno uspostavljen.

2. — Stožer i 4. bitnica VI. top. sklopa odpremljena iz Doboja u Petrovaradin. 3. bitnica odpremljena u Rumu.

373. pješačka divizija: od 22. VI. 1943. godine

1. — Nikakovih značajnih događaja.

2. — **Područje Prozor:** prema izvješću mještana zaposjednuto je Ščipe (16 km. i. od Prozora) od 4000 partizana,⁴ koji se tamo obskrbljuju i prisiljavaju okolna mjesta, da im predavaju kruh.

3. — **Područje Ravno:** U D. Vukovskom (22 km. z. od G. Vakufa) sakupljaju se ponovo veće partizanske snage.

4. — **Područje Travnik:** Na temelju izvješća mještana jedna partizanska skupina u jačini od 1000 ljudi zaposjela je Grgiće (12 km. i. od D. Vakufa) — Šenkoviće, kao i šume između ovih mjesta i Jagodići — Rastovo (10 km. i. od Bugojna).

5. — **Područje Turbe:** Isto tako da su partizanske skupine zaposjele Božikovac — Krezluk — Brvanci (10 km. j. j. i. od Jajca).

6. — Na 20. VI. javljeni napad na jedan transportni vlak dogodio se je 5 km južno od Čapljine pri čemu je stroj izkočio iz tračnica, a 5 kola (vagona) se prevrnulo (nalazi se u italijanskom utjecajnom predjelu).

7. — **Namjera:** Potjerni odjeli i izviđački podhvati prema Rastovu — Ravno — D. Vukovsko.

Ia.

U Sarajevu, dne 22. VI. 1943.

Za točnost prijevoda
nadsatnik (Kovačić) **Kovačić**

(M. P.)

---

⁴ Vidi dok. br. 184. prim. 6.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
23 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

**DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRVATSKE) PJEŠAČKE
DIVIZIJE**

od 22./23. VI. 1943 godine

II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Teslić:

Dne 20. VI. krenule su partizanske skupine iz Klupa (16 km. z. od Teslića) u područje 8 km. z. i 6.5 km. j. z., i navodno 2 brigade² iz Očauša — Šipraga (25 km. j. z. od Teslića), preko Borja Planine u područje 13 km. z. od Teslića. U području Očauš — Šiprage nalaze se još komunisti. U Palinama (16 km. j. z. od Teslića) nalazi se navodno bolnica. Skupine iz okoline Kotor Varoši nadiru prema Bebama — Klupama (18 odn. 16 km. z. od Teslića).

Područje Šekovići:

Novo obučeni komunisti u jačini od oko 700 ljudi sa topovima krenuli su dne 20. VI. od Čelića u južnom smjeru prema s. Caparde i Šekovićima.

III. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Sokolac:

Jače partizanske skupine su u prostoru 5—15 km. j. z. od Sokolca. Skupine iz Krama³ (6.5 km. j. z. od Han Pijeska) kreću — izgleda — prema sjeveru.

Crnogorska divizija⁴ u Sokolovićima navodno je dobila pojačanje iz Šekovića.

Četnici surađuju sa partizanima.

Neprijateljske skupine prelaze još uvijek cestu Sarajevo — Podromanija — Rogatica prema sjeveru. Brzoglj.-brzozjav. vod Mokro — Sokolac — Han Pijesak je prekinut.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 25/1-31, k. 24.

² Odnosi se na jedinice Dvanaeste NOU divizije. Vidi dok. br. 50.

³ Vidi dok. br. 55, 59 i 61.

⁴ Odnosi se na Prvu proletersku diviziju. Vidi dok. br. 52, 53, 55, 59 i 61.

Posada u Sokolcu obskrbljuje se zračnim putem.

Područje Višegrad:

Četnici su 21. o. mj. napali domobranski vod u Strmici (10 km. j. j. z. od Višegrada). Napad partizana 21. VI. na Međeđu (11 km. j. z. od Višegrada) bio je odbijen.

369. (HRVAT.) PJEŠAČKA DIVIZIJA:

Područje Visoko:

Navodno se kreće 400 partizana⁵ iz Zagornice u j. smjeru prema Dvoru (6 km. j. od Visokog) i D. Bioči (8 km. j. j. i. od Visokog).

Područje Pale:

U okolici Stambulčića i Sjetline i sj. od Viteza nalaze se još uvijek slabe neprijateljske skupine, koje kreću prema sj. i sj. ist.

Borbena skupina »Fischer« osigurava sa potjernim odjelima prostor oko Pala. Lov. okl. sklop osigurao je Visoko. Izviđački odjel je u području zap. od Sarajeva.

Borbena skupina »Ritzmann« izašla je iz sastava 373. pj. divizije.

Vodovi 12. okl. sklopa za posebnu uporabu su otpušteni.

Neprijateljski gubitci: 59 mrtvih (među njima 1 komesar).

13 zarobljenih (među njima 12 žena).

Plien: 6 pušaka (upotrebljene za nadoknadu vlastitih nedostataka).

Namjera:

Borbena skupina »Fischer« osigurava cestu Pale — Podgrab razasiljanjem potjernih odjela.

Puk. »Brandenburg« preuzeti će oklopne vlakove i straže u Sarajevu.

10./369. pj. puk. u Kiseljak.

8./369. top. puk. biti će željezničkom preselicom premješten iz Kopača u Sarajevo.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠAČKE DIVIZIJE
od 23. VI. 1943

1.) Područje Fojnica:

Četni dielovi planski su krenuli na put. 7. sat i SS-sat stigle su na svoje određeno mjesto. Svi drugi četni dielovi su u

---

⁵ Na ovom terenu u to vrijeme djelovala je Peta NOU divizija. Vidi dok. br. 85.

hodu prema Han Ploči, Kiseljaku — Bosan. Ovcu.⁶ Borbeno izvješće slijedi.

2.) Početak predaje područja Mostar i odlazak I. bojne 338. p. p. iz Širokog Briega u Posušje.

3.) **Područje Travnik:**

Jedna partizanska skupina nepoznate jačine pokušala je opljačkati Jankoviće (2 km. s. z. od Travnika), ali je bila našim pucanjem iz topova u tome spriječena.

4.) **Područje Turbe — Jajce:**

Prema izvješću oružništva iz Jajca navodno bilo je 20. VI. 1.500 — 2.000 IX. Krajiške brigade u području Božikovac, t. j. istočno na cesti Jajce — Turbe u selima Krušćica — Bučići — Lendići — Brvanci — Dubrava.

Ia.

U Sarajevu dne 23 lipnja 1943

Za točnost prijevoda:
Nadsatnik Dr. (Kovačić),
Dr Kovačić

(M. P.)

BR. 187

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA
U HRVATSKOJ OD 24 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO-
TIV JEDINICA NOV U BOSNI¹**

Min. oruž snaga, Op. odjelj.

POVJERLJIVO

**Dnevni izvještaj prispio 24. 6.: od k-danta njem. trupa u
Hrvatskoj**

Grupa I s t o k:

U 00.00 časova preuzela komandu na prostoru Save. Potjerna odjeljenja grupe za akciju 187 rez. divizije naišla su na pošumljenim visovima sz. od Požege na jačeg neprijatelja. Uslijed

⁶ Vjerovatno Busovača

² Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24/1-15, k. 24.

smetnji na linijama od grupe »Zapad« i 114 lov. div. nema još nikakvih izvještaja.²

369 pješ. div.:

Komun. na prostoru jugozap. od Teslića dobijaju pojačanja sa zapada i jugozapada. Sakupljanje neprijatelja na Romaniji zapadno i jugozapadno od Sokoca.

Namjera: Uputiti potjerna odjeljenja duž pruge i puta Sarajevo — Podgrab.

118 lov. div.:

Izviđanje zapadno od Ustikoline bez dodira sa neprijateljem.

373 pješ. div.:

Akcija »Fojnica« okončana. Po dosadašnjim izvještajima kod neprijatelja 60 mrtvih, zapljeno nešto oružja. Kod Travnika artiljerija je razbila jednu bandu koja je pljačkala. Jače komun. snage zatvaraju put Travnik — Jajce u oblasti 15 km jugoist. od Jajca. Uputiće se potjerna odjeljenja.

SS div.: Pokreti u cilju preuzimanja novog prostora izvršeni bez naročitih događaja. Komandno mjesto div. u Mostaru. Vrijeme umjereno oblačno, sunčano i toplo.

Njemački opunomoć. general u Hrvatskoj
Ia Pov. br. A 1000/43
24. VI. 1943

Za tač. prepisa
Potpis nečitak
poručnik

D.

P.

---

² Vidi dok. br. 189.

**DNEVNO IZVJEŠĆE 369 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 24 JUNA
1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA PO-
DRUČJU ISTOČNE BOSNE¹**

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. HRVATSKE PJEŠ. DIVIZIJE
od 23./24. VI. 1943 godine

I. II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Tuzla:

Jače komunističke skupine² sa topovima nalaze se kod Smrekove Njive (7 km. s. i. od Tuzle) i kod Rastošnice (16 km. i. od G. Tuzle).

Područje Šekovići:

Jedna komunistička skupina pojavila se kod Raškovina (7 km. s. i. od Kladnja).

III. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Sokolac:

Brz.-brzog. spoj i promet cestom Sarajevo — Sokolac je uspostavljen. Između Krama i Han Pijeska nalaze se na cesti prepreke.

Ustaše javljaju:

Kod Šahbegovića (9 km. s. z. od Šekovića)³ sukobili su se četnici sa partizanima.

Područje Trnovo:

Milicioneri odbili su napad, koji su izvršili ostatci partizanskih skupina 20. VI. na Delijaš i Hamziće (7 odn. 10 km. i. od Trnova). 2 milicionera ranjena, 20 nenaoružanih partizana zarobljeno.

Područje Višegrad:

Četnici nepoznate jačine prikupljaju se oko Strmice (10 km. j. z. od Višegrada), a druga skupina kreće sa Zvijezde (22 km. s. od Višegrada) u juž. smjeru.

¹ Original. pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25/1-32, k. 24.

² Vjerovatno se odnosi na Drugu vojvođansku NOU brigadu i Majevički NOP odred.

³ Pogrešno. Šahbegovići se nalaze 9 km sjeverozapadno od Sokoca.

Područje Visoko:

Neprijatelj zaposjeo je: Zagornice (5.5 km. j. z. od Visokog) — Dvor (6 km. j. j. i. od Visokog) — D. Bioču (8 km. j. i. od Visokog) — izvješća pučanstva; dalje: na j. strani ceste Sarajevo — Kiseljak — Batalovo Brdo (14 km. j. od Visokog) i Čubren (12 km. j. z. od Visokog); cesta sama bila je u veće slobodna.

Područje Pale:

Kod Pala nalaze se slabe partizanske skupine. Dielovi 7. i 8. bitn. 369. top. puk., koje su bile prije u borbi, stigle su u Sarajevo.

Neprijateljski gubitci: 2 mrtva. Plien: 2 puške.

Namjera:

369. p. p. dostignut će područje s. z. od Sarajeva.

370 p. p. dostignut će područje Busovača.

Razašiljanje potjernih odjela u područje Kiseljak — Visoko — Reljevo (10 km. z. s. z. od Sarajeva) — Rogačići (14 km. z. od Sarajeva).

Ia.

U Sarajevu, dne 24. VI. 1943

Za točnost prievoda
nadsatnik Dr. (Kovačić)
Dr Kovačić

(M. P.)

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA
U HRVATSKOJ OD 25 JUNA 1943 GOD. O KONCENTRA-
CIJI NJEMAČKIH JEDINICA U ISTOČNOJ BOSNI¹**

Min. oruž. snaga, Op. odjelj.

Njemački opunomoć general u Hrvatskoj
Ia Pov. br. A 1026/43

Min. oruž. snaga, Op. odjelj.
187 rez. div.

Zagreb, 25. 6. 1943
POVJERLJIVO

**Prepis dnevnog izvještaja k-danta njem. tr. u Hrvatskoj od
24. 6. 1943**

Vrijeme: vedro, temperatura u porastu.

Sjever. od Save: U Sremu nikakvih naročitih događaja. Potjerna odjeljenja grupe za akciju 187 rez. divizije vodila uspješnu borbu 16 km sz. od Požege. Kod neprijatelja preko 100 mrtvih. Sopstveni gubici: 11 mrtvih, 26 ranjenih.

Pljačke si. od Požege i jz. od Daruvara. Njem. izviđačko odjeljenje 22 km z. sz. od Virovitice poslije borbe odbacilo bandu (40). Pri čišćenju na prostoru Okučani — Lipik — Banova Jaruga od strane jednog ojač. njemačkog i jednog ojač. hrvat. bat. došlo je samo mjestimično do borbi protiv malih bandi. 24. 6. u 01.10 časova intendantski voz naletio na minu 2 km sz. od Nove Kapele. Pruga privremeno osposobljena za saobraćaj jednim kolosijekom. 6 oklopni voz i oklopna motorna kola 15 čete upućeni su tamo u akciju.

369 p. d.:

Glavnina div. prikupljena na putu Sarajevo — Busovača u cilju marša na novi prostor.² Pokret uz istovremeno čišćenje počinje 25. 6.

Jača komun. grupa sa topovima si. i i. od Tuzle.

114 lov. div.:

Situacija oko V. Kladuše raščišćena. U borbama od 17.—22. 6. 1943 neprijatelj je imao 682 izbrojana mrtva. Sopstveni gubici: 3 Nijemca i 60 Hrvata mrtvih. Jača neprijateljska po-

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26/1-2, k. 24.

² Vidi dok. br. 191.

sada sz. od Cetingrada. Izviđački dijelovi došli u dodir sa neprijateljem kod Ličkog Petrovog Sela, sz. od Bihaća.

SS div.:

Div. sa glavninom prispjela na novi prostor. Izviđ. bat. i II divizion 7 art. puka iz Banata zbog teškoća oko transporta neće stići prije 1. 7.

Skica o razmještanju trupa dostaviće se zasebno.

Četnici nepoznate jačine prikupljaju se na prostoru 10 jz. od Višegrada.

Slabe komun. grupe u predjelu Pala.

373 p. d.:

Potvrđeno je prisustvo neprijateljske grupe 15 km ji. od Jajca (vidi dnevni izvj. od 23. 6.) koja vrši utvrđivanje.

118 lov. div.:

Glavnina div. na prostoru Ustikolina — Goražde.

Za tač. prepisa
potpis nečitak
poručnik

P. 27/VI D

BR. 190

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 118 NJEMAČKE LOVAČKE DIVIZIJE,
369 i 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 25 JUNA 1943 GOD. O
BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA TERITORIJI IS-
TOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

**DNEVNO IZVJEŠĆE NJEMAČKE 118. LOVAČKE DIVIZIJE
Od 24. VI. 1943**

- I. 1.) Na području divizije neprijatelj nije ustanovljen.
- 2.) Razviđanje u prostoru 6.5 km. s. s. i. i 8.5 km. od Ustikoline bez dodira sa neprijateljem. 1/118. obkop. bojna prebačena je u Goražde, gdje pojačava most.
- 3.) **Namjera:** Razviđanje u podhvatnom prostoru.

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27/1-5, k. 24.

4.) **Vlastiti gubitci:** 1 nestao, 7 bolesnih, 7 državnih konja onesposobljeno.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 369 (HRV.) PJEŠAČKE DIVIZIJE
Od 24/25. VI. 1943

III. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Vlasenica:

Napadaj partizana na Vlasenicu,² koji je trajao 24. VI. od 02.00—08.0 sati, bio je odbijen. Vlasenica je i dalje obkoljena. Cesta Vlasenica — Milići — N. Kasaba je zatvorena.

Područje Kladanj:

Kladanj je ugrožen od s. i i. Partizani zauzeli su Olovo i Petrović³ (14 km. j. z. odnosno 9 km. j. od Kladnja).

Područje Srebrenica — Višegrad:

Jaki četnički pokreti između Ljubovije i Bajine Bašte (10 km. s. i. od Srebrenice). Kod Klotijevca (14 km. j. od Srebrenice) prešla je jedna četnička skupina preko Drine u Bosnu. U području južno od Bajine Bašte nalazi se 3.000 četnika. Četnici namjeravaju napasti Strmicu (10 km. j. z. od Višegrada). — Ustaško izvješće: 200 četnika zauzelo je 23. VI. Žepu (22 km. s. z. od Višegrada).

II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Teslić:

Dielovi II. i V. komunističke brigade uzmakli su od Buletića i Pribinića (11 km. z. j. z. odnosno 13 km. zapadno od Teslića) prema Liplju i Očaušu (17 km. i. odnosno 24 km. j. i. od Kotor Varoši).

Područje Tuzla:

Dne 23. VI. u 02.00 sati bilo je iz zasjede južno od Jelice (18 km. i. j. i. od Tuzle) raspršeno 700 komunista i potisnuto prema sjev. Malene skupine mogle su se probiti u smjeru Šekovića (15 km. s. i. od Kladnja).

369. divizija:

Dostigla je sa 369. p. p. Semizovac (10 km. s. z. od Sarajeva). 370. p. p. izviđački odjel i oklopni lovački sklop

² Vidi dok. br. 78, 79, 83 i 250.

³ Opširnije o borbama na području Olova vidi dok. br. 108

razviđali su u području Kiseljak — Visoko — Ilidža bez dodira sa neprijateljem.

Namjera za 25. VI.:

Pohodna skupina »Fišer« (369) ima dostignuti Visoko
» .. »Ritzmann« (370) Busovaču, oklop. lo-
vački sklop Žepče. Izviđački odjel imade sa 1 sati osiguravati
Kiseljak, a sa glavninom bit će kod Rakovice (12 km. j. i.
od Kiseljaka).

3.) 369. bit će željezničkom preselicom prebačena iz Vi-
šegrada u Visoko.

Povratilo se 4 momka, koji su nestali kod Vrbnice. Kod
Jeleča bilo je nađeno 39 lješeva njemačkih vojnika.

DNEVNO IZVJEŠĆE NJEM. 118. LOVAČKE DIVIZIJE od 25. VI. 1943 godine

1. — Prema izjavama stanovništva nalaze se na području
djelatnosti 118. lovačke divizije pojedini raspršeni partizani.

Razviđanjem od Ustikoline prema s. z. i j. i. strani od
Drine i od Kopača duž ceste do Podgraba nije se došlo u
dotir sa neprijateljem.

2. — Namjera: bez promjene.

3. — Gubitci: 3 bolesnika.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRVAT.) PJEŠAČKE DIVIZIJE od 24./25. VI 1943 godine

1. — Stigle su: III./? p. p. u Jajce kao posadno mjesto
poslije učestvovanja u podhvalu Fojnica; 373. vojnopoljska
bojna i 1./373. izviđ. odjela u području Travnik; I./383. u
Stipaniće — Jošanicu (zap. od Tomislavgrada); 13. i 15./383.
te 2./373. povozne kolone u Tomislavgrad; 3./383., 373. topn.
puk i 2./373. obkop. bojne u Posušje; 7./383. i 1./373. topn.
puk. u Vrućice; stožer 383. p. p., 14./383. i 373. malena sa-
movozna kolona u Tomislavgrad; III./383. u Lise.

2. — Područje Turbe:

Razviđanje cestom Turbe — Jajce do Dubrave — Boži-
kovca — Cvijetića i visa 1305 ostalo je bez dodira sa nepri-
jateljem. Prema izpovjedima stanovništva navodno partizani,
koji su još jučer kopali rovove, uzmakli su prema s.

3. — Noću 23/24. VI. kružio je nad Travnikom nepoznati
zrakoplov.

4. — *Namjera:*

373. okl. lov. sklop i jedna pojačana streljačka sat biti će upućene u područje Prijedor — B. Novi.

Razviđanje u području Travnik — Jajce.

5. — Drugih osobitih događaja nije bilo.

Ia.

U Sarajevu, dne 25. VI. 1943

Za tačnost prievoda
Nadsatnik Dr. (Kovačić)

27/VI D

Kovačić

(M. P.)

BR. 191

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ OD 26 JUNA 1943 GOD. O KONCENTRA- CIJI NJEMAČKIH JEDINICA U ISTOČNOJ I CENTRALNOJ BOSNI¹

Njemački opunomoć. general u Hrvatskoj

Ia Pov. 1063/43²

Prepis

Depeša Njem. opunomoć. generalu u Hrvatskoj

Dnevni izvještaj od 26. 6. 1943

Vrijeme: Oblačno.

Područje 369 div.: 25. 6. u 11.42 časa direktni vojni voz (DMW) naletio na minu kod Nove Pazove (26 i. od Rume). 7 vagona izkliznulo iz šina. Šteta neznatna (pruga opet čista). Izvršen prepad na imanje kod Andrijevac (22 i. si. od Broda). Stoka opljačkana. U Slavoniji uglavnom bez promjene.

Borbe hrvat. trupa oko Kladnja i na prostoru 20 km zap. od Zvornika traju.³ Neprijatelj oko Gornje Tuzle dobija vjero-

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30/1-2, k. 24.

² Prilikom zavođenja prispelog izvještaja pečat je stavljen u lijevi gornji ugao.

³ Borbe oko Kladnja vodile su jedinice Druge proleterske a oko Zvornika Prve proleterske divizije.

vatno pojačanja iz oblasti Brezovog Polja (Sava). Borbe hrvat. trupa si. od G. Tuzle. 369 divizija vrši marševe drumom Sarajevo — Busovača — Zenica — Doboj. 369 pukov. grupa u Visokom, Štab 370 pukov. grupe u Busovači, PT diviz. u Dobaju. Izviđ. bat. obezbjeđuje drum u predjelu Kiseljaka. Namjera: prebacivanje 1 bat. radi pojačanja na prostoru Tuzle. **187 rez. div.:** Izvještaj još nije primljen.⁴

SS div.: Komunisti okružili Vlasenicu. Napadi odbijeni. Neprijatelj zauzeo Han Pijesak. Vjerovatno jače neprijateljske snage uništile ust. posadu si. od Sokoca. Upućeni u akciju 21 ust. bat. ka Vlasenici i 1 ust. bat. ka Sokocu.⁵

373 p. d.: Štab 384 pukovske grupe ostaje na dosadanjem prostoru. Štab 383 pukovske grupe stigao maršem na prostor Sanski Most — Prijedor — Bosan. Novi, i to: I bat. u Šujicu, II bat. na prostor Bugojno, III bat. u Posušje. PT divizion od 04.00 časa motorizovanim maršem u pokretu za Prijedor. Izviđ. bat. obezbjeđuje kod G. Vakufa. Neprijateljske grupe na prostoru i. z. od D. Vakufa, ji. od Travnika i i. z. od Bugojna. **114 div.:** Na prostoru Cetingrad — Kladuša vlada mir. U borbama 24. 6. neprijatelj je imao 413 mrtvih, neprijateljski pokreti zap. od Kotor Varoši ka Vrbasu.

U cilju obezbjeđenja prelaza upućene 2 hrvat. čete i njem. alarmna četa.

K-dant njem. trupa u Hrvatskoj Ia Pov. br. 3208/43

26. 6. 1943

Prednji prepis dostavlja se na znanje.

Za njem. opunomoć. generala u Hrvatskoj

Ordonans oficir

potpis nečitak

poručn.

P 30/VI D

⁴ Vidi dok. br. 197.

⁵ Opširnije o ovim borbama vidi dok. br. 78, 79, 83 i 250.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
26 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

**DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) DIVIZIJE
od 25/26. VI. 1943**

I. III. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Vlasenica:

Vlasenica obkoljena od partizana.² Noću 24/25. VI. bilo je odbijeno više napadaja. Partizani su zauzeli Han Pijesak. XXVIII. ustaška bojna je uništena. Napadaj na Kladanj sa j. i i. strane. Kod Žljebova (10 km. s. od Sokolca) nalazi se oko 200 partizana. Partizanski stožer u Margetićima i Staniću (6 km. s. i. od Sokolca). Prema Vlasenici upućene su XXI. ustaška bojna iz Drinjače, XXIX. ustaška bojna iz Srebrenice, a prema Sokolcu XXIV. iz Rogatice.

Područje Goražde:

Slabiji neprijateljski napadaji na Hranjen i Bare (11 km. s. z. od Goražda) bili su odbijeni.

II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Bijeljina:

Stanje bez promjene.

Područje Kladanj:

24. VI. opet je bilo osvojeno s. Petrović.³

Prema Stanovima (4 km s. i. od Kladnja) upućena je jedna Domdo sat.

Područje Caparde:

Komunisti se prikupljaju kod Osmaka — Kaknja — Čitluka (3—6—9 km z. od Caparda). Partizani su zauzeli uporišta Vis i Vukovinu (9 km. z. od s. Caparda), koja su bila protunapadajem povraćena.

¹ Original. pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27/1-11, k. 24.

² Opširnije vidi u dok. 78, 79, 83 i 250.

³ U selu Petrović nalazili su se dijelovi Četvrtе crnogorske brigade. Vidi dok. br. 108.

Područje G. Tuzla:

Kod Čorbina Hana (s. i. od Tuzle) i Makina Stana (3 km. s. i. od G. Tuzle) nalaze se neprijateljske predstraže. Uporište Tetima bilo je prolazno nekoje vrieme zaposjednuto od neprijatelja.

369. pješ. divizija:

U području Kreševa (9 km. jj. z. od Kiseljaka) — Zabrđe (12 km. j. j. i. od Kiseljaka) — 1097 (6 km. j. j. i. od Kiseljaka) nalazi se 500—1200 partizana.⁴ Izviđački odjel osigurava cestu i spriečava prelaz preko nje. Za podporu izviđačkom odjelu bila je privučena 1 bitnica II/369. top. puk. na cestu Visoko — Kiseljak.

Zapovjednik SS-bojne stigao je u svrhu zamjene u Sarajevo, a zapovjednik SS-sati u Zenicu.

II. Pohodna skupina »Fischer« (369) dostigla je Visoko.

I. i III/369. top. puk. krenula je iz Sarajeva prema Visokom. Pohodna skupina »Ritzmann« (370) stigla je u Busovaču, a 369. okl. sklop u Doboju.

Namjera:

Sa 369. izviđ. odjelom čišćenje područja 1097—834 (4 km. j. od Kiseljaka) cesta.

Pohodna skupina »Fischer« imade dostignuti Gomionicu — Presto.⁵

Pohodna skupina »Ritzmann« imade dostignuti Zenicu.

Zapovjedništvo divizijskog doturnog povoza imade se prikupiti u području Visoko.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIVIZIJE

od 25/26. VI. 1943

- 1) Stigli su: I/383. p. p. u Šujicu, stožer I/373. top. puk., 3/373. top. puk. i 2/373. obkop. bojne u Cebaru — Kovače, 7/383. p. p. i 1/373. top. puk. u Imotski, III/383. p. p. u Posušje. 6. i 7/383. p. p. su u Bugojnu te produžuju 26. VI. na teretnim samovozima za Prijedor.
- 2) 373. okl. lov. sklop poduzeti će 26. VI. u 04.00 sati hod prema Prijedoru.
- 3) Težka sat 373. izviđač. odjela imade do dolaska nekih dielova hrv. 4. lovačke brigade osiguravati područje oko G. Vakufa.

⁴ Vjerovatno se odnosi na Udarnu grupu koja je po naređenju Drugog bosanskog korpusa upućena na komunikaciju Sarajevo — Konjic. Vidi dok. br. 16.

⁵ Brestovsko

4) Područje Turbe — Jajce:

U Harambašićima (12 km. i. od D. Vakufa) nalazi se partizanska skupina jačine 600 ljudi, koja je vjerovatno učestvovala u borbama u području Fojnice. Osiguranja kod Kadirovine (12 km i. od D. Vakufa) i Rastova (19 km i. od Bugojna). Partizanski stožer nalazi se na podnožju Kalin planine (11 km i. j. i. od D. Vakufa). Zapovjednik je Zolja, podzapovjednici Hotić i Kutanac. S. i i. od Varcar Vakufa⁶ navodno su četnici u borbi sa partizanima. Zahtjevana je podpora od 384. p. p. (Jajce). J. od Viteza (12 km j. i. od Travnika) vodila se 24. VI. borba između Zagreb. konjan. puk. i oko 40 partizana. Daljnje izvješće sliedi.

Namjera divizije:

Podhvat protiv partizanske skupine, koja se nalazi u području Travnik — Turbe.

Drugih događaja nema.

U Sarajevu, 26. VI. 1943

Za točnost prijevoda nadsatnik Kovačić
Kovačić
(M. P.)

BR. 193

**IZVJEŠTAJ ITALIJANSKOG OBAVJEŠTAJNOG OFICIRA
IZ VRGORCA OD 26 JUNA 1943 GOD. O SASTANKU KOMANDANTA
DIVIZIJE »PRINZ EUGEN« SA USTAŠKIM
PUKOVNIKOM ŠIMIĆEM¹**

Primljeni fonogram

OD CENTRA ZA PRIKUPLJANJE VIJESTI VRGORAC KOMANDI ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA—OBAVJEŠTAJNO

Partizani ponovo kontrolišu zonu Kljenak (XT-AN). Njihove patrole stigle su do Kokorića (XV-AN). Koncentrišu se u zoni Župa i Turiya (UZ-AX). Nema ih više od 300 ljudi. Hrvatski oficir koji je došao iz Mostara obavještava da je u

⁶ Mrkonjić Grad

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog inst'tuta.

Mostar stigao komandant divizije »Prinz Eugen«. Ustaški i domobranski komandanti koji su stigli iz Sarajeva dugo su konferisali, zajedno sa pukovnikom Šimićem, sa komandantom spomenute divizije. Tito, ranjen u ruku, sa 10 hiljada ljudi ide usiljenim maršem prema Slavoniji. Sada se nalazi u ravnici Romanije u blizini Sarajeva. Ti su ljudi većim dijelom Crnogorci. Potpisan Stenci.

V. P. 39, 26. 6. 1943 — XXI

BR. 194

IZVJEŠTAJ ITALIJANSKOG OBAVJEŠTAJNOG OFICIRA IZ VRGORCA OD 26 JUNA 1943 GOD. O SITUACIJI U ISTOČNOJ BOSNI¹

Fonogram

OD CENTRA ZA PRIKUPLJANJE VIJESTI VRGORAC KOMANDI VI ARM. KORP. — OBAVJEŠTAJNO ODJELJENJE

Br. 5. Iz razgovora sa puk. Šimićem saznao sam sljedeće: s Titom se nalazi sedam engleskih oficira; izgleda da su spriječili rasturanje partizanske grupe u zoni Pljevlja. Oko 2000 partizana,² bivših četnika, iz zone Travnika otišli su prema Titovim kolonama i sada se nalaze u zoni Fojnica — Kreševo. Velika grupa partizana nalazi se sada u Slavoniji. Stoga je 369 divizija krenula iz Sarajeva prema sjeveroistoku. Njemačka divizija koja je povučena sa Kubana stiže u Slavoniju. Takođe i 373 hrvatska divizija premješta se prema sjeveru da bi spriječila Titove kolone da stignu u Slavoniju. Partizani koji su napustili Biokovo i koji su se spojili sa partizanima zone Kamešnica, pošto su saznali da su završene naše operacije u zoni Kljenak, povratili su se natrag napavši hrvatski garnizon u Grabovcu (ZP-BF), koji je time bio iznenađen. Njihov cilj je da prikupe što više žita u idućoj žetvi. Snage na Biokovu računaju se sada na 2000 naoružanih ljudi.

Potpisao STENCI

Primljeno 26. 6. 1943 — XXI u 24 časa

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Odnosi se na Petu krajišku NOU diviziju. Vidi dok. br. 85.

DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 27 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U BOSNI¹

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

POVJERLJIVO

Sjedište, 27. 6. 1943

Pov. op. br. 1111/43

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Br.
Stiglo 27 juna 1943
god. XXI

Komandi 2 ital. armije
Operativnom i Obavještajnom odjeljenju
Sjedište

Izvještaj o situaciji od 27 juna 1943

Prostor 373 pješad. div.: Neprijateljske grupe² na prostoru ist. od **D. Vakufa**, jugoist. od **Travnika**, i ist. od **Bugojna**. Namjera: Čišćenje prostora **Travnik**.

Prostor 114 lov. div.: Neprijateljski pokreti zapadno od **Kotor Varoši** na otkjeku **Vrbas**. Njemačke i hrvatske trupe angažovane za osiguranje prelaza preko rijeke. Neprijateljski gubici kod **Cetingrada** (24.6.): 413 mrtvih.

Crna Gora — Albanija: Pri naknadnom čišćenju od strane div. »Taurinense« i »Ferrara« ubijena 2 komunista, uhapšeno 100 lica osumnjičenih da pripadaju bandama, zaplijenjeno nešto oružja i mnogobrojni materijal. Uspješna ital. vazduhoplovna akcija na banditsko gnijezdo zap. od **Korče**. U sjevernoj Crnoj Gori pojačana četnička propaganda i prikupljanje jačih četničkih snaga (2000?).

Po naređenju
Drechsler
kapetan i ađutant

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Odnosi se na jedinice Pete NOU divizije, pošto su one djelovale na ovom terenu. Vidi dok. br. 85 i 88.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
27 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV
NA TERITORIJI ISTOČNE I CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) DIVIZIJE
od 26/27. VI. 1943

I. II DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Teslić:

22 i 24. VI. u 12.00 sati odnosno 14.00 sati bacala su 3 odnos. 2 nepoznata zrakoplova na području Borjanskih četnika letke sa pozivom, da se četnici pridruže komunističkom pokretu.

Područje Zvornik:

Razbijeni dielovi 15. p. p. i ustaških jedinica III. dom. zbora stigli su u Drinjaču (11 km. j. j. i. od Zvornika).

Područje Srebrenica:

Nakon što je bila XXIX. ustaška bojna upućena iz Srebrenice u Vlasenicu, zauzela je 25. VI. jedna partizanska skupina nepoznate jačine Srebrenicu,² odakle nadire dalje prema s.

Vlasenica još je obkoljena.

Kladanj ugrožen je od j. i i.³

Područje Sokolac:

Oružnici raspršili su kod Katenovića (10 km. s. z. od Sokolca) 30 partizana. Neprijateljski gubitci: 2 mrtva, 3 zarobljena.

369. PJEŠAČKA DIVIZIJA:

Područje Kiseljak:

Prema izjavama pučanstva nalazi se 9 km. s. z. od Kiseljaka jedna partizanska skupina (200 ljudi). Odposlat je jedan potjermi odjel.

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30/1-17, k. 24.

² Vjerovatno Treća krajiška NOU brigada. Vidi dok. br. 78.

³ Naređenje za pokret prema Kladnju Druga proleterska brigada dobila je 26 juna u 12 časova. Napad na Kladanj je izvršen 27 juna u 19.45 č. Vidi dok. br. 108.

Izgleda, da se nalazi kod Inča (10 km. j. z. od Kiseljaka) 1500 partizana, koji su za sada još pasivni. Cesta Sarajevo — Kiseljak je upotrebiva. Prelazi na cesti Kiseljak — Kreševo su razoreni.

Područje Novi Šeher:

25. VI. poduzet je poduhvat II/370. p. p. protiv četnika u Brezovim Danama (4 km. s. z. od Novog Šehera). Četnički gubitci: 1 mrtav, 13 zarobljeno (predato zbornoj sabirnici za zarobljenike u Zenici).

Pohodna skupina »Ritzmann« dostigla je Zenicu, a **pohodna skupina »Fischer«** područje Brestovsko.

369. izviđački odjel dostigao je sa glavninom Kiseljak te je osigurao cestu Sarajevo — Kiseljak.

Divizijski doturni povoz prikupljao se u području Visokog. **Podhvata Tuzla:** II/370. i 5. bitnica su u hodu prema Tuzli, a po 1 vod 13. i 14./370. bit će u 18.00 sati željezničkom preselicom upućen iz Zenice u Tuzlu.

Namjera za 27. VI.:

Pohodna skupina »Fischer« imade dostignuti prostor sjeverno od Busovače, »Ritzmann« Nemilu, diviz. dotur. povoz Kiseljak.

Izviđački odjel imade osigurati cestu Sarajevo — Kiseljak. Okl. lov. sklop prebačen je u Tuzlu.

Ustrojba borb. skupine Tuzla: čete: pojačana II./370. i okl. lov. sklop, sa pokretnim dielovima razviđanje u smjeru prema Kladnju. —

Div. stožer: 27. VI. bit će premješten u Zenicu.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373. (HRV.) PJEŠ. DIVIZIJE

od 26/27. VI. 1943

- 1) **Stigli su:** II/383. p. p. sa 1. i 2./373. top. puk. u Posušje, III/383. p. p., stožer, I/373. top. puk., 3./373. top. puk i 2/373. obk. bojne u Mokronoge, 373. okl. lov. sklop, 6. i 7/383. p. p. u Prijedor.

2) Područje Travnik:

Prema izjavama stanovništva navodno se nalaze juž. od Travnika partizanske skupine u jačini 500—600 ljudi⁴ sa namjerom, da napadnu Travnik.

---

⁴ Vjerovatno se odnosi na novoformiranu Šestu krajišku NOU brigadu, koja je dejstvovala na terenu Travnik — Zenica.

3) Područje Jajce:

J. z. od Jajca (Vagan — Todorići — Babići) navodno se nalaze jače partizanske skupine.

Prema četničkom izvješću krenuli su u toku 25. VI. partizani u jačini 4000—5000 ljudi iz poriečja Vrbasa s. s. z. od Jajca u smjeru Banje Luke.

4) Namjera divizije: Prokrstarenje područja Travnik — Jajce. Razviđanje u j. z. smjeru od Jajca.

5) Drugih osobitih događaja nije bilo.

Ia.

U Sarajevu dne, 28. VI. 1943

(M. P.)

Za točnost prijevoda nadsatnik
(Dr. Kovačić)
Kovačić

BR. 197

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA
U HRVATSKOJ OD 28 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PRO-
TIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ I CENTRALNOJ BOSNI¹**

Min. oruž. snaga, Op. odjelj.

Njem. opunomoć. general u Hrvatskoj   Zagreb, 28. 6. 1943
Ia   Pov. br. A 1080/43   **POVJERLJIVO**

Min. oruž. snaga, Op. odjelj.

**Prepis dnevnog izvještaja k-danta njem. trupa u Hrvatskoj
od 27. 6. 1943**

Vrijeme: Umjereno oblačno.

Područje 369 div.: Ponovne pljačke prehranbenih artikala kod Indije. Situacija na prostoru Caparde (zap. od Zvornika) i kod G. Tuzle bez promjene.

Prebačeni su: 369 pukovska gr. 10 km sz. od Kiseljaka, 370 pukovska gr. (bez II bat.) u Zenicu, izviđ. bat. kao dosada.

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30/1-3, k. 24.

187 rez. div.: 150 komunista izvršilo prepad na 6 teretnih automobila 114 divizije 6 km z. od Petrinje. 1 ppor., 2 podof., 9 vojnika mrtvih. Ter. vozila sa municijom zaplijenjena. 2 mot. kola spaljena. Vatreni prepad na dijelove za obezbjeđenje željeznice kod Nove Gradiške. Teretni voz naletio na minu 11 sz. od Virovitice. Lok. i 3 vagona iskliznuli iz šina. Saobraćaj se vrši privremeno presijedanjem. Jači njemački izviđački dijelovi 15 km z. od Virovitice vodili upornu borbu protiv komunista. Komunisti zauzeli naseljeno mjesto 10 km sz. od Koprivnice. Upućene u akciju 2 bicikl. čete.

26. 6. u 10.00 časova 11 i. od Banove Jaruge (sporedna pruga) voz naletio na minu i zapaljen. Saobraćaj presijedanjem. 4 mrtva.

SS div.: Četnici kod Srebrenice navodno su prišli komun. Neprijatelj zauzeo Vlasenicu. Ustaše se povlače na Drinjaču (Drina). Kladanj sa j. i i. ugrožen.²

Brandenburški puk (Mokro ist. od Sarajeva) upućen u akciju ka Vlasenici.

III. bat. 2 puka u Ljubuškom, Konjički eskadr. u Imotskom, II bat. 1 puka na maršu od Stoca za Čaplinu radi ukrcavanja za Zenicu. Talijani su hrvat. bat.³ prebacili iz Stoca i Bileće u Hutovo i Trebinje.

373 p. d.: Po izjavama stanovnika 500 komun.⁴ južno od Travnika sa namjerom da napadnu Travnik. Po izvještaju četnika jake bande sa prostora sz. od Jajca u pokretu prema sjeveru. **Prebačeni su:** Dijelovi II bat. 383 puka i PT div. u Prijedoru, I bat. 383 puka na odmoru u Šujici, III bat. 383 puka u Mokronogama (sjev. od Tomislavgrada).⁵

Neprijat. nadletanja: vjerovatno 3 aviona nadletali su od 01.00 časova — 02.00 časa na prostoru Bihać — Bos. Krupa — Sanski Most, 4 aviona u 11.10 časova na prostoru oko Bihaća.

Za tač. prepisa
potpis nečitak
poručnik

P 30/VI D

² Vidi dok. br. 191.

³ U originalu dopisano crvenom olovkom III/14.

⁴ Vjerovatno se odnosi na Udarnu grupu koja je po naređenju Štaba Drugog bosanskog korpusa upućena na komunikaciju Sarajevo — Konjic. Vidi dok. br. 16.

⁵ Duvno

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 373 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 28 JUNA
1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA TE-
RITORIJI CENTRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 373 (HRV.) PJEŠAČKE DIVIZIJE
od 27/28. VI. 1943

- 1) Stigli su: I/383. u Osmanlije (2 km. z. od Kupresa); stožer I. bojne 373. top. puk, stož. bitnica i 3/373. top. puk., 2 373. obkop. bojne, 13. i 15/383. te 2. povozna kolona u Šujicu; III/383. u Mokronoge; II/383. bez dielova 6. i 7./383. u Kovače; stožer. puk. i 14/383. (mot.) u Kupres; vojnopoljska bojna, 3. i 6. povozna kolona u Jajce.
- 2) 373. okl. lov. sklop i 6/383. premješteni su iz Prijedora u Ljubiju za osiguranje područja sa rudačom.
- 3) Prema izjavama pučanstva navodno se nalazi u Čardacima (14 km. i. od D. Vakufa) 4000—5000 partizana,² koji računaju sa obćim napadom naših četa iz smjera Fojnica — Bugojno. Pokušati hoće prodor prema sjeveru, da izbjegnu ovaj napadaj. Jedan dio ove partizanske skupine navodno je krenuo prema Rankovićima (6 km. j. od Travnika). Divizija je mišljenja, da može biti očekivanje napadaja u svezi sa hodom 4. lovačke brigade cestom Sarajevo — Kiseljak — Travnik.
- 4) Zagrebačka konjanička pukovnija imala je kod Viteza ponovo sukob sa partizanima. Dalja izvješća sliede.
- 5) Oko podneva skupina 300 partizana napala je pilanu kod G. Vakufa te ju je spalila. Partizani su to mogli učiniti, jer je premještajem 373. okl. lov. sklopa ostao G. Vakuf bez posade.
- 6) *Namjera:* Razviđanje i odašiljanje potjernih odjela u prostoru Travnik — Jajce. Prokrstarenje područja Vukovsko (10 km. j. i. od Kupresa).

U Sarajevu dne, 29. lipnja 1943

Ia.

(M. P.)

Za točnost prijevoda, nadsatnik
(Dr. Kovačić)

Kovačić

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31-7, k. 25.

² Vjerovatno se odnosi na dijelove Devete i Šeste krajiške NOU brigade od kojih je kasnije formirana nova Šesta krajiška NOU brigada.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG ŠTABA ZA VEZU PRI
KOMANDI ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE OD 29 JUNA
1943 GOD. O SITUACIJI U BOSANSKOJ KRAJINI¹**

POVJERLJIVO

Njemački štab za vezu
pri K-di 2 ital. arm.

26. 6. 1943

Pov. op. br. 1119/43

KOMANDA 2 ARMIJE
Operativno odjeljenje

Br. 10649
Stiglo 29 juna 1943
god. XXI

Komandi 2 ital. armije
Oprativnom i Obavještajnom odjeljenju
Sjedište

Izvještaj o situaciji od 29. 6. 1943

Prostor 114 lov. div.: Velika komun. banda južno od **Bos. Krupe**. U noći izm. 26-27. 6. 3 neprijateljska aviona nad prostorom **Sanski Most — Bos. Krupa — Bihać**. 27. 6. u 1110 časova 4 neprijateljska aviona nad prostorom **Bihaća** (snabdijevanje bandi).

CRNA GORA — ALBANIJA:

Pri ital. nakadnom čišćenju na prostoru **Nikšić** uhapšeno 25 osumnjičenih kao komun.

Vazduhoplovstvo: 1 izviđački let, 1 transport ranjenika. Pri vazdušnom izviđanju **Krbavskog Polja** (27 km sjevero-ist. od **Gospića**) otkrivena neprijateljska pista za ateriranje sa maskiran'm željeznim valjkom. Više puta javljeno da su se tamo spuštali neprijateljski avioni.

Bayer

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

OBAVJEŠTENJE ITALIJANSKOG OBAVJEŠTAJNOG OFICIRA IZ VRGORCA OD 29 JUNA 1943 GOD. O FORMIRANJU ARMIJSKOG KORPUSA SA ZADATKOM KONTROLE HERCEGOVINE I CENTRALNE BOSNE¹

OPERATIVNO ODJELJENJE		
Br. prot.	Datum prijema	
9696	29 6	43
Kateg.	Vrsta	Fasc.
A	2	17

**OD CENTRA ZA PRIKUPLJANJE VIJESTI VRGORAC
KOMANDI ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA — OBAVJEŠTAJNO**

SS divizija obrazovaće zajedno sa novom hrvatskom formacijom SS divizijom jedan armijski korpus pod komandom generala Phlelsa i držaće pod svojom kontrolom sljedeću teritoriju:

Bileća, Gacko, Nevesinje, Mostar, Čapljina, Ljubuški, Imotski, Livno, Glamoč, Jajce, Travnik, Kladanj, Drinjača, i crnogorska granica do Bileće. Taj korpus imaće kao pojačanje sve domobranske i ustaške jedinice koje se nalaze u spomenutoj zoni.

Potporučnik Ci. 19302906

V. P. 39, 29. 6. 1943 — XXI (Dešifrovanje završeno u 09.15 časova)

¹ Original, neregistrovan, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ OD 30 JUNA 1943 GOD. O KONCENTRACIJI NJEMAČKIH JEDINICA U BOSNI¹

Min. oruž. snaga, Op. odjelj.

**Prepis Dnevnog izvještaja k-danta njem. trupa u Hrvatskoj od
30. 6. 43**

Vrijeme: Pretežno vedro.

Opšta situacija: Glavna pruga Zagreb — Zemun ponovo osposobljena za saobraćaj i to: Sjeverni kolosijek od 29. 6. u 11.00 časova, a Južni od 16.00 časova.

Područje 369 p. d.: 6 sz. od Vinkovaca konstatovane manje bande. 20 km ist. od Broda zarobljena hrvat. željeznička straža. Angažovani pripravnici vod bez dodira s neprijateljem. Komun. sakupljanje 10 sj. od Bijeljine. Hrvati brane liniju Djedina k. 697 (18 j. i 21 j. ji. od Tuzle) protiv nadmoćnijeg neprijatelja. Dobrovoljci i dalje zadržavaju jače komun. snage koje su u nastupanju od Šekovića u pravcu Zlosela (17 i si. od Tuzle) — Drinjača.² Po iskazima stanovnika 27. 6. kod Kladnja³ — engleski avioni izbacivali materijal. Borbena grupa »Tuzla« obezbjeđuje Tuzlu. Od upućenih izviđačkih dijelova na j. još nema izvještaja.

370 puk (bez II bat.) u Kosovi,⁴ 369 puk u Zenici, izviđ. bat. u Novom Šeheru. Div. k-dno mjesto u Doboju.

Područje 187 rez. div.:

Banda srednje jačine prebacila se si. od Daruvara iz Papuka u Bilo Goru, pri tome razorila 150 m sporedne pruge. Sopstveni izviđački dijelovi 14 km si. od Daruvara stupili u dodir s neprijateljem; po izvještaju obavještajaca neprijatelj se sakuplja u selima 8 do 10 km si. od Kutine.

Na prostoru z. od Čazme veće sakupljanje neprijatelja.

SS div.:

Svojim posijedanjem neprijatelj prekinuo prugu Brod — Sarajevo sz. od Visokog.⁵

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/1-5, k. 25.

² Vjerovatno se odnosi na jedinice Prve proleterske divizije.

³ Kladanj su oslobodile jedinice Druge proleterske divizije. Vidi dok. br. 93 i 108.

⁴ Na karti 1 : 100.00 nije nađeno.

⁵ Vjerovatno se odnosi na dijelove Pete NOU divizije.

Želj. most. 4 ji. od Kladnja razoren (izvještaj avijatičara). Obim razaranja se još ne može utvrditi. Glavnina neprijatelja ist. od Bosne maršuje pravcem vjerovatno ka si. Hrvati odbili neprijateljski napad sa z. na Vareš.

4 hrvat. lov. brig. čisti zemljište s obje strane drumu Visoko — Zenica kao i sam drum. 2 ojačane Brandenburške čete stigle do Vareša i uhvatile vezu sa hrvat. bat. (II bat. 9 p. p.). II bat. 2 p. p. i 3 četa u Sarajevu.⁶ II bat. 1 puka u usiljenom maršu za Sarajevo. Stiže 29 i 30. 6. 1943.

373 p. d.:

Konstatovana komun. grupa 14 km jz. od Travnika. Pročešljavanje Vukovskog (Dnevni izvještaj od 29. 6.) bez dodira sa neprijateljem.

Ojačani 383 puk u pokretu za Kupres.

114 lov. div.: Na prostoru Cetingrada slobodna pruga Sunja — Kostajnica 29. 6. prekinuta demontiranjem šina u dužini od 880 m. Predviđa se da će pruga 30. 6. u podne ponovo proraditi. Čišćenje južno od Banje Luke. Slab dodir sa neprijateljem. III bat. 721 puka u Bihaću.

Njem. opunomoć. general u Hrvatskoj
Ia Pov. br. A 1143/43
Zagreb, 30. 6. 1943

Za tač. prepisa
von Brauchitsch
poručnik

---

⁶ U originalu stoji: »II/2. I.D. 3. Komp. Sarajevo«. Ovdje nije naznačeno o kojoj je pješ. diviziji riječ.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 30 JUNA
1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA TE-
RITORIJI ISTOČNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠAČKE DIVIZIJE
od 29. VI. 1943

I. II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje Ruma:

Komunisti pljačkaju na posjedima u okružjima Ruma, Irig i Pazova.

Područje Tuzla — Kladanj — Zvornik:

28. VI. 43. u 00.00 sati partizani su zaposjeli Kladanj;² ta-
mošnja domdo bojna branitelja Kladnja probila se sa 200
ljudi u Stupare do izvidnica borb. skupine Tuzlanske. Ko-
munistička glavnina nalazi se 1 km. s. z. od Kladnja. Iz-
vidnice borb. skupine Tuzlanske i domdo bojne Kladanj
bile su od Stupara povučene na Živinice (9 km. j. od Tuzle).
Vodovod za Tuzlu kod Stupara je u neprijateljskim ru-
kama.³ Kod Drinjače (10 km. j. j. i. od Zvornika) vrše se
jake borbe.⁴ Neprijateljski napadaj na selo Caparde od j.
strane bio je odbijen. Komunisti iz Lopara (16 km. s. i. od
Tuzle), prebacili su se u Mačkovac (18 km. s. i. od Tuzle),
gdje se nalazi jedan njihov stožer. Neprijateljski gubitci u
području Kladanj navodno 700—800 mrtvih.⁵

28. VI. 1943. u 02.00 sata preljetela su 2 zrakoplova preko
Kladnja u smj. Bijeljine.

369 PJEŠ. DIVIZIJA

Područje Kiseljak:

Noću na 27/28. VI. prebacilo se oko 500 partizana⁶ sa glav-
ninom preko ceste Kiseljak — Busovača u područje Sebinje

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta pod reg. br. 3/1-12, k. 25.

² Opširnije o borbama na Kladnju vidi u dok. br. 93 i 108.

³ Vidi dok. br. 106.

⁴ Na ovom području djelovale su jedinice Prve proleterske divi-
zije. Vidi dok. br. 95.

⁵ Podatak nije tačan. Vidi dok. br. 93.

⁶ Odnosi se na jedinice Pete NOU divizije. Vidi dok. br. 85.

(11 km. i. j. i. od Busovače); porušili su cestovne mostove, izvršili prepad na 1 divizijski samovoz (1 mrtav, 1 ranjen, 1 nestao) i ugrožavaju na vjerojatnom hodu prema i. željez. prugu.

Područje Kladanj:

Stupari (10 km. s. od Kladnja) i most 2 km. s. od Stupara zaposjednuti su od 16.00 sati od neprijatelja.

Pohodna skupina »Fischer« odmarala se u Busovači, te je razviđala prema jugu.

Izviđački odjel krenuo je iz Zenice da očisti (za hod) diviz. dotur. povoza, cestu Kiseljak — Busovača, i kad je oslobodio divizijski doturni povoz u Busovači, vratio se je u Zenicu.

Pohodna skupina »Ritzmann« dostigla je Žepče.

Borbena skupina »Tuzla« razviđa sa djelovima, sposobnima za borbu, do Stupara i Tuzle.

Namjera za 29. VI. 1943

Pohod. skupina »Ritzmann« imade u požurnom hodu dostignuti Tuzlu — Kosovu.

Pohodna skupina »Fischer« imade dostignuti Vranduk, izviđ. odjel Novi Šeher, diviz. dotur. povoz. Zenicu.

Borb. skupina »Tuzla« imade sa djelovima, sposobnim za borbu razviđati u smjeru Stupari.

Div. stožer premješten je u 14.00 sati u Doboj.

DNEVNO IZVJEŠĆE 369. (HRV.) PJEŠ. DIVIZIJE

od 29/30. VI. 1943

I. Područje Bijeljina:

U području Trnjaci (10 km. s. i. od Bijeljine) prikupljaju se komunisti sa namjerom, da napadnu preselicu njemačkog zaštitnog redarstva za Bijeljinu (pouzdaničko izvješće).

Područje Tuzla:

Domdo bojna Kladanj — Živinice: — brani crtu Djedina — Brgulje (18 km. j. odnos. 21 km. j. j. i. od Tuzle) protivu nadmoćnog neprijatelja. Jake komunističke snage nadiru od Šekovića u smjeru Zloselo (17 km. i. s. i. od Tuzle) — pouzdaničko izvješće.

Područje Zvornik:

Domobranski dobrovoljci brane Drinjaču (10 km. j. j. i. od Zvornika) i dalje XXIX. ustaška bojna, koja se povukla iz Vlasenice u Zvornik ponovo je upućena u Drinjaču.

Područje Tuzla:

Prema izjavama pučanstva je Tarevo (2 km. s. z. od Stupara) zaposjednuto od neprijatelja. U prostoru Kladanj engleski zrakoplovi su 27. VI. navodno bacili neke stvari.

Pohod. skupina »Fischer« je u prostoru s. od Zenice, pohodna skupina »Ritzmann« u Kosovi (14 km. j. od Doboja), izvid. odjel u Novom Šeheru; zapovjednik div. dotur. povoza dostigao je Zenicu.

Borb. skupina »Tuzla« osigurava Tuzlu. Razviđanje od Živinica prema jugu — div. borb. zapov. mjesto je od 18.00 sati u Doboju.

Namjera:

Pohodna skupina »Fischer« imade dostignuti Žepče, pohodna skupina »Ritzmann« Gračanicu, izvid. odjel Doboj, zapovjednik div. dotur. povoza Nemilu, obkop. bojna Begov Han. Bob. skupina »Tuzla« imade razviđati prema jugu.

Sa dozvolom zapovjednika njemačkih četa u Hrvatskoj zeničkim četnicima vraća se privremeno 80 pušaka koje su bili predali.

Ia.

U Sarajevu dne, 1. srpnja 1943

Za točnost prijevoda nadsatnik
(Dr. Kovačić)
Kovačić

(M. P.)

**DNEVNI IZVJEŠTAJ 369 I 373 PJEŠAČKE I 118 NJEMAČKE
LOVAČKE DIVIZIJE OD 30 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV NA TERITORIJI ISTOČNE I CEN-
TRALNE BOSNE¹**

P r i e v o d

DNEVNO IZVJEŠĆE 369 (HRV.) PJEŠ. DIVIZIJE
od 27/28. VI. 1943

I. II. DOMOBRANSKI ZBOR JAVLJA:

Područje južno od Mitrovice:

Oružnička postaja u Klenku (22 km. j. j. i. od Mitrovice) odbila je 26. VI. u 23.50 sati napadaj jedne komunističke skupine u jačini jedne sati. Kom. skupina spalila je jedan stroj za vršenje i tri kuće. U 22.50 sati zapalili su komunisti u Ljubi (13 km. s. i. od Šida) školu i jednu garnituru za vršenje.

Područje Slatina:

Prema izjavama pučanstva nalaze se u području Balinci (8 km. j. od Slatine) oko 1400 komunista (vjerovatno XII. i XVII brigada), koji dolaze od z. (od Voćina).

Područje Našice:

Prema izjavama pučanstva, nalaze se u području Gradac (10 km. j. z. od Našica) jače komunističke skupine.

Područje Tuzla:

Sukobi sa neprijateljskim predstražama 3—4 km. s. i s. z. od G. Tuzle. XXI. i XXIX. bojna I. ustaškog zdruga podređene su privremeno zapovjedniku Tuzlanskog zdruga, za obranu prelaza preko r. Drinjače, kao i 460 ljudi koji su se probili iz Vlasenice i koje se sada reorganizuju u Zvorniku. Brzoglasni vod prema Kladnju je prekinut. Divizija dostigla je sa pohodnom skupinom »Ritzmann« Nemilu, sa pohodnom skupinom »Fischer« područje Busovače, sa izv. odjelom Zenicu, sa div. dotur. povozom područje Kiseljak. Razviđanjem prema Kladnju ustanovljeno je: 2.5 km. s. od Kladnja nalaze se jake partizanske snage,² koje zatva-

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1-9, k. 25.

² Jedinice Druge proleterske divizije. Vidi dok. br. 108.

raju taj prostor. Jak neprijatelj je također 2.5 km. j. z., 1.5 km. s. i. od Kladnja.

Kladanj je bio jutros napadnut sa tri strane.

Namjera za 28. VI.:

Izvid. odjel odmarat će se u Zenici, pohod. skupina »Fischer« u području s. od Busovače. Osiguranje ceste i razviđanje prema jugu. Div. dotur. povoz imade dostignuti područje Busovače, a pohod. skupina »Ritzmann« Žepče. Borb. skupina »Tuzla« imade dostignuti Tuzlu i razviđati prema jugu sa izvidnicama sposobnim za borbu.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE 373 (HRV.) PJEŠ. DIVIZIJE

od 28/29. VI. 1943

1) Stigli su:

- a) U Kupres stož. pukovnije., 13., 14. (mot.) i 15./383. p. p., 1/373. male samovoz. kolone i 2./373. povoz. kolone;
- b) U Gor. Malovan (8 km. j. z. od Kupresa), stožer I/373. top. puk. i 2/373. obk. bojne;
- c) U Ravno i Mušić (7 km. j. od D. Vukovskog) 13/383. p. p.;
- d) U Šujicu II/383. p. p. i II/373. top. puk;
- e) U Osmanlije I/383. p. p.;
- f) U G. Vakuf III/13. p. p. (od hrv. 4. lov. brigade).

2) 373. okl. lov. sklop i 6/383. p. p. preuzeli su 27. VI. osiguranje područja Prijedor.

3) Područje Kupres:

Izjave pučanstva: Kroz D. Vukovsko prošlo je 1200 partizana³ u smjeru prema Radoša Hanu (10 km. j. od Kupresa).

4) Područje Travnik:

Protivu partizana južno od Rankovića (5 km. j. od Travnika) odposlat je topničtvom pojačan potjerni odjel. Neprijatelj uzmakao je prema jugo-zapadu. Neprijateljski gubitci još nisu poznati.

5) Između Busovače i Kiseljaka bio je napadnut njemački osobni samovoz; 1 liječnik, 1 dočastnik i 2 momka (vjerojatno od 369. pješ. div.) su mrtvi. Cesta se za sada ne može upotrebljavati.

6) Namjera:

Pročišćavanje područja j. od D. Vukovskog i razrašljanje potjernih odjela.

³ Odnosi se na dijelove Desete NOU divizije.

Od 29./30. VI. 1943

1) **Stigli su:**

- a) U Kupres 383. p. p. (u cjelini), I/373. top. puk., II/373. obk. bojne i 2. povoz. sat;
  - b) U Varcar Vakuf 373. vojnopoljska bojna, III i VI. povozna sat;
  - c) U Busovaču 4. (hrv. lov. brigada) bez III. bojne 13. p. p.
- 2) III. bojna 13. p. p. zamjenila je u G. Vakufu 3./373. izvid. odjela.
- 3) Razviđanjem ponovo se ustanovilo, da se u području Čardaci nalazi partizanska skupina, o kojoj [je] bilo javljeno u dnevnom izvješću od 28. VI.⁴ Ova je skupina došla navodno iz Fojnice.
- 4) Oklopni vlak koga je uputila 384. p. p. na željezn. prugu Lašva — Sarajevo dobio je 2 km. i. od željezničke postaje Lašva — vatru; samo je oštećena željeznička pruga. Oklopni vlak ostao je za osiguranje u Lašvi.
- 5) Podhvat za pročišćavanje Vukovskog (7 km. j. j. z. od Kupresa) prilikom premještanja 383. p. p. ostao je bez dodira sa neprijateljem.
- 6) *Namjera:*

3/373. obk. bojne obustaviti će radove na mostu preko Neretve kod Rame. Most je gotov osim poda. Za pod nedostaje tvorivo, koje tek reže uprava za gradnju pruge. Za osiguranje željezničke postaje Lašva upotrijebit će se jedna bojna 4. (hrv.) lovačke brigade. Razaslanje potjernih djelova u područje Čardaci. Pročišćavanje područja Vagan — Blagaj. Nastavak hoda u novo područje osiguranja.

Ia.

DNEVNO IZVJEŠĆE NJEMAČKE 118. LOV. DIVIZIJE
od 29. VI. 1943 ujutro.

U području Foča — Goražde nema neprijatelja. Hrv. izvješće: jače partizanske bande napale su noću 28/29. VI. na željezničku postaju Dobrinje i prekinule željezničku prugu Brod — Sarajevo.

Ia.

U Sarajevu dne, 30. VI. 1943

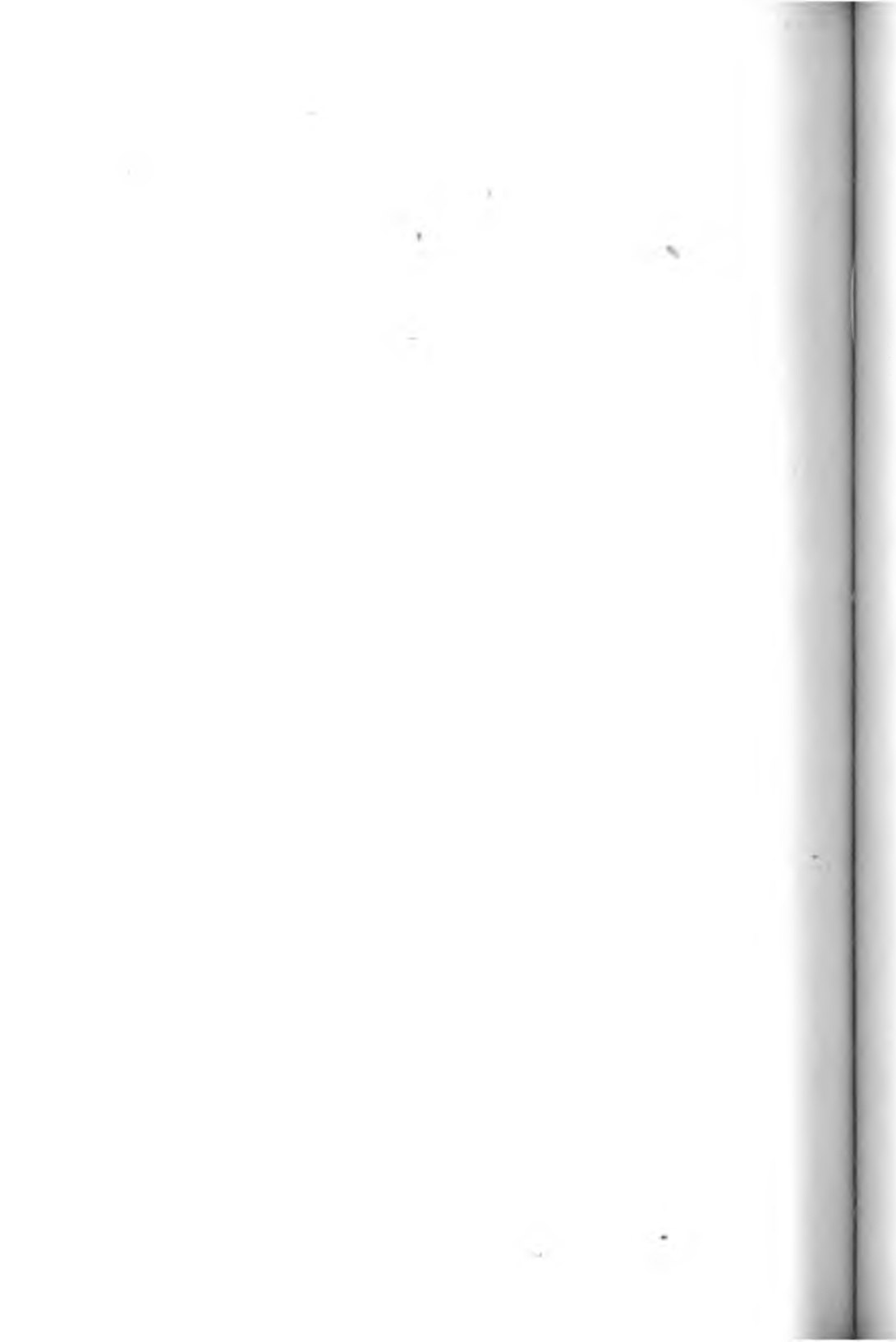
Za točnost prijevoda, nadsatnik
Dr. (Kovačić)
Kovačić

---

⁴ Vidi dok. br. 198.

III

USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

BR. 204

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 1 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹**

TAJNO

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2590/taj.

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 1. VI. 1943
(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.

2.) Pojediniosti:

a) Područje Vlasenice — Sokolca:

Prema izvješću I. zdruge, dne 29. V. prilikom sukoba kod Nedjelišta (8 km. s. i. od Vlasenice), neprijateljski gubitci po-
visili su se na 40 mrtvih i 40 ranjenih. Mrtve je neprijatelj
spalio u jednoj kući, a ranjene odveo sobom u smjeru Šekovića
— (dnevno izvješće od 30. V. t. g.).

Dne 30. V. kod s. Berega (12 km. i. j. i. od Sokolca), čet-
nici iz zasjede napali jednu ustašku obhodnju. 1 ustaša mrtav
i 1 ranjen. Izgubljena: 1 puška i 1 bod.

b) Područje Goražde:

Četnici, u prostoru između Trnova i Goražda, koji su
za vrijeme podhvata naših i njemačkih snaga pobjegli od svojih
kuća, sada se vraćaju kućama. Oni koji nisu iz ovog prostora
nastoje se prebaciti u s. smjeru prema Romaniji. Između ova-
kve jedne skupine četnika i naših straža u prostoru 8 km. z.
od Jabučkog Sedla, dne 30. V. oko 24.00 sata bilo je prepu-
cavanja.

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta pod reg. br. 2/1-29, k. 24.

c) Područje Kreševa:

Prema izvješću 5. divizije u okolnim selima Bitovnja Pl. (11 km. j. z. od Kreševa), pojavila se jedna skupina oko 150—200 partizana.

d) Područje Čajniče — Pljevlja:

Prema izvješću 369. hrv. div., ustanovljeno je da su visovi: 1363—1469 (3—5.5 km. i. od Čelebića) — 1599—1769—1727 (10—11—14 km. j. i. od Čelebića) — Hoćevina (10 km. j. z. od Pljevalja) bez neprijatelja. Na zapadnim padinama M. Ljubišnje (8 km. j. od Gradca) ima neprijatelja. U području Vrbe (5 km. j. od Gradca) nalazi se oko 150—300 neprijateljskih ranjenika.

Uhvaćena je veza sa 118. lovačkom divizijom kod sela Rijeka (1 km. i. od Čelebića). Vlastita isturena borbena crta je: Razrez — kt. 1069—972—982 (7—14—19—26 km. i. od Čelebića).

3.) Razviđanje u području Vlasenice, Sokolca, Rogatice i Goražda.

Vlastiti gubitci: 1 ustaša mrtav, 1 ranjen.

Neprijateljski: Od 29 mrtvih povisili se na 40 mrtvih i 40 ranjenih u području Vlasenice 29. V.

II. 1.) Nadporučnik Krachenfels Vladimir iz 4. p. p. vratio se iz partizanskog zarobljeništva i sada se privremeno nalazi u bolnici u Sarajevu.

2. — 4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Zapovjednik, general
Lukić
Lukić

P 3/VI D

(M. P.)

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 2 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2606/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 2. VI. 1943

(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Sokolca:**

Prema izvješću I. zdruha, iz područja Kalinovika u manjim grupicama prebacile su se dvie četničke brigade (oko 650 četnika) u Devetak Pl. (15 km. s. i. od Sokolca). Rogatička brigada, oko 300 četnika, nalazi se u Devetak Pl., a srebrenička četnička brigada, oko 250 četnika, iz Devetak Pl. krenula prema Srebrenici. Zapovjednik rogatičke brigade je Đurković Slavko, a srebreničke Vojin Dogić.

Dne 1. o. m. oko 10 četnika sa strojnicom napali su samovoz u kome se vozio zapovjednik I. zdruha ust. pukovnik Stipković, kod Han Obodjaša (6 km. s. i. od Mokrog). Samovoz pogođen sa nekoliko naboja. Napad odbijen. Nitko nije ranjen.

b) **Područje Vlasenice:**

Prema izvješću I. zdruha, partizanske predstraže iz Šekovića nalaze se u području Milan Planine (8 km. j. z. od Vlasenice).

c) **Područje Knežine:**

Prema izvješću 5. oruž. puk., dne 30. V. jedna oružnička obhodnja kod s. Vrabci (1.5 km. s. i. od Knežine) naišla je na neprijateljsku zasjedu. 1 oružnik mrtav, 1 puška izgubljena.

d) **Područje Pljevlja:**

Prema izvješću 369. hrv. div., borbena skupina ove divizije nalazi se na istim postavima od prošlog dana. Ustanovljeno je da nema neprijatelja u s. Dragaši, Glibači i Buletini (kt. 1838) (12—17 km. j. z. od Pljevalja). Neprijateljski gubitci: 4 mrtva (prebrojano).

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1-14, k. 24.

e) Područje Glamoča:

Prema izvješću 373. hrv. div., dne 31. V. oko 22.00 sata, partizani sa 5—6 strojnica napali Glamoč.² Istodobno pokušali napadaj na Korićnu (12 km. j. i. od Glamoča). Napadaji odbijeni. Naša 2 oružnika i 2 ustaše ranjeni.

3.) Razviđanje u prostoru Vlasenice, Sokolca, Rogatice, Goražda i Višegrada.

Vlastiti gubitci: 1 oružnik mrtav, 2 oruž. i 2 ustaše ranjeni.

Neprijateljski: 4 mrtva (prebrojano).

II. 1.) Dne 1. o. m. oko 12.00 sati, između Podlugova i Visokog, napali su odmetnici drezinu na kojoj se nalazio nadstojnik sekcije i blagajnik iz Sarajeva, kojima su opljačkali 600.000 kuna.

2.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Zapovjednik, general
Lukić
Lukić

(M. P.)

P. 4/VI D.

---

² Vidi dok. br. 10 i 120.

**OBAVJEŠTENJE ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 2 JUNA 1943 GOD. O NAREDBI ITALIJAN-
SKOG ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA ZA RAZORUŽANJE
ČETNIKA¹**

ZAPOVJEDNIČTVO

TAJNO

6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

J.S. Br. 1819/taj.

U Mostaru, dne 2. lipnja 1943

Predmet: Naredba talijanskog VI. .
armijskog korpusa o razo-
ružanju i zaštiti četnika.

1. — GLAVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU (Sigur. odjel) ZAGREB
2. — ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG SBORA (GLST) SARAJEVO
3. — ZAPOVJEDNIČTVU 6. PJEŠAČKE DIVIZIJE MOSTAR
4. — OPĆEM UPRAVNOM POVJERENIČTVU NDH. KOD VIŠEG ZAPOV. TALIJ. ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« (II ARMATA) SUŠAK

1. lipnja u Mostaru afixirani su oglasi-naredbe zapovjedništva talijanskog VI. armijskog korpusa sljedećeg sadržaja:

»Na temelju punomoćja dobivenih od viših vlasti i udovoljavajući njihovim naredbama, ostajući sve na snazi naredbe koje sadrže proglas zapovjedništva II. Armije od 7. septembra 1941 god.

N A R E Đ U J E M:

1) Od danas 1. lipnja 1943 godine raspušteni su svi protokomunistički dobrovoljački odredi (četnici) i u vezi s time pripadnici istih neće više primati živežne namirnice, plaće i ostalo.

Svi bivši četnici koji posjeduju oružje i strijeljivo bilo koje vrste moraju se prijaviti našim vojnim zapovjedništvima da bi izvršili predaju istoga, oni koji budu predali oružje i strijeljivo biti će smješteni u našim vojarnama, hranjeni i držani pod našom zaštitom.

2) Talijanske vojne vlasti i dalje će zaštićivati pravoslavne obitelji kao i obitelji drugih vjera osim ako nemaju kojeg člana među partizanskim odredima ili ako su nam neprijateljski raspoloženi.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojno historijskog instituta pod reg. br. 10/1, k. 232.

3) Na području ovog zapovjedništva bilo kome je apsolutno zabranjeno iz bilo kojeg razloga izuzev ako nema ovlaštenje propisano od talijanskih vojnih vlasti da posjeduje oružje i strijeljivo. Prekršitelji će biti uhićeni i izvedeni pred izvanredni vojni sud armijskog sбора.

4) Ko bude počinio neprijateljski čin protiv talijanskih i savezničkih oružanih snaga biti će na mjestu strijeljan ako uhvaćen na djelu, u protivnom će biti predan mjerodavnom izvanrednom vojnom sudu mjestnog zapovjedništva radi osuđivanja na kazne predviđene članovima 2 i 3 proglasa zapovjedništva II. Armije od 7. septembra 1941 godine (smrtna kazna strijeljanjem).

5) Najstrožije će se poduzimati mjere protiv bilo koga ko ometa javni red, bez ikakve razlike na vjeru, rasu, političko gledište itd.

6) Svi moji zapovjednici odsjeka, podosjeka, mjesta, logora i četa koje vrše operacije neka smjesta i neprestano izvršuju ovu naredbu. Zapovjednik general Sandro Piazzoni v. r.»

Dostavljam prednje sa zamolbom na znanje s tim da se do izvorne naredbe zbog njenog sadržaja nije moglo doći kod talijanskih vojnih vlasti. Na samoj naredbi pak je otiskano da će biti kažnjen smrću tko je skine ili uništi.

Kakav će posliedak biti povodom izdate naredbe, za sada je nepoznato, ali je veoma dobro poznato da su se svi četnici odmetnuli u šume, čim su osjetili nadolazak njemačkih oružanih snaga, o čemu je već izvještavano.

Isto tako nepoznat je uzrok izdavanju ove naredbe tek sada, kada su četnici raspršeni akcijom njemačkih oružanih snaga, niti je poznata svrha iste, jer je više nego sigurno da im se četnici neće predati sa oružjem, osim veoma malih izuzetaka.

Što se tiče toč. 2) u pogledu zaštite pravoslavnog pučanstva, odredba ove točke privodi se u djelo već duže vrijeme, naime odmah po dolasku njemačkih oružanih snaga i razoružanju pojedinih četnika, jer su već tada počele sa izseljavanjem pojedine uglednije mostarske pravoslavne obitelji skupa sa četnicima, koje prate talijanski vojni odjeli, u smjeru Dubrovnika, o čemu je također već izvještavano.

Dozapovjednik, pukovnik:
(M. P.) **Muharem Aganović**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
OBĆE UREDOVNO POVJERENIČTVO
KOD II ARMATE TALIJANSKE VOJSKE
BROJ 5039

Primljeno dne 11. VI. 1943 ... priloga

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 3 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2616/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 3. VI. 1943
(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Trnova:**

Prema izvješću 5. oruž. pukovnije, u šumama u okolini Dobrog Polja (9 km. j. i. od Trnova), nalazi se oko 250—300 četnika, koji su za vrijeme našeg podhvata izbjegli iz okolice Kalinovika. Ovi četnici zasada ne napadaju nikoga, nego pljačkaju stoku po šumama.

b) **Područje Glamoča:**

Prema izvješću V. zdruga, prilikom partizanskog napada² na Glamoč 31. V. poginulo je 13 partizana, a od naših je svega 5 ranjeno. U toliko valja izpraviti podatke o gubitcima u dnevnom izvješću od 2. o. m.³

Dne 2. o. m. od 02.30 sati brzoglasna veza između Livna i Glamoča prekinuta.

c) **Područje Pljevlja:**

Prema izvješću 369. hrv. div. stanje u toku 2. o. m. bez osobitih promjena. Prema izjavama pučanstva, prilikom borbi posljednjih dana u prostoru j. z. od Gradca, partizani su imali oko 150 mrtvih, od kojih su jedan dio u jednoj kući spalili. Pronađeno 56 partizanskih grobova. Tokom 2. o. m. 1 partizan prebjegao i sa zaposjednutog područja uhićeno je 11 vojnih obveznika.

3.) Razviđanje u prostoru Trnova, Sokolca, Vlasenice, Rogatice i Goražda.

Vlastiti gubitci: nije bilo.

Neprijateljski: Oko 150 mrtvih (izjave pučanstva) i 1 prebjegao.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1-16, k. 24.

² Vidi dok. br. 10, 120 i 205.

³ Vidi dok. br. 205.

II. 1.) Ništa osobitog.
2.) 3 sat XX. ust. bojne iz Tomislavgrada⁴ u Korićnu (11 km. j. i. od Glamoča); 4. sat VII. ust. bojne iz Korićne u Glamoč. Top. polubitnica iz Livna u Glamoč.

3.—4.) Bez promjene.
III. Bez promjene:

Zapovjednik, general
Lukić
Lukić

P 4/VI D

(M. P.)

BR. 208

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 4 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U CENTRALNOJ I ISTOČNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2620/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 4. VI. 1943
(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Glamoča:**

Prema izvješću V. zdruga, dne 3. o. m. u 03.00 sata, u području zap. od s. Sajkovići — Provo — Vještića Gora (16—23 km. j. z. od Glamoča) započela je borba između četnika i partizana.²

Prema izvješću V. zdruga, dne 3. o. m., oko 4500 partizana³ (vjerovatno iz Like) prebacilo se preko sela Glavice (8 km. s. z. od Glamoča) u Čardak (22 km. s. od Glamoča). Kreću se prema Varcar Vakufu⁴ i Jajcu.

Prema izvješću 373. hrv. div., skupina oko 1800 naoružanih partizana u pokretu iz prostora s. od Glamoča preko Pribelja

⁴ Duvno

¹ Original. pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1-32, k. 24.

² Vidi dok. br. 10.

³ Odnosi se na jedinice Četvrte NOU divizije.

⁴ Mrkonjić Grad

(14 km s. i. od Glamoča) u područje r. Janja sa namjerom da se prebace j. od Jajca preko Vrbasa.

Četnici skupine Drenović od 3. o. m. kod Popuža (20 km. j. z. od Jajca) u borbi sa partizanima.

b) Područje Vlasenice:

Prema izvješću I. zdruga, dne 2. o. m. navodno oko 1200 dobro naoružanih sriemskih partizana, 800 nenaoružanih i oko 1000 žena i djece stiglo je u prostor Šekovića (15 km. s. z. od Vlasenice). Poduzeta provjera.

c) Područje Pljevlja:

Prema izvješću 369. hrv. div., na borbenim postavima, naše i neprijateljsko stanje bez osobitih promjena.

3.) Razviđanje u prostoru Vlasenice, Sokolca, Rogatice i Goražda.

Vlastiti gubitci: nije bilo.

Neprijateljski: nema podataka.

II. 1.) Ništa osobitog.

2.) XXIII. ust. bojna iz Sokolca preko Sarajeva 3. o. m. upućena u Osijek.

3.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene:

(M. P.)

Zapovjednik, general

Lukić

Lukić

P 6/VI D

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 5 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2643/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 5. VI. 1943
(Oznake po karti 1 : 100.000)

- I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.
2.) **Pojedinosti:**
a) **Područje Prače:**
Prema izvješću 5. pješ. div., u selu Bogovići (10 km. s. od Podgraba) prikupljaju se četnici iz okolnih šuma. Njihova jačina nije ustanovljena.
b) **Područje Pljevlja:**
Prema izvješću 369. hrv. div., u prostoru Pljevlja stanje bez promjene.
3.) Od 6. o. m. podhvat »Šekovići«,² koji izvodi ovo zapovjedništvo po nalogu 369. hrv. pj. divizije.
U podhvalu učestvuju: 1½ bojne I. stajaćeg djelatnog zdruga, 1 bojna 15. p. p., Domdo bojna Kladanj i Vlasenica, 2 bojne Tuzlanske brigade, 2 bitnice VII. topničkog sklopa i 3½ bojne Domdo pukovnije Tuzla.
Vlastiti gubitci: nije bilo.
Neprijateljski: nema podataka.
- II. 1.—4.) Bez promjene.
- III. Bez promjene.

Zapovjednik, general
Lukić
Lukić

P 7/VI D

(M. P.)

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1-24, k. 24.

² Vidi dok. br. 52, 132 i 135.

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 6 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2652/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 6. VI. 1943
(Oznake po karti 1 : 100.000)

- I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.
2.) **Pojedinosti:**
a) **Područje Šekovića:**
Jutros je započeo podhvat »Šekovići«² prema predviđenoj osnovi. (Dnevno izvješće od 5. o. m.).
b) **Područje Glamoča:**
Prema izvješću V. zdruga, u selima Sajkovići — Gubin — Provo (16 km. j. z. od Glamoča) nalaze se četnici pod vodstvom popa Duića.³
Prema izvješću 373. hrv. divizije, vlastitim razviđanjem nije se moglo do sada ustanoviti da viest o pokretu partizana prema Varcar Vakufu odgovara istini. (Dnevno izvješće od 4. o. m.).⁴
c) **Područje Pljevlja:**
Prema izvješću 369. hrv. divizije, stanje u prostoru Pljevlja bez promjene.
3.) Nastavak podhvata »Šekovići«.
Vlastiti gubitci: nije bilo.
Neprijateljski: nije poznato.
- II. 1.) Dne 3. o. m. vratio se iz partizanskog zarobljeništva rukovodni nadporučnik Albin Šterger, na službi u zapovjedništvu utvrđivanja u Sarajevu.
2.—4.) Bez promjene.
- III. Bez promjene.

Zapovjednik general
Lukić v. r.

Za točnost:
Glavar stožera
Glst. podpukovnik (Žmavec) (M. P.) 7/VI D
— **Žmavec**

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojno historiskog instituta pod reg. br. 7/1-15, k. 24.

² Vidi dok. br. 52, 132, 135 i 209.

³ Momčilo Đujić

⁴ Vidi dok. br. 208.

BOJNA RELACIJA SEDME LOVAČKE PUKOVNIJE ZA
MJESEC MAJ 1943 GODINE¹

7. LOVAČKA PUKOVNIJA
u s. Kolojan dne 6. lipnja 1943. g.

TAJNO

Predmet — Opća bojna relacija
I. dio

SPOJ — Op. br. 1242/taj. — 41 g.
Minorsa.²

ZAPOVJEDNIČTVU 4. LOVAČKE BRIGADE

a) Operacije i akcije:

U toku mjeseca svibnja t. g. pukovnija (bez III. bojne) sudjeluje djelatno u obćem poduhvatu sa savezničkom nje-mačkom vojskom protiv četničko-partizanskih bandi, koje su djelovale u oblasti Foča — Kalinovik — Čelebić.

Uloga pukovnije u ovome poduhvatu bila je sljedeća:

do 13. svibnja t. g. pukovnija se prikuplja na prostorijski s. Blažuj — s. Hadžići i 13. svibnja t. g. vrši nastupni marš ka Foči i to u dva pravca.

a) I. bojna nastupa iz s. Hadžići preko Igman pl. — Bje-lašnice pl. ka s. Trnovo sa zadatkom razviđanja ovoga pravca i protjerivanja odmetnika, gdje stiže 15. svibnja t. g. na večer bez dodira sa odmetnicima. Od s. Trnovo bojna nastupa pravcem Kalinovik — Foča sa zadatkom osiguranja stožera i ko-more 4. lovačke brigade i 19./V. stiže u Foču (3 km. s. z. od Foče u s. Prisoje) i tu se zadržava za divizisku pričuvu. Tokom ovoga nastupanja bojna nije imala dodira sa odmetnicima.

b) Pukovnija (bez I. i III. bojne) nastupa od s. Blažuja na s. Kotorac — Vojkovići — Ilovice, gdje 16. svibnja t. g. skreće pravcem Ilovice — s. Bursići³ — s. Jabuka — s. Usti-kolina — Foča sa zadatkom razviđanja i protjerivanja odmet-nika na ovome području. U Foču stiže 18. svibnja t. g. po podne bez dodira sa odmetnicima. Istoga dana II. bojna zauzima po-stave s. i. od Foča — Ilovino Br. (860).

20. svibnja t. g. pukovnija (bez I. i III. bojne) nadire pravcem Foča — Ilovino Br. (860) — s. Boljoradina — Zlataja

¹ Kopija originala, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoisto-riskog instituta pod reg. br. 6/1-24, k. 57.

² Ministarstvo oružanih snaga

³ Vjerovatno Bešlići

(1216) — s. Tinci⁴ — s. Vikoč — s. Kunovo — s. Bandovići sa zadatkom zaštite lijevog krila 118. njemačke lovačke divizije, razviđanja ovoga područja i protjerivanja odmetnika. Tokom ovoga nadiranja nije se imalo dodira niti borbe sa odmetnicima.

I. bojna pukovnije dne 22. svibnja t. g. kao diviziska pričuva, pojačana sa 14. sati i lahkim povozom pukovnije, sudjeluje sa ostalim postrojbama 4. lovačke brigade i 118. njemačke lovačke divizije u ogorčenim borbama sa odmetnicima na obćem pravcu napadaja Foča — Trovrh (1386) — s. Kušlat — s. Čelebić sa zadatkom ponovnog zauzimanja Trovrha (1386), koji je bio zaposjednut od odmetnika i daljeg sudjelovanja u napadaju i proganjanju i uništavanju četničko-partizanskih bandi. Dobiiveni zadatak bojna je izvršila u potpunosti, imajući pri ovome ogorčene borbe, koje su se završile porazom po odmetnike, nanijevši odmetnicima velike gubitke uz relativno vlastite gubitke male.

30. svibnja t. g. pukovnija se prikuplja i drži crtu — Viševina (1289) — Pribišci (1018) — s. Gradojevići — k. 906 sa zadatkom najupornije obrane i zatvaranja pravca eventualnog pokušaja probijanja odmetnika iz kotla, na kojoj se crti zadržava sve do kraja mjeseca svibnja t. g., ne imajući dodira sa odmetnicima niti borbe.

b) Iskustva:

Odmetnici su dobro naoružani i raspolazu sa dovoljno streljiva. Među odmetnicima je dobar moral i borbeni duh i veoma su žilavi u borbi. Veoma često su skloni ubacivanju manjih odjela u pozadinu u svrhu stvaranja meteža i zabune kod protivnika. Skoro redovno vrše napadaje noću. Umješno koriste zemljište za borbu i veoma dobro se maskiraju. Veoma često i uspješno koriste ratne varke sa ciljem propuštanja pojedinih jedinica kroz svoje zaposjednute postave, te da bi ih kasnije obkolili i uništili da bi se domogli oružja i streljiva.

c) Nedostatci i pogreške:

Momčad i čašće nedovoljno opremljeni i obučeni za borbu u planinskom zemljištu, zbog čega se dešava da se jedinice gube pa čak i rasturaju, te je potrebno duže vremena dok se ponovo prikupe. Razumije se da pri ovome se trpe i nepotrebni gubici u ljudstvu i materijalu.

Protivnik se podcjenjivao, nije se dovoljno razviđalo u cilju prikupljanja podataka o jačini i rasporedu protivnika zbog čega je došlo do razbijanja pojedinih jedinica.

Zapovjednik, pukovnik
(Metikoš)
Metikoš

---

⁴ Vjerovatno Klinci

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 7 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U CENTRALNOJ I ISTOČNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2667/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 7. VI. 1943

(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Šekovića:**

Dne 6. o. m. u toku podhvata »Šekovići« nije bilo jačeg sukoba sa neprijateljem.

Južna skupina iz prostora Vlasenica — Milići — Nova Kasaba dostigla je predviđenu crtu: Nišava (kt. 776) (8 km. s. z. od Nove Kasabe) — Kopilova Bara — Hobera Šuma (1.5—5 km. j. z. od Nišave).

O napredovanju zapadne skupine iz smjera Kladanj — Žeravice, do predviđene dnevne crte nema podataka ni zasada uhvaćene veze sa ovom skupinom.

Na našoj strani nije bilo gubitaka, a kod neprijatelja: 1 mrtav, 1 ranjen i 1 zarobljen. Plien: 3 puške.

Partizani uzmiču prema sjeveru (nису još došli u dodir sa zapriečnom skupinom) sa vjerojatnom namjerom da priedu preko rieke Spreče i umaknu u Majevicu.

b) **Područje Pljevlja:**

Prema izvješću 369. hrv. divizije, stanje u prostoru Pljevlja bez osobitih promjena. Kod neprijatelja: 1 mrtav.

c) **Područje Turbeta:**

Prema izvješću 373. hrv. divizije, između Čosića i Gostilja (7 km. s. z. od Turbeta), uhvaćeni su partizani koji su pljačkali po selima. Kod neprijatelja: 3 mrtva i 1 zarobljen.

3.) **Nastavak podhvata »Šekovići«.**

Vlastiti gubici: nije bilo.

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8 1-18, k. 24.

Neprijateljski: 5 mrtvih, 1 ranjen i 2 zarobljena.

II. 1.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Po nalogu zapovjednika
Glavar stožera, Glst. podpukovnik
(Žmavec)
Žmavec

P. 8/VI D.

(M. P.)

BR. 213

**IZVJEŠTAJ TOPNIČKE PUKOVNIJE OD 7 JUNA 1943 GOD.
O POKRETIMA U TOKU MAJA 1943 GODINE¹**

TOPNIČKA PUKOVNIJA

4. LOVAČKE BRIGADE

Op. broj 113/taj.

U Čelebiću, 7. VI. 1943

Predmet: izvod iz operacijskog
dnevnika

ZAPOVJEDNIČTVU 4. LOVAČKE BRIGADE I a

Prema brzoglasnom traženju Glavara stožera 4. lovačke brigade, dostavljaju se naknadno podatci za operacijski dnevnik u vriemeu od 12. do 19. svibnja i od 25. do 31. svibnja 1943. godine.

Pukovnija u vriemenu od 1. do 12. svibnja bila je raspoređena ovako:

— Stožer pukovnije u Travniku.

— IX. topnički sklop u Bugojnu, do 9. svibnja o. g.

— XI. topnički sklop u Travniku.

Vrieme je provedeno u izobrazbi jedinica i popunjavanju istih.

IX. topnički sklop krenuo je 10. svibnja o. g. u 9,00 sati iz Travnika [u] pravcu Busovače do Dolca.

XI. topnički sklop krenuo je 10. svibnja o. g. u 7,00 sati do ž. st. Busovača.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1-29, k. 57.

Stožer topničke pukovnije u Travniku.

11. svibanj o. g.

IX. topnički sklop krenuo je u 9,00 sati iz Dolca do Viteza.

XI. topnički sklop na ž. st. Busovača.

Stožer topničke pukovnije u Travniku.

12. svibanj.

Stožer pukovnije polazi u 14,00 sati iz Travnika do Busovače.

IX. topnički sklop polazi iz Viteza u 09,00 sati do Bilalovca.

XI. topnički sklop polazi u 10,00 sati sa ž. st. Busovače do u Brestovsko.

13. svibanj.

Stožer pukovnije polazi iz Busovače u 08,00 sati do Blažuja.

IX. i XI. topnički sklop polaze svaki sa svoga prenoćišta u 21.00 sati za Blažuj.

14. svibanj.

Stožer pukovnije i sklopovi u Blažuju na odmoru.

15. svibanj.

Stožer pukovnije i sklopovi polaze u 05,00 sati iz Blažuja do Leletinog Hana.

16. svibanj.

Pukovnija polazi u 06,00 sati iz Leletinog Hana do Dobrog Polja.

17. svibanj.

Pukovnija polazi u 06,00 sati iz Dobrog Polja do Kalinovika (Logor b).

18. svibanj.

Pukovnija polazi iz Kalinovika u 08,00 sati do Ocrkavlja.

Vrieme od 19 do 25. svibnja prikazato je u² posebnom odeljku.

26. svibanj.

Stožer pukovnije na livadi kod k. 449.

Stožer IX. topničkog sklopa sa 3/IX. odlazi u 09,00 sati sa Trovrha u s. Miriće.

2/IX. na k. 528.

Stožer XI. topničkog sklopa sa 4/XI. na livadi kod k. 449.

2/XI. na s. Selištu.

1/IX. II. vod na livadi kod k. 449., a prvi vod kod s. Kave kod k. 425.

27. svibanj.

Pokret svih dijelova u s. Popovine osim 1/IX. koja ostaje na svom dosadanjem položaju i 3/IX. koja ostaje u s. Mirićima.

---

² Sljedeći dio rečenice na originalu dopisan mastilom.

28. svibanj.

U 08.00 sati pokret svih dijelova pukovnije u s. Miriće.
3/IX. sačekuje u s. Mirićima pukovnju.

29. svibnja.

Svi djelovi u s. Mirići, osim 3/IX. koja se pridjeljuje 13.
p. p. i polazi u 08,00 sati na 1160 u s. Dubrave.

30. svibnja.

U 06,00 sati pokret svih djelova u s. Čelebić.

31. svibnja.

Stožer pukovnije sa sklopovima u s. Čelebiću osim I/IX.
koja je na svojim položajima po vodovima kod k. 449 i k. 425.

U vremenu od 1—19. svibnja 1943. godine nije ispaljen
ni jedan metak.

U vremenu od 26. do 31. svibnja 1943. godine ispaljeno
je 119 tempiranih granata Ob. 28 i 102 granat-šrapnela Ob.
21. na ciljeve koje su označavali i tražili pješački zapovjednici.

Zapovjednik, pukovnik
(Domanik)
Domanik

BR. 214

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 8 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2688/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 8. VI. 1943

(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) U podhvalu »Šekovići« neprijatelj pruža jak odpor
našim snagama.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Šekovića:**

Dne 7. o. m. u toku podhvata »Šekovići«, južna skupina
naišla je na jak odpor neprijatelja, koji je brojčano jači i na-

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta pod reg. br. 9'1-9, k. 24.

lazi se u utvrđenim postavima. Desno krilo ove skupine podišlo je Potajniku (kt. 913) (10.5 km. s. z. od Nove Kasabe). Lievo krilo skupine, uslied jakog otpora neprijatelja, nije moglo napried dalje od kt. 663 — Hobera Šume (6 km. s. od Vlase-nice). Vlastiti gubitci: 3 ustaše i 4 dobrovoljca mrtvi, 1 ustaša i 2 dobrovoljca ranjeni, a kod neprijatelja 19 mrtvih (prebro-jano) i oko 20 ranjenih. Plien: 2 puške.

b) Područje Zenice:

Prema izvješću 5. oruž. pukovnije, dne 7. o. m. četnici napali milicionere kod Klopačkog Vrhra i Jurjevića (5 i 8 km. s. i. od Zenice). Posljedak sukoba nepoznat.

Prema viestima iz Begov Hana, dne 7. o. m. četnici su napali i razjurili jednu skupinu milicionera oko Bjelih Voda (11 km. s. i. od Zenice). Milicionera ima mrtvih i ranjenih, ali nepoznato koliko.

c) Područje Foče:

Prema izvješću 5. divizije, u selima oko Stolca i Kleka² (7 i 12 km. s. z. od Ustikoline), nalazi se jedna skupina oko 300 do 400 naoružanih četnika, koji održavaju vezu sa četnicima iz Romanije, ali zasada nikoga ne napadaju nego samo pljač-kaju stoku po šumama za svoju prehranu.

d) Područje Pljevlja:

Prema izvješću 369. hrv. divizije, stanje u području Pljevlja bez osobitih promjena.

e) Područje Kalinovika:

Prema izvješću 369. hrv. divizije, jedna borbena skupina ove divizije, dostigla je Jeleč (14 km. i. od Kalinovika) i pro-stor južno od Jeleča. Ova skupina prodire dalje prema jugu sa namjerom da sprieči prodor neprijatelja prema zapadu iz prostora Durmitora.

3.) Nastavak podhvata »Šekovići«. Razviđanje u prostoru s. i. od Zenice i u prostoru Rogatice i Goražda.

Vlastiti gubitci: 3 ustaše i 4 dobrovoljca mrtvi,
1 ustaša i 2 dobrov. ranjeni.

Neprijateljski: 19 mrtvih (prebrojano) i oko 20 ranjenih (procijenjeno).

II. 1.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Po nalogu zapovjednika
Glavar stožera, Glst. podpukovnik
(M. P.) (Žmavec)
Žmavec

² Klek k. 1744

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 9 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2705/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 9. VI. 1943

(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) U podhvalu »Šekovići«,² uzprkos snažnog neprijateljskog odpora, naše snage nastavljaju sa obkoljavanjem neprijatelja u prostoru oko Šekovića.

2.) Pojediniosti:

a) Područje Šekovića:

Dne 8. o. m. u podhvalu »Šekovići« južna skupina uz jak neprijateljski odpor dostigla je crtu: Crvene Stijene — Simići (9 km. i. od Šekovića — 9 km. j. i. od Šekovića). Vlastiti gubitci: 10 ranjenih, a kod neprijatelja 54 mrtva (prebrojano). Plien: 1 strojopuška, 25 pušaka i veća količina raznog streljiva.

Dne 8. o. m. zapadna skupina dostigla je crtu: Šekovići — r. Lovnica — Bjelova Kosa — V. Laško³ B. (8—9 km. s. z. od Šekovića).

U toku noći 8./9. o. m. ova skupina odbila je dva protunapadaja partizana kod Šekovića. Gubitci nepoznati.

Dne 8. o. m. naši dielovi zajedno sa četnicima suborcima iz smjera Rudnika zauzeli su Borogovo (kt. 813) (9 km. s. i. od Šekovića). Istoga dana poslie podne vođene su borbe između dielova zapriečne skupine i partizana kod sela Sajtovići (9 km. s. s. i. od Šekovića). Posljedak nepoznat. Zapriečni dielovi iz Gračanice izbili su od Bijelog Polja kod sela Mitrovići (7 km. s. z. od Šekovića).

Oko 1600 partizana sakupljaju se u području sela Vidakovići — Selište — Korito (6 km. s. i. od Šekovića).

3.) Nastavak podhvata »Šekovići«.

Vlastiti gubitci: 10 ustaša ranjenih.

Neprijateljski: 54 mrtva (prebrojano).

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/1-19, k. 24.

² Vidi dok. br. 52, 132, 135, 209, 210, 212 i 214.

³ V. Vlaško B. (k. 720)

II. 1.—2.) Bez promjene.

3.) 1./15. p. p. iz Žepča 9. o.m. prebačeno preko Sarajeva u Vlasenicu za pojačanje u podhvalu »Šekovići«.

4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Po nalogu zapovjednika
Glavar stožera, Glst. podpukovnik
(Žmavec)
Žmavec

Njemačka izvješća nisu
primljena.

(M. P.)

P 10 / VI D

BR. 216

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 10 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2716/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 10. VI. 1943
(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Šekovića:**

Usled nadmoćnog, utvrđenog i dobro naoružanog neprijatelja, u podhvalu »Šekovići«, južna skupina u toku 9. o. m. izgleda nije mogla dalje od dostignute crte naznačene u dnevnom izvješću od 9. o. m. O stanju kod ove skupine nisu primljeni točni podatci.

Zapadna skupina, zbog stanja kod južne skupine, morala se povući sa dostignute crte naznačene u dnevnom izvješću od 9. o. m. na crtu: Novčić — Popovići — Zmajevac (3—4—6 km. j. z. od Šekovića).

¹ Original, pisan na mašini nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1-29, k. 24.

Podatci o gubitcima nisu primljeni.

b) Područje Glamoča:

Prema izvješću 373. hrv. div., partizanska skupina oko Pribelja (14 km. s. i. od Glamoča) krenula u j. z. smjeru preko Dubrave i Braića (8—10 km. s. od Glamoča). Sa ovom skupinom partizana putuje i stanovništvo iz sela Blagaja (8 km. s. z. od Kupresa), koje je naklonjeno partizanima.

c) Područje Kalinovika

Prema izvješću 369. divizije, vode se žestoke borbe sa partizanskim skupinama u prostoru sela Vrbnice (20 km. j. i. od Kalinovika).

3.) Nastavak podhvata »Šekovići«.

Vlastiti gubitci: nema podataka.

Neprijateljski: nije poznato.

II. 1.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Po nalogu zapovjednika
Glavar stožera, Glst. podpukovnik
(Žmavec)
Žmavec

(M. P.)

P. 11/VI D.

OPŠTA BOJNA RELACIJA PRVOG STAJAĆEG DJELATNOG ZDRUGA ZA MJESEC MAJ 1943 GODINE¹

Predmet: Podhvatno izvješće za svibanj 1943 g.

Dio prvi

- GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (OPER. ODJEL)
- ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG SBORA (GLST.)

A.) OPERACIJE I PODHVATI:

1.) Raspored postrojbi dne 1. svibnja 1943 godine.

I. — Stožer I. stajaćeg djelatnog sdruga — Sokolac.

II. — Stožer II. stajaće bojne sa 1., 2 i 3. sati u Jajcu, a 4. sati u Mokrom. Stožer III. stajaće bojne, stožerna sat, te 1. i 2. sat u Vlasenici, 3. Ploče — Vlasenica, 4 sat Vlasenica, bacački vod Vlasenica. Stožer XXI. stajaće bojne sa bacačkim vodom, stožerom. 1., 2., 3. i 4. sati u Sokolcu. Stožer XXII. stajaće bojne u Sokolcu, 1. sat **Podromanija** — Naromanija — Pediše, 2. sat Kalimanići, 3. sat Bistrica, 4 sat Podromanija. Stožer XXIII. stajaće bojne sa stožerom sati Skelani, 1. sat Sedače, 3. sat Fakovići, 4. sat Tegare, bacački vod Skelani. Stožer XXIV. stajaće bojne Rogatica, stožerna sat Pešurići, 1 sat Višegrad, 2. sat Borike, 3. sat Žepa, 4. sat Međeđa. Stožer XXVIII. stajaće bojne sa stožernom sati, bacačkim vodom i 1. sati u Han Pijesku, 2. sat u Han Kramu, 3. sat u Han Pijesku, 4. sat **Nevačka** — Berkovina. Stožer XXIX. stajaće bojne sa stožernom sati u Srebrenici, 1. sat Sućeska, 2. sat Drinjača, 3. sat Srebrenica, 4. sat Bratunac.

2.) PODHVATI:

Tokom mjeseca svibnja vršeni su podhvati razviđanja i čišćenja zemljišta na području Romanije kod Mokrog, oko Han Pijeska, Vlasenice, Nedjelišta — Rogosija i uobće na području zapovjednih mjesta pojedinih bojna ovoga sdruga. Izviđalo se stalno na cijelom području sdruga u svrhu razotkrivanja neprijatelja i prikupljanja potrebnih podataka za uništenje istog.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1-8, k. 57. Vjerovatno je pisan 10 juna 1943 god.

U toku mjeseca svibnja svi dieľovi sdruga vršili su također i utvrđivanje svojih postava, kao i popravak istih.

Rad po danima tekao je kako sledi:

1. svibanj:

XXI stajaća bojna izvršila razviđanje i pretres zemljišta do sela Rakitnice (12 km j.i. od Sokolca) bez dodira sa neprijateljem.

Dielovi XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska izvršili izviđanje i pretres zemljišta oko Han Krama, te tom prilikom nisu dolazili u dodir sa neprijateljem.

2. svibanj:

Jedna partizanska skupina² iz područja Šekovića prebacila se je u toku jučerašnjeg dana (1. V. t. g.) preko Milića (11 km j. i. od Vlasenice) u Crnu Rijeku (4 km i. od Han Pijeska). Jačina skupine broji do 300 ljudi.

I. bojna 9. p.p. iz Orahovice (6 km j. od Prače) uputila u izviđanje jednu obhodnju prema jugu. Pri hođu obhodnja je bila napadnuta od strane četnika, ali ih je nakon kraće borbe razpršila.

3. sat XXIV. stajaće bojne iz Žepe izvršila razviđanje puta između sela Ribioca i Živaljevića. Jedna obhodnja te sati naišla je na 10 do 15 odmetnika, koji su ih dočekali iz zasjede puščanom vatrom. Nakon kraće borbe, bez vlastitih gubitaka, četnici su protjerani.

3. svibanj:

Prema prikupljenim podacima skupina partizana³ iz Šekovića prebacila se 2. V. t.g. u predjele: G. Vrsinje — D. Vrsinje — Bijelo Polje — Krušćik, a predstraže postavila na Han Sikiri i Sikiri t. 1071. Cielokupna III. stajaća bojna iz Vlasenice krenula u razviđanje na navedeno područje, da viest provjeri i neprijatelja uništi. Dielovi bojne došli su na logorišta partizana i našli njihove logorske vatre na Sikiri i Han Sikiri, ali su partizani bili već napustili to područje. Ustanovljeno je da su se isti odmetnici razdvojili u dvije skupine i to: jedna krenula u pravcu Kraljeve Gore u jačini od 100, a druga skupina od 180 naoružanih partizana povratila se natrag u Šekoviće. Na predjelu Han Sikire pronađen je 1 protuzrakoplovni top velikog kalibra bez zatvarača i točkova. Do borbene djelatnosti nije došlo, pošto su odmetnici prije umakli.

2 sati XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska izvršile izviđanje i pretres zemljišta na crti Han Pijesak — Kusače — Crna Rijeka — Podžepļje — Stoborani — Zaugline — Mislovo

² Odnosi se na Birčanski NOP odred.

³ Isto

— Brestovača — Džimrije — Han Pijesak i Han Kram. Do kraće borbe došlo je u selima Mislovu i Brestovači sa četnicima, od kojih su 2 ubijena i veći broj ranjenih, koje su uspjeli odnijeti. Zaplijenjeno je oružje i tvorivo. Vlastitih gubitaka nije bilo.

4. svibanj:

Jedna grupa četnika, vjerovatno iz skupine Radivoja Kosorića, napali su muslimansko selo Gornju Vinču (4 km s.i. od Prače) i opljačkali ga, i od mještana neke ubili. Odmah po saznanju upućena je obhodnja iz Prače, koju su četnici u biegu dočekali pušcanom vatrom. Obhodnji je uspjelo pljačkaše bez vlastitih gubitaka razpršiti.

6. svibanj:

1 vod 4. sati XXVIII. stajaće bojne izvršio izviđanje na crti: Berkovina — Ravansko — Prelino Brdo — Kozlovača — Han Veternik — Podigrište — Berkovina. Na povratku obhodnje jedna grupa partizana jakosti do 50 naoružanih ljudi sa Kozlovače pripucala na spomenutu obhodnju. Nakon kraće borbe partizani su protjerani i tom prilikom prikupljeno je oružje i streljivo.

1. sat XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska i 2 sati III. stajaće bojne iz Vlasenice izvršile izviđanje i pretres zemljišta Gornji Zalukovik (4 km j.i. od Vlasenice) bez dodira s neprijateljem.

8. svibanj:

2 i pol sati XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska, 2. sati III. stajaće bojne iz Vlasenice i dieľovi Kladanjske bojne izvršile razviđanje i čišćenje zemljišta na crti: Žeravice — Klanac — Čajir — Sokolina — Blizanci — Debelo Brdo — Stara Džada — Javorovo Brdo — Milan Planina — Kozlovača — Trešnjevac — Han Pijesak.

U selu Žeravice došlo je do kraće borbe sa grupom partizana, a na brežuljcima Mramorje došlo je do borbe sa oko 40 odmetnika-partizana. Obje grupe su razbijene bez vlastitih gubitaka bilo u oružju i ljudstvu. Od partizana je zaplijenjeno oružje i streljivo.

9. svibanj:

Obhodnja posade iz Kalimanića (16 km i. od Sokolca) u selu Beheći (3 km i. od Kalimanića) napadnuta je od odmetnika u 17.30 sati, te držala borbu do dolaska pomoći posade Kalimanići i odmetnike razbila.

10. svibanj:

Razviđanje dieľova 9. p.p. iz Rogatice do Gučeva (6 km s. z. od Rogatice) završeno bez dodira s neprijateljem.

3. sat XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska preuzela postave 4. sati XXVIII. stajaće bojne u Berkovini.

11. svibanj:

Izvršeno izviđanje izpred postave III., XXI., XXIV. i XXIX. stajaće bojne bez dodira s neprijateljem.

12. svibanj:

II., XXII., XXIII. i XXVIII. stajaća bojna izvršila utvrđivanje postava.

13. svibanj:

Odmetnici napali posadu 1. sati XXII. stajaće bojne u Pedišama. Napad izvršen noću u 01.00 sati i nakon kratke borbe odbijen bez vlastitih gubitaka.

14. svibanj:

Dielovi XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska izvršili izviđanje izpred postava bez dodira s neprijateljem.

15. svibanj:

Izviđanje izpred postava pojedinih bojni u svrhu otkrivanja neprijatelja.

16. svibanj:

1 i pol sat XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska izvršila podhvat razviđanja na crti: Han Pijesak i Han Kram — Džimrije — Brestovača — Mislovo — Zabrežje. U selu Zabrežju i na okolnim visovima, a naročito prema selu Točionik, došlo je do odpora sa grupom četnika jakom po prilici 50 naoružanih puškama i jednom strojopuškam. Nakon polusatne žestoke borbe četnici su uništeni bez vlastitih gubitaka, a oružje i streljivo neprijatelju zarobljeno.

Po tome postrojba se je povratila preko Devetak Pl. i Džimrije u Han Pijesak i Han Kram.

17. svibanj:

Po zapovjedi III. domobranskog sбора Op. Br. 2337/taj. izvršeno je izviđanje u području Rogatice — Višegrada i Dobruna, kao i oko Sokolca — Han Pijeska i Vlasenice, te završeno bez dodira sa neprijateljem. U navedenom razviđanju sudjelovale su sljedeće postrojbe:

3. sat XXII. stajaće bojne izvršila razviđanje u pravcu: Bistrica — Paljevina — Dccinin Han⁴ — Ogorelica — Bistrica bez dodira sa neprijateljem, a niti ga je ma gdje primjetila.

XXI. stajaća bojna u izviđanju pravcem Sokolac — Selišta — Ozerkovići — Ponor i Sokolac — Puračić⁵ — Neprav-

⁴ Na karti 1 : 100.000 nije nađeno.

⁵ Vjerovatno Pavičići

dići — Miošići, naišla u Ponoru na 15 i na Gradini (t. 1135) 25 četnika, koji su bez ikakvog otpora umakli.

Dielovi III. stajaće bojne iz Vlasenice izvršili razviđanje pravcem G. Zalukovik — Zagrađe — Gerovi — Račići — Mišići. U podhvatu do dodira s neprijateljem nije došlo. Pronađeno je sakriveno oružje i tvorivo.

18. svibanj:

Shodno zapovjedi 5. pješ. divizije pod Br. 613/taj. od 17. V. 1943 g. II. stajaća bojna iz Jajca krenula u Pale za preuzimanje novoodređenih postava.

19. svibanj:

II. stajaća bojna stigla u Pale. 1. sat postavljena za osiguranje od željezničke postaje Dovlići (izključno) do željezničke postaje Stambulčić (uključno). 2. sat smjenila 3. sat XXII. stajaće bojne na Vrelu Bistrici. 3. sat osigurava prugu od željezničke postaje Stambulčić (isključno) do Podgraba (uključno). Stožer bojne smješten u Palama. Poluvod 3. sati XXVIII. stajaće bojne iz Berkovine izvršio izviđanje u pravcu sela: Rulići — Kozlovača — Igrište. Na Igrištu obhodnja je naišla na jednu grupu od 15 partizana, pa je u borbi bez vlastitih gubitaka ubijen 1 partizan i 1 ranjen, a ostali razpršeni. Zaplijenjeno je oružje i streljivo.

20. svibanj:

2 voda XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska izvršila izviđanje na području Crne Rijeke, bez dodira s neprijateljem. Pronađeno je sakriveno oružje, streljivo i drugo tvorivo.

Dielovi XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska razviđali su i u prostoru sela Džimrije i Brestovače bez dodira s neprijateljem. Prikupljeno je sakriveno oružje i streljivo.

21. svibanj:

XXI. stajaća bojna sa Dočastničkim tečajem iz Skolca i 4. sati II. bojne iz Mokrog izvršili izviđanje i čišćenje područja Prutine — Lupoglav — Novakove Stiene⁶ (3 do 5 km j. od Mokrog). Došlo je do kraće borbe s četnicima, kojom prilikom je ubijeno 5, a 3 četnika živa uhvaćena. Vlastitih gubitaka nije bilo. Zaplijenjeno je oružje, streljivo i drugo razno tvorivo.

22. svibanj:

3. sat XXII. stajaće bojne po predaji postava u Bistrici 2. sati II. stajaće bojne, stigla u sastav bojne u Sokolac. Uz put izvršila izviđanje bez dodira s neprijateljem.

23. svibanj:

1 vod XXVIII. stajaće bojne, u jakosti 30 ljudi, postavljen za osiguranje željezničke postaje Žeravice (želj. Han Pi-

⁶ Vjerovatno Novakova Pećina (k. 1521) i V. Stijena (t. 1617).

jesak — Olovo), a osiguranje iste pruge uređeno na ovaj način: sjedište 1 sati XXVIII. stajaće bojne u Nevačkoj, 1 ojačan vod u Žeravicama, 1 vod u Berkovini, te 1 vod legionara bojne branitelja Kladnja u Petrovićima. Danonoćno krstare obhodnje od uporišta do uporišta.

XXI. stajaća bojna iz Sokolca krenula u Skelane radi izmjene sa XXIII. stajaćom bojom.

4. sat popunjena sa 2 voda 2. sati XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska izvršila podhvat na crti Han Pijesak i Han Kram — Džimrije — Brestovača — M'slovo — Zabrežje. U podhvalu se došlo do manje grupe odmetnika, koji su nakon otvorene vatre raspršeni. Zaplijenjeno je razno oružje i tvorivo.

2. sat XXII. stajaće bojne iz Sokolca izvršila podhvat razviđanja zemljišta Baljak bez dodira s neprijateljem.

24. svibanj:

Obhodnja XXVIII. stajaće bojne sa uporišta u Berkovini izvršila izviđanje prema selu Igrište. Na putu kroz selo Trešnjevac obhodnja je naišla na grupu odmetnika pljačkaša, pa je uspjela da, bez vlastitih gubitaka, u obostranoj borbi zarobi 1 četnika. Zarobljeno je oružje od četnika.

25. svibanj:

Dielovi XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska izvršili izviđanje i pretres zemljišta oko sela Crna Rijeka, bez dodira s neprijateljem. Pronađeno je sakriveno oružje i streljivo.

26. svibanj:

Obhodnja XXVIII. stajaće bojne sa uporišta u s. Steborani zatekla u selu Brložnik grupu četnika-pljačkaša, koje je nakon kraće obostrane vatre razpršila.

27. svibanj:

Izviđanje izpred postava, radi razodkrivanja neprijatelja.

28. svibanj:

Obhodnja XXVIII. stajaće bojne u izviđanju naišla, u selu Podžeplje, na jednu grupu odmetnika, koji su pljačkali i zlostavljali seljake spomenutog sela. Nakon kratke obostrane borbe četnici su protjerani ne odnjevši opljčkane stvari. Vlastitih gubitaka nije bilo.

29. svibanj

3. sat XXII. bojne i Dočastnički tečaj iz Sokolca izvršili izviđanje u pravcu: Han Obođaš — Stari Grad (11 km z. od Sokolca) — Bijela Voda — Pediše — Sokolac bez dodira s neprijateljem. Pronađeno je sakriveno odmetničko oružje.

2 i pol sati III. bojne iz Vlasenice i 1 i pol sat XXVIII. bojne iz Han Pijeska izvršile izviđanje i pretres područja Ne-

djelišta (9 km s.i. od Vlasenice) i Rogosije (8 1/2 km s.i. od Vlasenice), te su naišli neprijateljsku grupu do 300 partizana i u ogorčenoj borbi neprijatelja razbili. Gubitaka u ljudstvu i tvorivu s obe strane bilo je.

Na putu od Vlasenice prema Ploči napadnuta naša kola, koja su prevozila hranu za posadu u Ploči. Uz borbu uspjelo je spasiti kola i hranu. Tom prilikom bilo je gubitaka u ljudstvu i tvorivu s obe strane.

30. svibanj:

Dielovi XXVIII. stajaće bojne iz Han Pijeska izvršili izviđanje do Igrišta (7 km j.z. od Han Pijeska), gdje se naišlo na neprijatelja jačine 40 naoružanih odmetnika, kojom prilikom je 1 odmetnik ubijen. S naše strane 1 ranjen.

Obhodnja 2. sati XXII. stajaće bojne iz Kalimanića (15 km i. od Sokolca) napadnuta je iz zasjede od čečnika kod s. Berega (11. 1/2 km j.i. od Sokolca). U prihvaćenoj borbi je bilo gubitaka s naše strane u ljudstvu i tvorivu, a neprijateljski nepoznati. Neprijatelja je uspjelo protjerati.

31. svibanj:

Nasilnim razviđanjem, koje su izvršile 2 sati III. stajaće bojne iz Vlasenice do Nedjelišta (9 km s. i. od Vlasenice), nije došlo do dodira s neprijateljem, ali je ustanovljeno da je u podhvatu 29. t. mj. neprijatelj imao 40 mrtvih i toliki broj ranjenih. Neprijatelj je svoje mrtve spalio u jednoj kući, a ranjene odnio u pravcu Rudišta i Šekovića, kamo se povukao.

XXIII. stajaća bojna stigla iz Skelana u Sokolac.

Zapovjednik, pukovnik:

(I. Stipković)

Stipković

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 11 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ I CENTRALNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2730/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 11. VI. 1943
(Oznake po karti 1:100.000)

I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Vlasenice — Šekovića:**

U podhvalu »Šekovići«, dne 10. o.m. južna skupina ovlađala je crtom: Podcrkvina — Crkvina — kt. 780 — Ripa (749) — Simići (7 km. j.i. od Šekovića).

Zapadna skupina prikuplja se u Kladnju i dielom u s. Turalići (10 km. i. od Kladnja), odakle će ponovo nastaviti nadržanje u smjeru Šekovića.

Kod zaprečne skupine na sjeveru stanje nepromijenjeno. Jedna skupina oko 300—400 partizana,² koja se izgleda noću 9./10. o. m. probila kroz postave južne skupine kod sela Šadića (9 km. s.s.i. od Vlasenice) dne 10. o.m. prije podne bila je zatvorila prolaz cestom Vlasenica — Milići, istočno od sela Zaklopače (7 km. i. od Vlasenice). Ova skupina prikupila se na Sikiri kt. 1071 (8 km. j.i. od Vlasenice).

Podatci o gubitcima tokom 10. o.m. nisu primljeni.

b) **Područje Trnova:**

Razviđanje i potjera tokom 10. o.m. za jednom skupinom od 40 naoružanih četnika kod s. Krbaljine (10 km. j. od Trnova), dosada bez uspjeha.

c) **Područje G. Vakufa:**

Prema izvješću 373. hrv. div.: Dne 9. o.m. skupina od 40 partizana napala je na jedan vod, koji je opravljao cestu G. Vakuf — Rastovo — Travnik. 1 vojnik poginuo i 1 nestao.

d) **Područje Turbe:**

Jedan potjerni odjel iz Turbeta naišao je na neprijateljsku zasjedu kod s. Mudrike (9 km. s.z. od Turbeta). Gubitci:

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1-13, k. 24.

² Odnosi se na Prvu i Drugu vojvođansku NOU brigadu.

1 častnik mrtav, 5 dočastnika i momaka ranjeno, a kod neprijatelja nepoznato.

e) Područje Kalinovika:

Prema izvješću 369. hrv. div.: U području s. Vrbnice (20 km. j.i. od Kalinovika) vode se žestoke borbe sa partizanima. Dne 9. o.m. neprijatelj je odbacio jednu borbenu skupinu ove divizije sa kt. 1642 (5 km. z. od Vrbnice) na crtui: Balinovac — kt. 1592 (4—5 km. z. od Vrbnice). Neprijatelj se nalazi na visu 1863 (8 km. z. od Vrbnice). Gubitci 8. VI: 2 mrtva i 9 ranjenih, a kod neprijatelja 6 mrtvih i 8 ranjenih. Plien: 1 strojopuška, 1 laki bacač i 38 neupotrebljivih pušaka.

3.) Nastavak podhvata »Šekovići«. Razviđanje u prostoru Trnova, Prače, Goražda i Rogatiće.

Vlastiti gubici: 4 mrtva (1 častnik), 14 ranjenih i 1 nestao (373. i 369. hrv. div.).

Neprijateljski: 6 mrtvih i 8 ranjenih.

II. 1.) Prema izvješću 373. div., dne 9. o.m. jedan nje-
mački zrakoplov kod Bradine (11 km. s.i. od Konjica) udario
o stieniu. Jedan odjel upućen na mjesto događaja.

2.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

(M. P.)

Po nalogu zapovjednika
Glavar stožera, Glst. podpukovnik
(Žmavec)
Žmavec

12/VI P

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PETE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 11 JUNA 1943 GOD. O SITUACIJI NA TERENU CENTRALNE I ISTOČNE BOSNE I BORBAMA PROTIV JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

ZAPOVJEDNIČTVO

5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Taj. J. S. Br. 666

Sarajevo 11. lipnja 1943

Predmet: Doglasno izvješće

Glavnom zapovjedništvu oružništva sigurnostni odjel
Zagreb

Pretsjedništvu vlade na ruke pomoćnika pretsjednika
vlade državnog tajnika Dr. Vjekoslava Vrančića Zagreb

Zapovjedništvu III. domobranskog zbora Sarajevo

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Zagreb

Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe ured I. Zagreb

Zapovjedništvu središnje oružničke škole Bjelovar

Zapovjedništvu 1. oružničke pukovnije Sisak

Zapovjedništvu 2. oružničke pukovnije Pag

Zapovjedništvu 3. oružničke pukovnije Banja Luka

Zapovjedništvu 4. oružničke pukovnije Tuzla

Zapovjedništvu 6. oružničke pukovnije Mostar

Prema uputu za organizaciju i rad izvještajne službe i zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedništva Taj. J.S. Br. 320 od 31. srpnja 1941. predlažem slijedeće izvješće, za vrijeme od 26. svibnja 1943 do 11 lipnja 1943.

***
3. Partizanska akcija

Na jugo istoku područje Foča — Čajniče: 25. V. 1943. partizani su prešli u protivnapad, ali su razbijeni i potisnuti, uz 10 mrtvih i 6 zarobljenih partizana.

Na području Pljevlja: 26. V. 1943. potisnute partizanske grupe² prikupile su se na liniji: Poros (2.5 km. sjevero zapadno

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 56/2-1, k. 149.

² Odnosi se na jedinice Udarne grupacije Vrhovnog Štaba NOV i PO Jugoslavije.

od Gradca) Mrčevo — kota 1031 Jabučno (5 km. sjevero zapadno od Gradca) Vijenac (5.5 km. zapadno i jugo zapadno od Gradca) visove južno od Popov Dola — Vrbe — Lokvica (5.5 km južno i jugo zapadno od Gradca) Melja — V. Brdo — Njivice (3 km južno od Gradca), gdje su se ukopali. Tog dana napadnuti po borbenoj grupi 369 I.D. partizani su imali 32 mrtva i 19 ranjenih. Stožer 7. krajiške partizanske brigade nalazi se u Mrčevu (4 km. sjevero zapadno od Gradca). 27. V. 1943 partizani napadaju mostobran Gradac (15 km sjevero zapadno od Pljevalja) iz smjera Popov Do — Bijedici. Uz znatne gubitke odbijeni su: 27 partizana mrtvih i 6 ranjenih. Uslijed snažnog napada »štuka« partizani su umakli iz sela Poros — Šanac — Rtići i Popovog Dola u zapadnom smjeru. Partizani su imali oko 150 mrtvih, od kojih su jedan dio spalili u jednoj kući. Pronađeno je 56 partizanskih grobova, a u području Vrbe (5 km. južno od Gradca) nalazi se oko 300 partizanskih ranjenika. Na zapadnim padinama M. Ljubšnje (8 km. južno od Gradca) ima partizana.

Na sjevero istoku područje Vlasenica — Šekovići: prikupljanje jedne grupe sriemskih partizana,³ domaće klateži i skitnica. Jedna grupa od 250 partizana napala je 26. V. 1943. četnike u selu Nedjelištu (8,5 km. sjevero istočno od Vlasenice), razbila ih i zarobila četničkog vođu Neđu Mitrića. To je iskoristio partizan Nikola Bilić, bivši ekonom iz Vlasenice, i pokušao pregovarati sa četnicima da stupe u partizanske redove.

Na sjevero zapadu, područje Žepče, Nemila — Travnik — Jajce:⁴ nadirajući sa zapada i sjevero zapada 1. partizanska krajiška brigada od 300—400 partizana stigla je 26. V. 1943. na područje Šerića (9 km. sjevero zapadno od Nemile), i Orahovice (5 km. zapadno od Nemile) sa prednjim dielovima do Nemile, dok je Bosanska brigada od 600—800 partizana stigla na područje jugo zapadno od Žepča i područje Topčić Polja (4 km. zapadno od Begov Hana). Namjera im je bila prebaciti se sa lijeve na desnu obalu rijeke Bosne i kretati prema Drini. Brzom akcijom naših i njemačkih borbenih grupa brigade su odbačene u zapadnom smjeru, dok je jedna potpuno raspršena uz visoke gubitke. Među ostalim je poginuo politički komesar imenom Munib, a ranjen je komandant Đurin Predanović iz Kozare sa još 5 partizana. Moralno i zdravstveno stanje partizana slabo. Imali su mnogo ranjenih i tjelesno iscrpljenih, naoružanje slabo.

---

³ Na ovom području u to vrijeme nalazila se Prva i Druga vojvođanska NOU brigada.

⁴ Odnosi se na jedinice Pete NOU divizije. Vidi tom IV, knj. 13, dok. br. 49.

Na području Travnik, Turbe, Vlašić Planina pljačka stoke i živežnih namirnica po partizanima. Našem seljaku počinjena je ogromna šteta, milionskih vrijednosti, kako je to niže pod događaji navedeno. Manja partizanska grupa u jutarnjim satima 23. V. 1943 napada uporište Komar (9 5 km. jugo zapadno od Turbeta), posada uporišta odbila ih je. Početkom lipnja 1943. jedna grupa vrši promičbu po selima 11 km jugo zapadno od Travnika, da se osnuje Travnička partizanska brigada,⁵ pozivajući seljake na neposlužnost prema našim vlastima. Istu promičbu neposlužnosti širi partizan Mesud Hotić na području Bugojno.

Na području Glamoč: grupa od 300 partizana 9. krajiške udarne brigade napala je 31. V. 1943. u 2200 sata Glamoč. Posada Glamoča i oružnički krstareći odjel Glamoč ogorčenom borbom napad odbili. Manja jedna grupa partizana početkom ovog mjeseca izvršila je vatreni prepad na željezničku postaju Oborci (relacija Turbe — Donji Vakuf). Upućena pomoć partizane rastjerala.

II. AKCIJA NAŠIH I SAVEZNIČKIH ORUŽANIH SNAGA

Produženje akcije njemačkih borbenih grupa 369. I. D. na području Čajniče — Pljevlja.

Od 6.VI.1943 akcija borbenih grupa III. domobranskog zbora na području Vlasenica — Šekovići. 7.VI.1943 južna grupa naišla je na jak otpor partizana. Desno krilo ove grupe podišlo je Potajniku kota 913 (10.5 km. sjevero zapadno od Nove Kasabe). Lievo krilo usljed jakog otpora neprijatelja nije moglo napried dalje od kote 663 — Hobera Šume (6 km. sjeverno od Vlasenice). Partizani se nalaze u utvrđenim položajima. Gubici partizana: 19 mrtvih i 20 ranjenih. Naši gubici: 3 ustaše i 4 dobrovoljca mrtvi, 1 ustaša i 2 dobrovoljca ranjeni.

Koncem svibnja 1943 akcija naših i borbenih grupa 373 I. D. iz sjevernog područja Travnika i sa linije Zenica — Nemila — Begov Han. Partizanske brigade koje su imale namjeru prijeći na desnu obalu rijeke Bosne i nadirati k Drini odbačene su na zapad i sjevero zapad.

Na području Gornji Vakuf — Prozor: jedna oklopna lovačka grupa 373. I. D. kod sela Vukovsko (16 km. zapadno od Gornjeg Vakufa) zarobila je 62 partizana, među njima 1 politički komesar.

---

⁵ U to vrijeme na sektoru Travnika pored jedinica NOV nalazio se Travnički partizanski odred.

Osim ovih akcija, manje akcije lokalnog karaktera uz puškaranje sa neprijateljem.

V. OBĆI ZAKLJUČAK

Na jugo istoku: U glavnom mir, koji povriemenom narušavaju kući se vraćena četnička klatež.

Na jugu: Prikupljanje četnika na Rogoju Š. i Dobrom Polju južno od Trnova, Stolcu i Kleku sjevero zapadno od Ustikoline.

Na sjevero istoku: Područje Devetak Planine i Bature planine prikupljanje grupica četničke klateži sa područja Kalinovika i Zelen Gore, te pljačka po istima na području Podžeplja (10 km. jugo istočno od Han Pijeska).

Na području Šekovići (15 km. sjevero zapadno od Vlasenice) prikupljanje jedne grupe sremskih partizana, među kojima dosta žena. U toku je naša akcija protiv istih.

Na sjevero zapadu: područje Zenica — Nemila — Begov Han pokušaj jačih partizanskih grupa da se prebace sa lijeve na desnu obalu rijeke Bosne. Akcijom naših i njemačkih borbena grupa odbačeni su na zapad.

Na istom području uvijek nemirni zenički četnički odred pokušava razoružati miliciju, usljed čega dolazi do obostranog puškaranja.

Na području Travnik, Vlašić Planina, Turbe pljačka stoke i živežnih namirnica po partizanima.

Na području Glamoč: napad partizana na Glamoč. Napad odbijen. Na ostalom području mir. Javna sigurnost ugrožena.

(M. P.)

Dozapovjednik, pukovnik
Koloman Bilić
Bilićpk

**IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE IZ TURBETA OD 11
JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA
SEKTORU PONIRA, VITOVLJA I MUDRIKA¹**

ORUŽNIČKA POSTAJA TURBE
5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Broj 310/taj
dne 11-VI. 1943

Predmet: Sukob Hrvatske
legije sa parti-
zanima, izvješće

ZAPOVJEDNIKU 5. ORUŽ. PUKOVNIJE Sarajevo
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI Travnik
ZAPOVJEDNIKU I. OPERACIONE ZONE Travnik
KRILNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU Travnik
KOTARSKOJ OBLASTI Travnik
VODNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU Travnik

9-VI.1943 g. oko 23. s. krenula je jedna satnija 2. nje-
mačke bojne u jačini oko 60 domobrana, iz Turbeta prema selu
Mudrikama, 18 km. sjeverozapadno od Turbeta radi pretresa
terena. — Jedna satnija iste bojne iz Turbeta nalazi se na po-
ložaju u Gostilju, 14 km sjeverno-zapadno od Turbeta, u jačini
oko 200 domobrana. Iste noći krenula je jedna satnija iz Turbe-
ta prema Poniru, 20 km. s. z. od Turbeta, radi zajedničkog izvi-
danja i pretresa terena.

10-VI.1943. oko 6 sata, u selu Mudrikama, napali su parti-
tizani iz pušaka i strojnica našu posadu koja se je kretala
prema selu Mudrikama. Vojska je odmah stupila u borbu sa
partizanima. ali kako je neprijatelj bio mnogo jači, ova posada
je djelimično rastjerana, te su neki domobrani zarobljeni, neki
izginuli a nekoliko ih je ranjenih.

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnois'oriskog
instituta pod reg. br. 7/7-1, k. 149a.

Istog dana krenula je iz Turbeta 2. njemačka bojna, za selo Vitovlje i Mudrike, u akciju protivu partizana, a tako isto otišla je vojska iz Travnika u pomoć 2 bojni.

10-VI. t. g. vodila se je borba sa partizanima, oko Poinira, Vitovlja, Mudrika prema Koričanima, 28 km. s. z. od Turbeta.

Jačina partizana u selu Koričanima, Vitovlju i Mudrikama iznosi oko 3000 tisuće. Naoružani su sa puškama, lakim i teškim strojnicama, bombama i bacačima mina. Obučeni u domobransko, seljačko a neki u ustaško i njemačko odijelo. Među njima nalazi se jedna krajiška brigada. Vođa jednog bataljona ove brigade je Ilija Slavnić a zamjenik mu je Jovo Slavnić, oba iz sela Koričana, kotar Travnik, a drugog bataljona neki Raič Frano iz Jajca. Ima ih i od Kupresa i Janja. Druge jedinice i njihove vođe su nepoznati. — Partizanski gubitci do sada su nepoznati.

Prema dosadašnjim prikupljenim podacima, u ovoj borbi poginuo je jedan njemački častnik (poručnik) i jedan vodnik. Tri su legionara naša poginula, 11 ranjenih i oko 40 zarobljenih, za koje se još ne može ustanoviti što je sa istima bilo.

Akcija se još vodi. Po prikupljenim podacima podnijeće se izvješće.²

Domobranska i njemačka posada u Turbetu izvješćeni su. S molbom na uredovanje.

Zapovjednik, vodnik
(Josip Tadić)
Josip Tadić

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj J. S. broj 705
Sarajevo 14. lipnja 1943

Unjeti u doglasno izvješće za 26. lipnja 1943,
zatim u spise.

Dozapovjednik pukovnik
Koloman Bilić
Bilićpk

---

² Opširnije vidi u dok. br. 19 i 26.

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 12 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2757/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 12.VI.1943
(Oznake po karti 1:100.000)

I. 1.) Srebrenica pala u ruke partizana.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Šekovića:**

U podhvalu »Šekovići« dosada je ustanovljeno da su se u prostoru Šekovića nalazile Posavska partizanska brigada², I. Srijemska brigada i Birčanski četnički odred.

Spomenute snage nalaze se još u prostoru Šekovića po selima i šumama. Dosada ustanovljeno da se jedna skupina oko 500 partizana nalazi po šumama oko Borogova (9 km. s. i. od Šekovića), jedna skupina oko 200 partizana u šumama oko Tupkovića i Gojčina (12 km. s. z. od Šekovića), nekoliko skupina nepoznate jačine kod sela Rakino Brdo — Vrelo i Panduri (9 km. s. od Šekovića) i jedna skupina oko 400 partizana oko sela Mitrovići (7 km. s. z. od Šekovića).

Neprijateljska skupina oko 300—400 partizana izvukla se iz prostora Šekovići i prodrla u toku posljednja 2 dana do Srebrenice.

Zapadna skupina nalazi se u Kladnju, južna u Crkvini (7 km. j. i. od Šekovića) i dielom u Vlasenici, a zaprečna skupina na svojim dosadašnjim postavima.

b) **Područje Vlasenica — Srebrenica:**

Neprijatelj u jačini 300—400 partizana koji je prema dnevnom izvješću od 11 o. m. bio na Sikiri (8 km. j. i. od Vlasenice), dne 11. o. m. prodro je sa zapadne strane do Srebrenice.³ Po saznanju približavanja partizana Srebrenici odmah je bilo upućeno pojačanje prema Srebrenici, i to jedan sat iz Skelane (24 km. j. i. od Srebrenice), jedan sat iz Han Pijeska i jedan polusat iz Bratunca, ali izgleda prije nego su pojačanja sti-

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnohistoriskog instituta pod reg. br. 13/1-14, k. 24.

² Podatak nije tačan. U to vrijeme nije postojala Posavska NOU brigada.

³ Vidi dok. br. 71, 164 i 248.

gla do Srebrenice, u toku noći 11./12. o. m. partizanima je uspjelo savladati posadu u Srebrenici i mjesto zauzeti. Oko 40 ustaša iz Srebrenice izbjeglo je u Ljeskovik (11 km. j. od Srebrenice), a za sudbinu ostale posade zasada se još nezna, kao ni za pobliže okolnosti o toku borbi za Srebrenicu, jer su partizani pokidali brzoglasne veze sa Srebrenicom.

c) Područje Prače:

Dne 11. o. m. upućena je jedna jača obhodnja iz smjera Prače preko Orahovice (6 km. j. od Prače) u smjeru sela Jabuke (16 km. j. z. od Prače), koju je obhodnju napalo oko 60 naoružanih odmetnika kod Trudnja (12 km. j. od Prače). Obhodnja se morala povući.

d) Područje Rogatice:

Noću 11./12. o. m. nepoznata skupina četnika napala je na Stari Brod na Drini (17 km. s. i. od Rogatice). 6 ustaša izbjeglo u selo Miloševići (3 km. j. od Starog Broda), a za sudbinu ostale posade se nezna, kao ni za detaljnije podatke o ovom napadaju.

3.) Nastavak podhvata »Šekovići«. Zapovijedeno da se iz zapadne skupine iz Kladnja, uputi jedan sat u selo D. Dopasci (6.5 km. s. i. od Kladnja) i jedna sat u selo Gojakovići (6 km. s. i. od Kladnja). Ustašku polubojnu predviđenu za Turaliće, da se uputi u Jasen (12 km. i. od Kladnja).

Sa ovih uporišta imade se vršiti razviđanje prostora zap. od r. Drinjače do crte: Šekovići — Podgajevići — Draguša — Majdan (4-6-8 km. z. od Šekovića), sa zadatkom spriječavanja prolaza neprijatelju preko ovoga prostora u j. z. smjeru.

Južna skupina imade sa uporišta Crkvina (8 km. s. od Vlasenice) poduzimati razviđanja u smjeru r. Drinjače i ne dozvoliti prebacivanje neprijatelja preko r. Drinjače na odsjeku od s. Simići (5 km. s. z. od Vlasenice) do s. Korijen (13.5 km. s. od Vlasenice).

Zaprečna skupina imade spriječavati probijanje neprijatelja prema sjeveru.

I. zdrug imade sa svima raspoloživim dielovima povratiti Srebrenicu u naše ruke.

Razviđanje jednim polusatom iz smjera Prače u smjeru Jabuke (16 km. j. z. od Prače).

Vlastiti gubitci: nisu primljeni podatci.

Neprijateljski: nije poznato.

II. 1.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

(M. P.)

Zapovjednik, general
Lukić
Lukić

P 13/VI D

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 13 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINIČA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2769/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 13.VI.1943.

(Oznake po karti 1:100.000)

I. 1.) Uslied pada Srebrenice u partizanske ruke, stanje se u ovome prostoru pogoršalo, a isto tako i u prostoru Kalinovik — Foča uslied jakog nadiranja partizana i probijanja njemačke obrambene crte između Foče i Jeleća.

2.) Pojedinosti:

a) Područje Šekovića:

Na području Šekovića nema novih podataka o neprijatelju, jedino što se tokom 12. o. m. čula jaka strojnička i strojopuščana vatra sa područja Borogovo i Bjela Zemlja (8 i 7 km. s. i. od Šekovića). Prema izjavama mještana u ovome prostoru vodi se borba između partizana i četnika.

Razviđanjem naših borbenih skupina tokom 12. o. m. na čitavom području Šekovića nije se došlo u dodir sa neprijateljem.

b) Područje Vlasenica — Srebrenica:

Prema izvješću I. zdruga iz Vlasenice, partizani drže Srebrenicu² u svojim rukama. Iz Srebrenice izvlače svoje ranjene na Viogor (3 km. j. z. od Srebrenice). Naša posada od jedne i pol sati ustaša u Srebrenici prilikom borbi i povlačenja iz Srebrenice imala je osjetljive gubitke, ali se nezna dosada točno stanje. Dosada ustanovljeno da je oko Srebrenice ranjeno 16 ustaša i 2 oružnika.

Jedna upućena sat iz Bratunca prema Srebrenici, još se nije vratila i za njenu sudbinu se nezna. Jedna upućena sat iz Han Pijeska stigla u Bratunac. Jedan odjel ove sati prilikom prolaza pokraj Srebrenice odvojio se iz nepoznatih razloga i otišao u Srebrenicu, za čiju se sudbinu dosada nezna.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnogigijenskog instituta pod reg. br. 14/1-27, k. 24.

² Vidi dok. br. 71, 164, 221 i 248.

Jedna skupina partizana nepoznate jačine primjećena je 12. o. m. u podne kod sela Karačići (10 km. j. i. od Srebrenice).

c) Područje Zavidovića:

Prema izvješću 15. p.p. Zavidovići, noću 12./13. o. m. j. od Zavidovića) i okolinu Zavidovića sa j. i. strane. Na postavu Podkleče četnici su zauzeli jedan naš rov, koga su naše četnici su izvršili nekoliko napadaja na postav Podkleče (2 km. jedinice u zoru povratile. Vlastitih gubitaka nije bilo, a kod neprijatelja nepoznato. Postoji vjerojatnost ponovnog napadaja neprijatelja na Zavidoviće.

d) Područje Prače:

Prema izvješću 5. divizije, jedan sat domobrana vršio je razviđanje iz smjera Prače tokom 12. o. m. u područje Orahovice — D. Bogovića — Previle (6—11—14 km. j. od Prače) i ustanovio da jedna skupina odmetnika u ovome području pljačka muslimansko i hrvatsko-pravoslavno pučanstvo. Sa ovom skupinom nije se došlo u dodir.

e) Područje Turbe:

Prema izvješću 373. hrv. divizije (iz izvora njenog pouzdanika), u području Koričana (14 km. s. z. od Turbeta) ima više tisuća partizana³ sa nekoliko topova i bacača, ali malo streljiva. Crnogorski partizani navodno bi sa ovoga područja imali krenuti u Crnu Goru.

f) Područje Kalinovik — Foča:

Prema izvješću 369. hrv. divizije, partizanima je uspjelo potisnuti čete ove divizije u područje oko crte: Kalinovik — Jeleč — Foča, a prema brzoglasnom izvješću ove divizije jednoj jačoj skupini partizana uspjelo se probiti između Jeleča i Foče prema sjeveru.⁴ O obostranim gubitcima u ovome prostoru od divizije nisu primljeni podatci.

3. Namjera: Nastavak podhvata »Šekovići« i pripreme za podхват protiv neprijatelja u Srebrenici. Podrobnije iznieto u dnevnom izvješću od 12. o. m.

Vlastiti gubici: Kod Šekovića od 6.—12. o. m.: 4 ustaše, 1 domobran i 5 milicionera mrtvi, 7 ustaša, 9 domobrana i 4 milicionera ranjeni.

Kod Srebrenice: dosada poznato 16 ustaša i 2 oružnika ranjeni.

---

³ Odnosi se na jedinice Pete NOU divizije. Vidi dok. br. 85.

⁴ O borbama na komunikaciji Foča — Kalinovik vidi opširnije u dok. br. 29, 30, 31, 32, 35, 36 i 62.

Neprijateljski: Za isto vrijeme u podhvat u Šekovići: 75 mrtvih (prebrojano) i oko 100 ranjenih (prema izjavama pučanstva).

Plien: 1 strojopuška, 27 pušaka, 1620 naboja i 142 bombe.

II. 1.—4. Bez promjene.

III. Bez promjene.

Po nalogu zapovjednika
Glavar stožera, Glst. podpukovnik
(Zmavec)
(M. P.) **Zmavec**

BR. 223

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 14 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2773/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 14. VI. 1943
(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Stanje popravljeno kod Srebrenice, budući je ista povraćena u naše ruke po našim snagama.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Šekovića:**

Jedna partizanska bojna nalazi se u području sela Šehrdžik, Sajtovića i Rakina Brda (4, 6 i 8 km. j. z. od Caparda). Topništvo iz Caparda tuklo je ovu partizansku bojnu.

Skupina oko 200 partizana sa sjeverne strane spustila se u selo Šekoviće.

U području s. Jasena (8 km. j. od Šekovića) i u dolini r. Drinjače sj. od Pobedarja (5 km. s. i. od Šekovića), naši razviđajući odjeli imali su sukobe sa manjim skupinama partizana, koje su razpršili.

Vlastitih gubitaka nije bilo, a kod neprijatelja: 2 mrtva i 3 zarobljena. Plien: 2 puške i 1 samokres.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15/1-24, k. 24.

b) Područje Srebrenice:

Prema izvješću I. zdruga iz Vlasenice u 12.30 sati, dne 14. o. m. prije podne Srebrenica je povraćena od naših četa, koje su izvršile napadaj na neprijatelja iz smjera Bratunca. Neprijatelj je odstupio u smjeru Milića (17 km. s. z. od Srebrenice). Poduzete su mjere za njegov progon, a da ne bi odstupio prema jugu, zatvorena je crta: Sikira — Komić — Stublić (7—10—23 km. j. i. od Vlasenice).

U Srebrenici neprijatelj je spalio zgradu kotarske oblasti, pošte i oružničku postaju. Gubitci zasada još nepoznati.

c) Područje Kalinovik — Jeleč — Foča:

Prema izvješću 369. divizije u prostoru oko Jeleča (12 km. i. od Kalinovika), dijelovi divizije vode žestoke borbe sa partizanima. Tokom 12. o. m. neprijateljski gubitci iznosili su: 143 mrtva, 183 ranjena i 9 zarobljenih. Za vlastite gubitke divizija nije označila podatke. 300 vlastitih kotura palo je neprijatelju u ruke.

d) Područje Travnik — Turbe — Jajce:

Prema izvješću 373. hrv. divizije, dne 10. o. m. neprijatelj je napao jedan potjermi odjel kod Mudrika (9 km. s. z. od Turbeta). Vlastiti gubitci: 2 dočasnika i 6 momaka mrtvi, 5 dočasnika i 10 momaka ranjenih, 1 častnik, 2 dočasnika i 11 momaka nestali, a kod neprijatelja nepoznato.

Jedna bojna ove divizije imala je 12. o. m. jači sukob sa neprijateljem kod Krezluka (10 km. j. i. od Jajca). U borbi neprijatelj potisnut nakon jačih gubitaka, ali nepoznato koliko. Vlastiti gubitci: 2 časnika i 1 momak mrtvi, 11 dočasnika i momaka ranjeni.

Dne 12. o. m. kod Karaule (6 km. s. z. od Turbeta) neprijatelj je napao jednu obkopsku sat, koja je vršila popravku ceste Turbe — Jajce. Ova sat imala je osjetljive gubitke i to: 50 momaka mrtvih, 4 dočasnika i 15 momaka ranjenih i 9 momaka nestalih. Izgubljeno je dosta oružja i streljiva.

Prema izjavama izbjeglih momaka, skupina neprijatelja koja je izvršila ove napadaje iznosila je navodno 2000 do 3000 partizana.² koji su bili vrlo dobro naoružani. Neprijatelj je produžio pokret prema jugu.

3.) *Namjera:* Nastavak podhvata »Šekovići«, razviđanje i progon neprijatelja, koji je odstupio iz Srebrenice, osiguranje i spriečavanje prelaza partizanima sa juga prema sjeveru preko crte: Pale — Sjetlina — Podgrab — Prača — Renovica — Rogatica.

Vlastiti gubitci: 2 časnika, 2 dočasnika i 57 momaka mrtvih, 45 dočasnika i momaka ranje-

---

² Odnosi se na jedinice Pete NOU divizije. Vidi dok. br. 85.

nih, 1 častnik, 2 dočastnika i 20 momaka nestalih (373. div).

Neprijateljski: Kod Šekovića 2 mrtva i 3 zarobljena, kod Srebrenice navodno 50 mrtvih i oko 150 ranjenih.

Kod Jeleča: 143 mrtva, 183 ranjena i 9 zarobljenih.

II. 1.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

P

(M. P.)

Zapovjednik, general

Lukić

Lukić

BR. 224

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 15 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR

TAJNO

Op. br. 2784/taj.

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 15. VI. 1943

(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Pojačana djelatnost partizana, osobito u prostoru Travnika, Jajca, Vlasenice, Srebrenice, Foče i Kalinovika.

2.) Pojediniosti:

a) Područje Šekovića:

U nastavku podhvata »Šekovići« borbrne skupine vršile su razviđanja na cijelom prostoru Šekovića, ali nisu nigdje došle u dodir sa neprijateljem.

b) Područje Srebrenice:

Nakon što su naše snage 14. o. m. zauzele Srebrenicu, neprijatelj se manjim dielom iz Srebrenice povukao prema Milićima (17 km. s. z. od Srebrenice), a svojom glavinom prema Ljeskoviku (11 km. j. od Srebrenice), i u područje sela Sućeska, Lipovac i Kutezero (5 km. j. z. od Srebrenice). Sa

¹ Original, pisan na mašini. nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1-15, k. 24.

neprijateljem koji je izbačen iz Srebrenice, tokom 14. o. m. izgubljen je svaki dodir. Neprijatelj je navodno u pokretu prema Rogatici. Gubitci oko Srebrenice još nisu ustanovljeni.

c) Područje Han Pijeska:

Dne 14. o. m. oko 13.00 sati, jedna skupina partizana napala je iz zasjede na vlak kod Han Pijeska, u kome su bile ustaše, 2 ustaše mrtva i 4 ranjena. Neprijatelj sa mjesta napadaja izmakao.

d) Područje Travnika:

Prema izvješću konjaničke pukovnije Travnik, dne 14./15. o. m. u noći partizani su napali Travnik sa južne, sjeverne i zapadne strane. Napadaj odbijen bez gubitaka.

e) Područje Turbe — D. Vakuf:

Prema izvješću 373. hrv. div., neprijatelj koji je 12. o. m. izvršio napadaj na jednu obkopsku sat ove divizije kod Karaule (6 km. s. z. od Turbeta) — (dnevno izvješće od 14. o. m.), noću 12./13. o. m. prebacio se u područje sela Skakavci (10 km. i. od D. Vakufa). Jačina ove skupine procjenjuje se na 2000 partizana,² koji navodno imaju namjeru da između D. Vakufa i Bugojna priđu r. Vrbas u smjeru prema Blagaju.

f) Područje Kalinovik — Foča:

Prema izvješću naše posade iz Prače, jedna partizanska skupina dne 14. o. m. napala je i razpršila domdo sat u Jabuci (10 km. s. z. od Ustikoline). Razpršena sat povukla se u smjeru Ustikoline. Oko Jabuke čuje se topovska i bacačka vatra.

Prema izvješću 369. hrv. divizije, u području oko Jeleča dne 13. o. m. vođene su žestoke borbe sa neprijateljem.³ Vlastiti gubitci: 14 mrtvih, 31 ranjen i 2 nestala, a kod neprijatelja 105 mrtvih (prebrojano) i 201 ranjen. Plien: 1 strojopuška i 3 puške.

Prema brzoglasnom izvješću ove divizije, jedna skupina partizana prodrla je 14. o. m. u prostor između Kalinovika i Trnova.

3.) *Namjera:* Nastavak podhvata »Šekovići«, razviđanje u prostoru zap. i juž. od Srebrenice, osiguranje i spriječavanje prelaza partizanima sa juga prema sjeveru preko crte: Pale — Prača — Rogatica.

Vlastiti gubitci: Kod Han Pijeska: 2 ustaše mrtva i 4 ranjena.

Kod Jeleča: 14 mrtvih, 31 ranjen i 2 nestala (369. divizija).

---

² Odnosi se na Petu NOU diviziju. Vidi dok. br. 85.

³ Opširnije vidi dok. br. 29, 30, 31, 32, 35, 36 i 62.

Neprijateljski: 105 mrtvih (prebrojano), 201 ranjen.

II. 1.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Zapovjednik general

Lukić

(MP) P

Lukić

BR. 225

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 15 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV NA ZELENGORI¹

ZAPOVJEDNIČTVO

TAJNO

6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

J.S. Broj 1937/taj.

U Mostaru, dne 15. lipnja 1943.

Predmet: Akcija protiv partizana
u oblasti Gacko — Foča

1. — GLAVNOM ORUŽNIČKOM. ZAPOVJEDNIČTVU (Sigur. Odjel) ZAGREB
2. — ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG SBORA (GLST) SARAJEVO
3. — ZAPOVJEDNIČTVU 6. PJEŠAČKE DIVIZIJE MOSTAR
4. — OPČEM UPRAVNOM POVJERENIČTVU NDH. KOD VIŠEG ZAPOV. TALIJ. ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« (II ARMATA) SUŠAK

Glavnina partizanskih snaga nalazi se za sada u Zelengori (22 km j. z. od Foče) i sa tom skupinom vode se ogorčene borbe od strane njemačkih oružanih snaga.

Njemačke oružane snage nalaze se na crti: Volujak — Lisina — Šipovica — Jabučke Stiene — Vrtar (15—19 km j. i. i i. od Gackog) i u tom prostoru vrše akcije protiv partizanskih skupina, koje nadiru iz Zelengore u smjeru Gackog.²

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17.15-1, k. 104.

² U to vrijeme na ovom sektoru nalazili su se dijelovi Treće NOU divizije, sa Centralnom bolnicom, dok su ostale snage Udarne grupacije Vrhovnog štaba bile na komunikaciji Sarajevo — Višegrad. Vidi dok. br. 43.

U ovim borbama učestvuju: njemačka dobrovoljačka SS-divizija »Prinz Eugen« i divizija »Brandenburg«.

Povrh ostalog naoružanja učestvuje i njemačko zrakoplovstvo. Gubitaka ima na obje strane, ali se nema točnih podataka.

Stožer zapovjedništva njemačkih oružanih snaga za sada se nalazi u Avtovcu (4 km j.i. od Gackog).

Odbjegli četnici-talijanski suborci nalaze se skriveni po šumama i za sada još ne poduzimaju nikakovu akciju.

U planini Viduša (10 km z. od Bileće), nalazi se jedna skupina četnika. Točna jačina i naoružanje nepoznato. Izgleda da ih Talijani opskrbljuju sa hranom. Ovu skupinu sačinjavaju odbjegli četnici sa područja kotareva Bileća i Gackog.

Dozapovjednik, pukovnik:

Muharem Aganović

Aganović

(M. P.)

19. VI. 1943

ZAPOVJEDNIČTVO
6. PJESAČKE DIVIZIJE

Broj 5413/taj.

U Mostaru, dne 20. VI-1943

Po uvidu u—
SPISE. —

U.Z. GLAVARA STOŽERA
satnik Stošić
Stošić

5443
ZAPOVJEDNICTVO
PJEVAČKE DIVIZIJE
J.S. Broj: 1937/taj

U Mostaru, dne 18. lipnja 1943.

Podnositelj: protiv partizana
u oblasti Gacko-Čoče.-

1. GLAVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNICTVU (Siger-Očel) ZAGREB
2. ZAPOVJEDNICTVU III. DOMOBRANSKOG KORPORA (IGLT) SARAJEVO
3. ZAPOVJEDNICTVU PJEVAČKE DIVIZIJE MOSTAR
4. OČELI PRUŽENJE I POTPOMOGNICTVU IZH. KOD VIŠEG ZAPOVJEDNIČ.
ORUŽANIH SNAGA SLOV. NIŠA-DALMACIJA (II ARMATA) ŽIGAR

Glavina partizanskih snaga nalazi se za sada u Zeleni Gari (22 km j.i. od Poče) i na tom skupini vode se ogorčene borbe od strane njemačkih oružanih snaga.

Njemačke oružane snage nalaze se na: Orti: Volujak-Lisina-Si ovion-J. bučke Stiene-Vratar (15-19 km j.i. i od Gackog) i u tom prostoru vrše akcije protiv partizanskih snaga, koje dolaze iz Zeleni Gari u anforu 3. četa.

U ovim borbama učestvuju: njemačke dobrovoljačke SS-divizije "Princ Eugen" i divizija "Br. Lenburg".
Prvi bataljon njemačke vojske učestvuje i njemačko grupeplo-
vstvo. Gubitak i na obe strane. Ali se nema točnih podataka.

Stožer zapovjodništva njemačkih oružanih snaga za sada se nalazi u Krtovcu (4 km j.i. od Gackog).

Odojci i bataljoni hrvatske vojske, koji se nalaze na području o sumama i za sada još ne poduzimaju nikakvu akciju.

U blizini Viduša (10 km z.z. od Zeleni Gari) nalazi se jedna skupina četnika. Točna jedinica i navedeno ne poznato. Izgleda da ih hrvatski partizani napadaju sa hranom. Ovu skupinu sačinjavaju odojci i bataljoni iz kraja kotarska Bileća i Gacko.

19 VI 1943

ZAPOVJEDNICTVO
PJEVAČKE DIVIZIJE

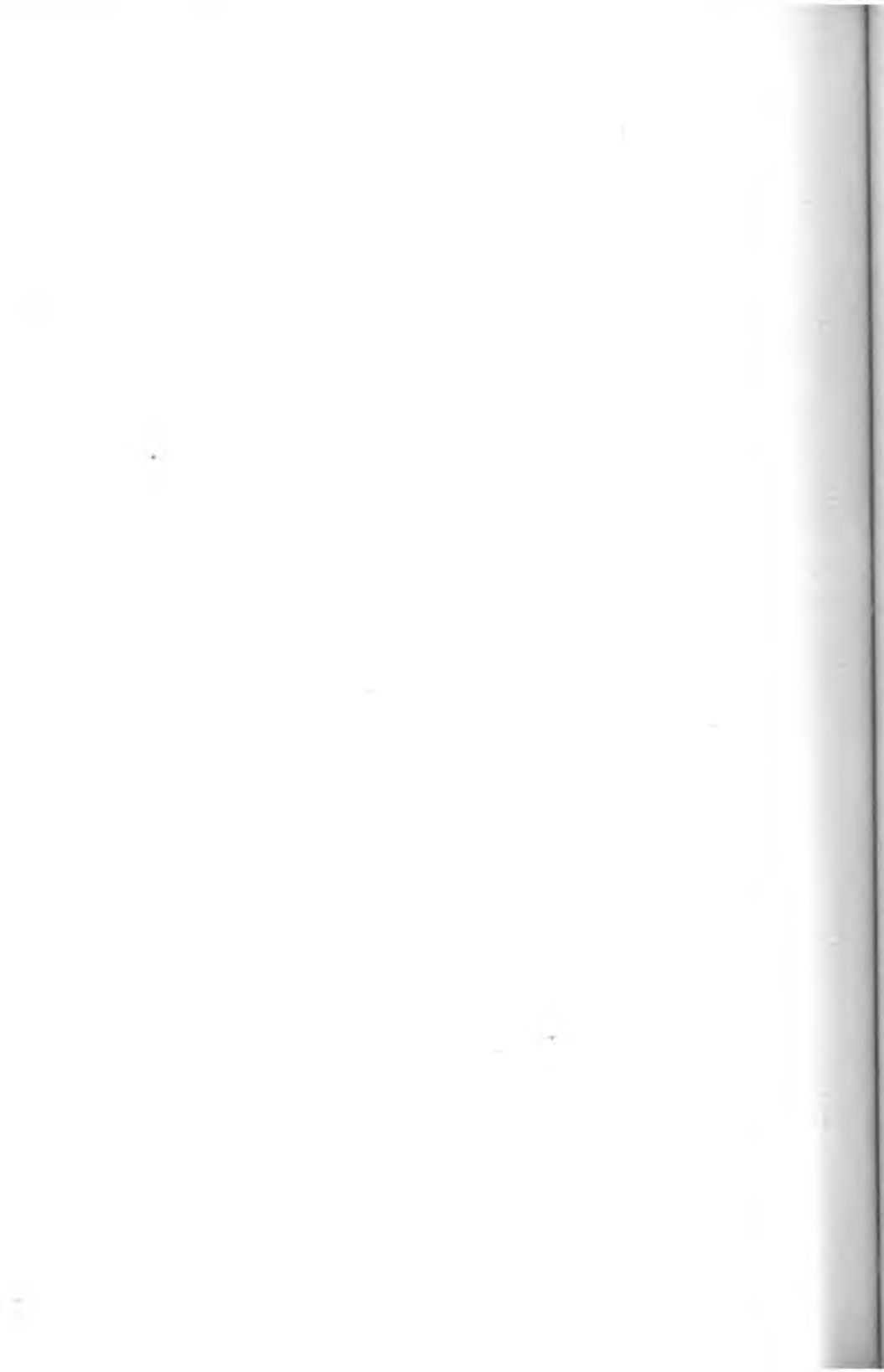
U Mostaru, dne 18. lipnja 1943.

Po uvidu u-

J. P. I. S. R.-

U. Z. GLAVARA STOŽERA
ratnik Stobić

Doz. zapovjednik, ukovnik
Biljana Aganović

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 16 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR

Op. br. 2800/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 16. VI. 1943

(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Stanje kao u dnevnom izvješću od 15. o. m.²

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Šekovića:**

Prema izvješću 1. zdruga, u Šekovićima nalazi se oko 700 partizana,³ a na Rakinom Brdu (9 km. s. od Šekovića) oko 300 partizana. Razviđanjem borbenih skupina nije se došlo u dodir sa neprijateljem. Skupine nisu imale gubitaka.

b) **Područje Srebrenica:**

Prema naknadno ustanovljenom, Srebrenicu je napala vojvođanska brigada i vlasenička skupina partizana. Do sada ustanovljeni vlastiti gubitci prilikom napadaja partizana na Srebrenicu iznose: 21 ustaša ranjen i 20 ustaša nestalo.

Iz Srebrenice neprijatelj se većim dijelom povukao u j. z. smjeru prema Rogatici, sa navodnom namjerom da napadne Rogaticu. Jedan dio neprijatelja povukao se u s. Kutezero — Lipovac — Sućeska — Žedanjsko (5—9 km. j. z. od Srebrenice). U područje ovih sela izbjeglo je pučanstvo izpred nasilja ustaškog nadporučnika Kurelca. Cijeni se da u području ovih sela imade naoružanih i nenaoružanih partizana zajedno sa izbjeglim žiteljima iz Srebrenice oko 3000 duša. Muslimansko pučanstvo iz Srebrenice i Bratunca izbjeglo je prema Zvorniku.

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17/1-28, k. 24.

² Vidi dok. br. 224.

³ Odnosi se na Prvu i Drugu vojvođansku NOU brigadu.

Prema izvješću I. zdruha, 14. o. m. nakon ulaska naših četa u Srebrenicu ustaški nadporučnik Kurelec sa podređenim poklao oko 70 pravoslavnih žitelja, nekoliko muslimana u Srebrenici, oko 70 pravoslavnih žitelja u selima Zalazje i Vitlovcu (1 i 3 km. s. i. od Srebrenice). Među pučanstvom nastala panika i bježanje na sve strane. Ovaj slučaj je pogoršao političko stanje u ovom dielu Bosne. Zapovjeđena žurna istraga i uhićenje krivaca.

c) Područje Han Pijeska:

Prema izvješću I. zdruha, dne 15. o. m. kod sela Džimrije (9 km j. j. i. od Han Pijeska) jedna ust. obhodnja ubila je 2 odmetnika i zaplieniła 2 puške.

d) Područje Glamoč:

Prema izvješću V. zdruha, dne 15. o. m. u području s. Halapić i Glavice (6 i 8 km s. z. od Glamoča) vodila se borba između četnika i partizana. Posljedak nepoznat. Kod s. Halapić jedna ustaška izvidnica poslata iz smjera Glamoča sukobila se sa jednom partizanskom skupinom. Jedan ustaša mrtav, a kod neprijatelja 7 partizana mrtvih.

e) Područje Kalinovik — Foča:

Prema izvješću 369. hrv. div., dne 14. o. m. u prostoru 3—6 km s. od Jeleča (12 km i. od Kalinovika), divizija je vodila žestoku borbu sa partizanima. Vlastiti gubitci: 4 mrtva, 16 ranjenih i 1 nestao, a kod neprijatelja: 179 mrtvih (prebr.) i mnogo ranjenih.

f) Područje D. Vakuf:

Prema izvješću 373. hrv. div., potvrđuje se istinitost viesti o boravku partizanske skupine oko 2000 partizana u području s. Skakavci (10 km i. od Vakufa) — Dnevno izvješće 15 o. m. Ova skupina navodno je u pokretu prema s. Rastovu (20 km. j. od Travnika), nakon što je bila uzpjješno tučena topničtvom.

3) *Namjera*: Nastavak podhvata »Šekovići«, razviđanje u prostoru Srebrenice, iztraga nad krijvcima za događaje u Srebrenici, osiguranje i spriečavanje prelaza partizanima sa juga prema sjeveru preko crte: Pale — Prača — Rogatica i opreznost u prostoru oko Rogatice.

Vlastiti gubitci:

Kod Srebrenice: 21 ustaša ranjen i 20 ustaša nestalo. 1 mrtav. Kod Jeleča: 4 mrtva, 16 ranjenih i 1 nestao (369. div.).

Neprijateljski:

Kod Han Pijeska: 2 mrtva, kod Jeleča: 179 mrtvih i mnogo ranjenih.
Kod Glamoča 7 mrtvih.

II. 1.— 4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Zapovjednik general
Lukić
Lukić

P (M. P.)

OBAVJEŠTENJE ZAPOVJEDNIŠTVA PETE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 16 JUNA 1943 GOD. O RASFORMIRANJU ZAPOVJEDNIŠTVA I BUDUĆEM NAČINU SLANJA IZVJEŠTAJA¹

ZAPOVJEDNIČTVO 5. PJEŠAČKE DIVIZIJE

Op. br. 769/tajno

u Sarajevu, dne 16. lipnja 1943 god.

Predmet: Ukidanje
zapovjedništva 5.
pješačke i slanje
pošte.

ZAPOVJEDNIČTVU:

- III. Domobranskog zbora — Glst.
- III. Dom. zbor, područja — Glst.
- 9. pješ. pukovnije (3 kom. za bojne)
- 15. gorske lov. pukovnije (3 kom. boj.)
- II. bojne 9. pješ. pukovnije
- Zagr. konj. pukovnije (4 kom. za sklopove)
- I. djel. ustaškog zdruza
- II. Bojne I. djel. zdruza
- Prometnog zdruza Sarajevo
- I. bojne prom. zdruza Pazarić
- Zapovjed. topništva III. Dom. zbora
- IX. top. sklopa
- XI. top. sklopa
- Sarajevske pomoćne sati
- Sarajevske posadne bojne
- Zapovjedničtvu mjesta Sarajevo
- Gospodarskom uredu zap. mjesta Sarajevo
- Domobranskom predstavničtvu kod Ravnateljstva Hrv. drž. željeznica — Sarajevo
- 2. gorske lovačke pukovnije
- Popunidbenom zapovjedničtvu Sarajevo
- 5. oružničke pukovnije
- Kotarske oblasti Sarajevo
- Domobranske bolnice Sarajevo

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/7-1, k. 149a.

U spoju zapovjedi III. Dom. zbora Glst. Op. Br. 2757 a III/tajno od 12.VI.1943.² — ovo zapovjedništvo pod 15. o. mj. prestalo je djelovati kao zapovjedništvo 5. pješačke divizije, te preustrojeno u *zapovjedništvo 2. gorskog zdruga*.

Pod 15. o. mj. postrojbe koje su bile podređene 5. pješačkoj diviziji, podpale su pod izravno zapovjedanje III. Domobranskog zbora, odnosno III. Dom. zbor. područja.

Stoga svu poštu, odnoseću se na 5. pješačku diviziju kao i sva izvješća (periodična, dnevna, bojne relacije, broječani stališ, izvješća o osiguranju želj. pruga, podatci o pobunjenicima i t. d., i t. d.) u buduće dostavljati izravno III. Dom. zboru.

15. gorska lovačka pukovnija (15. pješ. pukovnija), 2. gorska lovačka pukovnija (2 gorski zdruk) dostavljati će ovome zapovjedništvu samo ona izvješća spise (poštu), koja se odnose na zapovjedništvo (novo ustrojenog) 2. gorskog zdruga.

(M. P.)

ZAPOVJEDNIK
pukovnik Majetić

BR. 228

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 17 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Ob. br. 2832/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 17.VI.1943
(Oznake po karti 1:100.000)

I. 1.) Stanje bez osobitih promjena.

2.) **Pojedinosti:**

a) **Područje Šekovića:**

Novih podataka o neprijatelju nema. Prema zapovjedi 369. divizije podhvat »Šekovići« prekinut.

² Vidi dok. br. 221.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnohistoriskog instituta pod reg. br. 19/1-13, k. 24.

b) Područje Srebrenice:

Neprijateljska skupina iz Kutezera (6 km. j. z. od Srebrenice), dne 16. o. m. prebacila se u selo Zagrađe (9 km. j. i. od Vlasenice) — Sikiru (8 km. j. i. od Vlasenice).

c) Područje Trnovo — Prača:

Prema izvješću 5. oruž. pukovnije, ustanovljeno je da su 15. o. m. 7 njemačkih zrakoplova bombardirali selo Delijaš (7 km. s. i. od Trnova), kojom prilikom su porušene 3 kuće, a kod pučanstva ima 25 osoba što mrtvih što ranjenih. Selo je muslimansko i u vrijeme bombardiranja u njemu nije bilo odmetnika.

Našim razviđanjem iz smjera Prače, dne 16. o. m., ustanovljeno je da se partizani nalaze kod s. Orahovice (6 km. j. z. od Prače), kod s. Kamenice i na Kleku (8 i 9 km. j. z. od Prače).

Jedna skupina primjećena je kod s. Jamići i Grebena (11 km. j. od Sjetline).

Dne 17. o. m. u 04.30 sati u Prači čula se jaka puščana i strojopuščana vatra iz Orahovice² (6 km. j. od Prače).

d) Područje Bugojno — G. Vakuf:

Prema izvješću V. zdruga, noću 16./17. o. m. prebacilo se oko 2500 partizana sa prostora i. od Bugojna između Bugojna i G. Vakufa u prostor G. i D. Vukovskog (20 km. z. od G. Vakufa), sa navodnom namjerom napadaja na Livno i Tomislavgrad.³

e) Područje Trnovo — Jeleč — Podgrab:

Prema izvješću 369. hrv. div., dne 16. o. m. dielovi divizije prokrstarili su prostor s. od Jeleča i z. od Dobrog Polja uz djelomično žilav neprijateljski odpor. Gubitci 15.VI.: 1 mrtav i 2 ranjena. Neprijatelj imao veće gubitke, čiji se broj nije mogao ustanoviti, a 16.VI. neprijatelj je imao 16 mrtvih.

Divizija vrši zaposjedanje, sa svojim snagama, prostora duž cesta Sarajevo — Kalinovik i Sarajevo — Goražde u cilju spriječavanja neprijateljskog prodora prema zapadu i prema sjeveru.

3.) *Namjera:* Zbog stanja j. od Prače i mogućnosti spajanja neprijatelja iz prostora j. z. od Srebrenice sa neprijateljem, koji sa juga nadire prema Prači, zapovjedbno je da se prekine sa podhvatom Šekovići i pristupi pregrupiranju četa u cilju spriječavanja probijanja Srebreničke skupine prema jugu. U tom cilju dielovi zaprečne skupine, kao domdo bojna Kladanj i I. bojna Tuzlanske brigade stavljeni su na raspolaganje Tuzlanskoj brigadi odnosno II. domobranskom zboru, a u Vlasenici prikupiti će se 15. p. p. (I. i II. bojna), a ustaška polu-

² Vidi dok .br. 43.

³ Duvno

bojna u području sela Vukovići (7 km. i. od Vlasenice) i Dubnica (10 km. s. i. od Vlasenice).

Vlastiti gubitci: 1 mrtav, 2 ranjena (369. div.).

Neprijateljski: 16 mrtvih.

II. 1.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

P

(M. P.)

Zapovjednik general
Lukić
Lukić

BR. 229

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 17 JUNA 1943 GOD. O DISLOKACIJI I BORBAMA DIVIZIJE U HERCEGOVINI¹

ZAPOVJEDNIČTVO
6. PJEŠAČKE DIVIZIJE

Broj 5349/taj.

U Mostaru, dne 17.VI.1943

Predmet: Obća bojna relacija
za mjesec svibanj 1943

- OBĆEM VOJNIČKOM POVJERENIČTVU N. D. H. SUŠAK — 2 kom.
- ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG SBORA »Glst.« — 1 kom.
- SASTAVAK

Razpored podređenih dielova zapovjedništva III. sektora, t. j. zapovjedništva 6. pješačke divizije, uključivši i čete pukovnika Šimića, koje se djelimično nalaze na III. odsjeku Obćeg Vojničkog Povjerenika N. D. H. kod Superslode,² bio je početkom mjeseca svibnja sljedeći:

1. MOSTAR

Zapovjednik posade: Zapovjednik 6. pješačke divizije pukovnik Ivan Šarnbek.

— Stožer 6. pješačke divizije.

¹ Original, pisan na mašini, la'anicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 6/1-37, k. 57.

² Viša komanda oružanih snaga »Slovenija — Dalmacija«

— Osnutak doknadne bojne 13. pješačke pukovnije sa pohodnom sati.

— Osnutak doknadne bitnice XI. topničkog sklopa.

— Posadna sat Mostar.

— Pomoćna sat Mostar.

— 6. Povezna sat.

— 3. sat III. samovozne bojne.

— Obskrbni skup stožera I. Domdo pukovnije sa pohodnom sati (služi za prikupljanje prolazećih).

2. TREBINJE

Zapovjednik posade: Zapovjednik 14. pješačke pukovnije pukovnik Dragutin Mesić.

— 14. Pješačka pukovnija i to:

— Stožer pukovnije,

— 13. sat (prateća),

— 14. sat (protuoklopna),

— 15. sat (stožerna) i

— I. bojna bez 2. sati.

3. BILEĆA

Zapovjednik posade: Zapovjednik III. bojne 14. pješačke pukovnije podpukovnik Ivo Ljubimir.

— III. Bojna 14. pješačke pukovnije i to:

— Stožer bojne,

— 9., 10., 11. i 12. sat i

— II. vod 13. sati — topnički.

4. STOLAC

Zapovjednik posade: Zapovjednik II. bojne 14. pješačke pukovnije nadsatnik Božidar Taboršak.

— II. Bojna 14. pješačke pukovnije i to:

— Stožer II. bojne,

— 5. i 6. sat.

5. DUBROVNIK

Zapovjednik posade: Zapovjednik mjesta pukovnik Stjepo Zuech.

— 2. Sat 14. pješačke pukovnije bez 1. voda.

Prvi vod 2. sati nalazi se kao privremena posada u s. Janjini na poluotoku Pelješcu. —

6. ODSJEK POSUŠJE — IMOTSKI — LJUBUŠKI

Zapovjednik: Zapovjednik I. Domobranske dobrovoljačke pukovnije pukovnik Franjo Šimić sa sliedećim četama:

— Zapovjedni skup stožera I. Domdo pukovnije sa I. bojnom,

- VII. Ustaška bojna,
- I. Bojna ustaškog obrambenog sdruga,
- X. Ustaška pripremna bojna i
- XIII. Ustaška pripremna bojna.

Tok važnijih događaja bio je u glavnom sljedeći:

2.-V.-1943

Naše su trupe jutros u 8 sati ušle u Gacko i Avtovac i zaposjele utvrde i položaje sjeverozapadno od Gacka i Avtovca. Desno i lijevo su četnički bataljoni, sa kojima se održava veza. Kod Rudo Polja su posljednji naši dijelovi odstupili prema s. Vrbi. Pri povlačenju je neprijatelj u Gackom zapalio sve državne zgrade osim vojarne i stočne stanice, koje su opljačkane.

Saveznici su ostavili na Kobiljoj Glavi 1 bataljon.

3.-V.-1943

Danas su na 6 talijanskih samovoza preveženi iz Mostara za Nevesinje izbjeglice svojim domovima, koji su pri padu Nevesinja pobjegli u Mostar.

Naše čete nalaze se na položajima sjevero-zapadno od Gacka i Avtovca. Talijani su ostavili na Kobiljoj Glavi, Plani i Bileći po jednu bojnu. Milicija se nalazi na postavima Šarića Grede — Kula³ — Avtovac.

Nama se predala 4 domobrana, 2 oružnika i 2 partizana, koji su bili u robstvu kod partizana.

Četnici mobilizu ljudstvo od 16 do 60 godina starosti i šalju ih u Gacko.

5.-V.-1943

Oko 2 sata u jutro napali su partizani u jačini od oko 600 ljudi na posadu Domdo pukovnije u Čisti.

Borba je trajala 35 sati. Posadi je pristigla u pomoć 8. sat iz Zadvarja, nakon čega su se partizani povukli prema planini Kamešnici.

Neprijatelj je imao 18 mrtvih i 53 ranjena.

Naši gubitci 3 ranjena i 2 nestala.

6.-V.-1943

Tri savezničke bojne i naša 5. sat sa četnicima krenuli iz Gacka na sjever prema Vrbi i zanoćili na jugozapadnim padinama Lebršnika (istočno od Vrbe 4 km.), a četnici na visovima Lebršnika. Sa ovih postava neprijatelj odbačen.

---

³ Fazlagić

7.-V.-1943

U jutro produžen pokret Lebršnik — Pleće — Ravno — k. 1655 i od Vrbe ka Čemernu. Partizani odstupaju na sjever. Ostale naše i savezničke čete drže položaje oko Gacka.

Danas vrše četnici u Mostaru pozivanje i mobilisanje pravoslavnih muškaraca od 16 do 60 godina starosti.

Naša 5. sat i talijanska vojska koja se nalazila kod Čemerna vratili se u Gacko. Četnici ostali na položajima oko Čemerna. 200 milicionera nalaze se na K. 1324 — Vratlo (7 km. od Gračanice), a ostali u Kuli, Gackom, Šarića Grede i Stepenu. Naša 1. sat 14. p. p. u sastavu talijanskog bataljona iz Gacka prešla na Kobilju Glavu, a ostale naše trupe ostale su kod Avtovca. Operacije su završene. Talijanski zapovjednik naredio povratak naših i savezničkih trupa u Bileću.

9.-V.-1943

Na željezničkoj postaji Uskoplje ušlo je u dubrovački vlak koji je kretao u smjeru Huma nekoliko članova D. Pk. M. podpuno naoružanih, koji su na stajalištu Planik (4 km. sjeverno od Uskoplja) pokušali nasilno izvesti kotarskog predstojnika iz Trebinja, koji se nalazio u vlaku. Otmicu su spriječili talijanski karabinjeri i talijanski častnici, koji su se isto nalazili u vlaku. Kotarski je predstojnik na postaji Hum skinut sa vlaka od strane Talijana i potom oklopnim vlakom sa domobranskom pratnjom upućen u Trebinje.

13.-V.-1943

U 6 sati preuzeta posada Stolac od talijanske vojske koja je raspoređena po postavima i u mjestu.

15.-V.-1943

Noćas su Njemci ušli u Mostar i produžili nadiranje u pravcu istoka.

Noću na 15/16 V. razpuštena je u Trebinju četnička komanda D. Pk. M., a članovi iste razišli se u pravcu Grab — Zubci (16 km jug. istoč. od Trebinja). Njihov vođa, bivši žandarmerijski poručnik Pejanović Radovan, odputovao u Šibenik. Zgrada u kojoj se nalazio njihov stožer zapečaćena je pod nadzorom Talijana.

Četnička brigada u s. Duži (9 km. zapadno od Trebinja) isto je razpuštena, a četnici se razišli u nepoznatom pravcu. Ove dvije četničke komande pustile su na slobodu oko 150 privremenih četnika koje su bili zatvorili, pošto još ranije nisu s njima htjeli ići u borbu.

18.-V.-1943

U 16 sati ušla u Bileću njemačka divizija »Princ Eugen« koja je došla iz pravca Plane. Zanoćila je oko bilećskog Logora.

19.-V.-1943

U 5 sati krenula njemačka divizija drumom prema Crnoj Gori.

20.-V.-1943

Njemačke čete prolaze kroz Bileću za Crnu Goru.

— — — O — — —

Ovo su bili važniji događaji u toku mjeseca svibnja.

Prema razpoloživim podacima, gubitci su u toku mjeseca bili sljedeći:

Kod naših:

3 ranjena i 2 nestala.

Kod neprijatelja:

18 mrtvih i 53 ranjena.

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK

(Šarnbek) Šarnbek

BR. 230

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 19 JUNA 1943 GOD O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ I CENTRALNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR

Op. br. 2835/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 19.VI.1943

(Oznake po karti 1:100.000)

I. 1.) Pogoršano stanje traje i dalje u područjima Fojnica, Kreševo, Pale, Sjetlina, Prača, Renovica, Rogatica, usljed nadržanja partizanskih skupina u ove prostore.

2.) Pojednosti:

a) Područje Šekovići: Nakon zauzeća Crkvina (dnevno izvješće od 18. o. m.) neprijatelj je dostigao do s. Šadići i sada

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnohistoriskog instituta pod reg. br. 20/1-13, k. 24.

drži crtu: Crkvina — Šadići (8 km. s. od Vlasenice). Od razpršene posade kod Crkvine do sada se vratilo 3 časnika, 1 liečnik i 30 momaka sa oružjem.

Razpršenoj posadi u Crkvini upućena je odmah pomoć DOMDO bojna Vlasenica sa još jednim satom iz Vlasenice, koje snage imaju zadržati neprijatelja u nadiranju prema Vlasenici.

b) Područje Prača — Renovica: Noću 18./19. o. m. neprijatelj² je zauzeo Renovicu (5 km i. od Prače), zarobio našu posadu u jačini od 1 sata u Renovici, zapovjednika i oko 100 domobrana odveo u s. smjeru od Renovice. Njemački oklopni vlak upućen iz Prače u pomoć obkoljenoj posadi i da istu prebaci u Praču nije uspio i do sad se prema Prači nije vratio.

Nakon zauzimanja Renovice, neprijatelj u svome nadiiranju dostigao je Sočice i Vragolovi (5 i 10 km. s. i. od Renovice).

Druga skupina partizana, 19. o. m. u 2.50 sati napala je Praču³ sa sviju strana. Borba trajala do 4.30 sati, kada je neprijatelj odbijen. Gubitci u mrtvima i ranjenima nisu do sada ustanovljeni.

Dne 18. o. m. neprijatelj je zauzeo Podvitez (5.5 km i. od Pala). Skupina od 800 partizana⁴ nadire iz Podviteza u s. smjeru u planinu Romaniju.

Želj. postaja Stambulčić je ugrožena. Želj. pruga prekinuta između Stambulčića i Sjetline, između Sjetline i Prače, kao i kod Renovice.

Dne 17. o. m., prema izvješću 369. div., kod Brijega (k. 1029) (2 km j. od Sjetline), bila je obkoljena njemačka sat i u borbi sa partizanima imala je 8 mrtvih i 19 ranjenih, a kod neprijatelja nepoznato.

c) Područje Glamoča: Prema izvješću 373. div., dne 17. o. m. kod Pribelja (14 km s. i. od Glamoča), jedna ustaška izvidnica razpršila je jednu partizansku skupinu bez vlastitih gubitaka. 15 neprijatelja mrtvih.

Oko Međugorja (18 km s. z. od Glamoča) nalazi se jedna partizanska brigada.

d) Područje Jajce — Turbe: Prema izvješću 373. div., u području Dubrave (7 km j. z. od Turbeta), primjećeni su pokreti jačih partizanskih snaga prema iztoku i sjeveru.

Dne 17. o. m. partizani su vršili izradu rovova kod Grdova (11 km. j. i. od Jajca).

---

² Vidi dok. br. 43.

³ Isto

⁴ Odnosi se na jedinice Druge proleterske divizije.

e) **Područje G. Vakuf:** Prema izvješću 373. div., oko 300 partizana nalazi se na r. Zlatani⁵ (14 km s. i. od G. Vakufa), koji su sa velikim povozom u pokretu u j. i. smjeru.

3.) *Namjera:* Zbog prodora partizanskih skupina sa juga u prostor sjeverno od crte Pale — Goražde, zapovjedenog je izvršenje novog rasporeda i sakupljanje ustaških bojni I. zdruga u sliedećim mjestima: II. bojna u Palama sa jednim satom u Mokrom, jednom sati u Vrelu Bistrici i Pračkom Vrelu i jednim satom u Sokolcu, III. ust. bojne u Vlasenici sa jednim satom u Ploči (3 km j. od Vlasenice), XXI. bojne u Skelanima (23 km j. i. od Srebrenice), XXII. bojne u Sokolcu, XXIV. bojne u Rogatici, XXVIII. bojne u Han Pijesku sa jednim satom u Han Kramu (6 km j. z. od Han Pijeska) i XXIX. bojne u Srebrenici sa drugim satom u Drinjači i četvrtim satom u Bratuncu.

Vlastiti gubitci: u Renovici zarobljen 1 sat (3 častnika, 11 dočastnika i oko 96 domobrana, time da postoji mogućnost da nisu svi zarobljeni i da će se vjerovatno izvjestan broj vratiti, kojim je uspjelo da pobjegnu).

8 mrtvih i 19 ranjenih kod 369. div.

Neprijateljski: podatci nisu primljeni.

II. 1.) Bez promjene.

2.) Od zapovjedenog prikupljanja ustaških bojni do sada je izvršeno: II. bojne u Palama sa jednim satom u Vrelu Bistrici i Pračkom Vrelu, jednim satom u Mokrom i jednim satom u Sokolcu, XXVIII. ust. bojne u Han Pijesku sa jednim satom u Han Kramu (6 km j. z. od Han Pijeska) i III. ust. bojne u Vlasenici sa jednim satom u Ploči (3 km j. od Vlasenice). Sakupljanje ostalih bojni u toku.

3.—4. Bez promjene.

III. Bez promjene.

(MP)

Zapovjednik general
Lukić
Lukić

P.

---

⁵ Zlatan Potok

OPŠTA BOJNA RELACIJA PETE PJEŠAČKE DIVIZIJE ZA
MJESEC MAJ 1943 GODINE¹

ZAPOVJEDNIČTVO
5. PJEŠAČKE DIVIZIJE
Op. br. 773/taj.
19. VI 1943
Sarajevo

Predmet: Bojna relacija za mjesec
svibanj 1943 godine

ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG ZBORA
(Glst. odjel)

I. DIO: u
Sarajevu

A) OPERACIJE I AKCIJE

1) RASPORED ČETA DNE 1. SVIBNJA 1943 GODINE:

I. — **Stožer 5. pješačke divizije — Sarajevo.**

II. — **Posada Trnovo:** Stožer II. bojne 9. pješ. pukovnije sa 6., 7. i 8. sati i domdo sat »Trnovo«. — 5. sat II. bojne 9. pješ. pukovnije na postavu: Jablanica — Vojkovići. —
— Domdo sat »Umoljani« u s. Umoljani. —
— Domdo sat »Bjelemići« u s. Rakitnica — Lukovac. —

III. — **Zagrebačka konjanička pukovnija:**

— Stožer pukovnije sa stožernim dielovima, II. i III. konj. sklopom, podređeni izravno 4. lovačkoj brigadi u taktičkom pogledu sa danom 1. travnja 1943. —

— Stožer I. konjaničkog sklopa sa 3. i 4. sati i stožernom sati u Jajcu. 1. sat I. konj. sklopa — Turbe. — 2. sat I. konjaničkog sklopa — Zenica. — Ova sat je 1. IV. 1943 u taktičkom pogledu podređena 718. oklopnoj bojni. —

IV. — **15. pješačka pukovnija:**

— Stožer pukovnije sa 13., 14. i 15. sati — Zavidovići. — Stožer II. bojne i 6. sat — Begov Han. 5. sat u Vranduku, (pojačanje osiguranja pruge Begov Han — D. Vraca). — 7. sat — Olovo. —

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1-15, k. 57.

— Stožer I. bojne 15. pješ. pukovnije sa 1., 2., 3. i 4. sati — Žepče.—

— *Osiguranje željezničke pruge: Zavidovići — Olovo:*

— Roj iz stožernih djelova 15. p. puk., 8. četnički suborački bataljon »Ozrenski«, Domdo sat »Hadžiefendićeve milicije«, Domdo »Vijaka«, 2. vod 3. sati »Bojne branitelja Kladnja«.— D

— *Domdo postrojbe podređene 15. pješ. pukovniji:*

— Domdo »Mednik« u s. Mednik.—

— Domdo »Vijaka« u s. Vijaka.—

— 8. bataljon »Ozrenskog četničkog odreda« u s. Stog.—

— Četnička sat »Vozuća« u s. Vozuća.—

— Domdo »Budoželj« u s. Budoželj.—

2) AKCIJE

U toku mjeseca svibnja o. god. — od strane ovoga stožera niese poduzimani nikakovi veći podhvati, već su postrojbe podređene ovome zapovjedništvu vršile samo razviđanja u cilju prikupljanja podataka o četničko-partizanskim bandama.

Rad po pojedinim danima tekao je po sljedećem:

1. svibanj:

Noću 1./2. o. mj.— četnici jačine 40 naoružanih odveli iz s. Hamzići (10 km. s. i. Trnovo) 18 goveda.— Obhodnja domdo sati »Trnovo« izte raztjerala, a goveda povraćena.—

3. svibanj:

Primljeni podatci da partizani² vrše novačenje na području: Glamoča i sela Blagaj i Vagan.—

5. svibanj:

Javila se dva častnika II. bojni 9. pješ. pukovnije, koji su odbjegli iz partizanskog zarobljeništva i to:

— nadporučnik Wohlsein Anđelko i

— narednik-đak Turković Vladimir, oba iz 10. pješ. pukovnije.—

6. svibanj:

— Javio se predstojnik suda iz Teslića (ustaški logornik) Josip Biuk — II. bojni 9. pješ. pukovnije u Trnovu, koji je odbjegao iz partizanskog zarobljeništva.—

— Po nalogu 118. lovačke divizije, Zagrebačka konj. pukovnija danom 6. o. mj. podpala u taktičkom pogledu pod zapovjedništvo 373. njemačke divizije.—

Razpored razmještaja postrojbi ove pukovnije za sada ostao nepromijenjen.—

² Odnosi se na jedinice Desete NOU divizije.

7. svibanj:

1. sat I. konj. sklopa u Turbetu smjenjena po 3. sati III. konj. sklopa. te odmah upućena u sastav svoga sklopa u Jajce. Brzoglasna veza Jajce — Varcar Vakuf prekinuta.—

8. svibanj:

3. sat I. bojne 15. pješ. pukovnije prebačena iz Žepča u Zavidoviće, na postav Podkleče (2 km. j. Zavidovići), gdje je preuzela postav od dielova 369. Hrv. pješ. divizije.—

9. svibanj:

Četnici, oko 60 naoružanih puškama i 4 strojopuške te 1 strojnicom opljačkali sela D. i G. Vinča (4 km. s. i. Prača).— Izti odveli 25 goveda i 50 komada sitne stoke, zatim otišli u smjeru Romanije Pl.

Noću 9./10. o. mj. — oko 100 naoružanih četnika napalo naše zasjede oko Trnova sa južne strane.

Ovom prigodom jedan domobran ranjen, a 6 četnika ubijeno. Ostali četnici odbačeni na jug ka Dobrom Polju.—

12. svibanj:

Grupa Njemaca zaposjela južnu ivicu Trnova, u sporazumu sa našim dielovima u Trnovu.—

16. svibanj:

II. djelatna bojna I. djelatnog zdruza podređena ovom zapovjedništvu, te prebačena iz Jajca na dio pruge: Dovlići — Podgrab, radi osiguranja izte.—

17. svibanj:

Po nalogu 118. lovačke divizije II. bojna 9. pješ. pukovnije povukla se sa postava oko Trnova i razporedila se na dio ceste: Trnovo — Jeleč, radi opravke izte.—

Ovim je izta podređena u taktičkom pogledu 118. lovackoj njem. diviziji.—

Po nalogu 369. hrv. divizije I. polubojna prometnog zdruza, koja se nalazi na osiguranju željezničke pruge: Sarajevo — Pazarić, pod ovim danom podređena u taktičkom i stegovnom pogledu ovom zapovjedništvu.—

21. svibanj:

Pod ovim danom 9. pješ. pukovnija u svakom pogledu podređena izravno ovome zapovjedništvu.—

24. svibanj:

Prema izvješću 369. Hrv. pješ. divizije partizani na odsjeku Čajniče — Foča — Goražde prešli u protunapadaj, te da na svaki način nastoje prebaciti se na sjever.

Zapovjedbno je odmah našim djelovima na odsjeku: Goražde — Višegrad da stupe u strogu oprezu, radi spriečavanja prodora ovih, te u južnom smjeru upućene obhodnje.—

26. svibanj:

Primljeno izvješće od 15. pješ. pukovnije da se partizanske snage u jačini oko 3000 nalaze na odsjeku Nemila — Begov Han.— Namjera iztih, prebaciti se preko r. Bosne i prosliditi put dalje ka r. Drini.—

Naoružanje: puške, strojnice i bacači.— Imaju i 3 protukulska topa.—

Kod 15. pješ. pukovnije zapovjeđena opreza, i razviđanja jačim djelovima.—

Jedan partizan se dragovoljno predao s oružjem 15. p. pukovnji.—

27. svibanj:

Razviđačke obhodnje zarobile dva partizana na odsjeku: Nemila — Begov Han.—

28. svibanj:

Po nalogu 369. pješ. Hrv. divizije i I. konj. sklop, koji je do ovoga dana bio pod izravnim zapovjedanjem ovog zapovjedništva u taktičkom pogledu, podređen je 373. pješ. diviziji.—

29. svibanj:

I. bojna 15. pješ. pukovnije tokom dana krenula u podhvata protiv partizana oko s. Orahovice (6 km. z. Nemila).—

30. svibanj:

I. bojna 15. pješ. pukovnije vratila se iz podhvata, bez dodira sa neprijateljem.—

3) UTROŠAK STRELJIVA:

— 9. pješačka pukovnija:

3.189 puščanih naboja;

61 samokresnih naboja;

12 bombi i

5 raketli.—

— II. bojna 9. pješačke pukovnije:

2.900 puščanih naboja i

9 bacačkih granata.—

— Kod 15. pješ. pukovnije i I. konj. sklopa nije bilo znatnijeg utroška streljiva.—

B) IZKUSTVO:

Kako u toku mjeseca nije bilo većih podhvata vršenih sa postrojbama podređenih ovome stožeru, to niesu stečena kakova veća iskustva.—

C) NEDOSTATCI I GRIEŠKE:

Osim zamjene, popune ljudstva i popune tvorivom na postavima, nedostataka kao ni većih grešaka za sada nema.—

ZAPOVJEDNIK;
pukovnik (Majetić),
Majetić

BR. 232

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 20 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2836/Taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 20. VI. 1943

Oznake po karti 1 : 100.000

I. 1.) Uslied nadiranja partizanskih skupina u prostoru s. od crte: Pale — Goražde, stanje u prostoru Sokolac — Rogatica se pogoršalo.

2.) Pojediniosti:

a) **Područje Šekovići:** Partizanske skupine nepoznate jačine ponovo su se prikupile u Šekovićima (14 km s. z. od Vlasenice), Crkvini i Rudištu (8 i 12 km s. od Vlasenice), te u selu Šadići (3 km i. od Crkvine).

Broj povraćenih domobrana od razbijene posade kod Crkvine povisio se na 40 domobrana, a još se nalazi u zarobljeništvu 2 časnika i oko 100 domobrana.

b) **Područje Sokolac:** Neprijateljska skupina nepoznate jačine, koja je tokom jučerašnjeg dana prodrila i. od Sokolca sa juga, dostigla je područje s. Sokolovići (10 km s. i. od Sokolca). Jednoj skupini od 200—300 naoružanih partizana² uspelo se probiti preko ceste kod Košutice (4 km j.z. od Žljebova), koja je dalje produžila u s.z. smjeru i do sada nije ustanovljeno dokle je stigla i gdje se nalazi.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoričkog instituta pod reg. br. 21/1-32, k. 24.

² Vidi dok. br. 43, 52 i 53.

c) **Područje Kreševa:** Partizanska skupina koja je zauzela Fojnicu i Kreševo,³ sa svojim prednjim dielovima dostigla je područje u dolini r. Lepenice (7 km i. od Kreševa). Tokom jučerašnjeg dana njemačko topništvo iz Kiseljaka tuklo je partizanske skupine u ovome prostoru. Manje partizanske grupice nalaze se u raznim selima u okolici Kiseljaka. Noću 19./20. o. m. partizani su porušili jedan propust na cesti Visoko — Kiseljak i prekinuli brzoglasnu vezu između Visokog i Kiseljaka. Oправка je u toku. Gubitci: 1 domobran mrtav i 4 ranjena, prilikom manjih sukoba sa partizanima u okolici Kiseljaka.

d) **Područje Pale — Goražde — Rogatica:** Prema izvješću 369. div., tokom 17. i 18. o. m., divizija je vodila žestoke borbe sa neprijateljem na više mjesta, koji je nadirao sa juga preko pruge: Pale — Goražde. Divizija smatra da je neprijatelj sa svojom glavinom uspio preći sa juga preko ceste i pruge: Pale — Goražde. 17. i 18. o. m. divizija je imala 9 ranjenih, a kod neprijatelja 75 mrtvih, 50 ranjenih i 5 zarobljenih.

3.) *Namjera:* Razviđanje jakim odjelima u prostoru Vlasenice, Sokolca i Rogatice, prikupljanje ustaških bojni prema dnevnom izvješću od 19. o. m.

Vlastiti gubitci: 1 domobran mrtav i 4 ranjena, 9 ranjenih (369. div.).

Neprijateljski: 75 mrtvih, 50 ranjenih i 5 zarobljenih.

II. 1.)—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

(MP)

Zapovjednik general
(Lukić) v.r.

Za točnost:

Zastupa glavara stožera
bojnik (Hasandedić)

Hasandedić

Njemačko izvješće za danas
nije primljeno.

---

³ Vidi dok br. 85.

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 21 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

II. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2837/Taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 21. VI. 1943

Oznake po karti 1 : 100.000

1. 1.) Pogoršano stanje u prostoru Mokro, Sokolac, Rogatica, Fojnica i Kreševo, usljed dolaska jačih partizanskih skupina u ove prostore — traje i dalje.

2.) Pojednostiti:

a) **Područje Sokolac:** Prema izvješću I. zdruga, dne 20. o. m. u toku dana neprijatelj je izvršio sa istočne, sjeveroistočne i jugo-istočne strane napadaj na Sokolac.² Pristiglim pojačanjem iz Han Pijeska i pomoću zrakoplova, neprijatelj je odbijen. Neprijatelj je odstupio u istočnom smjeru i u sjeveroistočnom prema s. Sokolovići (10 km s. i. od Sokolca). Gubitci: 3 ustaše mrtva, od kojih 1 častnik i 6 ustaša ranjenih, a kod neprijatelja 40 mrtvih.

Noću 20./21. o. mj. neprijatelj je prekinuo brzoglasnu vezu između Sokolca i Sarajeva kod Naromanije (12 km j. z. od Sokolca).

Dne 21. o. mj. od 2 sata vode se borbe između njemačkih, naših snaga i neprijatelja kod Naromanije. Do sada jedan ustaša mrtav, 1 Nijemac mrtav i 1 ranjen. Izgubljena 2 konja i 1. brzoglas. Borbe još traju.

Prema izjavi jednog uhićenih partizana, sada se u Romaniji nalazi II. proleterska srbijanska brigada, koja broji navodno oko 3.000 partizana, koji su naoružani sa puškama, sa dosta strojopušaka, 2 teška bacača, 1 laki bacač i 1 protuoklopni top. Za teško oružje nemaju naboja.

b) **Područje Kreševo — Kiseljak:** Dne 20 o.m. kod s. Zagornice (5 km i. od Kiseljaka), 1 domobranski sat sukobio se sa manjom partizanskom skupinom. 2 domobrana mrtva i 4

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg .br. 22/1-23, k. 24.

² Vidi dok. br. 52, 183 i 248.

ranjena, a kod neprijatelja nepoznato. Neprijatelj u jačini navodno oko 1.000 partizana sada se nalazi u dolini r. Lepenice između Kiseljaka i Han Ploča (8 km j. i. od Kiseljaka).

c) **Područje Pale — Trnovo:** Dne 20. o.m. kod Bistrice (6 km j. od Pala), uhićeno je 18 partizana bez oružja. Izdat je nalog da se sprovedu u Sarajevo.

Sa prostora Jahorine prebacilo se oko 700 partizana u prostor oko Crne Rijeke (3—4 km s. i. od Trnova).

d) **Područje G. Vakuf — Prozor:** Prema izvješću 373. div., oko 1.200 partizana³ zaposjelo je Prozorsko sedlo (11 km j. od Gor. Vakufa), oko 800 partizana područje Here (6 km i. od Prozora) i oko 1.200 partizana područje oko s. Jaklića (8 km z. od Prozora). Navodno ove skupine imaju namjeru prebaciti se u zapadnom smjeru.

e) **Područje Pale — Renovica:** Prema izvješću 369. div., u borbama oko pruge i ceste Pale — Renovica broj poginulih partizana povisio se od 75 na 203 mrtva (prebrojano), među njima 1 politički komesar, 40 mrtvih (procjenjeno), 7 zarobljenika i 1 prebjeglica. U toliko je potrebno izpraviti dnevno izvješće od 20. o. m.

Promet na pruzi Sarajevo — Višegrad je uzpostavljen.

3) **Namjera:** Razviđanje u prostoru Sokolca, poduzimanje mjera za uništenje neprijatelja koji se sada nalazi u prostoru Sokolca.

Vlastiti gubitci: 3 ustaše mrtva, od kojih 1 častnik, i 6 ustaša ranjenih kod Sokolca, 1 ustaša mrtav kod Naromanije, 2 domobrana mrtva i 4 ranjena kod Kiseljaka.

Neprijateljski: 40 mrtvih kod Sokolca.

II. 1.)—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

(MP)

Zapovjednik general

Lukić

Lukić

P

---

³ Vjerovatno se odnosi na Udarnu grupu koja je po naređenju Drugog bosanskog korpusa upućena na komunikaciju Sarajevo — Kojic. Vidi dok. br. 16.

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 22 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2839/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 22. VI. 1943

(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.— Pogoršano stanje traje i dalje u području Mokro — Sokolac — Rogatica i u području Kiseljak — Fojnica — Kreševo, jer se na ovim prostorima nalaze jače partizanske skupine, sa kojima naše i savezničke snage vode borbu.

2.) Pojednosti:

a) Područje Sokolac:

Prema izvješću I. djelatnog stajaćeg zdruge, neprijatelj sada drži Debelo Brdo — Pediše — Bukovik (4 do 8 km. s. z. od Sokolca), Kusače (5 km. i. od Sokolca) — Sijerci — Malovići — Markovići — Margetići — Stanići (sve 6 km. s. i. od Sokolca), pl. Kopito (k. 1318) (8 km. s. i. od Sokolca), Pavičići — Vitani (7 km. j. od Sokolca).

Naši drže postave oko Sokolca i to: Pohovac — Baltići (2 km. z. od Sokolca) — Plijes (k. 981) (3.5 km. j. z. od Sokolca) — Stoč[arska] stanica (2 km. j. z. od Sokolca) — Laze — Rosulje — k. 905 (1. 5 km s. i. od Sokolca).

Brzoglasna veza između Sokolca i Han Pijeska prekinuta, i između Sokolca i Mokrog.

Posada Sokolac obskrbljuje se hranom i streljivom pomoću zrakoplova.

b) Područje Mokro:

Prema izvješću ustaša iz Mokrog, dne 21. o. mj. savezničke njemačke snage i ustaše vodile su borbu sa neprijateljem i zauzele Crvenu i Orlovu Stijenu (između Mokrog i Naromanije). Niemci se nalaze sada na k. 1414—1402—1330—1354 (1—2—3 km. s. i. od Mokrog) i na k. 1235 (1.5 km. j. i. od Mokrog). Neprijatelj se nalazi na istočnoj strani nasuprot ovih postava, sa kojim se i dalje borba vodi. Gubitci 21.VI.: 1 ustaša

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24/1-6, k. 24.

i 5 Niemaca mrtvi i 5 Niemaca ranjenih, a kod neprijatelja su osjetni gubitci, čiji broj nije mogao biti ustanovljen.

c) Područje Pale — Prača:

Prema izvješću 369. pj. divizije gubitci u borbama 19. i 20. o. mj. u prostoru Pale-Prača bili su sljedeći: vlastiti: 3 mrtva i 24 ranjena, a kod neprijatelja 93 mrtva (prebrojano), 45 procijenjeno, 10 prebjeglica i 6 zarobljenika. Plien: 43 puške, 4 strojopuške, 250.000 naboja (srbijskih, talijanskih i njemačkih), 4 sanduka eksplozivnog tvoriva, 50 talij. ručnih bombi, 50 ramova za strojopuške i 10 tovarnjaka.

d) Područje Kupres:

Prema izvješću 373. hrv. pj. divizije, u Ravnom i Vukovskom (15 km. j. i. od Kupresa) nalaze se 3 partizanske brigade, svaka jačine po 800 partizana. Noću 16./17. o. mj. slabo naoružane partizanske skupine krenule su od G. Malovana (8 km. j. z. od Kupresa) prema Ravnom sa namjerom da dođu do ceste Prozor — G. Vakuf. Očekuju navodno pomoć iz prostora Konjic — Bradina.

3.— *Namjera:* Nastavak borbi u području Romanije, obrana Sokolca, razviđanje jakim odjelima u prostoru Sokolca i Rogatice, te razviđanje i čišćenje neprijatelja u prostoru j. cd Visokog, osiguranje pruge i ceste: Pale — Prača — Goražde — Rogatica — Višegrad.

Vlastiti gubitci: 1 ustaša mrtav, 8 mrtvih, 29 ranjenih (kod 369. pj. divizije).

Neprijateljski: 93 mrtva (prebrojano), 45 procijenjeno, 10 prebjeglica i 6 zarobljenika.

II. 1.— Prema izvješću iz Rogatice, danas odlaze Bugari iz Dobruna, Priboja i Rudog. Želj. pruga prema Vardištu nije osigurana, jer su četnici razoružani. Major Janjić se vratio i traži od Niemaca svoje oružje, koje je poslano u Sarajevo.

2.— II. bojna 9. p. p. iz podhvata Foča 21. o. mj. stigla u Sarajevo, gdje će se zadržati kraće vrijeme i biti raspoređena na postave koje odrede Niemci.

3.4.— Bez promjene.

III. Bez promjene.

Zapovjednik general
Lukić
Lukić

P

**IZVJEŠTAJ POSADNOG ZAPOVJEDNIŠTVA IZ BILEĆE
OD 22 JUNA 1943 GOD. O RASPOREDU USTAŠKO-DOMO-
BRANSKIH JEDINICA NA PODRUČJU BILECA--TREBINJE¹**

POSADNO ZAPOVJEDNIŠTVO

Op. broj 232/taj.

22.VI.1943

Predmet: Dnevno izvješće.

ZAPOVJEDNIŠTVU 6. PJEŠAČKE DIVIZIJE —

Mostar

ZAPOVJEDNIŠTVU 14. PJEŠAČKE PUKOVNIJE —

Trebinje

Situacija dne 22. lipnja u 12 sati:

1.) Bileća bez promjene. Bojna na istom položaju. Jučer dobijena zapovied za povlačenje u Trebinje, o čemu se dostavlja posebno izvješće pod Op. br. 222/taj.

2.) Već jutros započeli su pokreti trupa i to ovako:

III. bojna 56. p. p. »Marche« s jednom bitnicom topništva i sati pješačkih topova ide u Klenak.

23. o. mj. II. bojna 56. p. p. i 40 bojna 49. legije »Crnih košulja« i druga bitnica I. topničke grupe 32. divizije »Marche« i vod oklopnih kola za Tvrdoš² kod Trebinja.

24. o. mj. III bojna 14. p. p. sa stožerom 56. p. p.

U vojarni treba ostaviti jedan vod za počast skidanja zastave, a s ovim će ostati I. bojna 56. p. p., koja će se zatim povući.

Dne 23. o. mj. u večer treba povući ljude sa položaja u Logor.

3.) Njemačka bojna određena za Bileću nalazi se na Plani. Sutra 23.VI. u 12 sati doći će u Bileću da preuzme vojarnu.

U. z. zapovjednik, satnik
(Tabor)
Tabor stk.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20/16-1, k. 104.

² Stara austrougarska tvrđava kod Trebinja.

ZAPOVJEDNIČTVO
6. PJEŠAČKE DIVIZIJE
Broj 5481/taj.
U Mostaru, dne 27.VI.1943

Toč. 3. operacijskog dnevnika
za 23.VI.1943. godine u —

SPISE.—

U. z. glavara stožera
satnik Stošić
Stošić

BR. 236

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 24 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2843/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 24.VI.1943
(Oznake po karti 1:100.000)

I. 1.) Neprijatelj, nadirući sa juga iz prostora Romanije i Sokolca, sa prednjim dielovima dostigao je i zauzeo selo Petrović i kreće prema Olovu.

2.) Pojedinosti:

a) Područje Kladanj:

Prema izvješću 15. p. p. iz Zavidovića, dne 23 o. m. neprijateljske skupine, nadirući sa juga iz prostora Romanije i Sokolca, dostigle su i zauzele selo Petrović (9 km j. od Kladnja) i kreću i približuju se sa j. i. strane Olova. Za sudbinu 15 mormaka Kladanjske bojne se ne zna.

b) Područje Romanije — Sokolac:

Prema izvješću I. zdruga, dne 23 o. m. jedna ustaška izvidnica zauzela je Koprivice (7 km. j. z. od Sokolca). U borbi

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25/1-30, k. 24.

3 partizana mrtva i 3 puške zaplijenjene. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

23. o. m. u 15.20 sati uspostavljena je brzoglasna veza između Sarajeva i Sokolca, na kom dielu puta se može i promet obavljati uz jača osiguranja.

Između Han Krama i Han Pijeska na putu stoje mnogobrojne pripreke od porušenih stabala i porušenih stubova (brzoglasnih). U prostoru Romanije i Sokolca po raznim selima još se nalaze ostaci partizanskih skupina.

c) Područje Srebrenica — Višegrad:

Prema neprovjerenim viestima na istočnoj strani Drine između Ljubovije (10 km. s. i. od Srebrenice) i Bajine Bašte (27 km. j. i. od Srebrenice) primijećeno je jače kretanje četnika. Kod Klotijevca (14 km. j. od Srebrenice) prešla je navodno jedna skupina četnika iz Srbije preko Drine na našu stranu. Prema izvješću ustaša iz Srebrenice (preko Tuzle), dne 23. o. m. upalo je oko 200 naoružanih četnika u Žepu (21 km. j. i. od Han Pijeska). Iz Žepe se spasilo 2 oružnika i 2 ustaše, a za sudbinu ostalih se ne zna. Zbog bojazni od četnika iz Srbije, pučanstvo iz Srebrenice bježi prema Zvorniku.

Dne 23. o. m. četnici su napali na selo Setihovo (13 km. j. od Višegrada) i u ovome selu ubili 1 čovjeka i 1 ženu. Četnici se prikupljaju oko Strmice (10 km. j. z. od Višegrada) sa namjerom da napadnu našu posadu u jačini od 1 voda domobrana u Strmici.

d) Područje Visokog:

Prema izvješću 369. divizije, a na temelju izjava pučanstva, partizanske skupine nalaze se u Zagornicama (5 km. j. z. od Visokog) — Dvoru (5 km. j. j. i. od Visokog) — D. Bioči (8 km. j. i. od Visokog) — Čubrenu (11 km. j. z. od Visokog) — Batalovom Brdu (14 km. j. od Visokog). Put Kiseljak — Sarajevo 23. o. m. bio je slobodan i prometna vozila nisu napadana.

3.) Namjera: Čišćenje partizanskih ostataka u prostoru Romanije i Sokolca, osiguranje pruge i ceste: Pale — Prača — Goražde — Rogatica — Višegrad.

Vlastiti gubitci: nema podataka.

Neprijateljski: 22. i 23. o. m.: 61 mrtav, 13 zarobljenih (prema podacima 369. div.).

II. . 1.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Zapovjednik general
Lukić
Lukić

(M. P.)

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA
OD 25 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2844/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 25.VI.1943
(Oznake po karti 1:100.000)

I. 1.) Stanje u prostoru Kladnja, Vlasenice, Han Pijeska i Sokolca stalno pogoršano. Mjesta su opkoljena od jačih partizanskih skupina. Olovo palo u neprijateljske ruke.²

2.) Pojediniosti:

a) Područje Sokolac — Vlasenica — Kladanj:

Prema izvješću I. zdruga Sokolac, neprijateljske skupine još se uvijek nalaze u j. z. prostoru od Sokolca i u s. z. prostoru od Sokolca — oko Bukovika i Knežine (8-10 km. s. s. z. od Sokolca). Skupina od 200 partizana nalazi se u pl. Kopito kod stavka staza (6 km. j. i. od Žljebova), a stožerni dio u selima Margetići i Stanići (6 km. s. i. od Sokolca).

Kod Han Obođaša (8 km. j. z. od Sokolca) neprijatelj je imao 5 mrtvih i 1 zarobljenog.

Dne 24. o. m. u 02.00 — 08.00 sati neprijatelj je sa svoju strana napadao Vlasenicu³. Napadaj odbijen. Vlasenica obkoljena. Obostrani gubitci dosada još nisu ustanovljeni. Put Vlasenica — Milići — Nova Kasaba — Drinjača razrušen i za promet neupotrebljiv. Vlasenica se opskrbljuje streljivom i hranom pomoću zrakoplova.

Noću 24./25. o. m. neprijatelj zauzeo Olovo (14 km. j. z. od Kladnja) i Han Pijesak.

Kladanj ugrožen i obkoljen sa južne i istočne strane. Posada u Kladnju se drži.

b) Područje Goražde:

Noću 24./25. o. m. manji neprijateljski napadaji na Hranjen i Bare (9—12 km. s. z. od Goražda) odbijeni bez gubitaka.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27-1-4, k. 24.

² Vidi dok. br. 238 i 239.

³ Isto

Manje grupice partizana nalaze se u prostoru između Goražda i Foče.

c) Područje Visoko — Kiseljak:

Prema izvješću 369. div. u ovome području nije bilo do-
dira sa neprijateljem.

3.) Zapovjedbno je da XXI. i XXIX. ust. bojna iz Drinjače i Srebrenice krenu u pomoć Vlasenici i da uzputno očiste zem-
ljište od partizana do Vlasenice, a XXIV. ust. bojna, da krene iz
Rogatica u pomoć Sokolcu.

Vlastiti gubitci: nema podataka.

Neprijateljski: 5 mrtvih i 1 zarobljen.

II. 1.) Prema izvješću 373. div. noću 23./24. o. m. kružio je
nad Travnikom nepoznati zrakoplov.

Prema izvješću 369. div. kod Jeleča, nađeno je 39 lješeva
njemačkih vojnika.

2.) XXI. ust. bojna iz Drinjače i XXIX. ust. bojna iz Sre-
brenice u pokretu prema Vlasenici i XXIV. ust. bojna iz Roga-
tice u pokretu prema Sokolcu.

3.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

(M. P.)

Zapovjednik, general
Lukić v.r.

Za točnost:

Zastupa Glavara stožera
Bojnik (Hasandedić)

K P

Hasandedić

27/V D

USTASKA NADZORNA SLUŽBA ZAGREB
SLUŽBENA BRZOJAVKA

Naslov:

Broj	Rijeci	Vrijeme prijave			Primio	Br. U. Z.	
		Dan	Sat	Čas			

RAVNIŠTO ZAGREB

Tekst:

POSREDOVANJE KROJAVKA IZ TULJE
predužen 25/VI. u 14.00, primljen u 15.43.
Sifre preuzelo 25/VI. u 17.50 sati.

Sinod sam se povratio iz blizine Vlasenice i Srebrenice. Od deset sati četiri brigade napadaju na vlasenica. Borba je krenula. Partisani zauzeli Kasabice kod Vlasenice, opjačnili ju i povukli se. Ključni obkoljen i ne mogu više njegova snovima ima dva dana pošto su sve veće prekinute. Srbi iz Srebreničkog kotara bježe u Srbiju. Iz Srbije na našu stranu dolio mnogo Kijevaca i Kijevci u pogodu našima. Kod četvrtine na putu Tuzla-Ivornik, udaljena od Tuzle 15 kilometara, partisani zauzeli tri naša sela, ali ih je dobrovoljciška legija oslobodila. Puštanstvo iz Srebrenice bježi u Ivornik. Na Tuzlu sa eviju strana uprošena. Saznao sam da je Olove po partisanima saznato, to da jahan snagama nadiru prema Ključu.

V.Z. 2566/43. Upravitelj S.E.O. - Muftić

Ravnateljstvo : Odsjek II A : A

Prečelnik : Odsjek II B : B

Prijava je izvršena putem

Potpis sastavljača teksta :

IZVJEŠTAJ UPRAVNIKA ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI IZ TUZLE OD 25 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA OKO VLASENICE¹

USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA ZAGREB

SLUŽBENA BRZOJAVKA

Broj	Riječi	Vrijeme predaje			Primio	Br. U. Z.
		Dan	Sat	Čas		

Naslov:
RAVSIGUR —
Zagreb

Tekst:

DEŠIFRIRANA BRZOJAVKA IZ TUZLE

predana 25/VI. u 14.00, primljena u 15.43

Šifre preuzele 25/VI. u 17.50 sati

Sinoć sam se povratio iz blizine Vlasenice i Srebrenice. Od deset sati četiri brigade napadaju na Vlasenicu². Borba je žestoka. Partizani zauzeli Kasabe³ kod Vlasenice, opljačkali ju i povukli se. Kladanj obkoljen i ne znamo više njegovu sudbinu ima dva dana, pošto su sve veze prekinute. Srbi iz Srebreničkog kotara bježe u Srbiju. Iz Srbije na našu stranu došlo nešto Niemaca i Rusa u pomoć našim. Kod Kalesije na putu Tuzla — Zvornik, udaljena od Tuzle 15. kilometara, partizani zauzeli tri naša sela, ali ih je dobrovoljačka legija oslobodila. Pučanstvo iz Srebrenice bježi u Zvornik. Tuzla sa sviju strana ugrožena, Saznao sam da je Olovo po partizanima zauzeto⁴, te da jakim snagama nadiru prema Kladnju.

Upravitelj Ž. R. O.⁵ — Muftić

V. T. 2566/43.

Ravnateljstvo:

Odsjek II A:

Pročelnik:

Odsjek II B:

Predaja je izvršena putem _____ Potpis sastavljača teksta

¹ Original-telegram, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 25/1-25, k. 24.

² Opširnije o borbama oko Vlasenice vidi u dok. br. 78, 79, 83, 190 i 250.

³ Nova Kasaba

⁴ Vidi dok. br. 239.

⁵ Župska redarstvena oblast

IZVJEŠTAJ REDARSTVENE OBLASTI IZ TUZLE OD 25 JUNA 1943 GOD. O RASPOREDU JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA ZAGREB

SLUŽBENA BRZOJAVKA

Broj	Riječi	Vrijeme predaje			Primio	Br. U. Z.
		Dan	Sat	Čas		

Naslov:
RAVSIGUR — II B
Zagreb

Tekst:

DEŠIFRIRANA BRZOJAVKA IZ TUZLE

predana 25/VI. u 17.20, primljena u 18.00

Šifre preuzele 25/VI. u 19.50 sati.

Iz Crne Gore prebačena glavčina partizana raspolaže sa trinaest tisuća boraca. U ovoj glavnini nalazi se vođa partizana Tito. Ova partizanska grupa nalazi se sada u prostoru između planine Romanije — Javornik [Pl.] — Majevice. Noćas je u ruke ovih partizana palo mjesto Olovo. Vlasenica pred padom.² Kladanj ugrožen. Tuzla je momentano izvan opasnosti. Prema najpouzdanijim obavijestima mojih ljudi ovu partizansku grupu predvode uz vodstvo partizanske vlade osam engleskih časnika. Cilj grupe partizana je zaposjesti veći kompleks terena u istočnoj Bosni i pripremiti spuštanje englezkih padobranaca u pozadinu a u vezi s invazijom koja bi uslijedila početkom kolovoza.

Br.—

Vujica

Ravnateljstvo:

Odsjek II A:

Pročelnik:

Odsjek II B:

K P

¹ Original-telegram, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 25/1-26, k. 24.

² Opširnije vidi u dok. br. 78, 79, 83, 190 i 250.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA,
OD 26 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA
NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹**

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2846/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 26.VI.1943
(Oznake po karti 1:100.000)

I. 1.) Stanje u prostoru Sokolac, Han Pijesak, Vlasenica, Srebrenica, Kladanj, Olovo stalno pogoršano. Han Pijesak, Olovo i Srebrenica u neprijateljskim rukama, a ostala mjesta obkoljena.

2.) Pojediniosti:

a) Područje Sokolca — Vlasenice — Srebrenice:

Prema izvješću 5. oruž. pukovnije, 25.VI. oružnička obhodnja iz Knežine sukobila se sa skupinom od 30 partizana kod sela Katenovići (2 km. j. z. od Knežine). Vlastitih gubitaka nije bilo, a kod neprijatelja: 2 mrtva, 3 ranjena i 3 zarobljena. Plien: 2 puške, 2 bombe i 40 naboja.

Dne 25.VI. neprijatelj je zauzeo Han Pijesak.² Posada (XXVIII. ust. bojna) je razbijena i razpršena. Svega 30 momaka ove bojne spasilo se i probilo do Vlasenice, a za sudbinu ostalih se dosada ne zna.

Vlasenica je stalno obkoljena od neprijatelja. Nakon što je XXIX. ust. bojna napustila Srebrenicu i krenula u pomoć Vlasenici, 25.VI. skupina partizana nepoznate jačine ušla je u Srebrenicu, koja navodno kreće prema Bratuncu.

U Kladnju je još Domdo bojna Kladanj. Neprijatelj se nalazi sa j. i i. strane Kladnja.

3.) Namjera: Podhvata čišćenja partizanskih ostataka u prostoru Trebevića — južno od Pala — i sjeverno od Jahorine pl. sa II. bojom 9. p. p. i dielovima II. ust. bojne iz Pala i Bištrice.

Obrana Vlasenice i obskrba posade u Vlasenici streljivom i hranom pomoću zrakoplova.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27/1-10, k. 24.

² Opširnije o ovim borbama vidi u dok. br. 238, prim. 2.

Vlastiti gubitci: nema podataka.
Neprijateljski: 2 mrtva, 3 ranjena i 3 zarobljena.

II. 1.—4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Opazka: K
Podhvat Trebević obustavljen.

Zapovjednik general
Lukić
Lukić

P 28/VI D

(M. P.)

BR. 241

IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 26 JUNA 1943 GOD. O KONCENTRACIJI JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

PRIMLJENA BRZOJAVKA

Primljeno od: SARAJEVA	dan: 26. 6. 43	Sat i minut: 2155	Broj: 328
Putem krugovalne postaje Zagreb 1.	dan: 27.6.43. ²	Sat i minut: 0035	Broj: 975

PRIJE SVEGA

SADRŽAJ

Za koga: **Operodu**²

Spoj: —.—.

Do sada su poduzete sve mjere da se spasi iztočna Bosna kako kod zapovjednika njemačke divizije **Sarajevo**, tako i kod zapovjednika njemačkih četa u Hrvatskoj.

Uzprkos svega toga, iztočna Bosna sa neznatnim našim snagama prepuštena je samoj sebi i jedno uporište za drugim savladano je, te gubimo sve ono što je uz velike žrtve u proljeće 1942 godine bilo oslobođeno.

¹ Original-telegram, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 26/1-16, k. 24.

² Operativnom odjelenju

15

PRIMLJENO OD SARAJEVA	DAN 26.6.43.	SAT I MINUT 2155	SRN 328
PUTEM KRUGOVAJNE POSTAJE ZAGREB	DAN 7.6.43.	SAT I MINUT 0035	SRN 975

PRIJE SVEGA

SADRŽAJ

SA MOHA: OPERCIV

Keywords: child sexual abuse; disclosure; social support

Do sada su poduzete sve mjere da se spasi istočna BOSNA kako kod zapovjednika njemačke divizije SARAJEVO, tako i kod zapovjednika njemačkih četa u Hrvatskoj.

Usprkos svega toga, izotona Roana sa nezatnim našim snagama prepuštena je samoj sudi i jedno ugrozila u ~~1941~~ 1942. godine. U dubinu sve ~~1941~~ 1942. godine us ~~1941~~ 1942. godine u proljeće 1942 godine bilo oslobođeno.

U rukama TIT-a koji svoju zasn. upućuje ka industrijskom središtu VAREŠ.

SPREKA-ZIVINICE-OSJEČANE /2008-01, ZAVIDOVICI/-VARES-SOKOLAC-SUMERKICA : tu skupljene partijske snage unište.

Insti na čemu dolaze partizanskih snaga pod vodstvom TITOVOG glavnara sto-
žera ARSE JOVANOVIĆA sa zapadnog amjera dislom od BIROVČEJE planine i dislom

...kao i onih koje dolaze iz sajera **MAJKVIC**.
 Četnici prilaze mahom partizanima i podpomažu njihovo širenje posle odlas

na njemačkih i pogotovo mađarskih četa iz područja SANDŽAKA i najistodnijiog
dista naše države.

Posade HAN PIJESKA i PLOČA posle jačeg otpora razpršene su i svojih uporišta.

Poručnik VLASENICE /dielovi 15.pukovnije i 3.ustaška bojna/junački je odbila
mnoge juriše, no sada se ne zna su njemu sudbina.

Partisani su u CARVON ČUPLJI / SI. VAREŠA 14 km..
Nastupilo je loše vreme i onemogućen je svaki rad saobraćajstva.

Učinjemo je svojom strategijskom pogriješkom što se načrtno preispitivanje

sjevaćih četa prema sjeveru i istoku nisu korišćeni pravci gonjenja prema sjeveru, protiv već dioelom rasstrujenog neprijatelja, i s time stvorili

opravdano uvjerenje, da je TITO uspio rasbiti njemački obrat i ovladati
Njemačkom prostoriom.

On brot 2850fta.100.

III.D.5.4

PRIMO BRILJAVNI DANA 27.6. 1941. 0400

DEBIPURAO DANA 27.6.07 0845 0730

OČUVAVATI BRZO BRZDAJAVE 321	PRAVILJNA: DAN 27. MESSIAVI: GOD 45. SAT 07 MINUT 40	PODPIS I ČEN CASTNEKA KOJI JE BRZDAJAVE PRIMEK: PODPIS <i>Bojan</i> ČEN:

Han Pijesak, Olovo, Srebrenica, izgleda i Vlasenica do Drinjače izpod **Zvornika** u rukama **Tite**, koji svoju masu upućuje ka industrijskom središtu **Vareš — Zenica — Zavidovići**.

Molimo posredovati na najvišem mjestu, da se zaokruži prostorijska po obćoj crti **Zvornik — riekā Spreča — Živinice — Osječani** (20 km. j.i. **Zavidovići**) — **Vareš — Sokolac — Srebrenica** i tu skupljene partizanske snage unište.

Imati na umu dolazak partizanskih snaga pod vodstvom **Titinog** glavarā **stožera Arse Jovanovića**, sa zapadnog smjera³ dielom od **Bitovnje Planine** i dielom sa sjev. padine **Vlašić Pl.**, kao i onih koje dolaze iz smjera **Majevice**.⁴

Četnici prilaze mahom partizanima i podpomažu njihovo širenje poslie odlazka njemačkih i pogotovo bugarskih četa iz područja **Sandžaka** i najiztočnijeg diela naše države.

Posade **Han Pijeska** i **Ploča** poslie jačeg odpora razpršene su iz svojih uporišta.

Posada **Vlasenice** (dielovi 15. pukovnije i 3. ustaška bojna) junački je odbila mnoge juriše, no sada se ne zna za njenu sudbinu.

Partizani su u **Carevoj Čupriji** (si. **Vareša** 14 km.).

Nastupilo je loše vrijeme i onemogućen je svaki rad zrakoplovstva.

Narod bježi, a u **Srebrenici** se vrši osveta za čin ustaške **XXIX** bojne.

Učinjena je krupna strategijska pogriješka što za nacrtno pregrupiranje njemačkih četa prema sjeveru i iztoku nisu korišćeni pravci gonjenja prema sjeveru, protiv već dielom razstrojenog neprijatelja, i s time stvorili opravdano uvjerenje da je **Tito** uzpio razbiti njemački obruč i ovladati željenom prostorijom.

Op. broj 28/tajno. KP

27/VI D

III. D. S.

Primio brzojavku dana 27.6 u sati 0400

Dešifrirao dana 27. 6. u sati 0730 Podpis **Filković**

Očevidni broj brzojavke 321	Prilmljena: Dan 27. mjesec VI. god. 43 sat 07 minut 40	Podpis i čin častnika koji je brzojavku primio: Podpis : Pope ..... Čin:

³ Odnosi se na jedinice Pete NOU divizije. Vidi dok. br. 85 i 105.

⁴ Vjerovatno se odnosi na jedinice Prve i Druge vojvođanske NOU brigade.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TREĆEG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 27 JUNA 1943 GOD. O USTAŠKIM ZVJERSTVI-
MA PREMA STANOVNIŠTVU U SREBRENICI¹**

ZAPOVJEDNIČTVO
III. DOMOBRANSKOG ZBORA
OBCI ODJEL
broj 2101/taj.
U Sarajevu, dne 27.VI. 1943

Predmet: Pokolj u Srebrenici.

**GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
(Operativni odjel)**

Na dan 11. lipnja o. godine oko 20 sati prodrli su partizani u Srebrenicu,² a na dan 14. lipnja povukli su se iz nje bez borbe u pravcu Viogora. Istoga dana nakon par sati ušla je u grad ustaška XXI. bojna pod zapovjedništvom ustaškog nadporučnika Kurelec Josipa, a da nije naišla na otpor.

Tada je u Srebrenici odpočelo ubijanje stanovništva, te su ustaše poubijali, bilo puškom, bilo noževima, bilo sjekirama, oko 70 pravoslavnih i muslimana, među njima sudca Kotarskog suda Aganovića, njegovu suprugu i dvoje njegove djece, poš-tara Plisku Džemala, te Židova zubara sa njegovom obitelji.

Osim toga 2 sati iste bojne, koje su išle kao pobočnice kroz sela Zalazje i Vitlovac, poubijale su u tim selima 105 ljudi, žena i djece, te 8 ranile. Konačno došao je u Srebrenicu zapovjednik XXI. bojne nadporučnik Kršulj i doveo 22 odrasla muškarca iz sela Brežani, koji su u Srebrenici svi poubijani. Nakon toga krvoprolića nastala je sveobća pljačka ubijenih u Srebrenici. jer u gradu nije bilo nikakve građanske oblasti, koja bi to spriječila.

Ovo zapovjedništvo uputilo je u Srebrenicu kao sudca istražitelja satnika-sudca Hadžibegić Vejsila. Prema njegovom izvješću vođenje istrage je veoma otežano, jer se građani boje i neće svjedočiti iz straha pred osvetom od strane krivaca. Ipak je do sada utvrđeno da je za umorstva u Srebrenici i oko-

---

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25/11-2, k. 94.

² Vidi dok. br. 248.

2-71-2
71

SAPOVEDNIŠTVO
III. DOMOBRANSTVO KROVA
OPĆI ODJEL
Broj 2102/taaj.
U Sarajevu, dana 27. VI. 1943.

Pokolj u Srebrenici.

GLAVNO STAVNO MINISTARSTVO, ORUŽANJA
/Operativni odjel/

Na dan 11. lipnja o. godine oko 20 sati prodrli su partizani u Srebrenicu, a na dan 14. lipnja povukli su se iz nje kao barijere u pravcu Viteze. Istoga dana, nakon par sati, došla je u grad ustaška XXXI. bojna pod zapovjedništvom ustaškog nadporučnika Kuralca Josipa, a da nije oslila na odpor.

Tako je u Srebrenici odpočelo ubijanje stanovništva, te su ustaše poučijali, bile puške, bile noževima, bilo sjekirama, oko 70 pravoslavkih i muslimana, među njima sudac Koterakog suda Pavlovića, njegovu suprugu i dvoje njegove djece, pastara Pliska Stjepana, te Kiševa Sabara na njegovom obitelji.

Dan toga 2 suti ista bojna, koje su imale kao pobožnisa kroz sela Zlatne i Viteze, poučijale su u tim selima laž ljudi, žena i djece, te s r-milo, končno došla je u Srebrenicu zapovjednik XII. bojne nadporučnik Krulj i dvoje 22 odrasle mlakarica iz sela Srebrenice, koji su u Srebrenici svi poučijani. Nakon toga krvoavljica nastala je sveobimajućim ubijanjima u Srebrenici, jer u gradu nije bilo nikakve građanske oblasti, koja bi to spriječila.

Ove zapovjedništvo uputilo je u Srebrenicu kao sudac istrage istraživača Nadžibović Vojislava. Prema njegovom izvješću vodnje istrage ja veoma složena, jer se građani boje i made svjedočiti iz straha pred osvetom od strane ubijaca. Ipak je sa znač utvrđeno, da je sa umorstva u Srebrenici i okolici kriv zapovjednik XXXI. djalatna stajade bojne nadporučnik Kuralac Josip sa nekoliko drugih pripadnika ustaške vojske.

Iskustveno bilo bi potrebno radi uspješnog nastavka istrage, da se nadporučnik Kuralac i Krulj majemo, te sa njihove ujedini odreda drugi zapovjednici, te da se iste hita i sprovedu u Sarajevu.

Stoga molim, da se kod zapovjedništva ustaške vojske isposlije namjerno sa nadporučnika Kuralac i Krulj.

Prilikom podnošenja priopćiti saslika o prelaženju poruč. Pavlović Ivana od 16. VI. 1943., brojeva sudac istrage Krulj od 13. i 24. VI. 1943., te njegovu izvješće od 24. VI. sa odgovorom ovog zapovjedništva broj 2107/tajno od 24. VI. 1943. i dopisa Pundje od 19. VI. 1943).

Napominjem, da je stanje oko Vlasenice-junke izostalo i Srebrenice teško, apogevu preko školica prekinuti, van školica obajnut, te se sa znač nam namjerno popraviti stanje.

Ovakve izvješće dostavljamo je i upravnim stožaru.

Prilogi 5 pripisani.

Zapovjednik, general
L. U. I. I.
Lukid V.r.

lici kriv zapovjednik XXIX. djelatne stajaće bojne nadporučnik Kurelec Josip sa nekoliko drugih pripadnika ustaške vojnice.

Bezuslovno bilo bi potrebno radi uzpješnog nastavka istrage, da se nadporučnik Kurelec i Kršulj smjene, te na njihova mjesta odrede drugi zapovjednici, te da se isti uhite i sprovedu u Sarajevo.

Stoga molim da se kod zapovjedništva ustaške vojnice izposluje zamjena za nadporučnike Kurelca i Kršulja.

Prigibno podnosim priepise: zapisnika o preslušanju poruč. Pavlović Ivana od 16. VI. 1943., brzojavke sudca iztražitelja od 13. i 24. VI. 1943. te njegovo izvješće od 24. VI. sa odgovorom ovog zapovjedništva broj 2107/tajno od 25. VI. 1943. i dopisa Pande od 19. VI. 1943.

Napominjem, da je stanje oko Vlasenice-južno Zvornika i Srebrenice teško, spojevi preko Sokolca prekinuti, sam Sokolac obsjednut, te se za sada nema mogućnosti popraviti stanje.

Ovakovo izvješće dostavljeno je i upravnom stožeru.

Zapovjednik general
Lukić
Lukić

Prilog: 5 priepisa.

BR. 243

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 27 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA I RASPOREDU JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR
Op. br. 2853/taj.

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 27. VI. 1943
(Oznake po karti 1 : 100.000)

I. 1.) Neprijatelj je zauzeo Vlasenicu² i na taj način ovladao cijelim prostorom: Olovo — Vlasenica — Han Pijesak —

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28/1-27, k. 24.

² Opširnije o borbama oko Vlasenice vidi u dok. br. 78, 79, 83, 190, 237, 240 i 250.

Srebrenica i izgleda dalje nadire prema sjeveru i sj. zap. prema Varešu.

2.) Pojediniosti:

a) Područje Vlasenica:

Prema izvješću Tuzlanskog zdruge, dne 26. o. m. neprijatelj je sa snagama navodno oko 10.000 partizana sa svoju strana napao na Vlasenicu, razbio našu posadu i zauzeo mjesto. Od ojačane II. bojne 15. p.p. i III. ust. bojne, dosada stiglo u Drinjaču 2 častnika i oko 70 momaka, a za sudbinu ostalih kao ni za sudbinu pukovnika Kopačina (koji je navodno zarobljen ili se sam ubio) se ne zna. Oružje i streljivo u Vlasenici izgleda sve palo neprijatelju u ruke. Neprijatelj nadire dalje u s. i. smjeru i izgleda namjerava napasti Zvornik i Caparde.

Neprijatelj sada drži Olovo — Han Pijesak — Vlasenicu i Srebrenicu i ovladao je celim ovim prostorom, na kome prostoru, prema izkazima zarobljenika, se nalaze sljedeće partizanske snage: I. i II. proleterska brigada, VII i VIII. krajiška brigada, VII. baniska divizija od 3 brigade, VI. bosanska brigada, IV. i V. crnogorska brigada, majevička brigada, sriemska brigada, sandžačka brigada i dvie dalmatinske brigade.

X. hercegovačka brigada iz prostora Podgrab — Prača preko Jahorine i prostora Trnova povukla se prema Hercegovini i nije sa ostalim partizanskim snagama krenula u smjeru sjevera.

b) Područje Sokolac:

Prema izvješću 5. oruž. pukovnije, dne 26. o. m. u prostoru 3 km. j. od Knežine, oruž. obhodnja sukobila se sa jednom manjom skupinom partizana. 2 partizana mrtva i 1 ranjen. Plien 2 puške i 2 bombe.

c) Područje Višegrad:

Prema izvješću posade iz Rogatice, dne 26. o. m. Bugari se povukli iz Dobruna. Oko 300 četnika pripremaju napadaj na Dobrun (8 km. i. od Višegrada).

3.) *Namjera*: Zapovijeđeno je da XXI. i XXIX. ust. bojna i dievi razbijene 15. p.p., koji su stigli iz prostora Vlasenice do Drinjače (11 km. j. od Zvornika), budu podređeni Tuzlanskom zdruge, kao najbližem zapovjedništvu, koji će ih upotrijebiti u zajednici sa svojim snagama za spriječavanje daljeg nadiranja partizana prema Zvorniku. Zapovijeđeno je i da se naša mala posada iz Dobruna povuče u Višegrad, kako ne bi bila uništena od četnika.

Vlastiti gubitci: Kod Vlasenice još brojčano neustanovljeni.

Neprijateljski: 2 mrtva i 1 ranjen.

II. 1.) Prema izvješću V. zdruge, noću 24/25 o. m. od Livna prema Mostaru preletio je jedan neprijateljski zrakoplov.

2.) Bez promjene.

3.) Dne 26. o. m. II. bojna 9. p.p. iz Sarajeva stigla u Vareš.

4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Zapovjednik, general
Lukić v. r.

Za točnost: (M. P.)

Glavar stožera

Glst. podpukovnik (Žmavec)

Žmavec

P 29/VI D

Opazka: Njemačka izvješća nisu danas primljena.

BR. 244

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE VRHBOSNA OD 28 JUNA 1943
GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU ISTOČNE BOSNE I
ZDRAVSTVENOM STANJU U SARAJEVU¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

VELIKA ŽUPA VRHBOSNA

T. broj: 1854/43.

Sarajevo, dne 28 lipnja 1943

Predmet: Nedeljno izvješće. —

**GLAVARU GRAĐANSKE UPRAVE ZA IZTOČNU I
ZAPADNU BOSNU**

Sarajevo

Dne 18. lipnja Šekovička partizanska brigada² jačine oko 3000 naoružanih iz neutvrđenog smjera ponovo je napala naše postave u Rudištu, gdje je bila uzpostavljena oružnička postaja Šekovići u Crkvini 11 km od Vlasenice. Domobranske postrojbe i oružnici povukli su se pod jakom vatrom u smjeru Vlasenice bez gubitaka.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 47/7-1, k. 154.

² Odnosi se na Prvu i Drugu vojvođansku NOU brigadu.

Prema podacima u Mrežici i Dobrom Polju, 34 km od Sarajeva, nalazi se oko 400 naoružanih razpršenih partizana, koji se namjeravaju prebaciti u planinu Treskavicu u smjeru Konjica.

Dne 19. lipnja 15 naoružanih četnika pod vodstvom Stjepana Lučića pojavili se u selu Lukavici, 5 km od Sarajeva, i izvršili kod jednog seljaka pljačku. Po izvršenom učinu pobjegli su u smjeru Petrovića.— Upućenje jedne jače obhodnje ostalo bez uspjeha.

Dne 20. lipnja jedna partizanska krajiška brigada napala je Sokolac.³

Dne 18 lipnja jedna grupa od oko 100 partizana u blizini Trnova povelu je sa sobom dvojicu seljaka, da im pokažu put prema Konjicu. Jedan od njih je pobjegao i o tome podnio prijavu.— Odmah je upućena potjera, presjekla im put i na iste otvorila pušчанu vatru, našto su se partizani po šumi razbjegli.

Dne 19. lipnja selo Podvitez, kao i oružnička postaja povraćeni su, a partizani protjerani, koji drže svoj položaj od Carevih Voda, Majdana, Galeža, Kašan⁴ potok do iznad Viteza.

Dne 20 lipnja milicioneri i oružnici uhitili su četnika Dursuma Branka iz sela Zenika, občine Hadžići, sa puškom i nakon uhićenja predat je njemačkoj komandi u Hadžićima, a njegovo preslušanje poslato je od oružničke postaje Pazarić Zapovjedništvu 5. oružničke pukovnije u Sarajevu.

Dne 20. lipnja u 2 sata izjutra po njemačkoj obhodnji u Ilidži uhićen je četnik Veseljko Šijaković iz Nikšića — Crna Gora koji se je privukao iz Igmāna, naoružan sa vojnom puškom, redenicima, pištoljem i 2 bombe. Istog je razoružala i predala njemačkoj komandi u Ilidži. Istog dana uhićen je i četnik Milidrag Mile od strane Niemaca i ovom prilikom su Niemci od četnika zarobili 2 strojnice. Isti se nalazi u zatvoru kod njemačke komande u Ilidži.

Dne 20. lipnja u 20 sati na celom prostoru Romanije od Han Obhodzasa.⁵ od Mokrog udaljeno 12 km. partizanski odredi. koji su dolazili iz sela Bogovića počeli su bacati svietleće biele rakete i zelene signale. Ustaška postrojba 4 sata II stajaće ustaške bojne, koja se nalazila na uporištu u Romaniji, obavijestila je o ovome svoje nadređene u Mokrom. Oko 3.30 sati dne 21. ov. mj. veća masa partizana navalila je na ustaške postave. te su ustaše morale napustiti položaj i povući se u Mokro. Partizana je bilo oko 400.

³ Vidi dok. br. 183 i 248.

⁴ Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

⁵ Obođaš

Dne 22. lipnja Stjepan Lučić sa Pala, kao vođa jedne grupe četnika, zarobio je u Jahorini 44 partizana, koje je dne 23. ov. mj. predao preko sela Bulози za Vučju Luku do Save Derikonje, a ovaj ih je predao u Srednjem Niemcima. Dne 23. VI. o. g. odred četnika Save Derikonje sa Vučje Luke stupio je u borbu sa partizanima na mjestu Kostrije^{*} i Visovica. Na ovome položaju nalazi se Dalmatinska brigada partizana u kojoj učestvuje oko 2000 ljudi.

Dne 21. lipnja u 10 sati izvršen je pregovor između Niemaca i četnika u Ljubinu kod Semizovca. Niemci i četnici vodili su pregovore u Šumskoj upravi u Semizovcu. Nakon pregovora četnici su od strane Niemaca izpraćeni iz Semizovca. Pregovori su trajali od 10—12 sati. Od četnika kod pregovora bili su prisutni Vaso Sando, komandant štaba u selu Nisicima, i Kosta Rašević, komandant bataljona u Srednjem.

Dne 20. lipnja jedna odmetnička skupina sa manjim brojem ljudi uputila se je prema Rogatici, pred kojom se nalazi 10 km. dok je ona, koja je napadala Sokoloviće odbijena i povlači se u Devetak Planinu.

Dne 19. lipnja o. g. ponovno je uspjelo hrvatskim oružnicima u suradnji sa njemačkom oružanom silom zauzeti mjesto i željezničku postaju Podvitez na željezničkoj pruzi Sarajevo — Višegrad. Željeznički promet, koji se je do 20. VI. vršio samo iz Sarajeva do željezničke postaje Pale, dne 21. lipnja o. g. ponovno je uzpostavljen.

Dne 21. lipnja o. g. četnički odredi, koji se nalaze u planimi Romaniji sklopili su sporazum o zajedničkom djelovanju sa odmetničkim (partizanskim) skupinama, koje operiraju u tom području.

Dne 21. lipnja o. g. prekinuta je brzoglasna veza sa sjedištem I. Stajaćeg djelatnog zdruge u Sokolcu, koji se nalazi sa svih strana obkoljen od odmetnika (partizana). Mjestne posade snabdjevaju se hranom i streljivom pomoću zrakoplova.

Dne 21. ov. mj. uspjelo je njemačkim postrojbama u Romaniji ponovno zauzeti t. zv. »Crvene Stiene« i obkoliti jednu odmetničku skupinu u jačini od 400 ljudi.—

U toku 21. i 22. lipnja partizanske skupine zauzele su sva sela občine Knežinske i opljačkale pučanstvo. Oko 200 osoba izbjeglo je u Sokolac bez ikakvih sredstava za život.

Preduzeto je potrebno da se po mogućnosti pruži pomoć u hrani.

Noću između 21. i 22. ov. mj. jača grupa četnika napala je s lijeve strane rijeke Lima na Strmicu.

---

* Vjerovatno Kostreša

Kako je u Strmici bila domobranska posada, to su četnici odbijeni.

Odmetnici napali su na selo Hranjevac, kotar Višegrad, gdje su dočekani od naših oružnika, ali kako su oružnici bili u manjini, morali su se povući, a četnici su zauzeli selo Hranjevac.

Noću 22—23 lipnja 1943 napadnuto je mjesto Prača od strane partizana sa 4 strane pušćanom i strojopušćanom vatrom. Borba je trajala do 1.30 sati, kojom prilikom su napadači odbijeni.

Prilikom napadaja partizana od naše strane nije nitko povrijeđen, a niti poginuo, a od strane partizana pronađena su 4 mrtva.—

Dne 22. lipnja partizani su zauzeli nekoliko sela nedaleko Hadžića. Zapovjedništvo III domobranskog zbora zamoljeno je poduzeti potrebne mjere radi uništenja ovih odmetničkih bandi.

Dne 23. ov. mj. partizanske bande zauzele su nakon dulje borbe Olovo i Petrović i kreću prema sjeveru u namjeri zauzeti Kladanj.⁷

U noću od 24 na 25 lipnja partizanska skupina napala je Vlasenicu, ali je napad odbijen.

Dne 25. lipnja partizanske bande zauzele su Han Pijesak i kreću prema sjeveru u namjeri da zauzmu Vlasenicu i Kladanj, koji su ugroženi.⁸

Dne 25. ov. mj. prepraćeno je župskoj redarstvenoj oblasti 90 partizana po III domobranskom zboru, te prema izjavi nekih vođa partizana Tito ranjen je u ruku, a uz to da mu je slomljeno jedno rebro.

Dana 25. lipnja četnička banda pod vodstvom Gruje Cvetanovića opljačkala je stoku u selu Čemernici, te je domobranska obhodnja sa Bara pošla za istima u potjeru, te u šumi kod sela Branjića 11 četnika pljačkaša pronašla. Prilikom borbe ranjen je i uhićen Nedo Babić iz Šajnovića, pošto je isti udario na obhodnju, kada su domobrani otvorili vatru na pljačkaše. Doznalo se je da su još tri četnika ranjena u borbi, ali su isti pobjegli. Uhvaćeni Babić nije mogao biti ispitan, pošto mu je tane u ustima eksplodiralo, te mu je jezik kao i usne iskidalo.

Prema izvještaju kotarske oblasti u Rogatici vlada ondje velika uznemirenost kod hrvatskog pučanstva.

Najveći razlog tomu jest probijanje partizana iz obruča, koji su bili obuhvaćeni kod Foče, i njihovo nadiranje u unutrašnjost naše Države preko područja ove kotarske oblasti.

⁷ Olovo je oslobodila Druga proleterska divizija. Vidi dok. br. 190, prim. 3.

⁸ Vidi dok. br. 78 i 79.

Budući se u gradu Rogatici nalazi samo Stožer 9 pješačke pukovnije sa pripadajućim dielovima, koji su vrlo mali, kao i Stožer XXIV Ustaške bojne također u vrlo malom broju, to je uslied toga, obzirom na opasnost koja je prietila izdat nalog od viših vojnih vlasti da se svi naši oružani dielovi, koji su bili raspoređeni na području ove kotarske oblasti i susjednih, koji gravitiraju sa ovom, povuku u grad Rogaticu. Od dana kad se je sva oružana sila povukla u Rogaticu javna sigurnost u cielom gotovo reći kotaru svedena je na nulu. Nastala su mnoga češća i veća zlodjela odmetnika, pljačke, razbojstva i ubojstva, o čemu će se naknadno podnieti izvješća, kad budu i u koliko budu vlasti došle do točnih podataka. U toku ovoga tjedna do sada je bilo nekoliko većih krađa i 9 ubistava. To se sve javlja mjestnim vlastima, ali nemoćne su i pored najbolje volje koja vlada da ma što učine obzirom na snagu kojom se raspolaže.

Mjestna XXIV Ustaška bojna dana 24. o. m. dobila je zadatak da se uputi k svome Stožeru u Sokolac. Prema tomu ostaje vrlo mali broj u posadi kad ovi odu.

Obzirom na činjenično stanje. prilike koje sada vladaju u tom kotaru, kao i neposredna blizina i množina odmetnika koji se nalaze u okolini, zamoljeno je po kotarskoj oblasti zapovjedništvo III. domobranskog zbora iznaći mogućnost i način da se ova sadašnja ustaška bojna ne kreće iz Rogatice dok druga vojska onamo ne dođe.

U noći od 26. na 27. ov. mj. jake skupine partizana zauzele su Vlasenicu i zarobile oko 70 domobrana.⁹

Prema izvješću zapovjedništva III. domobranskog zbora računa se da u ovom sektoru ima 8—10.000 partizana.

U okolici Srebrenice četnici vrše odmazde na našem pučanstvu radi ubijenih pravoslavaca.

U kotaru čajničkom nalaze se mnoge odmetničke grupe, koje ugrožavaju mirno pučanstvo i čine razna nasilja, ubijstva, pljačke i paleže.

Obzirom na terenske prilike i brojne grupe odmetnika, koje ugrožavaju javnu sigurnost potrebno je pojačati oružništvo ovog kotara i uzpostaviti oružničke postaje u Metaljki, Zaborku, Međuriječju i Strgačini kao i zapovjedništvo u Čajniču sa odgovarajućim brojem oružničkih častnika. pa je i zamoljeno zapovjedništvo 5 oružničke pukovnije da u tom pravcu učini nužnu raspoložbu.

Trebalo bi također odmah uputiti u Čajniče oružane snage koje će izvršiti temeljito čišćenje ovih krajeva, za što je zamoljeno zapovjedništvo III. domobranskog zbora.

---

⁹ Vidi dok. br. 83 i 252.

Obširno izvješće o prilikama u Čajniču predloženo je naslovu izravno po kotarskoj oblasti 21. VI. taj. broj 19.—

Tom prilikom se primjećuje da se situacija u toliko pogoršala, što je dana 22. ov. mj. kod sela Vučevica u blizini Čajniča u jednom potoku oružnička obhodnja našla zaklane 3 žene i 2 djece.

Ove žene i djeca povratili su se na 17 ov. mj., koga dana im je po nepoznatim opljačkana jedna ovca, u koju svrhu je izaslata oružnička obhodnja, koja je provela iztragu i spomenutim garantirala slobodu života i imovine, ali su uzprkos toga zaklani.

Počinitelji ovog zločina nisu pronađeni.

Radi ovoga i sličnih slučajeva vlada među pravoslavnim pučanstvom veliko uzrujanje, jer su poklate žene i djeca pravoslavne vjere, uslied čega prieti ponovni napadaj četnika i pokolj sličan prijašnjim u ovim krajevima.

Zapovjedništvo III. domobranskog zbora upozoreno je i na ovu okolnost, jer je s obzirom na ove događaje i veliki broj odmetnika u samoj okolini Čajniča nemoguća obrana bez većih oružanih snaga.

Na području kotarske oblasti u Višegradu prilike su se vrlo pogoršale. Manje i jače grupe četnika napadaju pojedina sela. pljačkaju i ubijaju naše pučanstvo. Izgleda da četnici pripremaju napad i na Višegrad, te slanjem ovih grupa izpitivaju teren. Kako su se Niemci povukli iz Višegrada, a sada se povlače i Bugari iz Dobruna, očekivati je nedogledne posljedice.

Odlaskom Bugara u dobrunskoj općini naš živalj ostaje nezaštićen, jer će se morati povući i onih 15 oružnika. U tom slučaju četnici će već sazrelo žito pokositi i odnieti tako da će prehrambene prilike biti očajne.

Kotarska oblast ponovno moli kako bi se poslalo što više naše vojske radi osiguranja ovih krajeva, jer će inače sva dosadašnja akcija o preuzimanju vlasti i uzpostave naših oblasti propasti.

Bez obzira na to što je zapovjedništvo domobranskog zbora izvijestilo da za sada nema oružanih snaga na raspolažanju, to se ipak ova župa obratila s molbom da se poradi na tome naći mogućnost u taj sektor odaslati što više naše oružane snage.

U kotaru višegradskom događaju se također česte pljačke i ubojstva nad našim življem, pa je izaslanje jačih oružanih snaga bezuvjetno potrebno.—

U zdravstvenom pogledu izvješćuje se sljedeće:

1) MJERE ZA SPRIJEČAVANJE PONOVNE EPIDEMIJE TRBUŠNOG
TIFUSA U GRADU SARAJEVU

U izvješću za prošli tjedan je napomenuto da će se sazvati širi sastanak u kojem se treba riješiti pitanje natapanja vrtlarstva iz rijeke Miljacke. Ta konferencija održana je dana 25. lipnja na kojoj su uzeli učešća predstavnici: Higijenskog zavoda, Gradskog zdravstvenog odjela, Gospodarskog i zdravstvenog odjela Velike župe, Kotarske oblasti, te po jedan biolog i agronom. Nakon što su prisutni detaljno upoznati o predmetu konferencije, otvorila se debata u kojoj su učestvovali svi prisutni. Pošto se je ovo pitanje obradilo sa svih gledišta i pošto su svi činbenici i okolnosti uzete u obzir, konferencija je jednoglasno zauzela stanovište da je već izdati nalog Velike župe potpuno opravdan i na svom mjestu, t.j. da se voda iz rijeke Miljacke ne smije upotrebljavati za natapanje vrtlarstva, jer je zaražena bacilima tifusa. te se u tu svrhu imaju u roku od 7 dana demontirati svi točkovi, oluci i ostale naprave, kojima se je Miljacka dovodila u vrtlarstva. Tim je ovo goruće i vrlo važno pitanje predobrane grada Sarajeva od ponovne epidemije trbušnog tifusa konačno riješeno. U koliko vlasnici vrtlarstva u datom roku od 7 dana ne uklone spomenute naprave, zamoliti će se domobranska obkopska jedinica u Sarajevu da to učini.

2) PJEGAVI TIFUS U GRADU SARAJEVU

Sve potrebne zdravstvene mjere na suzbijanju pjegavica nastavljaju se istim tempom i od njih se ne popušta ni najmanje, jer stalnim prilivom stranaca u grad Sarajevo postoji opravdana sumnja da se s tim putnicima unose i uši.

U ovom tjednu prijavljeno je 11 novih slučajeva, ozdravilo je 12, a umrlo 2.— U očevidnosti ostaje još 34 bolesnika.

3) IZBJEGLICE U ALIPAŠINOM MOSTU:

Na red i čistoću u logoru pomno se pazi i zaista se održava na zadovoljavajućoj visini. Međutim su se u barakama u zadnje vrijeme pojavile stjenice i to u tolikoj mjeri, da izbjeglicama onemogućuju miran san. Ista pojava je i u baraki ambulante, te od te gamadi uveliko trpe i bolesnici. Pošto su barake potpuno iz drveta i porozne s dosta velikim pukotinama i rupama, to je nemoguća dezinsekcija sa plinom cijanom, jer bi isti kroz pore izašao van i ne bi se postigao nikakav uspjeh. Obliepititi svu baraku, pa i krov, isto je što i nemoguće.

Tako sada stojimo pred jednim novim problemom, pa je stvar proučavanja i predomišljanja kako da se tome zlu stane na kraj.

Brojno stanje izbjeglica u Alipašinom Mostu je sljedeće:

djece	129
muških odraslih	9
ženskih „	16
u ambulantni	32
Svega	186

Prehrana izbjeglica, kao i njihovo zdravstveno stanje, je zadovoljavajuće.

4) IZBJEGLICE U OSTALIM MJESTIMA:

Prema podacima ureda za izbjeglice imamo izbjeglica u sljedećim mjestima:

Sarajevo kotar	—	—	—	—	—	—	—	4900
Sarajevo grad	—	—	—	—	—	—	—	8903
Višegrad	—	—	—	—	—	—	—	4970
Vlasenica	—	—	—	—	—	—	—	7121
Rogatica	—	—	—	—	—	—	—	4000
Sokolac	—	—	—	—	—	—	—	200
Goražde	—	—	—	—	—	—	—	600

Nemamo nikakvih nepovoljnih izvješća o njihovom zdravstvenom stanju. —

U pogledu *prehrane* izvješćuje se sljedeće:

1) *Grad Sarajevo*: Od primljenih pošiljaka ječma i ječmenog brašna iz Njemačke podielio je Gradski obskrbni ured u Sarajevu u ovom tjednu gradskom pučanstvu po 2 kg ječmenog brašna po osobi, osim toga dieljeno je samo — i to prvi put u ovoj godini — po 10 dkg maslaca, ali i to ograničenom broju potrošača, dočim će ostali to dobiti kada opet neka zaliha pripije.

U istom tjednu Gradski obskrbni ured primio je nove pošiljke hrane i to: 4 vagona ječmenog brašna, 3 vagona šećera i 1 vagon ulja.

Sa namirnicama koje su primljene i kojih Obskrbni ured imade na zalihi osigurana je podjela propisane kvote najvažnijih namirnica i za mjesec srpanj, ali bi trebalo odmah tokom srpnja disponirati i izvršavati dalje dispozicije za iduće mjesec, jer se ove godine ne može računati s time da će obskrbni ured iza nove žetve sam moći odkupljivati hranu — kako je to

lani radio u Bijeljini — jer se na pomoć njemačke vojske, prema dobivenim podacima, ove godine neće moći računati.

Propisi koji su izdati u pogledu sniženja ciena povrću i voću na pijaci u Sarajevu ipak su nekim plodom urodile, te se je u ovom tjednu moglo dobivati graška, krastavaca, mladog krumpira i dr. po fiksiranoj najvišoj cieni od Kn. 80.— po 1 kg.

Mesa, osim konjskog naravno, nije ni ovog tjedna bilo, niti ima izgleda da će se opet u mesarama pojaviti. No i konjsko meso doseglo je već cieniu od Kn. 120.— po 1 kg.

2.— *Ostalo područje Vel. župe Vrhbosne:* Velika župa svakodnevno prima iz svih kotareva župe vapaje za žurnu dostavu bilo kakve hrane i iz svih se krajeva javlja da je stanje prehrane pučanstva kritično i očajno, ali su sva nastojanja velike župe da do disponiranih pošiljaka hrane dođe i u ovom tjednu ostala bezuspješna. »Zempro« — Zagreb brzojavima obavještava župu, što je za nju od Glavnog ravnateljstva disponirano i traži unapried doznaku novca, što župa i čini, ali se plaćena hrana ipak ne dostavlja. Tako je župa do kraja ovog tjedna »Zempru« Zagreb poslala za sami disponiran ječam i ječmeno brašno Kn. 3.985.000, ali primila nije ni jedan vagon uzprkos neprestanog požurivanja. 27. t. mj. primljena je ponovna brzojavka »Zempra« da je župi disponirano daljih 50 t = 5 vagona ječmena brašna kod »Zempra« — Sarajeva i da se protuvriednost položi podružnici u Sarajevu, što će se i učiniti, ali istom kad roba stvarno stigne u Sarajevo, jer župa ne može »Zempru« polagati milionske svote i mjesecima čekati na izvršenje.

Pripremni radovi za provođenje ovogodišnje žetve na području velike župe počeli su se provoditi, ali za otkup viškova doći će u obzir i ove godine vjerojatno samo tri občine u Sarajevskom Polju i to: Ilidža. Rajlovac i Hadžići, dočim je stanje u drugim krajevima župe, osobito nakon događaja zadnjih dana, takovo da se ne može računati sa ikakvim sredenim radom na preuzimanju eventualnih viškova žetvenog priroda. —

ZA DOM SPREMNI!

Zamjenik Velikog Župana
Podžupan:
Spužević

DNEVNI IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 28 JUNA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV U ISTOČNOJ BOSNI¹

III. DOMOBRANSKI ZBOR

TAJNO

Op. br. 2860/taj.

DNEVNO IZVJEŠĆE OD 28. VI. 1943

(Oznake po karti 1:100.000)

I. 1.) Stanje isto kao u dnevnom izvješću od 27. o. m.², a osim toga i Kladanj je obkoljen sa sviju strana.

2.) Pojediniosti:

a) Područje Vlasenica — Kladanj — Vareš:

Prema izvješću Tuzlanskog zdruga, jaka partizanska skupina nalazi se na Sikiri (8 km. j.i. od Vlasenice). Prema dosada ustanovljenom, neprijatelj u borbi oko Vlasenice imao je navodno oko 1000 mrtvih.³ Pukovnik Kopačin probijajući se iz Vlasenice dočekan je i napadnut iz zasjede i za njegovu sudbinu se ne zna. Domobranski satnik Crvenković i ustaški poručnici Petrović i Gračevac poginuli. Od III. i XXVIII. razbijene ustaške bojne iz Vlasenice dosada stiglo u Zvornik 440 ustaša, a sudbina ostalih nepoznata.

Partizanske predhodnice u nadiranju iz smjera Olova zauzele su Očevlje — Vijaku — Čuništa (11 km. i. — 11—15 km. s. i. od Vareša). Ovim približavanjem neprijatelja Vareš postaje sve više ugrožen.

Dne 27. o.m. neprijatelj je obkolio Kladanj⁴ sa sviju strana i vodio borbu cieli dan sa Domdo bojnom branitelja Kladnja. Njemački odjel upućen u pomoć sa sjevera tokom dana nije se mogao probiti do Kladnja. Sada sudbina Kladnja nepoznata, jer tokom noći nisu primljene sa nikoje strane viesti o stanju kod Kladnja.

b) Područje Sokolac:

Prema izvješću I. zdruga Sokolac, razviđanjem 27. o.m. iz smjera Sokolca preko Čapulja do Ljeljena (5—10 km. j.z. od Sokolca) nije se došlo u dodir sa neprijateljem.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30/1-16, k. 24.

² Vidi dok. br. 243.

³ Podatak nije tačan. Vidi dok. br. 250 i 252.

⁴ Vidi dok. br. 249.

c) Područje Višegrad:

Prema izvješću Velike župe Vrhbosna, bugarska vojska, koja je osiguravala želj. prugu Priboj — Most na Limu, te Višegrad — Vardište, napušta svoje mjesto i odlazi u novo odredište, tako da sada ovaj sektor ostaje bez ikakvog osiguranja. Kotarski predstojnik povukao je iz Rudog oružničku postaju u Višegrad, kako ne bi bila uništena. U ovome prostoru, nakon napuštanja od strane bugarske vojske, ubrzo će se prikupiti četnici i čitavo područje biti će ugroženo a i sam Višegrad, obzirom da se u njemu nalazi slaba posada.

3. *Namjera:* Čišćenje područja sela Košutica i Kopito pl. (8 km. s.i. od Sckolca) suradnjom njemačkih i ustaških postrojbi.

Zapovjedbno je da se razbijeni dielovi II./15. p. p. koji su iz Vlasenice stigli u Zvornik, prebace u Zavidoviće na reorganizaciju, a razbijena III. i XXVIII. ust. bojna, kao i XXI. ust. bojna, da se iz Drinjače i Zvornika prebace u Sarajevo na popunu i reorganizaciju. XXIX. ust. bojna da ostane kod Drinjače na raspolaganju Tuzlanskom zdruhu za zatvaranje pravca Drinjača — Zvornik.

Ciela II./9. p. p. da ostane u Varešu zbog približavanja neprijatelja sa s.i. strane prema Varešu, sve dok u Vareš ne stigne njemačko pojačanje, kada će jedan dio ove bojne biti vraćen u Brezu.

Vlastiti gubitci: 1 domobranski i 2 ustaška častnika mrtva.

Neprijateljski: Kod Vlasenice navodno 1000 mrtvih.

II. 1.—2.) Bez promjene.

3.) Dne 26. o.m. I. bojna II. gorskog zdruha iz Bijelog Polja stigla u Konjic radi osiguranja želj. pruge Rama — Ivan Pl.

4.) Bez promjene.

III. Bez promjene.

Zapovjednik, general
Lukić v. r.

P 1/VII D

Za točnost:

Glavar stožera

Glst. podpukovnik (Žmavec): Žmavec ppk

IZVJEŠTAJ ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI IZ TUZLE OD 28 JUNA 1943 GOD. O PRODORU JEDINICA NOV PREMA TUZLI¹

USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA ZAGREB

SLUŽBENA BRZOJAVKA

Broj	Riječi	Vrijeme predaje			Primio	Br. U. Z.
		Dan	Sat	Čas		

Naslov:

RAVSIGUR — II B —
G. DAMIČU
ZAGREB

Tekst:

DESIFRIRANA BRZOJAVKA IZ TUZLE

Predana 28/VI. u 18.45, primljena u 22.30

Š.fre preuzele 29/VI. u 10 sati

Sada sam bio u zadnjem slobodnom selu koje nije u rukama partizana, selu Gajevu pred Đurđevikom. Do ovoga časa, sedamnaest sati, Podstupari nisu pali i izvještaj koji je došao sa terena nije točan. Dvije satnije »Vražje divizije« obkoljene su u sektoru Podstupara. Jake snage partizanske glavnine nalaze se u Kladnju i vjerovatno će noćas izvršiti nalet na Stupare koji su pred padom. Stanovništvo je sa stokom napustilo sva sela do ugljenokopa Đurđevik. Prema podacima, koje sam ovaj čas u rudničkom naselju Živinicama dobio, stanovništvo sastavljeno isključivo od radnika raspoloženo je dobro prema partizanima, i ako ovi navale, što je u planu, mjesto će pasti bez otpora. Padom Živinica neminovan je pad Tuzle. Obavijestite najmjerodavnije za žurnu i jaku pomoć.

Ravnateljstvo

Vujica

Pročelnik:

Odsjek II A:

Odsjek II B:

Minors — Operat. O.:

Izpostava II B.

P 29/VI D

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29/1-15, k. 24.

**IZVJEŠTAJ TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 29
JUNA O ZAUZIMANJU Kladnja i Stupara i FORSIRA-
NJU RIJEKE BOSNE OD STRANE JEDINICA NARODNO-
OSLOBODILAČKE VOJSKE¹**

PRIMLJENA BRZOJAVKA

Primljeno: od SARAJEVA	Dan: 29.6.43.	sat i minut: 1420	Broj: 373
Putem krugovalne postaje Zagreb 1.	Dan: 29.6.43.	sat i minut: 1617	Broj: 1119

Za koga: **Operod**   **SADRŽAJ**

Spoj: —.—.

28. o.v. mj. neprijatelj zauzeo **Kladanj** i **Stupare**² (10 km. S. od **Kladnja**). Kod **Drinjače** vode se borbe sa neprijateljem. Pokušaj prodora oko 70 partizana iz smjera **Olova** prema **Varešu** odbijen u prostoru 9 km I. od **Vareša**.

Partizanska skupina cko 1000 partizana iz prostora **Fojnica — Kiseljak** 28. na 29. ov. mj. probila³ se preko r. **Bosne** kod **Dobrinja** u prostor S. od **Visokog**.

Na ovom dielu pruga prekinuta kao i brzoglasna veza **Visoko — Zenica**, usljed čega stanje kod **Kaknja** za sada nejasno dok se zrakoplovstvom ne izvidi.

Kod **Dobrinja** (8 km. SZ. od **Visokog**) zapaljen jedan teretni vlak i zarobljena domobranska pratinja vlaka.

Iz **Sarajeva** upućene jače snage protiv neprijatelja u ovome prostoru. Na ostalom području stanje nepromjenjeno.

Op. broj 2870/tajno

III. D. S.

P 29/VI D

Primio brzojavku dana 29. 6. u sati 1700.

Dešifrirao dana 29. 6. u sati 1930 Podpis:

Filković

Očevidni broj brzojavke 352	Primljena: Dan 29. mjesec VI. god. 43. sat 19 minut 35	Podpis i čin častnika, koji je brzojavku primio: Podpis: Vrabec Čin: boj.

¹ Original-telegram. pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 29/1-17, k. 24.

² Vidi dok. br. 93.

³ Vidi dok. br. 105.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PETE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 29 JUNA 1943 GOD. O SITUACIJI U CENTRALNOJ I ISTOCNOJ BOSNI¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
5 ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Broj 755
Sarajevo 29. lipnja 1943

Predmet: Izvješće o partizanima.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA, GLAVNOM
RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST,
ODSJEK X

Zagreb

Savezno okružnici M.U.P. Ravnateljstvo za javni red i sigurnost odsjek X.V.T. Br. 11/42 od 14. XII. 1942 predlažem sljedeće izvješće o partizanima za vrijeme od 11. lipnja 1943 do 26 lipnja 1943.

Područje Kalinovika: 9. i 10. VI. 1943 kod sela Vrbnice (20 km. jugoistočno od Kalinovika), jake partizanske grupe² napadaju jednu borbenu grupu 369. I. D. i potiskuju sa kote 1642 (5 km. zapadno od Vrbnice) na liniju Balinovac kota 1592 (4 do 5 km. zapadno od Vrbnice), dok partizanske grupe zauzimaju kotu 1863 (8 km. zapadno od Vrbnice). Gubitci borbene grupe: 2 vojnika poginula, 9 ranjena. Gubitci partizana: 6 poginula, 8 ranjena. Plićen 1 strojopuška, 1 laki bacač i 38 pušaka.

12. VI. 1943. partizanima je uspjelo potisnuti borbene grupe na liniju Kalinovik — Jeleč — Foča, dok je jednoj jačoj grupi partizana uspjelo probiti se između Jeleča i Foče prema sjeveru. 13. VI. 1943 na području Jeleča, borbene grupe 369. I.D. vode ogorčene borbe sa partizanima. Toga dana gubitci grupe jesu: 14 vojnika poginulo, 31 ranjen i 2 nestala. Gubitci partizana: 105 poginula i 201 ranjen. 14. VI. 1943 jedna partizanska grupa koja se je odvojila od glavnine i krenula u sjevero zapadnom smjeru oko 100 do 200 partizana jaka, napala je i rastjerala domdo satniju u Jabuki (10 km. sjevero zapadno od Ustikoline). Ta partizanska grupa primijećena je 18. VI. 1943.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28 7-1, k. 149a.

² Odnosi se na jedinice Udarne grupacije Vrhovnog štaba. Vidi dok. br. 12 i 13.

kod sela Turova (3 km. jugo zapadno od Trnova), kao i manje partizanske grupe kod Dobrog Polja i Mrežica (9 i 17 km. jugo istočno od Trnova), koje nastoje probiti se na područje kotara Konjic.

14. VI. 1943 borbene grupe 369. I.D. nastavljaju borbu sa partizanima na području 3 do 6 km. sjeverno od Jeleča (12 km. istočno od Kalinovika). Gubitci grupe: 4 vojnika poginula, 16 ranjenih i 1 nestao. Gubitci partizana: 179 poginulih i mnogo ranjenih.

Partizanska glavnina nastavlja nadiranje sa juga prema Prači.³ 17. VI. 1943 partizani napadaju naše uporište Orahovica (6 km. južno od Prače) i nadiru prema sjeveru. Isti dan u 0400 sata na području sela Orahovice — Srednje i Vrhprače (6.5, 5 i 12.5 km jugo zapadno od Prače) došlo je do ogorčene borbe između naših, njemačkih snaga i partizana. Partizani nastoje probiti se u pravcu Romanije Planine.

18. VI. 1943 u 0300 sata partizani su prekinuli željezničku prugu između Prače i Renovice⁴ i napali Renovicu (5 km istočno od Prače), a sa prednjim dielovima stigli su do Stambulčića (7 km. jugo istočno od Pala), gdje se vode borbe. U Renovici partizani su zarobili zapovjednika naše posade i oko 100 domobrana. Njemački oklopni vlak upućen iz Prače u pomoć nije uspio. Isti dan u 2100 sat partizani zauzimaju oružničku postaju Podvitez, krilo Sarajevo. Grupa od 800 partizana nadire iz Podviteza u smjeru Romanije Planine. Nakon zauzimanja Renovice partizani su u nadiranju stigli do Sočice — Vragolovi (5 i 10 km. sjevero istočno od Renovice).

19. VI. 1943 u 0250 jedna druga grupa partizana napala je Praču, borba je trajala do 0430 sati, partizani su odbijeni.

20. VI. 1943 u 0900 sati partizani napadaju Sokolac.⁵ Ustaška posada tokom dana vodi borbu sa partizanima. Naši krilaši u akciji. Jedna grupa partizana uspjela probiti se na područje Sokolovići (10 km. sjevero istočno od Sokolca), dok je jedna druga grupa od 200—300 partizana⁶ uspjela probiti se preko ceste kod Košutice (4 km. jugo zapadno od Žljebova) i produžila u sjevero zapadnom pravcu. Smatra se da su partizani uspjeli svojom glavinom prijeći sa juga preko ceste i pruge Pale — Gcražde. Bobbene grupe 369. I.D. imale su tokom 17. i 18. VI. 1943 gubitke: 9 ranjenih. Gubitci partizana 203 poginula, 50 ranjenih i 7 zarobljenih. 19. i 20 VI. 1943 gubitci su 3 poginula i 24 ranjena vojnika. Gubitci partizana: 93 poginula, 10 prebjeglica i 6 zarobljeno. Plien 3 strojopuške,

³ Vidi dok. br. 43.

⁴ Isto

⁵ Vidi dok. br. 246.

⁶ Vidi dok. br. 53.

43 puške, 250.000 naboja, 4 sanduka eksploziva, 50 bombi i 10 konja. Promet na pruži Sarajevo — Višegrad uspostavljen.

Na sjevero istoku područje Šekovići — Srebrenica: 9. VI. 1943. grupa od oko 300—400 partizana (dijelovi 1. vojvođanske brigade, Sremci), odvaja se od partizanske glavnine Šekovići uslijed akcije naših snaga na području Šekovići (15 km. sjevero zapadno od Vlasenice), te nadire na jugo istok u smjeru Srebrenice, 11/12. VI. 1943 zauzima Srebrenicu.⁷ 14. VI. 1943 naše snage napale su partizane i izbacile iz Srebrenice. Partizanska jača grupa odstupala u smjeru Ljeskovika (11 km. od Srebrenice) sa bočnim osigurinjem prema Milićima (17 km. sjevero zapadno od Srebrenice).

Na sjevero zapadu područje Travnik — Jajce: U ovome razdoblju osjeća se življi pokret i akcija partizana⁸ na tome području, te napadi istih na naše i njemačke posade. Noću 14/15. VI. 1943 manje partizanske grupe otvorile su vatru na naše postave oko Travnika, vatrom naših posada odbijeni su. 17/18. VI. 1943 partizani su napali Travnik, napad odbijen.

17. VI. 1943 u 1600 sati grupa od 1500 do 2000 partizana⁹ nadirući sa sjevero zapada zaposjela je područje Fojnice, a 18. VI. 1943 područje Kreševa sa prirodnim dijelovima kod sela Rotilj (2 km. jugo zapadno od Kiseljaka) i Lepenice. Topničkom vatrom iz Kiseljaka, te našom i njemačkom brзом intervencijom, partizani su za sada spriječeni u nadiranju jugu prema željezničkoj pruži Sarajevo — Konjic, no još se zadržavaju na rečenom prostoru, pljačkajući po selima hranu i stoku.

Na jugo zapadu: jedna jača partizanska grupa stigla je u Vukovsko (20 km. zapadno od Gornjeg Vakufa), time je promet Bugojno — Livno ugrožen.

Kao važnije iznosim sljedeće događaje:

9. VI. 1943 u 0300 sata grupa od 20 partizana nasilno je ušla u pučku školu u selu Gornjem Odžaku (6.5 km. jugo istočno od Bugojna), uzeli krugoval i zemljovid, a zatim u istom selu potukli se sa jednim mještatinom, koji nije htio da podes njima. Plien jedna puška.

9./10. VI. 1943 jača grupa partizana, dolazeći iz Rudišta (12 km. sjeverno od Vlasenice) preko sela Tikvarića, krenula je u smjeru planine Sikire.

10. VI. 1943 jača grupa partizana napala je kod sela Mudrike (9 km. sjevero zapadno od Turbeta) jedan njemački krstareći odjel. Gubitci: 2 dočastnika i 6 momaka mrtvih, 5

⁷ Vidi dok. br. 71. 160 i 221.

⁸ i ¹¹ Vidi dok. br. 85.

⁹ Isto

dočastnika i 10 momaka ranjenih, 1 častnik, 2 dočastnika i 11 momaka nestalih. Kod partizana nepoznato.

10. VI. 1943 u 0900 sati grupa od 30 partizana sačekala je 6 radnika na cesti Gornji Vakuf — Rastovo koji su upućeni radi popravke mosta na km. 3.8. Radnike uhitili te ih zatvorili u jednu susjednu kuću. Dolazeći izviđački dielovi dviju njemačkih satnija posade Gornji Vakuf sukobili su se sa partizanima. Jedan njemački vojnik poginuo, jedan zarobljen kojega su partizani odveli u smjeru Rastova (14 km. sjevero istočno od Gornjeg Vakufa). Dolazeći glavnina njemačkih satnija, misleći da su u gore rečenoj kući partizani, otvorila je vatru na kuću, ranila 3 radnika, a troje goveda ubila. Ranjeni radnici upućeni su u njemačku bolnicu Gornji Vakuf.

12. VI. 1943 grupa od oko 1500—2000 partizana nadirući jugu napala¹⁰ je kod Karaule (6 km. sjevero zapadno od Turbeta) jednu obkopsku satniju koja je opravljala cestu Turbe — Jajce. Gubitci satnije: 50 momaka poginulo, 4 dočastnika i 15 momaka ranjeno i 9 momaka nestalo. Pošto su zaplieni dosta oružja i streljiva partizani su produžili nadiranje na područje sela Skakavci (10 km. istočno od Donjeg Vakufa). I ako su uspješno tučeni topničkom vatrom, partizani su navodno u pokretu prema selu Rastovu (20 km. južno od Travnika).

12. VI. 1943 jedan bataljon 373. I.D. sukobio se je kod Krezluka (10 km. jugo istočno od Jajca) sa jačom grupom partizana. U borbi je grupa potisnuta uz znatne gubitke. Gubitci bataljona: 2 častnika i 1 momak poginuli, 11 dočastnika i momaka ranjeni.

12/13. VI. 1943 partizani su opljačkali pastirima sa paše kod Haranbašine Vode (15 km. sjeverno od Turbeta) 41 ovcu u vrijednosti od 246.000 kuna.

13. VI. 1943 u 2000 sati grupa od 500 partizana nadirući iz Koričana (18 km. sjevero zapadno od Travnika) stigla je u selo Grgiće i Skakavce (15.5 i 13.5 km. jugo zapadno od Travnika). Po dolasku u sela počeli su pljačkom stoke i živexnih namirnica. Vjerovatni pravac daljeg nadiranja je selo Rastovo i Šebešić (19.5 km. južno i 23.5 jugo istočno od Travnika).

14. VI. 1943 grupa od 1500—2000 partizana primjećena je kod sela Šenkovića (12 km. jugo zapadno od Travnika). Došli su sa područja Koričana¹¹ (18 km. sjevero zapadno od Travnika).

15. VI. 1943 grupa od 800—900 stigla je u Ponir i Vitovlje (18.5 km. sjevero zapadno od Travnika) daljnji pravac kre-

¹⁰ Vidi dok. br. 26.

tanje rieka Vrbas za Janj (20 km. jugo zapadno od Jajca). Vođa ove Grupe je Ilija Slavnić iz Koričana, kotar Travnik.

17. VI. 1943 pojavile su se, nadirući sa juga, jače partizanske grupe na području sela Orahovce — Srednje i Vrh-prača (6.5, 5.5 i 11.5 km. jugozapadno od Prače). Razvila se ogorčena borba između naših, njemačkih snaga i partizana. Borba je počela 17. VI. 1943 u 0400 sati, a završila u 1300 sati. Krilaši su uspješno zasipali partizane bombama. Partizanske grupe nastoje probiti¹² se u pravcu Romanije Planine.

17. VI. 1943 u 1300 sati primjećena je jedna grupa od oko 500 partizana kod sela Suhe Vode (8 km. jugo zapadno od Busovače). Jedna druga grupa od oko 600 partizana primjećena je južno od Busavače prema Fojnici.

17. VI. 1943 u 1600 sati partizani su zauzeli Fojnicu.¹³

18. VI. 1943 0130 sati grupa od 50 partizana napala je naše i njemačko uporište u selu Čosići (8 km. sjevero zapadno od Turbeta) puškaranje trajalo do 0415 sati, 2 partizana poginula. Plien dvie puške. Nismo imali gubitaka. Partizani su zaposjeli selo Krezluk, Potajnicu i Božikovac (17, 16.5 i 13 km. sjevero zapadno od Turbeta) gdje grade uporište.

18. VI. 1943 u 0300 sati partizani su zauzeli Kreševo.

18. VI. 1943 u 0300 sati nadirući sa juga partizani su prekinuli željezničku prugu između Prače i Renovice i napali Renovicu (5 km. istočno od Prače). Nadirući prema sjeveru stigli su sa prednjim dielovima do Stambulčića (7 km. jugo istočno od Pala) gdje se vode borbe. U Renovici partizani su zarobili našu posadu, zapovjednika i oko 100 domobrana. Njemački oklopni vlak upućen iz Prače u pomoć nije uspio.

18. VI. 1943 partizani su se nalazili kod sela Rotlj (2 km. jugo zapadno od Kiseljaka) i nadiru prema željezničkoj pruzi Sarajevo — Konjic.

18. VI. 1943 u 0800 sati primjećena je grupa od 100 partizana kod sela Turovi (3 km. jugo zapadno od Trnova), propitivali su koji put vodi za kotar Konjic. Mjesna milicija napala ih je vatrom pa su se razbjegli po šumi. To je partizanska grupa razbita kod Jeleča (13 km. jugo zapadno od Foče) pa nastoji probiti se na područje kotara Konjic. Isto tako primjećene su manje partizanske grupe kod Dobrog Polja i Mrežica (16.5 km. jugo istočno od Trnova) koje nastoje prebaciti se također na područje kotara Konjic.

18. VI. 1943 u 1030 sati jača grupa partizana napala je našu posadu i oružničku postaju Šekovići u selu Rudište (14 km. sjeverno od Vlasenice). Uslijed nadmoćnosti partizana po-

¹² Vidi dok. br. 43.

¹³ Vidi dok. br. 85.

sada i oružnici povukli su se u Vlasenicu. Kod oružnika nema gubitaka, od posade stiglo je u Vlasenicu 40 momaka. Partizani se nalaze u Rudištu — Šekovićima i Šadićima (12 km. sjeverno, 5 km. sjevero zapadno i 8.5 km. sjevero istočno od Vlasenice).

18. VI. 1943 u 1800 sati partizanske grupe napustile su Fojnicu i krenule u smjeru Kreševa. Partizanska komanda nalazi se u selu Lipa (2 km. sjevero zapadno od Kreševa).

18. VI. 1943 u 2100 sat partizani su zauzeli postaju Podvitez, krilo Sarajeva. Momci se priključili njemačkoj borbenoj grupi. Grupa od 800 partizana nadire iz Podviteza u smjeru Romanije Planine.

18. VI. 1943 u 2200 sata grupa od 36 partizana pod vodstvom zloglasnog Milana Žalja i bivšeg učitelja Hotića opljačkala je u selu Rankovići (6 km. jugo istočno od Travnika) 2 konja 30 kg. suhog mesa i 40 kg. sira. Iste noći u 2230 sati partizani su krenuli u selo Stojkoviće (4.5 km. jugo istočno od Travnika) uhitili blagajnika občine, primorali ga da im otvori občinsku blagajnu iz koje su odnijeli 150.000 kuna a iz poglavarstva 80 kg. šećera. Vojne spise i blagajničke knjige odnijeli su [u] občinsku zgradu i zapalili. U kafani uhitili su pomoćnog oružnika Ivana Česića krila Jajce, razoružali ga i povelili sobom. Uhitili su občinskog pisara i njega povelili sobom. Putem su sreli občinskog vojnog izvijestitelja i razoružali ga pa pustili. Sa plienom i uhćenima partizani su krenuli za selo Šebešić (23.5 km. jugo istočno od Travnika).

19. VI. 1943 u 0250 sati jedna grupa partizana napala je Praču sa sviju strana. Borba je trajala do 0430 sati, partizani odbijeni.

20. VI. 1943 njemačke trupe sukobile su se sa partizanima kod Lepenice na lijevoj obali istoimene rijeke i partizane potisnule prema selu Gornje Žeželovo (7 km. sjevero zapadno od Hadžića). Borba u toku.

20. VI. 1943 u 0600 sati na cesti Kiseljak — Visoko km. 6 partizani razorili most i prekinuli brzoglasnu liniju Kiseljak — Visoko. Upućen kombinirani odjel domobrana i oružnika iz Visokoga na lice mjesta napadnut je od partizana. Odjel borbu prihvatio. Gubitci: Kod partizana nepoznato. Naši gubitci 1 domobran poginuo, 4 domobrana ranjeno.

20. VI. 1943 u 0900 sati partizani napali Sokolac. Tokom dana vođene borbe ustaške posade sa partizanima. Naši krilaši u akciji.

Na znanje.

Dozapovjednik, pukovnik
Koloman Bilić
Bilić

BR. 249

**IZVJEŠTAJ UPRAVE ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI
IZ TUZLE OD 29 JUNA 1943 GOD. O PRODORU JEDINICA
NOV PREMA TUZLI I TRAŽENJE POMOĆI¹**

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
ODSJEK II/B.

Broj: V.T. 4975—1943.

Zagreb, 29. VI. 1943.

Predmet: Kladanj pao u ruke partizana —
partizani nadiru prema Tuzli.

MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA

Operativni odjel

Zagreb

Dana 28. lipnja 1943. godine u 22.55 sati, primili smo od našeg pouzdanika u Tuzli brzojav sljedećeg sadržaja:

»U ogorčenoj borbi jutros pao u partizanske ruke Kladanj. Prije jedan sat palo mjesto Podstupari, gdje se nalazi izvor vode za Tuzlu. Partizani nadiru prema Tuzli. Do jučer sam bio optimististički raspoložen, međutim pred pola sata dobili smo argumente prema kojima partizani nastoje svim sredstvima izbjegli obkoljavanja koje vrše postrojbe »Vražje divizije« od pravca Romanije. Jučerašnji prispjeli odredi »Vražje divizije« vrlo su maleni. Ovi su se ustavili pred Stuparima. Tuzla u opasnosti, i ako u roku od četrdeset i osam sati ne stigne pomoć stojimo pred neminovnim padom. Ovo je jedini sektor kojim partizani mogu izbjegli sudbinu ukotljavanja. Pomozite.«

Dostavlja se prednje s molbom na znanje.

ZA DOM SPREMNI!

V. d. nadstojnik B. Odsjeka: u. z.
B. Kurbović

29/VI D

(M. P.)

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29/1-14, k. 24.

OPŠTA BOJNA RELACIJA TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA ZA MJESEC JUN 1943 GODINE¹

OBĆA BOJNA RELACIJA

o podhvatima četa na području III. domobranskog zbora
u mjesecu lipnju 1943. godine

A) PODHVATI

PODRUČJE GRADA SARAJEVA (ZAPOVJEDNIČTVO MJESTA)

U toku mjeseca lipnja ove godine, postrojbe u sastavu grada Sarajeva nису učestvovalе u nikakovim podhvatima, jer nije bilo potrebe, a niti važnih događaja na području grada Sarajeva.

I.) PODRUČJE I. DJEL. STAJ. ZDRUGA

U toku mjeseca lipnja vršeni su jaki podhvati protiv neprijatelja na području zdruga, a osobito u prostoru Šekovića i Srebrenice.² Podhvatima uspjelo je djelomično razbiti skupinu od 3000 partizana, ali uslied nedovoljnog broja četa, neprijatelju je uspjelo uzmaknuti po šumama na razne strane tako da nije mogao biti podpuno uništen. Za vrijeme vršenih podhvata neradano su počele nadirati sa juga preko pruge Višegrad — Sarajevo jake partizanske skupine iz prostora Sandžaka i Crne Gore.³ Skupine sa juga bile su jake oko 15 brigada na čelu sa Titom. Partizanima je uspjelo tokom mjeseca razbiti 4 ustaške bojne i zauzeti njihova posadna mjesta, te ovladati čitavim prostorom zdruga osim samog Sokolca sa bližom okolinom i Rogatiце sa bližom okolinom.

Najvažniji događaji u toku mjeseca bili su sljedeći:

6. lipnja: započeo je podhvat »Šekovići«.⁴ Južna skupina krenula je iz prostora Vlasenice, a zapadna skupina iz smjera Kladnja prema Šekovićima, a zaprečna skupina držala je prostor Zvornik — Caparde — Živinice.⁵

7. — 11. lipnja: u podhvalu »Šekovići« vrši se obkoljavanje neprijatelja, u mjestimičnim sukobima sa neprijateljem

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/1-2, k. 57.

² Na ovom sektoru u to vrijeme nalazila se Prva i Druga vojvođanska NOU brigada. Vidi dok. br. 71.

³ Odnosi se na Grupaciju Vrhovnog štaba. Vidi dok. br. 43.

⁴ Vidi dok. br. 52 i 140.

⁵ Vidi dok. br. 71 i 248.

za ovo vrijeme naši gubici: 4 ustaše, 1 domobran i 5 milicionera mrtvi, 7 ustaša, 9 domobrana i 4 milicionera ranjeni, a kod neprijatelja oko 75 mrtvih i 10 ranjenih.

11. lipnja uspjelo je jednoj skupini oko 300—400 partizana iz prostora Šekovića probiti naš obruč, dostići do Srebrenice i istu zauzeti. U Srebrenici je palo oko 20 ustaša, 16 ranjeno, a ostali se razbježali.⁶

14. lipnja: ustaše su ponovo zauzeli Srebrenicu i nadporučnik Kurelec sa jednim dielom ustaša izvršio je pokolj pravoslavnog pučanstva u Srebrenici, zbog čega je među pučanstvom nastala panika i bježanje na sve strane.

17. — 22. lipnja Tito sa svojih 15 brigada prodro je sa juga preko želj. pruge Sarajevo — Višegrad prema sjeveru i dostigao prostor Sokolca. Za ovo vrijeme njemačke i naše snage sa neprijateljem vodile su žestoke borbe oko pruge i na obje strane bilo je vrlo osjetnih gubitaka.

23. — 30 lipnja: za ovo vrijeme Tito sa svojim brigadama u teškim borbama sa našim snagama uspio je zauzeti Knežinu, Han Pijesak, Olovo, Kladanj i konačno 26. lipnja Vlasenicu,⁷ u kojoj je razbio našu jaku posadu i nanio joj vrlo teške gubitke. U borbi je poginuo i zapovjednik posade pukovnik Kopačin, nekoliko domobranskih i ustaških časnika, te veći broj domobrana i ustaša. Od dvie ustaške bojne u Vlasenici svega se je spasilo oko 440 ustaša, koji su izbjegli u Zvornik. Od pripadnika II. bojne 15. p.p. spasilo se 239 domobrana. Na strani neprijatelja u borbi za Srebrenicu palo je navodno oko 1000 partizana.

Tok operacija izniet je podrobno u bojnoj relaciji I. staj. zdruga.

II.) PODRUČJE II. GORSKOG ZDRUGA

Tokom mjeseca lipnja postrojbe zdruga nisu vršile nikakove veće podhvate, nego samo osiguravale željezničku prugu, vršile razvidanja i prikupljale podatke o neprijatelju.

15. lipnja zapovjedništvo 5. pješ. divizije preustrojeno je u zapovjedništvo 2. gorskog zdruga, kome su podređeni 15. p.p., 2. gorska pukovnija, II. bojna prometnih zdrugova i 2. pohodna sat 9. p.p., a sam zdrug preko III. domobranskog zbora u taktičkom pogledu podređen je zapovjedništvu SS dragovoljačke divizije »Princ Eugen« u Mostaru.

Najvažniji događaj bio je sljedeći:

28.—30. lipnja: jake partizanske skupine iz prostora Fojnice i Kreševa prodrle su do želj. pruge.⁸ Visoko — Kakanj

⁶ Vidi dok. br. 243.

⁷ Vidi dok. br. 78, 79, 83, 190, 237, 240 i 250.

⁸ Vidi dok. br. 85.

— Lašva, istu na mnogo mjesta porušili i na ovome odsjeku spalili sve želj. postaje i porušili želj. most kod sela Doboja (2 km. j. od Kakanja) i prebacile se preko pruge i r. Bosne na sjevernu stranu. Partizani upali u Rudnik [uglja] Kakanj, savladali domobransku posadu od 200 momaka, spalili i uništili sva rudnička postrojenja nanievši državi ogromnu štetu.

III.) PODRUČJE V. DJEL. STAJ. ZDRUGA

Tokom mjeseca lipnja na području zdruga nije bilo većih podhvata protiv neprijatelja, nego su postrojbe zdruga vršile razviđanja, kojom prilikom su dolazile u manje sukobe sa neprijateljem.

Važniji događaji bili su sljedeći:

9. lipnja: skupina oko 40 partizana napala je na jedan vod koji je opravljao cestu G. Vakuf — Travnik. 1 njemački vojnik poginuo i 1 nestao.

15. lipnja: kod sela Halapić (6 km. s.z. od Glamoča) jedna ustaška izvidnica sukobila se sa jednom partizanskom skupinom. 1 ustaša i 7 partizana mrtvih.

17. lipnja: oko 2500 partizana prebacilo se sa prostora istočno od Bugojna u prostor G. Vukovsko (20 km. z. od G. Vakufa) sa namjerom napadaja⁹ na Livno i Tomislavgrad.¹⁰

Jedna ustaška izvidnica kod Pribelja (14 km. s.i. od Glamoča) razpršila je jednu partizansku skupinu. 15 partizana mrtvih.

27. lipnja: oko 300 partizana napalo je i spalilo jednu pilanu u G. Vakufu.

IV.) PODRUČJE 15. PJEŠAČKE PUKOVNIJE

Tokom mjeseca lipnja na području djelatnosti ove pukovnije nije bilo većih podhvata protiv neprijatelja, nego je I. polubojna i II. bojna ove pukovnije tokom mjeseca lipnja učestvovala u podhvatima »Šekovići« zajedno sa postrojbama I. djel. staj. zdruga i tuzlanskog zdruga.

U podhvatima »Šekovići« I. polubojna ove pukovnije 18. lipnja kod Crkvina (9 km. s.z.¹¹ od Vlasenice) bila je napadnuta od premoćnog neprijatelja, kojom prilikom je neprijatelj zarobio 2 častnika i 130 domobrana ove polubojne, a ostatak je izvukao se u Vlasenicu.

26. lipnja: II. bojna ove pukovnije sudjelovala je u odbrani Vlasenice, kojom prilikom je zarobljeno odnosno nestalo 9 častnika i 230 domobrana, među kojima i sam zapovjednik ove pukovnije pukovnik Kopačin.

⁹ Odnosi se na dijelove Desete NOU divizije.

¹⁰ Duvno

¹¹ Sjeverno

V.) PODRUČJE ZAGREBAČKE KONJANIČKE PUKOVNIJE

Tokom mjeseca lipnja postrojbe ove pukovnije vršile su razviđanja i odbijale manje napadaje neprijatelja na posadna mjesta.

Važniji događaji bili su sljedeći:

10. lipnja: jedan njemački odjel napadnut je kod sela Mudrike (9 km. s.z. od Turbeta), kojom prilikom je poginuo 1 častnik i 5 vojnika ranjeno.

17. lipnja: napadaj na Travnik odbijen bez vlastitih gubitaka.

18. lipnja: ponovni napadaj na Travnik odbijen bez gubitaka.

VI.) PODRUČJE 9. PJEŠAČKE PUKOVNIJE

Tokom mjeseca lipnja prilikom prebacivanja partizana sa juga prema sjeveru preko pruge Sarajevo — Višegrad, postrojbe ove pukovnije imale su nekoliko jačih okršaja sa neprijateljem oko želj. pruge i njenih objekata.

Važniji događaji bili su sljedeći:

17. lipnja: jača grupa partizana napala na naše postave kod Orahovice (6 km. j. do Podgraba). Pred nadmoćnim neprijateljem naša posada morala se povući. U borbama nestalo 5 domobrana.

18. lipnja: prilikom prebacivanja partizana sa juga prema sjeveru, jake partizanske snage napale su našu posadu u Renovici, kojom prilikom su zarobili 28 domobrana i zapovjednika 2. sati satnika Šamaneka.

19. lipnja: izvršen je napadaj na Praču, koji je odbijen bez gubitaka, a kod neprijatelja 5 mrtvih.

VII.) PODRUČJE DOMDO SATI TRNOVO

Tokom mjeseca lipnja, ova sat imala je nekoliko okršaja sa partizanskim skupinama, koje su prelazile preko područja ove sati.

Važniji događaji bili su sljedeći:

20. lipnja: u prostoru Pl. Treskavica, izviđački odjel ove sati sukobio se sa skupinom od 50 partizana i u borbi partizanima nanio sljedeće gubitke: 5 mrtvih, 9 zarobljenih i 9 pušaka zaplijenjeno.

22. lipnja: u selima istočno od Trnova sat je vodila borbu sa neprijateljem, istjeravši neprijatelja iz više sela i nanijevši mu gubitke: 30 mrtvih, više ranjenih, 23 zarobljena i 18 pušaka zaplijenjeno. 2 vlastita ranjena.

23. lipnja: po selima u prostoru oko Trnova neprijatelj je u borbama sa ovom sati imao: oko 40 mrtvih, 10—15 ranjenih, 16 zarobljenih i 1 strojopušku i 12 pušaka zaplijenjenih.

Tokom celog mjeseca uz 2 vlastita ranjena, neprijatelj je imao: 75 mrtvih, 48 zarobljenih i oko 30 ranjenih. Plien: 1 strojopuška i 39 pušaka. Od vlastitog oružja i strijeljiva nije ništa izgubljeno.

VIII.) PODRUČJE IV. LOVAČKE BRIGADE

Postrojbe ove brigade od 1.—17. lipnja sudjelovale su u zajednici sa njemačkim snagama u podhvatima protiv neprijatelja u prostoru slivova rieka Tare, Pive i Sutjeske.

Za ovo vrijeme brigada je imala 5 mrtvih, 7 ranjenih.

Postrojbe ove brigade od 17.—29. lipnja nalazile su se na odmoru, nakon čega su krenule u novi podhvat u prostoru Visokog, Kaknja i Vareša.

B) ISKUSTVA

U borbama protiv neprijatelja tokom mjeseca lipnja pokazalo se da je neprijatelj bio vrlo drzak i odvažan u nastupanju protiv naših snaga i da je protiv naših posada uvijek prikupljao mnogostruko veću snagu i da je na taj način uspjelo mu likvidirati skoro sve naše posade u istočnoj Bosni. Naši podhvati nису u potrebitoj mjeri uspjevali, jer su protiv neprijatelja redovito upućivane slabe snage iz razloga što nismo imali na raspolaganju dovoljno borbenih četa, koje se nisu mogle prikupiti na određenom prostoru iz drugih područja, jer su tokom mjeseca sva područja bila skoro jednako ugrožena.

C) NEDOSTATCI I POGRIEŠKE

Nedovoljan broj teškog oružja, osobito bacača i teških strojnica.

Nemogućnost održavanja veza između postrojbi, usljed teškog planinskog zemljišta i usljed stalnog kidanja postojećih veza od strane neprijatelja.

Premorenost postrojbi usljed stalnog pokreta i prebacivanja s jednog u drugi prostor uvijek po teškom planinskom zemljištu. Ovo stalno prebacivanje s jednog kraja na drugi bez odmora nepovoljno djeluje na momčad i krši njihovu borbenu sposobnost.

Osobitih pogriješaka u zapovjedanju i vođenju postrojbi u borbenim podhvatima nije bilo, nego je sve zapovjedno osoblje ulagalo sav potrebit trud i davalo je sve od sebe što je moglo dati, često podnoseći najteže napore, vršilo je zdušno svoje dužnosti bez ikakvog moralnog kolebanja.

Zapovjednik general
(Prohaska)
Prohaska

BOJNA RELACIJA TREĆE SATNIJE OKLOPNIH VLAKOVA
ZA MJESEC JUN 1943 GODINE¹

3. SAT
OKLOPLJENIH VLAKOVA
Broj 339/taj.
30 lipnja 1943
Sarajevo

Predmet: Bojna relacija
za mjesec lipanj 1943 g.

ZAPOVJEDNIČTVU III. DOM. SBORA
(Glavnostožerni odjel)

Savezno zapovjedi naslova Op. br. 867. Taj. od 28. XII.
1941 g. dostavlja se

BOJNA RELACIJA:

za vrijeme od 10. lipnja do 30. lipnja 1943 g.

A) I. Oklopljeni vlak:

I. oklopljeni vlak ove sati krenu na put dana 10. lipnja. Istog dana stigao u Praču, gdje se stavio na raspoloženje zapovjedniku I. bojne 9. p.p.

Od 10. do 17. lipnja o.g. vlak je krstario od želj. postaje Stambulčić do postaje Mesići sa domicilom u Prači. Svrha ovog krstarenja bila je razviđanje i osiguranje želj. pruge, objekata i želj. postaja. Za to vrijeme nigdje nije primjećeno ništa sumnjivo.

17. lipnja o.g. noću u 11 sati vlak krenuo za Renovicu, gdje su dobiveni podatci da se odmetnici sakupljaju u selu Lunje u svrhu prebacivanja na sjever preko želj. pruge.² Sa daljine oko 700 metara otvorena je snažna vatra iz topova i strojnica na odmetnike u selu Lunje. Istodobno, dok je posada oklop. vlaka vodila borbu pred selom Lunjem, napadnuta je od istih postaja Renovica. Da bi se zaštitila malobrojna posada postaje Renovica, vlak je odmah krenuo na postaju i snažnom vatrom odbio odmetnike iz najbliže okoline postaje Renovice.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/1-9, k. 57.

² Vidi dok. br. 43.

Oko 8 sati u oklopljenom stroju već je ponestajalo vode, te je trebalo krenuti u Praču, gdje se stroj snabdjevao sa vodom i ugljem. Na 355.5 kil. naišlo se na prekid pruge i na veće odmetničke grupe koje su se prebacivale. Brzom i uspješnom vatrom obustavljeno je njihovo prebacivanje, te su se jače njihove grupe povlačile južno od pruge kroz selo Lunje. Između sela Lunja i sela Renovice bile su u pokretu prebacivanja jake grupe partizana u ukupnoj jačini oko 2 000 do 2.500. Oko 9.30 započe ponovno napad na postaju Renovica. Vlak se odmah povukao prema postaji i tu se do 11.30 vodila žestoka borba sa odmetnicima, koji su svakako htjeli da prodru na postaju, te jakim grupama da obkole oklopljeni vlak i posadu zarobe. Spretnim manevriranjem vlaka, bezprimjernom hrabrošću posade, a naročito neobično uspješnom strojničkom vatrom svi su pokušaji neprijatelja da ostvare svoju namjeru, uz velike žrtve podpuno propali. Oko 11.30 stigao je na mjesto prekinuća pruge iz Prače Njem. oklopljeni vlak sa sekcijским radnicima i alatom, te je pruga oko 12.30 bila opravljena. Odmetnici su napali radnike koji su radili na pruzi i d'o posade oklop. vlaka, koji je bio van oklopljenog vlaka na osiguranju radnika, jer su tako zemljišne prilike zahtjevale, jakom vatrom iz teških bacača granata. Posada koja je bila vani, kao i radnici, brzo su se povukli u vlak te je isti u 13.15 krenuo za Praču, da se obskrbi vodom i ugljenom. I za vrijeme pokreta vlaka odmetnici su stalno pucali na vlak iz bacača granata.

19. lipnja 1943 g. u 2.50 napadnuta je posada Prače sa manjim snagama sa juga.³ Vlak je uspješnom vatrom odbio odmetnike, a svojim prisustvom i efikasnom strojničkom vatrom neobično podizao moral i samopouzdanje kod momčadi posade u Prači.

19. lipnja oko 15 sati pod zaštitom vlaka popravljena je pruga kod Sjetline. Borbe nije bilo.

21. lipnja oko 23.30 sati sa sjevera i juga napadnuta je posada Prače sa manjim snagama. Vlak uspješno intervenira vatrom, te su odmetnici naskoro odbijeni.

Od 21. do 26. lipnja vlak osigurava dionicu pruge Prača — Mesići te prati putničke vlakove. Borbe ni dodira sa neprijateljem nije nigdje bilo.

26. lipnja krenuo je kao osiguranje putničkog vlaka iz Prače oko 19.30 sati. Oko 21 sat u tunelu između Podgraba i Sjetline došlo je nepažnjom vlakovođe odnosno strojovođe putničkog vlaka do sudara, kojom prilikom je jače oštećen jedan topovski vagon i jedan »Lev« kola, a manje oštećen

³ Isto

jedan topovski i jedan strojnički vagon. Uslijed tih kvarova čitav vlak je povučen u Sarajevo, dok se poprave oštećeni vagoni. Žrtava prilikom sudara nije bilo. Dne 29 lipnja vlak u [svom] sastavu krenuo za Visoko na popravku pruge.

II. Oklopljeni vlak:

Po ustnom nalogu III. dom. sбора 12. lipnja vlak krenuo oko 22.30 sati iz Sarajeva za Praču, gdje se stavio na raspoloženje zapovjedniku I. Bojne 9. p.p. Istu noć preuzeo je razviđanje, krstarenje i osiguranje dionica pruge Prača — Stambulčić, te je tu zadaću vršio nesmetano i bez ikakove borbe od 13. lipnja do 17. lipnja 1943. g.

18. lipnja u 14.30 sati na ulazu na postaju Sjetlina primjećena je velika grupa partizana u jačini 500—600 ljudi, koja se prebacivala južno od pruge, preko same postaje Sjetlina, prema sjeveru. Uspješnom vatrom obustavilo se prebacivanje odmetnika, koji su raspršeni i obezglavljeni bježali kuda je koji stigao. Tom prilikom odmetnici su oštetili oklopljeni stroj na jednom svom necklopljenom djelu, tako da vlak nije mogao da se krene sa postaje Sjetlina, čime je data mogućnost odmetnicima da se prebacuju na drugom mjestu oko postaje, gdje nisu bili izloženi, uslijed zemljišnih prilika vatri iz oklopljenog vlaka. Odmetnici su i nadalje iz obližnjih šuma snažnom vatrom napadali vlak i pozivali posadu vlaka na predaju, ali kao odgovor na to dobijali su sve to jaču i uspješniju vatru iz oklopljenog vlaka. Vlak je tako nepokretan vodio stalno borbu vrlo uspješno sve do 19. VI. o.g. do 11 sati.

19. VI. oko 10.30 sati došla je iz Sarajeva jedna oklopljena mašina te je sa tim novim strojem krenuo vlak prema Stambulčiću, povezujući sa sobom veći broj njemačkih ranjenika. Na pol puta između Sjetline i Stambulčića ispod jednog mosta zatekao je vlak grupu partizana od oko 200. Vlak je, zgodno postavivši se prema neprijatelju, otvorio u obje strane jaku strojničku vatru, te za kratko vrijeme djelom uništio a djelom rastjerao spomenutu grupu.

19. VI. oko 19 sati pokušalo je prebaciti se oko 300—400 partizana oko postaje Sjetlina.⁴ Uz suradnju 7 tenkova i njem. pancera i ta grupa je većim djelom uništena, a djelom rastjerana.

22. VI. o.g. oko 3 sata na postaji Podgrab napadnut je oklopni vlak sa slabim snagama sa sjeverne strane, a sa daljine od 50—100 metara pušcanom i strojopuščanom vatrom. Snažnim vatrenim odgovorom napad je odbijen.

---

⁴ Isto

24. VI. 1943 g. u Rakitama (između Stambulčića i Sjetline) napadnut je oklopljeni i putnički vlak s juga i sjevera sa daljine oko 100 do 150 metara, pušćanom i strojopušćanom vatrom. Napad je gladko odbijen a neprijatelj otjeran.

25. VI. oko 23 sata kod postaje Stambulčić partizani su pokušali nabacati drveće i debla na prugu. Pripucali su na vlak i bacili rakete. Odmah su napadnuti i uspješno otjerani sa pruge.

III. Oklopljeni vlak:

Dana 10. VI po zapovjedi III. Dom. sbora krenuo za Travnik, gdje se stavio na raspoloženje pismenim putem zapovjedniku 373 Hrv. pješ. divizije.

Vlak se stalno nalazi u pokretu na osiguranju pojedinih mjesta i prelaza preko želj. pruge, kuda se predmnjeva da bi partizani mogli izvršiti napad i vršiti prebacivanje. Ta se krstarenja vrše stalno danju i noću na dionici pruge Lašva — Travnik — Donji Vakuf — Jajce.

Vlak nije nigdje stupio u borbu, a niti u dodir sa neprijateljem.

b) Iskustva, koja su tokom gornjih operacija stečena, jesu sljedeća:

1) Neprijatelj gdje god može izbjegava borbu sa oklopljenim vlakom. Za to je potrebno pri prvom dodiru sa neprijateljem obasuti ga jakom strojničkom i topovskom vatrom, jer se odmetnici odmah rasturaju i skrivaju se u šume, izbjegavajući otvorenu borbu sa vlakom.

Kao najuspješnije pokazalo se iznenadni vatreni prepad na neprijatelja iz svih oružja.

2) Za vrijeme operacija potrebno je da oklopljeni vlak uvijek vozi s sobom najmanje 8 sekcijских radnika sa alatom potrebnim za popravku pruge, jer odmetnici teže da oklopljenom vlaku prekinu prugu na jednom uskom prostoru ispred i pozadi njega, te mu tako onemoguće pokret i manevriranje. Tada snažnim napadima, vatrom i pokretom, te pozivanjem na predaju nastoje skršiti moral posade.

3) Svaki oklopljeni vlak mora da ima pričuvnu hranu (suhu) za najmanje 4 dana, kako bi u slučaju da bude odsječen od prometa, posada imala najnužnije za ishranu. To je kod oklopljenih vlakova ove sati već i učinjeno.

4) Za vrijeme samih operacija potrebna je uvijek suradnja dvaju oklopljenih vlakova, kako bi u slučaju prekinuća pruge ista čim brže i sa čim manje žrtava popravljena.

Suradnja sa njem. oklopljenim vlakovima bila je skoro nikakva, jer su isti radili podpuno na svoju ruku i skoro nikada onako kako su to bojne prilike zahtjevale.

c) Većih nedostataka i griješki nije bilo. Jedini veći nedostatak je taj što stroj nije u svim svojim osjetljivim djelovima oklopljen, pa bi trebalo poraditi da se strojevi bolje oklope.

d) Za vrijeme gore opisanih operacija nije bilo ni poginulih ni ranjenih u oklopljenim vlakovima ove sati.

Neprijateljski gubitci su sljedeći:

U operacijama I. oklop vlaka: Poginulih oko 120, a ranjenih što teže što lakše preko 200.

U operacijama II. oklop vlaka: Poginulih oko 160, a ranjenih što teže što lakše preko 250.

Treći vlak uobće nije bio u borbi.

Podatci o poginulim i ranjenim odmetnicima dobiveni su dielom od samih zapovjednika vlakova, te momčadi I. i II. oklop vlaka, kao i ovog zapovjednika osobno, a dielom od seljana pored mjesta gdje su se vodile borbe, koji svakodnevno javljaju o velikom broju poginulih i ranjenih partizana i to baš najviše od vatre iz oklop vlakova, jer ranjeni partizani sami to priznaju.

Od strane posade I. oklop vlaka zaslužan je jedan ranjeni partizan, koji je predan I. bojni 9. p.p. u Prači, a od strane posade II. oklop vlaka zarobljena su dva partizana, koji su odpremljeni u Sarajevo u Mjestno zapovjedništvo. Od partizana je zaplijenjena sljedeća oprema: 7 pušaka, 1 strojopuška (izgleda talijanskog podrijetla), 1 laki bacač 50 mm, nekoliko tisuća raznog streljiva za pušku i strojnicu, 6 gunjeva i 10 bombi za bacač 50 mm.

e) Posade I. i II. oklopljenog vlaka od prvog do posljednjeg svi su bili jednako hrabri, jednako odvažni i odlučni, te su svojim zalaganjem i hrabrošću doprinijeli mnogo uništenju i rasprštavanju partizanskih grupa prilikom prebacivanja preko želj. pruga. Svojom pak revnosnom službom i stalnim razviđanjem i krstarenjem sačuvali su i prugu i sve važnije objekte od uništenja.

Vrlo savjesno i zahvalno vršilo je službu i želj. osoblje pridato I. i II. oklopljenom vlaku. Predlažem da se posada I. i II. oklopljenog vlaka ove sati, kao i želj. osoblje koje je sa njima učestvovalo u borbi, naredbom pohvali.

Zapovjednik, nadpor.

(Volarić)

Volarić

G. . .

30/VI

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKOG VODA VLASENICE OD 30 JUNA 1943 GOD. O OSLOBOĐENJU VLASENICE I HAN PIJESKA OD STRANE JEDINICA NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE¹

ZAPOVJEDNIŠTVO ORUŽNIČKOG VODA

Vlasenica

Broj Uredovno

TAJNO

U Zenici, dne 30-lipnja 1943 god.

Predmet: Vlasenica po partizanima zauzeta.

1. ZAPOVJEDNIŠTVU 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE SARAJEVO
2. ZAPOVJEDNIŠTVU ORUŽNIČKOG KRILA SARAJEVO

23. lipnja 1943 oko 8 sati partizani su zauzeli Han Pijesak. U ovoj borbi nestalo je 7 momaka s postaje Han Pijesak, dok su se 2 momka biegom u Vlasenicu spasili. Ustaška bojna, koja je branila Han Pijesak, gubitcima je prepolovljena, dok su se preživjela momčad biegom u Vlasenicu sklonili.

Takođe 23. lipnja o.g. oko 12 sati jača grupa partizana prekinula je brzoglasnu prugu između Vlasenice i Nove Kasahe, te opljačkala oko 20 natovarenih kola hrane dolazeće iz Zvornika za Vlasenicu. Ovim činom su 23. VI. 1943 partizani odsjekli Vlasenicu od svakog prometnog sredstva u svim pravcima.

24. lipnja o.g. u 0200 sata izvršili su partizani jak napad sa sviju strana na Vlasenicu, te je borba trajala istog dana do 2100 sat sa rezultatom: 2 ustaša i 2 domobrana poginula, dok ih je 12 ranjeno. Koliko su partizani imali gubitaka, ne zna se. Sutradan takođe u 0200 sata partizani su ponovili napad, koji je trajao svega oko pola sata tako rekuć bez rezultata. Dok su partizani 26. VI. 1943 u 0100 sat izvršili jaku koncentričnu navalu na Vlasenicu te istu zauzeli² 27. VI. 1943. u 0600 sati. Računa se da je bilo oko 4000 partizana naoružanih bacačima i mnogobrojnim teškim i lakim strojnicama. Odbrana Vlasenice

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 53/7-2, k. 149a.

² Opširnije o borbama za oslobođenje Vlasenice i Han Pijeska vidi u dok. br. 78, 79, 83, 190, 237, 240 i 250.

nice bila je dosta jaka, buduć je istu branila 15. p.p., 2 ustaške bojne, Domdo bojna i oko 40 oružnika. Odbrana je raspolažala sa 4 bacača i mina i jednim brdskim topom, a sve pod zapovjedništvom zapovjednika 15. p.p. pukovnika g. Kopadžina, koga su partizani prigodom otstupa zarobili.

U ovoj zadnjoj borbi poginulo je oko 15 domobranskih i ustaških časnika, 15 oružnika, pomoćni oružnika i domobrana kod oružništva, a ustaša i domobrana što poginulih, a što zarobljenih svakako više od polovine brojčanog stanja. Zarobljene ustaše su partizani odmah ubijali, a domobrane razoružavali i svlačili te ih pušćali.

Nestali su sljedeći oružnici iz voda Vlasenica: narednik Franjo Pavičić i Franjo Matoli, vodnici: Ivan Vuković i Ahmet Behram, oružnik: Ibrahimović Zećo i Bego Durmanović, pomoć. oružnici: Salko Aličković, Hasan Kreho i Suljo Mehmedović, te domobrani: Marko Volarić, Martin Zdihan, Emil Ubrig, Ahmet Pašić i Ragib Bečić. Pretpostavlja se da će koji od nestalih oružnika, pom. oružnika i domobrana stići u Zvornik, buduć su se u otstupu izgubili u šumama.

Oružnici sa postaje Milići i Nova Kasaba su takođe 26. VI. 1943 bez gubitaka evakuirali u Zvornik sa ostalom preživjelim momčadi iz Vlaseničkog voda, ustašama i domobranima. Sad se nalaze u Zvorniku na odmoru, buduć su jako izmoreni, ogolili i obosili, te ostali bez sredstava za život. Zamoljeno je brzoglasno krilo Tuzla da ovima pomogne hranom i ostalim, te eventualnim prevozom za Tuzlu, što molim da se žurno ponovno preko 4. oruž. pukovnije dade hrana i ostalo preživljeljoj momčadi nalazećoj se u Zvorniku.

Sve našastarsko tvorivo postaje Vlasenica i Han Pijesak te ovoga voda je propalo

Za sudbinu oružnika s postaje Knežina ne zna se.

Potpisatog su prigodom otstupa uhvatili četnici u šumi između Vlasenice i Nove Kasabe, razoružali me, svukli, opljačkali i zlostavljali tako da sam za izvjestno vrijeme nesposoban za borbu. Izbjegli momčad i onu koja bude prist zala u Zvornik stavio sam pod zapovjedništvo narednika Zećira Ahmetovića, a ja sam se samovozom uputio u Tuzlu, odnosno vlakom za Sarajevo u svrhu podnošenja izvješća o događaju, buduć ovo nisam mogao brzoglasno učiniti, te dobijanja odore i ostalog potrebnog za život, odnosno liječenje, ali sam zastao u Zenici zbog prekida prometa Zenica — Sarajevo.

O ovome događaju sam ukratko izvjestio pismeno G.Z.O., a brzoglasom zamolio zapov. krila Travnik da, ako je u mogućnosti, javi tome zapovjedništvu brzoglasom o prednjem.

U Zvorniku se nalazi i 8 momaka sa postaje Podžeplje, voda Rogatica. S molbom na znanje.

Zapovjednik, poručnik
(Luka Rajić)

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
5 ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J.S. broj 803
Sarajevo 7. srpnja 1943

Predmet: Kao napred.

Glavnom zapovjedništvu oružništva, sigurnostni odjel

Zagreb

Zapovjednik oružničkog voda Vlasenica, poručnik Luka Rajić, pod Br. uređovno od 30. lipnja 1943 iz Zenice javlja: (Izvjeste je pukovnija primila 7 srpnja 1943 uslijed prekida prometa Visoko — Zenica).

Predlažem. Glede hrane naredio sam potrebno. Evakuacija suvišne opreme već je ranije u duhu zapovjedi G.Z.O. izvršena, odnosno nije se imalo što evakuirati. Za mcmčad postaje Knežina zna se. Doznao sam da se je vodnik poručnik Luka Rajić, kojega sam dao potražiti u Zenici, vratio u Tuzlu. Po ovom postupku poručnika Luke Rajića i napuštenju oružnika poveo sam istragu. Zapovjedništvo III. domobranskog zbora i Glavar građanske uprave obavješteni su u koliko je to potrebno. S molbom na znanje.

Zamjenik zapovjednika
bojnik Hasan Bašagić
Bašagić bjk

REGISTAR

A

Aganović Muharem — 446, 486;
 Agino Selo — 180, 191, 193, 198, 199, 221;
 Alipašin Most — 538;
 Andrijević — 417;
 Arsić Jovan — 224;
 Avtovac — 497;

B

Babić Aćim — 110;
 Babić Neđo — 534;
 Babić Radomir — 24;
 Babinac (s.) — 270;
 Baće Maks — 107;
 Baćović Petar — 226;
 Bajalica Dmiatar-Mitar — 52;
 Bajić Slobodan-Paja — 158, 159;
 Bajić Vlado — 256;
 Bajina Bašta — 390;
 Bakić Mitar — 37;
 Balinovac — 32, 331, 344;
 Banina Ante — 162;
 Banova Jaruga — 427;
 Bare (G. i D.) — 419, 515;
 Bašagić Hasan — 563;
 Bataljon glamočki — 107;
 Bataljon janjski — 196;
 Bataljon sajkovački — 107;
 Bataljon zenički — 213;
 Bataljon prvi Šeste istočnobosanske NOU brigade — 247;
 Bataljon prvi Prve krajiške brigade Pete NOU divizije — 80, 189, 190;
 Bataljon drugi Prve krajiške brigade Pete NOU divizije — 80;
 Bataljon treći Prve krajiške brigade Pete NOU divizije — 80, 189, 190;

Bataljon prvi Treće krajiške NOU brigade — 15, 17, 137, 138;
 Bataljon drugi Treće krajiške NOU brigade — 15, 16, 17, 137, 138;
 Bataljon treći Treće krajiške NOU brigade — 15, 16, 17, 137, 138;
 Bataljon četvrti Treće krajiške NOU brigade — 16, 17, 137, 138, 139;
 Bataljon prvi Pete krajiške NOU brigade — 144;
 Bataljon četvrti Pete krajiške NOU brigade — 144, 236;
 Bataljon prvi Šeste krajiške NOU brigade — 230;
 Bataljon treći Šeste krajiške NOU brigade — 108, 231;
 Bataljon četvrti Osmе krajiške NOU brigade — 231;
 Bataljon prvi Dvanaeste krajiške NOU brigade — 142, 143, 177, 193, 201;
 Bataljon drugi Dvanaeste krajiške NOU brigade — 98, 142, 143, 166, 177, 193, 201;
 Bataljon četvrti Majevičke NOU brigade — 245;
 Bataljon prvi Prve brigade Prve proleterske divizije — 111, 113, 114, 121, 135;
 Bataljon drugi Prve brigade Prve proleterske divizije — 111, 114, 122, 135;
 Bataljon treći Prve brigade Prve proleterske divizije — 94, 111, 114, 122, 136;
 Bataljon četvrti Prve brigade Prve proleterske divizije — 57, 111, 114, 122, 135;
 Bataljon šesti Prve brigade Prve proleterske divizije — 27, 30, 111, 113, 114, 121, 135;

- Bataljon prvi Druge brigade Druge proleterske divizije — 238, 322, 391;
 Bataljon drugi Druge brigade Druge proleterske divizije — 238, 322;
 Bataljon četvrti Druge brigade Druge proleterske divizije — 237, 238, 251, 253, 254, 391;
 Bataljon prvi Treće dalmatinske NOU brigade — 42;
 Bataljon udarni Drvarskog NOP odreda — 231;
 Bavan (šuma) — 344;
 Bayer (njem. of.) — 429;
 Beheći (s.) — 464;
 Belić Zina — 241;
 Bereg (s.) — 441, 468;
 Bezube — 272, 302;
 Bihać — 296, 400;
 Bijela Rudina (s.) — 272;
 Bileća — 263, 265, 499;
 Bilić Koloman — 474, 549;
 Bilić Nikola — 472;
 Biokovo (pl.) — 422;
 Bistrica (kod Pala) — 405, 509;
 Bišina — 307;
 Bitovnja Pl. — 275;
 Biuk Josip — 503;
 Bjela Voda — 368, 377, 458;
 Bjela Zemlja — 479;
 Bjelajac Stanko — 149;
 Blagaj — 287, 288, 293, 324;
 Blagojević Dušan — 161;
 Boan — 313;
 Bogovići (kod Sokoca) — 381, 450;
 Bogovići (kod Prače) — 381;
 Bogunović Trivo — 39;
 Bojinović Nikola — 106, 107;
 Bokan Branko — 96, 134;
 Borkovići (s.) — 302;
 Borogovo — 319, 325, 459, 477, 479;
 Bosanska Krupa — 429;
 Bosanska Rača — 305, 314;
 Bosarić Nikola — 204;
 Bosna (r.) — 194, 195, 232;
 Boščija Gl. — 249, 329;
 Botić Drago — 169;
 Botić Stevan — 116;
 Božikovac (s.) — 548;
 Bradina — 322, 470;
 Branjevo (s.) — 350;
 Bratunac — 110;
 Brauchitsch (von) — 354;
 Bravsko — 22, 231;
 Brestovača (s.) — 464;
 Breza — 232;
 Brigada prva dalmatinska Treće NOU divizije — 222, 269, 342;
 Brigada druga dalmatinska Druge proleterske divizije — 249, 303;
 Brigada šesta Istočno-bosanska NOU — 31, 35, 36, 67, 73, 77, 111, 130, 131, 173, 174, 183, 209, 211, 246;
 Brigada deseta hercegovačka Treće NOU divizije — 24, 36, 70, 249, 269, 530;
 Brigada prva krajiška Pete NOU divizije — 45, 52, 80, 232, 267, 275;
 Brigada druga krajiška Četvrte NOU divizije — 46;
 Brigada treća krajiška Prve proleterske divizije — 15, 32, 55, 64, 68, 70, 71, 77, 91, 110, 130, 131, 137, 183, 209, 211, 246, 256;
 Brigada četvrta krajiška Pete NOU divizije — 52, 196;
 Brigada peta krajiška Četvrte NOU divizije — 46, 104, 164, 216, 217, 236;
 Brigada šesta krajiška Četvrte NOU divizije — 22, 41, 158;
 Brigada sedma krajiška Pete NOU divizije — 31, 35, 36, 64, 67, 71, 72, 73, 74, 77, 91, 110, 130, 131, 171, 174, 183, 217, 234, 240;
 Brigada osma krajiška Četvrte NOU divizije — 95, 133, 151, 229;
 Brigada deveta krajiška Desete NOU divizije — 22;
 Brigada deseta krajiška Desete NOU divizije — 151, 230;
 Brigada dvanaesta krajiška Četvrte NOU divizije — 49, 96, 98, 99, 104, 105, 123, 140, 142, 143, 164, 166, 177, 178, 179, 191, 192, 193, 198, 200, 216, 217, 219, 220, 257;
 Brigada sedma Sedme NOU divizije — 83;
 Brigada osma Sedme NOU divizije — 82, 83, 148, 234;
 Brigada šesnaesta Sedme NOU divizije — 162, 215, 234;
 Brigada prva proleterska Prve proleterske divizije — 32, 55, 77, 84, 91, 93, 109, 111, 113, 121, 130, 131, 135, 170, 172, 183, 210, 303, 375;
 Brigada druga proleterska Druge proleterske divizije — 70, 237, 303, 375;

Brigada četvrta (crnogorska) proleterska Druge proleterske divizije — 63, 65, 68, 70, 240, 250, 341;

Brigada peta (crnogorska) Treće NOU divizije — 222, 240, 269, 282, 289, 341;

Brigada treća sandžačka Prve proleterske divizije — 341;

Brigada petnaesta (prva) Majevička NOU — 31, 35, 67, 73, 77, 130, 131, 210, 242, 246;

Brigada prva NOU vojvođanska — 109, 111, 159, 170, 171, 183, 209, 210, 381, 489;

Brigada druga NOU vojvođanska — 170, 171, 183, 209, 210, 489;

Brijeg (k. 877) — 335;

Brijeg (k. 1029) — 387, 500;

Brod (kod Foče) — 244;

Brod (Slavonski) — 431;

Broz Josip-Tito — 13, 31, 150, 249, 250, 253, 326, 328, 333, 340, 348, 399, 422, 520, 525, 534, 551, 552;

Brstina Dušan — 307;

Brstina Milutin — 307;

Brvanci — 80, 81, 188;

Bučica (G. i D.) — 26;

Budanj (s.) — 69;

Buha Boško — 243;

Bukovik (kod Knežine) — 515;

Bukovik (kod Šćepan Polja) — 328;

Buletić (s.) — 415;

Bulogovina (s.) — 351;

Burazor Branko — 230;

Busovača — 386, 387, 434, 548;

Bušatlija Bude — 40;

Bužim — 229;

C

Caparde — 210, 433;

Carević Dušan — 243;

Cazin — 395;

Cer (k. 1578) — 16;

Cetingrad — 423;

Cicmil Obrad — 240;

Cincar (pl.) — 106, 107;

Crkvina (kod Vlasenice) — 390, 499, 506, 531, 553;

Crna Gora (s.) — 266, 311, 337;

Crna Rijeka — 463, 466;

Crni Vrh — 246;

Crvena Stijena — 510, 533;

Crveno Ždrijelo — 305;

Cvetanović Grujo — 534;

Č

Čatići — 195;

Čosići — 548;

Čuk Avdo — 96;

Čurevo — 247, 312, 330;

Č

Čajniče — 244, 245;

Čapljina — 404, 406;

Čardaci — 428;

Čečava — 97, 331;

Čelebić — 17, 246, 266;

Čelić — 343, 407;

Čemernica (kod Goražda) — 391;

Čemernica Pl. — 140, 144, 166, 218, 219, 220, 221, 257;

Čemerno — 322, 498;

Čerjek Savo — 51;

Čista (s.) — 497;

Čukovac — 193, 219, 221;

D

Dangić Vojin — 275;

Danilović Uglješa — 245;

Dapčević Peko — 29, 37, 66, 71, 74, 207, 249, 250, 253, 254;

Debela Ravan (k. 1276) — 37;

Delijaš — 411, 494;

Derikonja Savo — 110, 161, 533;

Devetak Pl. 443;

De Nardo (ital. of.) — 399;

Dicmo — 155;

Divizija treća NOU — 18, 253;

Divizija četvrta NOU — 7, 22, 27, 133, 157, 228;

Divizija peta NOU — 44, 59, 187;

Divizija sedma NOU — 82, 89, 215, 234, 250, 375;

Divizija deseta NOU — 8;

Divizija dvanaesta NOU — 9, 22, 46, 50, 51, 75, 103, 125, 144, 146, 164, 175, 191, 197, 208, 216, 217, 235;

Divizija prva proleterska — 27, 29, 30, 32, 55, 56, 65, 68, 70, 77, 89, 126, 129, 159, 170, 172, 180, 209, 407;

Divizija druga proleterska — 36, 58, 74, 89, 129, 160, 184, 207, 212, 222, 223;

Doboj (s.) — 553;

Dobravina — 232;

Dobrinje — 232, 438, 543;

- Bataljon prvi Druge brigade Druge proleterske divizije — 238, 322, 391;
 Bataljon drugi Druge brigade Druge proleterske divizije — 238, 322;
 Bataljon četvrti Druge brigade Druge proleterske divizije — 237, 238, 251, 253, 254, 391;
 Bataljon prvi Treće dalmatinske NOU brigade — 42;
 Bataljon udarni Drvarskog NOP odreda — 231;
 Bavan (šuma) — 344;
 Bayer (njem. of.) — 429;
 Beheći (s.) — 464;
 Belić Zina — 241;
 Bereg (s.) — 441, 468;
 Bezube — 272, 302;
 Bihać — 296, 400;
 Bijela Rudina (s.) — 272;
 Bileća — 263, 265, 499;
 Bilić Koloman — 474, 549;
 Bilić Nikola — 472;
 Biokovo (pl.) — 422;
 Bistrica (kod Pala) — 405, 509;
 Bišina — 307;
 Bitovnja Pl. — 275;
 Biuk Josip — 503;
 Bjela Voda — 368, 377, 458;
 Bjela Zemlja — 479;
 Bjelajac Stanko — 149;
 Blagaj — 287, 288, 293, 324;
 Blagojević Dušan — 161;
 Boan — 313;
 Bogovići (kod Sokoca) — 381, 450;
 Bogovići (kod Prače) — 381;
 Bogunović Trivo — 39;
 Bojinović Nikola — 106, 107;
 Bokan Branko — 96, 134;
 Borkovići (s.) — 302;
 Borogovo — 319, 325, 459, 477, 479;
 Bosanska Krupa — 429;
 Bosanska Rača — 305, 314;
 Bosarić Nikola — 204;
 Bosna (r.) — 194, 195, 232;
 Boščija Gl. — 249, 329;
 Botić Drago — 169;
 Botić Stevan — 116;
 Božikovac (s.) — 548;
 Bradina — 322, 470;
 Branjevo (s.) — 350;
 Bratunac — 110;
 Brauchitsch (von) — 354;
 Bravsko — 22, 231;
 Brestovača (s.) — 464;
 Breza — 232;
 Brigada prva dalmatinska Treće NOU divizije — 222, 269, 342;
 Brigada druga dalmatinska Druge proleterske divizije — 249, 303;
 Brigada šesta Istočno-bosanska NOU — 31, 35, 36, 67, 73, 77, 111, 130, 131, 173, 174, 183, 209, 211, 246;
 Brigada deseta hercegovačka Treće NOU divizije — 24, 36, 70, 249, 269, 530;
 Brigada prva krajiška Pete NOU divizije — 45, 52, 80, 232, 267, 275;
 Brigada druga krajiška Četvrte NOU divizije — 46;
 Brigada treća krajiška Prve proleterske divizije — 15, 32, 55, 64, 68, 70, 71, 77, 91, 110, 130, 131, 137, 183, 209, 211, 246, 256;
 Brigada četvrta krajiška Pete NOU divizije — 52, 196;
 Brigada peta krajiška Četvrte NOU divizije — 46, 104, 164, 216, 217, 236;
 Brigada šesta krajiška Četvrte NOU divizije — 22, 41, 158;
 Brigada sedma krajiška Pete NOU divizije — 31, 35, 36, 64, 67, 71, 72, 73, 74, 77, 91, 110, 130, 131, 171, 174, 183, 217, 234, 240;
 Brigada osma krajiška Četvrte NOU divizije — 95, 133, 151, 229;
 Brigada deveta krajiška Desete NOU divizije — 22;
 Brigada deseta krajiška Desete NOU divizije — 151, 230;
 Brigada dvanaesta krajiška Četvrte NOU divizije — 49, 96, 98, 99, 104, 105, 123, 140, 142, 143, 164, 166, 177, 178, 179, 191, 192, 193, 198, 200, 216, 217, 219, 220, 257;
 Brigada sedma Sedme NOU divizije — 83;
 Brigada osma Sedme NOU divizije — 82, 83, 148, 234;
 Brigada šesnaesta Sedme NOU divizije — 162, 215, 234;
 Brigada prva proleterska Prve proleterske divizije — 32, 55, 77, 84, 91, 93, 109, 111, 113, 121, 130, 131, 135, 170, 172, 183, 210, 303, 375;
 Brigada druga proleterska Druge proleterske divizije — 70, 237, 303, 375;

Brigada četvrta (crnogorska) proleterska Druge proleterske divizije — 63, 65, 68, 70, 240, 250, 341;

Brigada peta (crnogorska) Treće NOU divizije — 222, 240, 269, 282, 289, 341;

Brigada treća sandžačka Prve proleterske divizije — 341;

Brigada petnaesta (prva) Majevička NOU — 31, 35, 67, 73, 77, 130, 131, 210, 242, 246;

Brigada prva NOU vojvodanska — 109, 111, 159, 170, 171, 183, 209, 210, 381, 489;

Brigada druga NOU vojvodanska — 170, 171, 183, 209, 210, 489;

Brijeg (k. 877) — 335;

Brijeg (k. 1029) — 387, 500;

Brod (kod Foče) — 244;

Brod (Slavonski) — 431;

Broz Josip-Tito — 13, 31, 150, 249, 250, 253, 326, 328, 333, 340, 348, 399, 422, 520, 525, 534, 551, 552;

Brstina Dušan — 307;

Brstina Milutin — 307;

Brvanci — 80, 81, 188;

Bučica (G. i D.) — 26;

Budanj (s.) — 69;

Buha Boško — 243;

Bukovik (kod Knežine) — 515;

Bukovik (kod Šćepan Polja) — 328;

Buletić (s.) — 415;

Bulogovina (s.) — 351;

Burazor Branko — 230;

Busovača — 386, 387, 434, 548;

Bušatlija Bude — 40;

Bužim — 229;

C

Caparde — 210, 433;

Carević Dušan — 243;

Cazin — 395;

Cer (k. 1578) — 16;

Cetingrad — 423;

Cicmil Obrad — 240;

Cincar (pl.) — 106, 107;

Crkvina (kod Vlasnice) — 390, 499, 506, 531, 553;

Crna Gora (s.) — 266, 311, 337;

Crna Rijeka — 463, 466;

Crni Vrh — 246;

Crvena Stijena — 510, 533;

Crveno Ždrijelo — 305;

Cvetanović Grujo — 534;

Č

Čatići — 195;

Čosići — 548;

Čuk Avdo — 96;

Čurevo — 247, 312, 330;

Č

Čajniče — 244, 245;

Čapljina — 404, 406;

Čardaci — 428;

Čečava — 97, 331;

Čelebić — 17, 246, 266;

Čelić — 343, 407;

Čemernica (kod Goražda) — 391;

Čemernica Pl. — 140, 144, 166, 218, 219, 220, 221, 257;

Čemerno — 322, 498;

Čerjek Savo — 51;

Čista (s.) — 497;

Čukovac — 193, 219, 221;

D

Dangić Vojin — 275;

Danilović Uglješa — 245;

Dapčević Peko — 29, 37, 66, 71, 74, 207, 249, 250, 253, 254;

Debela Ravan (k. 1276) — 37;

Delijaš — 411, 494;

Derikonja Savo — 110, 161, 533;

Devetak Pl. 443;

De Nardo (ital. of.) — 399;

Dicmo — 155;

Divizija treća NOU — 18, 253;

Divizija četvrta NOU — 7, 22, 27, 133, 157, 228;

Divizija peta NOU — 44, 59, 187;

Divizija sedma NOU — 82, 89, 215, 234, 250, 375;

Divizija deseta NOU — 8;

Divizija dvanaesta NOU — 9, 22, 46, 50, 51, 75, 103, 125, 144, 146, 164, 175, 191, 197, 208, 216, 217, 235;

Divizija prva proleterska — 27, 29, 30, 32, 55, 56, 65, 68, 70, 77, 89, 126, 129, 159, 170, 172, 180, 209, 407;

Divizija druga proleterska — 36, 58, 74, 89, 129, 160, 184, 207, 212, 222, 223;

Doboj (s.) — 553;

Dobravina — 232;

Dobrinje — 232, 438, 543;

Dobro Polje — 258, 378, 383, 474,
531, 545, 548;
Dobrun — 530, 536;
Dogić Vojin — 443;
Dojčić (s.) — 199;
Domanik (dom. of.) — 457;
Došen Ilija — 109;
Došenović Pero — 204;
Dragaljevac (s.) — 346, 360, 373;
Dragočava — 245;
Dragojlov (dom. gen.) — 262;
Dragoš Sedlo — 248;
Drechsler (njem. of.) — 277, 279,
292, 296, 304, 323, 331, 337, 343,
350, 360, 366, 376;
Drenović Uroš — 286;
Drina (r.) — 301;
Drinjača (s.) — 209, 424, 433, 434,
530, 543;
Drinić — 154;
Dubljević — 272, 302;
Dubrava (s.) — 500;
Dulić dr Vojislav — 253;
Durmitor (pl.) — 313;
Dursum Branko — 532;
Duži (kod Vučeva) — 248;

D

Đilas Milovan — 25;
Đujić Momčilo — 22, 451;
Đukić Dobrica — 110;
Đurđevik (rudnik) — 542;
Đurić Ljubodrag-Ljubo — 35, 66;
Đurković Slavko — 275, 443;

F

Fejzić Safet — 51;
Filipović Mirko — 244;
Foča — 242, 243, 295, 355, 534;
Fojnica — 188, 189, 386, 387, 507,
548, 549;

G

Gacko — 264, 265, 320, 497;
Galica (pl.) — 187;
Gašići (s.) — 199;
Gilinoge — 15;
Glamoč — 28, 228, 270, 276, 286, 378,
380, 444, 447, 473, 474, 491;
Glavaš Cvijo — 167;
Glavice (s.) — 28, 228, 306, 490;
Glina — 296;
Glog (k. 1352) — 58;
Gojčin (s.) — 477;
Goli Vrh (k. 1309) — 242;

Golubić (s.) — 230;
Golubović Marko — 161;
Gornja Tuzla — 418;
Gornje Bare (kod Tjent.šta) — 249;
Gornje Igrane — 311, 321, 328, 335;
Gornje Zeželo — 549;
Gornji Petrovići — 228;
Gornji Teslić — 267;
Gornji Vakuf — 428, 553;
Gosteč (k. 1088) — 274, 275, 281;
Gostilj — 44, 59, 475;
Govza (s.) — 56, 139;
Grabovac — 422;
Gradac (kod Metkovića) — 311, 328,
348;
Gradac (kod Pljevalja) — 447, 472;
Graštica (k. 943) — 189;
Grmuša Rade — 82;
Gučja Gora — 354;

H

Hadžibegić Vejsil — 526;
Hadžići — 534;
Halapić (s.) — 490, 553;
Hamzići — 411, 503;
Han (kod Sinja) — 155;
Han Mitrović — 387;
Han Obođaš — 515;
Han Pijesak — 130, 131, 172, 255,
373, 418, 419, 484, 491, 515, 521,
552, 561;
Handelijske — 378;
Harambašići — 421;
Hasić Avdaga — 185;
Hercegovac Adem — 51;
Hladno Brdo (k. 1498) — 93, 94;
Hobera Šuma — 458, 473;
Hodbina — 307;
Hotić Mesud — 53, 54, 316, 473;
Hotičina — 252;
Hranjen — 419, 515;
Hranjevac — 534;
Hrčava — 315;
Hrvaćani (s.) — 261, 270;
Hum (kod Šćepan Polja) — 279;
Humo Avdo — 245;

I

Išsar — 245;
Igriste — 466, 468;
Ilić Pavle-Veljko — 56, 63, 72, 171,
241;
Inač (k. 1425) — 425;
Indija — 426;

Iva (s.) — 280;
Ivanović Miladin — 25;
Ivanović Milun — 249;

J

Jabuka (kod Ustikoline) — 383, 484, 544;
Jabučko Sedlo — 441;
Jakotina — 191, 192, 219;
Jakšić Pavle — 215;
Jamaković Avdo — 161;
Jamaković Mehmed — 253;
Janičijević Rade — 161;
Janj (predeo) — 14;
Jasenova (s.) — 83;
Jasenovo Polje — 238;
Javorani — 221;
Ječmište — 245;
Jehovina — 232, 233;
Jeleč — 73, 138, 139, 322, 335, 337, 340, 344, 348, 355, 356, 359, 361, 365, 378, 416, 482, 483, 490, 491, 544, 545, 548;
Jelica (pl.) — 415;
Jelino Polje — 231;
Jovanović R. Arso — 21, 75, 101, 525;
Jovanović Vaso — 42, 43, 63, 64, *65, 67, 69, 71, 72, 73, 74, 79, 133, 184;
Jurjevići — 458;

K

Kakanj — 232, 233, 553;
Kalauzovići — 252, 405;
Kalesija — 519;
Kalezić Mirko — 216;
Kalinovik — 351;
Kamenica — 494;
Kapetanović Zaim — 213;
Kapor Momir — 51;
Karabegović Berka — 76;
Karabegović Osman — 88;
Karačići — 480;
Karanović Nikola — 18, 44, 55, 63, 64, 67, 74;
Karaula — 482, 484, 547;
Karaula Gora — 362, 482;
Karlovac (k. 1291) — 387, 388, 391;
Katenovići — 424, 521;
Kazani (k. 1034) — 335;
Kesar Savo — 96;
Kiseljak — 507, 546;
Kladanj — 110, 185, 207, 224, 254, 255, 415, 417, 419, 424, 427, 431,

433, 437, 515, 519, 540, 542, 543, 550, 552;
Kladarin Đuro — 215;
Klek (k. 1744) — 458, 474, 494;
Klenak — 436;
Klisura (kod Bijelog Polja) — 273;
Kljajić Filip-Fića — 71, 79, 133, 184;
Kljenak — 311, 321, 328;
Klopački Vrh — 458;
Klotijevac — 415, 514;
Klupe — 380, 407;
Knežina — 515, 530, 552;
Kobilja Glava (k. 625) — 190;
Kočić S. — 157;
Komar (s.) — 473;
Komar sedlo — 368;
Komarnica (r.) — 282, 292, 313;
Konjske Vode — 32;
Kopačin (dom. of.) — 530, 540, 552, 553, 562;
Kopito (pl.) — 515;
Koprivice (s.) — 513;
Korićna — 276, 444;
Korićani — 49, 369, 476, 547;
Korčula (o.) — 321;
Korpus prvi bosanski NOU — 87, 115, 121, 125;
Korpus drugi bosanski NOU — 7, 19, 21, 40, 52, 101, 150, 152, 202;
Kosorić Pero — 241;
Kosorić Radivoje — 110, 464;
Košur (k. 787) — 248, 249, 295, 303, 327, 333;
Košutica — 545;
Kotor Varoš — 208, 217, 219, 221;
Kovačević Dušan — 108;
Kovačević Sava — 25, 238, 363, 369;
Kozica (s.) — 311, 321;
Krachenfels V adim`r — 442;
Kram — 407;
Krbljine — 469;
Krekovi — 330;
Kreševo — 188, 397, 507, 549;
Krezluk — 354, 361, 482, 547, 548;
Krmna (s.) — 199;
Kršulj (ust. of.) — 526, 529;
Kruševo (G. i D.) — 323;
Kukalj Vukajlo — 240;
Kulaši — 343;
Kulenović Hajro — 76;
Kulenović Skender — 109;
Kulundžija Mićo — 52;
Kundalež (k. 814) — 262, 267;
Kurbović B. — 550;
Kurelec Josip (ust. of.) — 489, 526, 529, 552;

Kurjaković (Kurjak) Ve'jko -- 292, 396;
Kutezero (s.) — 377, 381, 494;
Kutleša (borac) — 107;

L

Lašva (ž. st.) — 438;
Lavovo Brdo — 292;
Lazić Lazo — 51;
Lazići (s.) — 199;
Lekić Danilo — 67, 74, 136, 247;
Lepenac (s.) — 16;
Levicki Stevo — 160, 161, 252;
Ličko Petrovo Selo — 385, 414;
Liječevina — 241;
Lipa (kod Kreševa) — 549;
Lisa Stijena (k. 1377) — 328;
Lončarević Đuro — 256;
Lučić Stjepan — 532, 533;
Lučke Kolibe — 31, 248, 249;
Lug (kod G. Brezne) — 282;
Lukić (dom. gen.) — 442, 444, 448, 449, 450, 451, 478, 483, 481, 491, 495, 501, 507, 509, 511, 514, 516, 522, 531, 541;
Lunje — 556, 557;

Lj

Ljuba (s.) — 436;
Ljubić (pl.) — 292;
Ljubičić Nikola — 240;
Ljubin Grob — 250;
Ljubina (V. i M.) — 58;
Ljubimir Ivo — 496;

M

Mačija Greda — 229;
Maglajlić Šefket — 125;
Maglić (pl.) — 310, 328, 333;
Magulica (s.) — 226;
Majetić (dom. of.) — 493, 506;
Majevica (pl.) — 402;
Majkić Uroš — 204;
Maksić Ljubiša — 241;
Mali Radić (s.) — 204;
Mandžić Pašaga — 245;
Marica (s.) — 344;
Marin Mladen — 81;
Marinović Jovan — 216;
Marjanović Joco — 50, 51;
Marković Dragoslav — 243;
Maslovare — 50, 100;
Materić Ilija — 45, 63, 190;
Matić Dragan — 106;

Mazlina (s.) — 250;
Mažar Josip-Šoša — 50, 51, 76, 105, 145, 147, 165, 192, 197, 217, 218, 236;
Mečava Petar — 29, 97, 100, 124, 141, 142, 164, 166, 178, 180, 193, 200, 201, 220, 258;
Medna (s.) — 230;
Međeđa — 408;
Međugorje (kod G. amoča) — 392, 500;
Memići — 179;
Mesić Dragutin — 496;
Mešterović Julka — 42;
Meštrovac — 267, 280;
Metaljka — 244;
Me'ikoš (dom. of.) — 453;
Mihailović Draža — 127, 390;
Mihajlović Marko — 107;
Mijatović Milorad — 75;
Mijatović Cvijetin-Majo — 159;
Milanovići (s.) — 199;
Milenković Dragi — 241;
Milidrag Mile — 532;
Milinklada — 303;
Milići — 562;
Miljevin (s.) — 139, 250, 348, 376;
Milojević Miloje — 42;
Milovanović Miodrag-Lune — 30, 241, 242, 243, 249, 251, 253, 255;
Mislovo — 464;
Mitrić Nedo — 472;
Mitrović Drago — 110;
Mitrović Golub — 324;
Mitrovići — 477;
Modrinje — 232;
Mojkovac — 16;
Mokri Do — 56, 66;
Mokri Lug — 141;
Mokro (s.) — 252, 532;
Morača Milutin — 45, 63, 190;
Mostar — 263, 282, 293, 498;
Mratinje — 291, 303, 310, 312, 322, 340;
Mramorje — 464;
Mrčin Kolibe — 42, 43;
Mrčin Pl. — 315;
Mrčevo — 472;
Mrežica — 532, 548;
Mrkalje — 248;
Mudrike (s.) — 338, 345, 352, 354, 361, 469, 475, 476, 482, 546, 554;

N

Nadž Kosta — 22, 88, 125;
Naromanija (s.) — 252, 405, 508;

Nedajno — 311, 330, 337;
 Nedelište — 261, 267, 441, 468, 472;
 Nevesinje — 497;
 Nikitović Milenko — 248;
 Nikoliš dr Gojko — 42, 253;
 Nikšan (katun) — 335;
 Nikšić — 239;
 Ninković Dimitrije — 107;
 Nova Gradiška — 427;
 Nova Kapela — 413;
 Nova Kasaba — 519, 562;
 Nova Pazova — 417;
 Nozdre (k. 757) — 368;

O

Oberkamp (njem. of.) — 370, 398
 399;
 Oborci — 287, 293, 473;
 Obrovac — 155;
 Ocrkavlje (s.) — 69, 250;
 Očevlje — 222;
 Očauš — 267, 390;
 Odred NOP banjalučki — 49 104,
 105, 164, 165, 178;
 Odred NOP cetinski — 155;
 Odred NOP drvarski — 150, 151, 229;
 Odred NOP glamočki — 151;
 Odred NOP grmečki — 22;
 Odred NOP kupreško-janjski — 22;
 Odred NOP prnjavorski — 145;
 Odred NOP ribnički — 41;
 Odred NOP šekovički — 109;
 Odred NOP travnički — 22;
 Okruglica (s.) — 383;
 Olovo — 160, 253, 415, 513, 515, 519,
 520, 534, 552;
 Omanović Hamdija — 26 134;
 Operativna grupa 2 — 25;
 Operativna grupa drinska — 242;
 Orahovica (kod Prače) — 391, 494
 545, 554;
 Orahovica (kod Nemile) — 505;
 Orlosjed (k. 1198) — 82, 83;
 Orlova Stijena — 510;
 Orlovača (k. 1960) — 32;
 Osiječani — 408;
 Oskar Danon-Cigo — 170;
 Osmaci — 280, 319, 325, 331;
 Ostojić Zarija-čika Branko — 226;
 Ošlji Do — 32;
 Oštri Kuk (k. 1342) — 331;
 Oštrelj — 28, 231;
 Otlovići (s.) — 166;
 Ozren (k. 1405) — 327, 333;

P

Pajčin Kosta — 106, 107;
 Pale — 385, 391, 412, 414;
 Palivuk — 96, 105, 396;
 Pantoš Mirko — 106, 107, 108, 306;
 Papkov Do — 246;
 Paunovac — 230;
 Pečigrad — 277;
 Pediše — 465;
 Pejanović Radovan — 498;
 Pekić Mirko — 75, 105, 145, 165, 192,
 197, 208, 217, 218, 236;
 Penezić Slobodan-Krcun — 35, 240,
 244, 253;
 Perić Ratko — 244;
 Perović Danica — 76;
 Perović Todor — 307, 308;
 Perućica (r.) — 347;
 Petrinja — 427;
 Petrović (s.) — 419, 513, 534;
 Phleps (njem. of.) — 370, 430;
 Piazzoni Sandro (ital. gen.) — 266,
 272, 283, 290, 302, 312, 321, 329,
 446;
 Pitić Dragan — 250;
 Plana — 264;
 Pleće (brdo) — 333, 337;
 Pliska Džemal — 526;
 Ploča — 468, 525;
 Plužine — 266;
 Podgorica (Titograd) — 330;
 Podgrab — 391, 558;
 Podkleče (s.) — 253, 368, 480;
 Podosoje — 191, 192;
 Podstupari — 542, 550;
 Podvičez — 500, 532, 533, 545, 549;
 Polić Rade — 108;
 Polje (G. i D.) — 311, 321;
 Ponir — 44, 59, 475, 476, 547;
 Ponjerka (s.) — 253;
 Popov Do — 17, 280, 284;
 Popov Most — 248, 295;
 Popović Čedo — 224;
 Popović Koča — 27, 30, 31, 35, 36,
 37, 42, 44, 56, 57, 67, 68, 71, 72,
 73, 75, 79, 171, 184, 211, 246;
 Popuže (s.) — 449;
 Porječani — 232, 233;
 Potajnica (k. 1202) — 548;
 Potajnik (k. 913) — 458, 473;
 Prača — 500, 534, 545, 549, 554, 557;
 Predanović Đurin — 472;
 Pribelja — 23, 108, 286, 324, 392,
 461, 500, 553;
 Pribičević Joco — 235;

Pribinić — 125, 314, 331, 415;
 Prnjavor — 102, 270, 277, 333;
 Prohaska (dom. gen.) — 555;
 Prozor — 395;
 Prozorsko sedlo — 396, 403, 509;
 Prpić (dom. gen.) — 262;
 Pucar Đuro-Stari — 107;
 Pučile — 277, 280;
 Puhare — 277, 280;
 Puhovac (s.) — 344;
 Puzigaća Jovo — 108;

R

Rača — vidi Bos. Rača;
 Radić Rade — 103, 115, 118, 125;
 Radomiljci — 321;
 Radomišlje — 71;
 Radovan (pl.) — 345;
 Radović B. — 110;
 Radići (s.) — 208, 216, 219, 257;
 Raić Frano — 476;
 Rajčević Radoš — 50, 124, 141, 143,
 165, 166, 193, 200, 201;
 Rajić Luka — 563;
 Rajković Dušan — 157;
 Rakino Brdo — 489;
 Rakite — 559;
 Rakova Noga — 252;
 Rama (s.) — 293;
 Ranković Aleksandar-Marko — 253;
 Rastošnica — 411;
 Rastovo — 379, 547;
 Raševo — 331;
 Raškovina — 411;
 Rataj (s.) — 72, 351;
 Ravne Njive — 243;
 Ravno — 403, 511;
 Razrez — 280;
 Razvršje — 16;
 Renovica — 500, 501, 545, 548, 554,
 556, 557;
 Ribar Ivo-Lola — 101;
 Robotti Mario — 263;
 Rodić Gojko — 44, 106;
 Rodić Slavko — 14, 23, 46, 54, 102,
 106, 151, 306;
 Rodić Spasoje — 204;
 Rogatica — 490, 535;
 Rogoj Šuma — 474;
 Romanija (pl.) — 410, 508;
 Rotilj — 546, 548;
 Rudice — 231;
 Rudine — 321;
 Rudište (kod Šekovića) — 531, 546,
 548, 549;

Rudo — 541;
 Rudo Polje — 497;
 Rujevac (s.) — 261;

S

Sajtovići — 459;
 Samardžija Stevo — 51;
 Sando Vaso — 533;
 Semizovac — 533;
 Serdar Stevo — 110;
 Setihovo — 514;
 Sikira (k. 1071) — 387, 469, 477, 540,
 546;
 Siljevac (k. 1214) — 351;
 Sjetlina — 251, 385, 408, 538;
 Skakavci — 379, 380, 484, 490, 547;
 Slano Brdo (k. 1136) — 295;
 Slavnić Ilija — 51, 476, 548;
 Slavnić Jovo — 476;
 Slepč Most — 15;
 Slunj — 26, 287, 296, 308, 316, 330,
 343, 360, 379;
 Smirnov Vladimir-Voloda — 235;
 Smoljana — 154;
 Smrekova Njiva — 411;
 Sokolac — 172, 262, 267, 400, 402, 405,
 407, 506, 508, 510, 532, 533, 545,
 549;
 Spasić Branko — 186;
 Spužević (podžupan) — 539;
 Srdanović Pane — 242;
 Srebrenica — 110, 132, 159, 171, 172,
 255, 346, 360, 367, 373, 377, 402,
 424, 427, 477, 478, 479, 480, 481,
 482, 483, 484, 489, 490, 519, 521,
 546, 552;
 Srpska Jasenica — 28;
 Stakić dr Branko — 213;
 Stambulčić — 408, 500, 545, 548, 558,
 559;
 Stari Brod — 360, 478;
 Steić Spasoje-Bačo — 240;
 Stevandić Rade — 107;
 Stipković I. (dom. of.) — 443, 468;
 Stjenjani (s.) — 379;
 Stojanović Mladen — 103;
 Stojnić Veljo (Velimir) — 14, 23, 54,
 109;
 Stolac — 263, 329;
 Stolac (k. 1519) — 458, 474;
 Strmica (G. i D.) — 408, 411, 514,
 533, 534;
 Strugar Niko — 67, 71, 72, 239;
 Stupar Vojo — 51;
 Stupari — 235, 433, 434, 543;

Suha — 248, 279, 284, 295, 312, 335,
337, 340, 347, 348;
Suha Voda — 386, 387, 548;
Suho Polje — 287, 292;
Šutjeska (r.) — 27, 137, 247, 284,
295, 301, 322, 333, 365, 376;
Suvaja — 28;
Suvodo (kod Žabljaka) — 295;

S

Šadići — 549;
Šahbegovići — 411;
Šarinci — 287;
Šarnbek Ivan — 495, 499;
Šavnik — 278, 291, 313;
Ščepan Polje — 17, 240, 241, 246;
Ščiće — 406;
Šebešić — 549;
Šegrt Vlado — 24, 36;
Šekovići — 132, 211, 254, 285, 314,
353, 360, 367, 381, 390, 402, 415,
434, 449, 459, 463, 480, 481, 483,
489, 506, 549;
Šijaković Veseljko — 532;
Šiljegović Boško — 29, 134;
Šimić Franjo (dom. of.) — 311, 421,
496;
Šipka Ranko — 179;
Šiprage — 275, 331;
Šolaji (s.) — 140, 141, 220;
Špoljar Nikola — 76;
Šterger Albin — 451;
Štirno — 24;
Švabić Mihailo — 252;

T

Tabor (dom. of.) — 512;
Tarevo — 435;
Teočak — 404;
Tepca — 339;
Terzić Velimir — 65, 68, 222, 244;
Tešanović Lazar (Lazo) — 103, 125,
221;
Tetima — 420;
Tjentište — 279, 284, 312, 322, 328,
333, 335, 349, 365;
Todić Simo — 18;
Todorović Mijalko-Plavi — 87;
Todorović Vojo — 81;
Tođevac — 313;
Tomić Cvijan — 186, 224;
Travnik — 102, 386, 389, 410, 416,
484, 546, 554;
Trifunović Radovan — 224;

Trkulja Mile — 51;
Trnovo — 504;
Trovrh (k. 1386) — 453;
Trtica Stevo — 50;
Trudan — 478;
Tržac (s.) — 287;
Tupkovići — 477;
Turbe — 392;
Turković Vladimir — 503;
Turovi (s.) — 545, 548;
Tuzla — 404, 413, 519, 550;

U

Ugljevik (rudnik) 353, 367, 385, 386,
390, 396;
Ulog — 291;
Urošević Ljubiša — 215, 222;
Urošević Sredoje — 240;
Uzelac Smilja — 204;
Uzlomac — 99, 100;
Uzlup — 17, 247;

V

Vagan (s.) — 21, 287, 288, 293;
Vareš — 432, 540, 541, 543;
Velika Kladuša — 229, 261, 385, 395,
413;
Veliki Siljevac (k. 1448) — 361, 388;
Videž (k. 1863) — 331, 332, 344;
Vidovska (G. i D.) — 270, 277;
Vilinjak (k. 1764) — 333;
Vinča (G. i D.) — 504;
Viogor — 479, 526;
Virovitica — 427;
Vis (k. 452) — 419;
Viš (k. 1371) — 65, 70, 71, 138, 351;
Visoko — 189;
Višegrad — 536, 541;
Viševce (s.) — 221;
Višnjica (kod Vrgorca) — 321;
Vitez (kod Busovače) — 428;
Vitez (kod Sjetline) — 251, 385, 391,
397;
Vitlovac — 490, 526;
Vitovlje — 44, 187, 476, 547;
Vlahovići — 383;
Vlaka — 321, 328;
Vlasenica — 170, 171, 172, 173, 180,
255, 274, 381, 415, 418, 419, 424,
427, 494, 515, 519, 521, 526, 529,
530, 534, 535, 552, 553, 561;
Vlatković Nemanja — 106;
Volarić (dom. of.) — 560;
Vrabci (s.) — 443;

Vranje Brdo — 141;
 Vranović (k. 486) — 348;
 Vrba (kod Meljaka) — 267, 442;
 Vrbica — 311;
 Vrbijani — 41;
 Vrbnica (s.) — 58, 249, 250, 303, 313,
 315, 322, 325, 461, 470, 544;
 Vrbnička Reka — 58;
 Vrbničke Kolibe — 31, 32, 249;
 Vrgorac — 311, 321;
 Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije
 — 250, 251, 385;
 Vučevica (s.) — 536;
 Vučevo — 247, 347;
 Vučijak — 287;
 Vujović Mile — 249;
 Vukanović Radovan — 24, 25;
 Vukotić Jovo — 25, 58, 66, 253;
 Vukovina — 419;
 Vukovsko (G. i D.) — 403, 406, 473,
 494, 510, 546;
 Vuletić Mijat — 252;

W

Wohlsein Anđelko — 503;

Z

Zabrežje — 465;
 Zagornice (s.) — 405, 408, 412, 508,
 514;

Zagvozd — 311;
 Zaimović Muratbeg — 249;
 Zakmur — 359;
 Zalazje — 490, 526;
 Zaostrog (s.) — 374;
 Zavajit — 242, 246;
 Zavidovići — 480;
 Zec Mile — 204;
 Zečević Vlado — 101;
 Zečije Brdo (k. 689) — 17;
 Zelengora — 485;
 Zgonjanin Žarko — 50, 51, 76, 105,
 145, 165, 176, 192, 197, 218;
 Zimlje — 307;
 Zlatni Bor — 17;
 Zuech Stjepo — 496;
 Zvornik — 210;

Ž

Žabljak — 313;
 Žalja Milan — 549;
 Ždrijelo — vidi Crveno Ždrijelo;
 Žepa — 415, 514;
 Žeravice (s.) — 464;
 Živinice (s.) — 88, 221;
 Žljebovi — 419;
 Žmavec (dom. of.) — 455, 458, 460,
 461, 470, 481;
 Žunovi (s.) — 227;

S A D R Ź A J

BORBE U BOSNI I HERCEGOVINI 1943 GODINE

— juni —

I

Dokumenta jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije

	Strana
Naređenje Štaba Drugog bosanskog NOU korpusa od 1 juna 1943 god. štabovima divizija za raspored jedinica na području Bosanske Krajine i centralne Bosne — — — — —	7
Petnaestodnevni izvještaj Štaba Treće krajiške NOU brigade Štabu Prve proleterske divizije o vojnim akcijama i pokretima izvedenim u vremenu od 15 do 31 maja 1943 godine	15
Izvještaj Štaba Treće NOU divizije od 2 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o borbama na prostoru Plužine — Brljevo — Sedlar — — — — —	16
Uputstvo Štaba Drugog bosanskog NOU korpusa od 3 juna 1943 god. Štabu Četvrte divizije za organizaciju obavještajne službe na terenu Divizije — — — — —	19
Izvještaj Štaba Drugog bosanskog NOU korpusa od 3 juna 1943 god. načelniku Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije o situaciji na sektoru centralne Bosne — — — — —	21
Obavještenje komandanta Treće NOU divizije od 3 juna 1943 god. političkom komesaru o situaciji na sektoru Štirno — Bioč	24
Obavještenje Štaba Grupe 2 od 4 juna 1943 god. štabovima Treće i Sedme NOU divizije o formiranju Operativne grupe —	25
Izvještaj zamjenika komandanta Unske operativne grupe od 4 juna 1943 god. Štabu Četvrte NOU divizije o borbama u Krajini i Baniji — — — — —	26
Obavještanje Štaba Prve proleterske divizije od 5 juna 1943 god. Štabu Prve brigade o smjeni Šestog bataljona i sadejstvu sa Drugom proleterskom brigadom — — — — —	27
Izvještaj Štaba Četvrte divizije od 5 juna 1943 god. Štabu Drugog bosanskog NOU korpusa o dejstvima Šeste i Deseće brigade oko Glamoča i situaciji na teritoriji koju kontrolše Divizija	28
Obavještenje Štaba Prve proleterske divizije od 9 juna 1943 god. Štabu Prve brigade o prikupljanju jedinica Divizije radi produbljavanja prodora ka komunikaciji Foča — Ka'inovik —	29
Obavještenje Štaba Prve proleterske divizije od 9 juna 1943 god. Štabu Druge divizije o nastavljanju prodora ka komunikaciji Foča — Kalinovik — — — — —	30

Izvještaj Štaba Prve proleterske divizije od 9 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije i obavještenje Štabu Druge proleterske divizije o pokretima neprijatelja na prostoru Ošli Do, Konjske Vođe, Vrbnica, Orlova i odluci za proboj na komunikaciji Foča — Kalinovik — — — — —	32
Izvještaj Štaba Druge proleterske divizije od 9 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o situaciji na prostoru Vrbnica — Zamršten, Bošćija Glava — Ze engora i predlog za prikupljanje jedinica Divizije na prostoru Lučkih i Vrbničkih Koliba — — — — —	36
Uputstvo zamjenika političkog komesara Dvanaeste NOU brigade od 9 juna 1943 god. zamjenicima političkih komesara Prvog i Drugog bataljona o ispunjavanju upitnika i političkom radu na terenu — — — — —	38
Obavještenje Štaba Drugog bosanskog NOU korpusa od 10 juna 1943 god. Štabu Desete divizije o situaciji na sektoru Četvrte divizije, dodjeli oružja i hrane — — — — —	40
Izvještaj načelnika Štaba Prve proleterske divizije od 10 juna 1943 god. komandantu o kretanju pozadinskih jedinica Divizije	42
Obavještenje komandanta Prve proleterske divizije od 10 juna 1943 god. načelniku Štaba o situaciji na komunikaciji Foča — Kalinovik i zadatak za pokret pozadinskih jedinica — — — — —	43
Izvještaj Štaba Pete divizije od 10 juna 1943 god. Štabu Prvog bosanskog NOU korpusa o borbama protiv neprijatelja na prostoru Gostilj i Ponir — — — — —	44
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU divizije od 10 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za posijedanje novih prostorija i sređivanje stanja u jedinicama — — — — —	46
Naredba Štaba Dvanaeste NOU divizije od 10 juna 1943 god. za formiranje Štaba Prnjavorskog i Banjalučkog NO partizanskog odreda — — — — —	50
Naređenje Štaba Drugog bosanskog NOU korpusa od 11 juna 1943 god. štabovima Četvrte i Desete divizije za formiranje i slanje udarne grupe na željezničku prugu Sarajevo — Mostar — — — — —	52
Izvještaj Štaba Prve proleterske divizije od 11 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o neprijateljskim snagama na pravcu proboja Jeleč — Govza — Husad Pl. i rasporedu jedinica Divizije — — — — —	55
Obavještenje Štaba Prve proleterske divizije od 11 juna 1943 god. Štabu Prve brigade o dolasku bataljona Druge proleterske brigade u Mokri Do i zapovijest za izviđanje drumu Foča — Goražde — — — — —	56
Izvještaj Štaba Druge proleterske divizije od juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o probijanju neprijateljskog obruča u rejonu Vrbnice — — — — —	53
Izvještaj Štaba Pete divizije od 11 juna 1943 god. Štabu Prvog bosanskog NOU korpusa o rezultatima borbe kod Gostilja — Ponira i obavještenje o jačini neprijateljskih snaga u garnizonima Travnik — Turbe — — — — —	53
Obavještenje delegata Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 12 juna 1943 god. načelniku Štaba Prve proleterske divizije o zadržavanju Četvrte crnogorske brigade u rejonu sela Omeragići — — — — —	63

Naređenje delegata Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 12 juna 1943 god. načelniku Štaba Prve proleterske divizije da Sedma krajiška brigada napadne neprijatelja na sektoru Jeleč — Poljice — — — — —	64
Izvjestaj Štaba Prve proleterske divizije od 12 juna 1943 god. zamjeniku načelnika Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije o situaciji na prostoru Konjske Vode — Jeleč — Ocrkavlje — Rataj i predlog za organizaciju prelaza komunikacije Foča — Kalinovik — — — — —	65
Obavještenje komandanta Prve proleterske divizije od 12 juna 1943 god. delegatu Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije i svom načelniku Štaba o pristizanju Sedme krajiške, Petnaeste majevičke i Šeste istočnobosanske brigade na pravac proboja i upoznavanje sa naređenjem Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije — — — — —	67
Izvjestaj načelnika Štaba Prve proleterske divizije od 12 juna 1943 god. komandantu Divizije o razbijanju neprijatelja kod Ocrkavlja i namjerama za napad na s. Budanj — — — — —	69
Izvjestaj Štaba Prve proleterske divizije od 12 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o situaciji na prostoru Radomišlje — Govza — Ocrkavlje — Rataj — — — — —	70
Obavještenje delegata Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 12 juna 1943 god. komandantu Prve proleterske divizije o situaciji na području Jeleča — — — — —	71
Obavještenje komandanta Prve proleterske divizije od 12 juna 1943 god. načelniku Štaba o situaciji na sektoru Rataj — Miljevina i pravcu kretanja glavnine Divizije — — — — —	72
Izvjestaj načelnika Štaba Prve proleterske divizije od 12 juna 1943 god. komandantu Divizije o situaciji na sek'oru Ocrkavlje — Miljevina i pripremama za napad na neprijatelja u Jeleču i na serpentinama na drumu Foča — Kalinovik — — — — —	73
Obavještenje komandanta Prve proleterske divizije od 12 juna 1943 god. načelniku Štaba o organizaciji prebacivanja preko komunikacije Foča — Kalinovik i prihvatanja jedinica Druge proleterske divizije — — — — —	74
Izvjestaj Štaba Dvanaeste divizije od 13 juna 1943 god. Štabu Prvog bosanskog NOU korpusa o situaciji na teritoriji centralne Bosne — — — — —	75
Naređenje Štaba Prve proleterske divizije od 14 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za napad na objekte na željezničkoj pruzi Sarajevo — Višegrad — — — — —	77
Izvjestaj Štaba Prve krajiške brigade od 14 juna 1943 god. Štabu Pete NOU divizije o borbi protiv neprijatelja kod sela Brvanci — — — — —	80
Izvjestaj Štaba Sedme NOU divizije od 15 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o borbama protiv neprijatelja na sektoru Miljevina — Mrežica — — — — —	82
Naređenje Štaba Prve proleterske brigade od 15 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za preduzimanje vojnopoličkih mjera radi uklanjanja posljedica neprijateljske ofanzive — — — — —	84
Naređenje Štaba Prvog bosanskog NOU korpusa od 16 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste brigade za kontrolu pravca od Kotor Varoši i hvatanje veze sa Dvanaestom NOU divizijom — — — — —	87

Naređenje Štaba Prve proleterske divizije od 16 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za prelaz željezničke pruge Sarajevo — Višegrad, komunikacije Rogatica — Podromanija i izbijanje na komunikaciju Podromanija — Han Pijesak, selo Sokolovići — — — — —	89
Naređenje Štaba Prve proleterske brigade od 16 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za prikupljanje jedinica radi prelaza pruge Sarajevo — Višegrad — — — — —	93
Izvještaj Štaba Osmе krajiške brigade od 16 juna 1943 god. Štabu Četvrte NOU divizije da Brigada ostaje u sastavu Unske operativne grupe. — — — — —	95
Izvještaj Štaba Dvanaeste brigade od 16 juna 1943 god. Štabu Prvog bosanskog NOU korpusa o situaciji na terenu Teslića i Kotor Varoši — — — — —	96
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU brigade od 16 juna 1943 god. Štabu Drugog bataljona za zarušavanje komunikacije Kotor Varoš — Teslić — — — — —	98
Izvještaj Štaba Dvanaeste brigade od 17 juna 1943 god. Štabu Prvog bosanskog NOU korpusa o pokretima neprijateljskih kolona iz Kotor Varoši — — — — —	99
Obavještenje Štaba Drugog bosanskog NOU korpusa od 19 juna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Jugoslavije o koordinaciji dejstva krajiških i hrvatskih jedinica i situaciji u centralnoj Bosni — — — — —	101
Zapoviest Štaba Dvanaeste NOU divizije od 19 juna 1943 god. Štabu Pete i Dvanaeste brigade i Banjalučkom NO partizanskom odredu za napad na četnike na sektoru Živnice, Radići, Javorani, Bokani i Mokri Lug — — — — —	103
Pismo političkog komesara Drugog bosanskog NOU korpusa od 20 juna 1943 god. komandantu Drugog bosanskog korpusa o situaciji na Livanjsko-glamočkom sektoru — — — — —	106
Obavještenje Štaba Prve proleterske brigade od 20 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama o neprijateljskim garnizonima u Istočnoj Bosni i zapovijest za razmještaj na prostoriji Rakitnica — Vjetrenik — Sokolovići — — — — —	109
Naređenje Štaba Prve proleterske brigade od 20 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za posijedanje novih položaja na prostoru Žljebovi — Rakitnica — Džindići — Grlac — Kram — — — — —	113
Pismo Štaba Prvog bosanskog NOU korpusa od 21 juna 1943 god. političkim komesarima divizija, brigada, odreda i političkim radnicima o izdaji i saradnji četnika sa Nijemcima i ustašama — — — — —	115
Izvještaj Štaba Prve proleterske brigade od 21 juna 1943 god. Štabu Prve divizije o razmještaju bataljona na prostoriji Žljebovi — Rakitnica — Grlac — — — — —	121
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU brigade od 21 juna 1943 god. Štabu Prvog i Drugog bataljona za pretrazivanje terena Šolaji — Kostići, pribavljanje hrane za bolnicu i održavanje političkih konferencija — — — — —	123
Obavještenje Štaba Prvog bosanskog NOU korpusa od 22 juna 1943 god. Štabu Drugog korpusa o situaciji na terenu i razvijanju neprijateljske ofanzive u Bosanskoj Krajini — — — — —	125

Obavještenje Štaba Prve proleterske divizije od 22 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama o neprijateljskim garnizonima u Istočnoj Bosni — — — — —	126
Naređenje Štaba Prve proleterske divizije od 22 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za pokret i izbijanje na prostorijsu Han Pijesak, Vlasenica, Drinjača, Drina — — — — —	129
Naređenje Štaba Četvrte NOU divizije od 22 juna 1943 god. Štabu Osmе brigade za pokret na teritoriju Podgrmeča — — —	133
Naređenje Štaba Prve proleterske brigade od 22 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za pripremu pokreta na područje Vlasenica, Srebrenica, Drina, Drinjača — — — — —	135
Petnaestodnevni izvještaj Štaba Treće krajiške NOU brigade od 22 juna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije o akcijama izvođenim u vremenu od 1 do 15 juna — — — — —	137
Izvještaj Štaba Dvanaeste brigade od 22 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste NOU divizije o čišćenju terena Šolaji — Kostići od četnika — — — — —	140
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU brigade od 22 juna 1943 god. Štabu Prvog i Drugog bataljona za pokret na prostorijsu Brijeđovi — Baljvine — — — — —	142
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU brigade od 22 juna 1943 god. Štabu Prvog i Drugog bataljona za pripremu pokreta na prostorijsu Brijeđovi — Baljvine — — — — —	143
Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 23 juna 1943 god. Štabu Prvog bosanskog NOU korpusa o borbama protiv neprijatelja između rijeke Vrbasa i Vrbanje — — — — —	144
Uputstvo Štaba Dvanaeste NOU divizije od 23 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama o načinu vođenja evidencije i administracije — — — — —	146
Brojno stanje ljudstva i naoružanja Osmе brigade Sedme NOU divizije na dan 23 juna 1943 godine — — — — —	148
Naređenje Štaba Drugog bosanskog NOU korpusa od 24 juna 1943 god. Štabu Četvrte divizije za veću aktivnost u centralnoj Bosni — — — — —	150
Obavještenje Štaba Drugog bosanskog NOU korpusa od 24 juna 1943 god. štabovima Četvrte, Desete i Dvanaeste divizije o situaciji kod neprijatelja na teritoriji centralne Bosne — —	152
Pismo sekretara Oblasnog komiteta KPJ za Istočnu Bosnu od 24 juna 1943 god. Okružnom komitetu za Srem o situaciji na teritoriji Istočne Bosne i potrebi upućivanja novih boraca iz Srema — — — — —	158
Izvještaj Štaba Druge proleterske divizije od 24 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o neprijateljskim garnizonima u Olovu i Kladnju — — — — —	160
Brojno stanje ljudstva i naoružanja Šesnaeste brigade Sedme NOU divizije na dan 24 juna 1943 godine — — — — —	162
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU divizije od 24 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za čišćenje terena između rijeke Vrbasa i Vrbanje od neprijatelja — — — — —	164
Izvještaj Štaba Dvanaeste brigade od 24 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste NOU divizije o čišćenju terena od četnika na prostoru Otlovići, Baljvine i Čemernice planine — — — —	166
Brojno stanje ljudstva, stoke i naoružanja Zaštitne čete Četvrte NOU divizije na dan 24 juna 1943 godine — — — — —	168

Pregled brojnog stanja ljudstva, stoke i tehničkog materijala Voda za vezu Četvrte NOU divizije na dan 24 juna 1943 godine	169
Naređenje delegata Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 25 juna 1943 god. Štabu Prve i Druge vojvodanske NOU brigade za napad na Vlasenicu i sadejstvo sa jed.n.cama Prve proleterske divizije — — — — —	170
Naređenje Štaba Prve proleterske divizije od 25 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za napad na Vlasenicu — — — — —	172
Uputstvo političkog komesara Dvanaeste NOU divizije od 25 juna 1943 god. političkim komesarima brigada i odreda za dostavljanje petnaestodnevni izvještaja — — — — —	175
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU brigade od 25 juna 1943 god. Štabu Prvog i Drugog bataljona za kontrolu prostorije Agino Selo, Baljvine i Cemernica planina — — — — —	177
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU brigade od 25 juna 1943 god. Štabu Prvog i Drugog bataljona za čišćenje terena od četničkih jedinica između rijeke Vrbasa — Vrbanje i zatvaranje pravca od Banja Luke — — — — —	178
Obavještenje Štaba Prve proleterske divizije od 26 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama o oslobođenju Vlasenice i naređenje za novi raspored jedinica na području Han Pijesak, Zvornik, Srebrenica — — — — —	180
Izvještaj Štaba Druge proleterske divizije od 26 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o neprijateljskim napadima u području Kladnja — — — — —	184
Izvještaj Štaba Pete divizije od 26 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o borbama Divizije u vremenu od 10 do 23 juna 1943 godine — — — — —	187
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU divizije od 26 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste brigade za posijedanje položaja oko Krm na i Aginog Sela — — — — —	191
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU brigade od 26 juna 1943 god. Štabu Prvog i Drugog bataljona za povlačenje na prostoriju Krmna, Tisovca i Aginog Sela — — — — —	192
Naređenje Štaba Pete NOU divizije od 27 juna 1943 god. potčinjenim jedinicama za forsiranje Bosne radi sadejstva sa Udarnom grupacijom — — — — —	194
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU divizije od 27 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste brigade za izbijanje na liniju Čukovac — Viševce — Zubovići — — — — —	197
Izvještaj Štaba Dvanaeste brigade od 27 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste NOU divizije o situaciji na sektoru Memići, Krmne i Agino Selo — — — — —	198
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU brigade od 27 juna 1943 god. Štabu Prvog i Drugog bataljona za pokret na prostoriju Zubovići — Viševce — — — — —	200
Izvještaj Štaba Drugog bosanskog korpusa od 28 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o zvjerstvima koja je neprijatelj izvršio na teritoriji Podgrmečkog područja za vrijeme Četvrte neprijateljske ofanzive — — — — —	202
Izvještaj Štaba Druge proleterske divizije od 28 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o oslobođenju Kladnja — — — — —	207

Obavještenje Štaba Dvanaeste NOU divizije od 28 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste brigade o sastanku koji će štabovi brigada održati sa Štabom divizije u selu Radićima — — — — —	208
Naređenje Štaba Prve proleterske divizije od 29 juna 1943 god potčinjenim jedinicama za ispitivanje mogućno ti likvidacije neprijateljskih garnizona u Zvorniku i Capardima i razbijanje neprijateljskih napada od Sokolca — — — — —	209
Izvještaj Štaba Druge proleterske divizije od 29 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o jačini neprijateljskih snaga na željezničkoj pruzi Olovo — Zavidovići — — — — —	212
Izvještaj Štaba Sedme NOU divizije od 29 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o rasformiranju Šesnaeste brigade — — — — —	215
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU divizije od 29 juna 1943 god. Štabu Pete i Dvanaeste brigade za napad na neprijatelja na sektoru Radići — — — — —	216
Naređenje Štaba Dvanaeste NOU divizije od 29 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste brigade za prikupljanje podataka o kretanju neprijateljske kolone od pravca Kotor Varoši — — — — —	217
Izvještaj Štaba Dvanaeste brigade od 29 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste NOU divizije o pokretu neprijateljskih kolona od Kotor Varoši i Vagana — — — — —	219
Izvještaj Štaba Dvanaeste brigade od 29 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste NOU divizije o pokretu neprijateljskih kolona od Kotor Varoši i rasporedu jedinica Brigade — — — — —	220
Izvještaj Štaba Druge proleterske divizije od 30 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o napadu neprijatelja na Petu crnogorsku i Prvu dalmatinsku brigadu — — — — —	222
Izvještaj Štaba Druge proleterske divizije od 30 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o jačini neprijateljskih snaga na prostoriji Kladanj, Ribnica, Tuzla — — — — —	223
Petnaestodnevni izvještaj Štaba Četvrte divizije Štabu Drugog bosanskog NOU korpusa o izvedenim akcijama u vremenu od 15 do 30 juna 1943 godine — — — — —	228
Izvod iz operacijskog dnevnika Pete NOU divizije za vrijeme od 28 do 30 juna 1943 godine — — — — —	232
Izvještaj Štaba Sedme NOU divizije od 30 juna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o ulasku Sedme krajiške brigade u sastav Divizije i situaciji u dolini rijeke Spreče — — — — —	234
Obavještenje Štaba Dvanaeste NOU divizije od 30 juna 1943 god. Štabu Pete i Dvanaeste brigade o odlaganju sastanka sa Štabom divizije i naređenje za razmještaj jedinica Pete brigade — — — — —	235
Izvod iz dnevnika komandanta Druge proleterske brigade o borbama vođenim u maju i junu mjesecu 1943 godine — — — — —	237
Brojno stanje ljudstva Treće krajiške NOU brigade na dan 30 juna 1943 godine — — — — —	256
Izvještaj Štaba Dvanaeste brigade od 30 juna 1943 god. Štabu Dvanaeste NOU divizije o razmještaju jedinica na prostoriji Šolaji i povlačenju neprijateljskih snaga prema Varjači i Vaganu — — — — —	257

II

Njemačko-italijanski dokumenti

	Strana
Dnevni izvještaj njemačkog opunomoćenog generala u Hrvatskoj od 1 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni	261
Zahtjev Više komande oružanih snaga »S'ovenija—Da'macija« od 1 juna 1943 god. da ustaško-domobranske jedinice ostanu u Bileći i Stocu — — — — —	263
Izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 1 juna 1943 god. o koncentraciji divizije »Marche« na prostoriји Bileća — Trebinje — — — — —	264
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 1 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni i Hercegovini — — — — —	265
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije za 1 jun 1943 god. o borbama protiv jedinica Narodnooslobodilačke vojske na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	267
Izvještaj italijanskog obavještajnog oficira iz Bileće od 1 juna 1943 god. o rasporedu njemačkih i italijanskih snaga — —	269
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 2 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni —	270
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 2 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	271
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 2 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	273
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 3 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica Narodnooslobodilačke vojske na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	274
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 3 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni	277
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 3 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	278
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 3 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica Narodnooslobodilačke vojske na terenu Istočne i centralne Bosne — — — — —	280
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 4 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Crnoj Gori i Hercegovini — — — — —	282
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 4 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	284
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 4 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	285
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 5 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni —	287
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 5 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Crnoj Gori i Hercegovini — — — — —	289
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 5 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	291

Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 5 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	292
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 6 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	294
Dnevni izvještaj 373 i 369 pješačke divizije od 6 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	299
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 7 juna 1943 god. o borbama jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	301
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 7 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	303
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 7 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	305
Izvještaj advokata Todora Perovića od 7 juna 1943 god. italijanskom majoru Guarnaccia o djelatnosti partizanskih jedinica u Mostarskom i Nevesinjskom srezu — — — — —	307
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 8 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni — — — — —	308
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 8 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	310
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 8 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	312
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 8 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	314
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 9 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na području Bosne — — — — —	316
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 9 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	320
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 9 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	322
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 9 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	324
Naređenje komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 10 juna 1943 god. da se strijeljaju svi muškarci sposobni za vojsku koji se budu zatekli na prostoru Piva — Sutjeska — — — — —	326
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 10 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	327
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 10 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	329

Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 10 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	331
Izvještaj italijanskog obavještajnog oficira iz Bileće od 10 juna 1943 god. o borbama njemačkih jedinica protiv NOV u regionu Sutjeske — — — — —	333
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 11 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	334
Dnevno izvješće njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 11 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	336
Dnevni izvještaj 373 pješačke divizije od 11 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u centralnoj Bosni — — — — —	338
Dnevni izvještaj bugarskog Šezdeset prvog pješačkog puka od 11 juna 1943 godine — — — — —	339
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 12 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	340
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 12 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	342
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 12 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	343
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 13 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni — — — — —	346
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 13 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	347
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 13 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	349
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 13 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	350
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 14 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni — — — — —	353
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 14 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	355
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 14 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	359
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 14 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	360
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 15 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	363
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 15 juna 1943 god. o izvođenju operacije »Schwarz« — — — — —	365

Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 15 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	367
Izvještaj italijanskog obavještajnog oficira iz Bileće od 15 juna 1943 god. o čišćenju prostora između Sutjeske, Drine i Pive	369
Dnevni izvještaj njemačkog opunomoćenog generala u Hrvatskoj od 16 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni	373
Dnevni izvještaj Komande italijanskog Šestog armijskog korpusa od 16 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Hercegovini — — — — —	374
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 16 juna 1943 god. o završetku operacije »Schwarz« — — — — —	375
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 16 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	377
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 17 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni	379
Dnevni izvještaj 369 pješačke divizije od 17 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne Bosne — —	381
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 17 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	383
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 18 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni	385
Dnevni izvještaj 369 pješačke divizije od 18 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne Bosne — —	386
Dnevni izvještaj 373 pješačke divizije od 18 juna 1943 god. o situaciji na sektoru Konjic — Travnik — — — — —	388
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 19 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	390
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 20 juna 1943 god. o koncentraciji njemačkih jedinica u Bosni i Hercegovini — — — — —	395
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 20 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	396
Izvještaj italijanskog obavještajnog oficira iz Bileće od 20 juna 1943 god. o dislokaciji njemačke SS divizije »Prinz Eugen« u Hercegovini — — — — —	393
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 21 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni	400
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 21 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	402
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 22 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	404
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 23 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	407
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 24 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni	409

Dnevni izvještaj 369 pješačke divizije od 24 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na području Istočne Bosne — —	411
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 25 juna 1943 god. o koncentraciji njemačkih jedinica u Istočnoj Bosni — — — — —	413
Dnevni izvještaj 118 njemačke lovačke divizije i 369 i 373 pješačke divizije od 25 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	414
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 26 juna 1943 god. o koncentraciji njemačkih jedinica u Istočnoj i centralnoj Bosni — — — — —	417
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 26 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	419
Izvještaj italijanskog obavještajnog oficira iz Vrgorca od 26 juna 1943 god. o sastanku komandanta divizije »Prinz Eugen« sa ustaškim pukovnikom Šimićem — — — — —	421
Izvještaj italijanskog obavještajnog oficira iz Vrgorca od 26 juna 1943 god. o situaciji u Istočnoj Bosni — — — — —	422
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 27 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Bosni — — — — —	423
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke divizije od 27 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	424
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 28 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj i centralnoj Bosni — — — — —	425
Dnevni izvještaj 373 pješačke divizije od 28 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji centralne Bosne — — — — —	428
Dnevni izvještaj njemačkog Štaba za vezu pri Komandi italijanske Druge armije od 29 juna 1943 god. o situaciji u Bosanskoj Krajini — — — — —	429
Obavještenje italijanskog obavještajnog oficira iz Vrgorca od 29 juna 1943 god. o formiranju armijskog korpusa sa zadatkom kontrole Hercegovine i centralne Bosne — — —	430
Dnevni izvještaj komandanta njemačkih trupa u Hrvatskoj od 29 juna 1943 god. o koncentraciji njemačkih jedinica u Bosni — — — — —	431
Dnevni izvještaj 369 pješačke divizije od 30 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne Bosne — — — — —	433
Dnevni izvještaj 369 i 373 pješačke i 118 njemačke lovačke divizije od 30 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na teritoriji Istočne i centralne Bosne — — — — —	436

III

Ustaško-domobranski dokumenti

Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 1 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	441
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 2 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	443

Obavještenje zapovjedništva Šeste oružničke pukovnije od 2 juna 1943 god. o naredbi italijanskog Šestog armijskog korpusa za razoružanje četnika — — — — —	445
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 3 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	447
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 4 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u centralnoj i Istočnoj Bosni — — —	448
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 5 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	459
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 6 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	451
Bojna relacija Sedme lovačke pukovnije za mjesec maj 1943 godine	452
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 7 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u centralnoj i Istočnoj Bosni — — —	454
Izvještaj Topničke pukovnije od 7 juna 1943 god. o pokretima u toku maja 1943 godine — — — — —	455
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 8 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	457
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 9 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	459
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 10 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	460
Opšta bojna relacija Prvog stajaćeg djelatnog zdruga za mjesec maj 1943 godine — — — — —	462
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 11 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj i centralnoj Bosni — — —	463
Izvještaj zapovjedništva Pete oružničke pukovnije od 11 juna 1943 god. o situaciji na terenu centralne i Istočne Bosne i borbama protiv jedinica Narodnooslobodilačke vojske — — —	471
Izvještaj oružničke postaje iz Turbeta od 11 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na sektoru Ponira, Vitovlja i Mudrika — — — — —	475
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 12 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	477
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 13 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	479
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 14 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	481
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 15 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	483
Izvještaj zapovjedništva Šeste oružničke pukovnije od 15 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV na Zelengori — — —	485
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 16 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	489
Obavještenje zapovjedništva Pete pješačke divizije od 16 juna 1943 god. o rasformiranju Zapovjedništva i budućem načinu slanja izvještaja — — — — —	492
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 17 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	493
Izvještaj zapovjedništva Šeste pješačke divizije od 17 juna 1943 god. o dislokaciji i borbama Divizije u Hercegovini — — —	495
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 19 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj i centralnoj Bosni — — —	499

Opšta bojna relacija Pete pješačke divizije za mjesec maj 1943 godine — — — — —	502
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 20 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	506
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 21 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	508
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 22 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	510
Izvještaj Posadnog zapovjedništva iz Bileće od 22 juna 1943 god. o rasporedu ustaško-domobranskih jedinica na području Bileća — Trebinje — — — — —	512
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 24 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	513
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 25 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	515
Izvještaj upravnika Župske redarstvene oblasti iz Tuzle od 25 juna 1943 god. o borbama oko Vlasenice — — — — —	519
Izvještaj Redarstvene oblasti iz Tuzle do 25 juna 1943 god. o rasporedu jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — — — —	520
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog Zbora od 26 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	521
Izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 26 juna 1943 god. o koncentraciji jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — — — —	522
Izvještaj zapovjedništva Trećeg domobranskog zbora od 27 juna 1943 god. o ustaškim zvjerstvima prema stanovništvu u Srebrenici — — — — —	526
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 27 juna 1943 god. o borbama i rasporedu jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	529
Izvještaj Velike župe Vrhbosna od 27 juna 1943 god. o situaciji na području Istočne Bosne i zdravstvenom stanju u Sarajevu	531
Dnevni izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 28 juna 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV u Istočnoj Bosni — — —	540
Izvještaj Župske redarstvene oblasti iz Tuzle od 28 juna 1943 god. o prodoru jedinica NOV prema Tuzli — — — — —	542
Izvještaj Trećeg domobranskog zbora od 29 juna o zauzimanju Kladnja i Stupara i forsiranju rijeke Bosne od strane jedinica Narodnooslobodilačke vojske — — — — —	543
Izvještaj zapovjedništva Pete oružničke pukovnije od 29 juna 1943 god. o situaciji u centralnoj i Istočnoj Bosni — — — — —	544
Izvještaj Uprave župske redarstvene oblasti iz Tuzle od 29 juna 1943 god. o prodoru jedinica NOV prema Tuzli i traženje pomoći — — — — —	550
Opšta bojna relacija Trećeg domobranskog zbora za mjesec jun 1943 godine — — — — —	551
Bojna relacija Treće satnije oklopnih vlakova za mjesec jun 1943 godine — — — — —	556
Izvještaj zapovjedništva oružničkog voda Vlasenice od 30 juna 1943 god. o oslobođenju Vlasenice i Han Pijeska od strane jedinica Narodnooslobodilačke vojske — — — — —	561
Registar — — — — —	565

Tehnički urednik

Dragoslav Džinić, major

Korektori

Uroš Sokolović

Siniša Sotirović

Rukopis predat u štampu oktobra 1955 godine

Štampanje završeno juna 1956 godine

Tiraž 3500 primjeraka